HONMŰVÉSZ

REGÉLŐ

Folyóiratnak

TÁRSA

Nyolczadik Évi Folyamat

1840.ki

II. Kötet.

1866

Alapitá és szerkezé

MÁTRAY GÁBOR.

304281

ROJÁRI GRÓF VIGYÁZÓ KÖNYVTÁR
RÁTOTH

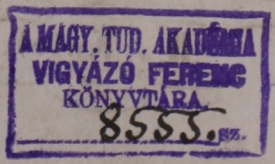
A MAGY. TUD. AKADÉMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA
8555. sz.

Honművész foglalatja.

A' számok a' folyóirat számaira utasitnak.

Költészet.

Czél 54. — Szerelemvágy 55. — Bucsú M-hez 56. — Megelégedés 59. — E — hez 60. — Temetés 61. — Vándor 62 — Lemondás 64 — Hit, remény, szeretet 65. — Költő szive. Női szépség lépcsőzete 66. — Szerelem-emlékek 67. — Panasz 68 — Emlékezet 69 — Tildához 70. — Rab 71. Fohász 72. — Fiatal honfihoz 73 Fenn 's alant 75. — Részvét 76. — L. kisasszonyhoz 77 Szivlopó 78. — Férfi búja 79. Visszhang 80. — Az eltávozotthoz 81. — Kis fiú 82 — A' haldokló 83. — Maris 84. Hegyen 85. - A' kápolna 86. Imádottaim 87. — Ég 88. — Leányvallomás 89. — Dij 91. — Sohaj 94. — Emlék 95. — Árva-dalok 96. — Félelem 97. — L-néhoz 98. — Örömtelen 99. — A' part 100. —

Szorgalom.

Felszóllitás az emberbarátokhoz 53. — Czukornád-tenyésztés orosz országban 54. — Turfa-papiros 55. — Házfedél-lemezek. Szalaggyárok St. Etienneben. Kerti hévmérő. Fa revesedése elmellőzhető. Uj módú bőrcserzés. Becses szipatok. Franczia gőzös hajóhad Muzzi léghajói 56. — Szabaditó bölcső. Földmivelés Algirban 59. — Göz kétszeresen használható. Öntött csizmák 62. — Czukorrépa hideg által is szárítható. Óriási fecskendő 63. — Keselyűfa. Hamachromie. Szabaditó reppentyük. Eső kerék. Gyors száritás 64. — Kautcsuk-felolvasztási uj mód. Horganyöntések 66. — Selligne villágitó gáza Fontos találmány a' dohánytenyésztésben. Rendkivüli magasságú len 67. — Uj nemü omnibusok. Gesztenyét termő tölgyfák 68. — Theatermesztés Assamban. Szövetlen posztó. Valami a' len-áztatásról. Javitott gerebenek. Viz-ellenes szappan. Fel nem forduló kocsik 69 — Könyomás tökélyesbitése. Rhonedelta használhatósága. Állati rothadás megóvható 70. — Marhavér-trágya. Vizek feneke megvilágitható Sürített léggel hajtott locomotivok 's hajók 73. — Arany ház. Gombolyitó és fonógép. Hajtó erögép. Gözeke. Szalaggyártás 74. — Vizmelegitő kandalló - ajtó. Daguerrotype tökélyesitése. Seraphicon. Selyemtenyésztés Svaiczban 75. — Gőzhajózás a' Dnieperen 76. — Szélpuskák. Selyem gubók festése. Vas omnibusok. Leghiresebb sütő. Kir. vasuti gyorskocsi Londonban. Nyomó-gép. A' gyapjú Angliában 77. — Czukorgyár Edelényen. Kézmütan. Mesterséges rubin. Lyoni selyemgyárak 79. Betüszedő és nyomógép. Uj tégla - nem 81. — Vizbefuladástól mentő kalap 84. — Nigeri ut. Mechanicai fa. Légykergető. Vékony fonál Mesterséges tánczosnő Uj darócz. Fakövezet Londonban. Gazdaasszonyoknak 85. — Biborbogár Indiában 87. — Theamivelés Assamban 88. — Lószekernye. Gépes lapát. Kávétenyésztés Rio Nunez mellett. Himalayai árpa Siberiában 90. — Massachusettsi jégkereskedés. Lamberti selyemgyára. Uj nemü posztó. Chinai eke. Mesterséges köszén Lópatkolás uj neme. Sorhajók védfegyvere. Erdők jövedelme franczia országban 91. Pesti czukortisztitó gyár. Gyors gőzfütés. Fizeau aranyozott fényképei. Kocsi-javitás 92. — Hordozható gőzfürdők. Házépités gőzzel. Aczél edzése. Szalmakötél. Fejőgép. 93. — Franczia kereskedési vállalat Abyssiniában. Tölgyfa-indigo. Marchal gyolcs-gyára Leedsben. Repülő posta 94. — Nyolcz szinnel nyomó gépely. Levélmérleg 95. — Kétszáz locomotive. Vasdrót-hid 96. — Uj nyomtató gép. Csudapuska. Uj nemü tüzelő szer. Giszling czukorgyára Pozsonban. Had a' lószörnek 97. — Szömörcze ültetvények Siciliában Villanyos óra. Óriási sajt 98. — Üveggyártás eschországban. Uj találmány orvosok részére. Könyvnyomtatási találmány. Hajók nagyobbodása 99. — Mostani dámazsebkendők. Bortenyésztés Egyptusban. Kautcsuk. Óriás pástétom 100. — Vas hajó. Gyors szerencsefordulat 101. — Lenfonás. Angol vasutak gyarapodása. Fahéjból kenyér. Uj fegyverek 102. — Em-

AKADÉM

beri szárnyak. Uj bárka. Uj módja a' festéknyerésnek 103. — Buzérlak. Uj nemü kenyérgyártás 104. —

Festészet.

Pesti mükiállitás 53. 54. 55. 60 61. 62. — Ennek egyesülete által megvett képeknek kijátszatása 61. 63. 64. — Festészet állapotja bajor országban 70. 71. 72. 73. 74. 75. — Schiller éneke a' harangról arabeszkekben 86. — Simon arabeszkjei Wieland Oberonjához 94. — Gérard Ferencz 97 — Németalföldi képirók festvényei Bécsben 99. 100 101. 102. 103. 104. — Pesti müegyesület közülése 101.

Szobrászat.

Mátyás kir. emlékszobra, és az erre adakozók névsora 55. 56. 57. 58. (rajzzal) 59. (Ferenczy észrevételei a' szobor iránti jegyzetekre.) 75. 76. 77. 87. (Szoborminta) 88 89. (Ferenczytől egy szó a' sok szóra) 90 91. 93. 94. 96. 97. 98. (hivatalos tudósitás) 100. — Liszt Ferencz és Wellington szobra 56. — Adakozások Kölcsey emlékére 62. 65. 80. 82. 85. 102. — Szobrászmüvek Münchenben 68 — Mozart's Copernicus emléke 75. — Rubens-innep Antverpben. Gutenberg emléke Strassburgban. Byström Ján Mikl. 76. — Geefs Vilmos 77. — Franczia országi ércz szobor-müvek 78. 79. 80 — Bach Sebestény, Scott Walter emléke 79. — Lapeyrouse szobra 83. Virgil sirja 85. — Schiller anyja 87. — Soyer és Ingé érczöntései Parisban 88. 89. — Claude Lorrain emléke Romában; Thaer Albrechté Lipcsében. Hermann-szobor 90. — Molière szobra 92. — Thorwaldsen 92. 93. — Ferencz császár és király mellszobra 104.

Kertészet.

Muszely Károly faiskolája Pesten 55. — Gent, a' virágváros 84.

Épitészet.

Walhalla 83. 84 — Ó és uj világ diadalivei 85. — Mulatóház a' bécsi népkertben. Planési három szögü templom 91. 92. — A' vas függőhidakról 95. 96.

Régiség.

Első Károly királyszéke. Oláh régiségek. Rubens vára 56. — Agamemnon sirja 57. — Nevezetes pénzek 79. — Guatimalai régiségek. Hajdani sir franczia országban 80. — Maltai és amerikai régiségek 81. — Lyciai régiségek 82. — Ép mammut-váz. Vizözön előtti gyermekváz. Hajdani Julia Caesarea. Nevezetes óra. Régi sirkő 84. — Látogatás a' ctesiphoni romoknál. Kiásások az athenei Parthenon 's Akropolisban 87. — Normann emlékek Braziliában Régi pénzek Angliában 88. — Mapimii sirodor 89. Föld alatti állatmaradványok 90. — Hajdani kis szobor. Ósvilági bölön-maradvány. Praenestei kanna 91. — Amerikai régiségek 92. — Karolinai omladványok 96. —

Intézet.

Kir könyvnyomó intézet Parisban 63. 64. 66. 67. — Ref. föiskola Pesten 75. — Kaiserwerthi diakonissa-intézet 81. 82.

Literatura.

Nagy Ignácz szinmütára 55. 61. 72. 92. 100 104. — Stancsics magyar nyelvtudománya 55. — Magy. tud. társaság nagy gyülése 58. 71. 73. 74. — Száz mese száz képpel 58. 63. 74. Spanyol literatura 61. — Zsidó folyóirat franczia országban. Parisi ujságirók tiszteletdijja. Franczia

ország geodesiája 62. — Mongol literatura 63. — Utazás külföldön 65. — Régi ruhák rajzkönyve 67. — Svéd ország literaturai haladása. Tournai történetei Hoverlanttól 68. — Előfizetés Remény zsebkönyvre. Pest város kiváltságai. Literariai tudósitások Indiából 72. 73. — Emlénybimbók 75. - Champollion munkái. Pillantat a' spanyol litteraturára 77. — Franczia 's angol journalisták. Legnagyobb könyv 83. — Mult és Jelen 87. — Nemzeti almanach 88. — Szavalástan 92. — Lehet-e vegyes házasságoktól a' beszentelést megtagadni. 95. — Emlény (zsebkönyv) 99.

Szinészet

1) Értekezések.

Hazafiságos áldozat 54. — Felszóllitás a' magyar szinészekhez 60. — Kritikai következetesség 92. — Meghivás a' szinházi részvénytársasághoz 38.

2) Magyar játékszin.

Balassa-Gyarmat 100. — Bécs 58. 61. 62. 63. (Schodelné.) — Balatonfüred 64. — Brünn (Schodelné.) 66. 67. 84. — Eger 59. 100. 101. 103. 104.—Előpatakon 53.— Győr 90. 91. 92. 93. 95 96. 97. 98. 101. 103 104. — Kecskemét 74. 75. 78. 81 83 85. 86. — Kis-Nógrád 81. — Kolosváratt 53. 54. 79. 94.(szinpadi szemle)95. 97. 102. 103 104.—Léván 53. — Nagybánya 66. 72. Nagykanizsa 64. — Nagyvárad 56. Nyitra 73. — Pesten, majd minden számban. - Pécs 84. 100. 101. 104.—Siklóson 53.— Szebenben 53. 56. — Szeged 81 84. 94. 95. 102. — Székes Fejérvár 70. — Szombathely 78. 79. 81. 82. — Zala-Egerszeg 84.

3) Német játékszin.

Buda 60. 66. 73. 79. 80. 81. 88. — Pesten 60. 63. (Olasz operisták.) 65. 66. 67. 68. 69. 72. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 88. — Bécs (Carl k. a.) 90.

4) Külföldi játékszin.

Perzsa szinészet 67. — Schiller orleansi szüze pórok által előadva. Afrikai nemzeti játékszin 68 — Minden mulandó 69. — Lekain 73. — Szinház-látogatók Milanóban 77. — Természet a' szinpadon 81. — Rachel talentuma 87. — Forgandó szerencse. Baklövés. Szinházak száma 93.

5) Látványos mutatványok.

Pesten Dumos lovagművész. Stuwer tüzművész 69.

Hangászat.

1) Hangverseny.

Pesten: Perlasca versenye bajaiak részére 69. — Jansa versenye 82. — Pestbudai haugászegyesület versenyei 83. 86. 87. 88. 90. 95. 98. 101.102.103 104.—Nemzeti casinói versenyek: 87. 90. 91. 93. 96. 98. 100. 101. 103 104. - Lewy-család versenyei Pesten 93. 100. — Fesca és Moralt Pesten 96. 100. 103. — Merk versenyei Pesten 100. 101. — Győrött (Bajaiak részére) 53. — Ernst versenye 56. — Egerben (jégkárvallottak javára) 62. — Veszter Sándor 62. (külföldön). Győrött 83. — Prágában (Bajaiak részére) 74. — Pápán (Theindel Bódog) 78. — Sopronban 102. — Taborski-családé 104.

2) Egyveleg.

Hangászat vagy festészetnek van-e nagyobb hatása 53. 54. — Pesti hangászok nyugpénzi intézete. — Pesti nyilvános énekiskola 58. 59. 60. 64. 69. Kolozsvári muzsikai conservatorium 58. — Walesi hangászat

59. — Klavirtanitó 67. — Janin Gyula Lisztről 67. 68. — Hangászegyesületi közgyülés Pesten 59. 76. — Mozart Farkas először a' parisi dalszinházban 69. 70. 71. — Lármás zenekar. Nagy zeneinnep Bécsben. Eszelős Haydn 73. — Liszt és Beethoven 74. — Stenographi gépely 75. — Gyászhir Pestről (Taborski) 76. — Donizetti megtiszteltetése honjában 77. — Carnier 79. — Javai hangászat Ismét egy csudagyermek 80 — Donizetti 84. — Orosz zene 85. — Régi iriai zene 86. Paganini végh hagyománya 88. — Reunio a' tigrisnél Pesten 90. — Czeczilia-innep Pesten 94. 95.

Táncz.

Székes Fejérvár 60. 66. — Nyitra 88. — Szeged 68. — Elsler Fanny Amerikában 77. — Nagykörös 87 104.—Pesten (kisdedek korháza javára) 95. 96. — Pesti jótékony asszonyegyesület bálja 1841-ben 101.

Utasitó.

Pesti hét választó eladó butorai 60. 61. — Magyar aláiratú sz. képek 62. — Legujabb angol fogak 66. — Leánynevelő intézet Budán 70. — Fels. urunk arczképe 73. — Lenhardt Sámuel pesti rézmetsző 86.

Szépmű.

Mátyás kir. szobrának rajza 58. — 26. divatkép. — Honművész czimlapja. (Rézmetszvény.)

Divat.

Régi dívat 88. — Régi himzések 90. — Divathirek minden számban.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön julius 2kán **1840.**

FESTÉSZET.

Pesti műkiállitás.

A' haza szellemi 's anyagi haladásának örvendő ember elfogulva, szorongó szivvel 's azon gondolatoktól gyötörve lépdel-fel a' városi redutteremek felé, mellyeknek csarnokában és étteremeiben a' művek kiállitvák, valljon olly méltányos 's kimélő leend-e itéletében e' kezdet iránt a' csupán külföldit imádó, 's minden hazait kicsinyléssel, gunyos orrfintorgással megvető is, mint ő, mint az azt elgondolni tudó: hogy kezdetben a' világ is tökélyetlenebb volt, és csak több természeti háborgás 's általános uj alakulás által lett azzá, mi most; hogy a' legméltóságosabb cedrus is, csak kis magból sarjadván-fel, idő haladtával 's kifejlődés által lett azon természeti remekké, melly előtt örömtől remegve állunk: de aggódása csak hamar mondhatlan kéjjé 's édes ámulássá változik, midőn a' csarnokba lépvé, első tekintetre is olly tárgyakba ütközik szeme, mellyek előtt a' legfinnyásabb követeléseknek is lohadni, 's ha magasztalásukra nem is, de elismerésre még is fakadniok kell. De menjünk-át a' tárgyakra. — A' kiállitott művek a' redutterem csarnokától kezdve a' vendéglő szobákon végig elrendezvék. Lássuk rendre őket!

Első terem.

A' csarnok vagy is sajátképi első terem bemenetelénél szobrászi művek felállitvák Casagrande és Lentulus-tól; amattól ő excellentiájának, Pyrker János, patriarcha-érseknek gypszbe öntött mellszobra, mind a' vonások hasonlatossága, mind a' kifejezés által, kielégitő; de szent János a' pusztában, mintája egy nagyobb alakban márványba vésendőnek, a' figyelmesebben vizsgálót ki nem elégiti. Egy 9 fej magasságot is meghaladó szikár, sőt mondhatni váz-ember ez, kiben a' puszták izmos fijára ismerni bajosan fogna valaki. Lentulustól milly-viaszba nyomott két parányidad arczkép van, mellyek elég szorgalommal ugyan, de kevés kifejezéssel dolgozvák. A' többiről mint figyelmet kevésbbé igénylőről hallgatunk. — Azonban legyen szabad itt kérdeni: mért nincs Ferenczytől, első szobrászunktól, semmi kiállitva? holott tudjuk, hogy elég kész műve van. — Mért nem láthatók a' természetes szobrásznak, Faragó Józsefnek művei a' csarnokban? holott

itt több embertől látva, mint a' casinóban, jövőjének biztositása iránt is, nagyobb buzgalom mutatkoznék. Kire rovandó e' hanyagság? — De menjünk tovább: a' terembe. Igaz ugyan, hogy e' rögtönészett kiállitásnál ne várjunk még olly rendezést: hogy az aquarellek, krétarajzok, aczél-metszet 's üvegfestvények külön külön teremekben legyenek felállitvák, mint Europa más nagyobb városaiban, hol a' közönség e' kéjdús éleményben már számos év óta részesül. Magyar iskolát se keressünk-itt; mert azon nehány művészünk, ki közttünk lézeng; tengődhetése végett inkább van az arczrajz-festésre szoritva, mint sem hogy egy saját iskolának életbe hozásáról gondolkozhatnék: de hiszünk 's reménylünk égben, hogy idővel ez is mind megleend. Most dologra!

Minthogy a' táj-virág-állatfestvény, historiai 's ideal-darabok mind összekevervék, mi is illy keverve szólandunk felőlök. Első 's második sorban a' Münchenből később érkezett és igy nem számozhatott derék festvények láthatók; mellyek közül különösen kitünő Müllertől „a' paraszt jelenet éji világitásnál. A' csoportozat könnyű 's még is erőteljes; az alakok élni látszanak, a' világ 's árnyéklat jártas ecset 's gondolkozó fejre mutat. Meglepő Krämertől „a' művész dolgozó tereme". Milly kellemes rendetlenséggel 's még is összhangzó egészben széthelyezvék itt a' különféle tárgyak! Milly boldog megelégültséggel bibelődik az a' középen ülő férjfiú, mindjárt fölemésztendő osztrigáival! Milly charakteristikai itt minden tárgy, 's milly pompás és élethű a' szinezet. — Volf kisasszony „imádkozó hölgye" csinos festvény ugyan, de az arczon, szemekben kevés áhitat van kifejezve. — Schorn Jakab „Moor Károlyá-ban" a' csoportozat szabad, az alvók éji világitása jó; de magában a' fő személyben, ki e' szavak kimondása közben van előállitva: „fel! fel, ti tuskók! jéggöröngyök! fel, lomha, érzéktelen álmodók!" olly kevéssé van kifejezve azon indulat-csata, mellynek Károlyban atya elbeszélése után viharzani kellett; mellynél fogva bátran állithatni, hogy a' művész éppen nem volt áthatva a' kidolgozott tárgytól. — „Kumpe Ezechiel profétá-ja" már nagyobb szerencsével dolgozott mű. Itt a' vonásokban jellem, erő 's kifejezés ül. Kaltenmoser „paraszt szobája" ismét egy minden tekintetben kielégitő darab. Gyönyörű darabok Quaglio „Rajna melletti kastélya" Rottmann „Campagna di Roma-ja", Habenschaden „állatai" Jodl „Hohenschwangau-ja Klenzel, „olaszvidéke" is. De mielőtt ezektől tovább mennénk, vessünk, még pedig ne futó pillantatot az egész Európa figyelmét magára vontt, három Daguerrotyp-re is, és bámuljuk a' találékony elme mellett azon mondhatlan pontosságot, melylyel a' nap minden camera obscura által

föl vett tárgyat legkisebb 's csak fegyverzett szemmel látható részeiben is, egész 's fél árnyéklattal hiven lerajzol.

Innen menjünk a' már számozott festvények sorába! — Itt első szám alatt is egy hazai történeti darab Schmidttől: „Corvin Mátyás lovaggá emeltetése atyja által. Belgrád várának bevétele után" tünik szemünkbe; de ez művészeti érdekével nem tartóztatván-le figyelmünket, nála hosszasan nem mulathatunk. Ellenben a' 2-ik szám alatti, Palm Gustáv-tól a' „sved vizi malom igen jeles. — 3ik szám alatt egy fiatal hazánkfia (Molnár József, bicskei születésű, Pest vármegyéből) tanitványi ugyan, de tehetséget mutató darabjára találunk a' „fazékkötő" drótos tótban." — Zimmerman-nak „havasi énekesei stajer honban" ismét egy figyelmet lekötő darab. Milly fesztelen, élethű itt a' csoportozat! milly pompás a' perspektivitas. — L' Allemandnak rajza: „a' dobos kutyájával" gyönyörű mű. Mind a' gondolat mind a' kivitel és jellem mesterileg párosul e' képben a' technikával. — Van Haanen Remiről, kivel még többbször találkozunk „téli, éji és tengeri tájképeinél" egyszerre 's általánosan mondjukel véleményünket. Ő a' természetet, ugy látszik, minden ágában tanulta; mert akár téli, akár tengeri vagy vadsziklás tájait nézzük, tökélynél egyebet nem találunk benne. Különösen meglepő pedig előszinje, lombozata és perspektiv-je.—Perger Ant. 21-ik szám alatt „győző az ivásban" festményében gyönyörű genre-képet nyujt. Mennyi humor, kedély van itt már a' compositióban is! hát még a' kivitelben! Az a' diadalmának örülő pofók a' kettős világitásnál, a' feljövő nap és haldokló gyertya-fénynél, már magában is egy mulattató művészi egész, ha a' szerencsével csoportozott többi személyről, 's a' művész technikájáról szóllni nem akarnánk is. — Ivanovics Katalin fehérvári hazánk leánya, arczrajzot nyujt, 's ha nem minden tekintetben kielégitőt is, de rajzában még is méltánylandót. — Kärgling Henriette, pesti hazánkleányáról, kivel „csendes élet, virág's arcz-festményeiben" még gyakran találkozunk, elég legyen szintén általánosan elmondani: hogy a' csendes életi és virág-festményekben ritka szerencse és hűséggel dolgozik. Balkay Pál, egri hazánkfijában szintén derék virágfestőre találunk. — 46ik szám alatt ismét Schmidt József történeti művét „Hunyadi János halálá-t" látjuk; ez már több becsű a' másiknál. — Maraston, Pesten lakó művésztől számos 's többi között jól talált arczrajzot is, egy alvó hölgyet, velencze; vizhordó leányokat, 's Tiziantól egy másolatot látunk; amazoknak némellyeiben mód nélkül is kiáltó a' szinezet; emez pedig (keresztelő János) mumiai sárga bőrű lény. — Treu-tól a' „zálog-

vevés“ igen jó gondolat, a’ kivitel azonban gyönge. — Jenik Endre „lovakat nyujt agarakkal“ A’ kidolgozás művészi; de az aranypejló ’s az ágaskodó agár kissé rövidek, ’s ez utóbbiak egyikének lábai is vastagok. Frankenberger „hagyma-árus“-ában nagy technika van. — Tikos „nyulárusa“ egy olly mű, melly előtt mindenki örömmel áll-meg. A’ nyul természethivebben nem is rajzolható; az árus pedig olly rábeszélő arczczal ajánlja áruját, hogy a’ néző késznek mutatkozik megvásárlására. — Kiss Bálint, e’ lapokban már többször dicsérettel emlitett hazánkfija, igen jól talált arczképek mellett egy genre-képpel „a’ falusi vacsorával“ lépett-fel, mellyben egy Csongrád megyei pórcsaládot ábrázol; ’s ha a’ lepényvivő asszonynak kissé feszes állását lerójuk, az egész mind csoportozat, mind perspectiv-jében tökélyes egész; az arczok ki fejjezése characteristikai: különösen a’ bográcsot fogó öregé.

Az aquarellban Gaal Gusztáv dolgozatai alig emelkednek a’ középszerűségig; Alt Jakab „Schmöck“-se és „Árva vára“ már kielégitőbb; igy Medveytől a’ parányi dad arczképek; legmeglepőbbek azonban Nigg József-től a’ porczelánra festett virágok. *(Folytatása következik*

SZORGALOM.

Felszóllitás az emberbarátokhoz. A’ nemes Baja lakóit ért gyász eset olly nemű, mellynek minden emberbarát keblét meghatni kelle; mert ha a’ sors illy dulongó viharszárnyakon lép-fel ’s orditva mindent megemészt, ha az ember övéitől elszakasztva birtokát, vagyonát lángok harácsává látja lenni, ha a’ kétségbeesett segédkiáltázosai közben szemei mindenütt csak elhamvadt üszkökbe ’s füst-oszlopokba ütköznek, mellyek rémesen merednek reá, ’s ha övéit keresve, borzadva csak csontjait ’s hamvát találja kedveltjeinek; akkor a’ jobb ember keblében szánatnak kell gerjedni, ’s a’ szerencsétlenek sorsa enyhitéseül tehetsége szerint áldozni tartozik. A’ művészet eddigelé mindig legkészebbnek mutatkozék segédet nyujtani, hol boldogtalanok könyűinek felszáritása forgott kérdésben. E’ nemes czéltól ösztönöztetve Kohlmann Károly, ismeretes pesti részmetsző is elhatárzá egy nagy, pompás, 26″ magas ’s 20″ széles és ő cs. k. fölsége V-ik Ferdinand mellképével diszitett, ’s Heinrich-i modorban szélzet-czifrázvánnyal készültt szépirási mű kiadására. Az irás, az ismeretes népdalt „tartsd-meg Isten királyunkat!“ tartalmazandja magyar nyelven. — Ezen a’ hazai műiparnak diszére válandó mű, a’ művész ur ajánlata szerint arra van szánva, hogy a’ költségek lerovatása után fennmaradt tiszta haszon azon szerencsétlen bajai gyermekek között osztassék-fel,

kiknek szülői vagy lángok áldozatjává lettek, vagy a' pusztitó elem által olly inségre jutottak, hogy gyermekeik szellemi kiképezésére teljességgel elégtelenek.

Kohlmann ur előfizetés utján akarja e' műremeket közrebocsátni, 's ennél fogva olly csekély árt szabott neki, hogy a' szerencsétlenek oltárára tett áldozat mellett mindenki még pompás szoba-ékitvényhez is jusson.

Előfizetést, és pedig a' nemes czél iránti szent buzgalomból, minden dijkövetelés nélkül elfogad, Wagner József ur, pesti műárus a' szerviták terén, ki az előfizető uraknak 's dámáknak lapjaikat is kézhez szolgáltatandja; vagy pedig maga a' művész is. Ez a' belvárosban, a' molnár és kis borz utsza által képzett Keszt-féle szegletházban, 165-ik szám alatt, 1-sö emeletben lakik. A' t. cz. vidéki előfizetni szándékozók csak arra kérettetnek, hogy szándékukat bérmentes levélben tudassák. — Ára a' műnek finom velenczei papiron 2 f. ezüst pénz; diszpéldányé, chinai papirra, 's a' szélzet-czifrázványt aranynyal nyomva 4 p. f. Az előfizetés dijának fele a' megrendeléskor, más fele a' példány átvételekor leteendő.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Pestenjövő szombaton f. hó 4-kén Fáncsy Lajos ur rendezői jutalmaul „Lignerolles Luiza" 5 fvsos drama adatik. E' darab választására, 's talán némellyek előtt hirtelennek látszható ismételésére az első előadásnál tapasztaltt osztatlan tetszés és lelkesülés bátoritá a' jutalmazandót, ki rendező fáradalmainak évi jutalmát is ez estvén reményli elnyerhetni.

PESTEN, jun. 25-kén „Fidelio" nagy daljáték 2 fvsban. (Irta Treitschke Forditotta Lengei. Muzsikáját szerzette Beethoven). Schodelné asszony a' czimszerepet ismét meglepő művészséggel adá; Bognár ur (Florestan) előznökét nem mindenütt pótolá-ki. Váray (Rocco) 's Konti (Pizarro) urak szintén jelesek voltak. Azonban szegény Roccónak igen szánandó sorsa lehetett ama szerencsétlenek várában; mert mindennap felfodoritni annyi rab haját (pedig csak ő járhatott hozzájok, 's igy neki kelle tenni) nem tréfa dolog. — 26-kán „polgári és regényes" vigjáték 4 fvsban. — 27-én „Zrinyi" történeti drama 5 fvsban. — 28-án „Marino Faliero" daljáték 3 fvsban. Ha ref. azt mondja, hogy dalnokaink nemcsak e' művet nem adák még illy tökélylyel mint ma, de huzamósb idő óta más daljátékot sem; teljességgel nem mond sokat; mert ma a' főszerepek vivői vetélkedni látszának az est dicsőségeért, mellyet illy sorral nyertek-el: Schodelné assz. Konti, Joób és Váray urak. Szebb műéleményben, mint Elena és Fernando (Schodelné assz. 's Joób ur) 's Marino Faliero és Israele (Konti 's Váray urak) 1-sö felvonási párdaljaik nyujtának: rég nem részesülénk. A' közönség elégültten távozék. — 29-ére „Arlequin mint csontváz" volt kijelelve.

SIKLÓSON is megjelent ujonan Baki Gábor ur igazgatósága alatt egy szinésztársaság. Nem czélom birálgatásba ereszkedni, mit sok helyen a' szinésztársaság ellen némellyek igen szigorúan teljesitnek, nem gondolván-meg,

hogy az emberi gyarlóság milly nézetekkel áldotta-meg a' birálót. Én csak ha valaha a' magyar színészet története egybeirva lenne, egy lánczszemet készitek a' nagy egésznek folytatásában. Ezen társaság, ugy nem különben több más is, Siklóson már volt; de olly pártolást, részvétet, és állhatatos kitartást a' siklósi közönség Thalia nevendékei iránt még soha sem mutatott, mint most. Örömmel jegyzem-meg, hogy kik előbb semmi árért a' szinterembe (nem értvén tökélyesen a' magyar nyelvet) nem jöttek, most avval nem gondolnak; mert a' tiszta magyarok és kevéssé magyarul értők tömött szinteremmel örvendeztetik a' jeles színészeket. Előadom itt, a' szóban levő színésztársaság mutatványait Siklóson léte alatt: majus 17-kén Toldi Miklós, viggal elegy hős rajzolat 3 felv. Czelesztintől. — 19-kén „A' felfordult világ, vagy miveltség, és természet" társalkodási vigját. 4 felv. Irta Albini. — 21-kén „Angelo, Padova zsarnoka" drama 3 napon 4 felv. Hugo Victor, ford. báro Eötvös. — 23-kán „nevelő ezer baj köztt, és, uj divatú házasok" vigj. 3 felv.— 24-én „tudálékos" vigj. 5 felv.— 26-án „Gyászvitézek" eredeti nemz. drama 4 felv. Irta Szigligeti. — 28-kán „kisértő fehér szüz" regényes vigj. 3 felv. Irta Láng. — 30-kán „Boldog asszony temploma harangozója" drama 6 felv. Birchpfeiffer Karolina után Pály Elek. — 31-kén „ördögüző Fábián" társalkodói vigj. 4 felv. — Junius 2-kán „Dienes, vagy a' királyi ebéd" nemz. drama 5 felv. Szigligeti.—4-kén „vas-álorcza" szinj. 5 szak. Irta Hugo Vict. (?) — 7-kén „kronsteini harczjáték, vagy, pünkösd két innepe" lovagi vigj. 5 felv. — 8-kán „peleskei notarius" eredeti parodia 4 szakaszban. Irta Gaal. — Az ezután adandó mutatványok iránt máskor.

LÉVÁRÓL. — Hevesynek e' loyal-lapokban annyiszor megrótt színésztársaaága ismét nálunk, 's valamint a' mult tél folytában, most már harmadszor keres jó szerencsét. Az igazgató gondolata nem rosz; mert a' hegyalatti Tivoli nevü csapszékhez tartozó árnyas kertben, nagyobb városok szokásait utánozva, szabad ég alatt nyujtja mutatványait. A' daraboknak előadása felőli tudósitással, a' személyzetnek felsorozásával, és a' ritkán hibátlan szerepek szigorú rostálgatásával olvasóinkat untatni most az egyszer óvakodunk; mert művészi tekintetben színészeink dicséretet maguk se követelnek: a' jobbára élvezeteiket ott keresőknek pedig még tetszenek is, ha kivesszük azon nehányat, kik máshol is láttak már szebbet, és igy, csak hogy különböztessenek, egyet mást rovogatnak-meg. — Azonban nem arról akar itt szó lenni, miképp' kellene Léván művészileg játszani — mert a' finomabb izlésü inkább honn marad, mások pedig, kik látogatják a' mutatványokat csakugyan találnak még is az árenában érdeklő valamit hanem arról, hogy miután Lévának tótos kiejtésü lakosai vannak,— itt az A és magyarosabb Á között akár ne is keressünk különbséget, a' sok idegen szó-vegyületről pedig bár ne szólljunk — kivánható volna, hogy Hevesyénél valamicskével csinosabb magyarságot tanuljunk; de mind e' mellett is örüljünk azon, hogy az eddig sürübben megjelenni szokott kontár és szinte minden criticától szabaditékos vándor idegen ajkú színészeket, kiknek kenyér-kereseti módjok utójára is sorsjátszássá fajult, ez által nélkülözhetjük. Bizony szebb inkább Hevesynek áldozni, mint napjainkban is még idegen ajkú nemzetet affectálni a' magyar hazában! — Dióhéjba szoritni kivánván értekezésünket, addig is, mig ismét találkozandunk, a' szini mutatványok kivitelére nézve a' nevezett társaságnak mind a' mellett nagyobb pontosságot ajánlunk; minden esetre pedig Hevesynek ajáljuk, hogy miután a' színészetnek főczélja az erkölcsnemesités, 's

Thalia fökentjeinél illetöleg pedig nöinél azt példásitva kivánja látni a' világ; soha ne szenvedjen olly tagokat, kiket egy jól ismertt leczke legyezhetne.

Pereczmellékiek.

ELŐPATAKRA (Erdélyben), miután itt a' jótékony savanyú viznek gazdag forrását hosszas keresés után fölfedezték, nagyszámú vendégkör gyülekezik mind Erdélyből mind oláh országból. Oda váratik a' Pály Elek ur igazgatása alatti színésztársaság is, melly mutatványait az e' végre épitendő, 30 öl hosszú és 15 öl szélességű szinben, melly egyszersmind tánczteremül is szolgáland, adandja. (Erd. Hir.)

KOLOZSVÁRATT az Erd. Hiradó szerint Egressy Gábor ur közelebbi vendégszerepei voltak: „a' fiatal férj; parisi adós; Garrick Bristolban; Eberhard (dijoni örültek háza). Jun. 16-án jutalmi játékaul a' „gazdag és szegény" adatott. A' művészvendég ez előadásai mind megannyi fénypontjai valának a' magyar honi szini előadások remekeinek. — Az uj sétatér melletti, ugy nevezett hangyász berekben Kilényi Dávid szinigazgató úr arenát szándékozik nyittatni.

SZEBENBŐL. — A' budapesti magyar színház jelesebb egyéneit csak hirlapokból ismerök, 's azokból is örömmel olvasók kedvelt hazánkfiainak a' művészet ezen pályáján tett sebes előhaladásukat. Most szerencsések vagyunk közülök két daljátékost személyesen is látni, kik mint vendégszerep-adók nekünk kedves éldeletet nyujtának. A' „Norma" czimü daljátékban jun. 3-kán (Sever) szerepében legelőszer lépe-föl Sátorfi ur, kinek játéka jeles, kimondása tiszta, 's az utósó szótagig érthető; hangja kellemes, egykevéssé gyenge, de alsóbb cordában erős, hajlékony 's magát a' szivbe hizelgő. Mások után legyen szabad itt nekünk is elmondani, hogy S. ur olly hurokat illetett szivünkben, millyeket Shodelné asszony Szebenben léte idejétől fogva nem vala szerencsénk éldelni, 's ezek az érzés hurjai. A' középszámú közönség éppen olly lelkesedéssel fogadta 's tisztelte zajos tapsokkal és többszöri elöhivatásokkal, mintha tömött színházban lépett volna-föl. — Jun. 9-én a' „szevillai borbély" daljáték került szinpadra. S. ur gr. Almaviva szerepében működött; Benza ur pedig — mint csak azon nap érkező — Basilio szerepét vette-át mint vendég csupa sziveskedésből. Sátorfi művész vendég ismét fentartá első felléptekor nyert dicsöségét, 's ariája alatt 's után szünni nem akart zajos tapsokban részesült. Benza ur characterszerü játéka, pontos tiszta, érthető, erőteli éneklése égyátaljában mindeneket meglepett, és szerepe átvételével nagyon emelé ezen nálunk igen kedveltt daljáték élénk menetelét, 's elmondhatjuk, hogy szinpadunkon illy pontos szevillai borbély rég nem adatott. A nagy számú közönség ezen ujabb vendéget is ismételtt elöhivásokkal tisztelé, 's azon kivánatát, hogy öt valamelly nagyobb hatású szerepben hallhatná, nyilvánitá. Vajha az igazgatók a' közönség ezen kivánatának hódolni igyekeznének! (Erd. Hir.)

HANGÁSZAT.

N. GYŐRBEN. A' tüzivész által károsultt Baja városa iránti részvétöket folyó junius 15-én hangverseny adásával nyilváníták városunk lelkesebb egyénei, melly alkalommal Wurda József ur, a' hamburgi városi színház első tenoristája is szives volt művészi jeles darabjaival fellépni, mellyekkel magának érdem-koszorút, a' közönségnek kedves éldeletet, szenvedő embertársinknak pedig, ha nem éppen gyógyitó, de valamennyire sérv-sajgást enyhitő cseppeket szerzett. Találjanak a' nemes inditványozók 's valósitók jutalmat hálás köszönetünk 's ön emberszeretettel dobogó keblökben. *Szücs.*

A' hangászat vagy festészetnek van-e nagyobb hatása?

(Herder után szabadon.)

Korunk bámulásig halad-elő; aggjaink nyilvános lapokban, fennhangon mondanak köszönetet hős literatorinknak; ifjaink nem eléglik a' szak-

tanulmányokat; mert művészet, mesterségek rózsái fejlenek jobb és bal oldalon 's a' végetlenül fogékony lélek örömest csapkod mellék-utakra, hogy keble vágyát csillapitsa, hogy szellemi erejének tápot nyujtson, hogy idővel a' kedves honnak nem egyszerü, nem egyoldalú gyümölcsöt nyujthasson.

Fiatal barátok, lelkes emberek, jóért nemesért hevülő keblek körében voltam. — A' napi rend mendemondái helyett tárgyak tüntek-fel, tárgyak, mellyek a' köznapiságból emelkedett apákat büszkékké, az érzékeny anyákat boldogokká tennék. — Nemes tüz ömlött egy csendes ajakról, politikai jelen állásunk, 's a' mult századok őszerűségeit hasonlitgató.—Illő szerény szavakban emelé-ki egy másik egyeseknek nyelvünk körüli érdemeit; – meglepö nyelven, magához ragadó hévvel, jelelgeté egy tova vidéki, nemzeti szinházunk diszeit; botortalan kezekkel, művész tapintattal nyult egy eszmedús ifjú a' szép mesterségek ajtajához, 's bátor ecsetelismerteté képcsarnokaink jelességeit.

Egy kérdés 's ha jól emlékezem nem eléggé fejtett kérdés tünt-le a' szőnyegről: — valljon a' hangászatnak vagy festészetnek van-e nagyobb hatása? kérdék.—Legyen szabad Herder utáni véleményemet röviden előadnom.

Herder a' festészetnek szélesebb, hosszabb, a' hangászatnak mélyebb, bensőbb, erősebb hatást tulajdonit. — Szerinte a' festészet képzeletre, a' hangászat szivre szólt.—Azért is ama hidegebb, de világosabb: emez melegebb de homályosabb. Amaz az elménck nyiltt tiszta idomot ad: ennek, hogy elmére hasson, magyarázatra, világositásra, sajátitásra van szüksége. — Az szép, ez kellemes: — ez a' fülnek amaz a' szemnek poesise.

A' festészet honába tartozik minden tárgya a' világnak; karjaival öleli a' mennyet és földet; az ég villámaival rettentheti; a' föld büvös tájaival deritheti a' lelket; megrenditi azt fenyegető köszirtek — ellágyitja egy mosolygó alak, vagy végetlen tenger nézésével.

A' hangászat elrejtett kincseivel, minden érzékeny szivet megindit; általa létesittetett 's tartatik-fenn a' világ; — alakot, idomot, rendet szab; — láttatlan hullámaival közvetlenül övedzi a' szivet; — hozzá nyomul 's magával ragadja azt; mert az érzetnek minden oldala sajátja;— azokon nem reszkető hang vagy műszer hurjain játszik.

A' festészet alakjai képzetünkbe tapadnak, 's elménk időkre fogja-fel azokat; vonalmai napsugárokkal festvék: ugyan azért hatása mint világosságé, mint napé, örökké tartó. — Látott-e valaki közületek Raphael, Domenichino, Canova, Volpalo vagy csak derék tanitványaik valamellyikétől egy mennyei jelenést? Ezen idomok, ezen alakok megmaradnak; általok a' festészet egébe ragadtatunk; istennöket látunk; ajkaink ambroziát, finomultt idegink szent ihletet izleltek; éreztek;— 's e' képek, e' benyomás soha nem semmisül.

A' hangászat hatása rövid, tünedékeny, de csak a' képzet fennsége 's dicsősége alatt roskadozó gyengéknek; 's ezeknél nem lehet tartós: mivel a' hatás olly magával ragadó, olly áradozó. — Igen is, még ezek nincsenek kiképezve az isteni összhangra (harmonia); elmerülnek, sülyednek a' művészet oczeanjában, 's a' hanga mint szellő lebeg-el a' lágyan érintett szivhurokról. — A' sötétség, a' zavar is, melly sajátitásánál uralkodik, nem a' hanga, hanem halló műszereik gyengéje; mert azok tiszták, átlátszók, legfőbb idomai az összhangzó rendnek, legkellemesebb, legnagyobb hatású viszonya a' mindenségnek. — A' hanyagul képzelt elme a' hang-felfogásban, végetlenül hátra maradt; a' mivelt is csak lépcsőről lépcsőre hág, mig a' zene tökély-épületét, az ő örök emelcsőjü haladásában, csak némi terjedelmében, csak némi huzamossággal érzi.

(Vége következik.)

DIVAT.

27-dik divatkép (Parisból). — Ruha kétszinü skót (koczkás) selyemből: selyem-kalap crep és virágdiszitménynyel; oudinot-alruha; schawl himzett gros-de-naples-ból; cazal-ernyő. — Bécsi divat jun. 25-kén: ruhák, tarlatan vagy kék foulardból; mantilla koczkás selyemből; kalap ris-szalmából gaze-diszitménynyel; vagy crepből blond és virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüvel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

54.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap julius 5kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Czél.

Czélt tüzz-ki ember 's fusd-meg azt;
Rendszer egész világ,
Nem vakszerencse tartja sarkait,
Istenkéz tart kormányt a' mennyeken.
Ne vágyj tudni az égnek titkait,
Fölül van az ez emberéleten. —
A' rény derit rád boldog léttavaszt
Melly pályaüdvöt ad.

Magasra lengnek a' dicső
Léleknek vágyai,
'S örök rendeltetésünk ösztöne
A' hő kebelben égi lángra gyul;
Az üdvitő öröklét istene
Reményt 's hitet oltott szent zálogul
Szivünkbe; 's szebb jövendőt élvező
Lelkünk kivánati.

Miként a' nap létfényei
Ezerképp' oszlanak,
'S az ég kegyét ohajtva létezünk,
'S önérdemünk becsét más érezi;
Dicscsel 's boldogságunkkal kérkedünk
Midőn szivünk' csalódás vérezi;
De küzdve bár, lelkünk erényei
Olympra szállanak.

Sorsunknak kétes útain
A' hit 's remény vezet
'S eltürve sorsunk áldz sérveit
Örökpálma vár túl a' sirhazán,
Szellemvalónk istenérzéseit
Dicsülni sejtjük éltünk alkonyán,
'S porhajlokunk mulandó hamvain
Nyil szent üdvélvezet.

Majd elfeledjük a' valót
'S nagy lelki hivatást;
Önkényt szenved az ember önmagán
'S indulatunk porig sujt, mint rabot,
Mohón kivánt rövid gyönyör után
Szerzünk magunknak hosszu bánatot,
'S üdvünk romján nem hallva jóslatot
Iszunk kináldomást.

Kemény szigorral büntető
A' lelki öntudat;
Kétségözön boritja lételünk'
'S pályánk egére sokszor vész borul,
Öröm helyett sértő tövist lelünk
'S a' biztató remény elzordonul;
'S mit rejtsz, gyász-köny-áztatta temető,
Vagy üdv, vagy kárhozat.

Lisznyai Kálmán.

FESTÉSZET.

Pesti műkiállitás.

(*Folytatása.*)

Második terem.

E' teremben már kedvezőbb a' világosság, mint az elsőben, 's igy a' legcsekélyebb árnyéklat is jobban kivehető; de e' mellett itt csekélyebb a' történeti 's nagyobb a' táj- virág- és állatfestmények 's vadászati darabok száma. Gruber C. p. o. mindjárt virágokat nyujt; nem kitünő ugyan, de megtekinthetőket. E' kerti virágoktól el- 's magához egy gyönyörű szobai virág, Barabás Miklós (hazánkfija) „galambpostája" vonja figyelmünket. Mennyi jellem, mennyi kifejezés van ez örömtelt arczon. A' carnatio gyönyörű, a' redőzet igaz 's könnyű; 's ha mi kivánni valót a' festmény hagyna, nem egyéb lenne, mint azon ohajtás: vajha a' művész ur kissé szilfibb termetet adott volna örvendő hölgyének. Egyébiránt a' kéznek, galambnak 's minden tárgynak kidolgozása jártos ecsetet s gondolkozó fejet bizonyit. Ugyan e' teremben, 's ugyan e' művésztől két gyönyörű krétarajz „a' haramja-vezér" 's egy arczkép, továbbá egy gyönyörű festésű bokréta is látható; beljebb pedig arczképek vannak tőle, mellyeknek mindannyiján van egyegy jellemvonás, a' mesterkezet és psychologot megismertető. — Hetzendorfer Hugo két darabon fáczánozó „vadász kutyákkal" lépfel; 's ha állatokról elmondhatni, hogy némi charakterhez hasonló kifejezés ülhet vonalmaikon, ugy H. vadászkutyáiról elmondhatni. Sok szorgalommal és szerencsével kidolgozvák a' fáczánok és bozót is.—Aumayer Mihály-nak „kiváncsi fiúja" nem valami gyönyörű mű ugyan; de az indulat kifejezésért melly olly szerencsésen van találva a' fiú arczán, még is figyelmet érdemel. — Ranftl „alsó ausztriai nője" ismét gyönyörű darab; compositio, szinezet, carnatio derék mesterre mutatnak. — Petterben jeles virágfestőt tanultunk ismerni; mind georginái, mint tavaszi virágai annyi hűséggel, annyi szorgalommal dolgozvák, mellyekről méltánylat nélkül nem szóllhatni. 'S milly lélekismeretes a' csekélységekre, u. m. a' virágokban lappangó hangyák, a' szirmokon

rezgő vizcseppek kidolgozásában is. A' hangyáknak még árnyaik is visszaadvák. Bisenius a' „borkóstolásban“ gyönyörű genre-képpel lép-fel. Eszme, compositio, csoportozat, gondolkozó fejre mutatnak, 's a' szinezet szintén kielégitő. — Jeles gondolat 's jól kivitt munka Perger Antal-nak „szükségbeli keresztelése egy arbocz-vesztett hajón.“ — Itt megálljunk, itt hosszasabban fogunk mulatni; mert van, mi lekösse figyelmünket. Itt egy üdlött névre mutat a' lajstrom: Markó-éra, a' magyar Claude Lorrainéra. Művész-egyesületünk büszke lehet e' férfiú műveinek kiállithatásával; mert ez valóban ritka szerencse, minővel már rég hirben álló intézetek sem dicsekhetnek. De mit szólljunk magáról az olasz vidékeket tárgyaló festményekről? Maguk azok a' természet, egész mezetlenségében 's pompájában, egyszerűségében 's gazdagságában vászonra varázsolva. A' hivebben visszanemadhatott lombok között szellőket vélünk susogni; a' harmatos füvet dagadni képzeljük; az árnyakba hüsölni vágyakozunk; a' virágnak csak illata hiányzik, a' csermelynek pedig suttogása. 'S milly utánozhatlanok romjai, levegője. Alakjai ellen ugyan lehetne némi kifogás; de az a' többi tökély mellett elenyészik. — De Pian „kolostor csarnoka“ gyönyörű architecturai műv, mellyben a' világosság 's árnyéklat, de különösen a' perspectivitás és technika meglepő. A' 130ik szám alatt ismét egy szép genre-kép „a' pazarló szorultságban“ (Ritter Eduardtól) köti-le figyelmünket. E' kép szerzeménye és elrendezésében annyi humor, annyi elmésség van, melly még Catót is mosolyra birná. A' csoportozat szabad, élénk, a' szinezet természethű, 's az arczkifejezések erőteljesek. — Schindler Károly szintén illy szerencsével dolgozott egy genre-képet, a' „parancsvivőt.“— Swoboda Rudolfnak „állat-itatója“ meglepő mű. Az állatok ritka hűséggel rajzolvák, a' szinezet szép; a' viz pedig mozogni látszik az ivó tehén előtt.

Aquarellban Faldoni Vilmos ad virágokat.

Üvegfestvényből: Sherer József „ausztriai czimere“ és „keresztelő Jánosa“ érdemel figyelmes megtekintést.

Harmadik terem.

E' teremben ismét több ismerőssel találkozunk, kikről már szóllánk; de lesznek még ismeretlenek is, és pedig nem csekély érdeműek. Tegyük tehát első helyre mindjárt Schiavoni Natalét Becsből Le a' kalappal uraim! Ez olly név, melly a' pesti műkiállitáson Markó-é után első nevet vivott-ki magának. E' teremben mindjárt egy madonnát látunk tőle, ki ha bár nagyon földi; ha bár arczvonalmain nem látszanak is a' buzgó szent ihlés szárnyai; ha nem ömlik-is el rajta ama mély vallásos titkály, mellyben az ég

tükrözi magát, 's a' földnek az égit mutatja: de szinezete, puha 's lágy ecsete, a' szinek bajoló egybeolvasztása által, még is meglepő. Rajza tiszta, sztylje fellengős, 's kifejezése erő- 's bájteljes. A' féltintákkal szerencsésen bánik; különösen carnatiónál. Ugyan e' művésznek Sybillái is vannak. Itt a' jellemi kinyomás már nagy 's erőteljes. A' jósnők egyike várja, másika már hirdeti a' jövőnek titkos igéjét. Ezen alakok nagyszerűk 's még is kecsteljesek. A' „leány antik öltözetben" véghetlen lágy 's kellemes ecsettel készült mű; mintha csak ugy volna a' vászonra lehelve, 's még is milly kifejezés-teljes. — „Busongása" — megelégedése — „alvó hölgye" szintén illy fényes ecsettel készültek. Dolgozatainak fénypontja mind e' mellett is „a' kisértés" két képében alapul. Kifejezés, jellem, költészet szinezet itt egyformán nagy, egyformán bámulatos. Ugyanazon egy arczot két különböző indulatban hivebben rajzolni, mint itt a' zsidóban és hölgyben van, nem is lehet. — Waldmüller „Persája" Lavos József „elégettei" derék művek. — Jankovics, Parisban lakó hazánkfija, tájképet küldött; „vidék 's romok Nápoly környékén" — mellyet egyszersmind az egyesületnek ajándékoza. — Dittenberger „drótos tótjai" elég természethiven készitvék. Einsle nehány arczkép mellett egy „tanulmány-fő"-t nyujt; egy tanulmány-főt, mellyre borzadva 's még is örömmel néz az ember. Milly jártos ecsettel van itt a' világ megtörése kezelve; milly szivrázó az indulat-kifejezés! — Dallinger „küzdő bikái" — különösen pedig Swoboda Ödön „déli csendje" figyelem-lekötő darabok. — Mössmer „liget viztükörrel" Markóé után legjobb tájkép. Mind lombozata, mint perspectivje correct, 's meglepő. Igen ügyes a' vizkészitésben is.

(Vége következik.)

SZORGALOM.

Czukornád tenyésztése orosz országban. Tiflis ben nehány terjedtebb birtokokban ugy szintén talissyni khanathan is bizonyos idő óta a' czukornádat kisérték meghonositani, és pedig remény feletti sükerrel; ennek következtében olly mennyiségű szép nyers czukorhoz is jutottak, hogy Sabelow, Tamanshan és Ter Gukassow kereskedő urak Tiflisben czukortisztitó gyárt állitottak, mellyben csupán hazai termék kezeltetvén, tavaszelő 1-sö napjától, nyárelő 1-sö napjaig már 60.000 kilogramm czukrot nyertek. (Echo du monde savant).

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Hazafiságos áldozat. Méltóságos báró Prónay Albert ur ő nagysága, 's t.n. Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült megyék főispáni helytartója, a' pesti nemzeti szinház ruhatárát harmincz, részint finom posztóból, részint becses selyem szövetü részint arany, ezüst, részint selyem, részint szőr himzetü ó-divatú magyar ruhadarabokból, álló öltönytári készülettel kegyeskedett megajándékozni; miért nyilvános köszönet mondatik. Pesten junius 20-kán 1840 *A' szinházi igazgatóság által.*

PESTEN junius 30-kán, Bartha ur és neje jutalmokul elöször, egy fazekasnak pokolba vándorlása" bohózat 3 fvsban. Irta Balog István; muzsikáját több ismeretes opera kedveltebb részeiből szerkesztette Heinisch József karmester.

Milly botor az ember! Midőn három év előtt a' szini pályáról lelépve — mert tudni kell, hogy magam is azon vándorlottam — birálttból birálgató levék: még szent hittel csüggtem a' müvészeten, még szentül hittem, hogy a' recensiónak van haszna, — hogy a' szinészek 's irók többet akarnak, mint a' csupa taps, csupa tetsz- 's kincsvágyat. — hogy a' szinészek 's szinművészet méltók a' birálatra! Milly botor az ember!

Azóta három év folyt-el. Én megkisértém koronként a' szinművek birálgatását; kimondtam egy felekezettől vakon 's tulzólag kegyeltt 's emeltt szinészről, utóbb egy nagy lármát ütő dalnokról véleményemet; 's jutalmam egy részről gyülölség, más részről epigramm, ismét más részről pedig, 's éppen olly helyről, honnan meltánylatot várhaték, érzékeny megsértés lön. Azon időtől művészet iránti hitem lassanként szétfüstölgött, vérem higgadt, 's látva, hogy irók és szinészek mindent csak rideg anyagi érdekből 's nem a' művészet iránti szent indulatból tesznek: a' kedélyes birálgatóból egy szigorú elvonult ember lön, ki semmiben sem hisz, semmiben sem remél, semmibe sem avatkozik. És most még is azon ponton állok: hogy birálatot irjak. Milly botor az ember!

Tudod-e tisztelt olvasó, mi a' rosz és unalmas? — Nem? — fogd kezedbe a' magyar játékszini hirdetményt, 's ha olvasod rajta: „bohózat ennyi és ennyi felvonásban; irta Balog István" — ismerni fogod mindkettőt.

Én részemről legalább ugy vélném, hogy ollyan: ki magában hivatást a' szinköltéshez nem érez, ki a' nemes Pegazust ökör mellé járomba fogja, kinek a' genius ihléséről fogalma sincs: ne fogjon szentségtelen, kontár kezekkel a' szinköltészet marczanglásához, 's ne olvassa-ki a' maihoz hasonló idétlen elmeszüleményekkel a' különben is kevésre olvadt közönséget a' szinházból, mint sárkányt rejtekéből.

Tudja-e B. ur mi, a' szinészet rendeltetése? A' balgaságokat ostorozva, néha csipősen is, de nem durva kétértelmüségekkel, trivialitásokkal bombázva, mulatva az erkölcsre hatni. — Tudja-e, hogy e' mellé aesthetica 's a' szépnek érzése is szükséges? Tudja-e, mi kivántatik egy bohózathoz? Ha nem tudja, elmondom: tarka változatossággal telt tárgy, bonyolitás, kifejlés, meglepő ötletek, humor, csipős de nem pórilag aljas és arczpiritó elmenczségek, szójátékok 'sa't. 'S most azt kérdem, van-e az itt elősorolttakból csak valami is B. ur nevezett elmeművében? Javitás-e az, ha valakit tüzijesztés, suhangolás által rettentünk-el a' boritaltól? mellyet e' mütétel után kerül ugyan, de mint távuli jegyes kedvese után, visszasohajtozik a' megszo-

kott szölönedvért. Csak ollyan javitás biz ez, mint a' botokkal büntetett rabé, ki csak addig retteg bünt elkövetni, mig a' botok-okozta sajgást elfeledi. 'S van-e mulattató valami ez egész darabban? van-e egy ép, egésséges gondolat? nem mind hajánál fogva van-e oda ránczigálva? van-e az illedelemre csak legkisebb ügyelet? Ha mind ezekből csak köröm-feketényi van, hinni fogom, hogy a' szerecsen is fejérré mosható.

Ha B. ur tanácsommal élni akarna, az e' kevés szóban központosulna: lépjen-le azon pályáról, mellyre hivatása nincs: 's ha tán valaki azzal ámitgatná, hogy ö genie, ne higyje; mert valóban nem az, a' szinköltészetben legalább nem.

A' szinmű tartalma 's kidolgozásáról, mint birálaton alóliról, hallgatok. Az előadás elég szorgalmas volt ugyan; de hol anyag nincs, bajos ott a' legnagyobb művésznek is épitni. *Kiss Iván.*

Kolosváratt jun. 24-kén n. m. főkormányzó Kornis János gróf ur ö excja névinnepének előestvéjén, kettős kivilágitás mellett „Katinka vagy, a' marienburgi hölgy" czimü négy felvonásos szinmü adaték, mellynek czimszerepében a' kedveltt Déryné, kit egy idö óta évi kötelezvénye kiteltével nem láthatánk szinpadunkon — mint ujra szerződött tag lépvén-föl, szokott ügyességgel müködék, 's közönségünk által köztetszéssel fogadtaték. — Szinházi vendég Egressy Gábor ur, az érdemeit méltányló müvelt közönség iránti tiszteletből vendégjátékait megszaporitá a' „két gályarab"-ban, Schiller „haramjáiban" (Moór Ferencz) 's végtül a' „vén diák"-ban föllépteivel, melly utóbbi előadás végezetével (jun. 21-én) Garay Jánosnak „Kont, a' kemény vitéz" czimü balladáját szavalá. E' szavalást hallani kellett! Átalában Egressy G. urat most is annak találtuk, kinek régebben ismertük: folytonos haladás emberének 's a' magyar szinészet ügye lelkes bajnokának; miért öt mint müvészt hévvel szeretjük, 's mint jobb ügyek tollal és tettel buzgó védöjének kéblünk emlékvirágaival hódolunk. Bár jöjön viszont minél előbb körünkbe az érdemkoszorús távozó. (Erd. Hir.)

HANGÁSZAT.

A' hangászat vagy festészetnek van-e nagyobb hatása?

(*Vége*).

Mondók: „a' festészetnek nagyobb hatása van a' képzetre mint szivre" — de a' képzetnek ismét van hatása a' szivre, és ha nem hat reá, annál közelebb van, annál nyomosabban hat az észre. Azért is müvei világosabbak, de hidegebbek mint a' hangászaté. — Ez nem gyengéje sőt becse a' festészetnek; mert igazság és bizonyosság föeszközei hatásának, miket ö szépséggel, kedveltetöséggel ruház-fel. — Roszul tenné a' müvész, ha e' biztositványt elhagyná, és müvét szivre közvetlen hatásaért, bizonyosság és szigorú igazság nélkül, mellék müvé alázná. — Rajz, 's a' rajzot elevenitö lélek a' festészetnél fö tárgy; bájoló egyes képvonások, a' csalékony izom-szinezet, az arczot bélyegzö mély gondolatok, jelesek, jók, ha a' fö mü ezen eszközök által lélekhez szóll. — Mennél kevésbbé akar hatni a' festett mü tünete, mennél inkább kerüli a' nem tiszta képzetet, annál nagyobb lesz hatása, — annál inkább lesz puszta utánzás helyett tiszta öszinte ábrázolója a' végetlenül mély, mindig uj és szép igazságnak: — 's ekkor Brutusz sirni nem tudó neje, Andromache kép-

mássánál könyekbe, szelid könyekbe ömlik-el; — ekkor a' bú-rongálta kebelnek vigasztalást, felvidulást szerez, 's a' lélek mint túl világi tünemény által ellágyul, felvidul, megujul; az elme nyugodt, éber lesz. — A' szem, az ember, ki a' festészetetet kedveli, vidámon éldeli a' napsugárokat; ott, hol mások mit sem látnak, a' csekélységnél ezer mulattatót izlel; mindig 's mindenütt a' természet ölében van, 's a' csendes, barátságos boldogitó hatást ismergeti, 's éldeli azt végetlenül.

A' hangászat összhangzó alapja, és melodiai úti társa a' festészeti szépségnek. — Elméhez keveseknél, csak a' miveltségi tökély fokához közeledöknél hat; — szivhez mindig, 's mindig kellemesen, mindig biztos hatással. — Kár, hogy gyakran lesz hatása érzéki hatássá, mint állatoknál, mellyek hang által öröm- és bú érzetre indittatnak. — A' hangászat maga magának teremtője minden utánzás nélkül; elövarázsolja a' hangokat, mint lélek gondolatokat, mint Isten világokat — semmiből, láttatlanból; 's ezek ugy nyomulnak, mint más világi bűvös beszély a' lélekhez; 's ez elfogulva a' kedves hangok rohamától, ön magát eltéveszti, elfelejti. — Ki nem hallott közületek a' hangnak, régi, 's uj világbani hatásáról? De ha hallottatok, sőt bőven hallottatok is, keveset hallottatok; — 's most se engedjétek, hogy Amphion, Orpheus, Linus, Timotheus, Phemius 's a' t. történeteiket ismételjem. — Nem szóllok az ős kor vigalmairól, innepélyeiről; érdemes kezek, dicsőséges tollak érinték azokat. Elhallgatom az ujabb idők jelesbjeit, hőseit; mert hiszen ki nem hallotta Paganini, Sonntag, Pasta Judith, Ole Bull, Liszt, vagy derék Schodelnénk andalitó hangjait, országról országra szárnyaló hiröket. — 'S ha, mint némellyek hinni akarják, a' hangászatnak ifjú kora lehunyt is — nem a' hangászat, hanem az ugy nevezett finom világ vénült, öszült-meg, 's ezen aggkornak gyéren van feszülő keble, olvadó szive. — A' jelenkor hangászat-hősei csuda-magas összhangzó épületeket teremtenek, mellyek gyorsan rohannak-fel az égbe, a' képzethez; minthogy a' szív szentségéhez kevésbbé alkalmazvák. A' mai kornak a' lágy nagyon könnyű; — meggyözött lehetlenségekkel igyekeznek meglepni, diszelgni, 's gyakran irányul tüzött hatást tévesztve festenek, költenek. — Azonban minden korcsositott qvartettek, sonaták, triók, és symphoniák mellett is, valódi hatása soha sem szünik. — Minden nemzetnél, még a' barbaroknál is, virágzik; és minden éldeli belőle, mit éldelni megbir: annyit, mennyire 's meddig organumai, képzete, felfogása mivelve vannak. — A' miveltebb, finomabb népeknek finomabb étkekre van szükségök. Haladás 's tökély fokához képest finomitott műszerekre, miveltebb, könnyebben hullámzó, szeliden rezgő hangfolyamra vágynak, 's ennek hatása is lelkesebben munkás nálok. Innen van, hogy, mig a' vad fajok darabos zenéjök orkánjától elkapatva, őrültt dühödésig emelkednek-ki önmagukból, 's utósó erő fogytaig, lerogyásig éldelik az érzékiségökre hatott kellemest: addig a' miveltebbeknél finomabb czélra 's gyönyörüséggel hat, — 's ne higyjük, hogy azért hatása gyengébb, bizonytalanabb volna. — Milly gyakran emelte egekig legsötétebb mélyből a' búsongót az emberi zenének mennyei hangja. — Milly gyakran történik, hogy egy egyszerű gyengéd melodia bánatos könyeket csal elő, — 's régi érzelmek, fiatalkori vidékek, ismeretlen édeni képek varázsába ömlesztik egyiránt a' könnyelmüt, boldogot, szerencsétlent. — 'S mit szólljak azon hatásról, melly az emberiség legszánandóbb osztályán, a' tébolyodottak 's örültteken jelenkezik. — Azon nyugtalanság, azon habozás, melly lényöken elömlik, ugy látszik, vissza adja öket önmaguknak; a' mult korból képeket idéz nekik elő; az elme, 's okosság utósó szikrá-

ja fellobban, 's meglehet, a' jelen állás rettentőségét érezteti. — Leirni tulság, képzelni erőn felüli volna ezen édes keserű érzetet, a' zene ezen egyedüli hatásának dicsőségét. A' hangászat-kedvelőknél csuda-messzire lehet hatni zene által, ha eltaláljuk a' hangokat, mellyek őket leginkább érzékenyitik, 's a' melodiának azon menetelét, melly az ő képzeleti systemájokat megindítja. — Az emberi sziv, ha aczél és vasból volna is, egy illy művésznek hatalmában van. — Szóval, a' hangászat kezében van a' varázs pálcza, mellynek sajátságos, közvetlen hatása van az emberi szivre, melly buzditja, emeli a' képzetet és indulatokat, noha vezérre van szüksége, melly elméhez vezérelje, 's az érzékit az erkölcsivel egybe kösse.

Az átalános nézet a' kettő között igy összepontosulhat. — Mi szivünkre hat, nagyobb, mélyebb lefolyással van érzékünkre, mint az elmét érdeklők. — A' hangászat szivre hat, 's igy a' hangászat hatása az indulat 's érzetnél fogva, mellyekre hat, nagyobb, mint a' festészeté; minthogy a' hatást a' benyomásnak erejétől mérjük minden tekintet nélkül arra, hogy ezen erő a' lélek körébe, az emberi képzet körül terjedelmességgel, világossággal, tartóssággal is kiegészittethetik; — 's minthogy ezt tekintetbe nem, vagy ritkán vesszük, a' két művészet nagyobb hatásának vitatása mindig e' pont körül forog: a' szem, fül-e? a' fül szem-e? — Minthogy a' festészet szemhez, a' hangászat fülhez irányozvák, 's igy mindegyik művészetnek saját érzéke, mindegyik érzéknek saját művészete van, e' tulajdon, e' sajátságnál fogva tulajdonos, sajátlagos hatása van mindkettőnek; mindkettő tulajdon saját mérhetlen úton inditja, ringatja az emberi kebelt.

Ha kivánjuk világosan felfogni a' két művészet hatását, vizsgáljunk egy világtalant, 's egy némát. — A' némának végetlenül finom látása, 's megkülönböztető tehetsége lehet: de egy társaságnak ő mindig néma holt tagja. — Belsejében örömtelen, 's hiányzik nála az érzet és mesterség, melly közvetlenül szivhez szóll. — A' világtalan igen szegény, nyomorú 's talán nagyon is szegény a' határozásban, különböztetésben, alakozásban, hozzávetésben, mellyeket a' művészet és érzelem nézete, alakzata szerez: — de meg vannak benne az érzésnek, indulatnak minden műszer-húrjai, hangjai; ezeket hangoztatja, mikor akarja magányában, 's az öt körülövedző homályban teremthet magának egy egy harmoniával, egy örömmel teljes világot. — Világtalan többször volt, nagy hangász, nagy költő; mert a' kettő között szoros kapocs van; mert a' hangász költ, midőn játszik, midőn énekel, és a' valódi költő énekel midőn költ; — hanem hogy a' néma minden hü utánzás mellett is olly lelkes festész lehet-e? itéljétek-meg magatok!

A' festészet és hangászat két testvér. Amaz az elmének, ez a' szivnek ad éleményt; a' költészet mindkettőnek tanitója 's tanitványa.

Boldog hon, hol a' testvér művészetek egymást ölelve haladnak előre, egymást lelkesitik, élesztik a' lépcsőzetben—A' hasonlitgatás vetélkedést szül, a' vetélkedés haladást. A' haladó művésznek, Apollo a' művészet istene, a' hevültt 's miveltség után sovárgó kebel örömmel nyujtja a' jutalomkoszorút!

Pólya Endre.

DIVAT.

PARISBAN a' nőnem még mindig örömest viseli a' bárson spenszert, mellynek eleje szivalakú, 's fehér vagy fekete csipkével van körözve. — Némelly ris-szalma-kalap tollakkal ékesittetik; de legszebb rajta még is a' virágdiszitméuy. — A' crep capote-kalapok folyvást divatoznak; ugy a' rövid musselin ruha is, három soros körzeménynyel, mind alól, mind az ujjakon.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

55.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön julius 9kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Szerelemvágy.

Mig hő szerelmem édes álmait
Valóknak hitte szüm sebes verése,
'S azoknak festé kéjdús érezése,
Forrón ölelve égi bájait:

Csak rózsa lepte éltem utjait;
A' kisded csattogány szelid nyögése,
Kristály patakcsa halk csörgedezése
Betölté keblem esdő vágyait.

De, hajh! mióta az álom kihalt,
A' boldogító; minden nyomaim'
Tövis kiséri; szüm rideg, miként sir;

Csekély a' roppant birtok, fény, 's dicső hir.
Zengd vissza o ég! a' szerelmi dalt
Én vissza-álmodom szép álmaim'.

Viktor.

FESTÉSZET.

Pesti műkiállitás.

(*Vége.*)

Negyedik terem.

Itt a' bécsi iskolának egyik matatorával: Danhauserral ismerkedünk-meg az „anyai örömben.“ Ha ref. csak maga volna azon véleményben, hogy az anya arczán örömet nem, hanem inkább aggódást lát; minden vitatkozás nélkül, önmeggyőződésből azt hinné, hogy talán semmi physiologi ismerettel nem bir, 's indulatfestéseket az arczon megkülönböztetni nem tud: de midőn a' véleményt másoktól, 's többektől is hallja nyilvánittatni; hinni kezdi, hogy igaza van. Bocsássa-meg neki ég e' hibáját; de ő legalább azon hiedelemben is van, miképp' Meyer Károlynak e' nevezet képet tárgyazó aczél-metszvényében, melly az egyesület tagjainak jutand, több kifejezést talál. — „Liszt, parisi barátinak körében“ már egészen más munka. Itt gondolat, elrendezés, csoportozat, kidolgozás egyiránt jelesek.—Schmirs J. C. jó „csendélet“-et nyujt. Most ismét egy csinos kis festményre találunk: „a' prágai tejáruló leány“ Ginovszky-tól. Illy kicsinben a' nélkül, hogy halmozva lenne, olly sok tárgy 's olly könnyűséggel van előtüntetve, min csak bámulni lehet. — Neefe Hermann egy

gyönyörű architekturai darabbal lép-fel éji kettős világitásban. Lehetlen leirni a' hatást, mellyet a' lámpa és holdfény által eszközölt világitás tesz a' nézőre. Elmélyedve 's bámulva áll az ember a' magas nagyszerű ivhajlások-előtt; 's a' mesterileg előteremtett perspektive által végetlen holdvilágitotta távulba vész el a' szem. — Herbsthofer K. csekély érdekű 's balladai tárgyú festvényt ad „II-ik Endre, magyar királyában.— Weide, ugy látszik, ismeretes a' magyar népi élettel, mert „magyar falusi jelenetei" sok élethűséggel advák; a' csoportozat szabad, könnyű, 's a' melléktárgyak, mint szintén az alakok is szorgalommal kidolgozvák. — Ginovszky egy más genre képet is, nyujt „a' vadkani beszélyben" mellyben mind szerzemény mind a' kivitel jeles. Hasonló szerencsével készültek Hegike József favágói is. — Röhner Vilmos „baromfit étető leánykája" csinos kis gondolat, 's az arczon elömlő gyermeki szendeség meglepőleg van kifejezve. — Dub Ignácz „imádkozó öregasszonyának" arczán igen kevés áhitat, kevés égbe vágyódás 's Istennel társalkodás mutatkozik; legnagyobb érdeme a' vászonról kilépni akaró gömbölyűségben van. — A' gondolat, jellem 's kifejezés, különösen az atyja intéseire figyelő leány vonalmaiban Wiehl Ferencz „oktatás"-ában is jeles.

Ötödik terem.

Itt Danhauser „Liszt"-je a' szemet magára vonó irany; de azért van más tárgy is figyelemre méltó, 's az: a' ránk és honunkra nézve olly sok érdekű „Fessler Aurél" szép dolgozatú arczképe Rombauer Jánostól, és „Stankovics Istvánnak metropolitává választatása" Alexievics Miklós-tól. Ez utóbbin különös bámulatra méltó azon fáradságos munka, hogy a' hatvanat meghaladó alakoknak természet után festett 's mind jól talált arczképeik egy ugyan azon festményen en miniature láthatók. Ezeken kivül Hora hazánkfijától, kit e' lapok olvasói már névről ismernek, két némberi arczkép van, a' művész sajátságos szorgalmával dolgozva. 'S ezzel vége van ismertetésünknek, melly korán sem akar birálgatás lenni; azt majd referensnél egy competensebb biró adand.

Az aquarellek száma 31; krétarajzoké 3; aczélmetszeteké 3; üveg festvényeké 4; archtitektoniai rajzolatoké 2; számozott olajfestvényeké 278. Első évre valóban szép szám!

Végezetül még elősoroljuk névjegyzékét a' magyar honban született, vagy itt élő művészeknek, kiknek e' műkiállitásban munkáik vannak: Alconieri (Bécsben), Aumeyer Mihály (Pesten), Balkay Pál (Egerben), Barabás Miklós (Pesten), Boutibonne (Bécsben), Brodszky Sándor, Casagr an-

de (Pesten), Einsle (Budán), Heinrich E. (Pesten), Jankovich (Parisban), Joannovics Katalin (Fehérváratt), Kann Henrik (Pesten), Kärgling Henriette (Pesten), Kiss Bálint (Pesten), Lacza Endre (Kalocsán), Lang Rudolf (Bécsben), Maraston Jakab (Pesten), Markó (Firenzében), Medvey (Pesten), Molnár J. (Pesten), Nákó (Pesten), Nigg (†), Pfeffer Ignácz, Pfeffer Ilona (Pesten), Rausch J., Roth Manó (Emanuel), Schmidt Józs. (Bécsben), Schöfft Borbála (Pesten), Szale János (Bécsben), Tikos (Bécsben), Treu (Selmeczbányán), Weide (Budán.)

Vegye köszönetünket a' ns. művészi egyesület azon szép elvezetért, mellyet ez intézetnek életbe léptetése által szerzett. Felszámithatlan az ebből eredő szellemi haszon; mert tagadhatlan, hogy jeles festmények mind a' szép iránti érzést és fogalmat kifejtik és nevelik, mind a' nemzedék idomulására tagadhatlan befolyással van, miként azt már több jeles orvos és physiolog bebizonyitá. Élő példák erre azon tartományok, mellyeknek egyházaik mesterművekkel elöntvék; hol a' buzgólkodó nő szeme gyönyörű tárgyakon merenghetvén, ez által a' méhében hordott magnak is nemesebb arcz- 's tag kifejlését eszközli. — Vegyék hálánkat azon művészek és festmény-tulajdonos urak is, kik műveik beküldésével az intézet iránti érdeket nevelék; vegyék végre köszönetünket azon t. cz. pártfogó urak és nők, kik jelesebb festmények megvásárlásával a' művészeket iparra serkenték

Toldalékul szükségesnek vélem megemliteni, hogy a' kiállitás utósó napjaiban Faragó József naturalista szobrásztól is láthatánk egy művet: 's ez Armenia, tajtba vésve. Bámulnunk a' fiúban rejtező lángelmén annál inkább van ok: minthogy a' rajz, melly az oroszlánon nyugvó Ameniát ábrázolja; csak contourokban készült, 's az ihlet szárnyain repkedő fiú en relief (egész domborságban) dolgozta-ki azt. Ezen kivül egy más naturalista is föllépett művével: Hallgass Mátyás, Lévárol, ki most Casagrande műteremében tanul. Ez Canova után egy másolatnak másolatát készité en basrelief gypszben. Adja hazánk nemtője, hogy mindkettőből Canova váljék! *Parlagi.*

SZORGALOM.

Turfa-papiros. —Montjoie-ban, Aachen mellett, Scheibler Sándor urnak, ki már is érdemet szerze magának a' posztó- és kazimirgyártásnál használatba vett jacquardi szövésmód által, sikerült volt rostanyagból igen használható és pedig szép papirost ké-

sziteni. E' találmány annál fontossabb, minél inkább nevekedik a' finom papirosnak nevekedő felhasználása következtében a' szokott rongyok árra. Scheibler ur turfapapiros-gyárt szándékozik felállitni.

A' congrevi reppentyűk irányozhatók. Franczia országban emlékirat jelent-meg, mellyben kimutatvák az eszközök, mellyek szerint a' congrev-reppentyűk mathematicai pontossággal irányozhatók. A' könyvet nevezetesebbé teszi még azon körülmény, hogy annak szerzője, Emin pasa, török osztályostábornok, ki franczia 's angol országokba maga kimivelése végett küldetett. Az emlékirat jelenleg a' franczia akademiánál van birálat végett, melly arról hova hamarabb itéletet hozand.

KERTÉSZET.

Muszely Károly gazdasági és műkertész Pesten (kinek szorgalmas törekvéséről e' lapokban már több izben volt szó) ez évben műkertészeti hatáskörét, több telket szerezvén magának Pest külvárosaiban, tetemesen bővitette. Jelen évben t. i. gyümölcsfát 's 's egyéb diszbokrokat tenyésztő nagy iskolát kezdett-meg, mit a' kertészet-kedvelők annyival kedvesebben vehetnek, minthogy illyennek eddig hijjával voltunk, 's tömérdek költséggel, messze földről kellett illyesmit hozatnunk. Az idén láttuk már igen kedvező sikerrel tenyésztett, szebbnél szebb rózsákból állott gyüjteményét, mellyet folyvást szaporitani törekszik, 's igy e' részben is honunk közepéről könnyű lesz azoknak megszerzése. Ki a' pesti sivatag és hálátlan földet ismeri, könnyen fogja átlátni, milly tömérdek költségébe kerül M. urnak, hogy vállalatát gyümölcsözővé 's czéljának megfelelővé tehesse. De annál nagyobb érdeme, annál méltóbb e' szorgalmas hazánkfija a' közpártolásra.

SZOBRÁSZAT.

MÁTYÁS KIRÁLY

emlékszobra ügyében mult hónapban jelent-meg az 1-ső hivatalos közlemény egy csinos nyomtatott könyvecske alakjában illy czim alatt: „a' honi szobrászat ügyében keletkezett társaság munkálatai. I. Közlemény. Hunyadi Mátyás emlékszobrának rézre metszett rajzával. — Pesten 1840. Trattner-Károlyi nyomtatása" 8-ad rét. 34 lap. — Előadatik e' munkában minden, mi eddig ez érdekes tárgy ügyében történt. A' 21. lapon kezdődik névsora azon t. honleányok és hazafiaknak, kik a' nevezett nemzeti diszemlékre az akkoraig visszakerült 35 aláirási iven adakoztak. Nagyobb nyilvánosság okáért sietünk mi is e' neveket a' t. közönséggel közleni következőleg:

Névsora az eddig beküldött 35 aláírási iven feljegyzeti ajánlóknak.

1) *Gyüjtő* Faller Miklós t. b. 2 f. Domaniczky Ferencz t. b. 6 f. Jósi t. b. 1 ft.

2) *Gyüjtő* Reviczky Imréné sz. Orosz 8 f. Esterházy Pálné sz. gr. Csáky Josefa 1 f. Jankovich Róza 2 f. Sombori Nina 2 f. Boronkay Johanna Nepomucena 2 f. Szlavy Julianna 2 f. Gedeon Karolina 2 f. Baldacci Francisca Földvári Ferenczné 2 ft. Rottenbnrgi Benzenleitner Fer. pécsi kanonok 2 ft. Scitovszky 2 ft. Gyöngyösy Pál 2 ft. Dókus László 2 ft. Villax Ferd. apát 2 ft. Popol Ágoston 2 ft. Farkas Imre 2 ft. Szerencsy Anna 2 ft. Barcza Etelka Noszlopy Ignáczné 2 ft. Jeszenszky János 2 ft. Marczibányi Antonia 2 ft. Wirkner Lajos 2 ft. Gyurtsányi Gábor 2 ft. Nitzky János 2 ft. Melczer István 2 ft. Ocskay Judith született Zerdahely 2 ft. Fejes Antal 2 ft. Laczkovich Jósef 2 ft. Halász János 2 ft. Bezerédy Miklós 2 ft. Szögyény-Marich Maria 2 ft. B. Bémer László 7-vir 2 ft. Szent-Iványi Katalin sz. Jezernitzky 2 ft, B. Barkóczy László 2 ft. gr. Zichy Domonkos 2 ft. B. Rudnyánszki Sámuel 2 ft. Zalay Nagy Francisca 2 ft. B. Dietrich Bera 2 ft. Majláth Györgyné 2 ft. Szirmay Ádám 2 ft. Majláth József 2 ft Ibrányi Antal 2 ft. Vécsey Miklós 2 ft. Ragályi Magdolna sz. Ragályi. 2 ft. Poszavecz Sigmond 2 ft. Trsztyánszky Terézia sz. Kmoskó 2 ft. Majthényi Mártonné sz. Gosztonyi 1 ft. Szlávy László 2 ft. Az 1840-beli 2-od évi törvényhalgatók 23 f. Egy névtelen 2 ft.

3) *Gyüjtő* Kapel Fridrik n. kereskedő. Kappel Fridrik 10 ft. Vlasits András 5 ft. Wodianer Rudolf 10 ft.

4) *Gyüjtő* Tornallyay Antal t. b. If. Draskóczy Sámuel 20 ft. Szent Miklósy Antal 5 ft. Fáy Gusztáv 5 ft. Kubinyi Ödön 5 ft. Kiriny János 5 ft. Hevessy Bertalan 5 ft Sárközy Ferencz 2 ft. Szontágh Gyula 5 ft. Özv. Tornallyay Károlyné sz. Lossonczy 6 ft. Tornallyay Márton 5 ft. Tornallyay Luczián Victor 5 ft. Szent Iványi testvérek 5 ft. Radvánszky Gusztáv 5 ft. Tornallyay Antal 5 ft.

5) *Gyüjtő* Csekonics János t. b. Kiss Miklós 10 ft. Oexel Móricz másod aljegyző 10 ft. Oexel József 10 ft. Karátsonyi László 10 ft. Marczibányi Lajos 20 ft. Nicolaides Péter 5 ft. Lipthay Antal 5 ft. Csekonics János 50 forint.

Gyüjtő Érmindszenti Pelei István. Egy kővárvidéki 10 ft. Egy kővárvidéki özvegy. 10 ft. Szamosrévi Olivér 4 fr. Szerencsy Francisca Karolina 3 arany. Egymás 4 ft. A' Szamos partján 5 ft. Nagy Sándor 1 ft. 36 kr. Egy Szathmár megyei 2 ft. 40 kr. vált. Egy valaki Kővárvidékről 2 ft. 30 kr. v. cz. Borúra derü 2 ft. Egy valaki 6 ft. Másvalaki 1 ft. Egy másvalaki 1 ft — Más is akkor 1 ft. Berenczei Endre 1 ft. Hegyekközt 1 ft. Anad szőllőhegyen 2 ft. Kővár vidéken a' Berszovice partján 1 ft. Kővár szivéből valaki 1 ft. v. cz. Egy valaki adni fog 50 kr. v. cz. Pap Terentius 1 ft. K. Monostorról egy valaki adott 1 ft.—A' magurai hegy alól egy szegény és azok pártfogója 1 ft. Russorról egy valaki 1 ft. K. monostorról valaki 1 ft. Csólti J. Constant. 1 for. 16 kr.

7) *Gyüjtő* Wodianer Sámuel n. kereskedő: Wodianer Sámuel 12 ft. Jelenffy Ágoston 2 ft.

8) *Gyüjtö* Szemere György t. b. 20. Sipos János és Tódor 4 ft. Szathmári Király Pál 6 ft. Olcsváry Gábor 1 ft. Tomtsányi Dániel 1 ft. Bernát Simon 2 ft. Korláth György 1 ft. Csuha István 1 ft. Nyeviczkey Kristóf 2 ft. Fehérváry Imre 2 ft. Lamm Jakab 1 ft. Freudhoffer Jósef 1 ft. G. Török Napoleon 20 ft. Szöke Sigmond 1 ft.

9) *Gyüjtö* Gál Jósef t. b. 5 ft. Fábry Ignácz csanádi kanonok ajánl és fizetett 3 ft. Gábriel Jósef prépost és csanádi kanonok 2 ft. Doctorovits Miklós 1 ft. Mattyasovszky 2 ft. Varga Ignácz 2 ft. Laczkovics István 1 ft. Kövér Gergely 2 ft. Sztojanovits Jónás 1 ft. Kulterer Ignácz 5 ft. Capdebo János 1 ft. Balásy 1 ft. Muslay 2 ft. Körtvélyessy 1 ft. Ambrózy György 2 ft. Rötth Sándor 5 ft. Gyika Tivadar 10 ft. Szabó Antal 5 ft. Ormos Antal 1 ft. Schlachta 1 ft. Mayerffy Károly 5 ft. Lukács Ignácz 1 ft. Ormos Sigmond 1 ft. Osztoits Pál 1 ft. Dekhán Vilmos 1 ft. Marossy 2 ft. Cabdebo János 2 ft. Doros Jósef 2. GróffKároly2 ft. Radványi Mihály 6 ft. Jablonczay Adám 1 ft. Arizi Károly 1 ft. Papházy Miklós 1 ft. Desöwffy al ispány 5 ft. Keszthely Erneszt, 1 ft. Podhorányi Jósef 1 ft. Osztoics János 2 ft. Ferenczy János 2 ft. Rácz Béla 1 ft. Csiki Emanuel 1 ft. Bogma Mihály 1 ft. Karossy Imre 4 ft. Fischer István 1 ft. Böjtös Ferencz 2 ft. Deskó 1 ft. Bogma István 2 ft. Bogma Gyula 1 ft. Csiky István 1 ft. Hollósy Mihály 1 ft. Gyika Gyuri 10 ft. Jakobovics András 5 ft. Vukovits Sabbás 1 ft. Lanits Constantin 1 ft. Vizkelety Jósef 1 ft.

10) *Gyüjtö* Orosz Amália b. Szennyey István özvegye. 12 ft. B. Sennyey János 10 ft. Zauner Modesta 2 ft. B. Sennyey Francisca 10 ft. Horváth Sigmond 5 ft. özvegy Orosz Károlyné sz. Erös Erzsébet 5 ft. Sennyey Amália 2 ft.

11) *Gyüjtö* Nyáry Pál p. m. f. jegyzö 20 ft. Zihovits Ferencz 2 ft. Jankovich Sándor pest megyei szolgabiró 5 ft. Bereczky Antal pest megyei alügyész 5 ft. Csemiczky Lajos 5 ft. Elise Döbler 5 ft. Mericzay Antal 5 ft. Vígyázó Antal t. b. 80 ft.

12) *Gyüjtö* B. Dercsényi János köz. ud. kam. ref. 20 ft. b. Dercsényi Pál 20 ft. Gosztonyi Miklós 20 ft.

13) *Gyüjtö* Borbély Sámuel 12 ft. Retsky László 10 ft. Almássy Pál 50 f. Petrovai László 10 f. Hanisz Imre 9 f. Grajsiger János 5 f. Papszász Ignácz 10 ft. Borbély József 2 ft. Hellenbranth Antal 2 ft. Csomortányi Károly 12 ft Filó Alajos 2 ft. Góth Bertalan 1 ft. Liptsey Imre 1 ft. Véghessy Mihály 2 ft. Hellenbranth István 2 ft. Soldos Zsigmond 2 ft. Hellenbranth László 1 ft. Ns. Pintér István 2 ft. Liptsei Gábor 1 ft. Török Sándor 30 ft. Szolnok város 20 ft. Ugyan ott a' jegyzöi hivatal 2 ft. Szolnoki kir. sóhivatal 8 ft. Borbély László 5 ft. Borbély József 5 ft. Borbély Miklós 5 ft. Borbély Lajos 1 ft. 40 Borbély Antal 1 ft. 40 kr. Okolitsányi Gusztáv 5 ft. Végess Endre 2 ft. Liptsey Lajos 2 ft. Mezö-Túrváros 25 ft. Ugyanott a' jegyzöi hivatal 3 ft. Biró János 3 ft. Egy valaki 45 kr.

14) *Gyüjtö* Ghyczy Kálmán Komárom megyei föjegyzö 5 ft. Milkovich Antal 5 ft. Ghyczy Ignácz 10 ft. Ordódy Elek 1 ft. Majthényi Adolf naszvadi káplán 4 ft. Baranyay Sigmond 5 ft. Lipthay Antal udvardi plebanus 10 ft.

15 *Gyüjtö* Sorger Sámuel nagyváradi föbiró. Matulay Imre 1 ft. Kis Lajos 1 ft. Ifj Hajdú Ferencz 1 ft. Id. Hajdú Ferencz 1 ft. Kurányi

György 1 ft. Kováts József gyógyszerész. 2 ft. Baritz Mihály 1 ft. Treleczky József 1 ft Farkas István 1 ft. Gálbory Sándor 2 ft. Kováry Bazilius 20 kr Kanitskay Mihály 1 ft. Heinrich István 1 ft. Sztupa Mihály 1 ft. Novobátzky Ferencz 20 kr. Lázár Miklós 1 ft. Zsiga Miklós 1 ft. Fekete Ferencz ügyvéd 20 kr. Egy valaki 1 ft. Schvachhoffer István 1 ft. Többektől bejött summa összesen 4 ft. 54 kr. Szab. Nagyvárad város 5 ft. (*Folyt. köv.*)

LITERATURA.

1) Nagy Ignácz színmütárának XI-ik füzetében egy már ismeretes de annál kedvesebb művet veszünk: „Bánk bán-t" a' magyar szinköltészetre nézve olly korán elhunnyt Katona József 5 felvonásos dramáját. — Kiadó e' füzetnek tiszta jövedelmét a' boldogultt szerző nem legjobb gazdasági állapotban élődő szülőinek szánta. Ha a' különben is soványul fizető magyar literatura mezején, a' válalkozó illy szent áldozatra is kész: nemeslelkűségét eléggé csudálnunk nem lehet. Ára e' többinél jóval vaskosabb füzetnek is csak: 40 krajczár ezüstben.

2) „Magyar Nyelvtudomány magyarnémet nyelven). Irta Stacsics Mihál. Kezdők számára. Budán a' m. k. egyetem betüivel. 1840. Nagy 8-d rét. 7 2. Ára 10 ezüst kr.

E' munka kezdők számára van, ugyan készitve, mint czimén látható; de azért ollyanok is haszonnal forgathatják, kik már nyelvünkben némileg előhaladtak. Árának szokatlan olcsóságából (mert csak a' „Mezei Naptár" olcsóbb nála) az tünik-ki, hogy a' szerző a' szegény sorsú falusi német ifjúságnak kivánt irói tehetségéhez képest segédet nyujtani. Ohajtható is, hogy mind azok kik a' falusi német ajkú gyermekek magyarosodását előmozdithatni befolyással birnak, 's azt tenni iparkodnak, e' munkát megismertetni 's megszereztetni el ne mulaszák. Ha e' munka terjedelmét tekintjük, alig képzelhetjük, hogy a' nyelvnek szabályai két nyelven irva benn foglaltathassanak: de ellenben, ha a' nyomtatási tömöttséget 's a' papirosbani gazdálkodást vesszük, meggyőződhetünk arról, hogy minden, mi a' nyelvnek megtanulhatására szükséges (ne értse az olvasó, hogy tökéletes tudására) bennfoglaltatik.

A' munka dicsérete helyett röviden tartalmával ismertetjük-meg az olvasókat: — a' magánhangzók fontos felosztatásának tudása 's oka által a' sok szükségtelen mély- és magashangú formák tabellái kihagyattak. — Igen világos szabályokból tudhatja a' tanuló, mikor kelljen a' határozott formát használni, mi e' szabályok nélkül nagyon nehéz. Németből magyarra forditandó gyakorlatok csak azután következnek, midőn a' tanuló már minden nyelvszabályon végig ment; mert nyelvünkre addig senki sem képes forditani, mig az egész nyelv alkotmányát nem tudja. — Következnek a' városok nevei, ra, re, ba, be, on, en, 'sa't.—használatával. Ezt követi a' melléknéveknek és igérnek gyüjteménye, szókötési alkalmazással, t. i. melly igék kivánnak, ral, nak, ra, tol 'sa't. ragokat. Ezek után Szótár találtatik a' legszükségesebb szavak gyüjteménye. Végre az egészet szójárások azaz idiotismusok gyüjteménye rekeszti. — A' magyarázatok kérdés 's feleletekbe foglalvák és pedig ugyan azon lapon magyarul 's németül, mi e' könyvecskének czélirányosságát még inkább neveli. Kivánható, hogy honunk nemzeti

fönyelvének terjedési jelenkorában minél számosabbban használják e' munkát, 's örömmel fogják tapasztalni czélszerűségét!

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Pesten jövő szombaton (jul. 11-én) Szerdahelyi Józs. ur javára bérszünettel először adatik: „tündérlak" regényes vig opera két felvonásban, tánczczal. Irta Egressy Benjamin (az ismeretes „tündérkastély magyarországban" czimü vigjáték után); zenéjét szerzette a' jutalmazandó, Szerdahelyi J. — Ezen előadásban egyszersmind egy mükedvelő énekesné, a' jutalmazandó tanitványa, első szini próbáját teendi. Mind ez utóbbi körülmény, mind pedig egy uj, eredeti, és pedig vig operának feltünése kiváncsikká teszi szinházunk pártolóit az emlitett mutatvány sikerülendése iránt.

PESTEN jul. 1sö napján „Beatrice di Tenda" nagy daljáték 2 fvsban. Bellini lágy, enyelgő 's még is siró hangjai ismét egy ritka éleményü estvét nyujtának. Schodelné assz. (Beatrice) ismét szép fényben láttatá tündöklő tehetségeit. Jelesek voltak még Joób 's Konti (Orombello és Enrico) urak és Felbér M. (Agnese) k. a. is 2án „két szinész" vigjáték 3 fvsban, 's ennek felvonásai között Erős ur, pesti fi párdaljai. Milly baroque sokszor a' természet teremtményeiben, ujan bebizonyitá azon tehetség által, mellyet E. urnak adott. Ugyan azon torokban két hang nyugszik; egy lágy, asszonyias, sopran, mellyet a' legfelsőbb cordákban is kellemmel használhat 's egy férjfias, bariton. Valóban különösebb valamit gondolni sem lehet, mint e' kettős hangú és pedig nem rosz methodusú dalnokot. A' közönség méltánylattal fogadá a' ritka tehetséget, melylyel mint a' hirdetmény mutatá, Europa első fő városaiban hirt vivott-ki magának E. ur. — 3-kán „leányőrzők" vigjáték 3 fvsban. — 4-én Fáncsy Lajos jutalmaul, „Lignerolles Luiza" drama 5 fvsban. (Dinaux és Legouvé után franczióból Tompa Imre). Ha illy darab 's illy fáradhatlan szinész mint Fáncsy ur sem érdemesebb számosabb közönségre; akkor jó éjszakát neked magyar szinház fényes jövője. A' személyesitök között Bartha ur (g. Givry) után, ki ez estnek csillaga volt, iparral de nem kedvvel játszottak Lendvayné asszony a' czimszerepben, és Fáncsy ur (Lignerotes Henry.) — 5-én „báléj" nagy daljáték 5 felvonásban.

DIVAT.

28-dik divatkép (Parisból). — Ruha tekercs diszitvénnyel; capote kalap selyemből virágokkal; — leánygyermekek öltözete legujabb divat szerint. — Bécsi divat jul. 2-kán: mullruha három keskeny lebegénnyel; chale rózsaszinü selyemből széles csipkékkel körözve; tüll kalap csipkével 's virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

56.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap julius 12kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

*Bucsú M**hez.*

Megyek, letűnik a' rózsapálya,
Melly dús reményt mosolygva, nyilt elém.
Isten hozzád lelkem ideálja
'S te bájvidék, hol mennyem' élvezém!

Isten hozzád! im ujra háborog
Sorsom hulláma; vész kel zajjain;
Az üldözött, a' szenvedő ha fog
Nyugodni jobb jövő virányain?

Megyek, 's ha gyász vadon kopárain
Kisirtt szemem lankadva révedez;
Vagy bérczi szál sas-lakta ormain
A' messziség ködébe tévedez:

Mit keblem olly ápolva rejteget,
Mint szüz szerel'm ártatlan titkait;
Képed — mint hajnal éji felleget —
Elűzi bús magányom kinjeit.

Élj boldogul, tanulj lemondani,
Ám birja más szerencsés jobbodat;
Te egy világot boldogítani
Teremtetél, elég egy áldozat!

Varga S.

SZORGALOM.

Házfedél-lemezek. Springer Ignácz ur, magyar országban szkalkai jószágigazgató (meghatalmazottja Csarada György ur, k.u. agens Bécsben)öt évi szabadalmat nyert az általa feltalált házfedél-lemezekre, mellyek égetett agyagból készülnek, 's vele hasadékok nélkül lehet házakat fedni. Ezek olcsóbbak 's alakjoknál fogva különböznek a' szokott fedélcseréptől; tüz- és viz-ellenesek, a' szélvésznek ellentállnak, 's ennél fogva a' bádogfedél után legtartósabb fedélül szolgálnak.

Szalaggyárok St. Etienne-ben 's környékén. — St. Etienneben 's körül belül mintegy 5 óra járásnyira környékén, 27.800 mind két nemű munkás foglalkodik szalaggyártással. Ez egyének 5.750 gomboly (balle) selymet dolgoznak-fel évenként. Ha gombolya csak 70 kilogrammjával (140 *ℓℓ.*), 's kilogrammja 58

frankjával számittatik is, 23.358.600 frank összegre-megy munkájok ára. Naponként mintegy 350.000 rőf szalag készül-el. A' berét 200 gyárnok és 500 segéd igazgatja. — Munkabér, tőpénzek kamatjai 's gyárnokok nyereménye mintegy három ötödrészét teszi a' fennebb emlitett összegnek, 's igy a' gyártott szalagok összes becse 37.411.960 frankra rug. (Echo du Monde Savant).

Ébresztő kerti hévmérő. — Laurent ur, monsi (Belgiumban) kertbirtokos, közhirré teszi, miképp' ő egy ébresztő hévmérőt (Weckthermometer) talált-fel, melly kerti melegházaiban a' légmérséknek pontos kimutatására szolgál. E' hévmérő higannyal van töltve, melly egy ugy nevezett futóra, a' melegség fokait mutatóra, van alkalmazva, melly mozgékonyságában annyira érzékeny, hogy minden légmérsék maximum és minimumát is két különböző harang által, mellyekkel összeköttetésben van, pontosan kimutatja, és a' fütőt figyelmezteti a' melegnek vagy nevelése vagy kevesbitésére.

A' fának revesedése elmellőzhető. Tengerészi erővel biró tartományok már rég óta gondolkoznak eszközökről, mellyekkel az épületi fának revesedése elmellőzhető lehetne; mert nem ritka eset, hogy midőn a' hajó vizre bocsáttatik, egyszersmind alkalmatlannak is nyilvánittatik hosszú útra, és pedig nem egyéb okból, mint a' hirtelen bekövetkezett revesedés miatt. Volt a' felolvasztott sublimatumban eddig is gátló szer e' baj ellen: azonban ez a' legénység egésségére annyira kártékony hatású volt, hogy csak hamar föl kelle vele hagyni. Annál fontosabbnak tekinthető tehát Boucherie franczia orvosnak e' nembeli találmánya, melly következőben áll. A' fának levágatása előtt annak tövébe egész közepeig egy 12 vonalnyi kerületű lyuk furatik; ezen felül a' fa a' lyuk magasságában fürészszel itt ott megsértetik, hogy a' nedv könnyebben behasson; e' műtétel után a' faderéknak emlitett helyeire vasas faeczettel (Eisen-pyrolignit) töltött vizellenes zsákok köttetnek keményen. A' szörbölő erő e' nedveket a' legkisebb galyakba is átszállitja. E' bánásmód által a' fa impraegnálódik, és a' beszivárgott nedv a' fának minden feloszolható részébe átmegy. Ez által a' fa mondhatlan hajlékonyságot nyer, 's e' mellett hakicsiszoltatik, márvány nemű árnyékzat tünik-fel rajta. Illy módon kezeltt fából készitett edények 's mindennemű tárgyak a' revesedésnek örökre ellenszegülnek még nedves helyen is.

Uj módja a' bőrcserzésnek. Ezt Bristol környékén egy tobak találta-fel, 's a' kezelés abból áll, hogy a' bőrök hengerre feszittetnek, 's igy kikészitésök hamarabb megy végbe, mint bemártogatás által. (Litterary Gazette.)

Becses szipatok. A' spanyol regens királyné egy tokot ajándékozott Espartero fővezérnek, szipái (czigarro) elrakására forditandót. A' szelencze egyik oldalára a' regens és II-ik Izabella királynők gyémántokba foglaltt arczképeik, másikra a' victoriai herczeg utóbbi hadi tettei rajzolvák. Az egésznek értéke 15,000 piaszterre becsültetik.

A' franczia gőzös hajóhad megszaporittatik a' közép tengeren. Rochefortban jelenleg egy 320 ló erejűn dolgoznak, melly nem sokára Toulonba induland. Ezen kivül még kettő van készülőben: egy 328 's egy 440 ló erejű. Utóbbinak födelezetére 18 darab 80 fontos álgyú jövend.

Muzzi javitott rendszerű léghajói. A' „Gazette di Firenze" szerint bizonyos Muzzi ur találmánya foglalkodtatá mult évben a' pisai gyülést. Muzzinak sükerült t. i. egy eddigelé ismeretlen természettani elven nyugvó 's nagyon egyszerű mód által a' léghajónak kormányzása minden gőzköri ömlés mellett, csak a' lég legyen nyugott. Nehány, a' gyülés jelenlétében tett kisérlet sükerült ugyan, de nagyban még nem próbálták-meg; pedig csakugyan az egész boszorkányság ettől függ. (Echo du Monde Savant).

RÉGISÉG.

Első Károly angoly király széke. — Több nevezetes tárgy köztt, mellyek Birminghamben, a' művészetek 's mesterségek conservatoriumában, felállitandók, van egy szék, mellyen első Károly nemcsak egész pöre alatt, hanem Whitehallban a' vérpadon is ült. Háta igen magas, ülése pedig igen alacsony; veres bársonnal van fedve 's föllépéssel ellátva. Juxon püspök, ki jelen volt a' kivégeztetésnél, örököseinek hagyá azt.

Oláh országban találtt régiségek. Mult évben Bouzéo-kerületben egy kőfaragó egy kis hegyen szikla alatt több diszedényt 's tömör aranyból több tárgyat lelt, mellyek mindössze 40 fontnál többet nyomnak. Egy mély tányér alakú 's nagyságú diszedény belseje mythologi ábrákkal van en relief fedve, külseje pedig sima. Az ábrák majd nem az egész Parnasst ábrázolják, melly egy kis szobor körül van sorozva; ez a' diszedény közepén egy széken ül, és kezében poharat tart. Továbbá létál alakú, jegőczczel 's a' t. ékitett két diszedényt, hosszúkás hamvvedreket, ibis alakú két diszedényt, mesterségesen készitett és számos kővel kirakott fejkoszorút, végre két nyakgyürűt is találtak, mellyeknek egyikén felirás van, 's betüi hetruriaiaknak látszanak, de azokat elolvasni eddig még senki sem tudta. A' más tárgyakon semmi felirás

Azon helyen, hol mind ez találtaték, nincs semmi nevezetes, de a' hegy alatti helységben nyomai látszanak egy erősségnek, mellyet tatároknak tulajdonit a' monda. A' találó azon szerencsétlen gondolatra vetemült, hogy ezen edényeket összezuzza 's összeolvasztatja; ezt azonban meggátolák, 's most eredeti alakjok visszaadásán törekednek. (Echo du Monde Savant).

Rubens vára. — Flandriai Eeckerekben jelenleg ásatásokat tétetnek, mellyek számos népet csőditnek össze. Mondják ugyanis, hogy ama helyen Rubens vára állott, 's alapfalakat is leltek, mellyek a' régi leirásokkal igen megegyeznek. A' felásott alapfalak négyszögű, négy toronynyal oldalazott várra mutatnak roppant földalatti teremekkel, mellyekben némi nevezetességeket találtak.

SZOBRÁSZAT.

Liszt Ferencz szobra. — E' folyóirat korábbi lapjaiból dicséretesen ismertt Dozsnyai Károly ur, debreczeni hazánkfija, ki jeles festészi tehetségeinek már több példáit adá, lángelméje egy uj bizonyitványával kedveskedett honosainak. Őt. i. nemcsak tetemes pénzáldozattal, hanem számithatlan fáradozás és szorgalom mellett is Liszt Ferencz jeles hazánkfija szobrát készité-el gypszből életnagyság 's hasonlatosságban, ugyan azon magyar öltözetben, mellyet Liszt ur Pesten viselt volt. Érdekes valóban látni ez üdlött művészhonfit előttünk állva, 's csaknem minket szóval köszöntni akarva, a' művészet fenségétől ihletve. jobb kézzel lyrára támaszkodva. Dozsnyai ur valóban nagy érdemet szerze magának e' szép és fáradtságos művével, melly után már most könnyű lesz azt márványból készittetni. Vajha találkoznának hazafiak, kik azt akár nemzeti muzeumunk, akár leendő conservatoriumunk számára (mellynek első alapitványi tőkepénzét Liszt ur tevé a' hon oltárára) Dozsnyai urtól megvásárolnák. Lakik D. ur Pesten, szélutszában, Schernhofer-ház 2-ik emeletében.

Wellingtonnak Londonban szobrot akarnak emelni, 's már az aláirási ivek megnyittattak. A' folyóiratok által közlött aláirók hosszú sora elején áll az angol királyné 525 font sterlinggel; Albert herczeg, a' királyné férje 105 fttal; az özvegy királyné 200, hannoveri király 315, Cambridge hg. 210, orosz korona-örökös nagyherczeg 300 fttal. A' 100 fonttal aláirók igen számosak; a' fő nemesek közül sokan 2–300 fontot, Powis gróf 525-öt, sőt a' herczeg politikai ellenei is, mint a' megholt Bedford hg., Palmerston és Russell lordok is bőkezűséggel, ugy a' keletindiai ezredek is tetemes mennyiséggel irtak alá. — Illy országban bezzeg könnyű szobrot emelni.

Mátyás király emlékszobrára aláirók.

(*Folytatása.*)

16) *Gyűjtő* Szerényi Ferencz, Krassó megyei főjegyző. Jakabffy Kristóf alispány 4 ft. Marsovszky László 1 ft. Jankovich Elek fő sz. biró. 1 ft. Jantsó Józef 1 ft. Kovács Károly 1 ft. Házy Miklós 2 ft. Pausz István 1 ft. Frumer Zsigmond 1 ft. Makay Ágoston 2 ft. 30 kr. Ungváry Ján. 2 ft. Patrubány Nep. János 1 ft. Jendratsek Miksa 2 ft. Gyika 1 ft. Kamenszky Ignácz 1 ft. Jagodits 1 ft. Beliczay József 1 ft. Fogarassy György 1 ft. Petrovits Tivadar 2 ft. Litsekz Sigmond 1 ft. Makay Sándor főjegyző 2 ft. Moys Antal 1 ft. Motus Zsigmond 1 ft. Bissinger 2 ft. 30 kr. Apth 1 ft. Zakarias 1 ft. Lachner Ágoston 1 ft. Vidovich 2 ft. Bagossy 1 ft. Papházy György 1 ft. Pasku Miksa h. ü. 2 ft. Szivós Pál ör. 1 ft. Ifjú Szivos Pál 1 ft. Hosszú Ferencz 1 ft. Milankovits Gergely 1 ft. Pettko Béla 1 ft. Lévay Antal 1 ft. Császár Mihály 1 ft. Vuja György 1 ft. Kováts Józef 1 ft. Fest János 1 ft. Hoffmann 1 ft. Krengel Lajos 1 ft. Marsovszky György 1 ft. Palikusevny Péter 2 ft. Jankovits Demeter 1 ft. Zakarias Gergely 1 ft. Házy István 5 ft. Theodor György 5 ft. Rósa György 1 ft. Balogh 2 ft. Papházy János 1 ft. Milenkovich György 1 ft. Czompó Mihály 1 ft. Hoffmann Zakarias 50 ft. Ferenczy János 5 ft. B. Bruckenthal Mihály 10 ft. Csiki Mihály 2 forint.

17) *Gyűjtő* Ozoróczky Menyhárt, jász-kun kerületi eskütt. Aczél I. nádori t. b. 5 ft. Deák S. biró 1 ft. Bak S. tanácsbeli 1 ft. Tóth Ferencz 1 ft. Bagi Jónás 1 ft. Seregély Ferencz 1 ft. Galambos András 1 ft. Deák Mihály 1 ft. Józan Gábor 1 ft. Tuba János 1 ft. Tóth Sándor 1 ft. Fülöp Sándor 1 ft. Becze András 1 ft. Nagy Ferencz 2 ft. Tóth Mihály 1 ft. Szeles Sámuel 2 ft. Lambró Tamás 2 ft. tanácsbeliek, Galliszta Venczel kapitány 2 ft. Illéssy Istvánné 2 ft. Laczháza város közpénztára 6 ft. 30 kr. — Kun-Szent-Miklós. Hakker Rudolf 5 ft. Pap Mihály 3 ft. Már Zsigmond 2 ft. Aczél Lajos 1 ft. Zay István 1 ft. Tóth István 1 ft. Baky Antal 1 ft. Szabó Józef 1 ft. Pázsith Sándor tanácsbeli 1 ft. Horváth János 1 ft. Pap Zsigmond 1 ft. Már Benedek 2 ft. 30 kr. Baky István 2 ft. 30 kr. Baky Ignácz 2 ft. 30 kr. Böszörményi Varga Sámuel Kun Sz. Miklósi ref. pap 2 ft. Kelemen Gergely 1 ft. Janis János, kun-sz. Miklósi plebános 2 ft. Sinkovits Pál 1 ft. Baky alezredes 2 ft. Virág Pál 1 ft. Tóthfalusi József 1 ft. Dr. Bogh Józef 1 ft. Joannovics 1 ft. Gyógyszerárus 1 ft. Joannovicsné 1 ft. Csapó György 2 ft. Mitsu Demeter 1 ft. Szabó-czéh 2 ft. Kovács, bodnár-czéh 2 ft. Csizmadia-czéh 2 ft. Takács czéh 1 ft. Fekes András 1 ft. Balogh seborvos 1 ft. — Szabadszállás. Varga Gergely 2 ft. Id. Varga Sándor 1 ft. Rozdnyai Ján. 1 ft. Herpai Máté 1 ft. If. Varga Sándor 2 ft. 30kr. Nagy Sámuel pred. 2 ft. Varga Lajos 1 ft. Szeles László 2 ft. Pap Gergely 2 ft 30 kr. Pandur Ignácz 1 ft. Szabó-czéh 1 ft. Kovácb Péter 1 ft. Szabó István 1 ft. Pandur Józef 1 ft. Csizmadia-czéh 1 ft. Kovács, bodnár, asztalos-czéh 1 ft. Gozon Sándor postamester 1 ft. Pap Józef 2 ft. 30 kr. Szabó István nádori t. b. 2 ft. Pap Józef tanácsnok 2 ft. Bankós János 1 ft. Barakó Demeter 1 ft. Szentpétery Pál főjegyző 1 ft. Tóth Károly jegyző 1 ft. P. J. m. k. 2 ft. Szubovits Konstantin 1 ft. Bak István főbiró 1 ft. Csaplár János tanácsnok 1 ft. Bankós Zsigmond 1 ft. Szondi János 1 ft. Csizmadia-czéh 1 ft. Szabó-és szűcs-czéh 2 ft. Asztalos- és kovács czéh 1 ft. Kozari Gábor tanácsnok 1 ft. Albert János tanácsnok 1 ft. Takács-czéh 2 ft. Galbáts István 1 ft. Kozma István ta-

nácsnok 1 ft. Körösi András 1 ft. Kis Kun Fülöp Szállás város 2 ft. — Jászság részéről Fazekas András nádori alkapitány 10 ft. Mótsy Ferencz t. alügy. 3 ft. Küry Józef főadószedő 5 ft. Hegedüs János ügyvéd 1 ft. Heténvi Sándor 5 ft. Tanitó Sándor tiszt. földmérő 2 ft. Márton László 2 ft. Jász-kiséri ref. pr. 2 ft. Eördögh Józef kerületi főjegyző 5 ft. Vágó Ignácz jászkapitány 5 ft. Jász-Berény város 10 ft. Muhoray János, Jász-Berény város főjegyzője 2 ft. Pethes Mihály nádori t. b. 2 ft. Egy névtelen 5 ft. Egy valaki 2 ft. Jász Alsó Sz. György város 3 ft. Jász Dósa helység 2 ft. Jász Ladány város 3 ft. Jász Apáthi város 4 ft. Felső Sz. György közönsége 1 ft. Makó Gergely tanácsbeli 5 ft. Jász Mihálytelke közönsége 2 ft. Kis Kun ker. alsó helyei részéről. Balajthy Vendel, kis-kun esküdt 5 ft. Dorosma város 10 ft. Lajkó István, dorosmai főbiró 1 ft. Molnár László, dorosmai aljegyző 1 ft. Majsa város 6 ft. Félegyháza város 10 ft. Péter István, halasi főjegyző 2 ft. Benke Antal, dorosmai főjegyző 1 ft.

18 *Gyűjtő* Kruplanits Simon t. b. Egy névtelen 20 kr. Poyzl Ferencz érseki esztergami tisztartó 1 ft. Mórász Ferencz 20 kr. Benchich társaival 1 ft. Gramling Ignácz 20 kr. Visnyey Mátyás t. b. 1 ft. Reviczky Pál 1 ft. Szentgály Ferencz 1 ft. 20 kr. Nagy Antal 1 ft. Dobits Antal 20 kr. Huszár Zsigmond 1 ft. Kamocsay László 1 ft. Horváth Ferencz 1 ft. Palkovics Károl m. al-jegyző 2 ft. Vargha Benedek sz. biró 1 ft. Koltay Zsigmond esküdt 1 ft. Nagy Józef 1 ft. Rigler Ferenoz 1 ft. Kutassy Károly 1 ft. Somogyi Gáspár Somogyi Floris 1 ft. Somogyi Maria 1 ft. Kruplanits Simon 2 ft. Lauffer Antal 1 ft. Büntner Károly plebanus 1 ft. Kollár István 1 ft. Lefánty János 1 ft. A' primássági jog-igazgatóság egyedei 1 ft. 20 kr.

19) *Gyűjtő* Magda Pál professor. Neubarth Józef megyei 's uradalmi sebész 1 ft. Hurthy Károly szarvasi lelkész 2 ft. Magda szarvasi rector-professor 2 ft. Magda Ersébet 1 ft. Magda Gusztáv 1 ft. Hellebranth János ügyvéd és jegyző 2 ft. Simon Sámuel lelkész és t. b. 3 ft. Conrád Károly ügyvéd és jegyző 4 ft. Tabajdi Dániel gazdatiszt 2 ft. Felső öri Nemes János 2 ft. Farkas János ispány 1 ft. Palus Julianna 40 kr. Enyiczkei Prunyi Lajos ügyvéd 1 ft. Szenes Márton gazdatiszt 1 ft. Jeszenszky Pál 1 ft. Bubenig Venczel 1 ft. Molitoris Adolf prof. 1 ft. Leeb Józef tisztartó 1 ft. Szarvas város 1 ft. Arnotzky András, biró 1 ft. Benka György prof. 1 ft. Bakay Péter kereskedő 1 ft. Szilvágyi Sándor füszerárus 2 ft. Heuszler Fridrik 1 ft. Mázor János 1 ft. Reguli Sámuel 1 ft. 20 kr. Lehoczky Lajos 1 ft. Töltéssy Sámuel 1 ft. Mojsisovits Sámuel 1 ft. Kúthy Lajos 1 ft. Baghy Pál gazdálkodó 1 ft. Kolosy Antal sz. andrási segéd-pad 2. Tóth Lajos Lajos tanitó 1 ft. Nagy-Sándor pred. 1 f. Békéssy János hites jegyző 40 kr. Sándor Maria 2 ft. Rajcsits I. anni philosophus 1 ft. Rsakovits II. anni philosophus 1 ft. A' szarvasi gymnasiumban tanuló ifiúság egyszerre öszvesen 4 ft. 20 kr. (*Folyt. köv.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, jul. 6-kén „capriciosa" vigjáték 3 fvsban (Federici után Kovacsóczy Mthály). Az előadás élénk, egybevágó, 's különösen jeles a' czimszerepes Lendvayné assz. volt. Felvonások közben Erős ur hallatá magát; és pedig különösen egy párdalban is Norma operából, mellyben Schodelné assz. Adalgisa szerepét, ő Normáét éneklé. — 7-kén „Borgia Lucretia" daljáték 3

fvsban. Schodelné assz. a' czimszerepben ismét uj jelét adá magas fokú művészetének. Igen jeles volt Konti ur (Alfonso is), ki 2-dik felvonási ariáját à la polacca hosszas tapsolás után ismételni volt szives. Mennyivel dicséretesb volt e' részben ő, annyival kevésbbé azok, kik őt, mint látszott akaratja 's kedve ellen is, csaknem erővel az ismétlésre tapsolák. Az operistákat daloknak még egyszeri eléneklésére mintegy kénszeriteni nem a' legillőbb kivánság, miután nemcsak az illy dalok a' nélkül is már magukban fárasztók, hanem az operának hátra levő részei is megkivánják, hogy a' művész megkiméltetessék az ismétlésektől. Ha azok, kik ezt tekintetbe nem veszik, meggondolnák, hogy szinpadon olly nagy orchestrum mellett kivált hosszasabb dalt ismételni nem annyi, mint egy pohár pezsgőt a' másik után kiüritni, vagy a' váczi kóborhangászoktól a' nagyidai nótának még egyszer, vagy kétszer is egymásutáni ismétlését kivánni: bizonynyal, ők is a' páholyban ülők példáját követnék, kik operistáinkat nem azért tapsolják-meg, hogy a' már egyszer eléneklett dalt ujra szőnyegre hozzák. Első 's 3-dik fvsban Beauval Maria 's Luiza kisasszonyok és Beauval Alfred ur, a' manheimi szinház tánczosai, egy pas de trois és egy orosz pas de deux-vel léptek-fel. Felőlek akkor, midőn többet láttunk tőlek, bővebben fogunk szóllni. — 7-én „Saraczen" drama 5 felvonásban (Dumas után Szigligeti.) — Schodelné assz. 8-kán Bécsbe utazott, a' cs. k. karinthi kapu melletti udvari szinházban vendégszerepeket adandó. Lendvay Márton ur pedig, ki utóbbi időkben szinpadunkon vendégképp' lépett-fel, művészi utra ment. Bécsből folyó hó 3-kán Brünnen keresztül Pragába indult, onnan Berlinbe, Münchenben menendő. Visszatértével ismét Bécsben fog mulatni, 's onnan hazájába térve, tapasztalata gyümölcseit a' hazai Thalia oltárára teendi.

NAGYVÁRAD. Aprilis 7-kétől kezdve az Abday Sándor vezérlete alatti szinésztársaság mulattatá közönségünket a' „fekete sas" czimü nagy teremben. Közkedvességben állának: Abdayné, Abday és Török; ipar által kitünteték magukat ifj. Könyves és G. Therézia; fejlődőknek látszattak Szilágyi, Szilágyiné és Gyarmati; szembe tüntek sok ügyetlen botlásaik által Pázmán, Pázmánné és öreg Könyves, kiknek javalhatjuk, hagynának-fel e' pályával, minthogy tőlök a' természet e' hivatást megtagadta. Ez idő alatt a' társaság gyengeségét az igazgató ur vendégekkel pótlá. Megyery és Egressy Gábor urak fűszerezék itt létökkel estvéinket. Debreczenből Chibay és neje, mérközni akarván e' jelesekkel, balól ütött-ki merényletök, 's már harmad felléptök elmaradt. Ma junius 29-én vön az igazgató ur bucsút várasunktól azon jelentéssel, hogy november elsőjére ismét szerencsésiti azt. Addig is közkivánatunk, haladjanak békével! *Virág.*

SZEBENBEN, junius 25-én Sátorfi és Benza urak vendég szerepeikkel, a' szinházat kedvellő közönségnek sok gyönyörteljes órát szerzének. jun. 11-kén „Beatrice di Tenda" daljáték adatott. S. Orombello szerepében lépett-fel. — 14-kén „Lumpacivagabundus" került szinpadra, B. a' csizmadiát derekasan játszá; magánydalát, a' nézők nagyobb része örömére magyarul ismétlé, 's zajos tapsokkal tiszteltették. — 16-kán a' „bűvös-vadász", az ujabb német daljátékok királynéját éldeltük. B. mint Gáspár lelke volt az egésznek, ép tiszta, zengő hangja tetszének S. Max szerepében bájcsengésü hangja egész édességét fejezte-ki. — 19-én Sátorfi jutalomjátékaul „Othellót" adá. A' czimszerepben utószor lépvén-fel, mondhatni, remekelt; mert elragadtatásig bájoló 's kellemes éneklése mellett művészileg is játszott, 's a' taps végetlen volt. — 21-kén „Földszint 's elsőemelet" került szőnyegre. B. Damián szc-

repében ujra bebizonyitá, hogy sok comicai tehetséggel bir. — 24-kén Benza jutalomjátékául egy nagy „quodlibetet“ ada, mellyben többek közt két nagy ariát magyarul énekelt, 's ezt igen jól tette; mert a' szinte csak magyarokból álló nézök tapszáporral fogadták. Sátorfi és Benza urak vendégszerepeikben dicséretesen működtek, 's az el nem fogultaktól méltán tapsoltattak-meg; és ha pályájokon igy haladnak, azon virágok, mellyekkel közönségünket gyönyörködteték, rövid időn nagy koszorúvá válandnak. Mindketten bucsút vévén, Sátorfi Pest, Benza Kolozsvár felé elutaztak. Azon forró kivánatunk mellé, hogy mintkettejeket rögös pályájokon megelégedés kisérje, azt is szivből ohajtjuk, hogy másutt több meleg kebelre találjanak, 's müvészi fáradságuk ne csak puszta tapsokkal jutalmaztassék. (Erd. Hir.)

HANGÁSZAT.

N. Györben junius 21-ikével élvezetes napunk áldozott-le, a' késö emléket tükrözve vissza sokak szivébe. — Ernst Henr. Vilmost, Paganini egyedüli megközelitöjét, a' világszerte hires hegedüst vala szerencsénk hallani, csudálni, — hösét az e' napi hangversenynek.

Hat szakú versenyét a' székes egyház hangászkara kezdé-meg Mercadante „Elise és Claudio“ czimü daljátéka ouverture-jével. — 2) Othello indulója 's romanze-ja feletti nagy ábrándolatot saját szerzeménye szerint kar-kisérettel remeklé Ernst ur. — 3) Tulou fuvola-változatát W. k. a. játszá. — 4) Pirata themájára szerkezett önváltozatát Ernst ur. 5) Ugyanezen daljáték nagy ariáját kiséretben éneklé W. ur. — 6) Az egészet Ernst ur rekeszté-be ama nevezetes „Velenczei Carneval“-lal.

Szünni nem akart örömzajban mutatkozott az elégült közönség osztatlan tetszése a' jeles vállalkozók működése után: de föképpen elárasztá ez a' nagy müvészt, kinek mindegyik fogásán fenség, hangászi genie ömlött-el. Az eszmei föpont megközelitését eléggé bizonyitja a' szerencsésen merész decimák - 's duodecimákoni ujj tünelgése; az ép, 's könnyü gördületü csengetyü hang-árja; a' mühöz nem értök értelmében is visszhangra találó, hármas, fuvola lágyságú, hanglejtése. Páratlan dicséretet arat a' müvész föképp' Velenczei Carneval-jával, mellyet jelenleg is olly tökélylyel játszott, mintha ez egy által adatott quartettban négy Ernst remekelt volna. — Paganini első büvszerét — mint irva áll — ő öröklé. Vajha hü lenne az elhunytnak szelleme a' kedves szerhez e' méltó utód ügyes keze alatt is.

Szűcs.

DIVAT.

Parisban a' divat-árusok boltjaiban jelenleg legkitünőbbek következő női öltönyczikkek: himzett ruhák; burnusz himzett musselinból; kesztyük keskeny valenczi csipkével diszitve; nyiltt felruha (peignoir) himzett fehér batisztból apró ránczokba szedett két soros batiszt körzeménynyel; pamut-batiszt apró virágokkal (batistes spoulinées;) olasz szalmakalap egyes fehér tollal; himzett crep-kalap szalmavirággal. A' csak kissé ékes kalapról is elmaradhatlan a' toll és virág.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön julius 16kán 1840.

RÉGISÉG.

Agamemnon sirja. — Midőn Ariont a' hangakedvelő delphin Tänarosba vivé, aligha érzett nagyobb örömet, mint mi, a' kis brigg födözetéről, mellyen görög országba hajózánk, megpillantva Matapan fokát. Én egy fiatal utazónak minden hevével vártam a' nap keltét, hogy Morea classicai hegyeit láthassam. Végre az óriási alakok kiléptek a' sötét távulból, 's az éjnek tovatünő homályával egész nagyszerű szépségében kifejték környezetök komoly fönségét. Görög ország előttünk fekvék. Navarin messzebb volt még, semmint láthattuk volna: de a' koroni öböl, melly Kalamata-öbölnek is hivatik, Byron kalózaira, mint azon helyre emlékeztetett, hol Konrad kisérőji megsemmiték a' basa gályáját. De az ország látásával, ugy tetszék, láttunk mindent; mert a' szél, melly eddig kedvezett, rögtön megfordult, 's olly nagy lön, hogy a' cerigoi utba kelle befutnunk. — Itt egy gyermeki játék üzé időnket, mellyet henyélve kelle töltenünk. Az erős szélrohanat három varjút eltávulitott a' parttól, 's hasztalanul törekedtek elérni a' szárazat. Végre a' brigghez repültek, de olly fáradtak valának, hogy czélját csak egyik érte-el, a' kettő tengerbe esett; de biztos szállású társok károgása annyira felbátoritá őket, hogy ők is a' hajóra felszálltak, hol a' legénység nyomba vadászá 's rövid ellenállás után egy üres tyukkosárba záratá őket, 's itt e' három fekete ficzkó igen sok sertészsiradékot és kétszersültet emésztett-föl. Megjelentöket mi, régi romai szokás szerint, jó jelnek tartottuk, 's reméltük, hogy őket a' kedvező szél nem sokára követendi; ez azonban csak két nap mulva történt. Az alatt foglyaink nyakára egy szelet pergament köténk, mellyre a' brigg nevét 's más észrevételeket irván, a' varjúkat szabadon eresztettük. Kettő közülök a' lacedaemoni part felé elsietett, a' harmadik pedig hajónkon mozdulatlanul ülve maradott, mig őt egy lövés holtan a' tengerbe küldé nem messze azon ponttól, hol, Hesiod szerint, Venus tajtékhabokból születék.

Cerigo a' joniai szigetekhez tartozik; e' szövetségre azonban keveset látszik hajtani, 's lakosai a' tengeri rablásról régóta hiresek. Illyen eset csak kevés hónappal e' tengerekeni hajózásom előtt történt. 1837-ki nyárutó 31-kén Saccoleva, Stamati Cocchina paran-

csai alatt, Caneából, hol főleg olaj és szurokból állott rakományát 20.000 dollarért eladá, Candiába indult. A' hajó legközelebbi rendeltetése Spezzia vala, melly Napoli di Romania 's Hydra köztt fekszik, 's Caneában szintén e' helyre öt utazó szállt a' hajóra. Midőn a' tengeren valának, egyike az utazóknak megszóllitá Cocchinát, hogy az öbölből, mellyet elhagytak, nem sokára egy sajka jövend, mellyről kevés selymet, mint csempárút, venni szeretne. Elejénte vonakodott a' kapitány, végre még is megegyezék az árúk elfogadásában. Hajnal hasadtakor egy sajkáról négy fölfegyverzett férfi szóllitá őt meg, kik nagy bámultára, nem csempészek, hanem vámtiszteknek nevezék magukat. Bocsáttatásukat a' hajóra megtagadni nem lehete; mert a' legénység csak négy kézből állott, 's ezek a' vámtisztek által minden várakozáson fölül rögtön megtámadtattak, és könnyen legyőzettek. — A' kapitány 's legénysége és az öt utazó megkötöztetvén a' hajóba vitettek; a' 20.000 dollar megtaláltatván felosztatott, az evező lapátok hajóra felhányattak, a' vitorlák 's hajókötelek fölmetéltettek, az ablakok beszegeztettek, 's a' hajó átlyuggattaték. Egyet a' hajó emberei közül a' kalózok borzasztóan összevertek, 's mig ez eszméletlenül fekvék, a' rablók elhagyák a' brigget. Föleszmélvén az összevertt, észrevevé, hogy a' hajó sülyed. E' kétségbeejtő állapotban elfeledé gyöngültségét, 's a' legnagyobb munkássággal sikerült feloldania a' köteleket, mellyekkel a' kapitány 's legényei összehusángolva valának. De mielőtt mindnyájan feloldathattak volna, a' hajó elmerült, 's a' szegény férfi, minden utazó 's legénység, a' kapitányt 's egy matrózt kivéve, befultak, vagy a' kalózoktól, kik legott visszatértek, midőn amazokat hullámokkal küzdeni látták, meggyilkoltattak Cocchina 's egy matróz kiszabadulván kezeikből, elérték a' cerigoi partot, melly nem messze vala, 's megtudván e' történetet nehány caneai consul, ezek szoros nyomozást tétettek, 's a' vétkesek Cerigóban fölfedeztettek; egyik közülök Saccolava hajóra, ennek Caneában tartózkodása alatt, mint egésségbiztos, volt kiküldve. Zantéban a' bünösök elitéltettek, 's ugyanott 1838-ki őszutó 27-kén kivégeztettek.

Kedvező széllel, mellyet elvégre bevártunk, nem sokára Naupliába, a' király előbbi székvárosába, jövénk, hol én otttartózkodásom rövid idejére az ugy nevezett casinóban lakást vevék. Nauplia közvetlen közelében leginkább érdeklik az utazót Argos 's Agamemnonnak eddig jól megőrzött sirja Mycenae mellett. Naupliából Argosig lovon vagy kocsin kényelmesen érhetni egy óra alatt; 's Argostól két órányira van a' sir. Szokás előbb Mycenae vidékét meglátogatni, 's Argoson át Naupliába visszatérni; mivel igy az egész utat egy nap alatt megtehetni. E' czélra félfődelű hintókat

szokás fogadni, mellyekért egy napra 20 drachmát fizetnek, 's 4 személy rajtok elfér; egy személyre még a' kocsis mellett is van hely. — Reggeli 8 órakor elhagytuk a' Porta di Terrát; elhaladtunk azon ház mellett, hol Kapodistrias hajdani elnök meggyilkoltaték: balra Uj-Tiryust hagytuk, mellyet bajor katonák épitettek; végre egy magányos kunyhónál, mellyet vezetőnk vendéglő fokára emelt, a' kocsiból kiszálltunk, a' régi emlékhez gyalog zarándoklandók.

Maga a' sir annyira hegyek köztt fekszik, hogy csak akkor láthatni, midőn előtte állunk. Széles, födetlen tornácz vezet a' tulajdonképpi bejáráshoz, melly harmadfél lépésnyi széles, hat lépésnyi hosszú, 's két márványdarabbal fedett, mellyeknek egyike 5 lépésnyi. Előbb 14 lépésnyi átmérőjü, tökélyesen gömbölyü terembe jő az ember. Ez csupán roppant márványdarabokból áll, 's az egész épület még jó karban van. Alakja köridomú 's kerülete azon arányban, mellyben magasbodik, fogy. Világot csak a' bejáráson 's e' födél egy ablakán át kap. A' földön, éppen e' nyiladék alatt, Hahvali, a' környéken legközelebbi falu, lakosai egy rakás fekete mámorkát tartanak készen, mellyet a' vezető, ha idegen látogatja a' helyet, felgyujt. A' fellobbanó lángnál látni, hogy a' falak előbbi tüzelés által nemcsak borzasztóan be vannak feketitve, hanem száz meg száz látogató nevével is annyira födve, hogy most nehéz dolog lenne üres helyet találni példájok követéseül. A' bejárástól jobbra az első teremben van egy ajtónyilás, melly más terembe vezet 's Agamemnon sirja ez alatt mondatik lenni. Itt második tüz gyujtatik, mellynek lobogása alatt körülnézi magát az utazó, hogy azután fris légre kimehessen.

Mielőtt vezetőnket a' kandiság más tárgyaihoz követtük volna, lehetlen volt a' tenger felé nem pillantanunk. Lábaink alatt fekvék Nauplia és vára, Pronea, sz. Tivador kastélya, Argos és Akropolisa és a' sikság, melly a' tengertől azon völgyig terjed, mellyet imént elhagyott az utazó, 's mind ez olly látványt mutat, melly méltó, hogy miatta ott mulassunk. Kalauzunk most olly pontra vezetett, hol sietve összehalmozott falmaradványok és kőhányások, pillanatig mellvédfal 's lakokul szolgálandók, azon helyet mutaták, hol az utósó forradalmi háborúban 200 görög három napig védé magát számos török ellen. — E' pont fölött van egy kis, Santa Mariának szenteltt kőtemplom, 's nem messze egy sir, mellyben mint hiszik, Klytemnestra van eltemetve; mert maradványai nem tartattak érdemeseknek, hogy Agamemnon sirjában nyugodjanak, hanem mint Aegisthus, Mycenae falain kivül eltakarittattak. Ha az csakugyan Klytemnestra sirja, ugy ez maga is csaknem el van temet-

ve; mert a' bejárást, melly félkörben márványból van épitve, a' leomlott 's körüle összehalmozott föld elfödé. Reményleni, hogy a' haraszt el fog távulittatni. E' sirtól jobbra vannak a' mycenaei vár romai. Két fejnélküli csuszó oroszlánt most is látni a' kapu fölött, 's fölöttök egy követ, mellyeken nehány görög betű van; de ezeket szerencsétlenségre elfeledém. A' domb, mellyen e' romok vannak, csaknem egészen dohánynyal van beültetve. Visszatértünkkor a' faluba más, utunktól balra távulabb fekvő, romokat is mutatott vezetőnk; de ezeket közelebbről meg nem vizsgáltuk.

Némi frisitőszereknek, mellyeket Naupliából nem éppen szükségtelenül magunkkal hoztunk, egy kunyhó előtti fa árnyában elköltése után, mialatt majd egy utazó hangász lantja, majd két lármázó nyulszivű juhásznak, kik ökölharczra szólliták-ki egymást, különféle tüntetése (demonstratio) mulattattak bennünket, ismét félfödelű hintónkra ülénk, Argosba menendők. Az ut, mint előre megmondák, leirhatlanul rosz vala, 's könnyű szerkezetű kocsinkon többször vészszel fenyegetett. Egy egyivű hidon, kevés perczczel azután egy más folyó száraz medrén kellett átmennünk, mi alatt jobbra egy helységet látánk (a' két folyó, azt vélé vezetőnk, Lykus és Inachuszszal, mellyet itt Enakónak is hivnak, van összekötve), 's egy óra mulva elértük sz. Miklós templomát, melly 's nehány szélmalom köztt jobbra halad az innen láthatólag megjavultt ut. — Argosban meglátogattuk az argivek régi szinházát, melly a' lovassági laktanyától némi távulságban hegycsúcson fekszik, 's márványhegybe van bevésve. Mielőtt oda érénk, a' hegyhajláson egy követ vettem észre, mellyen három ábra 's balról egy diszedény, jobbról pedig egy lovas férfi köztt tovacsuszó kigyó kifaragva valának. Az ábrák egykissé már lekoptak, 's felirást rajtok nem láttam. Vezetőnk e' kőről nem is tudott. A' szinház félkörben van épitve 's mintegy 120 ülésből áll, mellyek egymás fölött 's majdnem ép karban vannak, — Mig a' kőpadokon ülénk, alattunk az uton temetési menet lépdelt sz. Miklós temploma felé. Gyermeket temettek. Szabad légnek kitett szelid szép arcza virágkoszorúkkal volt körülrakva; a' csendesen lengő szél mindig hangosban hallatá a' hitszónokok énekét, mig a' távulban enyészve elhala. Rövid mulatásunk után visszatérénk Argosba, egy csésze kávét à la turque ivánk, 's Naupliát, mielőtt kapui bezáratnának, elérni sieténk. Az ut jeles volt; helységek és mezei lakok jól miveltt szántóföldekkel váltakozának, 's két helyen átmenvén az Inachuson, elértük Porta di Terrát, melly fölött szent Mark szárnyas oroszlánját még mindig láthatni. (Knight Tamás: Oriental Outlines). *L—t—y.*

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király emlékszobrára aláirók.

(*Vége.*)

20) *Gyűjtő* Zsoldos Ignácz veszprém megyei főjegyző. Kolosváry Sándor kanonok és apát 2 ft. Markus Ignácz udvari tanácsos 5 ft. Kopátsy Józef 2-ik alispány 2 ft. Stojanovits János fő adószedő 2 ft. Kováts Gábor t. b. és praefectus 2 ft. Marton Sigmond t. b. 2 ft. Balassa György esküdt 2 ft. Boda László t. b. és u. ügyviselő 2 ft. Jagusits Sándor aljegyző 2 ft. Oszterhueber t. b. és veszprémi káptalan urad. kormányzója 2 ft. Lippay Sándor káptalani urad. ügyviselő 1 ft. Sólyomváry Ferencz urad. ügyviselő 1 ft. Rohonczy István t. b. 's levéltárnok 1 ft. Szmody János kanonok és apát 4 ft. Pap János főbiró 1 ft. Molnár Dienes főbiró 1 ft. Sz. Gály Mihály t. b. és urad. ügyviselő 1 ft. Mustos János ügyvéd 1 ft. Pap János városi jegyző 1 ft. Szakonyi István főbiró 1 ft. Zsoldos Ignácz főjegyző 4 ft.

21) *Gyűjtő* Vecsey Károly lelkész. Vecsey Károly ref. lelkész 2 ft. A' tatai reform. egyházi gyülek. pénztárából 2 ft. Hetényi István, naszáli reform. lelkész 1 ft. Zsoldos Ferencz Tatában 1 ft. Csizmazia János fakereskedő 2 ft. Gulner Pál 2 ft. Csirke Józef 1 ft. Beliczay Benjamin 2 ft. Csirke György 1 ft. Vaguzsányi Józef 2 ft. Szabó Sigmond épületfa-kereskedő 2 ft. Szetka Józef 1 ft. Szabó Mihály épületfakereskedő 1 ft. Déli Zsigmond épületfakereskedő 1 ft. Vörös Péter épületfakereskedő 1 ft. Csoknyay Pál 1 ft. Haberl György 1 ft. Németh Ferencz 1 ft. Haitman Sámuel 1. Kő Gáspár 1 ft. Goday István 1 ft. Stetka Mihály 4 ft. Száki Sigmond 2 ft. Ns Mészáros testvérek Tatában 1 ft. Gáty Mária 5 ft. Zay Dániel 1 ft. Hamar Dániel kalapos 2 ft. Szögyi Józef 1 ft. Udvaros Józef 30 kr. Ns. Horváth Gábor lakatos 1 ft. 40 kr. Szilágyi István 10 kr. Barna János és N. Virágh Sándor 1 ft. Barsi János almási ref. lelkipásztor 1 ft.

22 *Gyűjtő* Prónay János t. b. Géczi Elek 5 ft. Prónay Ferencz 5 ft Prónay Károly kapitán 5 ft. Balogh Mihály 2 ft. Dessewffy Otto 1 ft. Horváth Elek 1 ft. N. N. 1 ft. Garba István 2 ft. If. Sembery László 20 ft. Kubinyi Ferencz 10 ft. Hammersmidt Józef 1 ft. Pap Ferencz 2 ft. Plachy Zsigmond 2 ft. Ondrejovits Károly 1 ft. Dömök János 1 ft. Siraky Benjamin 1 ft. Egy olvashatlan nevű 1 ft. Báro Majthényi László 1 ft. Benedicty Károly 1 ft. Pokorny Johanna k. asszony 1 ft. Unghváry Gedeon 1 ft. Szent-Iványi László 2 ft. Szent-Iványi Maria k. a. 3 ft. Bory Emanuel 2 ft. Orem János Romhányi segéd 1 ft. Szigyártó Mihály 1 ft. Hogembuch István 1 ft. Katskovits Ferencz és fija 10 ft. Muzslay Berta 1 ft. Horváth Móricz 1 ft. If. Benedicty György 1 ft. Hanulik István 5 ft. Hanulik János 1 ft. Toronyos Mihály 1 ft. Kosztolányi Imre 1 ft. Csörfök István 1 ft. Lukáts László 1 ft. Csillag Józef 1 ft. Dobrotka János 1 ft. Podluzsányi István 1 ft. Kozáky Daniel 1 ft. Kováts Miklós 5 ft. Romhányi plebanus, László Imre 1 ft. Kubinyi Ludovica, Prónay Jánosné 5 ft.

23) *Gyűjtő* Máriássy Béla. Máriássy-Szepessy Maria 16 ft. Pesti harmad évi joghallgatók 12 ft. Csapó Pál 3 ft. Platthy Ida 2 ft. Frater Amália 1 ft. P. 2 ft.

24) *Gyűjtő* Sághy Mihály váczi nagyprépost. Toppler György éneklő kanonok 5 ft. Medgyessy János főesperes kanonok 5 ft. Tajthy Ferencz kanonok 2 ft. Hernoegger Antal püspöki titoknok 2 ft 20 kr. Kriszten

Antal sz. széki jegyző 1 ft. Kovách Pál püspöki levéltárnok 1 ft. Szaszovszky Ferencz váczi káplán 40 kr. Réthy Károly püsp. urad. számvevő 1 ft. Argenti Döme orvos tanár 1 ft. Domaniczky Antal 5 ft. t. b. Ordódy Vincze püspöki javak' főkormányzója 5 ft. Czollner László pénztárnok 's t. b. 2 ft. Nagy Leopold siketnéma intézeti igazgató 1 ft. Schimpl Józef kanonok 1 ft. Janikovits Alajos professor 1 ft. Váczi nevendék-papság 5 ft Sághy Mihály váczi nprépost 11 ft.

25) *Gyűjtő* gr. Dessewffy Józef. Gr. Dessewffy Józef 10 ft. Gr. Dessewffy Virginia 5 ft. Gr. Dessewffy Sámuel 10 ft.

26) *Gyűjtő* b. Eötvös Dénes 5 ft. Radnits Imre plebanus 2 ft.

27 *Gyűjtő* Szentkirályi Lászlóné sz. Zsembery Etthre Constantia 12 ft. 30 kr. v. cz. Özvegy Szentkirályi Lászlóné 12 ft. 30 kr. v. cz. Németh Maria Szentkirályi Lászlóné 5 ft. v. cz.

28) *Gyűjtő* gr. Benyovszky Zsigmond. 25. ft. Zaary Károly mérnök 1 ft. Minó Mihály 1 ft. Lossontzy Károly jegyző 1 ft. Juhász Józef ügyvéd 1 ft. Búzás Pál lelkész 1 ft. Mocsy István, Bálint és Gábor testvérek 5 ft. Postóczky Józef. 1 ft.

29) *Gyűjtő* Szepesházy Gáspár bártfai főbiró. Zmeskal Jób 1 ft. Nyilassy 1 ft. Miskovszky Ferencz 1 ft. Szepesházy Gáspár 1 ft. Dessewffy Tamás 1 ft. Hauzer Ferencz 1 ft. Konrády Józef 1 ft. Kéler István 1 ft. Gusztav Mitskó 1 ft. Horváth pension. oberlieut. 1 ft. Lehoczky Ferdinand 1 ft. Sz. kir. Bártfa város tanácsa 10 ft. Sz. k. Bártfa város casinója 11 ft Sz. k. Bártfa város polgári serege 5 ft.

30) *Gyűjtő* Józsits Mátyás zombori főbiró 10 ft. Esztergamy István senátor 5 ft. Ambrozovich János senator 2 ft. Mihajlovits János senator 2 ft. Zombory Gáspár tanácsnok 1 ft. Fratrits Ignácz tanácsnok 2 ft. Petrovits János senator 1 ft. Bujánszky Miklós tanácsnok 1 ft. Bereczky Mihály aljegyző 1 ft. Fischer Ignácz 1 ft. Palanátsky Pál pénztárnok 1 ft. Leovits Miklós számvevő 1 ft. Petrovits Sándor alügyvéd 1 ft. Petrovits György fő ügyész 1 ft. Demerácz István lelkész 1 ft. Aradszky Péter földmérő 1 ft. Gyuracskay Károly 1 ft. Sztrilits András 1 ft. Buday Józef 1 ft. Kelle Erneszt helyettes plébános 2 ft: Márkus Lajos lelki segéd 1 ft. Prák Sándor 1 ft. Kekezovits Simon irnok 1 ft. Ambruzovits Józef segéd 1 ft. P. Láttyák Ferdinand 20 kr. Zsulyevits Mátyás 1 ft. Tlemapt Popapucz 1 ft. Miserevics Mihály 1 ft. Vukicsevits János 1 ft. Fratricserits János 1 ft. Popovits Basil. 1 ft. Pinczehelyi Markus 1 ft. Konyovits Miklós 1 ft. Lukics Mátyás árvák atyja 1 ft. Aradszky Lázár 1 ft. Loosz Mátyás orvos 1 ft. Gfeller Károly épitőmester és polgár 1 ft. Turner Ferencz gyógyszerárus és v. polgár 1 ft. Athanáczkovits János v. polgár 1 ft.

31) *Gyűjtő* Brünck József t. b. 6 ft. Vécsey plebanus 1 ft. Szemethy Mihály számtartó 1 ft. Dezső Ferencz 1 ft. Lépésy János mérnök 1 ft. Sulyok 1 ft. Bartfay Sándor 1 ft. Längerfelder József 1 ft. Kováts István 2 ft Lendvay Lajos 1 ft. Sztehló Károly 2 ft. Varga Pál 1 ft. Revesi Pál 1 ft Kovách Károly 1 ft. Virágh István 1 ft. Hutiray András 2 ft. Praznovszky Mihály 1 ft. Izsó Józef 1 ft. Wittich Elek 1 ft. Vörös Antal 1 ft. Velenczey Mihály 1 ft. Iberall Ferencz udv. káplán 1 ft. Halus 1 ft. Steindl 1 ft. Draskovits János 1 ft. Policzer Lázár 1 ft. Kiss Dániel 1 ft. Rácz András 1 ft. Kertész László 2 ft. Papp János 2 ft. Követs Józef 1 ft. Kováts Mátyás 1 ft. Csongrád város jegyzői hivatala 1 ft. Slavik János 1 ft. Stranz 1 f.

32) *Gyüjtő* Fehérváry Miklós t. b. Nagy Jósef 1 ft. Gyürky Eduard 1 fr. Plachy Ferencz consiliarius 1 ft. Vajgeth Mihály ipolysághi plebános 1 ft. Pajor Mátyás 2 ft. Bajchy György 1 ft. Mártonffy Dénes 2 ft. Lukáts Lajos 1 ft. Gyürki Medard 2 ft. Vajda István 1 ft. Kasza Ágoston 1 ft. Sarnóczay Jósef 1 ft. Bakay Ferdinand 1 ft. Gallik János 1 ft. Rósenberszky István 1 ft. Gyürki Sándor idősb 1 ft. Okolicsányi Antal 1 ft. Gyürki Antal 1 ft. Ivánka Zsigmond 3 ft. Laszkáry Lajos 1 ft. Laszkáry Miklós 1 ft. Huszár Sándor 1 ft. Blazy Márton 1 ft. Torkos Pál 1 ft. Vladár László 1 ft. Matulay Fridrik 1 ft. Antalffy Jósef 5 ft. Rain Leopold 1 ft. Stummer Ferencz 1 ft. Tersztyánszky Antal consiliarius 1 ft. Keviczky Antal 1 ft. Majláth Lajos 1 ft. Sembery Boldizsár 4 ft. Illésy 1 ft. Boronkay Lajos 2 ft. Baross László 1 ft. Gáspár István 1 ft. Raksányi János 1 ft. Gracza János 1 ft. Vajda László 1 ft. Lábody Gábor 1 ft. Tomka Sándor 1 ft. Ebeczky Pál főszolgabiró 20 kr. Szentkirályi László 1 ft. Tonházy Lajos 1 ft. Kelecsényi Lajos 1 ft. Horváth Filep 1 ft. Vladár Bertalan 1 ft. Baloghy Lajos 2 ft. Kubinyi Vilmos 2 ft. Luka Sándor első alispány 's országgyülési követ 2 ft. Fehérváry Miklós 2 ft.

33) *Gyüjtő* Földváry Mihály t. b. Madarassy István 10 ft. Madarassy Maria és Erzsébet 4 ft. Madarassy Ferencz 10 ft. Fekete Eszter 2 ft. Végh György 2 ft. Bereczky Gábor 5 ft Földváry Pál 5 ft. Földváry Rozália 2 ft. Özvegy Bernát Györgyné 5 ft. Hangyásné született Madarassy 4 ft. Pálmaffy Fülöp 10 ft. Pálmaffy Therezia 5 ft. Földváry Cecilia 2 ft. Földváry Zsófia 2 ft. Pap Móricz 1 ft. Hajós János 5 ft. Id. Hajós János 5 ft. Sillye Eszter 5 ft. Hajós János 5 ft. Dömsödi Bs. 1 ft. 20 kr. Dömsödön Tó A. 1 ft. Dömsödi rector 1 ft. Dömsödi közönség 5 ft. Magyar László 2 ft. Kudar Ferencz 1 ft. Özvegy Varsányi Ferenczné 1 ft. Földváry Mihályné 5 ft. Földváry Amalia 2 ft. Földváry Maria és Ferdinand 2 ft. Földváry Mihály 5 forint Kudar Bálint 2 forint Hajós Károly 2 forint Hajós Menyus] 2 forint Földváry Vilma 2 ft. Klatscher Mark chirurgus 1 ft. Deák Jósef 3 ft. Deák Carolina 2 ft. Károly János 2 ft. Károly Helena 1 ft. Károly Lajos 1 ft. Feigl u. ispány 2 ft. Simon György jegyző 4 ft. D. Vecse m.város 4 ft. Mészáros Péter 1 ft. Mihálkó János apostagi lelkész 2 ft Csepreghy Károly 4 ft. Apostag helység 1 ft. Erdös Mihály 5 ft. Erdösné, Borotvás Ráchel 5 ft. Madarassy Lászlóné sz. Orosz 10 ft. Sütő István 2 ft. Csernus Jósef 2 ft. Csernus György 2 ft. Szabó Jósef, izsáki lelkész 2 ft. Csukás András 2 ft. Izsák város közönsége 1 ft. Madarassy László 10 ft. Takács- és molnár-czéh D. Vecsén 2 ft. Szalk sz. Márton mváros 1 ft. Móses Jósef jegyző 1 ft. Szalk sz. mártoni takács-czéh 1 ft. Szalós Mihály ref. lelki pásztor 1 ft. Szalk sz. mártoni bodnár- és asztalos-czéh 1 ft. Bentsik János 2 ft. Bartha Sándor jegyző 1 ft. Jankovich Lőrincz 5 ft.

34) Aláirtak a' gyülés alatt: Osvald Ferencz kir. egyet. tanitó 5 ft. Antal Mihály 5 ft. Perlaki Sándor 4 ft. Fogarasy János 5 ft. Tanárky Gedeon 2 ft. Fejes János ügyvéd 4 ft. Kiss Miklós 5 ft. Prekopovits Dániel 2ft. Szajbely Frigyes 2 ft. Grónay Mihály 3 ft. Podmanitzky János 50 ft. Pongrácz Tivadar 2 ft. Szeles Lajos 5 ft. Fáncsy Lajos 3 ft. Rebotics Jósef 1 ft. Szokolay István 2 ft. Mahovszky Károly 1 ft. Teleki Domokos 50 ft.

35) *Gyüjtő* Schödelné: gr. Wenkheim Jósef 25 ft. gr. Esterházy Kázmér 20 ft. Wenkheim Béla 10 ft. Biró Imre 5 ft. Pejacsovich János 5 ft. Laczkovich János 5 ft. Pulszky Ferencz 5 ft. Fascho Jósef 5 ft. Eckstein

Adolf 5 f. Bonis Sámuel 5 ft. Zoltán János 5 ft. Papszász Lajos 5 ft. Beöthy Lajos 2 ft. Nachtigal Jakab 5 f. Gr. Wass Imre 20 ft. Schódel-család 10 ft. Sperling 5 ft. N. N. 15 ft.

Iv nélkül küldtek a' péztárnokhoz: Bazin sz. k. város 10 ft. Luczenhacher testvérek 10 ft. Herczeg Esterházy Pál ő fő mélt. 200 ft. Gróf Andrássy György 30 ft. A' pesti nevendék papság részéről 8 ft. Várady István t. ü 5 ft.

Költ Pesten Május 15-kén 1840.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN julius 9-én „magyar hölgy" vigjáték 4 fvsban. Játék folyamatában Beauval testvérek léptek-fel. 10-én „Antony" drama 5 fvsban. — 11én Szerdahelyi József jutalmaul elöször: „tündérlak" regényes vig opera 2 fvsban. Irta Egressy Benjamin „tündérkastély magyarországban" czimü ismeretes vigjáték után. Zenéjét irta a' jutalmazott. A' tánczokat betanitotta (tehát Beuval testvérekét is?) Hasenhut baletmester. A' nélkül, hogy részletes bonczolgatásába ereszkedni akarnánk e' dalműnek, melly jeles hangszerités mellett sok, talán halmozott is, melodiai fülnyalánkssággal, de még sem olly kitünö eredetiségüvel bir, hogy valami dalocska, mintegy akaratlanul reánk ragadna, miképp' az olasz hangművekből; legyen szabad figyelmeztetnünk szerző urat, hogy czélirányosabb volna az ismeretes „cserebogár" és „Mariskám, Mariskám!" kedveltt népdaloknak legalább első versszakát meghagyni jövöre maguk eredeti egyszerüségökben, 's mindjárt kitünöbb leend a' contrast, valamint a' kis biró ariája azt eléggé tanúsitja. A' szép számú közönség e' dalművet tetszéssel fogadván, mind a' szerzöket, mind az elöadókat többszöri zajos tapsok és elöhivásokkal tisztelé. Az elöadás szorgalmas és egybevágó volt mind az egyes, mind az ensemble darabokban; a' kar és hangászkar jelesek. Ezen estve Gusztinyi Juliában egy kezdönét tanultunk ismerni, kinek a' felső cordákban elég erös hangja van, 's kit a' közönség szintén tapsözönnel bátoritott. Az elrendezésben különösnek találtuk, hogy egy falusi grófi háznál, melly a' mellett még katonai is, 's hol csak két kisasszony van, olly sok szobalányilag öltözött hölgyet láttunk; — öt szobaleány 's két három fözöleány a' konyhán, mert falun bajosan is hajhászna össze többet a' szakács, untig leende; és igy a' többi jó volt volna szolgálónak 's a' t. Az öltözetre nézve pedig következö megjegyzésünk van: a' tábornok megmentése a' györi ütközetben történik, 's a' darabnak e' catastropha után legfölebb 3—4 évre lehet történnie; igy tehát az öltözetnek is azon korbelinek kell lenni. Itt nem ugy: a' tábornok huszártiszt fiai a' mostani rendelmény, a' kisasszonyok sőt szobaleányok is legutósó divat szerint öltözvék; Farkas pedig és Marcsa 31 év mulva is olly fiatalok, mint 1809-ben kelle lenniök: az az első legfölebb 24, utóbbi 18 éves. Ez nagyon visszás dolog. A' személyesitök közül Szerdahelyi (Farkas), Erkel (kis biró), Joób (Lajos) urak 's Felbér M. (Marcsa), és Szathmáry K. (Zsófia) tüntek-ki. — 12-kén „Arlequin mint csontváz" pantomia, mellyben Beauval testvérek is fölléptek, kikről utósó fölléptök után szóllandunk bövebben.

DIVAT.

29-dik divatkép (Parisból. — Ruhanemek legujabb divat szerint; oudinot-alruha; kalapok toll és virágokkal; uj alakú boglárcsat. — Bécsi divat jul. 9-én: mull ruha három lebegénynyel illusion-foszlánynyal alárakva; szalmakalap virágfüzérrel.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

ennél feljebb a' kis terem, mindig szükebb alakba összevonul, mig végre egy két lábnyi nyilású ablakban végződik, hol az egész terem, mint feljebb mondaték, világosságát kapja.

A' helyet, hol ezen emlék felállittatnék, gondolám Pesten a' nagy piacz közepén; mert ezen kivül ez ideig más nem létezik. — — Hallásomra esett az, hogy sokaknak kedves ideájok volna a' budai vár egyik terére, nevezetesen a' György térre; de ez sok reminiscentiával levén összekötve, mik a' szelid művészi ideával, össze nem férhetnek, csak ez egyet veszem-fel: hogy ő ott álljon ünnepélyes triumphussal, hol a' testvérnek vére folyt? az emlék-fundamentom letételekor olly göröngyökre találhatnánk, mellyek testvér-vérrel festve 's beitatva vannak. A' művész, nem tudom, micsoda charactert adhatna azon Mátyásnak, hogy itt ünnepélyesen megjelenhetnék? sokkal kedvesebb egy virágzó város, mint hazánk kedvencze, Pest középterén.

„Mi a' költséget illeti, igen kedvező azon körülmény, hogy hazánk bár elszórt különböző helyein, igen jeles és idegen látogatóink előtt méltán csudálkozást gerjesztett kőbányáink vannak; ezért a' nagy munkák kivitele olcsóbba kerül. Nevezetes kiváltképp' a' zöld bazaltnak egy neme, mellyből csak az Egyiptusiak dolgoztak; itt minálunk O-Budán kivül Szent-Endre határában találtatik. Még magam ugyan helyszinén nem láttam, ha nagy darabokban találtatik-e? Ha ez mondom létesülne, milly szerencse volna olly közel, ugy szóllván a' Duna partján, illyes mit vehetni, és Pestre szállítani; én ezt azonban előre is kétségbe sem akarom hozni, hogy ne találtatnék.

„Igy kerülne az egész emlék a' bemutatott rajzolati terv szerint circa 100.000 ezüst forintba, még pedig illy arányban:

A' piedestal vagy talapzat külseje, fehér márvány figurákkal, tropaeumokkal	28,000
A' sanctuarium belseje, mind finom márvány . . .	30,000
A' 16 lábas ércz lovas statua tropaeumokkal . . .	42,000
Summa	100,000

irtam Budán Martius 15-ik napján
1840. esztendőben.

Ferenczy István m. k.

LITERATURA.

A' magyar tudós társaság idei, vagy is XI-dik nagy gyülése aug. 27-én, az igazgató tanácsé 30-kán kezdődik Pesten, szokott tanácskozási teremében. A' megjelenés napja a' társaság tagjaira nézve aug. 26-ka, az igazgatóké aug. 29-ke.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

az igazgatóke aug. 20 ke.

„Száz mese száz képpel“ czimű munkának 3-dik füzete is az elsőkéhez hasonló pompájú kiadásban és képekkel mult héten jelent-meg Pesten Heckenast Gusztáv ur könyvkereskedésében (váczi utcza, a' „nádor“ fogadó ellenében.) — A' hátra levő két füzet is nem sokára megjelenend.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, jul 13-án „notre-damei toronyőr“ regényes drama 6 képezetben. (Hugo Victor hasonczimü regénye után szinművé dolgozta Birch-Pfeiffer Karolina. Forditotta Fáncsy Lajos). — 14-én kalapos és harisnyatakács“ bohózat dalokkal 2 fvsában Jelesek a' czimszerepvivők Szerdahelyi és Szilágyi urak. Ezen játék első és 2-dik fvsban ismét Beauval testvérek láttaták magukat. — 15-én „ikrek“ vig játék 4 fvsában (franczia eredeti után Schneidertól. Forditotta Nagy Ignácz.) Nézők mindannyiszor gyéren. A' magyar szinház nehány egyénei „Miczbán“ első adatása után egymás között aláirást nyitottak-meg, mellynek sükeréből Szigligeti Eduard tagtársuknak azon buzgalomért, melylyel a' magyar dramai literaturát gazdagitni törekszik, 80 forintért „Társai emlékül 1840“ feliratú csinos ezüst billikomot vásároltak, 's azt neki folyó hó 16-kán baráti üdvözlet mellett átnyujták. Adja Isten, hogy e' szorgalmas irónk több hasonló méltánylatban részesüjön. — Schodelné assz. Bécsbe megérkezvén jul.. 14-kén vala először fellépendő, mint Straniera. Egyéb szerepei lesznek: „Norma, zsidó hölgy, menyasszony 's a't.

BÉCS jul. 14. Schodelné asszony ma a' bécsi karinth-kapui operaházban lépe-fel legelőször az ismeretlen nő szerepében. — Igen nagy tapssal fogadtaték a' bécsiek által. Nagy feladás volt az olasz opera után, Ungher k. a. énekesnő után föllépni: de mind e' mellett is győzött minden akadályon — a' felvonások között's az opera végén nagy riadozások között hivattatott elő a' tömérdek nagyszámú hallgatóság által.

HANGÁSZAT.

Hangászok nyugpénzi intézete. A' pestbudai hangászegyesület, alapszabályai 29. §. értelmében, a' helybeli hangászok, ugy ezeknek özvegyeik 's árváik számára nyugpénzi intézetet ohajt alapitni; mi iránt az egyesületi igazgató választmány jelen szombaton (jul. 18.) delutáni 4 órakor a' pesti redutépületben tartandó gyülésben első nyilvános tanácskozását fogja tartani, mellyre a' t. cz. hangász és műkedvelő urak, söt mindazok is, kik ez ügyhez érdekkel viseltetnek, hivatalosak, annyival inkább, minthogy ez alkalommal egyszersmind az is eldöntetik, kiterjesztessék-e ez intézet jótékony hatása a' nemhangászokra is. — A' gyülésterembe fölépcső vezet.

Pesten 1840. jul. 16-kán

A' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya

Pesti nyilvános énekiskola. A' pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskolába nevendékek ismét vétetnek-fel f. hó 31-ig; ezen tul egészen jövő évi augustusig felvétel nem történik. — Kik tehát ez intézetben oktatást venni ohajtnak (szegények ingyen, tehetősek félévenként előre fizetendő 6 ezüst forintért), jelentsék magukat az énekiskolai igazgató Mátray Gábornál (Pesten, halpiaczon, 86. sz. a. Dencs-ház 1-ső emeletében) reggel 8—9, délután 2—3 óra között, hol egyszersmind, kinek tetszik, az énekiskolai részvényesek sorába irhatja magát.

Pesten 1840. jul. 15-kén.

A' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya.

A' kolozsvári muzsikai conservatorium jelen állapotja azon igéretnél fogva, melly jóval ezelőtt az Erdélyi Hiradóban téte-

tett, az ugyan e' folyóirat melletti Nemz. Tár. jul. 3-ki száma, lehető rövid tudósitást közöl a' már 5 év alatt fennálló 's királyi helybenhagyással megerősitett kol. muzsikai conservatorium jelen állapotja felől, azon szándékkal: hogy e' hasznos intézet pártfogói annak tagjai munkásságáról és a' segedelmül tett adományoknak lélekismeretesen czélra forditásáról pontos átnézést vehessenek: részint pedig éppen ez átnézés által — mellyből az intézet gyenge és bizonyos értéke világosan látható — több förangú és hazafi pártfogót buzditson annak gyámolitására, minekutána az egyesület maga munkálódásaival azt bebizonyitá, hogy egész iparkodással a' jobbra és tökéletesebbre törekszik.

A) *Átnézése a' pénztári számolatoknak jan. 1-jétől dec. végéig.*

Bevételek:

1838-ban

	ft.	kr.
1. Rendelkezés alá tartozó pénztár-maradék - - -	164	— 19.
2. Az aláiróktól utánpótlólag tett fizetések - - -	430	— 50.
3. Az aláirók folyó részvényei - - - - - -	537	— 20.
4. Nevendékek iskolai dijjai - - - - - -	289	— 30.
5. Hangversenyek és egy álarczos bálból - - -	604	— 23½
6. 1000 rf. tőkének hátra levő és folyó kamatja - -	75	— —
7. Önkéntes ajándékok és kisebb bevételek - - -	87	— 40.
Bevételek summája	2,189	— 13½

1839-ben

	ft.	kr.
1. Rendelkezés alá tartozó pénztár-maradék - - -	63	— 24½
2. Az aláiróktól utánpótlólag tett fizetések - - -	94	— 10.
3. Az aláirók folyó részvényei - - - - -	486	— 26.
4. Nevendékek iskolai dijjai - - - - - -	500	— 30.
5. Hangversenyek és egy álarczos bálból - - -	1308	— 47.
6. 1000 rf. tőkének hátra levő és folyó kamatja - -	60	— —
7. Önkéntes ajándékok és kisebb bevételek - - -	110	— 30.
Bevételek summája	2,623	— 47½

Kiadások.

1838-ban

	ft.	kr.
1. Hátralevő fizetése 2 professornak és az igazgató jutalmazása - - - - - - - - -	1223	— 25.
2. A' pesti vizáradás által károsodottaknak egy academiai egész jövedelem küldetett - - - -	340	— 51.
3. Egyesület szolgája és iskola szolgája fizetései - -	129	— —
4. A' muzsikai terem és iskolák fütése, világitása, nyomtatások, muzsikai darabok leirása, muzs. eszközök vásárlása 's a' t. - - - - -	400	— 33½
5. A' conservatorium legjobb nevendékeinek jutalomul - -	32	— —
Kiadások öszvesége	2,125	— 49½

1839-ben	ft.	kr.
1. Hátralevő fizetése 2 professornak és az igazgató jutalmazása	1226	— 5.
2. A' kolozsvári hidutszában elégetteknek - - - - . dto dto - - - -	203	— 54.
3. Egyesület szolgája és iskola szolgája fizetései - -	129	— —
4. A' muzsikai terem és iskolák fütése, világítása, nyomtatások, muzsikai darabok leirása, muzs. eszközök' vásárlása 's a' t. - - - - -	706	— 6½
Kiadások öszvesége	2,262	— 5½

Öszveegyeztetés.

	ft.	kr.
Bevétel - - - - - - - - - -	2189	— 13.
Kiadás - - - - - - - - - -	2125	— 49½
Marad készpénzben - - - - - - - -	63	— 24½
Tőkepénz - - - - - - - - - -	1000	— —
Öszveg	1063	— 24½
Bevétel a' megmaradt pénzzel együtt - - - - -	2623	— 47½
Kiadás - - - - - - - - - - -	2262	— 5½
Marad készpénz - - - - - - - - -	361	— 42
Tőkepénz - - - - - - - - - -	1000	— —
Öszveg	1361	— 42

Összehasonlitva az 1838-dik esztendőben adott segedelmezést az 1839-kivel, világos, hogy az utósóban 393 ft. 20 kr. apadás' van, 's félni lehet, hogy 1840-ben még nagyobb leend, mivel többen a' segedelmező tagok közül esztendei rendes négy p. forintból álló aláirásukat visszahuzták, ugy hogy a' jelenleg fizető tagok száma csak 50 körül van. Egyébiránt az igazgatás és a' munkáló tagok mennyire igyekeztek a' segédpénznek emlitett apadását kipótolni, a' concertek jövedelmei összehasonlitásából látszik, mellyek 1837-ben 430 ft., 1838-ban 604 rf. 23½kr., 1839-ben 1308 rf. 47 krt hoztak be, melly nevekedő summát az előadott nagyobb productiók, névszerint Haydn teremtése 's a' t. eszközlék. Világos bizonysága ez, hogy az intézet maga részéről valódilag törekszik a' nagyobbra és tökéletesebbre, 's csak ezért is kiterjedettebb és hathatósabb részvétre lenne méltó.

A' munkáló tagok száma jelenleg 39; ezek, a' szabályok szerint, semmi pénzfizetésre nem kötelesek, de a' mit csakugyan némellyen önkéntesen adnak: ellenben tartoznak a' minden héten kétszer tartatni szokott muzsikai gyakorlatokra megjelenni, valamint minden nyilvános productióban, legyenek azok akár az egyesület részére, akár más jóltevő czélokra adva, részt venni; a' mi mindig, legyen ez a' munkáló tagok méltó dicséretére mondva — a' legnagyobb készséggel történik. A' fenn 7-dik szám alatt emlitett bevételek is részint a' munkáló tagok önkéntes ajándékozásai, részint a' conservatorium tulajdon muzsika-eszközeinek használásából gyültek; mivel mindenik tag, a' ki egy illyen eszközt másutt és nem a' conservatoriumbeli előadásoknál használ, mindenkor két pengő krt. tartozik fizetni.

B) *Az igazgató tagok névsora.*

Pártfogó:

Ő királyi fensége Estei Ferdinand magyar és csehországi királyi herczeg, az arany gyapjas rend lovagja, m. k. sz. István rendje nagy keresztese cs. k. tábornagy, Galiczia és Lodomeria királyságok polgári és katonai főkormányzója 'sa't. 'sa't.

Elöülö:

Méltóságos zabolai gróf Mikes János ur.

Igazgató:

Ruzitska György, a' pestbudai h. egyesület tiszteletbeli tagja.

Pénztárnok:

Trandafir János, k. főkormányi irnok.

Titoknok:

Gyulai Ferencz, k. fök. irnok.

Gazda:

Bereczky Zsigmond, k. fök. irnok.

Számadásokat vizsgáló biztosság:

Ruzitska György, igazg., Kolozsvári József, Dörner Mihály és Schuster János, k. főkorm. irnokok.

Iskolák felvigyázói:

Fő-felvigyázó: Salamon József, theol. doctor, professor és rector a' kolozsvári ev. ref. collegiumban.

Felvigyázók: Schuster Károly, kir főkorm. concipista, és Nappendruk Márton, n. városi v. t. közönségi tag.

Professorok:

Grosspetter József, 1-sö és 2-ik énekiskola tanitója.

Diószegi Mihály, hegedü és fuvó-eszközök tanitója.

1 egyesületi, és 1 iskolai szolga.

A' közönséges ének- és muzsika-iskolák nevendékeinek száma januarius 1-sö napján 1840-ben 82 volt; kik között 6 lutheranus, 8 catholicus, 50 reformatus és 19 unitarius; ezek közül 15en méltós. iszlói Iszlai László, főkorm. titoknok urnak, az idevaló unitar. collegium nagyérdemü insp. curátorának, 's az ifjúság mivelödése legbuzgóbb elömozditójának költségén járják a' muzsikai iskolát. A' fennebbi számból tizenketten ingyen tanittatnak.

C) *Requisitumok, muzsikai eszközök és kóták.*

A' muzsikai eszközök, kóták és gazdasági tárgyak tartására szükséges almáriomokon kivül a' conservatorium muzsikai tereme fel van készitve 7 argantí lámpával, reflectorokkal 's 50 személyböl álló hangászkarhoz kivántató kótatámok, székek és padokkal, nem különben a' hallgató tagok számára szükséges ülöhelyekkel, mik mind a' m. gróf elnök ur ajándékai.

Muzsikai eszközök: 55 darab mindenféle hangszer jó állapotban, mellyekhez csak még vagy két uj clarinett volna kivántató. Továbbá egy a' m. gróf elnök által ajándékozott zongora.

Muzsikai darabok: 242 számmal, nagy része a' legnevezetesebb szerzöktöl, u. m. Händel, Haydn, Beethoven, Spohr, Cherubini, Eybler 's Hummeltöl.

---a---y.

DIVAT.

Parisban, mint már emlitteték, a'nőnemi öltözet köréből e' nyáron a' szálbatiszt és pamutszövetek jó formán kiszoritják a' selymet. Ezekhez kell még csatolni a' musselin-kasemirt, foulardot 'sa't. — A' spenzerek mellé zsinór-övkötöt viselnek; a' himzett musselin ruhát csipkével diszitik, az organdi-batisztet két lebegénynyel. — Látható volt mult héten egy igen ékes tafota-ruha is magas két lebegénynyel, keskeny rojtokkal körözve, bő ujjakkal, sima csipkés testtel, három gombsorral. Egy sárga krep kalapon ékes himzemények láttattak; a' ris-szalmakalapot folyvást toll, az angol szalmakalapot bárson diszitmény, az ernyöt körzemény diszíti.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

59.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön julius 23kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Megelégedés.

Remény mosolyga hajdan nékem is,
Vidám tavasz, melly ezredig virul;
Lizám szemében menny derenge-föl,
Idvet szivék mézharmat-ajkirul!

De bús telem korán köszönte-be,
Virányimat bimbóban ölte-el;
'S a' lány, ki hévvel esküvék hitet,
Csak lány vala — 's a' hűtlen mást ölel!

Most a' remény csalóka ingerét,
Mint egy hiú tetszvágyat, megvetem;
Nehány rokonkebel lelkes köre
Igénytelen de csöndes életem.

Kehelyt fiú! lángnedvet is bele,
Pirost, mint szüz arcz, mellyen ajkam ég.
Ki hű barát 's a' hölgy, ki hőn szeret,
Rokonkebellel áldja ezt az ég.

Varga S.

SZORGALOM.

Szabaditó bölcső. — Az Inventors Advocate következő érdekes hirt közöl. Egy franczia tengerész-hadnagy tetemes szolgálatot tett minden hajósnak ollyan szabaditó bölcső feltalálása által, mellyért sem szabadalmat sem jutalmat nem igényel. A' mód, melylyel e' bölcsőt használja, igen egyszerű: csak a' kötelet, melly tartja, el kell vágni vagy megrázni, 's a' bölcső legott vizbe esik, és készületét saját sulyával felgyujtja. E' készület rézhengerből áll, mellyben egy 40 perczig égő röppentyű van, 's ez minden körülményben elég időt ad annak, ki a' hajóról leesett, segiteni. Ezen, az angolnál többre becsülendő szabaditó bölcső csak $2\frac{1}{2}$—3 frankba kerül, holott az angol 180 frankra rúg, 's igy igen sok hajósnak drága.

Földmivelés Algir tartományban. — Gentil de Bussy, ki Algirban négy évig polgári ügyvivő volt, az ottani

*) J. K. L. barátimnak.

franczia telepekről munkát bocsátott közre, 's Hericarte de Thury a' földmivelést illetőleg tudósitást tett róla az akademiában. A' tett kisérletek rendkivüli termékenység mellett szóllnak, 's a' szerző azt hiszi, hogy Algir déli franczianak országa magtára lehet; de nagyban a' földmivelést csak a' metidschai sikságon lehet üzni, ha előbb rendeletek hozattak a' tájnak egésségesebbé tételére. Roppant dugaszcserek 's más fontos fák az ország gazdagságát mutatják. Előbb az eper- 's olajfák ültetését kellene terjeszteni; mandolafákat 's venyigéket is haszonnal lehetne ültetni; de az utóbbiakból csak nehány spanyol fajt, jelesül corinthi szőlőt. A' gyapotfának idővel fölötte fontossá kell válni; a' dohány is rendkivül sikerül, czukornád és indigo szintén. A' karmazsinszin- és biborbogárrali kisérletek jól ütöttek-ki. A' marhatenyésztés még nagyon hátra van. Afrikában azonban igen szép gyapjút nyernek, és spanyol ország jeles nyájait onnan kapta.

SZOBRÁSZAT.

FERENCZY ur észrevételei

a' „HUNYADY MÁTYÁS“ király szobrának tervrajza iránti megjegyzésekre.

Ezen általános körrajzot a' többi részletes rajzokkal még az 1840. martius 15-kén tartott nagy gyülésnek bemutatván, számos jelenlevők és barátim legártatlanabb szándékból azon két észrevételt kivánták tenni: 1-ször) hogy Mátyas feje jobban előre volna hajolva, mint kellene; 2-szor) de valamivel kevesebb számmal, hogy nem nemzeti öltözetben van. Én mennyire az érzést szavakkal kilehet fejezni, igyekezem a' tisztelt közönség előtt ezen észrevételeket okokkal legyőzni, előre is megegyezvén Leonardo da Vincivel abban: „hogy, ha valaki hibát vesz észre munkájában, igazitson is rajta; mert a' késő világ nem fogja tudni, ha észre vette-e hibáját, ha nem csak a' szerint itél, a' mit lát.“

Mi a' fej előre hajlását illeti, elkezdem ott: hogy midőn valaki lóra ül, igyekezni kell ülcsontjának két alsó gumójával, mellyek egymástól mintegy 5 hüvelknyire fekszenek, és egy kis almaforma gömbölyűségbe végződnek, magát a' nyereg közepébe tenni; ez az a' pont, mellynél fogva magát a' lovag egyensúlyba tarthatja, és a' lónak minden akaratját, mozdulatját érzi: ez meglevén, az egész keresztcsontot előre nyomja, és a' test felső részét a' fejjel és vállal együtt hátra hajtja annyira, hogy ha az ülő csont-gumójától egy függő vonalt vonnánk fel felé, akkor a' mejj felső része,

és a' fej az orr szárnyáig a' vonalon kivül hátrafelé esnék. Ez az a' mód, mellynél fogva a' lovag léptetőleg, ügetőleg, és vágtatólag, jól készültt töltéses utakon, tiszta apró füves legelőréteken maradni tartozik, de csak a' fejnek ollykor jobbra vagy balra gyenge fordulatait, vagy ugy nevezett előre kinyujtásait, hogy igy a' lovagló mind tüdejét pihentesse, mind teste hajlékonyságának, még jobban életének, jelét adja. — Egy másik fő tulajdona a' jó lovagnak, hogy lágy, érzékeny, finom keze legyen, hogy igy a' lovat kézen vezethesse, akkor kiváltképpen, ha kénytelen népes városok utszáin, ujonan szántott göröngyös földeken lovagolni, árkokat bokrokat ugratni, vagy, mint jelen esetben, csata-piaczon keresztül lovagolni. Itt egy ágyú, ott egy zászló, tovább paizsok, láncsák, panczélok, mellyekre a' ló szinénél és fényénél fogva is nem örömest tapod; hozzá adom még azon vérbüzt, melly a' ló érzékenységére felette hat; itt valóban a' lovagosnak jó, lágy és mozgékony kezének kell lenni, hogy kikerülje a' kikerülendőket, és átugrassa az át ugrandókat, most egész szabadságban eressze, majd ismét feltartsa a' lovat. De hogy az ember jól használhassa a' kezet, jól is kell látnia minden utjába eső tárgyat és akadályt, mi a' szemnek kötelessége. Ezen szemnek van egy szakadatlan védőtársa, a' szemfedél, melly egésséges állapotban a' szemcsillagnak egy harmadát takarja, és itt mindenütt utána jár a' tökéletes bezárásig. Ez a' szemfedél az emberi arcz szépségének egy fő része, ugy hogy midőn ezt mondják valakiről: „ezen embernek szép szeme van" — ezt kellene mondani: „ezen embernek szép szemfedele van. Ez bármelly kis részecske legyen is, de olly fő tárgy, mellyre a' művész ügyelni tartozik. — Ha pedig a' fej egyenesen marad, a' szem lefelé néz az utra, ugy a' szem félig bezárodik, 's ezt nevezik a' lónál és embernél disznó-szemnek. Sokkal jobban üt-ki, ha a' homlok előre hajolván, a' szem a' boltozott szemfedél alól néz a' távulba. Némellyek mondották azt is, hogy azon előre hajlott homlok valami ártatlan, kegyeskedő indulatot mutatna, melly Mátyásban nem egész mértékben volt volna. Ez részben igaz; de az is igaz, hogy a' valamennyire előre hajlott fej majestast, energiás méltóságot ad. Innen jellemzék Platót a' régi philosophusok e' szavakkal „vultus est Jovis, sed Jovis tonantis." Ez okból tudták Fea, del Re romai archaeologia professorai 's minden előbbkelő akkor Rómában élt művész a' Mark Aurel lovagló statuáját annyira becsülni, melly nem csak fejével, de egész testével előre hajol, a' mint jobb kezét kinyujtva a' népet áldja. — Előre hajolni szükséges a' fejnek akkor is, ha valaki nagy ádászon minden akadály daczára előre hajt, mint Napoleon az alpesek köztt, vagy a' vaterloi ütkö-

zetben; mert ezek ekkor nem parádéra lovagolnak, hanem mivel cselekvő helyeztetésben vannak. A' szorgalmas szemlélő nagy példát fog látni az állatoknál, mellyek természeti ösztönöknél fogva fejöket letartják, ha viaskodnak; emlitnem kellene még a' belvederi Apollót, Medicei Venust, a' legszebb Irist, és a' fiatal Herkulest 's más számtalanokat, mellyekben ezen érzés mind a' legnagyobb mértékben megvan; mert csak igy duzzadhat a' teli egésséges mejj. Az is figyelmet érdemel, hogy ezen szóban levő Mátyás-fej hat ölnyire fog lenni a' föld szinétől, és hogy kedves látvány legyen a' földről nézőnek is, erre ismét számtalan példákkal lehetne élni.

Zárólag azt mondom, hogy a' mit itt rajzoltam, azt, mint skizzet, ugy rajzoltam, mellyből a' világos ércz kivitelben csak itt ott maradnak-meg nehány pontok, és egy nagy akademia nagy művésze azt mondaná felőle, hogy az actiókat benne jól markiroztam, olly módon, mint mikor egy geometra a' szobában egy határnak vagy egy tartománynak formáját akarja adni; minél kevesebb és szegletesebb lineákkal él, annál világosabb előadása, és 5—6 lineával az egésznek formáját adja; az apróbb részletek vonalaira elvezeti őt a' természet maga, midőn a' hely szinén dolgozik.

Mi az öltözetet illeti: mi a' művészetben két öltözetet ismerünk, egy világi, és egy istenitő (Apoteosis) öltözetet. A' képfaragó foglalatosságga levén többnyire vagy a' megholtaknak emlékeket emelni, vagy a' régen történt hős tetteket ismét feleleveniteni, mint Theseus harczát, Herkules munkáit, Achilles haragját 's a' t. a' világi öltözet nála csaknem egészen elmarad, és munkálódik az idealis vagy Apoteosis-öltözeten, melly semmi nemzethez, sem tartományhoz nem tartozik; mit mi hirtelenében romai vagy görög öltözetnek nevezünk. Nem hiszem én azt, és nem is állitja senki, hogy Pompejus, Diocletian, sőt maga Theseus, vagy Achilles, mezitelen jártak volna akkor, midőn a' közkatonának jól ellátott öltözetei voltak. Csudálatos mind e' mellett is, hogy ezen idealis öltözet módjának minden, de minden tartományban nyomára találhatni, csak hogy ezt nem a' luxust üző nagy uraknál, hanem a' köznép köztt kell keresni. Ezen itt szóban levő Mátyás öltözetét magyarhon számtalan, hogy ne mondjam, minden részében fel lehet találni; a' Mátra köztt ugy, mint a' Cserháton; a' Nyirben, Tisza, Duna mentében; a' Tatároknál ugy, mint görög országban, vagy Arabia pusztáin; és én el merném hinni, hogy ha egy chinai ember ide jönne, ő sem találna semmi ujat benne. Innen származik az érdemek azon egyenlősége, hogy a' romai érdemesnek

nincs felsőbbsége a' chinai vagy magyar érdemes felett; hanem ők mind egyek, ha egyenlők az érdemek.— De ha már ennyire mentem irásomban, ne legyek alkalmatlan, ha még itt azt is hozzá teszem, hogy vannak a' ruhaosztogatásnak lépcsőzetei, és legfelsőbb foka az Apoteosisnak az egészen mezitelen állvány, ugy t. i. hogy csak valami kis darab ruha van egyik karjára vetve, az is összegyürve, melly jelenti annak tiszta, szeplő nélküli ártatlanságát, midőn az fél-istenképp' áll előttünk. Illyenek Theseus, Achilles, N. Sándor, az ifjú Caesar, valamint Pompejus, 's Domitian statuái. Miért faragták Pompejus statuáját meztelen? az politikai kérdés; de ki viszonyait Caesarral, élete módját 's halálát tudja, az maga magának meg fog felelni. — A' második lépcső egy kis köpönyegforma ruha; később egy alsó ruhát is kap, 's ha katonai életből volt, egy kis panczélt, 's ez mindig hosszabbodik, mint rövidül az érdem, mig egészen a' mi mindennapi öltözeteinkre visszajő. — Az ujabb időben készültt illy forma statua p. o. Napoleon egészen mezitelen Canova által; egy Washington Észak-Amerika számára fél-öltözetben ugyan Canovától; egy Poniatovszky Thorvaldsen által; József császár Bécsben Zauner által, 's többek. Szükség még emliteni, hogy ezen szóban levő Mátyás statuája a' MÁTYÁS-EMLÉKNÉL 6-szor jő elő, és a' földalatti teremben, ott hol ő nem Apoteosisban, hanem mint historiai kép jő elő, p. o. hol ő Szilágyival kibékél, vagy atyja sirját meglátogatja, tiszta nyomai vannak a' honi öltözetnek, csak hogy korszerűleg vas panczél- és sisak-hozzáadással; és az én öltözet-adásomban több magyar nemzeti van, mint ezt a' régibb magyar emlékeken találni; p. o. Bornemisza igen gyönyörű márvány statuáján a' kassai templomban; Rhédei márvány statuáján Nagy Váradon, ki Rákóczi Györgynek ezredese volt; vagy Mátyás 's Bocskay arany pénzein mejjképpel, vagy ugyan Rákóczy György festett képein 's többeken.

Örvendek, hogy felszóllitásomnál fogva ismét alkalmam volt a' tisztelt közönség előtt némelly művészi nézeteimet közölhetnem, köszönvén a' figyelmes olvasónak türedelmét, 's berekesztem da Vincinek azon szavaival, mellyekkel ezen értekezést kezdettem: —hogy ha valaki hibát vesz észre munkáiban, igazitson is rajta; mert a' késő világ nem fogja tudni, ha észrevette-e hibáját, hanem csak a' szerint itél, a' mit lát.“

Ferenczy István m. k.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jul. 16-kán „ördög Robert“ reg. szinj. 5 fvsban (irta Raupach, ford. Kiss Iván) adatott, mellyben ismét Beauval testvérek egy hármas és pártánczban léptek fel. — 17-kén „pajzán ifjú“ vig. ját. 3 felv. Kotzebue után — 18-kán „Fra Diavolo“ opera 3 felv. (irta Scribe; ford. Szerdahelyi; zenéjét szerzé Auber) került szinpadra, mellyben Höck Leopoldina k. a. a' temesvári szinháztól Pamela szerepében mint vendég elöszer lépett-fel, kinek hangja tiszta, csengö, kellemes, de szinpadunk és hangászkarunkhoz képpest az alsó és közép cordákban olly gyenge, hogy alig vala hallható. Elöadásmódja egyébiránt illedelmes, szerény, éneklése pontos; miböl látszott, hogy ö nem ujoncz már a' szinpadon. Kitünöbbek voltak még Felbér k. a. (Zerlina), ki több izben megtapsoltatott. Ohajtani valónk, vajha a' kitartandó kótákra több pontosságot forditna, 's ne kénszeritné olly sokszor engedésre a' hangászkart. Konti ur (Cokburn) jeles: Erkel ur (Diavolo) a' hevenyészett roulade-nál bebizonyitá, milly kevéssé vala erre elkészülve, 's hangja milly hajlékonytalan illyesmire. Egressy (Lorenzo) a' kis ariájába szött roulade-ot éppen ugy tulzá, mint az rendszeres nem volt: jó volna illyesmire valódi müértötöl tanácsot kérni. Szentpétery ur is ma tulzás hibájába esett, 's csakhogy kaczagást, tapsot gerjesszen, nem gondolt azzal, valljon tactusra énekel-e, valljon a' hangászkar nem marad-e másfél tactusnál is hátrább éneklése alatt. Pedig ugy gondoljuk, ez nem mindegy nemcsak nagy operánál, hanem bohózatoknál is. Udvarhelyi (Peppo) urban, valamint általján az egész elöadásban ma nem találtuk a' szokott jó kedvet és pontosságot. — 19-kén „Valburg éjszakája“ adatott, tünem. szinj. 4 felv. Irta Birch-Pfeiffer; forditotta Kiss Iván.

Egerben a' Balla és Ujfalusy vezérletük alatti szinésztársaság adja mutatványait, mellynek személyei: Ujfalusy Balla, Nagy János *), Láng Lajos, Réthy, Szigethváry, Pázmán, Zelényi, Lévay, Városi, Kiss, Kuntsi; — Erdélyiné, Lángné, Pázmánné, Kissné, Szigethváryné, Réthy Ilon, és L. Emmi. — Junius 21-kén „Capriciosa“ Kóvácsóczy által forditott 3 flvsos vigjátékkal kezdék-meg. A' czimszerepet Erdélyiné assz. müvészileg személyesité, mit játék végéni elöhivatása is igazolt; — 22-kén „gr. Benyovszky“ (Kotzebuetöl); — 23-kán „Borgia Lucretia“ 5 fvásos drama adatott. Nézök kevesen. — 25-kén „enzersdorfi postalegény“ 3 szak. vigjáték meglehetös számú nézök elött jöve szinre. — 27-kén Erdélyiné assz. jutalmaul „könnyelmünö“ eredeti nézöjáték 5 szak. (Kraudy Józseftöl) meglehetös (noha többet érdemlendett) számú nézök elött adatott. Játék után E. asszonyt elöhivatással 's zajos tapssal tisztelék-meg. — 28-kán „az uj politicus csizmadia“

*) Nagy János az egykori pesti nemzeti szinésztársaságnak azon tagjai közül való, kik 1815-dik évben Eger városába jövén, itt azon évi junius 22-én „kiki saját háza elött söpörjön“ vigjátékkal 's „Béla“ futásá-“val kezdék-meg elöadásaikat. Nagyunk ez időben az emlitett kis társaságnak igazgatója volt, 's az ő társasága vala első magyar szinésztársaság Egerben. Nagy volt az, ki a' felebb mondott vigjátékban, mint Rontó ügyvédnek (Benke) patvaristája, Egerben, a' szinpadon magyarul első szóllott, mikor magyar városunkban Gutsch Adolf német szinésztársasága jó időtől fogva honolt vala. A' Nagy igazgatása alatt akkoron Egerben játszott társaságnak, melly itt kevés hétig lakott, tagjai valának: Nagy János Ujvári, Benke, Murányi, Nagy Károly, Komlóssy, Divéky, Kőszeghy, Németi, Koncz; — Déríné, Murányiné, Benkéné, Pápainé, Murányi Lajos és Lotti gyermekekkel.

3 fivsos bohózat (Balogh Istvántól) mulattatá a' karzat hőseit, kik illedelemből játék közben füstölni, sőt pipájokból tüzes szikrákat is tudnak szórni. 29-kén „áruló keztyű" 5 fivsos vigjátékot, Kiss Iván fordítását, elégedve adák. — Julius 2-kán „szerelem és champagnei" Gaal 5 fivsos vigjátéka került elő — 4-én „Hamlet" Shakespeare-nek 5 fivsos szomorú játékát, Vajda Péter által forditottat, számos nézők előtt adák. Játék előtt óranegyeddel zápor eső vala: még is sokan, kik máskor minden szem esötül félnek, most a' legsötétebb felhőktül sem ijedének-el, hanem sebes léptekkel siettek játékszinünkbe. A' két hazában egyiránt becsült Egressy Gábor urnak első vendégjátéka vala hirdetve. Hiréből ismertük ugyan jeles szinészi tehetségeit, még eddig azonban városunkban nem láthattuk. Itt létét hallván, előre örülénk éldeletet nyujtó estvéinknek. Ebben nem is csalatkozánk: mert benne Hamlet tökéletes képezőjére talált, 's azt utánozhatlan rajzolá, miért kétszeri kihivatással jutalmazák, mellyben Erdélyiné assz. is részes lön. — Második vendégjátéka 5-kén „Kean, vagy könnyelműség és lángész" 5 fvsos szinjátékban vala. A' czimszerepet sok erővel és élénkséggel adá, miért háromszori kihivatással és sok szájból hangzó „éljennel" tisztelék-meg. A' szinház tömve volt. (Nálunk illy időszakban ez ritkaság!) 6-án a' „parisi adós" czimü vigjátékban lépett föl. Ekkor szintén kitünő ügyességgel müködék, 's jutalma megtapsolás 's előhivatás lön. Játék után Garaynak „Kont a' kemény vitéz" czimü balladáját szavalá. Nézők elegen. 9-kén „Garrick"-et választá negyedik vendégjátékaul. — 12-kén szabad ég alatt az érseki kertben (a' társaság érdeke iránti részvétből lépe-föl). A' „fiatal férj" czimü vigjáték elöszer adatva, egész személyzet iparral játszott. Nézők igen nagy számmal. — 14-kén utószor lépe-föl a' „kénytelen király" (melly jutalmaul adatott) czimü 2 fivsos szinjátékban. Megjelenésekor zajos tapssal és éljenzéssel üdvözlék; később remek játékaért városunk szépei által több rendbeli, nemzeti szinü szalagokkal czifrázott, koszorúkkal 's éjen kiáltással tisztelék-meg; játék végén ismét előhivatott Erdélyiné asszonynyal, ki szintén kegyeltje levén közönségünknek, kimért, tulzás nélküli játékaért mindenki tiszteletét megnyeré. Mindketten elbucsúzának. Egressy ur a' viszontlátásra reményt nyujtva, Erdélyiné asszony pedig octoberben igérvén visszajöttét. Ezekután Ujfalusy és Balla urak, mint igazgatók, vevének bucsút városunktól. A' szinház tömve volt. Másnap julius 15-kén a' szomszéd városba Miskolczra utaztak. *Felnémedi.*

HANGÁSZAT.

Walesi hangászat. — „The Welsh Harp" (walesi hárfa) czim alatt John Parry régi walesi melodiák nagy gyüjteményét adá-ki, melly a' régi népmelodiákhoz fölötte becses pótlékot foglal magában. A' vastag 's csinosan kiállitott kötetben több van 150 melodiánál, mellyek közül sok meglehetös hosszú változatokkal hárfakisérettel szintolly fényes, mint kellemes hangmüvet képez e' hangszerre. Egyike a' walesi hangászat sajátságainak — a' skót és irnek, mellyek lényegesen énekből állnak, ellenében — az, hogy leginkább müszerü hangászat 's alakja és benső tartalma azon müszertől van véve, mellyet igazi walesinek nevezhetni, mivel használata ez ország történetei legrégibb szakában már emlittetik. Hárfán játszottak ugyan mind irland, mind skót országban már a' legrégibb időben is: de a' skót és ir hárfamüszerek sokkal gyöngébbek valának, 's a' népdalok alakjára kevés hatással látszottak lenni. Az ir, sodronynyal bevontt hárfával David ap Gwillyn, hires

walesi bard, nagy megvetéssel bánt. — ‚Buzában gágogó sánta lúd zajához, ádáz ir boszorkányhoz, lassú folyású malompatak csörgéséhez, nyul, mellynek nyakát tekerik, makogásához hasonlitja azt. A' caledonai hárfa is sodronynyal bevonva 's csekély nagyságú vala. A' walesi hárfa ellenben, ugy látszik, századok óta már ama nagy, teljeshangú hatalmas hangszer vala, mellyet Walesben ma is látni; hangjaiban terjedelmes, legteljesb harmonia és melodiára képes. Burney kétségbehozhatlanul bebizonyitá, hogy a' walesiek az ellenpontot már XI. században ismerék, 's azon próbák, mellyeket ama korszak egy kéziratából felhoz, harmoniákat foglalnak magukban, mellyeket a' XVII. század hangköltői mint uj találmányt hoztak-be. — Ennek következménye az, hogy a' walesi melodiák olly szerkezeti szabályszerüséggel 's jeles harmoniakisérettel birnak, melly azoknak, nagy 's kétségbehozhatlan régiségök daczára is, dalszint ad. Mivel hárfára készitvék, egyszersmind arra vannak számitva, hogy e' müszeren játszassanak; 's innen van, hogy Walesben inkább hárfán adatnak elö, mint énekeltetnek. Minden helységben találni hárfásokat, kik meglepö izléssel és ügyességgel játszanak; a' mezei lakosok között még is kevcset látni, kik munkájok bevégezte után énekelnének. A' Penillion-éneklés, melly Walesnek sajátja, hevenyészett költemények hárfa melletti elénekléséből áll; de az ének itt is inkább hárfakiséret, mint megforditva. Parry ur leirja az elöadás e' sajátságos nevét: de a' Penillion nevet meg nem magyarázza. Nem William Pennlyntöl származik-e, ki az estedd-fodi (*) jutalomért, melly Erzsébet királynö 9-ik évében Caervysben, éjszaki Walesben tartaték, szerencsésen vivott pályázónak emlittetik, 's melly alkalommal ö, mint Pennant beszéli, első bardul 's a' hangszeréneklés tanitójául kinevezteték? Nem látszik valószinütlennek, hogy a' hangászat e' neme attól nyeré nevét, ki olly jeles mestere vala. — A' walesi hangászat szabályszerü alakja és szigorú stylusa mitsem von-le szépsége és nemzetiségéböl A' melodiák kinyomásban rendkivül különböznek, ámbár büskomorság és szelidség leginkább uralkodnak bennök. Vannak nagy erejü 's fönséges hadi melodiák, p. o. hires harlechi férfiak indulója; de kevés vidámsággal és kedvvel. A' vidorabb darabok között van több Jigs (könnyebb tánczmelodia), mellyek annyira irek 's a' walesi hangászathoz nem hasonlitók, hogy azokat népieknek, ámbár ugy látszik, hogy. Parry ur meg van a' felöl gyözödve, nem tarthatjuk. (Morning Chronicle.)

Pesti nyilvános énekiskola. A' pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskolába nevendékek ismét vétetnek-fel f. hó 31-ig; ezen tul egészen jövö évi augustusig felvétel nem történik. — Kik tehát ez intézetben oktatást venni ohajtnak (szegények ingyen, tehetösek félévenként elöre fizetendö 6 ezüst forintért), jelentsék magukat az énekiskolai igazgató Mátray Gábornál (Pesten, halpiaczon, 86. sz. a. Dencs-ház 1-sö emeletében) reggel 8—9, délután 2—3 óra között, hol egyszersmind, kinek tetszik, az énekiskolai részvényesek sorába irhatja magát.

Pesten 1840. jul. 15-kén.

A' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya.

DIVAT.

30-dik divatkép (Parisból). — Ruha és canezou himzett musselinból; ökölj kesztyük; uj divatú napernyö; oudinot-alruha; kerti butor. — Bécsi divat jul. 16-kán: himzett mull-uha egy lebegénynyel és reczézett filetbajaderrel; ris-szalmakalap marabu-tollakkal.

*) Igy nevezteték a' talversenynek egy neme 's az abergoweny-i literaturiai nemzeti gyülést most is igy nevezik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

60.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap julius 26kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

E—hez.

Ah! mondsza lányka nyiltan!
Mivel bántottalak?
Hogy érzetid szavamra
Ugy elnémultanak.

Talán őszinte szivem
Fölnyilta sérthetett,
Hogy benne láng-övével
Szerel'm büszkélkedett?

Talán a' kérelemszó
Csak egyszerű vala,
'S kebledben minden érzést
Merővé fagylala?

Vagy tán az érezetlen
Kő szülte szivedet?
És nem ismer láng-hevű
Szerelmi érzetet?

Ha igy: leány tagadd-el
Nőül születtedet, —
Mert önképére Isten
Követ nem képezett.

Vértesi.

FESTÉZET.

Nehány szó a' pesti műkiállitás fölött.

Miután már dologhoz értők tudomásul hozák a' tiszteltt közönségnek a' pesti műkiállitás fölötti véleményeiket 's birálataikat, még pedig nem csupán magyar hirlapok, hanem német hazai folyóiratokban is; ehhez képest talán elmaradhatott volna egy későbbi ugy szóllva felfrisités, annál is inkább, mivel tudva van, hogy az iró e' műkiállitásban csak külföldről visszaérkezése után, 's igy csak rövid ideig részesülhetett, 's ekkor is sok más sürgetősb dologgal levén elfoglalva, csak fölületesen tekintheté-meg a' teremekben kiállitott darabokat. Legyen bár miképp' is: akár felszóllittatott e' véleményadásra akár nem, az egyre megy, 's igy tollat

véve irok ugyan, de csak nehány sort, 's éppen e' nehány sorban legyen öszpontositva az idei műkiállitás veleje.

Mű- 's productum-kiállitás nevezet alatt általán a' művészet 's keresetipar szüleményeinek köz-összeállitását értik a' mivelt nemzetek. Az efféle kiállitásnak czélja nem is lehet más, mint felserkentés, versenyzés 's izlés nemesbitése. A' nevezetesb kiállitások eddigelé történtek London, Parisban, Bécs, München, Berlinben, Dresda, Weimarban 's a' t. —

Genrefestvények, mellyek most nagy divatban vannak, 's millyeket tetemes számmal lehete látni miképp' a' bécsi ugy a' pesti műkiállitásban is, ollyas mutatványok, mellyek tárgyakat terjesztnek-fel a' házi élet köréből, 's tehát egyes családi jeleneteket, cseudes életet, hova tehát arczkép- állat- tájfestési- 's architekturai rajzok nem tartoznak. Bámulni lehet e' festészeti nemben Schrötter és Pistorius műdolgozatait.

Ha számát vesszük-fel a' Pesten kiállitott műdaraboknak, ugy az a' harmad rendűek között méltán foglalhat helyet. Lehete ott látni a' szobrászati művek közül 7, a' porczellan-festések közül 29, a' krétarajz közül 3, az üvegfestés közül 4 's az olajfestvények közül 278 darabot, a' később megérkezett müncheni darabokat ide nem számitva.—Nürnbergben, bajor országi szabad városban, hol az idei műkiállitás május 17-én kezdődvén, junius 20-án megszünt, személyesen megtekintvén, az 305 számból állott műdarabot, közttük nehány szobor, valamint is porczellanra 's elefant csontra festést találtam.—Bécsben láttam a' később megérkezett nehány festvénydarabon kivül, mellyek már számokkal el nem láttattak, 582 darab olajfestvényt, 169 darab rajzot, réz- 's aczélmetszést, lithographiát, miniature 's vizszinfestvényt, 's ezen kivül 22 képfaragási művet, valamint is 37 darab architekturai rajzolatot a' cs. akademia növendékeitől.

Ohajtván, hogy az idei pesti műkiállitás nevezetességre tarthasson számot, magam szóllitám-fel a' festőművészeket Münchenben, hogy Bécsből a' műkiállitás bevégzése után küldenék Pestre műdarabjaikat, a' pesti műegyesület költségén történvén a' nélkül is a' le 's visszaszállitás.—Némellyeket azon művészek közül, kik a' pesti műkiállitás számára küldék darabjaikat, azon remény birta hihetőleg reá, hogy dolgozataik vevőkre találnak: miben talán sokan csalatkoztak.

Lehete látni a' műkiállitás idejében számos vendéget, 's közttük dologhoz némiképp' értőket, igaz műbirákat, kik kiváncsiságból ide jöttek, ciceronékat, laikusokat, 's még fülelőket is, miről példa az értekező a' Tageblattban 's a' t. Ha a' pesti műkiállitás ugy, mint más helyeken szokás, egy már fennálló képző mű-

vészeti akademia felügyelése alatt áll vala, nem volt volna nehéz, igaz részrehajlatlan birálatot hallani a' kiállitott tárgyak fölött: igy azonban még talán örvendenünk is kell, ha valaki, bár fonákságot is, ir; csak mondjon valamit, nekünk az elég. Ha azonban igy állott volna már a' dologgal, legalább is egy negyede a' felállitott daraboknak kiküszöböltetik, és igy számra nézve annak tetemes csonkitást kell vala szenvednie. Őszintén meg kell vallani, hogy a' beküldött műdolgozatok között olly silányak voltak, hogy a' bécsi akademia tanitványainak leggyengébbje is azt magáénak vallani, irtózott volna; ámbár ezek jobbadán csak arczképek, mik a' nélkül sem tartoznak a' műkiállitásba; historiai találmányokról 's tájfestvényekről nem is lehetett szó, hol már a' perspectiva alapos értése feltételül szolgál, hogy a' legdurvább hibák azonnal szembe ne szökjenek. Ohajtanám, a' helyett, hogy némellyek efféle hasztalan mázolásokkal töltik a' drága időt, inkább virágzó művészeti akademiákban keresnék kimivelésüket; ott legalább jól rajzolni tanulnának, a' szinadásban készséget szerezni ügyekeznének, 's azután mint ügyes képirók térnének-vissza hazájukba.

De most már magához a' dologhoz fogva, mit szólljak magáról a' pesti műkiállitásról, miután már széthordattak a' festvények, 's eltüntek a' teremekből, tulajdonosaiknak visszaküldetvén; 's visszaemlékezve arra is, hogy nyilatkozásom szerint csak futólag tekintém-meg a' kiállitott festvényeket, 's e' látogatás is talán csak mások kedveért történt, hogy némelly jobb darabra figyelmeztethessem? az előadás is tehát csak igen rövid lehet, 's csupán nehány darabra terjesztve.

A' szobrászati műveket illetőleg, azok még a' középszerűség alatt is esvén, ne hogy azoknak hiányait egyenként felhordani szükséges legyen, ugy tekintve azokat, mint tanitványi darabokat, — elmellőzzük. Távul létemben azon remény táplált, hogy ez idei műkiállitásban Mátyás király javalott emlékét, miután már, mint hallám, a' rajz is elkészült, 's kezekben forog, gipszbe vagy érczbe öntve kicsinyben, alkalmam lesz a' kiállitott művek között szemlélhetni, 's kedvező véleményt róla adni; miben azonban csalatkoztam.

Az aquarell-darabok között van nehány jó; különösen pedig Alt Jakab és Rudolf dolgozatai az elsőséget vivták-ki; 's valóban sajnálni lehet, ha meg nem szereztetett közülök nehány. A' merész bánásmód a' szinek felhordásában, a' szinelő, szinközép és szinfenék eszes felosztása a' perspectiva szabályai szerint, — művészi jártosságot bizonyit a' természet utáni hű rajzolásban, 's ismeretséget a' légperspectivvel.

Első teremben a' csak később megérkezett münchi festvényeket lehete látni, 's jelességük miatt a' remekek teremének lehetett volna azt elnevezni. — Nem volt ezek között egy történeti- genre- állat- 's táj-festvény sem, melly ügyes kezet nem árult volna-el. Ezek között legelőszer is szemünkbe ötlik a' „paraszt jelenet" gyertyavilágitásnál: Müller festész dolgozata. Az eszme e' képben valóban jeles 's fellengő, Breughelre emlékeztet, ki jobbadán paraszt menyegzőket, falusi ünnepeket, tánczmulatságokat, veszekedéseket 's a't. terjeszte-fel. A' találmány egyszerű, igazán átgondolva 's minden jól rendezve, a' rajz igaz 's kellemes mi szorgalmas tanulmányra mutat. Alakjainak kinyomása élet 's charakterrel teljes; az állások különböztetvék, 's nem vehetni észre semmi modorzottat; a' szinadás bájoló, a' tagok természetessége 's a' jól betanult anatomia Batoni hires művész darabjaira emlékeztet. A' tónok változása 's puhasága által olly jól hat e' kép a' vizsgálóra, hogy órákig állhatni előtte. — Egy más helyes festvény ezen álláson „egy képiró dolgozó szobája" Krämer műszüleménye. Ez egy valóságos remek, mellyben minden egyes rész olly hibátlan, hogy nem tudhatni, ha a' csoportozásnak, vagy pedig művészies szinfelhordásnak kell-e elsőséget adni. Nehogy hosszasan ereszkedjünk e' festvény analysisába, csak azt emlitem, hogy ha szabad választásom volna, a' Pesten kiállitott valamennyi festvény: között ez után nyujtnám-ki karjaimat. — Méltók emlitésre az állatdarabok is Habenschadentól, az olasz vidék Klenze-től, 's Hohenschwangau Jodl-tól, ugy hasonlag a' havási énekesek stajer országban Zimmerman-tól. E' művész bebizonyitá e' darabja által, hogy ő derék historiai 's genre-festész, 's hogy ő tud a' mérő scala után a' külön távulatokhoz képpest az alakoknak megfelelő nagyságot adni. — Látni lehete e' teremben egy más festvényt is, melly ivó társaságot ábrázol, Perger Antaltól. Ez méltán megtekintésre érdemes genrekép, mellyben sok humor van, mi által képes az letartóztatni a' vizsgálónak figyelmét. A' közös nap- 's gyertya-világitás a' szobában, már a' reggeli napsugárok is beköszöntvén egyik ablakon, mialatt az ivótársak már álomba merültek, — az asztal közepénél ülő pofók még kezében tartja a' palaczkot, 's örülni látszik diadalán. E' darab olly művészileges, hogy bár mellyik galeriában is érdemel helyet. — Az alvó anya kisdedével ölében, Weidner-től, helyes darab. A' rajz correct, 's az anya sápadtságát a' szülés után a' fehér öltözet csak annál inkább emeli. Ezt ugy tekinthetni, mint cabinet-darabot.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Felszóllitás a' magyar színészekhez. — Miután alólirtt sz. kir. Szeged városa t. tanácsa által a' színészetnek kebelében állandó létesitése iránt munkálódó t. küldöttséggel egy évre jeles biztositás mellett szerződésre lépett olly kötéssel, hogy sz. kir. Szeged városában egész éven által állandón színész és énekes társaságot tartand: felszóllitja a' két hazában levő minden t. cz. színésztagot, hogy kiknek az alólirtt által szerkezendő társasághoz biztositott havi fizetéssel szerződni kedvök volna, azt akár leveleik által mi előbb vele tudatni, 's föltételeiket nyilvánitni, akár, mi sikeresb, személyesen értekezni sziveskedjenek.

Költ Pesten julius 16-kán 4840.

Komlóssy Ferencz

jelenleg a' pesti magyar szinháznál rendező.

PESTEN jul. 20-kán „elmellőzés" szinj. 4 felv. (Töpfer után Lukács Laj.) — 21-kén Komlóssy Ferencz rendező ur javára először adatott „bohózati énekesnő 's atyja, vagy, komédiában komédia" torzrajz a' szini világból énekekkel 2 fvsban (Schick után Komlóssy; muzsikáját szerzé Scutta). E' szinmű nem egyéb, mint az ismeretes „agg szinész és leánya" vig játéknak parodiája, melly Bécsben és nálunk is „Localsängerin" czim alatt kedvezőleg fordult-meg a' szinpadokon. Nálunk e' szerencsével nem dicsekheték, mert a' hanyag előadás minden részről jó formán nyakát szegé. Különös, hogy a' forditó a' személyzet neveinek, söt ugyanazon névnek is felét p. o. Légberger (Luftberger) magyarositá, felét németesen hagyá. — 22-kén másodszor fordult-meg szinpadunkon Szerdahelyi ur uj operája „tündérlak" itt ott kedvezőbb változtatás 's előadással, jelesen a' népdalok igen sikeres egyszeritésével, a' tábornok és öreg birónak alkalmasabb kezekben létével. Gusztinyi Julia k. a. sziveskedésből vállalá-fel ismét Laura szerepét. A' számra nézve sokkal kevesebb közönség, mint első előadáskor, ismét tetszéssel fogadá ez operát, 's a' főszerepek vivőit, a' szerzőt 's a't. előtapsolásra méltatá. — 23-ra „Belle-isle Gabriela" drama 5 fvsban (Dumas után Nagy Elek) adatott. — 24-re „Zampa" opera volt kijelelve.

BÉCSBŐL a' köz. színészeti hirlap következőleg értesit Schodelné assz. vendégszerepei felöl a' cs. k. udv. dalszinészházban. — Jul. 14-én lépett-fel legelőször Sch. assz. a' pesti nemzeti szinház első énekesnője, mint Alaide, az „ismeretlen nőben." Ismertük őt már korábbi időkből, mint igen érdemes dalnoknőt, ki mind e' szinháználi szerződése alatt, mind a' József városi szinpadon adott vendégjátéka által sok barátot 's méltánylást szerze magának. Azóta azonban nagy hirt 's nevet szerzének neki a' diadalok, mellyeket Pesten mint a' magyar dalszinház prima donnája, inneplett. Mennyire ez egy és első vendégszerepéből itélhetni, ugy látszik: hogy hangja sokat gyarapodott erő 's terjedelemben, valamint előadása energiában: csak az aggodalom, mellytől egész estvén által nem menekedhetett, rótt-le némileg organumának szabad kifejléséből. Egyébiránt sok sikerültt jeleset mutatott előadása; észre vehettük, hogy éppen ugy törekszik érzést 's kifejezést adni játékának, mint scenai hatást gerjeszteni, 's mind ezt az igen nagy számmal egybesereglett kö-

zönség illőleg ismeré-meg és méltányla. Sch. assz. opera közben és után több izben hivatott. — Második szerepe Reuterholm grófné volt a' bálíjben. Külsejének érdekes tekintete e' szerepben igen kedvezőleg esik neki; játéka igen jeles, 's nem kevéssé tud mint énekesnő hatást szerezni. Különös sikerrel használja ő hangjának szép magas fekvését, 's ezzel az ensemblekban feltünőleg törkeresztül. Felfogási módja általán nemesnek mutatkozék. Ugy látszik, hogy egy magasztasb 's felemelkedő érzelem pillanatai leginkább rokonulnak vele. E' tekintetben a' grófné szerepe többszeres alkalmat nyujta neki feltünőbbleg kiemelkedni; sikerült is neki álláspontját e' bizonyosan terhes feladatnál dicséretesen fenntartani. Mindjárt első jelenet után (hármas dal a' herczeg és jósnővel) zajosan hivatott elő, 's hasonló kitüntetések ismételtettek a' többi felvonás közben és opera végén.

Német játékszin.

PESTEN utósó közleményünktől fogva, szokás szerint egymást váltják a' vendégmüvészek. Alig végzé-be műelőadásait 7-dik versenyével (jun. 17) Ernst. H. V. ur, Fenzl ur és családja folytatá vendégszerepeit jun. 30-ig, ki az itt elöszer szinpadra hozott „Farkaskörmi, rablóvadász" czimű látványos pantomiában különösen tetszett. Fellépett még a' „kobold — két koldus" előadásokban. — Több műéleményt nyujtott azonban La Roche Károly ur, Bécsben cs. k. udv. színész; ki jul. 5-től kezdve folyvást adja vendégszerepeit mint Moór Fer., Glittern (gazdag férjfi), Shewa (zsidó), szegény költész, Ahlen (féltékeny nő), Koke (pártdüh), Leopold (nürnbergi testvérek) 's jul. 16-án Lear király. — Az operakedvelők előbb vendégként, azután mint e' színház első énekesnőjét látják Vial Antonia k. a.—t, ki jun. 12-én Normában lépett-fel elöszer, 's nagy részint kielégité a' nem tulzott kivánságokat. Ez alkalommal Schott ur kisérté-meg Oroveso szerepét türhetőleg. Idő közben Rauch k. a. Lehmann ur, e' színház kartanitójának neje lön, 's egy időre szerepeit Mayer k. a. Bécsben, a' karinth-kapui udv. színház tagja váltá-fel, és pedig elöszer jul. 14-én mint Adalgisa, 17-én mint Gabriele (granadai éjszállás). Fogadtatása igen kedvező volt, benne egy igen jó másod rendü énekesnére ismertünk. Luftmann Seraphina assz. athletanő jul. — 16-ka között adá részint az arenában részint a' városi szinpadon rendkivüli erőmutatványainak bizonyitványait. — Uj előadások voltak jun. 19 — jul. 13. között: a' már emlitett „Farkaskörmi (Wolfsklau, der Raubritter), prémkendő és cserépkályha (bohózat), két koldus (regényes rajz dalokkal, tánczczal), Faust dr. házi sipkája (bohózat 3 felv. Hopptól), Obenan, az Elfek czéhmestere (Oberon parodiája, 2 fvsban, irta Frankenburg Adolf; de hihetőleg ugy, mint irva volt, többé nem fog adatni); a' cselédgazdaság (tréfa, dalokkal 2 fv'ban; Kaiser 7-től), és a' nürnbergi testvérek" regényes vigj. 4 fvsban, Bauernfeldtől. — Pesti szinházunk igazgatója, Schmid ur, a' pécsi szinházat is kibérlelte, hol a' mutatványok jövő octoberben fognak kezdődni! — La Roche ur folytatólag fellépett jul 18—24-ke között mint Stix (Raupach „ellenséges testvérek" tréfajátékában), mint Cromvell, Godwin (Halm „kegyes itélet" czimű 's itt elöszer, jul. 2-án, adatott szom. játékában), mint Riemen (Iffland „kiházasitás" szinmüvében), 's a' 22-én jutalmaul adatott „Viola" vigjátékban. — Vilhelmi ur, hasonlag a' bécsi udv. szinház tagja, Pesten keresztül utazván jul. 2. La Roche urral együtt, mint Wallmann biztos, 22-én pedig utó-

jára mint b. Emmerling (vaszedelmes nagynéne) igen kedvező fogadtatással lépett-fel. Sajnálhatni, hogy a' szinházat látogató közönségnek igen gyér száma e' jeles művészeket érdemlőleg nem jutalmazhatja.

BUDÁN a' spanyol tánczosok jun. 2-kán még egyszer 's legutójára léptek-fel kedvező fogadtatás mellett. —A' vendégek közt megjelentek: Berger k. a. jul. 1. 's 8-kán, mint Wald Louise (színésznö) és Hedvig; — Günther ur ugyan jul. 8-án mint Gyula (Hedvig); — Seuffert ur, zágrábi színész jul. 2—16-ka között az arenában, mint Wollerl (Sylphide), Froschmaul (négy huszár 's gyermekharisnya); — Karlovszkyné assz. jul. 3. mint Adelheid, olasz ország Kirélynéja. — Uj mutatványok (az arenában) jul 15-ig: „cselédgazdaság; — zsibarusné, marquis, és czipövarró (tréfa 2 fvsban dalokkal Blum Fr.-től); — jelenet-terem (egyveleg, Windisch-től); — prémkendő és cserépkályha; — Jánosgyermek, ismeretes (melodrama), mellyben Berger k. a. és Günther ur is részt vön; — négyszarvú Rochus (bohózat 2 felv. Blumtól); — öregség nem véd a' bolondságtól" vigj. 2 felv. Wagnertöl. — 18-kán Zettler Louise k-a-javára az arenában elöszer adatott „hajtekeres és Titus-fej, vagy most és Rococo" bohózat dalokkal 3 fvsban Blum-tól; zenéjét szerzé Kreutz ur, budai választó polgár. A' szinmű tárgya csekély érdekü. Thomé assz. Bécsben a' József városi színésztársaság tagja jul. 21-én adá elsö veodégszerepét mint Kittenkern a' „24 órás fiatal, 68 éves öreg" bűvös játékban, a' várbeli szinpadon. Tehetségeit régibb időkből ismerik a' budapestiek.

TÁNCZ.

Székes-Fejérváratt. Folyó hó 12-kén egy igen érdekes mulatságnak valánk tanúi. Ugyan is a' városunkban kebelezett polgári lövész-egyesület néhai polgár- és lövész-társa Amon Fülöp ur által 1740iki julius 11kén lött, 's jelenleg az egyesület birtokában levő czéltáblának, ugy szintén az egyesületnek azóta fennálló száz évü emlékét innepélyesen ülni kivánván: a' lövészpályának kivilágitása mellett dij nélküli estvéli mulatságot adni intézkedett. Már délutáni három órakor az egyesület tagjai a' czélba-lövést elkezdék, 's majdnem estvéli hét óráig egymást ügyekezetükben felülmulni törekvének. Ez alatt összeseregle a' szépnem, 's mintegy élő koszorút képezve gyönyörteli látványt nyujta a' vizsga szemnek. A' terem szép izléssel diszitve levén, csak azon egy kivánni valót hagyá: vajha legalább is még egyszer akkora volna! — mit főleg akkor éreztünk, midön éppen a' táneznak kezdetével megérkezett esö a' nagy számú vendégeket a' kis terembe nyomulni késztete. Ekképp' a' lövészpályának külsö 's tökéletes kivilágitása gátoltatván, csak a' száz évü czéltábla a' teremnek külsö homlokzatán virágkoszorúk- 's csillagot képezö lámpafény köztt tündökle. Valóban egyedüli méltó szives hálánkat vivák-ki maguknak, semmi fáradtságot nem kimélve, Aschner József fö- és Linzer Károly al-lövész-mester urak, kik mindent szorgos gonddal elrendezvén, az innepnek diszes fényt, 's minden jelen voltaknak megelégülést adának. A' minden feszültségtől mentt társas vigalom, az esö daczára is majdnem éjfél utáni két óráig tartott.

HANGÁSZAT.

Pesti nyilvános énekiskola. A' pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskolába nevendékek ismét vétetnek-fel f. hó 31-ig; ezen tul egészen jövő évi augustusig felvétel nem történik. — Kik tehát ez intézetben oktatást venni ohajtnak (szegények ingyen, tehetősek félévenként előre fizetendő 6 ezüst forintért), jelentsék magukat az énekiskolai igazgató Mátray Gábornál (Pesten, halpiaczon, 86. sz. a. Dencs-ház 1-sö emeletében) reggel 8—9, délután 2—3 óra között, hol egyszersmind, kinek tetszik, az énekiskolai részvényesek sorába irhatja magát.

Pesten 1840. jul. 15-kén. A' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya.

UTASITÓ.

A' pesti „hét választó" czimü hôtel bérlője Hauer József Ferencz ur részéről mult héten olly nyilatkozás bocsájtatott-ki, mellynek értelme iránt a' honi intézetek 's olvasóink közül is többen fognak érdekkel viseltetni annyival is inkább, minthogy a' nevezett fogadóban levő nagy terem bútorai árúba bocsájtatnak, mellyeknek más intézetek, mint szinházak 's tánczteremek birtokosai jó hasznukat vehetik. Hauer ur, következőleg nyilatkozik:

„Minthogy én f. e. Mihály napján e' fogadót egészen elhagyom, 's az meg is szünik fogadó lenni, ennek következtében alólirttnak egész terembeli butorzata szabad kézből eladó.

Áll pedig, az divatilag foglaltt, aranyozott öt lüszterből, nagy kar és falgyertyatartók (aranyozottak), vánkosos pamlagok, padokból és székekből, mellyek 400 embernél többre elégségesek.

Minthogy ez mind igen alkalmas a' táncz- vagy más nagy teremekre, kérem, hogy az érdeklettek nálam azokat megnézni vagy bérmenttes levelekben iráutok velem ne terheltessenek értekezni.

Tisztelettel jelentem egyszersmind, hogy a' váczi utszában levő „magyar ország nádorához" czimzett fogadót több évre kibéreltem, 's 1841-ki sz. György napra általveszem.

Hol a' ne talán szükséges szépitések 's a' t. cz. utazókra nézve kényelmesebb intézkedések minden szorgalommal 's ahhoz megkivántt tárgyértéssel fognak megtétetni.

Mind erről a' fogadónak átvételekor bővebb jelentést lesz szerencsém közleni, magamat mély tisztelettel ajálva: Pesten 1840. jul. 15-én

Hauer József Ferencz.

DIVAT.

Parisban jelenleg a' közép kori, Pompadour-szövetek ezer meg ezer árnyéklatok 's változatokban, nyári moire foulard; gros-de-Naples, virágos, koczkás selyem mind reggeli sétahelyeken mind esti mulatságokban láthatók; azokhoz járul a' musselin vagy csipke-canezou, melly utóbbi köténykét képező két körzeménynyel olvad egybe. Nyári ékes ruháknál rövid ujjak kétszeres rojtos körzeményben végződnek, mellyek mélyen bocsátkoznak-le szalagbokor gyanánt.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön julius 30kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Temetés.

Koporsót visznek; — tetején
Virúl a' koszorú,
Utána gyászsereg vonul
Olly bús, olly szomorú.

'S ki az, kit zár a' szemfödél,
Ki benne a' halott?
Hajh! vérző szívem angyala,
A' kedves fekszik ott.

Érette zúg az ércz-harang
Olly tompa hangokat,
Mig a' kisérő gyász-sereg
Tovább tovább halad.

'S én is utána indulok
A' holtak kertibe,
Létem ledultt reményeit
'S szivem' temetni-be.

Béreczy Károly.

FESTÉSZET.

Néhány szó a' pesti műkiállitás fölött.

(Folytatása.)

A' második terembe jutva, itt már sokkal jobb világitást nyertek a' festvények, 's a' műdolgozatok közül az első, melly szembetünt a' sok arczkép között, a' galambposta volt, Barabás képirótól. Mit szólljak e' föstés fölött? miután már a' közönség kinyilatkoztatá eziránti tetszését, 's az értekezők is igen kedvezőleg szóllának róla. Megengedve azonban azt, hogy a' gondolat jó 's természetes, és hogy a' szinfelhordás is meglehetős, a' szemek kifejezés-teljesek; a' rajzra nézve mind e' mellett is kezet vele nem foghatok. Hogy az arcz hibátlan legyen, azt a' festész maga sem hitetheti-el magával, 's hogy a' fej nagysága által a' vállakhoz képest a' nyak rövid, azt kiki belátja; hogy ezentúl a' mocskos árnyék helyét tisztább árnyéklás válthatná-fel, azon alig kételkedhetik valaki; 's hogy végre a' draperia nem atlasz, vagy

hozzá hasonló vászon szövet, hanem kivölgyelt vas, vagy ha ugy akarjuk, sárgaréz pléhek, mit maga az árnyéklás módja is bizonyitni látszik, a' festész maga is elismerendi. Az arczon magán is nem természeti pirosságot, hanem pirositót, vagy lakot vélünk dúsan felhordva látni. Egyébiránt több figyelmet látszott fordítni a' festész aggkatonájára, kinek ránczos képe mind e' mellett is nem száz, hanem valamivel ötvenet meghaladó, 's némi bajokat kiállott vént mutat. Miképp' használja a' művész ecsetjét az agg személyek felterjesztésében: láthatni azt Denner Boldizsártól a' bécsi cs. belveder első emeletében 103. és 104. számok alatt, mellyeknek elseje egy vén asszonyt ábrázol fehér fejkötővel másodika egy vén embert hosszú ősz hajakkal. Mindegyik festvény 1—1″ magas, 1′ széles. Ezeket válassza művészünk hasonló képek készitésénél példányképül. — Az ipart 's eddig is már bebizonyitott tehetségét tekintetbe véve, ha a' kezdő művész valamelly képző művészeti akademiában tökélyesitendi még magát, 's azután historiai darabokkal is foglalatoskodni fog, derék művész válhatik belőle idővel, 's becsületére leend hazájának, ha el nem bizva magát igaz ösvényt követend. A' virágdarabok Pettertől helyesek, a' szinek élénkek; jó volt volna azonban e' fénylő szineket zöldelő virágokkal vagy egyes levelekkel szétválasztani, hogy a' szemnek nyugpontjai levén, ugy annyira ne vakittassék. A' gömbölyödés egyébiránt készséget bizonyit. — A' két olasz tájképet Marko-tól, ki Pisában telepedettle, az idei műkiállitás valóságos diszének lehete tekinteni. A' barnásan tartott aly, a' falombozatokkal együtt, éppen azon szint árulják-el, mellyeket olasz országban, jelesül Florencz vidékén, észrevehetni. A' perspectiva e' festvényekben olly igaz, 's a' szinelők, a' szinközepek, és szinfenékek elosztása annyi művészies elrendezést mutat, hogy azok Ruisdael, Hackert, Everdingen tájfestvényeivel méltán vetélkedhetnek. A' staffage olly jó, hogy nagyitó üveggel megtekintve Teniers alakjaival a' próbát kiállják. Alaptalan volt némellyeknek azon állitása közölve folyóiratokban, mintha az alakokkal bánás nem volna hatalmában a' művésznek, 's mi által csonkitni akarák a' festvények érdemeit. Ritkán mutathatni-fel egy tájfestvényt, mellyben illyes kis, ugy szóllva architecturai alakok illy művészi ügyességgel 's merészséggel berajzolva és szinekkel olly jól ellátva volnának. Ez legyen mondva azon más olasz tájképről is, melly a' Muzeum tulajdona, 's melly a' 3-dik teremben volt felállitva. Ohajtanók, hogy Markótól nagyobb formátban is láthatnánk tájfestvényeket, mellyek kétségkivül még annál több hatást szülnének. — A' pazarló szorultságban, Ritter Eduard képiró dolgozata, méltán érdemel említést a' helyes csoportozat, szellem 's az élő szinadás miatt.

A' harmadik teremben lehete látni nehány helyes darabot Fischbachtól; például a' müncheni polgárhajadont 's a' boldog paraszt családot.—E' teremben felfüggesztve voltak arczképek Einsle képirótól, 's egy tanulmányfő. Az arczképet illetőleg, nevezetesen a' dámát, ha személyesen nem ismernők is, leszámitva a' nagy hasonlatosságot az eredetihez, magasztalnunk kellene ecsetjét. Az igaz contour, czélszeres, helyes szinezés, nyak kiemelése, a' természetnek pontig megfelelő redőzet, — olly hatást tesz a' vizsgálóra, hogy teljes elégedéssel kell azt oda hagynunk: ellenben a' tanulmányfő nem felel-meg várakozásunknak. Valljon mit akar a' művész általa kifejezni? talán egy bűnbánatos személyt, például sz. Magdolnát, vagy egy kétségbe esett anyát gyermeke veszteségén? A' fájdalom talán csupán gyomorgörcstől okoztatik, vagy pedig türhetlen fogfájástól, melly egész testét megrendíti. Az orvos ebben találván a' fájdalom okát, e' szerint irná-meg receptjét is. Megengedve azt, hogy a' festész szerencsés arczképi-rajzoló, tagadjuk, hogy ő képes indulatokat is természetesen kifejezni; 's mivel más egyéb rajzaiban is kitünt ismeretlensége a' perspectivával, melly nélkül historiai 's tájfestészt nem is képzelhetni, azt tanácslanók: hogy át nem hágva a' korlátot, az arcz- 's egyes alakok festésénél megállapodjék, nehogy eddig szerzett érdemei csonkulást szenvedjenek. Jó volna a' művésznek megismerkedni Lavater physiognomiai fürkészeteivel 's mysticismusával, valamint is Hogarthot tanulni, kitszeszélyesség, mindent környező észmék, merénylet a' feltalálásban tüntettek-ki, mint satyrikust. — E' teremben látni lehete ezentul egy főt Amerling-től monogramjával, melly a' vizsgáló közönség figyelmét méltán magára vonta; ezentul egy Madonnát Schiavoni-tól, melly nincs minden érdem nélkül. Mösmer éjszaki tájfestvénye tünvén szembe, ez egyike volt a' legdicséretesb daraboknak a' pesti műkiállitásban. A' szinlapok elrendezése, a' perspectiva legszigorúbb szabályai szerint történt e' festvényben. A' lombozatok mesterkézzel felhordvák 's végezvék, a' reflexek helyesek 's maga a' staffage sem enged semmi kifogást. A' fák ködben lenni látszanak, mi tehát bizonyitja, hogy ez éjszaki tájfestvény. Ez valóságos Ruysdael 's minden képtárban helyet foglalhat. — A' leégettek, Lavos József dolgozata, az igaz perspectiva, a' character-kinyomás, 's művészies bevégzés által megérdemli, hogy megemlittessék.

Most a' 4dik teremben felállitott festvényekről akarunk nehány sort felhordani. Itt különösen megismerkedni kezdünk Schiavoni Natale ügyes festész műdolgozataival. A' busongás egy jól átgondoltt 's teljes bevégzésű darab; azonban a' „megelégedés" egyike volt

legbecsesb darabjainak, 's ez volt volna a' második festvény a' pesti műkiállitásban, melly után nyultam volna az eladandók között, ha tetszésemre hagyatik, egyet kiválaszthatni magamnak. — A' „kisértés és csábitás“ olly fölséges két darab volt, mellyeknek megvizsgálásával napokat lehetett volna ott tölteni. Nem tudhatni azonban, ha a' hölgy háta mögött álló zsidó, ki gyöngyeivel kisérti-meg a' deli hajadont, közbejáró-e csak, vagy pedig maga részére akare csábitni; nem egyezvén-meg vénsége a' hajadon fiatalságával. E' két festvényben a' rajz correct, a' gondolat nagyszerű, a' szinadás fölséges, 's csak oda lehelve a' szinek, mi által contourok nyomdokaira nem találhatni. E' bánásmódot minden más festvényben is ohajtanók. Ezek valóban remekművek, mellyek akár mellyik europai képtárban is helyet érdemelnek. — Az alvó leány méltán helyes festvény, 's a' fekvés igazsága bizonyitja, hogy a' perspectivával jól megbarátkozott; a' személy álmodozni látszik. E' képben minden lágy és semmi keménység nem háborgatja a' szemeket. — A' Sybillák fölséges műszülemények sokaktól nem értve; 's éppen ezekben bizonyitá-be Schiavoni gondolkozó tehetségét 's mások fölötti többségét. — Egy leány görög öltözetben nyájas jámbor alak, szemeiből az ártatlanság sugárzik-ki. E' képben azonban a' rajz némi képp' el van hibázva. — Venus és Cupido becses festvény, azonban e' jelenet régtől ismeretes. — E' művész ecsetje sokban hasonlit Correggio Allegri-éihez, 's tehát festvényeiben is különösen bámulni lehet a' grácziát, öszhangzatot 's ecsetvitelt; világhomálya helyes. Az alakok mozdulataiban kellem 's kinyomásaiban nyájasság uralkodik, mi leirhatlan érzelem bája által elragad mindenkit. Költészi geniusát nem lehet kétkedésbe hozni.

Novák Dániel.

(Vége következik.)

A' pesti művészeti egyesület által megvett képeknek, és a' triesti egyesülettől becseréltt száz darab részvényeknek kijátszása vasárnap aug. 2-kán délelőtti 11 órakor a' városi nagyobb tánczteremben fog véghez menni. A' t. cz. részvényesek erre ezennel illőn meghivatnak, de ezek által bevezetett egyéb személyeknek is szabad a' bemenetel. A' kijátszandó képeknek jegyzéke 's a' részvényeseknek betűsoros név-lajstroma a' tagok köztt ingyen fognak kiosztatni. Az egyesületi dijlap példányainak kiadása aug. közepén kezdetik-meg, miről a' tagok annak idejében hirdetések útján bővebben fognak értesittetni.

A' pesti művészeti egyesületnek
igazgató választmánya.

LITERATURA.

Nagy Ignácz szinmûtárából a' 12-ik füzet mult héten jelent-meg szokott csinos alakjában, Egressy Gábornak arczképével (kõmetszvény) 's facsimiléjével. (Torsch rajzolta, Walzel nyomtatta Pesten.) — Tartalma a' füzetnek: „a' növendék" vig ját. 4 fvsban; Amália szász kir. herczegnõ után fordità Nagy Ignácz. — E' szinmûvel rekesztetik-be e' gyüjteménynek első kötete. A' 2-ik kötet megkezdetik a' 13-dik füzettel, melly jövõ augustusi vásárra fog megjelenni.

Spanyol literatura. — Egy madridi levél következõ érdekes rajzát adja az ujabb spanyol literatura állapotjának. — Mi az ujabb literaturát illeti, ön tán meglepetve fogja hallani, hogy az daczára azon helyzetnek, mellyben az ország eddig vala, 's most is van két hatalmas küzdpárt köztt 's belháboruk által feldulatva, ujabb idõben még is váratlan emelkedést vön; 's mult évben több fontos munka jelent-meg, 's mások sajtó alatt vannak, elegendõleg bizonyitva, hogy spanyol ország nincs a' polgárisodásban annyira hátra, mint bizonyos párt Angliában elhitetni akarná. Mivel Londonban a' félszigetröl csakugyan kevés literaturai hirt kaphatni, 's én remélhetem, hogy a' spanyol literaturán találtt izlet nehány régi barátja köztt folyvást tart, önnek rövid rajzát közlendem a' literariai munkásságnak, melly elegendõ helyet hagyand, hogy ön hosszasabban emlithesse a' fontosságuknál fogva hosszasb ismertetésre méltó munkákat. — A' hires Breton de los Herreros, kit termékenysége 's talentuma miatt a' franczia kritikusok nem rég Scribevel hasonlitottak össze, folytatja kimerithetlen talentuma bizonyságait adni, 's a' dramai közönséget mulattatni. Egy igen szellemdús „Una Vieja" (egy agg nõ) vigjátékon kivül, melly a' fõváros szinpadain nagy tetszéssel adaték, legujabban egy jeles dramát „Vellido Dolfos" czim alatt adott-ki, mellyben castiliai II. Sancho Zamora falai elõtti meggyilkoltatása, Urraca, IV. Alfonz, Toledo meghóditója, nõtestvére dicsvágyó szándékai, Cid csaknem meseszerü tettei, 's ama nevezetes, a' spanyol történetekben legregényesb korszak más megható esemményei, csudálatra méltó ügyesség és tapintattal 's olly erõvel hozatnak szinre, melly Calderonénak 's a' spanyol literatura arany korszaka más dramairóiénak keveset enged. Egy más drama, Principe fiatal költésztöl El Conde Don Julian czimet visel, 's azon szomorú catastrophán, melly spanyol országot a' hóditó arabok kezeibe ejté, alapul, Saragossában annyi tetszéssel adaték, hogy a' fiatal költésznek több este az elõadás után a' közönség buzgalmas kiáltozásai 's kábitó zajgásai köztt a' szinpadon többször kellett megjelennie. Egy más, illynemü dramaművet „Blanca de Castillát"-t Figueroa sokat igérõ fiatal embertöl, ugy szintén „II. Fülöpöt" Maldonatótól, és „Carlos II. elhechizadó"-t (a' megbüvöltt) nagy érdekkel fogják olvasni a' spanyol literatura kedvelõi. — „Barcelonai gróf" tudós történetei Don Prospero Bofarulltól, Arragoniában királyi levéltárnoktól, búvárkodásai, részrehajlatlan itéletei 's józan kritikájaért igen dicsértetnek. Don Andres Murriel szintén kevéssel ezelõtt egy kötet érdekes nevezetességeket (papers), III. Károly dicsõ uralkodására 's Aranda és Floridablanca ministerei felvilágosult kormányzatára vonatkozókat, adott-ki; továbbá Coxe sokaktól olvasott munkájának (a' Bourbon-házból származott királyok emlékiratai) fordítását, mellyet kritikai

's történeti jegyzeteivel és több hiteles oklevéllel, mellyek a' szerzö figyelmét kikerülék, még becsesbbé tett. Martinez de la Roza politikai és philosophiai munkája „El Espiritu del Siglo“ (a' század szelleme) 's érdekes történeti novellája „Isabel de Solis“ második részét adá a' közönségnek. Egy hösköltemény „Pelago“ Ruiz de la Vegától, nem régóta a' spanyol kormány tagjától, ugy szintén Don Jose Mariano Vallejo terjedelmes munkája „a' félsziget bányái gazdaságáról“ sajtó alatt van. A' királyi történeti társaság elnöke fáradhatlan munkásságának, becses gyüjteményéből „spanyol hajósok fölfedezési utazásai a' XV. 's XVI. században“ két kötetet köszön a' literaturai világ. A' számos fordítást, mellyek nem régóta megjelentek, s közttök a' franczia és angol literatura klassikai müveinek fordításai vannak, szintugy nem emlitem, mint a' számos novellát, mellyekkel a' spanyol sajtó mint egyébhol, telve van; ámbár némellyek eredetiségök 's a' bennek mutatkozó talentum miatt emlitést csakugyan érdemelnének. Különösen egy, — „Moros y Cristianos“ czimü — kis szellemteli munka egy fiatal irótól, kia' literariai világ előtt már kisebb költeményeivel „El Solitario“ név alatt lett ismeretessé. Én nagy gyönyörrel olvasám az', 's nem tudom, mit kellinkább csudálni, a' terv sajátságát, irásmód tisztaságát és csinosságát-e, vagy a' beszött szép költészetet, a' régi juhászregények utánzását. Spanyol klassikusok ujabb kiadásásai majd naponként jelennek-meg; nem különben Don Quijote, Gil Blas 's más kedvelt munkák metszetekkel (pictoral orres). Az idöszaki literatura is gyarapul. Van 16 folyóirat, mellyek részint évnegyedenként, részint havonként vagy hetenként jelennek-meg, 's kirekesztöleg tudomány vagy literaturának szentelvék.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jul. 23-kán „Belle-isle Gabriela“ drama 5 fvsban. — 24-kén „Zampa“ daljáték 3 fvnsban. A' czimszerepet Bognár ur adván, játékával 's különösen szerepének recitáló részében szavalásáva, kielégitett. Alphons szerepében Joób ur vala föllépendö; de mint játék előtt a' rendező hirdeté, hirtelen megbetegült, és szerepét Egressy Benjamin, ezét (Dandolo) pedig Udvarhelyi M. ur vállalá-el. Az illy hirtelen megbetegülésnek már egyszer vége szakadhatna, kivált ollyanoknál, kik más napon mindjárt a' szinházban láthatók. — 25-én Beauval testvérek javára „Orpheus és Euridice“ mimikai tánczos rajzolat 1 fvsban (Stöckl Ferencz baletmester urtól. Zenéje Heinisch József karmester urtól egyberakva; ezt követte a' „két korona“ vigjáték 1 fvsban (Moreau után francziából Szental György). — Végre a' „blunzendorfi bucsú, vagy, Vindmandel Seraphina“ pantomiai bohózat 1 fvsban tánczokkal. (Hasenhut Leonard baletmester, zenéje Heinich karmester urtól egyberakva). — E' szerint a' nem érdektelen, csak kissé hosszúra nyúlt 's tetszéssel fogadott vigjátékot kivéve, egész tánczjátékos előadás hazai termény, még pedig egy silányságokkal teltt, csaknem összefüggés nélküli tárgytalan vásári mü, melly legfölebb is unatkozás-nevelésre jó. Stöckl ur, ki szivességből vendégként lépett-fel, szerepének (Orpheus) mind mimikai, mind tánczos részében kielégitett; az a' könnyüség illy nagy testben majdnem hihetlen. Pirouettjei hagynak ugyan még né-

mi kívánni valót, de entrechat-jai eröteljesek, gyönyörük; Polkája (cseh nemzeti táncz) pedig minden kívánatot meghaladó. 'S ebből azt következtetjük: hogy a' vig Terpsyichore inkább kegyeli Stöckl urat, mint a' komoly. Ideje már Beauval testvérekről is szóllni. Ezeknek minden ugrását zajos tapssal fogadá a' choreographiával ismeretlen karzat; holott arra nem olly mértékben érdemesek. Ha elhallgatnók is, hogy még tactusban sem szilárdak, hogy a' táncz rhythmusát csaknem mindig korábban vagy később végzik, mint a' zenéi végződik, hogy pirouetjeik tökéletlen forgás, entrechatjaik majd nincsenek is: azt még sem hallgathatjuk-el, mi ensemble-tánczban a' legfőbb 's mi náluk éppen nincs meg: az egy időbeni, mintegy egy akarat, erő által okozott mozgás, lépés, ugrás, kéz-emelés vagy fejhajlás. Az ő ugrásaikat legjobban hasonlithatni a' sebesen játszott zongora-billentyűinek fel- 's lebukásához. Tánczoltak ez estve a' testvérek egy kettős magyart is, melly talán inkább parodiája volt a' magyar tánczna k, 's mellyről Berzsenyi aligha énekelte volna: „majd lebegő szellő, szerelemre olvad epedve, 's búja hevét kényes mozdulatokba szövi.“ — 26-kán közkivánatra (??) ismét e' hitványságok adattak. Ez estvén Zámbori Zrubka Pál, magyar tánczművész Heves megyéből, láttatá magát nyaktörő 's kifogyhatlan figuráival a' magyar tánczban. — Mi a' „két korona“ szinművet illeti, ez az ismeretes Savage Richardnak első szinműve megkoszorúztatását tárgyazza. Nevetni való ugyan nincsen annyi benne, hogy vignak neveztethessék, 's a' hosszú párbeszédek 's monologok kissé untatóvá is teszik; de jól adatott, 's a' főszemélyek közül dicséretesen működtek: Fáncsy (Richard), Szentpétery (Hopper), Sziládyi (Stanley), László (Vilmos) urak. (Utóbbinak, habár vidor és fiatalsági csintalanságig terjeszkedő szerepekben is, nem ajálhatjuk eléggé, hogy actióit minél lehetségesebben mérsékelje, 's mind azokat mind declamatioját a' póriasságba fajulástól óvni törekedjék. A' nőszerepek csekélyek: ezekben Lendvayné assz. (Janka) és Miskolczi k. a. (Howkins Anna) eleget tettek.

Bécsből küldött magánytudósitások következőt közlenek még Schodelné asszony két első felléptéről az udvari dalszinházban. Hogy művésznénk első fellépte alatt a' Stranierában elfogulva látszott, valóban csudálni nem lehetett. Midőn Bécsben közhirül esett megjelenése, a' szinházi közönség egy része régi előitéletnél fogva kárhoztatá azon merészséget, minél fogva egy pesti és pedig magyar szinésznő bátorkodik az udvari dalszinházban fellépni akarni. A' zugás, morgás, csaknem közönséges lön. A' függöny felgördült, 's csaknem egyre következtek a' leverő 's ijesztgető jelenetek. A' hajók, mellyeken mindjárt opera elején a' matróz-kar viteték, megakadtak annyira, hogy a' bennvoltak végre kénytelenek voltak kiszállni, 's vizen keresztül a' szinfalak közé lábbalni. Következék Alaide hajója, 's ez is hasonló sorsot ért, és ha csak az ismeretlennő nem parancsolja, hogy a' matrózok kiszálljanak, 's hajóját kiemelvén a' kátyúból kézzel vonják a' szinfalak mögé, talán még most is ott a' viz közepén veszteglene. Természetes, hogy a' közönség ezek közben nem maradt nyugton. Megjelent az első tenorista, 's ez zajos pisszegetéssel fogadtatik. E' fatalitások tehát egy legelsőbben fellépendő szinésznét, kire már előleg kemény vizsgálat volt kimondva, nem a' legkedvezőbb jövendővel biztathatták. Azonban, köszönet nemzeti nemtönk-

nek! művésznénkre még is jobb sors várakozott. Zajos tapsok fogadák őt; párdalja után tapsok özönével hivatott; melly [a' terzett közben megujulván, ez kétszer is félbenszakasztatott, mi itt még nem történt. Ismét egy tréfa következék. A' Waldeburg után futó legénység közül egyik a' hajóra ugorván, ennek fenékdeszkája keresztül törött, a' reá ugrott legény fejjel a' szinpadra esék, lábai pedig levegőben libegtek, mire a' közönség hosszasan tartott kaczajra fakadván az előadást csak nehezen lehete folytatni. Művésznénk azonban jelesen végezvén a' finalét ismét zajosan tapsoltatott elő, 2-ik fvsban pedig 4-szer hivatott.—A' „báléj" előadatása minden tekintetben sikerültebb volt. Az 1-sö felvonási terzett a' bűvös nőnél itt soha nem hallott enthusiasmussal fogadtatott, 's a' sok taps miatt alig lehete azt végig énekelni. Sch. assz. a' grófné szerepében mind énekére mind gyönyörű öltözetére nézve meglepé a' Bécsieket. — E' két előadáson Ferencz cs. k. főherczeg is méltóztatott jelen lenni. Következő előadásra (20-án) a' nagy tetszéssel fogadtatott „báléj" volt ismét kijelelve. Azután Sch. assz. Normát 's a' zsidó hölgyet adja, melly operák az ő kedvéért azonnal betanulásra adattakki. Mihelyt Hasselt-Barthné asszony Pragából megérkezik, Schodelné asszony azonnal Romeo szerepében lépend-fel, 's azután hihetőleg mint Borgia Lucretia is. A' szinház igazgatója őt, ha szerződése Pestre nem kötelezné, azonnal kész volt volna Bécsben marasztalni. A' brünni szinigazgató is átjövén Bécsbe, Sch. asszonyt hacsak legalább 3—4 előadásra is, meghivá Brünbe; hova mű vésznénk oda igérkezvén, még augustus elején ránduland, 's itt Fideliót, Borgiát 's a' t. adván, aug. 10-ke felé művészi koszorúival 's a' külföld diszes bizonyitványaival tetézve, fog ismét honosinak körében lenni.

UTASITÓ.

A' pesti „hét választó" czimü hôtel bérlője Hauer József Ferencz ur részéről mult héten olly nyilatkozás bocsájtatott-ki, mellynek értelme iránt a' honi intézetek 's olvasóink közül is többen fognak érdekkel viseltetni annyival is inkább, minthogy a' nevezett fogadóban levő nagy terem bútorai árúba bocsájtatnak, mellyeknek más intézetek, mint szinházak 's tánczteremek birtokosai jó hasznukat vehetik. Hauer ur, következőleg nyilatkozik:

„Minthogy én f. e. Mihály napján e' fogadót egészen elhagyom, 's az meg is szünik fogadó lenni, ennek következtében alólirttnak egész terembeli butorzata szabad kézből eladó.

Áll pedig, az divatilag foglaltt, aranyozott öt lüszterből, nagy kar és falgyertyatartók (aranyozottak), vánkosos pamlagok, padokból és székekből, mellyek 400 embernél többre elégségesek.

Minthogy ez mind igen alkalmas a' tánez- vagy más nagy teremekre, kérem, hogy az érdeklettek nálam azokat megnézni vagy bérmenttes levelekben iráutok velem ne terheltessenek értekezni.

Tisztelettel jelentem egyszersmind, hogy a' váczi utszában levő „magyar ország nádorához" czimzett fogadót több évre kibéreltem, 's 1841-ki sz. György napra általveszem.

Hol a' ne talán szükséges szépitések 's a' t. cz. utazókra nézve kényelmesebb intézkedések minden szorgalommal 's ahhoz megkivánt tárgyértéssel fognak megtétetni.

Mind erről a' fogadónak átvételekor bővebb jelentést lesz szerencsém közleni, magamat mély tisztelettel ajálva: Pesten 1840. jul. 15-én

Hauer József Ferencz.

DIVAT.

31-dik divatkép (Parisból). — Nyári öltözetek férfiak számára. — Bécsi divat jul. 23-kán: ruha virágos 's koczkás foulardból; egy másik fehér mullból; crep-kalap csipkékkel; brüsseli tüll-fejkötő szalmazsinórokkal bevarrva.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

AKADEM

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap augustus 2kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Vándor.

Vándorbotom
Ballagj velem;
Ballagva megy
Csak életem.

Vándorpályám'
Veled futom,
Viszályok közt
Kétes uton.

'S sorsom habár
Merre vezet,
Emlék 's remény
Te nyujts kezet!

'S sorsom habár
Merre vezet;
Ne hagyj-el ... o
Szent végezet;

Mert érttetek
Gond súlya nyom,
Hű nőm 's édes
Kis magzatom!

Lisznyai Kálmán.

FESTÉSZET.

Néhány szó a' pesti műkiállitás fölött.

(Vége.)

Most még az utósó kis szobában felállitott festvényekre akarunk emlékezni, hol is nehány arczképet 's a' görög érsekválasztást lehete látni, melly képben, mint állitják, az arczok hasonlitnak az eredetiekhez. Azon festvény azonban, melly a' közönség figyelmét főleg magára vonta, mellynek foglalatát még is legkevesebben értheték, volt: „Liszt, parisi barátinak körében.“ Valljon mit akart vala e' soirée-jelenetben a' szellemdús festőművész e' mutatványa által kifejezni? Közelebbről vizsgálva e' most

érintett műdolgozatot, 's feltéve, hogy a' történttekkel megbarátkoztunk, nem lesz fölötte nehéz, annak alapjaira találni, 's az előadás egyszerre világosan fekszik előttünk. E' festvényben t. i. Danhauser, derék bécsi festész, Lisztet mint jeles zongora játszót terjeszté-fel barátitól körülvéve. Az egészt e' képben megtekintve, minden a' legnagyobb merészséggel van adva, 's ugy szóllván, oda vetve. Látjuk e' festvényben zongoránál ülni Lisztet, lábainál pedig egy nő-alakot szemlélünk. A' szinközép és szinelőben szemünkbe tünnek e' század matadorjai, t. i. a' felső csoportozatban Paganini, Rossini, és Victor Hugo; az alsóban karszékben kinyujtódzva látunk egy nő-alakot férfi öltözetben, az az, Dudevant, vagy Sand Georges dámát, 's előtte áll Dumas Sándor. A' falon függ egy arczkép, melly George Noel Gordon vagy Byront ábrázolja; a' zongora végén pedig a' nagy Beethoven mellszobra áll, ki 1827-ben a' földi pályáról lelépett. — E' festvényt tehát éppen ugy kell képzelni magunknak, mint képzelé azt a' művész, midőn e' kép készitésével foglalkodott. Volt e' jeles művésztől egy más festvény is a' pesti műkiállitásban, t. i. az ugy nevezett anyai öröm, melly az egyesület tulajdona. Ismerjük e' leleményes festőművészt „testamentom-felnyitás" szellemdus darabjáról, melly disze volt az idei bécsi műkiállitásnak, 's mellyet helyben megvizsgálni alkalmam lön. Bizonyitá az a' művész elmetehetségét, 's nagy készségét az ecsetvitelben.

Hogy a' mult évben a' hires novella- vagy romániróné, Dudevant, egy dramát, Dumas hires drama költész pedig egy novellát irt, tudjuk; 's hogy e' felcseréltt elme-szülemények megbuktak, az is ismeretes. Ki ne tudná, hogy a' nagy Beethoven az ő számtalan symphoniáin, sonatáin, ouverture, quartettjein, daljain kivül még a' Fidelio operát, 's „Krisztus az olajfákhegyén" czimű oratoriumot is költé; 's azon is alig fog kétkedni valaki, hogy miképp' Beethoven, ugy Rossini is nagy hangművész, kinek melodiájit a' világ minden szinházában hallhatni, 's Byron, a' hires angol költész, még akkor is dicső emlékezetében állandnak az utóvilágnak, ha már porrá lett hideg tetemeiket széthordá a' szél. Azonban könnyű azt belátni, hogy Paganini mechanikai ügyessége a' violinon, 's Liszt varázsjátéka a' zongorán, személyükkel együtt sirba száll; 's ezek éppen azon adatok, mellyeket használt Danhauser, 's mi szemei előtt lebegett, midőn e' festvény készitéséhez kezdett, mit is a' képnek minden egyes része elárulni látszik. Liszt elmeművei között a' hangászatban, mellyek t. i. eddigelé a' közönség kezében megfordultak, nincs csak egy sem, melly nagy találmányi lángészt bizonyitna. Összesen igen fényes, ujan combinált zongora-darabok,

MAGYAR

me' [illegible] kitünő [illegible]játos készségre kiszámitva, a' szerzőtől lejátszva, bizonynyal nagy hatást tesznek; azonban ne talán ugy képzelve mint orchestrum-partiturát, csak közönséges gondolatokat fejtenek-ki.

Ha most már mindent öszpontositunk, mi kerül-ki belőle? E' festvény Liszt apotheosise legyen, vagy megistenesitése. Hogy azonban sarcasmus sem hibázik e' képben, a' műértő azonnal kitanulja. Liszt arczképe tisztán van adva, 's charakterteljes; az arczvonások azt árulják-el, hogy zongoráján kivül e' földön más egyebet nem ismer, mellynek ő valóságos mestere. Azon nő-alak, ki Liszt lábai mellett ül, bizonyos főrangú dáma, ki őt zenéje miatt mint árnyék kiséré, 's oldalt tekintve reá, elvarázsolva van játékától. — Paganini meresztett szemekkel, 's ugy szóllva felnyitott szájjal hallgatja a' zongorán játszó Lisztet, 's követni látszik ujjait: ellenben Rossini és Victor Hugo ez alatt más tárgy fölött foglalatoskodtatják elméjöket, és szerényen állnak helyükben, keveset ügyelve a' játékra. Dudevant és Dumas beszélgetnek egymással, 's Dumas egy könyvvel kezében sorokat mutat, 's csudálkozva beszéli-el, valljon miképp történhetett, hogy ezen elmeszüleménye nem nyerte-meg a' közönség tetszését, 's ennélfogva megbukott. Dudevant a' karszékben kinyujtódzva egy könyvre hág lábával, melly lábtapodás által a' művész hihetőleg azt akará kifejezni, hogy e' nőszemély, megtagadva az asszonyi szerénységet, erényt és szemérmet, irataiban olly dolgokat tudatott a' világgal, miféléket eddig egy nőszemély sem bátorkodott irni; minél fogva is ő azon nagy könyvet, melly morált foglal magában, 's azon oktató erényeket, mellyekkel birjanak a' nőszemélyek, lábával tapodja. — Tudjuk azt is, hogy ő mindig czigarózik; azért e' képben is látunk kinyujtott keze ujjai között már végére égő czigarót, 's oldalt fordulva Liszt feje felé ereszteni szájából a' füstöt. Egy irányban szemléljük a' zongorán Beethoven mellszobrát, mellyre az ablakon beszolgáló napsugárok esnek. — Ez lesz, vélem, rövid tartalma e' sokszor vizsgáltt, különféleképp' megitéltt festvénynek; 's most már nem lesz nehéz az egésznek összefüggését megmagyarázni.

A' festvény technikáját illetőleg a' szinlapok felosztása e' műdolgozatban nem enged kifogást, 's minden elsimitás nélkül felhordvák levén a' szinek, azok a' hatásra számitvák, 's minél tovább távozunk a' képtől, annál hathatósabban 's kellemesebben jelenkezik. Ő éppen azon módot látszik követni dolgozataiban, mit a' szinházakban észre vesszünk, az az, közelben goromba festés, 's távulban a' legnagyobb hatás. Egyébiránt, Danhauser József (Bécsben született 1805-ben), ugy tekintve őt mint historiai festészt, fő-

leg vállástárgyak körében keveset nyom, [illegible]l komo[illegible]át 's nagyságát, a' gondolatok mélységét, 's a' kinyomás belsőségét tekintetbe véve. A' szin 's csalódási hatás iránti fennforgó érzelme e' művésznek, párositva az egyáltalán divatos szellemiránnyal, sokkal szerencsésebb sikert biztositának neki a' legujabb salongenre-festészetben, hova tartoznak „a' két művész-atelier" — „a' megvallás" — „az alvók" — „a' testamentom felnyitása" 'sa't. közttük tehát az analizált darab is.

Nagyobb része a' pesti műkiállitásban szemlélhető festvényeknek bécsi 's müncheni művészektől jutottak ide.

Nagy örömére szolgált volna recensensnek, ha az idei pesti műkiállitásnál szemléltt jobb festvényekről, mint magyar országban lakó festő művészek dolgozatairól: adhatja vala kedvező véleményét, 's ne lett volna kénytelen csupa kiméléssből a' másokéi fölött hallgatni. Kérdés, ha valljon máskor történendő műkiállitásnál annyi képszámmal dicsekedhetünk-e, 's valljon a' részvényeseknek csak később nevekedett száma valóságos patriotismus, művészet-gyámolitási, szép izlés-gyarapitási ösztönből, vagy csak talán önzésből történt, t. i. hogy kevés pénzért még egy helyes festmény birtokába is jussanak sorshuzáskor, — Igyekezzenek az alatt is a' festészettel foglalatoskodni akaró hazánkfiai az igaz 's pontos rajzolásban gyakorolni magukat, és a' szinek keverésében 's felhordásában ügyes mesterek igazgatása alatt készséget szerezni, nehogy külföldi mesterek műdolgozatairа és magányosok festvénygyüjteményeikből kiszedetésekre legyünk kénytelenek szorulni, 's ez által a' műkiállitásnak némi fontosságot adni.

Novák Dániel,
architectus.

SZORGALOM.

A' gőz kétszeresen használható. — Laquil ur, parisi fi, ki már több találmányáról ismeretes, feltalálta modját a' gőzgépekből elszálló gőzet összegyüjteni, és ivó vizzé változtatni.

Öntött csizmák. — Emlitők már, hogy egy apoldai varga a' régi elhasznált bőrt összeolvasztván, ujra használni tudja; de azt nem emlitők, hogy ez olvasztékból a' szó legteljesebb értelmében csizmákat önt. A' dolog nem tréfa, 's igy ama szóllásmódot — „mintha reá öntötték volna" — ma holnap nem használhatni, mert a' csizmák valóban öntetnek.

SZOBRÁSZAT.

Adakozások Kölcsey emlékére.

III. közlés.

Brünek József urnál: G. Vécsey Sándor 2 ft. Kese Dániel 24 kr. Szél Sámuel 20 kr. Längevfelder 20 kr. Kovács Károly 20 kr. Pokomándy Gábor 2 ft. Sziver 1 ft. Egy névtelen 1 ft. Tamasovich 20 kr. Egy névtelen 10 kr. Egy névtelen 20 kr. Kertész László 1 ft. Zöld Antal 50 kr. Struccz 20 kr. Rácz András 20 kr. Kövecs József 1 ft. Papp. János 2 ft. Kmeth Lajos 1 ft. Bauernsachl 1 ft. Zinner Farkas izraelita 20 kr. Agáczi Mihály 1 ft. Gyóvai Ján. 1 ft. Markos János 1 ft. Ludwig Lénárt 40. Kádár Henrik 24 kr. Kaster János 20 kr. Hutiray Andor 1 ft. 36 kr. Sulyok Igácz 1 ft. Prasznovszky Mihály 1 ft. Izsó József 1 ft. Halus József 1 ft. Velenczey Mihály 2 ft. Vörös Antal 1 ft. Wittich Elek 1 ft. A' gyüjtö maga 2 ft pengöben. — Összesen 31 ft. 48 kr. pengöben.

Bölöni Farkas Sándor urnál: Kölcseynek egy tisztelője 2 ft. Bethlen Farkas 1 ft. Valaki 2 ft. Gál Sándor 1 ft. Kelemen Benjamin 1 ft. Ifj. Tilsch Ján. 1 ft. 12 kr. Schilling János 1 ft. Désfalvi Pataki József 1 ft. Bánffy Albert 11 ft. — Összesen 1 12 kr pengöben.

Dobosy Lajos úrnál: Horgosi Kárász Benjamin 2 ft. gr. Zichy Ipoly 1 ft. Szücs Antal 1 ft. Babarczy Antal 1 ft. Banó Mihály 1 ft. Bánhidi Józs. 1 ft. Szeghö Józs. 1 ft. Kovács Károly 40 kr. Váli András 40 kr. Szomor Józs. 1 ft. Fehérváry Ferencz 2 ft. Bene Lajos 1 ft. Bene Pál 1 ft. Müller Ferencz 1 ft. Bogyó Sándor 2 ft. Kaszap Mihály 2 ft. Nagy Ferencz 1 ft. Müller Ignácz 2 ft. Temesvári István 1 ft. Oexl Mihály 1 ft. Beniczky Andor 40 kr. Kókay István 1 ft. Beliczay Pál 1 ft. Toronyi Józs. 24 kr. A' gyüjtö maga 2 ft. — Összesen 29 ft. 24 kr. pengöben.

Zomborcsevics Ferencz úrnál: Mukics Simon 5 ft. Szárics polgárm. 3 ft. Antunovics Józs. 3ft. Czorda Józs. 1 ft. Bachich Mihály 2 ft. 20 kr. Radnics János 2 ft. 12 kr. Dr. Zomborcsevics Vincze 6 ft. Macskovich Józs. 1 ft. Arnold Gottfried 1 ft. Hoffman Ferencz 5 ft. Radnics István 1 ft. Misuray Antal 1 ft. Skenderovics János 1 ft. Lénárd Máté 1 ft. Hofbauer Antal 30 kr. Bachich Illés 1 ft. Sztrikovics Lázár 1 ft. Kulunesics Jakab 1 ft. Vojnics Gergely 1 ft. Gyelmis Miklós 1 ft. Markovics János 40 kr. Czernyakovics Antali 40 kr. Sztipics Kristóf 2 ft. Blagovics István 1 ft. Milanovics György 1 ft. Karváty Zsigmond 30 kr. Loosz Simon 1 ft. Kopurovich Erneszt 1 ft. Czrnkovics György 1 ft. 48 kr. Antunovics Pál 1 ft. Markovics László 1 ft. Czorda Béla 1 ft. Macskovich Benedek 2 ft. Mukics János 1 ft. Manojlovel János 40 kr. Berényi Antal 30 kr. Özv. Bajsai Vojnics szül. Volarics Antonia 5 ft. Laczkó Józs. 1 ft. Spelletich 1 ft. Kristoforovics 40 kr. Zélics Máté 1 ft. Bessirevics István 1 ft. Perchich János 40 kr. Aradszky Gábor 40 kr. Lénard Istv. 40. kr. Szárics Simon 1 ft. Mukics Miklós 2 ft. Mukics Gergely 40 kr. Hidegh Ignácz 1 ft. Polyákovics Andor 30 kr. Veszelinovics Lázár 1 ft. Hofbauer Máté 40 kr. Missuray Albert 1 ft. Tótth Sándor 2 ft. Hirsch Móricz 1 ft. Hofbauer Ignácz 30 kr. Kádár Józs. 1. Manojlovics György 1 ft. Pertics Jakab 1 ft. Id. Bajsai Vojnics Istv. 1 ft. Sarcsevics András 40 kr. Ifj. Bajsai Vojnics István 1 ft. Pilaszanovics Károly 1 ft. Haraszty Sándor 40 kr. Tóth Lajos 1 ft. Farka

József 1 ft. Schäffer Jakab 1 ft. Trencsényi 1 ft. A' gyüjtö maga 5 ft. — Összesen 94 pengö forint.

Csacskó Imre urnál: Király Józs. 1 ft. Czuczor Gergely 1 ft. Elsö évi jogászok Györött 10 ft. Koronthály Ferencz 40 kr. Brallo Demeter 1 ft. Steffany 1 ft. Kálóczy Lajos 1 ft. 20 kr. Cserny László 30 kr. Ramershoffer Valerián 1 ft. A' gyüjtö maga 1 ft. — Összesen 16 ft. 32. kr. peng.

E' III. közlési öszveg: 173 ft. 56 kr. pengöben. Jul. 24. 1840.

Bajza József m. k.
a' Kölcsey emlék-társaság jegyzöje

LITERATURA.

Zsidó folyóirat franczia országban. Cohen ur, az ó testamentomnak ismeretes francziára forditója „Archives israelites de la France" czim alatt egy folyóiratot inditott-meg, mellynek elsö füzete nem régiben hagyá-el a' sajtót. E' folyóirat közléseket adand az israelitáknak hajdani és mostani állapotjáról franczia országban, valamint az ujabb héber literaturáról is. Elsö szám a' héber literaturának 1789-tól mostanigi állapotjáról értekezik.

Parisi ujságirók tiszteletdijja. A' legolvasottabb parisi lapok föszerkesztöinek évi bére 30.000 frank, és minden dolgozó társ minden sorért 30–50 centime-et kap; az ugy nevezett leading (vezér)-czikkeket 100—150 frankjával fizeti a' „Journal des Debats." — Janin Gyula, mint színházi biráló, évenként 15.000 frankot kap, 's ezért minden héten csak egy czikket tartozik adni, a' szerkesztöség pedig neki ékes cabriolettet tartani. Azonban a' kritikai lapok dolgozó társai más uton töltik-meg zsebeiket. Ezeknek minden iró 's müvész adózik; ezeknél a' „la bourse ou la vie!" mintegy jelszó; mert ki a' Parisnak nevezett kis világban erkölcsileg meggyilkoltatni nem akarja magát, fizetni kénytelen. A' következö anekdotát, mint valósággal megtörténttet, beszélik. Nourrit-nak szerencsétlen halála után Duprez-nél más nap egy férjfi, egyik hangászi szemle kiadója, jelen-meg, és sok bók közben elmondja, miképp' Nourrit neki évenként 2.000 frankot fizetett. Minthogy pedig az ember kifáradhatlan volt dicséreteiben, Duprez is hajlandónak látszott a' kérdéses összeg felének fizetésére. — „Bien monsieur — mondá vállvonitva a' szerkesztö — mais parole d' honneur, j' y perds mille francs. (Jól van uram, de becsületemre, én ezer frankban károsodom.)

Franczia ország geodesiája. A' franczia akademiának tavaszutó 11-kén tartatott ülésében bizonyos Puissant ur második kötetét mutatá-be „földméréstani leirása franczia ország-jának." E' kötetben déli és nyugoti franczia országnak nagy része, mint szintén a' csatorna partjai háromszögmérésének eredményei is foglaltatnak, melly utóbbi Beautemps-Beaupré felügyelése alatt ment végbe. A' párhuzamok és délkörök (meridianus) fölméréséhez valamint szintén a' föld kiegyenitéséhez szükséges csillagászi munkálatok fejtegetése is a' kötetben olvasható. Franczia országnak még mintegy negyed része nincs háromszegre mérve, 's ez egy harmadik kötet megjelenését is szükségessé tesszi, hogy „franczia ország földméréstani leirása" tökéletes legyen.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESPEN, jul. 27-kén „Aba“ eredeti szomorújáték 5 fvsban Szigligetitől — 28-kán „hét közül a' legrutabb“ vigjáték 3 fvsban „Nápoly“ czimü 1 fvsos előjátékkal. Albini után Kovacsóczy. — 29-én „szevillai borbély“ daljáték 2 fvsban. Rosina szerepét Felbér M. k. a. adá. Nézök mind annyiszor gyéren. — 30-kán „havasi rózsácska, patens és sáwl“ vigjáték 3 fvsban.

BÉCSBŐL a' szinészeti hirlap 180-dik száma Schodelné assz. vendégjátéka folytatása felől következőt ir. — Sch. a. 3-dik vendégszerepe Reuterholm grófné ismétlése volt a' „báléj“-ben. — Jul. 26-án negyedszer, mint Norma, lépett-fel. — — Sch. a. Normáját igen érdekes müködésnek nevezem, 's a' közönségnek művészi miveltségü része annak sokféle elsőségeit bizonyosan nem ismerte félre 's nem hagyá észrevétlenül. Mint Cicimara tanitványa ő e' hires énektanitóval tanulá-be e' szerepet, 's előadása sok szép pillanatában láthatók nyomai a' derekas, jól képzett muzsikai felfogásmódnak. A' recitativ, andanték 's adagiók előadásai félreismerhetlenül a' legjelesebb iskolát, felséges rendszert bizonyitják. Csak az allegro helyeken engedé néha Sch. a. élénkségétől magát nagyon elragadtatni. Hangja jó csengésü, erős 's tartós, 's valódi szépséggel fejlik-ki a' tartott éneklésben. Játszásmódja (korábbi időben a' dicséretesen ismertt szavalmánytanitóné, Gottdankné asszonytól tanittatott) mindenütt igaz érzelemre, jól kiszámoltt kifejezésre mutat. Előadásában sok szép pillanatai voltak, mellyek közül az első recitativot, a' nagy aria első részét, több egyes részt az első felvonás végső terzettjéből, legtöbbet pedig az operának ritka művészeti igazsággal előadott opera végezetében a' második duettet Szeverrel 's az atyjátóli bucsúvételt, mint különösen sikerülteket kivánnám kiemelni. — Sch. a. hivatott az aria és minminden felvonás után.

HANGÁSZAT.

Hangverseny a' jégkárvallott egriek számára. — Az egri főkáptalani nagy prépostnagyságának helytartó'püspökké szenteltetése napján (julius 26-án) tisztelgőleg, egyébiránt pedig a' jégeső által kárvallott egri szőlős gazdák hasznára az egri érseki lyceum nagy teremében fényes gyülekezet, különösen a' kitüzött czélra lelkesen adakozó egri patriarcha-érsek ő excja, ugy a' kassai 's az imént fölszenteltt egri érsek megyei helyettes püspök ő méltgknak szintén jelenlétökben, az egri casino-egyesület által fölkértt mükedvelők a' káptalani hangászkarbeliekkel egyesülve hangversenyt adának, következő renddel: — 1.) Nyitvány a' „fejér asszony“ daljátékbul.) — 2.) Nemzeti dalokbul Werkal György ur által szerkesztett vidor elegymü, ugyancsak általa gordonkán (violoncello) előadva. — 3.) „Bianca és Fernando“ czimü zengzetke (ariette) Bellinitől, zongorakiséret mellett énekelve Deusz Eliza kisasszony által. — 4.) Lengyel hangmü, Benczur ezredi hangászkarmester-Laino Fülöptül; fuvolán előadva ugyanazon ezredi hadnagy Mihály

Károly ur által. — 5.) „Szirmay Lajos menyekzője“ — ballada Gaaltul, és a' „hü pár“ románcz, szavalva ügyvéd Fenyvessy Ferencz ur által. — 6.) Ábránd „Norma“ daljátékbul, és Rákóczy indulója Liszt Ferencztöl, zongorán játszva Stipsich Irma kisasszony által. — A' nemes czélra adott hangverseny jövedelmét a' felebb emlitett fő urakon kivül meg többen is a' kitüzött 40. ezüst krajczár belépti dijon felül nevelék.

Sétaközi

Vester Sándor magyar tánczos, ki a' győri jeles czigányhangászokkal külföldön utazván olly kitünő tetszéssel fogadtatott, miután német, franczia és belga országok nagy részét bejárta, barna művészeivel együtt Stuttgartba érkezett, 's innen honja felé törekszik. Parisban nagy részvétet gerjesztének; a' hirlapok vetélkednek dicséretökben. A' „National“ 's más franczia lapok itélete igen jeles tánczosnak nevezik e' magyar Vestrist, 's igy méltán szerencsét kivánhatunk neki, hogy olly gyorsan tudott keresztül hatni 's olly földön diadaloskodott, hol legnagyobb lángelmék is évekig dolgozhatnak, mig bátran állhatnak-meg. A' parisiaknak végtelen örömük volt e' magyar tánczos büszke szép magatartásán, táncza természetes grácziáján, collegáinak tüzes szemein, 's különös kedvet találtak a' kedélyt mélyen megható búskomoly zenében, melly a' magyar táncznótákat jellemezte. Minden természet, minden valóság, minden érzelem az, mi azokban hangzik, 's kit a' magyar zenének majd fájdalmasan panaszló, majd tüzesen felriadó hangjai meg nem hatnak, annak nincs sziv testében, nincs vér szivében. (Igy egy német hirlap). Veszter ur ujolag egész sereg szinigazgatótól hivattatott-meg, hogy szinpadjaikon tánczoljon. Ő azonban Stuttgartból München és Bécsbe, innen Pestre jövend. — Reméljük, hogy itt elsöbben is nemzeti szinpadunkon üdvözlendi honfijait.

UTASITÓ.

A' magyar aláiratú szent képek 2-dik kiadásának minden osztályából mult héten e' lapok kiadójához uj küldemény érkezett több csomóban; mire azon t. hazafiakat, kik e' különös csinosságú képekkel a' magyar ifjúságnak kedveskedni akarnak, figyelmeztetjük. A' nagylelkü kiadó Majer István ur, Esztergam sz. k. városi káplán, e' képek jövedelmének nevezetes részét a' szegény szorgalmas iskola gyermekek javára szenteli, 's az eddig e' lapok kiadójához utasitott két rendbeli képküldemény dijjait is a' pesti nyilvános énekiskola szegényebb szorgalmas nevendékeire fordittatni rendelé. Szives köszönet a' nagylelkü jeles papnak!

DIVAT.

Parisban jelenleg folyvást selyem, himzett atlasz ruhák, szalma vagy crep-kalapok hosszan lefüggő csipkeoldalakkal, virágfüzérrel, a' capote-kalapok tüll vagy organdiból közbe rakott csipkével láthatók, sétahelyek, estvéleken vagy pongyolában is. — Igen szép mantillák készülnek himzett nehéz selyemből csipke körzemény vagy hasonló szövetü diszitménnyel. Különösen tetszenek a' fehérek ugyan e' szinü selyem körzeménnyel; fehér szalagok fedezik a' vállredőket, és kötik össze a' mantilla előrészét

---

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön augustus 6kán 1840.

INTÉZET.

A' királyi könyvnyomó intézet. Parisban, a' rue de vieille du temple-ban, a' marais leghátulsó részén áll a' hajdani Rohan hôtel, mellyet Rohan bibornok, a' nagy hirű Soubise herczegnő fija, mult század végén épittetett, 's melly róla palais cardinalnak is nevezteték. Az épület egy része Soubise hôtel kertjére dül, 's XIV. Lajos korabeli legjobb sztylben készült. Bonaparte 1808ban a' királyi könyvnyomó intézetet szállitá ide, melly azóta végetlen műteremeit különösen a' bal szárnyon terjeszté-el a' nélkül, hogy a' fő épületen valamelly változtatás történt volna. E' könyvnyomó intézet egyetlen a' maga nemében egész Európában, 's franczia ország tudományos intézkedéseinek egyik legmunkásabbja Kifejlődése lassan történt; sorsa változó volt; de minden vihar, melylyel küzdnie kellett, csak erősebb lábra állitá, és hasznossága már most annyira elismertt, létele annyira megalapitott, hogy egyike azon intézeteknek, mellyek e' változékony országban tartósságra számolhatnak. Első bár csekély körű keletkezését Iső Ferencznek köszönhetni, ki egy görög tanitószék alapitása után a' college de France-ban ennek szolgálatára és candiotai Vergetius Angyal rajza szerint Garamond Claudus által görög betűket metszetett, mellyek grec du roi név alatt még most is megvannak. A' Byzantinok gyüjteménye többi között ezen betűkkel nyomatott. Ugyan ez időben irás-betű-öntő műhelyt is alapitott a' király, nyomtatási betűket azonban nem, minthogy azok a' könyvnyomóknak kölcsönöztettek. XIIIik Lajos egy eleve szintén e' rendszert követé; megértvén pedig később, hogy egy csomó arab, syriai és persa betűgyüjtemény, mellyet Savary de Breves, franczia követ, Konstantinápolban metszetett, külföldre került, visszakaphatásuk végett egész diplomatai alkudozásba ereszkedett. Miután követe huzamósb ideig sükeretlenül fáradozott e' tárgyban, 1632ben egy titkos alkár által csakugyan czélt ért. A' bélyegek a' számadó szobába tétetvén-le, a' betűk könyvnyomóknak osztatának-ki, mig végre kisült, hogy egyik nyomó azokat elzálogositá külföldre. A' király visszaváltatván őket, hogy jövőben hasonló mi ne történjék, 1640-ben királyi könyvnyomó intézetet alapitott, melly az épület főügyelője felvigyá-

zására bizatván, nem sokára aethiopiai és örmény betűkkel is szaporittatott. A' könyvnyomó intézet alapitása 360,000 livrebe került, a' személyzetet pedig egy igazgató, javitnok és nyomó tevé. Első mű, mi e' sajtók alól kikerült, a' „de imitatione Christi" munka volt. XIV-dik Lajos uj franczia betűket metszetett az intézetnek, azon charakteristikai jegyekkel ellátva, mellyek maig is léteznek, 's a' hatóságoknál a' könyvnyomás helye törvényes bizonyitványaul tekintetnek. Ez t. i. abban áll, hogy a' kis e fölött, bal felől, a' közepénél valamivel feljebb egy kereszt-vonás van. A' regens héber és három osztály chinai betűket metszetett; utóbbinak minden osztálya 40,000 jegyből állott: ezek Fourmont felügyelése alatt fába metszettek. Egyik osztályt Fourmont grammatikája és lajstroma nyomásához használá, másik csak egyszer használtatott 1813-ban p. Basile szótárához, harmadik még soha sem használtatott 's hihetőleg nem is fog. Ez ideig olly intézet volt a' királyi könyvnyomó műhely, melly nem a' kormány érdekében 's szolgálatára, hanem a' tudományokéra állott; létszeresitése azoban olly sajátságos nemű volt, mellyből mulhatlanul kelle változásoknak 's kiterjedéseknek kifonódni. A' nyomás költségei nem királyi kincstárból fizettettek; a' kincstár csak uj betűk szerzésére adott költséget, 's a' szerzemény egy könyvnyomónak adatott-át, ki a' királyi könyvnyomó intézet igazgatójává neveztetvén-ki, bizonyos szabadalmakkal birt, a' költséget azonban maga zsebéből adá. Illy igazgató a' királytól átengedett betűken kivül még saját szerzeménynyel is birt, 's ámbár a' nyilvános nyomtatványok egy részét ő készité is, egészen még sem bizatott reá. Igy p. o. az udvarnak Versailles-be költözködése után 1683-ban a' hadi miniszterium egy sajtót állitott-fel ott, melly minden hadi tárgyat, külföldi 's tengerészeti ügyet tárgyaló nyomtatványt országos költségen készitett; később pedig a' cabineti sajtó szintén ott állittaték-fel, mellynek a' korona-uradalmak 's a' t. részére kelle dolgozni. Összekeverése Parisban a' királyi szerzeménynek a' saját vagyonnal azt eszközlé, hogy az igazgatóság örökben szállott firól fira, 's 1690-től a' forradalom idejeig folyvást Anisson Duperron család kezében volt. Ezen családnak természetesen érdekében feküdt, lassanként minden országos nyomtatványt maga kezére huzva egyedárusságot üzni, és szabadalmait lassanként mindinkább bővitvén oda vitte dolgát, hogy 1775-ben a' versailles-i hadi, 1789-ben pedig a' cabineti sajtót is kezére keritvén, azokat a' parisiakkal egyesité, de azon föltétel alatt, hogy Versailles-ben tartozik egy sajtót tartani.

(Folytatása következik.)

FESTÉSZET.

A' pesti művészeti egyesület által megvett harmincz öt képnek és száz darab trieszti részvénynek kijátszatása aug. 2-dikán 11—1½ óra közttment végbe a' pesti nagy redut-teremben. — A' képek közlt harmincz egy olajfestvény és négy aquarelle volt, u. m. I.) Olajképek: 1) Feid: erdei vidék. — 2) De Pian: kolostor-csarnok. — 3) Waldmüller: Perzsa. — 4) Schwemminger: Weidling am Bach.—5) Schmidt: Hunyady János halála. — 6) Weide: koldus — 7) Petter: Georginák. — 8) Szale: Traunkirchen melletti vidék.—9) Zimmermann: sebhedt katonanő. — 10) Swoboda: baromitató. — 11) Perger: keresztelés szükségből. — 12) Barabás: galambposta. — 13) Lavos: a' leégettek. — 14) Gruber: virágok. — 15) Danhauser: anyai öröm. — 16) Schiavoni: megelégedés. — 17) Müller: paraszt verekedés. — 18) Schiavoni: leány, antik. 19) Herbsthoffer: II. Endre. — 20) Aumayer: tanulmányfő. — 21) Kärling: gyümölcs. — 22) Röhner: baromfit etető leány. — 23) Abbiati: Dürnstein. — 24) Fischbach: boldog parasztcsalád. — 25) Schulz: a' három szent hölgy. — 26) Aumayer: tanulmányfő. — 27) Heicke: favágók. —28) Schiffel: Admont melletti vidék.—29) Barbarini: Berchtesgaden.— 30) Ginovszky: prágai tejáruló leány. —31) Altman: stajerhoni vidék.

II. Aquarellek. — 32) Alt: Árva vára. — 33) Gaal: tengeri hajók — 34) Gaal: havasok. — 35) Gaal: Beczkó vára — 36—135. A' triesti egyesületnek 100 részvénye arithmeticai rendben ugy, hogy a' 36-dik szám a' beérkezendő részvényeknek legkisebb szamát nyeri, a' 135-dik pedig a' legnagyobbikat.

A' képeket nyerték következő részvényesek számai: 23-dik számú részv. gr. Serényi László. (3dik számú képet); 32 Kiss Károly (18); 70 (5); 92 (25); — 105 Schedius Lajos (22); 148 Slachta Etelka Sopronban (10); 168 (30); — 201 Antal Miklós (11); 244 Hajnik Pál (27); 281 Nagy István (21); 286 Clark Ádám (28); — 310 (33); 357 (34); 366 (24); 397 (8); — 430 Götz Alajos (1); 453 Veisz M. (15); 479 (14); 481 (29); — 515 Szentiványi Antal (7); — 601 Grimm Vincze (23); 642 (32); 673 gr. Batthyány Kázmér (17); — 819 Uzovics S. (6); 833 Hausenberger Ferdinand (19); 842 (9); 864 (35); — 970 Spécz Antal (13); 976 (4); — 1002 (20); 1042 Palásthy Viktor (2); 1081 Jurenák Pál (12); — 1153 Szemere Miklós (16); 1179 trieszti egyesület (31); — 1212 (26).

A' trieszti részvényeket nyerték következő részvényesek számai 5-dik számú részv. (a' 129-dik számú trieszti részvényt); 12. sz. részv. (a' 39. sz. tr. részv.); 13 (62); 31 (109); 60 (131); 64 (113); 68 (67); 85 (80); 96 (103).

A' 104-ik számú részv. (a' 64-ik trieszti részvényt); 120 (130) 126 (118); 129 (73); 145 (86), 151 (123); 174 (45); 184 (100) 197 (106).

A' 209-ik számú részv. (a' 122-ik trieszti részvényt); 242 (41) 253 (89) 257 (84); 263 (94).

A' 302-ik számú részv. (a' 79-ik trieszti részvényt); 303 (96); 306 (114); 335 (36); 342 (90); 345 (60); 373 (119); 385 (47) 394 (82).

A' 416-ik számú részv. (a' 104-ik trieszti részvényt); 427 (99); 451 (43); 459 (63); 460 (78) 465 (52); 497 (133).

Az 521-dik számú részv. (a' 61-dik trieszti részvényt); 525 (111); 529 (71); 532 (56); 548 (128); 572 (75); 577 (42).

A' 617-dik számú részv. (a' 126-dik trieszti részvényt); 629 (57); 647 (59).

A' 709-ik számú részv. (a' 68-ik trieszti részvényt); 718 (101) 728 (127); 742 (49); 744 (121); 753 (66); 755 (116); 757 (132); 765 (125); 784 (83); 794 (108); 799 (87).

A' 806-dik számú részv. (a' 117-dik trieszti részvényt); 814 (46); 851 (37); 858 (77); 861 (124); 862 (102); 868 (97).

A' 918-ik számú részv. (a' 85-ik trieszti részvényt); 932 (135); 947 (91); 977 (53); 991 (—); 999 (120).

Az 1005-ik számú részv. (a' 93-ik trieszti részvényt); 1010 (69); 1011 (110); 1046 (70); 1061 (74); 1063 (81); 1082 (58).

Az 1102-ik számú részv. (az 54-ik trieszti részvényt); 1102 (38); 1133 (72); 1136 (50); 1156 (112); 1164 (44); 1165 (48); 1170 (134); 1176 (88).

Az 1202-ik számú részv. (a' 92-dik trieszti részvényt); 1206 (95); 1210 (65); 1234 (107); 1272 (40); 1273 (76); 1274 (51); 1278 (115) 1280 (55); 1290 (98).

A' számok és nyertesek kinevezése magyarul történt. — Az egyesület tagjainak száma 1293. volt. — A' kijátszatás alatt mintegy 500-an voltak jelen.

Jegyzet: Az ezen előadásban ne talán levő hibákat és hiányokat következő lapjaink megjavitva közlendik.

SZORGALOM.

A' czukorrépa hideg által is szárítható. Bizonyos Bonafous ur jelentést tön a' franczia akademiának, miképp' ő nehány sükerült kisérletet tett, a' czukorrépának hideg által szárításában, és pedig a' nélkül, hogy a' jegesedő czukor ez által legkisebb változást is szenvedett volna.

Óriási fecskendő. Londoni lapok szerint ott nem régiben egy fecskendő készült, melly nagyságban minden eddigit felül mul. — St. Mary Aldermanbury templom 114, tornyai pedig 124' magasak; 's a' kérdéses fecskendő, 32 ember által mozgattatva, tetemes vastagságú vizsugárt lövelt huzamosb ideig a' tornyokon keresztül. E' fecskendő 176 gallon vizet szór ki minden perczben, holott a' közönségesek csak 65 gallont szoktak kilövelni.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. E' folyó hó 8-kán (szombaton) pesti szinpadunkon ismét egy nevezetes ujdonság fordul-meg, t. i. „Bátori Maria" eredeti szomorú opera két felvonásban; irta Egressy Benjamin; zenéjét készité Erkel Ferencz, szinházunk első hangászkarmestere, kinek testvére Erkel Józs. ur javára ezen uj opera elöszer adatni fog. A' szerzőnek jeles tehetségei biztos reményt nyujtnak e' műnek sikerülése felől, 's igy minden esetre érdekes esti mulatságot remélhetünk.

PESTEN, jul. 31kén „büvös vadász" nagy daljáték 2 fvsban. Anna szerepét vendégképpen Höck Leopoldina k. a. a' temesvári szinháznak volt tagja adá, 's az el nem fogultt müértö részt gyönge hangja mellett is jóformán kielégité. — Felbér M. k. a. (Agatha) 's Bognár ur (Max) zajosan tapsoltattak-meg. — Aug. 1-jén „velenczei kalmár" drama 4 fvsban. Shakespeare után szabadon forditá Lukács Lajos. Fáncsy ur (Shylock) azon szempontból fogván-fel e' szerepet, mellyből kell, mint nemzetének képviselője 's az uzoráskodásában gátoló ellen boszút lihegö, sok igazsággal játszott. Dicséretesen müködött Laborfalvi R. k. a. (Portia) 's László ur (Gratiano) is. Komáromy urnak (marokkoi herczeg) jó volna szinpadra lépte előtt emlékezetével számolni, ugy nem akadoznék annyit, mint ma. — 2-kán „Ludas Matyi" bohózat 2 fvsban.

BÉCSBŐL irják, hogy Schodelné asszony a' harmadszor is adatott „báléjben" tele szinházat szerzett. — Jelenleg rövid időre Brünnbe utazott, hol „Fidelio, Norma, eskü, Borgia Lucretia" operákban fog fellépni. Innen Bécsbe visszajövén a' „zsidóné" daljátékban lép-fel, mellyet itt mostani távulléte alatt tanulnak-be.

Német játékszin.

PESTRE már a' közelebbi napokban váratnak azon olasz dalszinészek, kik Merelli Lajos igazgatása alatt mult tavaszkor Pozsonban, az után pedig Hamburgban 's Lipcsén adták olasz nyelven operáikat. Ezeket német szinházunk igazgatója, Schmid Sándor ur, 20 előadásra szerzé-meg nem csekély áldozat mellett; minél fogva a' bemeneti dij is ez operák alatt felemeltt lesz.

u. m. 1-sö emeleti vagy földszini páholy 15 ft. — 2-ik emeleti 12 ft. — 3-ik emeleti 9 ft. — bemenet földszint 's a' 2-ik emeletben 1 ft. 30 kr. — zárthely ugyan azokban 2 ft. 15 kr. — bemenet a' 3-ik emeletre 45 kr. — ugyan itt zárthely 1 ft. 9 kr. — karzat 25 kr. váltóban. Azonban e' mintegy hónapig tartandó olasz operákra bérlet is nyittatott-egy, melly aug. 7-ig áll nyitva; u. m. földszini 's 1-sö emeleti páholy 200 ft. — 2-ik emeleti páholy 160 ft. — 3-ik emel. páholy 120 ft. — bemenet földszint 's 2-ik emeletben 20 ft. — zártszék ugyan e' helyeken 30 ft. váltóban. — Merelli urnak e' 20 operája közül legalább tiz különféle lesz.

LITERATURA.

A' „száz mese száz képpel" czimü pompás kiadatú és kivált gyermekeknek igen hasznos 's alkalmas munkának negyedik füzete is megjelent mult héten Pesten, Heckenast Gusztáv ur könyvkereskedésében (váczi utsza, nádor czimü fogadónak ellenében). Terjed e' füzet a' 77-dik meséig, mellyeknek mindenikéhez egy a' maga nemében igen csinos kép tartozik. Az 5-dik füzet is rövid időn készen lesz, midön azután mind az ötöt egybe lehet köttetni.

Mongol literatura. — Azon ázsiai nyelvekhez, mellyeket az europaiak mivelnek, rövid idö óta egy nemzeté is csatlakozott, melly a' földet egykor vad folyamként elboritá, majd három világrész fölött elvonula, 's azt egyetemi feldulással fenyegeté. E' nemzet most, ugy szóllva, sánczként áll két hatalom között, 's oltalmuk alatt folytatja nomád életét. A' mongolok, egykor olly vadak, Tibetből vevén az indiai vallást, ennek befolyása alatt mindinkább erkölcsösekké lettek, 's tetteket hajtának végre, mellyek reánk nézve sok tekintetben nagy érdekük. — A' mongol literaturának legnagyobb része tibeti nyelvből kölcsönzött forditásokból áll, 's emez hajdan sanskritbol számos forditást adott, végre saját müveivel meggazdagodva. E' két nemzet a' tibetiek 's mongolok, politikai 's tudományos eseményei, sajátságos körülmények összehatása által majd ugyanazok valának. Buddha-vallásnak köszönik a' szoros barátságot, melly öket egyesiti, nem különben a' tudományok 's polgárisodás elterjedését. A' chinai uralkodók ármányos politikája hozá öket azon állapotba, mellyben most vannak. — Valláson kivül a' tibeti 's mongol tudósok philosophia, gyógyászat, csillagjóslat 's történettannal foglalkoztak. Méltatlanul vádolják némellyek a' buddha-literaturát, hogy történeti munkái nincsenek. Ázsia e' részében hajdan egyesülve volt a' világi 's egyházi kormány; igy a' tudósok munkái, mellyek a' világi eseményeket följegyzék, figyelemmel vannak a' vallás menetére is. — Papságtól támogattatva a' fejdelmek békével uralkodtak alattvalóikon, 's büszkék valának egyházi fejdelem (Khan ecclésiastique, nomun-khan) czimökre. A' lámák ellenben fejdelmek oltalma alá adák magukat, háboritlanul hatottak a' népre, vallástanaikat országos törvényekbe gyökerezék, 's könyveket terjesztének, mint legbiztosb eszközét czéljok elérésének. Nagyobb száma azoknak, kik buddha-vallást tanitának, az uralkodó fejdelmek házából származott, 's a' papság befolyása alatt neveltetvén, utóbb annak legbiztosb támasza vala. Ugyanazon papság többször fogá az elnyomatott nép pártját, és segité öt az elnyomó hatalmának korlátozásában. — Mint egykorú miveltség tulajdonosa, részesité abban, mennyire czéljainak megfelelt, a' népet is. A' testi orvos itt egyszersmind lelki gyógyász; gyógyszereit ő Buddha kijelentéseiként imákkal 's ráolvasással adja.

A' festész isteni sugallatként adja müveit, 's a' naptár csillagjóslat rejtélyes számításaival, mellyek istentanon alapulnak, készittetik. A' papi osztály e' befolyásánál csudálhatni-e, hogy munkái vallásos szinezetüek? Az is bizonyos, hogy a' történetiró az utat, mellyet elébe a' népnek egyetemi miveltsége szab, ki nem kerülheti. A' vallásbélyegü munkák jeles anyagot foglalnak magukban, melly az ázsiai nemzetek miveltség-történeteit világositja, 's azon nézetek kiegészitéseül tekinthető, mellyeket nekünk a' chinaiak 's más keleti annalisták adtak. Lelke e' munkáknak a' buddha vallás 's ugy szóllván második élete, melly ereikben kering.

A' buddhisták, Indiában üldöztetésök alatt, több eredeti sanskritmunkát más helyekre vittek, vagy elleneik feldultak, ugy hogy azok, mellyeket napjainkban feltalálnak, csak csekély részt tesznek azon forditásokhoz képest, mellyek a' tibeti, chinai 's mongol nyelvekből fenmaradtak. E' körülmény becsöket neveli; mert ezek az egyetlen kútfő, mellyből a' szorgalmas búvár ismereteit gyüjtheti. *) — A' nyelv szegénysége 's a' forditók eredetijeik szentsége iránti tisztelete munkáikat olly homályosak és zavarttaknak tevé, hogy azokat a' tibeti eredetivel összehasonlitás nélkül nem érthetni. Méltányolnunk kell mégis a' forditó lamák szorgalmát, hogy pásztori nyelvükön a' sanskrit, egy igen dús és kimiveltt nyelv, főeszméit 's magas kifejezéseit olly mesterileg tudák visszaadni. Annak valódi okát is feltaláljuk, tibeti 's mongol nyelven miért forditattott 's javittatott-ki annyi sok munka, 's minden erőködés daczára miért maradt-meg számtalan gépileg képezett mükifejezés, mellynek értelmét csak folytatott tanulás, sok olvasás és különféle szó gondos vizsgálata által, összehasonlitván azokat az eredetinek kifejezéseivel, találhatni-fel. Mi sok sanskritszó van szótagokra felosztva, 's minden szótag a' forditásban saját, független szót képez; még is a' mongol nyelv szelleme nyelvtani tekintetben tisztán maradt szilárd alapján, utóbbi munkáknak példányul szolgálandó. E' legjobb iróktól használtatott nyelv „sz. könyvek nyelvé"-nek (nomunkéle) hivatik.

A' tibeti literatura segedelmével 's lámáktól vezettetve alkoták nyelvöket a' mongolok, mellyre uj korszak derült, miután a' chinai fejdelmek ármányos politikájának, saját biztosságuk miatt sikerült alkalmatlan szomszédaik büszkeségét megtörni, 's nekik más irányt adni. Azon ürügy alatt, hogy a' textust lélekismeretes hüséggel adják vissza, a' forditók megröviditett szóformákat bizonyos népi szóejtésből 's kifejezéseket az eredeti mandcshu-nyelvből vettek-föl. Neologismusok, forditások, edictumok, rendeletek és szabályok a' csillagászat, keresztény könyvek 's chinai bölcsek munkáiból rendkivüli haladást tétettek a' mongol nyelvvel. — Mig a' literatura Tshing uralkodóház alatt ugy nevezett világi könyvekkel gazdagult, az egyházi nyelv is nehány, p. o. Tokbarloa, Minghi-dschamso 's főleg Khaybidschunai encyclopaediai szótár segedelmével meg lön alapitva. Az utóbbiban nemcsak a' sz. könyvek szavai 's kifejezései, hanem bizonyos ismeretek is foglaltatnak, mellyek e' könyvek olvasása mellett nélkülözhetlenek. Ennek segedelmével van Khanggiur után a' Hanggiur név alatt ismeretes könyvek egész gyüjteménye leforditva. A' szorgalmas szerzetesek, Dschandscha Khutuktu-tól buzdittatva, buzgóan folytatják azon munkák forditását, mellyek a' buddha-vallás tanai 's történetei felvilágositására szolgálnak. — A' chinai mó-

*) E' megjegyzés nehány év előtt tökéletesen igaznak látszhaték; de most tudjuk, hogy Hogdson ezredes Nepalban a' buddhakolostorokban az eredeti sanskrit munkákat feltalálá.

don történő nyomatás sok időt és költséget kivánván, igen árt az ujabb munkák gyors elterjedésének. Az Ázsiában olly igen becsültt kéziratok megtartják eredeti becsöket. A' pagodák, kolostorok, jámbor buddhisták magánházaik igen gazdag könyvtárakkal birnak, mellyek tudós munkákat foglalnak magukban; de idegenek hozzájok nem férhetnek. A' könyv üdv- eszközül, vagy valami szentnek, mi kór és szerencsétlenség ellen véd, 's nem csupán literariai munkának tekintetik.

Több mongol törzs, mellyek Baikalon túl laknak 's orosz ország oltalma alatt sorsuk javitása eszközeihez jutottak, jelenleg földieik, kik Bogdo-khan alá vettetvék, féltékenységének tárgyai. A' buddha-vallás, mellyet tibeti papság hozott-be mongol országba, annyira elterjede, hogy nemcsak a' buriátok buddha tanitmányát vallják, hanem annak fölvétele által a' tunguzi törzsek is ujjá születtek. A' buriäti lamák Tibettel hajdan nagy összeköttetésben álltak; fejdelmök fővárosában mivelék magukat, onnan számos régi könyvek és szokásokat hoztak magukkal, 's a' fiatalságot tibeti nyelvben oktaták. Gátoltatván e' zarándoklások, iskolákban a' sz. nyelv tudós ismerői meggyérültek, de a' buriäti törzsök között mindig valának szorgalmas és buzgó lamák, kik minden akadályt legyőztek, 's a' tibeti literaturában meglepő előhaladást tettek; tanúsitják ezt a' legjobb munkák forditásai, mellyek erőteljes irásmódban, folyóan 's helyesen advák.

Az orosz kormány a' baikalontúli szép sivatagokban rendet és békét hozott-be 's a' benszülötteket állandó lakhelyekhez szoktatni és e' polgárisodás hasznait velök éreztetni törekszik. Házi élettel a' buriätoknál tudományokhozi hajlam is nyilvánult. A' selenginski 's khorini sivatagokban és sok magánháznál állitott inkolákban az ifjúság, ha lassan is, olvasni 's irni tanul. Troizkosauskban a' mongol-buriät gyermekek számára iskolát állitotttak, melly a' kormány kisérletét már is helyesli. Az irkutski seminarium egy mongol osztályt bir, melly mongolok számára hitszónokokat képez. Az 1825-ki rendeletben meg van hagyva, hogy az irkutski 's nertschinski iskolákban mongol nyelv is tanittassék; mert némi viszonyban állván a' mongol törzsekkel orosz ország, e' nyelvben jó tolmácsokra van szüksége. Saját mivelödésökre a' kalmukok gyámolitást leltek Stavropolban és Sz. Pétervárott. A' kasani első gymnasium is számlál idegen növendékei köztt fiatal buriätokat. — Azonban orosz ország többet is tön a' mongol nyelvtanulásra nézve. Schmidt, a' sz. pétervári akademia tagja, e' nyelv első grammatikáját, első szótárát 's több munkát, a' mongolok történetei 's vallására vonatkozókat, adott Europának. Az első mongol nyelvtanitószék Kasanban alapittaték. Könyvtáraink nagy kincset birnak kinyomatott 's irtt munkákban, mellyeket az orosz uralkodás alá vetett törzsek köztt 's China belsejében, hova más europai hatalom nem juthat, gyüjtöttek. Érezvén a' mongol nyelvbeni oktatás kézikönyve szükségét 's e' nyelvű számos könyv és kézirat birtokában levén, eltökélém magamban mongol chrestomatiát kiadni, beszélyeket magában foglalót, mellyekből a' buddhavallás erkölcstanát tanulhatni; továbbra dogmaticai munkák töredékét, mellyek különféle változásokat, miken e' vallás átesett, tárgyaznak, és számos tudósitásokat, mellyek kelet történetei tanulásához mulhatlanul megkivántatnak; ezekhez a' mongol törvénykönyvből 's Tschin-tsong császár parancsaiból kivonatokat nyelv és történettani jegyzetekkel csatolék, mellyek az ujabb irásmód tanulását könnyitik, 's e' nemzet jelen állapotját ismertetik. (Kowalewski mongol chrestomathiájából).

DIVAT.

32-dik divatkép (Parisból.) — Kalap tollakkal; városi ruha selyemből: — coiffure crepből „à la Reine Berthe" és burnusz himzett organdiból; oudinot-alruha. — Bécsi divat jul. 30-kán: sárga virágos ruha himzett foulardból, egyenes lebegénynyel, és egy másikkal, melly a' ruha altestén kétfelé nyilván mintegy kötényként képez; ris-szalmakalap egy tollal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

64.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap augustus 9kén 1840.

KÖLTÉSZET.

Lemondás *)

Hah mi ez? — hát ez fogantatásom
Földi czélja, csalfa rosz világ?
Illy sulyos lesz hát egész futásom?
Míg öröklő síromat megásom,
'S a' halál pályám elébe vág.

Szívet, telve tiszta érzelemmel,
Nyujta véghetetlen alkotóm:
'S mért? talán, hogy lángoló hevemmel
Elszoritva haldokoljon e' mell,
'S hő szerelmem légyen altatóm?!

Hogy szeressek mondhatatlan' — mint csak
Földi lény szeretni, égni tud —
'S szép reményit e' szent érczésnek
Födje gyászos átka megvetésnek?
Míg a' vágy kihal, 's szivem sirjába jut.

Hát hol itt az élvezet virága,
Hol van itt a' földi üdv 's gyönyör?
A' teremtés legszelídebb ága,
Hogyha igy tün a' sziv ifjusága,
Ha az érzés csak zsarol 's gyötör.

Nem! czért — szűt nem teremte nékem
Véghetetlenül jó Istenem;
A' midőn lerázta semmiségem'
'S por-hüvelybe fuvta árva létem':
Mért tett volna akkor ellenem?

A' világ, mellytől kiosztni hagyja,
Ugy van! a' világ tagadta-meg
Tőlem minden üdvem és reményem',
'S kéjt mosolygó báj szerencsefényem,
Mellyért e' sziv hasztalan remeg.

Ám legyen! lemondok im örökre:
Furja által a' kin szívemet,
És kit olly hiven 's forrón szerettem,
Kiért lángom áldozatja lettem:
Ő temessen sirba engemet!

---

*) Mutatványul a' szerzőnek nem sokára megjelenendő illy czimü könyvecskéjéből: „Érzelem-virágok."

De nem! még egy pillanat virágát! —
Még ezért térdekre hajolok, —
Melly betölti keblem minden vágyát,
Éreztetvén a' lét boldogságát:
Aztán o ég! aztán — meghalok!

Szelestey László.

INTÉZET.

A' **királyi könyvnyomó intézet.** *(Folyt.)* A' forradalom kitört, 's a' nemzeti gyülés biztosokat nevezett-ki, Duperron család vagyonát a' status birtokától elválasztókat. Többszöri intézkedés és organisatio után, a' köztársaság harmadik évében, végre biztos alapra állittatván „a' köztársaság könyvnyomó intézete" czim alatt minden hivatalos közlemények és status költségén nyomatott papirok készitése reá ruháztatott. E' pillanattól azon karaktert kezdé magára ölteni, mellyet jelenleg is visel, és minden eddigelé vele történtt változások nem egyebek, mint az akkor meghatározott elv kifejlései, noha minden következő forradalomnak nagy befolyása volt az intézetre. A' könyvnyomás akkoriban a' jog-departamentum kormánya alá adatván, most is folyvást a' jog-ministerség parancsa alatt áll. Consulság idején az rendeltetett, hogy az intézet költségei saját keresményéből fizettessenek, és minden felesleges pénz az intézet tökélyesbitésére fordittassék. A' császár 1806-ban a' Louvre-ból Rohan hôtelba szállittatá (hol most is van), és uj kormányzási organisatiót rendelt neki, mellynek azonban semmi egyéb nyoma, mint hogy a' magány személyeknek dolgozástól eltiltatott, kivevén a' keleti nyelveken készültt 's olly műveket, mellyeket a' császár a' szerző jutalmazására status költségen nyomatott-ki. Ezen rendeletnek azóta folyvásti gyakorlatában voltak.

A' restauratio, mint mindenütt, itt is megkisérté, bár mi kevéssé volt is ujabb időkre alkalmazható, a' régi állapot helyreállitását, 's egyik legkülönösebb bizonyitványaul annak, hogy mit sem tanult és feledett-el. Duperron családot igyekezett a' királyi könyvnyomás birtokába helyeztetni, mi a' statusnak nem kevés terhére váltt föltételek alatt meg is történt. De Sacy Sylvester, a' keleti betűk akkori felügyelője elbocsáttatást kért és nyert, minthogy magány-személy alatt szolgálni nem akart. Utódja Saint-Martin lön; midőn azonban 1823-ban a' közvélemény által kényszeritett de Serre, minister nyilatkozást kényteték közzé tenni, miszerint a' könyvnyomás igazgatását ismét közvetlenül a' kormány vállalá-el, de Sacy ujra elfoglalni akará régi helyét, mi Saint-Martinra nézve annál aggasztóbb volt, minthogy egyéb hely számára üresen nem vala. A' könyv-

nyomás uj igazgatója félre veté de Sacy folyamodását: de midőn 1832-ben Saint-Martin meghalt, de Sacy ismét régi hivatalába lépett, mintha azzal fel sem is hagyott volna, és halálaig vivé is. Ezen anekdota különben csekély fontosságú e' tárgyomra nézve, de e' vonás annyira jellemzi emberemet, hogy elhallgatni teljességgel nem tudám.

A' juliusi napok után ismét kemény megtámadás czélja lön a' királyi könyvnyomás a' parisi nyomók részéről, kik a' könyvnyomás egyedárusságáról 's azon veszteségről panaszlának, mellyet a' status a' tulfeszitett ár miatt szenved. 1832-ben ujolag egy választmány ült össze, részletesen szétbonczoltt nyilatkozást közre bocsátó, mellyben azon okokat fejtegették, mik már rég időtől védik a' királyi könyvnyomást a' parisi nyomók fondorkodásai ellen, 's hihetőleg még soká védendik. Ez okok kettőben központosithatók: 1) a' keleti betűgyüjtemény miatt, melly egyetlen maga nemében 's legtökélyesebb egész Europában, és semmi magány-intézet által ki nem pótolható; 2) a' kormánynak érdekében fekszik olly intézettel birni, melly egész erejének összitése által nehány óra alatt olly nyomtatvány-tömeget állitson elő, mennyi törvény-szerzésnél 's kamarai munkálatoknál mulhatlanul szükséges. E' végből e' nyomó-intézet fentartása elkerülhetlen, 's ez esetben legtanácsosb minden kormányi 's hatósági nyomtatványt az intézet sajtóival készittetni; mert költségeit csak ugy fedezheti saját keresményével, ha nagyban munkálhat. Ezen okok minden czáfolat legyőzésére elégségesek, ámbár még azt is hozzájok lehetne toldani, hogy a' királyi sajtók ritka tökélyű munkáit éppen ugy követendő mintául 's ösztönül tekintheti minden egyéb franczia sajtó, mint Sevres porczellan gyárát a' hasonnemű gyárok. Csak egy példát akarok emliteni azon munkálati gyorsságról, mellyet a' királyi sajtók sükség idején kifejteni képesek. Mult évben a' király, megholt testvére Montpentsier herczegnek memoirejait, az intézet igazgatójának kezébe adá délutáni 2 órakor nyomatás végett, 's az igazgató más nap délben a' kéziratot és a' lenyomott munkának egy példányát nyujtá-át a' királynak két kiadásban, negyed 's nyolczad rétben, megsajtolva 's bekötve. Az ivek számával fájdalom! nem szolgálhatunk: annyi azonban bizonyos, hogy a' kötetek közép vastagságúak voltak. Igaz, illyesmi csak szükség esetén 's az intézet egész erejének központositásával eszközölhető; de még is bizonyitványa annak, mit tehetnek a' sajtók szükség esetén a' kormányért.

(Folyt. következik.)

SZORGALOM.

Keselyű-fa. A' tcsantaburi-ak egyik fő foglalatosságát a' keselyűfa keresése teszi. Azért neveztetik pedig e' fa igy, mert belül fekete pettyes, mint a' keselyűnek tollai. Azonban itt is egyedül a' fekete rész kapós: ennek illatja, ha meggyujtatik, mondhatlan kedves; a' siam-iak minden gyógyszerükben is használják, és a' tapasztalás bebizonyitá, hogy mint gyógyszer hathatós erejű. E' fa csak egy nemében találtatik az élő fáknak; 's az azt keresők ollókkal, szekerczék 's különféle idomú fürészekkel fegyverkeznek-fel. Ha meggyőződnek felőle, hogy valamelly élő fában keselyű-fa van, azt levágják, megfaragják, darabokra fűrészelik, 's a' gyakran igen különös alakú keselyűfát igy vagdalják-ki nagy figyelemmel. Igy elkészitve caty-ját (chinai font — 20 obon) 5—6 tical-on (5—6 for.) adják-el. A' tartomány fejdelmének minden keresztény család két caty adót tartozik fizetni évenként (Echo du Monde savant.)

Hamachromie. A' „Courier de la Cote d' Or" bizonyos **Mannot** nevű hornyoló találmányáról tesz emlitést, melly abban állna, hogy réz vagy kőlapok nyomásánál, egyszerre több szin nyomható a' papirra (innen a' Hamachromie nevezet), és ezt jegyzi-meg róla: ezen éppen olly egyszerű mint elmés találmány által fel van oldva ama nagy kérdés: „lehet e' egyszerre több szinnel nyomni?" Előttünk egy illy módon készült kép fekszik, mellyre egyszerre négy különböző szin nyomaték. Rajz 's nyomás tisztasága és tökélyessége minden kivánatot felülmulnak (Echo du Monde savant.)

Szabaditó reppentyűk. Tavaszhó 22-kén uj kisérleteket tettek Havre-ban e' reppentyűkkel, mellyek által veszélyben forgó hajókra kötelet lőnek. A' reppentyűk általában 315—320 metrenyire szálltak a' nélkül, hogy a' kötél csak egyetlen egyszer is elszakadt volna. Azonban reménylik, hogy a' czél-távulságot még 500 metrenyire is fölvihetik.

Essőkerék. — **Finlay János** az északamerikai egyesült statusokban uj találmánynyal lépett világ elébe, melly a' vaspályákra nézve lényeges haszonnal bir. A' mozgép kéményére t. i. készitményt alkalmaz, melly örökké forgó kerék segedelmével mesterséges essőt teremt elő, 's ez által a' felszállongó sziporkákat, mellyek már sok szerencsétlenségnek voltak eszközei, rögtön eloltja.

Gyors száritás. Bengold, parisi fi, egy találmányról tön jelentést az akademiának, melly abban áll, hogy nedves anyagok 4—6 percz alatt csupa több oldalróli légvonal által megszárithatók. Nem lenne-e' tanácsos e' találmányt sok helyt literariai salonainkban is alkalmazni?

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, aug. 3kán „korona és vérpad, vagy, álomital" drama 5 fvsban. — 4-én „az ikrek" vig játék 4 fvsban. Schneider után Nagy Ignácz. — 5-én „peleskei notarius" bohózat 4 fvsban. Nézök ez estve szépecske számmal. — 6-kára „Lignerolles Luiza" volt kijelelve.

NAGY-KANIZSA, jul. 26. Mezővárosunk honi nyelvünkhez hiv 's tettleges ragaszkodásával, mivel nem egyedül polgársága csemetéit a' honi nyelvben tanittatja tökélyileg, hanem maga az itt számosb zsidóság is a' magyar nyelvet főtanulmányul befogadta iskoláiban, esztendőnként édesgeti a' vándor Thalia magyar papjait. Illy társaság keblezett-be itten jelenleg, melly Munkácsi Pál ur kormányzata alatt egész nyári szakon kielégitőleg adá szinmutatványait. Dicséretre méltóan adák a' szindarabokat, sőt bohózatokkal is kedveskedtek: de a' szomorú játékokat nélkülözhetnök, mert ezekben az elkerülhetlen szivrenditő tapintatuk, emberjellemző nézetök, szomorra vagy sajnálatra ösztönző hangváltozatuk nincsen; noha ezt is, honi színünk mosti keletében, helyeselhetni. Dééši ur, a' pesti színház rendes tagja (?) ada többször vendégszerepeket, 's jeles működéseivel mulattatá a' tömött teremet, melly neki, deréksége érdemében, hangos tapsokat tömjénzett. — Hirlik, hogy e' színésztársaság itt meg fogna alapittatni, mi czélból a' nemes pártfogolók már szinház emeléséről kezdnek gondoskodni. (Hirn.)

B. FÜREDRŐL. Balaton-Füred bájos vidéke, kellemes savanyú vizének némi haszna, a' kényelmes hideg fürdő, ez évben is e' magyar Tempébe varázsla néhány hétre. Megérkeztemkor — nyárelő végén — már mintegy 400 vendég poharazta reggelenként a' hársok lombjai alatt sétálva Füred kedves savanyú cseppjeit. A' harmad negyed évi feszességet most egymáshoz közeledés, köztársalgás, nyájas beszélgetés, szóval, népszerűség váltá-fel. Időtöltésre alkalom annyi, hogy hogy tulfeszitett képzelődöt 's az életunttat kivéve, négy öt hetet bárki unalom nélkül tölthet-el. Füreden a' fürdés, savanyúviz ivása és sétálás élvezetén kivül; Balatonon hajókázás, hangversenyek, gyakori tánczvigalmak, Tihany viszhangjával enyelgés, Füred igéző szomszédságaiba rándulás 's naponkénti szinjátékok mulattatják a' vendéget; szinjátékok olly szinházban, mellyet hazafiság emelt a' nemzetiségnek, mellyben egyedül magyar nyelvnek szabad a' szinpadról hangzani. E' ház külseje meglehetős csinos; de belseje homlok-feliratára homályt von. A' színészek tán csak azon okból égettek két szál gyertyácskát egész nézőhelyen, hogy a' meszeletlen 's csupán bevakolt falak eltakarásával megkiméljék a' hazafiságot ön maga előtti pirulástól. Azonban kár palástolni a' roszat; eltitkoltt baj nem orvosoltatik. Lám, később három lámpa fénye fölfedezte a' hiányt, 's következése az lön, hogy jövő évre belsejét is külsejéhez méltóvá ékesitendi a' hazafiság. Benne jelenleg, nyárhó elsőjétől, a' pécsi színésztársaság adja mutatványait; a' tagok főbbjei előttünk már korábbi időből ismeretesek. Tagjai: Erdős ur, a' társaság rendezője, Szilágyi, Hubenay, Biró, Almásy, Nagy, Bartók, Udvarhelyi, Fekete, Molnár, Köváry 's ifj. Hubenay urak; Komlóssyné, Hubenayné, Erdősné, Szilágyiné asszonyok, 's Darvas Etelka és Komlóssy Paulina kisasszonyok. B. Eszter, E. Antonia kezdők. Mult hó utósó napjaiban Komlóssy Ida k. a. eddig a' pesti, ezentul a' szegedi társaság tagja, lépett-fel vendégképpen, 's kedvesen fogadtatott. Az előadások számos nézőtől látogatva általános tetszést nyertek. Ezzel nem azt akarom erősiteni, mintha

minden előadás hibátlan volt volna; azt még pesti szinpadunkon is (hol egy idő óta a' dramai szinészek mód nélkül hanyagok, készületlenek) ritkaság látni; csak azt, hogy az ipart méltányló 's lehetlent nem kivánó közönség, egy két órát ha nem comme il faut mulatva is, legalább nem ásitva ölt-le életéből. Szitár.

HANGÁSZAT.

Nyilvános énekiskola Pesten. — „A' pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskola szabályai és első alapitóinak névsora" mult hetekben jelent-meg. (Pesten, Beimel József betűivel. 1840. 12-ed rét. 45 lap.) — Láthatni e' könyvecskéből, milly alapoknak 's nagylelkű hazafiaknak (kik a' hon fiatalságára terjedendő moralis hasznot többre tudták becsülni bármilly kecsegtető, fényes külsőnél) köszöni létét e' hasznos intézet. — Hogy pedig mindenki akár itt helyben akár a' távulabbi vidékeken lakó pártfogók közül lássa 's bizonyossá legyen, hogy áldozata annak rendje szerint eljutott rendeltetésére — valamint azért is, hogy a' ne talán némellyeknek innen tévedésből vagy bár mi okból kihagyatott neveik iránt az intézet igazgatósága annál biztosabb értesitést nyerhessen; — a' nevezett könyvecskében lévő t. cz. pártfogók neveit e' lapokban is közleni szintugy érdekesnek mint illő és szükségesnek tartjuk. — Következők pedig azok:

I. Egyszer 's mindenkorra fizetők (*ezüst pénzben.*)

Batthyány Fülöp hg. 200 ft. — Bazin városa (20 ft.) — Beimel Józs. 5 ft. — Birkés Endre (1 ft). — Breisach Herman (4 ft). — Brezenheim Ferdinand, r. herczeg (10 ft.).

Csáky Petronilla, grnő (5 ft.)

Dresmitzer Károly (1 ft.) — Drnovszky Ferencz plebanus. (5 ft. 20 kr.)

Emerling Károly (5 ft.) — Esterházy Mihály gr. (ifj.) (10 ft.)

Ferdinandi Ignácz (5 ft.)

Granichstädten Zsigmond (4 ft.) — Greguska István, kanonok (2 ft.)

Kadisch Joachim (8 ft.) — Kajdán Miklós. (5 ft.) — Kappel Frid. (5 ft.) — Kelecsényi János, kanonok (2 ft.) — Kelecsényi Johanna (2 ft.) — Kelecsényi József (2 ft.) — Kollár István, püspök (15 ft.)

Mandl Joachim (5 ft.) — Mayer Antonia (1 ft.) — Mayer István (1 ft.) — Mészáros András, kanonok (1 ft.) — Moturz Lajos (2 ft.) — Mráz Mihály (3 ft.)

Nekula Márton (5 ft.)

Obholczer János (1 ft.)

Pongrácz Nep. János, kanonok (2 ft.) — Pozsega vármegye küldeménye (40 kr.)

Sándor Imre, kanonok (40 kr.) — Sórez Imre, kanon. (1 ft.) — Spéez József (3 ft.) — Steinbach József (5 ft.)

Tóth Gáspár (5 ft.)

Váczi járásból (Pest megye), t. Fáy György főszolgabiró úr által gyüjtetett (19 ft. 20 kr.)

Wachsman Károly (20 kr.)

II. Gyámolók.

1) Évenkénti 2 ezüst forinttal.

Gallovich Vincze. — Herman Ignácz. — Lex József. — Marton József. — Muszely Károly. — Nizsálkovics László. — Pitzinger János. — Posch János. — Ritter Sándor. — Schubert Fridrik. — Steininger János. — Vay Milva.

2) Évenkénti 3 ezüst forinttal.

Jakab István.

III. Részvényesek.

1) Évenkénti 5 ezüst forinttal.

Ackermann Antal. — Ádám Antal. — Agárdi Mihály. — Alter Antal. — Alter Jakab. — Amade Thadé, gróf. — Andrássy Manó, gróf. — Appiano József. — Asztalos Károly.

Bäcker György. — Balassa Antal, báro. — Bartay Endre. — Batthyány Eliza, grnő. — Beke Kálmán. — Biderman H. — Bodányi Venczel. — Boskovitz József. — Bräuer Ferencz. — Bräuer Józs. — Burgman Károly.

Calderoni István. — Cibulka Alajos. — Csanády Ferencz. — Császár Sándor. — Cziráky Antal, gróf.

Damianovics György. — Derra Anasztáz. — Dolezsálek Antal. — Dumtsa A. — Dumtsa Demeter.

Eckstein Anna, Rosti Albertné. — Eckstein Fridrik. — Erdődy Kajetán, gróf. — Eötvös Dénes, báro.

Fabricius József. — Farkas Ignácz. — Fáy András. — Feichtinger Domokos, prépost. — Festetics Franciska, grófné. — Festetics László, gr. — Festetics Leo, gr. — Feszel József. — Forster Laj. Vilmos. — Fröhlich Fridrik. — Fuchs Keresztély. — Fuchs Rudolf.

Gaál József. — Geitner és Tschurl. — Grisik Károly. — Glückswerth Mihály. — Gömöry Károly. — Grabovszky Athanáz. — Grimm Vincze. — Grónay Mihály. — Günter Károly. — Gyulai Ferencz, gróf.

Haader György. — Hajnik Pál. — Hajnik-Sziklayné asszonyság. — Halbauer János. — Harsányi Pál. — Heckenast Gusztáv. — Heitzenberger József Helmeczy Teréz asszonyság. — Henfner János. — Hengelmüller Mihály. — Hirsch Ferencz. — Hocheker István. — Horváth Ilona, szül. Pekáry asszonyság. Ivanovics András.

Jakovich József. — Jalics Ferencz A. — Jankovich György. — Jankovich Miklósné, szül. Hauk Róza assz. — Jeszenszky Ignácz. — Jeszenszky Lajos. — Jósika Miklós, báro. — Jurenák Pál.

Kapczy Tamás. — Kapy Imre. — Kárász Henriette. — Károlyi István. — Károlyi Lajos, gróf. — Kecse Ferencz. — Kilian György. — Kiss Iván. — Klausz Endre Leopold. — Klopfinger János. — Kohlmann Károly. — Komáromy György. — Kostyál Ádám. — Kovách György. — Kövér Gergely. — Kun József. — Kunig József. — Külkey Henrik.

Liedemann Ján. Sam. Fridrik. — Lónyay Menyhért. — Löwinger Ignácz Fridrik. — Lövy Hermann. — Luptsánszky Elek.

Madách Imréné, Majthényi Anna asszonyság. — Madách Imre. — Marczibányi Lajos. — Mariássy-Szepessy Maria asszonyság. — Mátray Gábor. — Mátray József. — Mayer József. — Memlauer György. — Mericzay Antal, kanonok. — Molnár József. — Müller Godofred. — Müller Xav. Ferencz. Nádasdy Tamás, gr. — Nachtigal Jakab. — Náko Anasztázia. — Neuhofer János. — Novák Dániel. — Nyáry Pál.

Oestereicher Dávid. — Ordódy Pál.

Pajthényi Maria asszonyság. — Palásthy Viktor. — Pap Gábor. — Patachich Károly. — Patay József. — Perlasca Domokos. — Pfantzert József. — Pfeffer Ignácz. — Pfeiffer Mátyás. — Pfeiffer Lörincz. — Pfriem József. — Pink Dávid. — Podmaniczky Eliza, báróné. — Pollák Bernát. — Pscherer Miklós.

Raics József. — Randhartinger Benedek. — Reseta professor. — Reszler István. — Ritter János. — Robitsek József. — Rosti Albert. — Rupp János.

Salamon Lajos. — Sándor Móricz, gr. — Schedius Lajos, kir. tanácsnok. — Schedius Lajos Eduard. — Schmidt János. — Schodel János. — Schoober Ferencz. — Sebastiani Vilmos. — Seider Konrád. — Serényi László, gróf. — Spányik Antal. — Sranyi János. — Staffenberger István. — Stuller Ferencz. — Stürmer József. — Szabó János. — Szabó Keresztszeghy Antal. — Szalay László. — Szalbek Jakab. — Szaniszló Ferencz, kanonok. — Széchenyi István, gróf. — Széchényi Lajos, gr. — Székely Károly. — Szekrényesy Endre. — Szekrényesy József. — Szentkirályi Móricz. — Szép Mihály, plebanus. — Szilágyi István. — Szilassy Ferencz. — Szilassy József, ifj. — Szmolka Benedek. — Sztanojovics Lázár.

Tabódy Pál. — Takácsy Miklós. — Teleki Ádám, gr. — Teleki László, gr. — Tölgyessy Jánosné, Mády Klára asszonyság. — Trattner Károly. — Trefort Ágoston. Tschögel Gáspár. — Tsukly Pál. — Trsztyánszky István.

Ullmann Bernát. — Ullmann Gábor. — Ullmann László. — Ullmann Veronika asszonyság.

Ürményi Ferencz. — Ürményi Nep. János. — Ürményi László.

Valero Antal. — Vass László, kanonok. — Vay Anna, özv. Komáromy Györgyné asszonyság. — Vay Katalin. — Vezerle Maria, asszonyság. — Vigyázó Antal. Vlasics András. — Vogel Lajos. — Vrányi Constantin.

Wagner Maria, szül. Hocheker asszonyság. — Wagner Sándor. — Walthier Antal. — Weisz Bernát Ferencz. — Wodianer Sámuel.

Zankl Endre. — Zichy Miklós, gr. — Zichy István, gr. (idősbb.)

2) Évenkénti 10 ezüst forinttal.

Bozda Naum. — Károlyi György, gr. — Kovács Zsigmond. — Nákó János. — Prégard János. — Rehorosvszky Miklós. — Schaffer János. — Teleki József, gr. — Gr. Zichy Lászlóné, szül. Széchényi Maria grófné.

3) Évenkénti 15 ezüst forinttal.

Ullmann Móricz János.

4) Évenkénti 20 ezüst forinttal.

Sztankovics János, püspök.

5) Alapitványnál fogva.

Liszt Ferencz ur (1377 ft. 12 kr. p. p.) alapitványának kamatjai évenként 82 ft. 39 kr. ezüstben.

DIVAT.

Parisban mult hetek közben igen szép canezou mantillák készültek hosszú ujakkal, csipkéből 's keskeny batiszt-ránczokból öszverakva, keskeny gallérral, melly valenezi csipkékkel volt körözve, mellyek jabot gyanánt az övig szolgáltak. Ehhez járult egy batiszt ruha, hasonló öt keskeny lebegénynyel, valenczi csipkékkel körözve, 's fölöttük szélesebb csipke. — Pompadour mantillát és arab burnuszt is viselnek musselin és csipkéből; capote-kalapot himzett organdiból; — ökölkesztyűt bőrből, melly a' karok közepeig begomboltatik; ruhát fehér 's violaszinű koczkás organdiból.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön augustus 13kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Hit, remény, szeretet.

I.

Mikor kicsiny valék, anyám
Ölében ringatott,
Hő csókokat rakott reám,
'S imigy tanitgatott:

„Egy lény van mindenütt jelen,
Az égen 's földtekén.
Tökélye legfőbb, 's tul halad
E' földi lényekén.

„Higyj benne, hidd szavát fiam!
Reméld igéretét,
Jobban szeresd, mint bármi kéj
Üdvdús élvezetét.

„Imádd szűd mélyiből, 's ha vész
Dul életed egén,
Segélyre nyujt vezérfonált
A' vész tömkelegén.

Igy édenes leend e' föld,
'S ha sirverem nyel-el:
A' menny apadhatatlan üdv
'S gyönyörbe átölel."

II.

Elröpült e' tünde kor
Égi elv között,
Gyermek pelyhes ifjura
Már átöltözött.

Láttam e' lényt, 's hol kinéz,
A' kis ablakot,
Ennyi bájt 's tökélyt az ég
Egyre sem rakott.

Bár hová e' földtekén
Bolygjak, őt lelem,
Őt, ha a' menny végtelen
Kékjét nézdelem.

A' korány pir tükrözi
Arcza bíborát,
Csillag: emlényes szeme
Rezgs csillagát.

Ég nyilása a' mosoly
Szende ajkain.
Szent h i t e m csügg szózata
Égi hangjain.

Szent r e m é n y e m , ajkai
Hő igéretén,
S z e r e t e m szűm leghevesb
Tiszta érzetén.

Őt imádtam, és imám
Meghallgattattott,
Ha keserv zsarolt, vigaszt,
Enyhet 's írt adott.

Véltem: ő a' lény, anyám
Mellyről oktatott,
Ha szivápoló ölén
Játszva ringatott.

Véltem mennybe ő ölel,
'S e' kéj végtelen,
Hajh nem! elmaradt ez, a'
Lányka hűtelen.

Gigler József.

FESTÉSZET.

A' p e s t i m ű v é s z e t i egyesület képei 's részvényeinek kijátszatása alkalmával (aug. 2.)történtt sorshuzást e' lapok 63-ik számában előadván emlitettük, hogy az ott netalán levő hiányt kipótoljuk 's a' hibákat megjavitjuk; mert az ott nevezett számokat csak a' sorshuzáskor, mennyiben hallani 's érteni lehetett, jegyzettük-fel, 's igy is közlöttük azokat. Most a' Pesther Tageblatt 188-dik száma szerint, hol az egyesület titoknoka által hivatalosan legelőször közöltetnek a' kihuzott számok a' nyertesek neveivel együtt, mi azokat számrendbe szedvén, ujolag előadni kötelességünknek ismerjük.

Az első szám mindenkor a' részvényes számát, a' második pedig a' nyertt tárgyét jeleli.

5. Bartakovich Ágoston 129. — 12 Rupp Thekla 39. — 13. Rupp György 62. — 23. Serényi László gr. 3. Perzsa, Waldmüllertől. — 31. Grimm Vincze 109. — 32. Kiss Károly 18. Schiavoni: antik, hölgy. — 35. Schedius Lajos 22. Röhner: baromfit etető leány. — 60. Mariássy Béla 131. — 64. Mariássy-Szepessy Maria assz. 113. — 68. Stöck Ferencz 67. — 70. Dessewffy Marczel gr. 5. Hunyady Ján. halála Schmidttől. — 85. Wagner Maria 80. — 92. Kracz Ján. 25. három sz. hölgy, Schulztól. — 96. Szekrényesy Endre 103.

104. Fridrik Mikl. 61. — 120. Grechenek Béla 130. — 126. pápai casino 118. — 129. Benyovszky Zsigm. gr. 73. — 145. Nicz-

ky Sánd. 86. — 148. Slachta Etelka 10. Barom-itatók, Swobodától. — 151. Bánffy Józs. 123. — 168. Esterházy gfné 30. Pragai tejáruló leány, Ginovszkytól. — 174. Robitsek Alajos 45. — 184. Pomikalko Kár. 100. — 197. Tessényi Zsigm. 106.

201. Antal Mih. 11. Perger: keresztelés szükségből. — 209. Brandstetter Ferd. 122. — 242. Guttmann Máty. 41.—244. Hajnik Pál 27. Heicke: favágók. — 253. Hanisz Imre. 89. — 257. Mühr Antal 84. — 263. Kehrer Ferencz 94. — 281. Nagy Ist. 21. gyümölcsök, Kärglingtől — 286. Klarke Ádám 28. Schiffer: Admont melletti vidék.

302. Taubner Kár. 79. — 303. Toth Lőr. 96. — 306. Hatz Józs. 114. — 310. ifj. Vizer Ferencz 33. Gaal: tengeri hajók. — 335. Günther Kár. 36. — 342. Frimont Maria gfné 90. — 345. szegedi casino 60. — 357. Sperlák Andr 34. Gaal: havasok. — 373. Hartmann Kár. 119. — 385. Brevilliers Laj. 47. — 394. Jerney Ján. 82. — 397. Vizer Józs. 8. Szale: Traunkirchen melletti vidék.

416. Podmaniczky b. 104. — 427. Batthyány Eleonora gfné 99. — 430. Göcz Alajos 1. Feid: erdei vidék. — 451. Hoffmann Kár. 42. — 453. Weiss Márt. 15. anyai öröm Danhausertól. — 459. Hikiss Vincze 63. — 460. Hegedűs Laj. 78. — 465. Klette Kár. 52. — 479. Eötvös Józs. b. 14. Gruber: virágok. — 484. Kölber Jakab 29. Berchtesgaden; Barbarinitól. — 497. Dolezsál T. 133.

515. Szentiványi Ant. 7. Georginák Pettertől. — 521. Józsa Laj. 61. — 525. Szerencsy Anna 111. — 529. Rabenau B. 71. — 532. Serényi grfné 56. — 548. Fodor Imre 128. — 572. Schmidt Ant. 75. — 574. gr. Esterházy Kázm. 42.

601. Grimm Vincze 23. Dürenstein Abbiatitól. — 617. Trestyenszky Béla 126. — 629. Klausz E. L. 57. — 642. Marich Francisca 32. Árva vára. Alttól. — 647. Ágoston Sánd. 59. — 673. Batthyány Kazm. gr. 17. Müller: paraszt verekedés.

709. Peitler Ján. 68. — 718. Ox Kár. 101. — 728. Hirt Máté 127. — 742. Szögyény László 49. — 744. Gerliczy Vincze b. 121. — 753. Zitterbarth Ján. 66. — 755. Podmaniczky László b. 116. — 757. Török Louise 132. — 765. Schön Pál 125. — 784 Heránus 83. — 794. Lövinger Fer. 108. — 799. Engert Kár. 87.

806. Komáromy 117. — 814. Lévay Sánd. 46. — 819. Uzovics Sánd. 6. koldus, Weidetől. — 833. Pausenberger Ferd. 19. II. Endre kir. Herbsthofertól. — 842. Berzeviczy T. 9 sebhedtt katonanő, Zimmermanntól. — 851. Boronkay 37. — 858. Török Józs. 77. — 861. Ő cs. k. fensége a' nádor-főherczegné 124. — 862.

Ugyanaz. 102. — 864. Pollermann Ferencz 35. Beczkó vára Gaaltól. — 868. Hartleben Anna 97.

918. Orczy Laj. b. 85. — 932. Aumayer Mih. 135. — 947. Fuchs Ján. 91. — 957. Kammermeyer 53. — 970. Spécz Ant. 13. leégettek, Lavostól. — 976. Hesszel Vilm. 4. Schwemminger: Weidling am Bach. — 991. Horváth Anna 105. — 999. Kreiger N.J. 120.

1002. László Jozefa. 20. tanulmányfő Aumayertól: — 1005. Harsányi Pál 93. — 1010. Vörösmarty Mih. 69. — 1011. Rózsa Theréz 110. — 1042. Palásthy Victor. 2. De Pian: kolostor-csarnok. — 1046. Fuchs Samuel 70. — 1061. Dezső Im. 74. — 1063. Hutiray Alajos 81. — 1081. Jurenák Pál 12. Barabás: galambposta. — 1082. Koller Fer. 58.

1102. Seiler Kár. 38. — 1105. Fórián Márt. 54. — 1133. Farkas Maria 72. — 1136. Orczy-Pejácsevics gfné 50. — 1153. Szemere Mikl. 16. Schiavoni: megelégedés. — 1156. Apor Kár. b. 112. — 1164. Trieszti egyesület 44. — 1165. ugyan az 48. — 1170. ugyanaz 134. — 1176. ugyanaz 88. — 1179. ugyanaz 31 Altman: stajer vidék.

1202. Trieszti egyesület 93. — 1206. ugyan az 95. — 1210. ugyanaz 65. — 1212. ugyanaz 26. tanulmányfő, Aumayertól. — 1234. ugyanaz 107. — 1243. ugyanaz 76. — 1272. Tamásy Józs. 40. — 1277. Spányik Glyczér 51. — 1278. Majthényi Maria 115. — 1280. König Ant. 55. — 1290. Maurer Pál. 98.

Jegyzet, a' 24-dik számú olajfestvény nyertesét és számát a' Tageblatt nem emliti. — A' sorshuzó egy kis fiú és leány volt, a' pesti vakok intézete nevendékei.

SZOBRÁSZAT.

Adakozások Kölcsey emlékére.

IV. közlés.

Gyürky Medárd urnál: Ullmann Bernát 10 ft. Okolicsányi Antal 1 ft. Fehérváry Miklós 2 ft. Laszkáry Miklós 1 ft. Kubinyi Vilmos 2 ft. Mártonffy Dienes 2 ft. Nagy József 1 ft. Gyürky Edvard 1 ft. Stummer Ferencz 20 kr. Szentkirályi László 1 ft. Boronkay Lajos 2 ft. Pajor Mátyás 1 ft. Baross László 1 ft. Udvardy Antal 1 ft. Lasskáry Lajos 2 ft. Vladár László 1 ft. Trajtler Lajos 5 ft. Vladár Bertalan 50 kr. Vajgeth Mihály 20 kr. Bakay Ferdinand 1 ft. Ebeczky Pál 20 kr. Lábody Gábor 20 kr. Sarnóczay Pál 20 kr. Gyürky Lajos 20 kr. Szabó József 20 kr. Kabzán László 10 kr. Gyürky Sándor 1 ft. Kasza Ágoston 20 kr. Szilasy Gábor 20 kr. Liptay Mihály 20 kr. Nedeczky László 20 kr. Sarnóczay József 20 kr. Raksányi Pál 20 kr. Pongrácz Gyula 20 kr. Gyura Lajos 20 kr. Baloghy Imre 1 ft. Kasza László 20 kr. Lukács Lajos 20 kr Vajda István 20 kr. Plachy Sámuel 1 ft. Sembery Boldizsár 1 ft. Fekete László 1 ft. Majláth Lajos 1 ft. Gyürky Antal 1 ft. Baloghy Lajos 2 ft. Záborszky An-

tal 20 kr. Buócz Lajos 1 ft. Majzik Sándor] 20 kr. Tersztyánszky Bertalan 1 ft. Luczenbacher testvérek 2 ft. Maga a' gyüjtö 1 ft. 30 kr. — Összesen 56 ft. pengö.

Jakab Mihály urnál: Holczman Sándor 20 kr. Dékó Mari 20 kr. Balázovics Jozefa 20 kr. Gyalokay Nelli 1 ft. Hónapy Ferenczné 20 kr. Eiben Teréz 20 kr. Grósz Lajos 20 kr. Grósz Juczi 20 kr. Ferdényi Tini 20 kr. A' gyüjtö maga 1 ft. — Összesen 4 fr. 40 kr. pengöben.

Toperczer Ödön urnál: Bige Márton 1 ft. Péchy László 1 ft. Dobozy István 1 ft. Dobozy Mihály 1 ft. Fráter Pál 1 ft. Kazinczy Victor 20 kr. Jakab Mihály 20 kr. Draveczky Lajos 20 kr. Hankoviss György 20 kr. Fényes Károly 1 ft. V. s. z. y. 1 ft. Fráter Mihály 1 ft. Fogarasy Mihály 2 ft. Erdélyi Bazil 1 ft. Ravazdy István 1 ft. Zimmermann Henrik 20 kr. Báro Gerliczy István 1 ft. Szöllösy Ferencz 1 ft. Csapó Lajos 1 ft. Ifj. Miskolczy Lajos 1 ft. Petrák János 20 kr. Radó János 30 kr. Miskolczy Imre 1 ft. Tóth Dániel 1 ft. Porubszky István 1 ft. Nevetlen 1 ft. Jakabbffy Joachim 40 kr. Jedlicska Károly 40 kr. Verner László 1 ft. Nevetlen 20 kr. Nevetlen 20 kr. Verbatay Márton 1 ft. Baróthy Pál 1 ft. Mittermüller János 40 kr. Dancsházy István 20 kr. Fandly László 20 kr. Szacsvay Gábor 20 kr. Kaffka Károly 40 kr. Szentiványi Lajos 1 ft. Sztupa Mihály 20 kr. Várady Andor 1 ft. Tokody Imre 1 ft. Nagy Sámuel 20 kr. Miskolczy Károly 40 kr. Kurányi György 1 ft. Fényes Ignácz 1 ft. Vass Alajos 1 ft. Sinay Ferencz 1 ft. Kovács György 1 ft. Csotka Lajos 1 ft. Lakatos Benedek 30 kr. Bihari casino 25 ft. A' gyüjtö maga 2 ft. — Öszvesen 67 ft. 54 kr. p.

Szergel Nep. János urnál: Bánhidi Antal 2 ft. Heim Domonkos 2 ft. Lukácsy János 1 ft. Schaerplämder Ferencz 20 kr. Serb Tivadór 40 kr. Edelspacher Zsigmond 2 ft. Meistorovics Ferencz 40 kr. Blaskovics Imre 20 kr. Póka Antal 1 ft. Markovics Ignácz 1 ft. J. B. Daurer üvegtáros 20 kr. Vörös Erzsébet szül. Lenko Kiss 1 ft. Sztankovics András 20 kr. Domján Antal 20 kr. Szekulics György 20 kr. Sarlot János 20 kr. Schwab Ferencz 12 kr. Bábcsanik Andr. 18 kr. Pullio Konstantin 24 kr. A' gyüjtö maga 2 ft. — Öszvesen 16 ft. 34 kr.

Lugossy József úrnál: a' gyüjtö maga egy arany, az az: 4 ft. 30 kr. — Öszvesen 4 ft. 30 kr. pengöben.

Varga János úrnál Radnán: Dömjén Ferencz 36 kr. Varga Dániel, császár-huszár két napi dija 12 kr. Pavianovics Antal 20 kr. Solymosváry 10 kr. Éder Ferencz 20 kr. Hehs Márton 40 kr. Varga Jánosné szül. Hideghy Terézia 1 ft. Varga Zsófia 12 kr. Varga Lajos 12 kr. Varga János 12 kr. Varga Ferencz 12 kr. A' gyüjtö maga 1 ft. — Öszvesen 5 ft. 6 kr. pengö.

Székács József úrnál Pesten: Berzsenyi Dániel 1 ft. Az eperjesi magyar nevendék társaság 28 ft. A' gyüjtö maga 1 ft. — Öszvesen 30 ft. pgö.

Tretter György úrnál Pozsonban és Pesten: Keller Ferencz 1 ft. Martiny Fridrik 2 ft. Niamesny Ignácz 1 ft. Nagy Károly 2 ft. Dienes István 2 ft. Bujanovics Vincze 2 ft. Konyovics Dávid 2 ft. Amtman Jenö 1 ft. Pitroff János 1 ft. 24 kr. Száz Mátyás 3 ft. Vághy Ferencz 2 ft. Kálosy 1 ft. A' gyüjtö maga 4 ft. — Öszvesen 24 ft. 12 kr. pengöben.

Fáy András úrnál Pesten ujabban: Takács Mihály 2 ft. A' pozsoni evang lyceumi ifjuság 54 ft. Nagy József 1 ft. Bodó László 1 ft. Budai nemes tanács 10 ft. Két budai polgár 4 ft. Az 1839. évi pesti egyetemi philosophiai hallgatók 40 ft. — Öszvesen 112 pengö ft.

A' IV. közlés öszvege 320 ft. 56 kr. pengöben.

V. közlés.

Kossovich Károly úrnál Nyitrában: Bugányi Jenő 1 ft. Leölkes Ferencz 40 kr. Kossovich Ceni 40 kr. Lieszkovszky Erzsébet szül. Cseh 1 ft. Tucsko Mátyás 1 ft. 44 kr. Lieszkovszky Endre 40 kr. Bugányi József 24 kr. Szloboda Mihály 20 kr. Bernák Ignácz 2 ft. Huszár Imre 1 ft. Csernyánszky István 1 ft. Miskolczy János 2 ft. Ghyczy Ágoston 1 ft. Matyasovszky Józs. 40 kr. Michnay Ján. 40 kr. Kvassay Antal 1 ft. Nándory János 1 ft Koron József 1 ft. Vancsay Pál 40 kr. Szászy János 40 kr. Baczarszky 20 kr. Hunyady Imre 40 kr. Ocskay Edvárd 20 kr. Szále 20 kr. Sz–y József 24 kr. Matkoics József 1 kr. Th—y Imre 24 kr. Markhot János 40 kr. Gusztinyi János 20 kr. Turcsányi Antal 1 ft. Palmer Alajos 1 ft. Ramuek Maria 20 kr. Endrődy Antal 24 kr. Juhász Antal 30 kr. Kossovich Pál 1 ft. Rétháti Kövér Gergely 2 ft. A' gyüjtő maga 2 ft. 24 kr. — Összesen 32 ft. 18 kr. pengőben.

Makáry György urnál Egerben: Schne László 2 ft. A' gyüjtő maga 1 ft. — Összesen 3 ft. pengőben.

Reviczky Károly urnál Esztergom megyében: Besze János 4 ft. Hamar Pál 1 ft. Majer István 1 ft. Baross Pál 1 ft. Andrássy Mihály 2 ft. Markovics László 2 ft. Andrássy József 10 ft. Rudnyánszky 2 ft. Reviczky Pál 1 ft. Nagy Antal 1 ft. Asztalos 48 kr. Horváth Ferencz 1 ft. Horváth Imre 1 ft. Nagy József 1 ft. A' gyüjtő maga 2 ft. — Összesen 30 ft. 48 kr. pengőben.

Horváth Czirill urnál Szegeden: Gruber József 30 kr. Nyögéry 24 kr. N. N. 20 kr. Hutter 24 kr. Egy ifjú 20 kr. Kecskeméthy 20 kr. Magyar nyelvtanitó 40 kr. Széktóy 20 kr. — Összesen 4 ft. 18 kr. pengőben.

Schevics János úrnál Temesváratt: Rudnai Nicolics János 5 ft. Hodonyi Manassy György 3 ft. Manassy Konstantin 2 ft. Masirevics Samu 2 ft. Ormós Zsigm. 1 ft. Mesko Dienes 1 ft. Brunner Józs. 1 ft. Winkler Imre 1 ft. Névtelen 40 kr. Egy valaki 40 kr. Prinner Mihály 1 ft. Steiner Antal 24 kr. Féregyházi Koics Péter 1 ft. Féregyházi Koics Ernesztina 2 ft. Kevermesi Tököly Teréz 2 ft. Vukovics 2 ft. Horsich István 30 kr. Szücs 1 ft. Gassner 1 ft. Thaller 40 kr. Báro Izdenczi János 2 ft. Wiszkeleti Józs. 40 kr. Foldinger János 1 ft. Fux Samuel 1 ft. Kraul György 1 ft. Schlachta 1 ft. Dencs 1 ft. Gyika Tivador 1 ft. Gyika György 1 ft. Majorosy György 1 ft. Ferenczy János 1 ft. Vidák István 1 ft. B. Duka István 2 ft. Athanasievics János 1 ft. Csyky Józs. 1 ft. Capdebo Ferencz 1 ft. Schevics Mihály 1 ft. Agotha Pál 1 ft. Radovanovics Pál 40 kr. Taumberger 1 ft. Hoylovics 1 ft. M. Heim. 1 ft. Theim 40 kr. Rumy Ant. 1 ft. Schenk János 1 ft. Böjtös Imre 2 ft. Gerot Gábor 2 ft. Glückswerth Józs. 1 ft. Alexievics Péter 1 ft. A' gyüjtő maga 4 ft. — Összesen 64 ft. 54 kr. pengőben.

Az V. közlés öszvege 135 ft. 8 kr. pengőben. Aug. 6. 1840.

Bajza József, m. k.
a' Kölcsey-emlék-társaság jegyzője.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, aug. 6-kán harmadszor került szinpadunkra „Lignerolles Luiza" drama 5 fvsban. Dinaux és Legouvé után ford. Tompa Imre. Mennyiben örvendett a' szép számú közönség e' jeles dramának szinpadra ismét hozatá-

sán, annyiban alkalma is lön ujolag fájdalommal tapasztalni, hogy színészeink közül vannak ollyanok, kik szinművek ismétlésekor szerepök átnézésére elegendő szorgalmat nem forditván, igaz okot adnak közönségünknek az elégületlenségre. Illyen volt ma Lignerolles Henry előadója, kitől, mint miveltebb színészeink egyikétől, 's előjárótól, mindig készültséget, jeles előadást, szóval, jó példát mindenben szeretnénk látni 's hallani. — 7-kén „veszedelmes nagynéne" vig ját. 4 felv. 's előjátékkal 1 felv. (Albini után Szigligeti.) — 8-kán Erkel Józs. dalszinész javára először adatott „Bátori Maria" nagy, hősi, nemzeti, szomorú opera 2 felv. Egressy Benjamintól, zenéjét irta Erkel Ferencz, e' nemzeti szinház első hangászkarmestere. Az előfordultt tánczot és csoportozatot betanitá Hasenhut, balétmester ur; az uj öltözetdarabok Kostyál Ádám ur, p. szabómester, utasitása szerint 's Podhraczky Ferencz ur, szinházi főruhatárnok ügyelete alatt készültek. A' szükséges uj diszitményeket festette Engert ur, szinházi diszitő. — Az opera textuskönyvét a' pénztárnál 20 p. kron lehete venni. Tárgya ez operának ugyan az, melly Dugonics Bátori Mariájaé, kevés változtatással. — A' közönség nagy érdekkel jött e' mai előadásra, 's valóban azon körülménynek daczára, hogy a' német szinpadon ma kezdődött az olasz opera, hallgatók igen nagy számmal gyültek öszve, kik előadás közben és után a' főszerepvivők és szerzők iránt zajos bizonyitványokkal mutaták tetszésöket. Mi a' zenét illeti, nehezen hibázunk, ha mondjuk, hogy e' munka az ujabb regényes operák (Mayerbeer, Halevy, Weber 's 'a t. szerint) szellemét és modorját követi minden körülményeiben, keressük bár azokat sajátságok, különösségek szorgos keresésében, a' szokatlan és feltünő hangmenetek gyakori használatában, énekszerepek nehezitése, melodiák ritkaságában, de a' karok kitünő nagyszerüségében is. A' sztyl a' szokott német romanticaihoz szit leginkább. A' szerző azonban igen ügyesen szött közbe magyar melodiákat is, de mellyek itt ott elmaradhattak volna, vagy legalább kevesebbé valának ismétlendők. E' szerzemény, mint már érintők, leginkább nagy kardalokban bővelkedik, mellyekhez meglepő külső pompa is járul. Igy leltük ezt mindjárt az első három jelenetben, 's jelesen István herczegnek igen nagy pompával, gyönyörü magyar öltözetek előtüntetésével, az egész szinpadnak népséggel betöltése által nevelve, két hangászkar által játszatott magyar induló mellett, mellyet férjfi és női kar énekkel kisért — történtt diadali jöttét „à la Belisario" — melly jelenetnél meghatóbb 's pompásabb szinpadunkon valaha nehezen láttatott. — Kitünő énekdarab volt: az ezután nem sokára következett quartett karkiséretel „o dicső nap!" 's a' t. — Mariának karral kisértt romanczja „vihar dühöng a' hon szivén." Ugyan ennek és Istvánnak párdalja „o mennyi kin" nem tevé azon hatást, mennyit tehetett volna. Igaz, hogy a' szerző mindkettőnek szerepét a' magos hangokkal gyakran terheli, és fárasztja! — Szép kar ismét a' „fénylő napja szép honunknak — a' kápolnai imádságban nincs ama szivemelő vallásos hang, mellyet különben olly sikeresen használnak a' szerzők illy jelenetekben. — Magyar szellemü és kedves a' „hős vőlegény viszi" bezáró karének. — A' 2-dik felvonásban kitünő Mariának ariája: „milly lángolón szerettem én" — ugy a' királyé „ki mondja azt, hogy egy király a' boldogok sorában áll?" — melly utóbbiban legtöbb melodiát 's lágyságot, olaszhoz közelitőt, találtunk; 's im ezt a' közönség leginkább megtapsolá. Láthatá a' szerző, mi hat szinházban leginkább a' nagy közönségre. A' karral kisértt terzettnek allegrója „a' béke angyala" melly unisono énekeltetik, mind textusa mind elő-

adás és melodia következtében zajos tapsot nyert 's ismételtetni kivántatott. — A' vadász-dal „milly isteni élte van, a' ki vadászik" — a' melodia kercsettsége miatt talán — nem tevé azon hatást, mellyet a' szerző ohajtott; valamivel többet azonban a' magyaros bordal „bort, szerelmet énekeljünk." — Innen egész végig leggyengébbnek 's hatástalannak tapasztaltuk a' szerzeményt; az utósó kar „ez ártatlan angyal vére" valamint különös maga nemében, ugy fülre nem hatott. — A' libretto nyomtatási 's egyéb hiányait e' lapok szük köre emlitni nem engedi; azonban a' szorgalmas szerző, reméljük, mindig jobbal és jobbal fog meglepni. Hogy a' dühös István holt nője felett olly sokáig siránkozik, a' helyett, hogy a' gyilkos üldözésére azonnal lépést tenne, 's hogy a' hangszerző olly helyeken, midőn megrenditő pillanatok voltak, olly kevéssé használá a' hangszerek hatalmát, különösen szembetünő volt. — A' fő szerepek vivői voltak: Felbér k. a. (Maria), Konti (Kálmán), Erkel J. (István), Váray (Árvai) és Szerdahelyi (Szepelik) urak, kik valóban törekvének ezen igen érdekes előadás becsét nevelni, mennyiben tehetségök engedé. A' karszemélyzet hasonlag igen fárasztó részét dicséretesen végzé. Emlitnünk kell még azon ujdonságot, hogy ez operában egy kis ballabile, csinos csoportozattal ékesitve, magyar szellemben legelőször, tánczoltatott; mi jövendőre is, ha a' disztelenebb 's nem baletba való magyar figurák finomittatnak, kedves hatású lesz. — Aug. 9-kén Stöckl balétmester ur, 's Bécsben a' karinth kapu melletti udv. szinháznak volt tánczosa „kobold" bohózat czimszerepében második vendégszerepét adá.

Német játékszin.

Pesten az olasz dalszinészek mult szombaton, aug. 8-kán kezdékmeg előadásaikat „Belizár" operával. — 10-kén a' „szevillai borbélyt" hozák szinre. Felőlek bővebben máskor.

LITERATURA.

Utazás külföldön. Elvégre a' közbejött 's a' szerzőn felül-eső akadályok elhárittatván, megjelenend jövő augustusi vásárra „Utazás külföldön" irta Szemere Bertalan — 1sö kötet: Német föld, franczia ország. 300 lap. — IIdik kötet: N. Britannia és Irland, Németalföld, Belgium 's Rajnavidék. 320 lap egy réznyomattal 's vignettel, finom fiumei velinen, bekötve. Ára 4 forint pgő p. A' munka előleges magasztalgatása felesleges lenne; ki a' szerző nevét, az Athenaeumban e' munkából közlött mutatványait, 's az árviz-könyvben ugyan csak tőle „Kölcsey emlékezetét" olvasta, tudandja, kivel van dolga. Kaphatni: minden könyvárusnál.

DIVAT.

33-dik divatkép (Bécsből). — Ruha himzett foulardból egyenes lebegénynyel, és egy másikkal, melly köténykét képez. — Ris-szalmakalap egy tollal; az ernyő alatt virágok.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap augustus 16kán 1840.

KÖLTÉSZET.

Költő szive.

A' költőnek szive: tó —
Láng-szerelme: napfény,
Melly tündéri bájban ég
Ennek hig ezüstjén;

'S bár zavarják bú, örőm —.
Érzelmének árját,
Mindig híven tükrözi
Vissza ideálját.

A' női szépség lépcsőzete.

Szép, a' nő, ha angyal-arczán
A' szemérem lángja ég,
'S mint gyöngy—tenger mély ölében,
Tiszta gerjelmű szivében
Rendítlen ül a' hüség.

Szebb, midőn bölcsen vezérli
A' család dolgát, ügyét;
'S az erényt milly hőn keresse,
Polgár-társit mint szeresse,
Inti kedves gyermekét.

Legszebb, hogy ha nemzetéért
Keble lelkesülve ver,
'S fényt derítendő égére,
A' honszeretet tüzére
Mint egy Veszta-szűz ügyel.

Azt, kiben mind e' tökélyek
Egyesülve diszlenek,
Védül az emberiségnek,
'S kit kövessünk példa-képnek
Alkoták az istenek!

V—i Barna.

INTÉZET.

A' királyi könyvnyomó intézet. *(Folyt.)* A' királyi sajtók jövedelmei négy részre osztályozhatók: 1) Azon munkák bére, mellyeket a' kormány 's (a' jog-minister különös engedelméből) magány személyek részére nyomnak. Tulajdonképpen minden hiva-

talos nyomtatványnak a' kir. sajtók által kellene készülni: de ez nem kizárólagos eset, noha az intézet minden illy elmellőzésért panaszt tehetne. Igy p. o. a' franczia ország évrajzaihoz tartozó 's Guizot felügyelése alatt kiadott oklevelek gyüjteményének nagy része más sajtók által készült a' nélkül, hogy a' kir. könyvnyomó intézet e' végett panaszolt volna, valószinűleg abbeli bizalmában, hogy a' magány-sajtók munkáinak az ő gyönyörűbb munkáival összehasonlitása által becsében csak nyerni fog; és tagadhatlan is, hogy azon kötetek, mellyek más sajtók alól kerültek-ki, még Crapeletét sem véve-ki, melly pedig legjobbnak tartatik franczia országban, csak nem is hasonlithatók a' kir. sajtók műveihez. Magány-személyeknek, ha a' királyi sajtót használni akarják, előbb a' jog-minister ez iránti engedelmét kell kinyerniök, 's a' járandóságot, mielőtt munkához fognának, lefizetniök. Egyébiránt ritka eset, hogy ott nyomatnának valamit, hacsak keleti nyelven nincs, 's azt is főleg azért, mert ott kedvökre válogathatnak a' betűkben, 's jártasabb szedők kezére bizhatják munkáikat, mint másutt. A' keleti terem egészen el van választva a' francziától, és sem a' szedők sem sajtók nem használtathatnak másra. A' szedők két évig a' keleti nyelvek iskolájába tartoznak járni, mielőtt keleti munkához alkalmaztatnának, és addig egy ivet sem szabad megnyomni, mig két keleti javitnok (kiknek egyike mindig akademiai tag) át nem nézi. Egyébiránt a' keleti sajtók szörnyű ára miatt panasz és versenylés támadt, 's nevezetesen Didot jeles arab sajtókat készitett, mellyek alól már nehány fontos munka került- 's kerül-ki naponként. Igaz, hogy Didot ama nem éppen csinos betűket használja, mellyeket Langlés igazgatósága alatt Molé metszett, 's mellyek a' királyi intézet betűjeihez korán sem hasonlithatók, de a' nyomás bére tetemesen kevesebb ott, mint itt. A' királyi sajtót leginkább csak tudós társaság, mint a' feliratok akademiája, az ázsiai társaság Parisban, 's a' londoni fordító társaság használják. Szintén nagy gond fordittatik a' franczia javitnokságra is; minden iv előbb még egy franczia javitnok kezébe kerül (miután a' szerzőtől már aláiratott), kinek aláirása nélkül azt kinyomni nem szabad, 's ennek kötelességében áll minden grammatikai hibát is kijavitni, mi olly nehéz nyelvnél, minő a' franczia, nem csekélység. Német irók nem kevéssé bámulnának-el illy próba-iv láttára, és alkalmasint nem sokan vetnék magukat alá a' franczia javitnokok zsarnokságának. A' sajtók évenként körül belül 16 — 1,700,000 frankot jövedelmeznek. 1834-ben 1,607,000 frankot hoztak-be a' királyi sajtók.

2) A' „törvények naplójára“ (Bulletin des lois) aláirások jövedelme. A' kormánynak 7,000 példányt ingyen tartozik az intézet ad-

ni, mellyek a' ministeriumhoz 's hatóságokhoz küldöztetnek - szét. A' birákra (maire) azonban nem terjed-ki e' szétküldözés, 's ezek tartoznak meghatározott 's nekik alászállitott áron (6 frank) a' naplóra előfizetni. Minden más előfizető 9 frankjával fizeti azt. A' ministerium által közrebocsátott hivatalos oklevelek egy részét szintén eladja az intézet, még pedig igen olcsó áron; azonban ez sem teljes számú, sem a' közönség kezén nem igen forgó; ohajtható volna, hogy az intézet p. o. az oklevelek lajstromát közlené, mint azt a' parlament teszi; mert jelenleg senki sem tudja, mit tartalmaznak a' nyomtatványok. A' törvények naplója 1834-ben 306,840 frt. hozott-be.

3) A' főadószedő kivánatára törvényes szabály szerint kinyomatván a' financz hivatalok, községek és jótékony intézetek számadó könyveik, szintén szétküldöztetnek. Ezen rendszabály czélja egy részt a' számadások meghamisithatásának nehezbitése, más részt, hogy egyalakúság eszközöltessék a' számadásokban, mi nélkül a' fő számvevő - hivatal csak nagy fáradsággal gyakorolhatná ellenőrségét. A' keresetnek ezen ága fennebb emlitett évben 97,864 frt. jövedelmezett.

4) Különféle bevételek. A' maradék kopott keleti betűk eladásából, 's a' t. 46,864 frk. szivárgott a' pénztárba.

Szóval, az egész intézet egész jövedelme évenként valamivel több két milliónál. A' számadásokból nem könnyű meghatározni, mi ebből a' tiszta jövedelem; azonban egyremásra még is fölvethető. Az elkészültt munkákról következő árjegyzék adatik: először felszámittatik, mi fizettetett a' szedés, javitás és nyomásért a' munkásoknak, 's ezen összeghez közönséges munkánál még $37\frac{1}{2}$, nagyobb figyelmet 's gondot kivánó munkánál pedig 50 procent toldatik. Papirosért 5 procentet számit-be az intézet a' gyári ár fölött, minden egyébért, mint meleg nyomás, boritékozásért, 's a' t. csak annyi számittatik, mennyi valósággal a' munkásoknak fizettetett. A' felszámitott procentek teszik az alaptőkét, mellyből a' bizonyos évi dijt 's nem napszámot huzó igazgatóság és tisztek fizettetnek, melly a' sajtók, betűk 's egyéb szükséges anyagoknak jó karban tartása és szaporitására szükséges. Mind e' mellett is szép összeg marad-fenn, mellynek használtatásáról alább szóllandunk.

Az intézet költségei:

1) Igazgatóság (igazgató és hivatali személyzete) 38,700 frk.

2) Évdijas tisztviselők bére 116,650 frk. Ezek 37-en vannak, ide számitva az osztályok (betűöntés, számadási hivatal, raktár, keleti betűk felügyelői, javitnokok 's a' t.) főnökeit.

3) Az anyag, u. m. épület javitása, sajtók és nyomási szereknek jó karban tartása, helybérért 's a' t. 96,550 frk.

4) Munkások napszáma (650,000 frk.), papirért (1 millio frk), megyékre szétküldözés vitelbére (10,000 frk), egészben 1,600,000 frk. A' betűöntés 60, a' sajtók 330, boritékozás, száritás és kötés 240, egészben 650 munkást foglalkodtatnak A' munkások bérét évenként a' minister határozza-meg, 's lehetőségig egész személyzet darabszámra, nem pedig napszámra fizettetik. Egy fogásért p. o. ezer m-et számitva fizetnek, minden nyelv és nagyságú betűnek pedig meghatárzott árjegyzéke van. A' fenyiték rendkivül szigorú egész intézetben. A' munkások minden elrontott iv, papir árát megfizetik, 's az első javitás hibáit ingyen tartoznak kijavitni. De ezért huzamós szolgálat után, vagy szerencsétlenség esetében nyugpénzre van igényük, gyermekeik az intézetbe fölvételre előjoggal birnak. Az intézetbeli rend példás, noha az igazgatóságnál sok haszontalan formalitas és irka firka fordul-elő.

(Vége következik.)

SZORGALOM.

A' kautcsuk-felolvasztásnak ismét uj módja. — Märker, legjobb olvasztó szernek találta a' közönséges terpetinolajtól megkülönböztetendő fejér fenyűalma olajat (oleum abietis). Märker egy darab apróra szeldeltt kautcsukra 5 rész olajat öntvén, üvegbe teszi, 's hólyaggal bekötvén, melegen felolvasztja. Régi állott olaj nem egész sükerrel munkál Az illy olvaszték két rész égénynyel (aether) keverve különféle czélokra használható, leginkább pedig vizellenes kelmékhez; vagy pedig lenmagolaj firnaisz és sertvés-zsiradékkal kevertetik a' kautcsuk. A' csizma p. o. belül fejér fenyűalma-olajban olvasztottal mázoltatik be; kivül előbb kétszer sertvés-zsiradék és kautsuk, végre pedig lenmag-olaj és kautsuk keverékkel; illy módon vizellenesitett csizmák könnyen fényesithetők. (Jahrb. der prakt. Pharmacie.)

Horgany-öntések. A' horgany-öntés Berlinben igen lábra kapott; már nemcsak szobrok, diszedények, hanem architektoniai ékitvények is készülnek ezen érczből. A' potsdami Miklós-templom földiszitéséhez sok ékesitmény, mi különben kőből szokott faragtatni, horganyból készült Az egyetemi épületen teendő javitásoknál az elmállott koronázó-párkány, horganyból öntöttel kipótolandó. Sok tárgy, melly az előtt vasba öntetett, ha használtatásának czélja megengedi, most horganyba öntetik, mellyet kénysavany firnaiszszal szoktak bevonni. Első, ki a' horganyöntést divatba hozta, ifjabbik Geisz volt.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN aug. 10-kén „Teréz“ drama 5 fvsban (Dumas után Nagy Elek) adatott. — 11-re Erkel ur uj operája „Bátori Maria“ volt hirdetve, de Felbér M. k. a. gyengélkedése (hihetőleg a' reá nézve igen fárasztó Bátori Maria szerepének következtében), és Erkel Józs. ur véletlen elrekedése miatt „Rózika, a' hódkóros leányka“ bohózat 2 fvsban. — 12-én pedig e' színen elöszer „orvos és gyógyszeres“ vigj. 4 felv. (Raupach után Éder Gy.) vétetett elő. — 13-ra ismét egy uj 1 fvsos némajáték volt hirdetve „a' mádi szüret“ mellyben Stöckl ur és az eddig Budán vendégszerepeket adott Beauval testvérek vendégekként léptek-fel. — Miskolczi Jul. k. a. beteg. — Schodelné assz. 10-kén visszaérkezett. — Megjegyzendő, hogy pesti magyar szinházunk hirdetményein aug. 8-tól kezdve (midőn „Bátori Maria“ opera adatott) e' czim áll: „magyar nemzeti szinház.“ Ez Pest megye aug. 6-kán 's következett napok közben tartatott közgyülésének határozatából történt. E' közgyülésen t. i. szóba jövén a' pesti magyar szinház ügye, jelenté a' szinházi részvényes társaság választmánya, hogy e' társaság saját költségén már többé nem tarthatja-fön a' nevezett szinházat. E' jelentmény következtében a' közgyülés határozá, hogy mig a' szinház iránt tanácskozandó országos küldöttség öszveülni fog, addig is azon pénzből, melly az országgyülésen e' szinházra ajánlott mennyiségből Pest megyére esik, havonként három ezer forint adattassék a' szinház szükségeinek pótlására. Meghagyatott egyszersmind, hogy az aug. 8-tól kezdve nemzeti szinháznak neveztessék. Minek következtében az emlitett naptól fogva az eddigi igazgatóság felügyelése alatt a' szinháznak minden számadása a' nemzet rovására vitetik.

BRÜNNBŐL irják, hogy itt Schodelné assz. vendégszerepei Romeo, Norma, Borgia L. és D. Anna voltak. Az elsőben csak 14-szer tapsoltatott elő. — Ritkaság gyanánt emlitjük, hogy a' Morvák e' fővárosában lakó és művésznénk által lelkesitett Magyarok ajkairól magyar „éljen“-ek is hangzottak, mi e' város nyilvános helyein talán Hunyady Mátyás király idejétől fogva nem történt. — Schodelné assz. felől a' bécsi szinészeti hirlap következőt közöl ugyan onnan. — Schodelné assz., a' pesti nemzeti szinháztól, aug. 1-jén debütirozott elöszer szinpadunkon mint Romeo „Montechi és Capuletti“ operában. Thiel haszonbérlése elején, tehát mintegy három év előtt, Schodelné assz. két szini estvén jelentmeg szinpadunkon, 's akkor Mozart Don Juanjában Donna Anna, Bellini Montechijában pedig Julia szerepét éneklé. Már akkor alkalmunk volt e' jeles dalnoknöt csudálni: de az akkori tetszés, bármilly nagy volt is, nem hasonlitható ama furoréhoz, mellyet most mint Romeo gerjeszte. Láttunk szinpadunkon már sok Romeót, kik valamennyin egy bizonyos példakép után törekvének, megjelenni és nyomtalanul eltünni: azért olly mesteriség kelle, millyennel Schodelné assz. bir, hogy e' szerepnek fris báj adathassék. Csak illy erőteljes hanggal, illy érztiszta intonatioval, 's illy valódi dramai előadással biró művésznő lehet képes illy szép poeticai és saját nézet szerint alakitott képet előadásra hozni. Habár az egész szerep mint egy öntvényből alakulttnak láttatott, azonban még is felemelkedett abból néhány fénypillanat, mellyek közé a' Sortita, Juliával a' párdal, 's plasticára nézve a' koporsó melletti végjelenet tartozik. Romeónak patheticai dalja holt kedvese tetemei fölött, d' une voix suffoquée-val előadva, leirhatlan tragicai hatású volt. A' művésznő (ugy Treffs

k. a. is, ki Julia szerepében mint uj szerződött tag elöszer lépett-fel) tetszés jeleivel árasztatott-el, 's majd minden dalja után elöhivatott.

NAGY BÁNYA. Jul. 14-kén hagyá-el városunkat a' Körösi Ferencz igazgatása alatti színésztársaság. Mondhatjuk dicsekedve, hogy számos év röppent-el fejünk fölött, mióta egy illy dicséretet érdemlő kielégitő társaságot nem fogadtunk körünkbe. Az igazgatón kezdve minden tagja a' társaságnak szerény, józan 's erényes magukviselete mellett annyira megnyertek minket, hogy öket keblünkbe nemcsak évenként elfogadni, hanem honositni is ohajtnók. Előadásaik kielégitők valának, mint: peleskei notarius; királyleány mint koldusnő; harmincz éves kártyás; Aline; ál-Kataláni; tolvajkulcs; és egy helybeli ifjú költönknek, Baksay Károlynak, Parlagi Rózsa czim alatti eredeti nemzeti dramája. Ez ifjú költönk első művével megelégedve hagytuk-el a' szinházat, miután öt fáradsága 's iparaért hangos „éljen" kiáltással, játék végén kihivással tiszteltük. (Sürgöny.)

Német játékszin.

PESTEN juliusi vendégink közül emlitnünk kell még azoknak utósó fellépteiket; név szerint La Roche ur, Bécsben cs. k. udvari színész jul. 24-kén mint Malvolio lépett-fel a' saját jutalmaul itt elöszer adatott „Viola" czimű, 5 fvsos vig játékban (Shakespear „a' mit akartok" müve szerint a' bécsi cs. k. udv. szinre készitve). Más nap „nötelen maradok" vigjátékban mint b. Biberstein, 26-án ismét mint Cromwell, 28-án mint Bertram Ferencz (testvéri ellenkezés), 29-kén pedig utóljára saját jutalomjátékán mint szegény költész, Hammerscheid („a' meghatalmazott" 1 fvsos vigj. Weissenthurntól), és mint Boisec („az öreg ifjú" 1 fvsos vigj. Lebrüntöl) számtalan tapsokkal tetézve bucsúzott-el. — Mayer Carolina k. a. „ördög Robert" operában 27-én mint Alice ismét kedves jelenet vala. Ez opera egyszersmind jutalomjátéka volt. Sajnosan vettük, hogy kitelvén szabadságideje, Bécsbe kellett neki visszaköltözni, holott, mint értettük, (magyar születésü létére) magyar szinpadunkon is akart fellépni, 's már az Erkel ur által szerzett „Bátori Maria" uj operának czimszerepe felét be is tanulta volt. — Uj előadások voltak e' hónap utósó napjaiban az emlitett „Viola"; — rézmives, szakács és sipkacsináló (büvös bohózat 2 fvsban, Hopptól), melly Schindelmeisser Laj. hangászkarmester javára 25-én adatott az arenában; — a' meghatalmazott; — és az öreg ifjú. — Augustusi vendégeink, az olasz dalszinészek, Merelli Lajos igazgatása alatt 8-kán kezdék-meg előadásaikat Donizetti „Belisario" operájával; folytaták 10-kén Rossini „szevillai borbélyával." Mindkétszer tele volt nézővel a' szinterem, 's a' közönség várakozása átalján véve, az előre ijesztgető hirek daczára, ki volt elégitve; mert habár nem minden tagja e' társaságnak bir is kitünö szépségü 's virágában levő hanggal, de egyesek vannak közttök jeles és kellemes dalnokok; átalján véve pedig a' délvidéki élénkség, a' gyönyörü előadási mód, helyes szavalás, a' recitativok valódi 's körülményekhez képpest különféle módja, többnyire pontosság, mind ollyanok, mellyek a' nézö 's hallgatóval hamar elfeledtetik egyik 's másiknak hanghiányát, 's akaratlanul is tapsot 's elragadtatást gerjesztenek. Mutatják ök, miképp' kell a' hanggal bánni, miként azt használni tudni, ha természettől gyengébb is; miképp a' mellhangot a' falsettal egybekötni, hogy valódi hatást tegyen: de egyszersmind mintaul szolgálnak, milly miveltséggel kell birni az operistának, hogy e' nevet érdemelje, és hogy a' szerzemény gyengébb részeit is használni tudhassa hatás-eszközlésre, sőt hogy kiemelje azon pil-

lanatokat is, mellyeket a' hangszerző kitünővé tenni elmulasztott. Belisario czimszerepét Nulli ur, szép hangú de szük határú barytonista jelesen adá; Roppa urnak (Alamiro) ritka kellemü tenor hangja, kimivelt tudománya, tüzes előadása kivált a' „trema Bysanzio" dalnál hangos zajra fakasztá a' közönséget, 's a' dal egy részét ismételnie kellett. — Nulli - Schieroni assz. (Antonina) kellemes külsejével nem erős ugyan de igen kellemes mezzo-sopran hangot, művészi declamatiót párosit. Signora Cassiani (Irene), sopranistané, alsó hangjait a' felsőbbek mulják felül kellem és erőre nézve. Külseje egyébiránt szép, és fiatalságra mutat. Tasca (Giustiniano) és Bozzi (Eutropio) urak alrendü szerepekre jól használható tagok és szorgalommal, nem utósó hangtehetséggel törekesznek az egyetemes hatás eszközlésére. — A' szevillai borbély czimszerepét Paltrinieri ur magas, harsány de nem igen erős, 's nem valamelly különös hangú barytonista kissé élénktelenül adá. Átaljan találtunk e' mai előadásban sok helyre, mellyek pórias kicsinységekre is mutattak. Bezzi ur (Almaviva) gyenge tenor hangjával a' falsetnak rendkivül ügyes használatát tudja egybekötni, 's illy módon a' coloraturákban valóban jeles; mellhangja G. és A-ig hallható a' fortéknál. Tasca ur (Bartolo) nem valami különös, 's e' szerepre alkalmas; a' közbetett ariát el is hagyhatta volna. Signora Mazza (Rosina) hangjai nem fiatalok, és többnyire élesek. Az elczifrázásban és eredeti melodiának (habár mély hangjai is erősek) változtatásában, 's többnyire felsőbb menetekre vitelében annyira merész és fáradhatlan, hogy saját szerzeményére Rossini illy előadásnál nem bátorkodnék ismerni. Signora Mazza, ugy látszik, kissé elbizott, és sokat mer. Közbetett ariája nem volt valami különös. Polonini ur (Basilio) gyönyörü csengő 's megható bassussal bir; játszásmódja, kivált első jelenetben, kissé tulzottnak látszott. Bezziné assz. (Berta) elidősült hangú már, 's habár ez ariájában nem volt kellemes, de játékával mind a' mellett ki tudá csalni a' közönség tapsait. Megjegyzendő, hogy ez opera prosája recitativókkal mondatott-el, és pedig bőgők 's klavir kisérete mellett. Az egybevágó összves dalokban különösen tudák megnyerni mai művészeink a' közönség tetszését. Az olasz élénkség e' vig operát kétszeresen tevé érdekessé és tetszővé. Utósó felvonásban a' „citti, citti, piano" hármas dalt olly kellemesen adák elő, hogy a' zajos tapsok után ismételnick kellett. — 12-re a' „báj-ital" 14-re Belisario vala hirdetve.

BUDÁN Thomé assz. (Bécsben a' József városi társaság tagja) az arenában adá utósó vendégszerepeit jul. 23—30-ka között mint Rundné (enzersdorfi postalegény), Róza (szekfü és kesztyüs), és Fidelia (még egy Kobold); — ugyan ott lépett-fel utójára Luftmann athletanő jul. 28-án.

TÁNCZ.

SZÉKES FEJÉRVÁRATT. Midőn kevés nap előtt egy hirdetményt véve kezemhez, ezeket olvasám: „a' sóstónál levő városi erdőben a' szépitői társaság által felállitott épületek megnyitásával 1840-ik eszt. jul. 26-kán, azaz Anna napján, az erdőnek kivilágitása mellett, a' nevezett épületek költségeinek fedezésére tánczmulatságok fognak tartatni 's a' t." — örömteljes reménynyel tekinték a' kijelelt napnak elébe; mert előérzetem ez alkalommal valamelly különös élvezetet gyanita. 'S valóban nem csalatkozám; mert akár az egésznek mindenben czélszerüségét, akár a' vigalmat magát tekintve, a' kitünő egybevágó rend, az egyszerü, 's még is gyönyörtelt izlés a' müveltt

rendezőt bizonyiták; 's a' számithatlan sokaságnak várakozása ennyire nem terjedvén, ohajtása sem maradt; sőt mindenki megelégülésével koszorúzá a' pompás vigalmat. – De most nehány szót a' szép egésznek deritő részeiről. – Már délutáni 4 órakor kezdődék egy oszlopokon álló, a' köznép számára épitett, szabad teremben, barna hangászok zenéje mellett a' táncz, mellynek csak a' hasadó hajnal bibora vete véget. Hat órakor a' ligeti sétatéren török-zene vala, melly két óra-folyásig a' minden rendű 's osztályzatú embertömeget válogatott műdarabjaival mulattatá. Ez esti 8 órakor megszünt; mert a' hangászkar a' terembe vonulván a' jelenvoltakat tánczra készteté, melly varázs-erejét annyira gyakorlá, hogy csak reggeli 3 óra enyészteté a' diszes mulatságot. Felette érdekes látványt szerze a' ligetnek dús kivilágitása, melly a' csendes tiszta éj által is neveltetvén, leirhatlan hatású lön. — Méltó köszönet e' szép törekvésü társaság minden egyes tagjának, kik fáradozásuk által e' kéj-élvezetet nyujták az egész társaságnak egyetemben, melly egyesség által rövid idő multával ennyit alkotni képes vala.

UTASITÓ.

Legujabb angol fogak iránt. — Alólirtt mindjárt orvosi gyakorlata elején törekvék a' legujabbat, mit angol ország leghiresebb fogorvosai a' fogorvoslás tudományában megkisérténck és hasznosan alkalmaztak, a' nagy érdemü közönség köztudására bocsájtani.

Miután most az angol érczfogakban azon javitás találtatott, melly minden többinél nem éretett-el, alólirtt nemcsak azonnal megismerte azoknak alkalmazása valódi becsét, hanem mult évben is törekedett a' fogorvosi technicának e' diadalát közhirré tenni, és annak elsőségeit elegendően magyarázni; u. m.

1) Ezen à la Nature angol érczfogak nem állnak, mint a' parisi zománcz-fogak, két anyagból, mellyeknek külső zománcza kemény, a' belső pedig lágy, — hanem csupán egynemü kemény zománczból, mellynek fénye hasonlit a' természeteséhez.

2) Az angol fogak alakja hasonló a' természeteséhez, mi a' különben minden mesterséges fognál utól nem ért legnagyobb csalódást eszközli.

3) Alkalmasok azok egy könnyebb megerősitésre a' nálok egészen sajátságos gyengéd készületnél fogva, melly legfinomabb aranynyal körülövezve üregükben találkozik.

4) A' hasonanyagú zománcznak felolvadhatlansága miatt ezen angol fogak szine változhatlan.

E' jellemző ismertető jegyeket alólirtt kegyes megtekintésre bocsátja, nehogy alkalom adattassék a' parisi zománczfogakkal netaláni felcserélésre, és nehogy a' t. cz. fogbetegek különböztető jegyekkel terheltessenek. Alólirtt egyébiránt törekedni fog jövendőre minden ujabb tökélyesbitést, mihelyt azt elegendő alkalmasnak tapasztalá feltalálója, közhirré tenni, 's művészete alkalmazásában legpontosabb szorgosságát ajánlja. Ifj. *Löffler J.*

a' fog- és szájorvoslás-tudomány mestere.

(Pesten, vásártér „az orosz czárnénál" 1ső emelet.)

DIVAT.

Parisban e' hónap elején a' szépnem öltözetei közlt számos pamut-musselin-ruha volt látható selyemmel himzett kettős lebegénynyel. — A' ruhák ujjai körében különösen feltünők voltak a' világos organdiból készülttek kettős duzzanyokkal: — A' szalmakalapok alsó oldalain hosszú csipke-szárnyak bocsátkoznak-le az arcz és nyak felé.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

67.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön augustus **20**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Szerelem-emlékek.

Hittem — 's boldog valék
Szerelmedet leány!
Imádtalak, miként
Istent hitem korán.

Tőled minden mosoly
Üdvöt feselt nekem,
Szemed hűn tükrözé
Malaszt-adó egem'.

Bú nem gyötörhetett,
Jobban érződ te azt,
Könyűkre olvadál,
Ha szállt tőlem panasz.

És minden e' hitem
Csalódássá leve,
A' bálvány, mig valál,
Csábnak lett istene.

Kaczér mosolyaid
Poklot nyitottanak,
Szemedben, egemen,
Felhők tolonganak.

Részvéted búimon
Búostor énnekem,
'S a' hű ostorozó
Te vagy szép bűtlenem!

Kaczagsz pártos angyal?
Kaczagj, én könyezem!
'S mint árad a' könyű
Reád emlékezem!

Halka Soma.

INTÉZET.

A' **királyi könyvnyomó intézet.** *(Vége.)* A' költségeken felül megmaradt jövedelmi feleslegnek sajátképp' a' status-kincstárba kellene menni; de ez csak ritkán történik-meg, 's mi több, 1823-ban 763,000 frk. az intézetnél hagyatott ipartőkéül. Minden bevégzett számadásnak feleslege betűszerzésre, 40,000 frk pedig olly tudományos munka kiadására fordittatik, melly különben meg nem jelenendheték: azonban ez összegnek nagy része (16,000 frk.) egy-

szer 's mindenkorra tudós társaságok, nevezetesen a' feliratok akademiája, tudományok akademiája 's ázsiai társaságnak engedtetett át. A' felesleg mi czélra leendő fordítását évenként egy a' jog-minister által kinevezett választmány határozza-meg A' nyomtatásra benyujtott kézirat egész kiterjedtségében a' választmánynak mutattatik-be, 's ez biztost nevez-ki, kinek utmutatása szerint a' munka vagy egészen vagy csak egy része nyomatik az intézet költségén. A' munkáknak ez osztálya arról megismerhető, hogy a' czimlapon: „par autorisation du roi" (királyi helybenhagyás által) olvashatni. Az intézet azonban nem engedi-meg, hogy az illy nemű munkának szerzője a' könyvárust is megnevezze a' czimen, kinek munkáját átadni akarja: 's innen van, hogy gyakran nagy bajba kerül a' műnek megszerzése. Igaz, hogy minden nyomott példány a' szerzőnek adatik; de az intézetnek e' hiúsága által még is nagy részét elveszti a' munka pénzbecsének. Az illy módon világot látott munkák igen helyesen megválasztvák; a' sajtói csin pedig remek. Ezzel azonban még korán sincs kimeritve a' felesleg, 's ennél fogva az a' collection oriental egy diszmű nyomására fordittatik, melylyel az intézet egy részt a' tudománynak akar kedveskedni, más részt pedig megmutatni, mit képes a' könyvnyomás mestersége előállitni. E' gyüjteménynek első eszméje 1825-ben Saint Martin fejében villant-fel; azonban számos változást kellvén szenvedni, és sok nehézséggel küzdenie, mind eddig csak két kötet jelent-meg, 's kettő sajtó alatt van; de a' dolgok mostani állásánál egyszersmind remélhető, hogy ezután évenként egy-egy kötettel szaporodni fog, 's a' gyüjtemény legpompásabb vállalat leend mind azok között, mellyekhez kormány valaha csak kezdett. Egyedüli hiba e' vállalatnál az: hogy a' művek olly fényüzéssel készültek, minél fogva csak kevés magány-könyvtár részére megszerezhetők; de e' nyomasztó tehernek átlátása azon határozatot is szülé, hogy ezután minden kötet két kiadásban készülend, egyik folio, arabeszkek 's minden nemű fényüzéssel, másik negyed rétben, jutányosb árért.

Az intézet anyagi butorzatát 125 kézi 's két gőz-sajtó teszi, melly utóbbiak nagyobb részint a' törvény naplója nyomásával elfoglalvák. Az 1830-ki forrongás idején az intézet munkásai is fölzendültek, 's a' gőz-sajtókat szétdulni akarták: az ideigleni igazgató (egyik tisztje az intézetnek, ki a' három nap szokása szerint magát igazgatóvá tevé) csak azon igéret által mentheté-meg őket, hogy többet nem fognak használtatni; azonban, midőn az uj kormány az intézet birtokába lépett, ismét minden a' réginél maradt, 's a' gőz-sajtók azóta folytonosan munkálódnak. Vannak az intézetnek szárító és vonalozó gépei, mint szintén hengerei is meleg nyomáshoz,

mellyek a' munkások által találtattak-fel 's tökélyesittettek. Betűbeli gyüjteménye közönségesen 900,000 fontnyi, és 6,000 forma folyvást szedve áll különösen a' financz-administratio részére, minthogy az soha sem változik. Ezen szörnyű anyagi tömeg végetlen kényelem a' dolgoztatókra nézve; mert ámbár szabály szerint 12 ivnél egy munkából többet felhagyni nem szabad, nem ritka eset még is hogy 40—50 iv is megszedve áll

A' franczia betűknek 58 külön nagyságú 's idomú osztálya van, a' kir. könyvnyomó intézet legtovább tartá-meg a' régi idomú kerek betűket, mellyek minden oldalról egyiránt vastagok. Midőn Didot (az atya) uj idomú betűket kezde használni — mellyeknek megkülönböztető bélyegök abban áll, hogy a' betűknek azon oldala, mellyen tollal hajvonást szoktunk tenni, vékonyabb, — köztte és az intézet akkori igazgatója között vita támadt ez ujitás czélszerűsége felett. A' vita eldöntésére felnyittaték egyforma nagyságú két könyv, egyik Didot, másik az intézet betűivel nyomva, 's a' vita birái halkkal hátráltak. Nyertesnek azon könyv ismertetett, melly legnagyobb távulságból is olvasható lesz: a' diadal a' kir. intézeté lön. De a' divat annyira elharapódzott, hogy lassanként a' kir. intézetnek is engedni kelle, 's mintegy 12 év óta már Didot-féle 16 osztály betűje van, mellyeknek hajvonásai azonban még sem olly tulzottak, mint amazokéi. Megkisérték utóbbi időkben a' latin betűket kiküszöbölni, 's helyettök irás-betűket használni; minthogy azonban az irónak szabad választás engedtetett az uj és régi betük között, amazok csak hamar cserben maradtak, és most már ritkán használtatnak.

Idegen betükben végtelen gazdag az intézet; egy része azoknak Romából jött Parisba, midőn a' francziák a' propaganda sajtóit elfoglalák: elkobozták az ott találtt a-b-c patrixait is, a' többiekről pedig matrixokat készittettek. Minthogy azonban e' romai betük általán a' divatból kimenő folióra vagy negyed rétre számitvák, az intézet évenként nehány ujat metszet, ugy hogy a' régiek (kivevén az arabokat, mellyek igen szépek) csak ritkán fordulnak elő. Ide iktatjuk az idegen betük névsorát is: arab, angolszász, aethiopi, bengali, birman, chaldei, cingali, chinai, estranghelo (ó syriai), etruski, georgiai, görög, guzzurati, héber, irlandi, japani, kopti, mandcsu, moeso-góth, mongol, örmény, orosz, nestoriani, német, palmirai, pali-i, pehlewi-i, persepolisi, rabbini, puniai, sabäi, samariai, sanskrit, syriai, tót, tagalai (philippinai), tamuli, tibethi, török, uiguri és zend. — Fennebb három osztály chinai betükről emlékeztünk, mellyeket Fourmont metszetett; de mivel ezek többé kevesebbé mind tökéletlenek 's nagy formatumokra számitvák, azóta ujak ké-

szittettek. Az ujakat, mellyek 28,000 jegyet foglalnak magukban, Julien Szaniszló metszeté Chinában fára, 's az intézet most foglalkodik rendbeszedésök és érczbe öntetésökkel. Jelenleg egy ügyes hornyoló, Legrand Marcellin, uj keleti betűk gyüjteményének metszésén dolgozik.

Rohan házi kápolnája könyvtárrá alakult, hol ez intézetben, alapitása óta, készültt minden munkából egy példány tétetik-le. Eddigelé már 2,300 kötetet szedtek össze, 's 350 még hiányzik, mellyek közé a' hivatalos nyomtatványok nem, hanem csak a' tudományosok számitvák. Ebből látni, hogy az intézet a' tudományokért nem keveset tön, és naponként többet teend. Szerencse, hogy lassanként fejlett-ki ennyire, mert most megalapitani olly karban, mint áll, lehetlenség lenne.

SZORGALOM.

Selligne világító gas-sa. — Grouvelle, parisi polgári mérnök jelentése szerint, Belle-ville város 1837 — 1838-kig az ugy nevezett viz gas-sal világittaték a' nélkül, hogy valaha fennakadás történt volna. Igy Antverpen is két télen át, Dijon 18 hónap óta, 's egy időtől fogva Strassburg 's Batignollesban hasonló gas használtatik. Ujabbi kisérletek, mellyeket a' serkentő társaság (Société d' encouragement) tétetett, megbizonyiták, miképp' Selligne urnak fény-gas-sa, melly a' vizanyag-gas carbonizálása által kőszénből és pala-olajból készül, 18° hideg mellett sem veszt fényerejéből. (Echo du Monde Savant.)

Fontos találmány a' dohánytenyésztésben. Jelenleg egy a' műiparra nézve igen fontos hölgy foglalkodtatja a' franczia financz-ministeriumot. R*** asszony, ki már több találmányáról ismeretes, egy uj bánásmódot talált-fel, mi szerint a' honi dohánynak a' legjobb külföldi sajátságait szerezhetni-meg, ugy hogy ezentul a' csempészet elnyomására forditott költségek egészen megkiméltetendők. (Echo du Monde savant.)

Rendkivüli magasságú len. — Dumon blois-i (Abbeville mellett) földmives mult évben közönséges lenmagból olly növényt terjesztett, melly csaknem általában 12 lábnyira nyult-fel. Hasonló óriásnyi nagyságú len termesztetett Drueat-ban is. A' lennek e' rendkivüli kifejlése nem egyébnek tulajdonitható, mint a' trágya egy uj neménck. A' lenföldek t. i az ugy nevezett Desnoyer trágya porával (poudrette Desnoyer) hintettek-be, melly a' kendertenyésztésre is hasonló sükerrel munkál. (Echo du Monde savant.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, aug. 13-kán nemzeti szinpadunkon a' „mádi szüret" némajáték 1 fvsban a' magyar népéletből; szerkesztette Stöckl Ferencz balétmester ur; zenéjét irta Gläser karmester. — E' kicsinységet leginkább a' Beauval-család, Stöckl, és Uhlich (budai szinházi balétmester) urnak együtt müködése tevé érdekessé. — Megelözte ezt „Voltaire szünnapjai" czimü vigjáték 2 felvsban. Francziából Tóth Lörincz. — 14-re „Bátori Maria" uj operának második adatása volt hirdetve, de Konti urnak rögtöni megbetegülése következtében „Zampa" vétetett elö. — 16-kán „tékozló" tündérrege 3 szakaszban énekekkel szép számú közönség elött fordult-meg szinpadunkon. — 17-kén „a' mádi szüret" ismételteték, mellyet a' „16 éves királynö" elözе-meg. A' czimszerepet Lendvayné assz. Buryt László ur adá. — 18-ra Schodelné assz.-nak visszajötte után első föllépte Borgia Lucretia czimszerepében volt kijelelve, miröl máskor. — Schodelné assz., mint a' bécsi szinészeti hirlap emliti, e' hónap végén ismét Bécsbe megy oda igért vendégszerepei sorának bevégzésére, hol kedveért több operát tanulnak-be. Elsöbben is a' „zsidónéban" lép-föl, 's ez alkalommal Eleazar szerepét Wild ur fogja adni. — 17-töl kezdve a' szini hirdetmények „nemzeti szinház" felirattal (elhagyatván a' „magyar" szó) és országunk czimerével ékesitve jelennek-meg.

BRÜNNBÖL a' bécsi szinészeti hirlap Schodelné assz.-ról következöt közöl. — Sch. asszony aug. 7-kén jelent-meg vendégként utójára szinpadunkon Mozart „Don Juan"-jában. Donna Anna szerepét éneklé éppen olly rendkivüli virtuositással, mint Normát; mellyet ö második debütjévé választott: azonban valamennyi felséges előadása között — még Romeót is ide számitva, miről e' lapokban már említés történt — az ö Lucretiája, Borgia Lucretia operában (mellynek 2-dik felvonása adatott) legnagyszerübbnek mutatkozik. Már megjelenése is, mint Borgia, olly megható, öltözete olly bájos és izlésteljes volt, hogy mi elött egy hangja zengett volna, soha szünni nem akart tapsolás hangzék elejébe. Előadásának neme és módja, beszélö mimikától gyámolitva, élénken fejezé-ki lelkének állapotját; kivált a' pamlagi jelenetben a' herczeggeli párdal leirhatlan hatással birt. Csengö organumának rendkivüli hajlékonyságával 's hangjainak sajátságos szép zengésével törekvék ö a' herczeget meginditani, legfinomabb tetszeskedéssel érzékeit behálózni, 's éneke előadásának majd humoristicai szeszélyes, majd büskomoly esedező, majd lágy behizelgö kifejezést szerezni: midön azonban minden mesterségét sikertelen pazérlá-el, ekkor a' ravasz vonalokat rögtön egy lángló tüz duzzasztá-fel; a' sardoniai mosoly, melly ajka körül lebegett, elhatárzó kinyomást ada neki, 's hathatós szavának minden registerét felszakasztván, a' röviddel ez elött szendén fuvolyázó Armida szélvész gyanánt dühöngött. Schodelné assz. Borgia Lucretiája genialis poeticailag felfogó kedélynek előadása volt, melly a' hallgatók sziveiket erőszakkal ragadá-el magával, 's tisztelöinek emlékében kitörülhetlen szép képet hagyott hátra. Hogy ö tetszés jeleivel árasztatott-el, magától is értetödik.

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinházban aug. 14-kén a' Merelli Luigi igazgatása alatti olasz dalszinészek harmadik előadásul Donizetti „bájitalát" választák, 's ezzel még nagyobb tetszést nyertek, mint a' szevillai borbélylyal. Signora Mazza (Adina) párdaljából (Dulcamarával) az allegro-részt és végariáját a'

zajos tapsokra ismétlé; hasonlag Bezzi ur (Nemorino) panaszos ariáját a' 2-dik fvasban (mellynek szépségeit csak ő ismerteté-meg velünk- és párdalját Belcorral. Paltrinieri (Dulcamara) valamint Polonini ur (Belcore) ma is tetszést arattak. Ugy látszik, hogy a' buffa operákban ez eddig emlitett tagok otthonosabbak a' többinél, 's valóban az eddig általuk adatott két vig operában látható volt, milly szellem rokonitja őket, 's milly egybevágólag működnek a' nélkül, hogy egyik a' másik fölött fénykedni ohajtna. Itt valóban mondhatni, hogy közülök a' legkisebb szerepvivő ugy, mint a' legnagyobbik, csak az egésznek sikeritésére, az élet valódisága helyes kitüntetésére törekszik. — 14-kén „Belisario" ismételteték, melly azonban (mit talán a' zeneszerzemény mineműségének inkább lehet tulajdonitni) nem talált olly sympathiára, mint az utóbbi két vig előadás. Igaz, hogy Nulli ur (Belizár) rekedt is volt, 's átaljan Antonina és Irene gyengébbeknek találtattak, mint első izben véltük: Roppa urnak gyönyörü, még igen fiatal, tenor hangja azonban kárpótlást szerze, habár ez operában még nem is adhatja elegendő bizonyitványát hangászi miveltségének; a' „sul campo della gloria" párdalt (Belizárral) valamint ariáját is „trema Bysanzio" ismételnie kellett. Ha e' dalnoknak szava férjfiasodik, 's folyvást fenntartja szép csengését, melly rendkivül pontos és érthető kimondással párosul, ugy ő bizonynyal a leghiresebb olasz tenoristáknak egyike lesz. Felőle a' lipcsei k. divatlap következőleg szóll: „Roppa urnak hangja a' legkitünőbbek közé tartozik. Ez talán a' most élő legjelesebb tenoristákét is felülhaladja, noha ezek az éneklés müvészetében tökélyesebbek lehetnek. E' csudálatos hanggal semmit sem lehet hasonlitni; Roppa ur fényes jövendőnek siet elébe. Mint hirlik, Hamburgba 12,000 ft. dijért szegődött, 's e' szörnyü pénz daczára is a' hamburgi szinház e' szerződés mellett, ha megvalósul, csak nyerni fog." — R. ur felső és alsó hangjai erősek; a' középsők gyengébbek 's még érettebbségre várnak; pianója lágy és meglepő; a' legfelsőbb hangokat csak enyelgve 's játszi könnyüséggel énekli. Vajha külseje is illy kedvező viszonyban állna! Furcsa, hogy Bezzi urral is igy áll a' dolog. — Mind a' két nevezett opera megtölté a' szinházat.

Külföldi játékszin.

Persa szinészet. — Flandin ur Persiában tett utazása 's tapasztalatairól érdekes leveleket közöl a' franczia lapokban. Többi között a' Beiram ünnep alkalmával Teheranban látott szini előadásokról következőt beszél. — A' darabok tartalma Ali és Hussein, Persia két prófétájának, gyászos halálát tárgyazá. Ezen előadások csak Persia vagy a' schitiai tartományokban történnek emlékére azon eseményeknek, mellyek az eredeti mahomedanismustól elszakadásukat okozák. E' szinjátékok nyilvános helyeken sátorokban vagy nagyok palotáinak udvarán adatnak-elő, 's látványul hozzák a' Yezid, bagdadi khalifa által Mohammed két unokájával küzdött csatákat, Ali és Hussein halálát, családuk börtönözését, Hussein neje és gyermekei szerencséjére egy követnek közbejöttét, 's e' Yezid irgalmához folyamodni merészkedő franknak kivégeztetését. Öltözetben mennyire lehetséges, hivek maradnak a' különböző személyek jelleméhez, 's a' frank követ, ki e' darabban olly szép szerepet játszik, divatos europai köntöst hordoz, mellynek külön részeit a' Teheranban lakozó orosz és angoloknál szedték össze. A' követ kisérete három szögü kalapot vagy is europai sisakot viselt, mi a' nézőkre osztatlan hatást tehete. A' schahnak egyik testvére megelőző nyájassággal engedé-meg az utazóknak e' szin-

játékok láthatasát, 's neki és utazóinak egyik legjobb páholyt mutatá-ki, ha egy szőnyegezett zugot a' nagy térben páholynak mondhatni. E' szinművek versekben irvák, 's azon helyek, mellyeket Flandin urnak átforditának, sok erőt és érzést árultak-el; a' szinészek jó érzésű kifejezéssel éneklik vagy szavalják-el szerepeiket, és taglejtéseik, mellyekkel beszédöket kisérik, sokat tesznek a' közönségben hatásgerjesztésre, melly a' szomorúbb versszakoknál szivdúló sohajokra gerjed. Éppen olly ritka mint tiszteletgerjesztő látmány e' közönségnek könyüzését és sohajtozását szemlélni a' szomorújátékok folyamata közben. Az előadást megelőző 's követő időközben a' legbuzgóbbak utszákon futosnak, 's Hussein és Ali dicsőitését énekelve, melljeiket verdesik. Mások vas nehezékekkel terheltt szerekkel testeiket szabdalják, és majdnem övig mezetlenitve magukat a' bámuló sokaságnak tátongó sebeiket mutogatják. Utazóinknak azt is beszélik, hogy e' nagyok rovására rendezett előadásokat a' mollah-k kancsal szemmel nézik, hihetőleg féltékenységből, minthogy ezek nagyobb hatást tesznek a' tömegre, mint legszebb papolásaik.

HANGÁSZAT.

Klavirtanitó. — Hergéczi Kovaltsik S. fortepiano-tanitó ur a' legujabb 's leghiresebb klaviriskolák, rendszerek, 's hangászati könyvek szorgalmas tanulása által olly értelmes tanitási módot szerze magának, melly által a' fortepiano-tanulást nemcsak kellemes és vonzó foglalatossággá képes tenni, hanem egyszersmind tetemes idő-, fáradság- és költség-kiméléssel is párositja. A' nevendékekkel barátságos és kedveltető bánásmód mellett lehető leggyorsabb uton juttatja őket ohajtott czéljok elérésére, kivált ha ide a' tanulóknak arányos igyekezetük és szorgalmuk is járul. — Lakik a' nevezett 's méltán (kivált a' kezdőknek) ajálható ur Pesten, aldunasoron, 11 sz. a. Szita-házban, 22-ik ajtónál.

Janin Gyula Lisztről.

A' „l' Artiste" parisi lapban következőleg szóll Janin Gyula, a' nagy feuiletonista, Lisztről. — „Liszt angol földre ment. Ugyanazon hangversenyt, mellyet Parisban, barátai körében, ingyen hallatott, bőkezű szomszédaink drága pénzért hallották; és Londonban éppen olly számos hallgató, válogatott közönség, éppen olly jeles férjfiak jelentek-meg Liszt hangversenyén, mint Parisban. Hogy e' valóban nagy művészről némi fogalmunk lehessen, Lisztet visszatérte után kelle egy párszor meglátogatni, mint mi tevők. Német, olasz 's magyar országban tett hosszú utjáról magába zárkozottabb, komolyabban tért vissza, mint elment. Gondolkozó tehetsége megért, szelleme lecsillapult, 's végre annyira ment, hogy a' mindenfelől őt elárasztó lelkesülés fölött uralghat. Érzeteinek 's igy másokéinak is parancsolhatva, azon meggyőződést szerzé, hogy nem elég csudálkozást gerjeszteni, hanem szivhez szóllni 's tetszeni is kell tudni. Ennek következtében az éneket, a' hangának lelkét, életét vevé segédül; nem tartá méltósága alattinak olly eszméket táplálni, mellyek a hallgató keblében viszhangra találnak; érthetőbb, megközelithetőbb 's ez által népszerűbbé tettte magát. 'S az igy megváltozottat, milly érzelmek köztt hallgattuk, midőn Erard testvérek vendégszerető szalonjaiban, azoknak gyönyörű hangszerein, e' hasonlithatlan remekműveken magát művészete 's az ihlet egész hatalmának átengedve játszott, könnyű képzelni! Itt Schubert dalait, Beethoven pásztori symphoniáját, Luczia panaszait, a'

Donizetti által egy szerencsés ihlet perczében szerzetteket és örökké élendőket, 's végre ama chromaticai vágtatót hallottuk, mellyet Liszt szép lelkesülése, 's hevesen szerető érzetében szerzett, 's melly, hála Strauss ügyes átdolgozásának, egész német országot elárasztá.

Könyűiket csak kevesen nyomhatták-el a' Liszt játékát hallók közül; korunknak legválogatottabb társasága megindulással, 's elbájolva nyilvánitá tetszését. Minden száj azt ismétlé, hogy ez egészen más ember lett, hogy átváltozása remek, tökélyes. Még a' zongora is, melly Liszttől rettegett, mint a' vas láb Pythiától, mellyet csak egész erővel zabolázhata-meg, ugy, hogy ujjai alatt nyögni 's torzaszkodni hallottuk, még a' zongora is engedelmesen, tanulékonyan, 's mintegy lélekzet nélkül simula most elé, 's engedelmeskedék a' lelkesülés kitörésének; mintegy ügyes, teljeshangú viszhangja volt e' nyugtalan szellemnek; mintegy kéj 's gyönyörben hintázva remegett ez éltető lehelet alatt. A' hang, e' tünékeny portéka, csak nehezen vált-meg a' reszkető huroktól, már messze volt, 's ha Liszt vissza kivánta, nem késkedett visszatérni, gyöngébb, félénkenyebben ugyan, de azért nem kevésbbé izletesen, nem kevésbbé tisztán. És igy volt egész héten át, meddig t. i. Parisban mulatott, az öröm általános. A' különnemű mozgalmaknak 's dicséreteknek elapadhatlan köre rajongott a' nagy művész körül. Minden pillanatban ama nagy, ünnepélyes, és várakozásteljes szünet képződött körülte, melly a' költésztől dalt, a' korall-ajkakról mosolyt, Malibrantól othelloi romanczot, szóval, melly valamit vár azon kegyeltt lényektől, kik sokat adhatnak. Itt bátran elmondhatni: hogy Liszt boldog volt. Öröme minden porusából ömledezett; senkinek kérelmét meg nem tagadá; minden darabot, mellyet tőle hallani kivántak, előre tudta: mert emlékező tehetsége lángelméjével egy fokon áll, 's minden nagy művész eszméjét sajátjaként birja. Igy távozott franczia országból, igy ment angol földre, még egészen megszállva ama csudálatos daemonoktól. Ma tudósitást kaptunk felőle; de e' tudósitásokat eleve tudtuk. Mindig ugyanazon lelkesülés, ugyanazon elhalás; ő zongorához ül, 's a' fül sováron nyeli hangjait; 's ha nehány csepjét azon melodia-tengernek, melylyel lelke örökké telve van, előömleszti, tapsolnak, minden saját módja szerint dicsőiti őt kötött 's kötetlen beszédben, anda pillantásokkal, virágok, koszorúkkal; a' leglelkesülttebbek 's utóérhetlen művészetéről leginkább meggyőződők hallgatással 's könyükkel. Ezután a' napiesemények irói következnek, kik az uj vendégről szintén megirják tudósitásaikat, fejtegetve boncolgatva és saját módjok szerint magasztalva. (*Vége következik.*)

LITERATURA.

Régi ruhák rajzkönyve. Manheimban Hoff H.-nél füzetenként fog egy munka megjelenni e' czim alatt: „Trachten des christlichen Mittelalters" (a' keresztény középkornak viseletei) — melly minden hozzá hasonló 's korábban megjelent munkától különbözni fog. A' rajzok festve is lesznek, mi leginkább ohajtható azokra nézve, kik szinházi 's álarczosi ruhatárak felügyelésével vannak megbizva.

DIVAT.

34-dik divatkép (Parisból). — Crep-kalap tollal; két szinü selyemruha; nyári fehér ruha; napernyő csipkével ékesitve. — Bécsi divat aug. 13-kán: himzett mullruha egy széles lebegénynyel 's keskeny csipkegallérral; crep-kalap virágfüzérrel.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

68.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap augustus **23**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Panasz.

Köny patakzik arczaimra,
Köny, keservi ár;
Bánatot nyögök, miként az
Árva kis madár.

Hallja sok fül, de nem érti
Hő fohászimat;
Mély titok, homálya rejti
Néma vágyomat.

Bút süvöltve száll-el a' szél
Gyász-dalom fölött;
Könnyet lát nap, hold szememben
Kéj-mosoly helyett.

'S nincsen ah! ki orvosolná
E' levertt kebelt:
Irgalomra szánalom hajh!
Engem nem jelelt.

Mert te tudnád földeritni,
Csak te, e' szivet
Melly kivűled minden édet
Messze számkivet.

Csak te lány! ki bánatimnak
Nem szabsz nyughatárt;
Alkonyára szállitád a'
Boldog üdv-sugárt.

Raposa József.

SZOBRÁSZAT.

Szobrász-művek Münchenben.

Bajor ország fővárosában, Münchenben, csaknem minden egyes köz épitvényt 's palotát emléknek nézhetni, mellyeket ben 's kivül a' legbecsesb szobrászati és festészeti dolgozatok emelnek-fel ugy annyira, hogy a' műbarát 's műértő hónapokat tölthet az egyes tárgyak szigorú megvizsgálásával 's jelentésük fejtegetésével. Lajos király maga is, nagy műbarát 's műértő levén, minden javalattervet személyesen szok megvizsgálni; gyakran megjelen az épités-helyeken, valamint is azon műhelyekben, hol a' minták készülnek. Ő buzditja a' művészeket, tiszteli a' szép elméket, 's gazdagon megjutalmazza fáradozásaikat. Ezt tapasztalván a' nép, utánozni ügyek-

szik mindenben kedvelt királyát, 's ez oknál fogva bajor országban a' képző művészeteket kiki kedveli, 's ki azokban egészen járatlan, vagy talán hidegséget bizonyit irántuk, azt csak közönséges embernek tekintik. A' képző művészeti akademiák Münchenben és Nürnbergben ügyekeznek e' dicséretes szellemet táplálni, 's felügyeletük alatt állnak a' festvény-galleriák, valamint a' műegyesületek is. Ez intézetek tagjai a' legügyesb akademikus személyekből választva levén, iparkodnak a' művészek dolgozatait megismertetni a' közönséggel, 's illő áron eladni; ez által pedig más festvények és szobrok elkészithetésére alkalmat nyujtani. Itt a' nőszemélyek is versenyeznek az ismeret- és ügyesség-megszerzésben a' férfiakkal, 's bámulatos jártosságot és dologhoz értést bizonyitnak-be.

Folyó évi május 15-kén Münchenbe érkezvén, naponként megszemlélém a' köztéreken emeltt képfaragási műveket, 's többszer ama helyes emlékeket is, mellyek az egyházakat diszitik; ennélfogva nem lesz talán egészen fölösleg, azoknak rövid megemlitésére nehány sort itt előhozni.

A' Caroline-tér közepén, melly teljes kört képez, szemlélhető az ott Lajos király parancsára felállitott obelisk, érczből öntve, melly 1833-ban, a' lipcsei nagy ütközet napján (1813-ki october 18-dika), mellytől Europa jövendője függött, lepleztetett-le ünnepies pompával. Ezen emlék, ide számitva a' 6 láb magas alapzatot márványból 's a' kőszegélyt, száz bajor láb magas. A' kőszegélyen (Sockel), magától a' fejdelemtől készitett következő tartalmú felirást olvashatni, mind a' 4 oldalon: 1) ama 30,000 bajornak, kik az orosz háborúban veszték életöket; 2) felállittatva 1-ső Lajos bajor királytól; 3) bevégezve 1833-iki october 18-kán; 4) ezek is a' haza megszabaditásáért haltak-meg. — Ezen emlék Klencze architektus műtervei szerint, Stiegelmayer helybeli jeles szobrász igazgatása alatt, 50.000 rhenusi forint költséggel készült, melly a' kir. cabinetpénztárból nyujtatott. Az elfoglalt franczia álgyúkból 450 mázsa ércz használtatott, 's az, mi ezentúl hibázott, a' kir. cabinet pénztárából szereztetett-meg. Ha ezen obelisk fényes sima oldalaira, mellyek 5 utszára szolgálnak, nap süt, a' visszavetett napsugárok vakitják a' nézőt, 's alig lesz egy idegen is, ki annak megtekintésére oda ne sietne. Egy rendőr egész napon körülötte jár.

A' Max-Józseftéren, az uj királyi lak (Königsbau), szinháztól és posta-épülettől környezve, emelkedik Klencze architectus tervei szerint a' megboldogult Max József emléke, melly 1835-iki october 13-kán lepleztetett-le. Ez emléket, a' már emlitett terv szerint, Rauch hires szobrász Berlinben mintázta, az öntés pedig Stieglmayer kir. inspector által létesült. Az emlék összes magassága 33 láb,

az ülő félben képezett királyi alaké pedig 12 láb. A' piedestal négy szögén félig nyugvó oroszlánok vannak, a' felső cubus oldallapjain pedig felterjesztések, mellyek a' király legnevezetesb életpillanatait fejezi-ki. Az egész emlék mostanig igen keveset veszte fényéből.

A' wittelsbachi téren áll, Thorwaldsen mintája után, 1-ső Max nagy választó fejedelem érczöntetű óriás lovagszobra, Prugger Miklós festvénye szerint dolgozva, melly a' schleissheimi galleriában tartatik három posta-órányira Münchentől. A' granit piedestallal együtt az egész emlék magassága 36 láb. A' nagy tér szélessége 80 láb, hossza pedig 112 láb. A' talap egyik oldalán olvashatni: „1-ső Max bajor választó fejdelem;" a' másik oldalon: „emeltetve 1-ső Lajos bajor király által 1839-iki october 12-kén." Fényessége e' lovag-szobornak, mikor a' napsugárok reá esnek, vakító; szine azonban kedvesebb lesz a' szemnek, ha már azt az ugy nevezett nemes rozsda beboritandja, 's akkor hasonlitand 2-ik József császár lovagszobrához Bécsben, mellyen olly szivesen nyugszik a' szem.

A' sz. Mihály egyházban láthatni Leuchtenberg Eugen herczeg sir-emlékét, mellyet Thorwaldsen fehér márványból dolgozván, az egyik faloldalat foglalja-el, a' bronz feszülettel szemközt helyezve. E' diszes emléket Leuchtenberg herczegasszony emelteté 1824-ben meghalt férjének. Az egész műalkotvány egy diszes oltárhoz hasonlit. A' piedestalon két angyal tart egy táblát következő felirással:

Heic placide ossa cubant
Eugenii Napoleonis
Regis Italiae quondam vices gerentis
Nat. Lut. Parisior. D. III. Sept. MDCCLXXXI
Def. Monachii D. XXI Febr. MDCCCXXIV.
Monumentum posuit Vidua Moerens
Augusta Amalia
Maximili. Jos. Bav. Regis filia.

A' szüz anya egyházában áll bajor Lajos császár emléke márványból és érczből, mellyet 1-ső Max 1622-ben emeltetett. Az egész 16½ láb hosszú, 11 láb széles, 's 13 láb magas. A' legalsó osztály 4 szögén láthatni 4 panczélos férfit érczből, a' térdek egyikét föld felé hajlitva, nehéz lovas zászlókkal, mellyek czimernégyszögén különféle császárok 's azok nejeinek nevei himezvék. A' panczélozottak között, fentebb, egy lépcsővel, állnak 5-dik Albert és 5-dik Vilmos. A' márványra vésett nyilásokon szemlélhetni Lajosnak domborzatosan kidolgozott szobrát császári diszben és széken, 's Beatrix császárnét István nevű fijával. Egy vánkoson a' sirkő közepén fekszik a' birodalmi korona; elől 's hátul allegoriai

nőszobrok ülnek, mellyeknek egyike a' cs. pálczát 's birodalmi almát, második pedig a' kardot és császári czimert tartja.

A' Theresia-téren fog nem sokára felállittatni a' legnagyszerűbb emlék, mellyet, már mintázva 's öntésre elkészitve, szemeimmel láttam 's megvizsgáltam az érczöntői műhelyben. Legfelsőbb meghagyás szerint t. i. a' bajor dicsőségnek szenteltt épület fog Klencze architektus javalat-tervei szerint München város egyik szélén emeltetni; azaz, az előoldalon megnyitott négyszög oszlopokkal és csarnokokkal, melly alatt azután hires bajorok mellszobrai lesznek elhelyezve. Egy óriási Bavaria érczből öntve, 54 láb magasságú, fog diszleni a' négyszög közepén. — A' müncheni ércz-öntői műhelyt ugy lehet most méltán tekinteni, mint tanuló iskolát német országban az érczöntéssel foglalatoskodó szobrászok számára, hol éppen most ama 12 szobrot is bevégezve lehet látni, mellyek 10 láb magasok, 's tüzben megaranyozva levén, a' most bevégzésben álló koronateremben a' völgyezett korinthi oszlopok között lesznek beosztva.

Az Otto-oszlop, Perlach és Hechenkirchen helységek között felállitva az országuton, 's pedig éppen azon helyen, hol Otto, görög ország királya felséges atyjától elbucsúzott. Ezen emlék görög sztilben készült oszlopból áll Klencze architektus műtervei szerint, egy attikkal, mellyen 1-ső Otto görög országi király mellszobra van alkalmazva kelet felé forditott arczczal. Az egész mű tiszta termés-kőből van kifaragva; magassága 32 láb. Hat lépcső vezet az oszlophoz, mellynek talapzatán alkalmazvák a' keletfelőli oldalon fenséges czimerei bajor 's görög országnak. Mind kettejét babérkoszorú szövi-át; jobbra 's balra hadzászlók vannak L és O. névbetűkkel — 's hadkészületek a' régibb és ujabb időkből egybesorozva, 's e' latin chronostichontól körülövezve:

PraebVIt, Vna saLVs fLores nVnC HeLLaDIs
orae BojorVMqVe agro.

Mellette nyugszik egy, kőből kivésett hajdani oroszlán. — Számos német felirás boritván-el az oldalakat, azokat e' helyen mellőzzük, oda utasitván a' művészet lelkes barátit, hogy mind ezeket kedvező alkalommal a' természetben tekintsék-meg, melly legjobb iskola az oktatásra.

Novák Dániel,

SZORGALOM.

Uj nemű omnibusok. Londonból egy egészen uj nemű omnibus érkezett Havreba, melly Parisban bizonynyal korszakot csinálandi. E' kocsi 200 kilogrammal könnyebb az eddigieknél; igen

csinos, 's mind a' mellett is 18 utasnak van helye benne, oda számitva a' kalauzt is. Belseje izléssel készültt, tükrökkel 's mahagoni lemezkékkel ékesitett. Rendeltetése pedig hogy az utazókat Paris belső részeiből egészen a' versailles-i vaspálya-udvarig szállitsa.

Gesztenyét termő tölgyfák. Franczia országban legfényesebb süker koszorúzá azoknak kisérletét, kik gesztenyafa-ágakat tölgy- 's cserfákba oltának, és ez által az északi durvább vidékeken is lehetségesiték e' hasznos gyümölcsnek tenyésztését. — Nem volna-e hasznos e' kisérletet honunkban is megtenni?

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, aug. 18-kán Schodelné assz., művészi utazásából hazatérve „Borgia Lucretia" operának czimszerepében lépvén-fel, olly élénk 's hosszasan tartott tapsolással fogadtaték, millyet művésznénknek méltán ohajtánk; ki arra, ha külföldön érdemesnek találták, ugy hisszük, honunkban még méltóbban tarthat számot. Hogy a' szinteremet megtöltött igen nagy számú közönség is igy gondolkodott, bizonyitá mind a' szép elfogadtatás, mind a' művésznének minden jelenete közben zajos megtapsoltatása, 's minden jelenet utáni hasonló előhivatása. Ma ismét Egressy ur adá Maffio Orsini szerepét, Gubettáét pedig Szerdahelyi ur. A' többi előadó a' régi volt, 's mindenik törekvék a' közönség elégedését eszközleni. Az olasz dalszinészek nagyobb része is jelen volt. — 19-kére „Belizár" vala hirdetve, mellynek czimszerepe Bartha ur kezeiben volt. — 20-án, sz. István innepén, normanap levén, a' szinház zárva. — 21-re „Fidelio" opera vala hirdetve.

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinpadon olasz dalszinész vendégeink aug. 17-én a' „Puritánok" operát adák, mellyben e' társaság 3-dik tenoristája Gattis ur (Talbo) először lépett-fel. Ennek kedvező szini termete, kellemes, de lágy és gyenge hangja, egyébiránt tanulmányt bizonyitó előadása van. Nulliné assz. (Elvira) ma sokszor distonált; a' karok németül énekeltek, minthogy az olasz betanulást nem győzik: átaljan e' mai olasz operával legkevésbbé volt elégedve a' közönség. A' szinterem telve. Hermine cs. k. főherczegné mind ezt mind a' mult olasz operát méltóztatott fens. jelenlétével megtisztelni. Beszélik, hogy Carl k. a.-t az olasz igazgató megkérte volt egy két olasz operában fellépésre, mi aligha nem fog teljesülni. — 19-én az olasz dalszinészek „Lammermoor Luczia" operát adák. — 18-án Vanini György ur, az insprucki szinháztól, első vendégszerepeül Rentheim szerepét választá a' „havasi rózsában" — 's jeles szini tehetségeket fejte-ki. — Ugyan 18-ra az arenában először adatott a' „jutalom-darab" bohózat dalokkal 3 fvsban, Kaiser Fridriktől; zenéjét irta Müller Adolf. — Arenáinknak egyébiránt a' már egy héttől fogva tartott esős és kétséges idő nem igen kedvezett.

Külföldi játékszin.

Schiller orleansi szüze pórok által előadva. — A' „Sváb Merkur-ban" következőt olvasunk Heubergről. Idegen tartományokban már megszokták, Heuberg hegyvidékeit mind természeti alkotásukra nézve, mind szel-

lemi tekintetben durvának, terméketlen és vendégszeretetlennek, sőt alsó sváb országban, valóságos vürtembergi Syberiának tartani. Jelen sorok irója azonban egészen ellenkezőt állíthat. Heuberg az anyagi, de különösen szellemi tekintetben mondhatlanul haladt ujabbi időkben. Ki hitte volna 40 év elött, hogy Heuberg egyik legvadabb részének lakói, Schiller „orleans-i szüzét" adják 1840-ben szinpadon? E' schilleri szomorú játékot Péter-Pál napján adák elő Oberheim falu lakói, 's pedig nem eltorzitva, hanem egészen e' remekmű szellemében, 's mondhatni, majdnem tökélyesen. A' főszerepek legalább ugy adattak, miként másutt műkedvelőktől látni nem igen lehetne. Utójátékul a' „korszellem" adaték. A' közel 's távulvidékekről összesereglett minden rangú nézők örvendő meglepetéssel találván itt olly tehetségekre, mellyek némelly állandó szinháznak is diszére lehetnének, megelégedve oszoltak-szét. Mig napjainkban az anyagi érdek mindent elnyelni igyekszik, örvendetes tapasztalatul szolgál látni, hogy a' nép szellemi tekintetben is mind inkább mivelődik, 's hogy lelkészek és tanitók vetélkedve törekesznek azt szellemileg mindig följebb följebb emelni a' nélkül, hogy az anyagi érdek iránti ösztönt bennök elfojtanák. E' pórok, kik tegnap még d' Arc Jankát, Agnest, Talbot-ot, Lionelt 's a' t. személyesiték', ma éppen olly örömmel turják-fel kavicsos földüket, mint tegnap a' szinpadon állottak. 'S mind ez a' falusi lelkész, Knappich ur, munkája volt.

Afrikai nemzeti játékszin. Ha az utazóknak, kik utóbbi időkben Afrika beljét kalandozták-be, hihetni: ugy a' négereknek saját nemzeti játékszinök 's dramai költészök van. E' Scribe-bel majdnem hason termékenységű költésznek neve: Yurika; művei erkölcs-rajzok, és: „mézga szedés — óriáskigyó-vadászat" 's a' t. czimet viselnek. Mind ezen igen bonyolitott szinmüben egy nélkülözhetlen, stereotyp karakter, a' fehér manó fordul elő, melly nevet, mint tudva van, Europaiaknak adnak a' négerek. E' fehér manó rendkivül szikár; paszomános köntösben jár, didereg és szünetlen burnótozik. Ezen utánzás igen mulattató, 's egészen e' nemzetek izléséhez mértt, kik szerfelett örvendnek, hogy azon férjfiakat, kiktől rettegnek, büntetlenül gunyolhatják.

LITERATURA.

Svéd ország literaturai haladását eléggé tanúsitja azon körülmény, hogy, ide számitva Norvegiát is, jelenleg 87 hirlap és 15 folyóiratot pártfogol. Stockholmban magában 13 politicai és 8 szépművészeti lap jelenmeg. Ezeken kivül korszaki iratok sem hiányzanak a' hit- ész- jogtan, philologia, orvostan és mechanika köréből. Itt ismét fölkellene sohajtanunk: boldog egek! be hátra vagyunk mi még ez északi néptől is! ha nem tudnók, hogy ez is csak olly falra hányt borsó leend, mint több hasonló.

Tournai történetei Hoverlanttól. — Tournai városnak van egy Hoverlant nevű történetirója, ki egykor az ötszáz tanácsának tagja vala, 's városa történeteit száz tizennégy nyomtatott kötetig folytatá. E' lettdolog, mellyet regének kellene tartanunk, ha az egész országban tudva nem volna, egyetlen a' literatura évkönyveiben. Hoverlant, ki igen koros, elveszté azután látását, 's azt hivék, hogy e' szerencsétlenség megakasztandja a' 114-ik kötetnél történeti munkáját; 's csakugyan hoszszasb idő mult, mielőtt folytatása megjelent volna; de a' fáradhatlan történetiró egy szives szomszédot

lelt, ki helyette irt, 's Tournai történetei 115-ik kötete rövid idö alatt meg fog jelenni. (Echo de la Frontière.)

HANGÁSZAT.

Janin Gyula Lisztről.

(Vége.)

Az angol lapok telvék Liszt dicsöségével, 's majdnem azt mondhatnók, hogy a' franczia lapokat forditák-át nyelvökre. Ezen angol lapokban is azon balga állitást olvassuk, mellyet a' franczia lapokban olvastunk: hogy Liszt a' zongora Paganini-je lenne. 'S mért nem mondjátok forditva: hogy Paganini a' hegedü Liszt-je? Minek nevezzük e' hasonlitást, melly utóbbinak kisebbitésével történik? Igaz, Paganini másképp' tudta hivatását 's hirét használni, mint Liszt Ferencz. Ő megjárta Európát, magát kéretve, sőt mintegy kényszerittetve, hogy azon csudálatos hangmüvek közül, mellyekre 30 év elött készült, egyet egyet hallasson; azután eltünt, mint jött a' nélkül, hogy valakitől elbucsúzott volna. Mielött olasz országból kilépett, előre felszámitá a' hangjegyeket, mellyeket Europa egyéb tartományaiban kizárand; biztosan tudta, mit hoz-be neki minden arpeggio; hány G hurt kell hegedüjére venni; 's ha egyszer szakmányát bevégezte, erősen elhatárzá, azontul többé mit sem tenni, 's készebb leendett vonóját szétzuzni, mint magának tett fogadását megszegni. Utközben csak egyetlen egy hangjegyet sem vesztegetett-el; bezárkozott, hogy dolgozzék: de mind ezen óvást sem elégülve, végre hegedüjére tompitót (sordine) tön. Szegény zenészeknek, kik e' nagy müvészt annyira imádták, csak egy panaszló hangot sem vetett kegyes adományul. — Boszonkodott az öt körüllengö levegöre, a' madárra, melly meghallhatá; ő egyedüli zenésze a' földtekének, ki némaságba burkolja magát. Ha igaz, hogy e' földön mindennek joga van, egyedül magáért nagy müvésznek lenni: ugy elmondhatni, hogy Paganini e' jogot kegyetlenül bitorolta. 'S hol van most? Mit mivel? Senki sem tudja, senkinek sem mondá, hova megy; eltünt a' nélkül, hogy reményt nyujtott volna visszatéréshez. Egyszer, egy napon csak azt fogjátok olvasni: meghalt, 's magával vitte titkát: hegedüje azon idöben fog szétzuzatni, midön élete, és csudálatos melodiáiból mi sem maradand az utókorra, még csak emléke sem. Liszt egészen ellenkezője; lássátok Lisztet! Mennyire fösvény volt Paganini müvészetével, annyira pazarló Liszt. — Melodiái minden szivben, minden keresztuton, minden vidéken, uton utfélen megzendültek; utjában egy zongora mellett sem haladt-el, mellyen hatalmas kezei ne játszottak volna. Akarva vagy akaratlanul engedni kelle a' hangszernek a' nagy mester hivó szavára. 'S ha tudnátok, mint szörnyedtek-el a' hangszerek e' bűvös pályán. Minden székes egyház orgonája megharsant e' szózatos kezek alatt; fölkölté Velencze ószerü palotáiban a' viszhangot; kéjbe ringatá rámáikban a' firenze-i ös bajnokokat; Genua boltozataiba visszavarázslá a' tánczvigalom hevét; a' folyamok partján, fogadókban, festészek müteremeiben, 's mindenütt, hol csak tartozkodék, engede a' nagy müvész az ihletésnek, melly testet és szellemet egyiránt hat-meg, 's az ajtók mindenütt nyitvák voltak. Ha ö játszott, mindenki beléphetett, pór és nemes, Isten 's harczok embere, teherhordó, szolgáló, 's botján biczegö koldus, 's éh és szomj nélkül tekinthete azon titká-

lyos ablakra, mellyből a' harmonia elöhullámzott. Adakozó művész! Gondolatlanul pazarló művész! 's még is, milly szerencsével járt mindenütt, milly népszerüvé tudta magát tenni! Milly kivánatokat elégitett-ki! Milly lelkesülést zabólázott-meg. Ő ugy tön, mint ama 20 éves szép hölgyek, kik biztosan és szépségökre büszkén haladnak-át a' tömegen, kik senki hódolatát meg nem vetik, 's még a' földmivelés csudálkozása megnyeréséért sem sokalnak egy mosolyt. Hagyjatok-fel tehát hálából Lisztnek Paganinihoz hasonlitásával. Hagyja mindenki e' nagy két művészt amazt hallgatásában, ezt zajos világában, 's mind kettőt saját dicsöségében!

TÁNCZ.

SZEGED, aug. 12-én. — Hogy városunk, igénylett anyagi jóléte kivivására törekedtében, nem kevésbbé hanyagtalan szellemi érdeklettsége kitüntetésében is: a' bajai égés által szerencsétlenültek javára, belvárosi casinónk választmánya kezeltéből, m. hó 26-án éppen országos vásárunk alkalmával tartatott táncz mulatság sorsjátékkal egybekötve, maradandó emlékét adá. Városi nagytáncztermünknek — lehető költségkiméletből — egyszerü de szerény butorzata — kellemes ellentétben a' lezajlott farsang pazarfényével — azonnal meglepe mindenkit, 's a' kegyes czél sikeresbitésére figyeltete. A' betanitott barna hangászok vigalmas ifjainkat szépeinkkel a' csélcsap keringök mellett lelkes nemzetinkre is ügyesen lejteték. Szünóra alatt huzatának sorsok 75 darab részint nökézmüi, részint egyéb kegyes adományi tárgyakra, mellyekből 19 darab az el nem kelt 's igy a' kitüzött czélra játszott sorsjegyek által nyeretvén 's azonnali árverésen időrövidség miatt csak három adathatván azokból el, a' többi 16 darab elkótyáltatása f. hó 9-én, az érintett casino épületében külön belépti-dij mellett adatott reunio alkalmával, ment végbe. A' tiszta jövedelemöszveg ezer váltó forintot meghaladt, — miért a' buzgalmas kezelök (tek. Petrovits István főjegyzönk választmányi elnöksége alatt) 's városi derék közönségünk, a' vállalat ohajtott sikerültének 's jótéti önérzetüknél szebb jutalmat nem várnak. Efféle tüz-jég-árviz szülte dulongásokat 's inségeket honszerte enyhitö felebaráti segélyzetek felöl különben is szép adatokkal telvék hirlapjaink. 'S ha illy adónkat költsön gyanánt az emberiség bő kamatozatú kincstárába lerakni édes kötelesség 's megnyugtató érzet: menyivel nyugtatóbb, üdvösb 's ennél fogva észszerübb afféle elemkárositásokat biztositó-intézvények létesitése, vagy más óvó- 's mentőszerek feltalálása, alkalmazása 's használtatása által telhetöleg megelözni! M. P.

DIVAT.

Parisban e' hónap elején csaknem egyedül azon pompás ruházatokról beszélt az ékesebb szépnem, mellyek itt a' szultannő testvérének, Ahmet Fethi pasa menyasszonyának készülve küldettek. Pompa 's gazdagságra nézve felülhaladtak azok minden jelenkorit. Illyen volt egy gyönyörü fátyol, gyöngy és gyémántokkal himezve (ért száz ezer piasztert); — egy pár papucs drága kövekkel kirakva; gyémánt koszorú; felséges schawlok; tüll ruha arany és gyöngy-himzésekkel; organdi-ruha arany kék 's ponceau szinü selyemmel, ezüsttel és gyöngyökkel himezve, musselin-ruha korall himzéssel és korall rojtokkal; ruha arany csipkéből; fehér atlasz és moiré kendők himezve; ruhák bárson és gazeból arany és csipkével ékesitve. Küldettek neki a' legbecsesebb illatszerek is tömérdek nagy számmal; gyöngyökkel kirakott felség es öltözö-asztali tükör; a' legdrágább karpereczek 's a' t. Mind ezt hat millio piaszterre becsülték. — Parisban most legékesebb divatczikkely az ugy nevezett keskeny török csipke arany, ezüst, vagy selyemből, melly minden szövet és szobai tárgy diszitésére alkalmas. Papucsot is készitnek belőle.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

69.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön augustus **27**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Emlékezet.

Szünj-meg, o szünj élni nékem
Szivduló emlékezet!
Hagyd nyugodni, mit a' multtal
Sirba vitt a' végezet.
Hagyd nyugodni kéjeimnek
Hervadott virágait;
Hagyd nyugodni csillapultan
Lelkem annyi vágyait.

Ugy sem létez olly varázs, melly
Felderitvén éjemet,
A' jelennek bájaival
Eltörülné könnyemet.
Nincs a' lány, a' hőn imádott,
Kit ölelve édenem
Volt az élet; bár miként tört
A' kemény sors ellenem.

Nincs a' lány! sirok honába
Szórta a' halál szele,
Kedvem, kéjem egy parányig
Eltemetve van bele.
Búra int a' nap koránya,
Búra estnek alkonya;
Üdv-igérő szép reményem
Sorsom éjén elhunya.

El! miként a' tünde álom,
'S véle a' szent élvezet,
Mellyet, most csak képzetemben
Éltetsz o emlékezet!
Mind hiába zengi ajkam
A' kegyetlen bút 's panaszt:
Nincs fohász, nincs köny 's varázs, melly
Vissza adja nékem azt.

Szünj-meg o hát élni nékem
Szivduló emlékezet;
Hagyd nyugodni, mit a' multtal
Sirba vitt a' végezet.
Hagyd nyugodni vágyaimat,
Szünj virasztni multamat:
Bájos képe ah! ugy is csak
Súlyositja kinomat!

Szelestey László.

SZORGALOM.

Thea-termesztés Assamban. — 1834-ben a' bengaliai kormány választmányt nevezett-ki a' thea-növény behozatala 's termesztése legjobb eszközei megfontolásaul. Mig e' fölött tanácskoztak, fel lön fedezve, hogy felső Assamban a' thea-növény már honos. Nyomban tehát ujabb választmány küldeték-ki, e' hir igazságát megvizsgálandó, 's bebizonyulta esetén, felvigyázóul Bruce urat rendelték, ki a' földet legott megvizsgálá, ültetvényeket rendedezett-el, még pedig ollyan foganattal, hogy a' mult évben 8. láda (mindenikbe 320. font) küldeték Angliába. A' tudósitás, mellyet Bruce ur fogalmazott, 's mult nyárutóban a' thea-választmánynak beadott, előttünk fekszik. A' határszéli nyugtalanságok félbeszakiták ugyan bizonyos tekintetben vizsgálatait, de már is 120. helyet fedeze-föl, hol a' thea-növény vadon nő, 's innen, véleménye szerint, elég magot 's bujtványt lehetne szedni egész Assam beültetésére. — „Mult évben — Dschaipur mögött egy hegyre menék, melly mintegy 200. lábnyi magas, 's thea-növényekkel teljes vidékre jövék, melly 2—3. mföldnyi hosszú. Végét legalább nem látám; a' fák nagyobbára olly vastagok valának, millyenek csak lehetnek, 's a' szép és fris thea mag (kisebb, mint mil'yeket az előtt láttam) a' szó szoros értelmében elfödé a' földet. Őszutó közepén vala, 's a' fákon tömérdek gyümölcs és virág. Egyik a' legnagyobb fák közül kerületében 2., magasságában 40. rőfnyi vala. A' hegyalyban más helyet találtam, 's ha időm megengedi vala e' tájakat megvizsgálni, kétséget sem szenved, hogy a' Naga-hegyek közül többet találok theával födve. — Eddig is mi tömérdek theát lehetett volna Assamból nyerhetni, megmondani lehetlen. Bruce ur mellett sokáig csak két chinai vala, kik fekete theát készitének; de ezekhez ujabban még ketten csatoltattak, zöld theát készitendők; mindeniknek 6. segédre van szüksége. Bruce ur személyes vizsgálatai olly tárgyban, mellyről sok csak sejtés 's mások után van mondva, olvasóinknak is tán nem lesznek érdektelenek. — „A' nap — mond Bruce ur — lényeges befolyással van a' levelekre; mert mihelyt a' fák, mellyek a' növényt árnyban tarták, eltávulittatnak, a' levelek sötét zöld szinöket sárgásra kezdik átváltoztatni. Ez igy marad nehány hónapig, 's lassanként ujra egésséges zöld szint kap a' növény, megvastagodik, 's több levelet hajt, mint midőn árnyban álla. Minél több levél szedetik-le róla, helyébe annál több nő; ha a' levelek első aratáskor le nem szedetnének, második aratáskor leveleket hasztalanul várnánk. Az árnyban állt levelekből készitett thea korántsem olly jó, mint a' napnak kitéve volt levelekből. A' napnak kitett növény korábban is hajt, mint az árnyban levő. A' beárnyalt növény levelei, midőn

összesodortatnak, vizesebb nedvet, a' naptól sütöttek pedig nyulós állományt adnak. Ha mindkét nemű levelek derültt napon sodortatnak össze, e' nedvből kevesebbet foglalnak magukban, mintha a' sodrás esős időben történik. E' nedv az évszak előhaladásával fogy. A' napnak kitett növény sokkal előbb 's több virágot és gyümölcsöt hoz, mint az árnyban levő; virága 's magva nyárhóban, gyümölcse pedig őszutóban van. Sok növényt láthatni, mellyek valamelly eset, hideg vagy eső által, leveleiket elveszték, 's ujra több bimbót hajtanak mint azelőtt. Igy látni több növényt, mellyek még tavaszelőben is viritnak (némelly chinai még tavaszhóban is viritott), 's egyszersmind ó és uj magva, bimbója, 's egészen kiviritott virága van — mind egy törzsön. Az eső is igen árt a' leveleknek; némelly thea-nemek, p. o. a' poutschong és mingehew, esős napon nem is szedethetnek. Ezek leveleit derült napon reggeli 10. óra felé, midőn a' harmat felszállt, kell leszedni. Poutschongot csak az első aratás leveleiből készithetni: de mingehewt, ámbár készitése ugyanazon gondot, melly amazé, kivánja, minden aratásból, ha csak derültt reggel történt, csinálhatni Esős napon a' chinaiak bár minemű theára leveleket nem örömest szednek, 's ezt, ha nem kénszerittetnek, soha nem is teszik. Némellyek állitják, hogy az esős és derültt napon csinált theát ugy meg lehet egymástól különböztetni, mint az árnyban 's verőfényen nőttet, t. i. csekélyebb jósága által. Ha a' fekete theához szükséges széles levelek esős időben szedetnének, mintegy 7. sirs vagy 14. ang. font zöld levél kivántatnék, hogy egy lis vagy 2. ang. font theát nyerjünk; derült napon pedig 4. sirs vagy 8. font zöld levél egy lis vagy 2. font theát ad. Ezt mondják a' chinaiak. Én megkisérlém, 's az állitást helyesnek találám. — (Bruce: Teas; their Culture and Manufacture)

Szövetlen posztó. Figyelmünket ismét egy uj találmány még pedig ismét amerikai igényli, melly a' műipar ez ágában bizonnyal nagy változást teend. E' találmány nem más, mint egy gép, mellynek segedelmével mindennemű gyapjú-kelme az eddigi költségnek egy negyedéből előállitható. A' kelme nem szövés, hanem sajtolás által készül. Két gyermek 100 yard kelmét készithet-el 12 óra alatt e' géppel; 's ha ez előtt 24 sillinget kértek a' kelme yardjaért, most 6 sillingjével adva is szép nyeresége van a' gyárnoknak. — „Mi láttunk — mond egy angol lap szerkesztője — mindenféle minőségűt e' nemben készült posztóból, tiszteknek való legfinomabb sarlachtól egészen a' pakróczig, és sem szem, sem tapintás által meg nem különböztethettük a' régi módon készültt posztótól.

Valami a' len-áztatásról — Meier, osnabrücki raktár ügyelője, a' hannoverai műipar egyesület közleményeiben azon

bánásmód czélszerűségére figyelmeztet, miszerint az áztatandó lent nem fektetni, hanem felállitni kell a' vizbe. Gyakori tapasztalat, hogy tisztitás közben sokkal bajosabban tisztul-meg pozdorjától a' lennek felső mint alsó vége, 's e' miatt a' törő vagy később a' tiló által nagy része leszaggattatik a' rostoknak, mellyek azután még kócznak sem használtathatva, becs nélkül vesznek-el a' pozdorjában. Tudva levő dolog pedig, hogy a' kórónak éppen e' része ad legfinomabb lent, minthogy nincs annyira elérve, mint töve. És hogy ez minden vesztegetés nélkül eszközölhető is legyen, az áztatásnál kell vigyázni, és a' lent nem lefektetve, hanem magas végével fölfelé kell állitni a' vizbe. Illy móddal a' növénynek felső és éretlenebb része, hol a' rost a' kóróval keményebben van összenőve, a' viz szinének nagyobb melegsége által hamarabb megpárlik, mint töve, mellynek érettsége miatt nincs is olly kemény párlásra szüksége. A' tapasztalás eléggé bebizonyitá e' bánásmód czélszerűségét.

Javitott gerebenek. — Agalidés, de l' Aveyron megyei fi, a' „Bulletin de la société d' Agriculture du Lot" szerint uj gerebent 's a' gerebenzésnek uj módját találta-fel, melly valóban figyelmet érdemel. Cahorsban nehány legjelesebb gerebenző versenyezve dolgozott Agalidés urral. Minden versenylő egy kilogramm helybeli, 's $1\frac{1}{2}$ kilogramme agen-i kendert kapott. Agalidés ur a' helybeli kenderből $1\frac{3}{4}$ obonnal kapott több tiszta fonalat 's $1\frac{3}{4}$ obonnal kevesebb cseppüt, mint a' legjelesb gerebenző. A' $1\frac{1}{2}$ obon agen-i kenderből 1 obon tiszta finom fonállal többet 's ugyan annyi hulladékkal kevesebbet kapott, mint amazok. Leróva e' tetemes mennyiségi különbséget, még minőségben is olly nagy volt a' különbség, mi Agalidés urnak dicsőségére valik. Azonkivül ezen uj módszer feltalálója csak két gerebenen dolgozik: holott amazok hármat használnak munkájokhoz. (Echo du Monde savant).

Vizellenes szappan. — Menotti ur hirlapokban közzé tevé, miképp' ő ollyan szappant talált-fel, melly gyapjú-kelméket vizellenessé tesz. Ezután bizonyitványt szerzett elbeuf-i több gyárnoktól kisérlete sükerüléséről, mellyek általában azt erősitik, hogy találmánya nemcsak helyesnek ismertetett, hanem hogy az illyképp' elkészitett posztók sem szinök sem fényökből nem vesztének.

Fel nem forduló kocsik. — Barbier, nantuai (Aire megye) erőművész, miként a' „France industrielle" nyárhó 18-ról jelenti, egy kocsit talált-fel, melly fel nem borul. Vajha valósulna e' hir, 's a' találmány egybeolvasztatnék amaz angol országival, minél fogva a' kocsik az uj asphalt kövezeten nem zörögnek.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — Pesten, nemzeti sztnpadunkon, jövő szombaton (aug. 29-én) Laborfalvi Róza k. a. javára bérszünettel elöszer adatik: „Bátori Erzsébet“ eredeti történeti drama kötött beszédben 5 fvsban. Irta Garay János. — Midőn e' valóságos adatokon épültt 's nevezetes hazai tárgynak szinpadra hozatása által régi közohajtásunk teljesülésbe menni készül, sietünk ezen érdekes dramai ujdonságra előleg figyelmeztetni a' t. közönséget.

PESTEN, aug. 21-kén „Fidelio“ uagy opera 2 fvsban; irta Treitschke, forditotta Lengei; zenéjét szerzé Beethoven. — Mind a' mellett, hogy a' német szinházban olasz opera adatott, nemzeti szinházunkban olly nagy számú közönség volt, hogy üres hely csak kevés vala látható, az is csak a' karzaton. Schodelné assz. a' czimszerepben ismét a' jeles művésznőt bizonyitábe, 's a' zajos taps és ismételtt elöhivatásokban egyre részesült. Sajnálni lehetett, hogy Váray ur (Rocco) ma rekedt volt. — 22-kén (e' szinház megnyittatása évnapján) „Miczbán családja“ (eredeti drama 3 fvsban, 1 fvsos előjátékkal; irta Szigligeti) jelesen és igen nagy számú publicum előtt adatott. — 23-kán „báléj“ nagy opera 5 fvsban Aubertől (ford. Szerdahelyi) mind a' mellett, hogy ez estvén Stuver tüzjátéka is létesült a' városi erdőben, olly számos közönség előtt fordult-meg szinpadunkon, hogy (kivevén nehány üres páholyt) illy zsúfolt tömeget e' házban rég nem láttunk. A' tánczokban ma Stöckl ur, mint vendég, vett részt. Az egész előadás ma is fenntartva régi érdekét, nagy tetszéssel fogadtatott. Oskár apród szerepében Éder Luiza k. a. lépett ismét-fel, 's kedvesen fogadtatott. Ribbinget Egressy ur adá. — 24-re „peleskei notarius“ vala hirdetve. — Ugy látszik, hogy a' jelen vásár különösen kedvező jövedelemmel járul nemzeti szinpadunk javára, 's tapasztaljuk, hogy helybeli és minden nyelvű idegen kitünő érdekkel látogatja azt.

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinpadon aug. 21-kén az olasz „bájital“ ismétlésén nem vön olly számos közönség részt, mint legelsőbben; más napon azonban (22-én), midőn e' szinpadon Donizetti „Borgia Lucretia“ operája legelőszer, és pedig hasonlag olaszok által, adatott, a' szinterem tele volt hallgatókkal; 's habár az olasz Lucretia távulról sem nyujtá azon éleményt, mellyet a' nemzeti szinpadunkon láttatott, de Bezzi ur (Gennaro) jeles működése, a' karok és egyetemes dalok jóformán hatottak a' közönségre. Maffio Orsini szerepét Cassiani Signora adá, ki leginkább a' bordalban nyert tetszést. A' szép szavú Polonini ur (Alfonso hg) à la polacca ariáját a' hosszasan tartott tapsok után ismétlé. Német dalszinészink közül ma Rötzer (Gazella), Donua (Jeppo) és Saag (Ascanio) urak is részt vettek. — 25-re ismét ez opera volt hirdetve.

Külföldi játékszin.

Minden mulandó. 1809-ben L* K. a., Garat tanitványa, adván vendégszerepeit a' parisi opera comique-ban, határtalan tetszést aratott. Azon kor műbarátai bizonynyal emlékeznek még e' jeles dalnoknőre, kit kettős emeltyű segitett a' hir polczára: gyönyörű hangja, 's igéző termete. Még a' szerencse is kegyébe fogadá a' szorgalmas dalnoknőt, mert vendégszerepei közben Philis k. a., a' közönségnek az opera comique-ban addigi bálványa,

megszökött; franczia országot titkon hagyá oda, hogy, mint egy akkori lap fejezé-ki magát, a' moszkvaiak tapsát 's rubeljeit arassa. E' váratlan eltünés az eddig csupán Philis k. a. játéka és éneke által föntartott dalmüveknek egész sorát tünteté-le a' játékrendről. Illy nemü dalmüvek ma már egészen divaton kivüliek; némellyek ugyan adatnak-még koronként: p. o. Mehul „une folie-ja" (németben: „a' két róka, vagy ki tehet nagyobb bolondot?) 's Boieldieu „bagdadi khalifája." — Philis k. a. kedvencze volt a' közönségnek, e' szerint a' hangműszerzőknek is. Most mind Mehul, mind Boieldieu L* kisasszonyhoz folyamodott; első Armantine, másik Kesia szerepét ajánlá neki, mellyekben Philis k. a. leginkább kitünt. L* k. a. most annyira megfelelt a' maestrók benne helyzett bizalmának, hogy, ha lehetséges volt volna, még több tapsban részesülende, mint elöznöke. E' fényes diadaloknak közepette találkozott egy, ki dicsöségének koronáját akarta fejére tenni, 's ki öt a' fény fokáról villámként a' semmiségbe rántá. A' gyönyörü dalnoknő egy herczegbe szeretett, 's ettől viszont szeretteték. Ekkor egy estve parancsot kap L* k. a., hogy Parist további rendelésig hagyja-el, 's a' mainzi szinpadon énekeljen. A' parancs Napoleontól jött; ellenszegülésre gondolni sem lehetett, 's a' dultt szivü hölgynek távozni kelle. Távullét kész feledés — a' parisiaknál; egy egész hétig minden nyelv csak a' boldogtalan dalnoknőről beszélt, 's más héten elfeledé, mint sok száz divattárgyat. Mainzban ismét szerelmes lön a' számüzött hölgy, még pedig olly szenvedélyesen, hogy midön magát megcsalatva látá, inlázba esett. Felgyógyult; de e' percztől olly gyönge lön emlékező tehetsége, hogy szinpadon egy hibából másikba esett. Búja naponként emésztöbb lön, 's végre annyira meggyöngült elméje, hogy a' szinpadról lelépni kénytelenitteték. Az örülttség örvénye fölött állott. Mit teendő most? A' nyomornak minden csapását szenvedte; végre egészen elbárgyult, 's Parisban kegyes-adományokból élt. De az üröm-kehelynek utósó csepjét is ki kellett üritnie; lopott. A' chambre garnie-ban, hol lakott, két függönyt idegenitett-el gazdaasszonyától. Az ekkor bámult müvésznő, franczia ország második szinpadának kegyencznője, L*, kinek a' császárság idejében a' birodalom minden nagyja hódolt, nehány hét előtt a' vádlottak padján ült a' fenyitő törvényszék előtt. Arczán még látszottak a' régi szépség nyomai; dúsan hullámzó hollóhaja, nagy éjsötét szemei még megmaradtak; de halvány, éhség 's inségtől beesett arcza, meggörbedt teste 's majdnem rongygyá vált öltönye, mostani nyomorára mutattak. Kik a' dalnoknő életpályáját ismerték, mélyen rendültek-meg keblökben. L* nem tagadá a' tolvajlást: mentségeül azonban csak annyit hozhatottfel, hogy az elorzott holmit eladá, éhsége enyhitésére kenyeret veendő. Mielőtt a' törvényszék itéletet hozott volna, elölépett Redon marquis, 's bebizonyitván, hogy a' tolvajság csak végső inség 's lélekkór következménye, nyolcz napi börtönre itélteték. A' boldogtalan hölgy mindezt érzéketlenül hallgatá.

Látványos mutatványok.

PESTEN, a' Dumos J. L. ur (Parisban Franconi-Circusnak első lovagművésze) igazgatása alatti lovag-művészi társaság a' szél utszában, uj épület ellenében, adja mutatványait. Jelesebb tagjai: az igazgató, és neje, (ki Londonban Dücrow cirque royal-jának első művésznője volt); Hinne Paulina és Adelheid k. a.-k.; Wrowel, Johannovitsch, Hinne, Huber, Nautmann és Scharl urak. — A' publicum nagy részvéttel viselteték irántok.

Stuwer ur valahára aug. 23-kán kedvező napot talált tüzjátékának a' pestvárosi erdöcskében leégetésére nagy számú néptömeg jelenlétében.

HANGÁSZAT.

Énekiskola. — Pesten a' hangász-egyesületi nyilvános énekiskolába aug. 2-kán az egyesületi alelnök t. Dolezsálek Antal ur elnöksége alatti küldöttség által ismét 37 tanitvány vétetett-fel; közülök 22 leány, 15 ifjú. E' szerint a' folyó évben felvett tanitványok száma öszvesen 128-ra terjed. — Pesten 1840. aug. 17-én. az énekiskolai igazgatóság.

Hangászegyesületi közgyülés. — A' pestbudai hangászegyesület minden t. cz. tagja, valamint is a' két rokon városbeli hangász és zenekedvelő urak ezennel tisztelettel meghivattatnak a' pesti redutépületben aug 30-án dél előtti 10 órakor tartandó közgyülésre; mellynek kitünőbb tárgyai lesznek az egyesület szabályainak tervezett változtatásai és az egyesületi tagok, özvegyeik 's árváik számára alapitandó nyugpénzintézeti szabályoknak a' f. e. jul. 18-kán meghatalmazott küldöttség által már elkészitett terve. — Pesten 1840. aug. 18-kán a' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya.

PESTEN, Perlasca D. ur a' bajai tüzkárvallottak részére aug. 20-án estve 7 órakor nagy hangversenyt adott a' redutépület nagy teremében. Ebbeli vállalatához minden jutalomkövetelés nélkül járultak a' magány hangszerepek vivői, (Gyöngyössy és Vietoris k. a., és Hirsch ur, német szinházi dalnok) Urbany és Baumgartner hangászkarmester urak, Menner ur énekiskolai prof., a' hangászegyesület 's énekiskolája, az V-ik pattantyús ezered hangászkara. Emmerling ur a' teremet ingyen engedé-által. Előadattak: „István és Pannonia" czimü rövid cantate (textusát Weil, zenéjét Vinkhler K. A. irta); — 2) Változatok klavirra Herztől; játszá a' jeles Droste K. báróné; — 3) változatok Maysedertől, hegedün játszá a' 9 éves Singer Ödön, Kohn ur, nemzeti szinházunk első hegedüsének tanitványa; — 4) hármas dal és preghiera Rossini Mózeséből; — 5) „a' lipcsei népütközet" nagy hangmü Tuczektől. — Minden számot a' meglehetős számú közönség tetszéssel fogadott. Szives köszönet a' szerencsétlenek nevében a' munkás részt vevők és fáradozóknak.

Mozart Farkas elöször a' parisi dalszinházban. 1763-ban reggel egy még fiatal férjfiú, két gyermektől követve, a' St. Honoré utszában, egy csinos kisded ház ajtaján kopogott, 's engedelmet kért Grimm urnak egy levelet átadhatni, mellyet, mint mondá, megbizása után csak személyesen nyujthat-át. Divatlan szabású öltözetéről mindjárt megismerhető vala rajta, hogy kisvárosi, 's kemény durva kimondásából, hogy német születésü. Rövid beszélgetése után az inassal, a' tudósnak szobájába vezették. Grimmet fekve találta egy nagy karszékben 's kinyujtózva a' kandalló mellett, mellyben vidám tüz égett. Az idegennek két gyermeke minden engedelem-kérés nélkül a' kandallóhoz futott, 's meredt kezeit melengeté. A' hires kritikus, midön a' látogatók beköszöntöttek, éppen La Harpe legujabb szomorújátékát „Warvick"-ot olvasá, melly nehány nappal előbb a' theatre françaisban nagy tetszéssel adatott, 's készülőben volt róla kimeritő tudósitást irni. Átvette a' levelet, melyet az idegen nyujtott neki, feltöré, 's az aláirás után meg akará tudni, honnan jö. A' levél németül volt irva, 's tartalma következő volt:

„Emlékezni fogsz, kedves Grimmem, bizonyos Böhmer Fridrikre, ki a' lipcsei egyetemben bajtársod volt. A' szép iskolai évek sokkal több kedves emléket hagynak maguk után, hogysem felejthetnéd azon időt, mellyet együtt töltöttünk. Csak nem tünt-el emlékedből, mint valami álom, tudós és vidám

mulatozásunk jól fűtött szobádban, egy korsó sör mellett; kirándulásunk falura; sétautunk Rosenthalba; vasárnapi tánczaink a' szép lipcsei lányokkal; tudós professoraink leczkéi, 's bölcs vitatkozásunk, midőn könyveinkkel hónunk alatt a' tanuló termekből távoztunk? Részemről nem hiszem; azért intézem e' levelet hozzád. Tudod, hogy én Lipcsében maradtam, midőn tőlünk elváltál, franczia országba utazandó. Mi nagyon sajnáltuk, hogy válnunk kell töled, de azután vigasztaltuk magunkat, mint lehetett. Gazdád leánya férjhez ment; férje pék; igen boldognak látszott, 's már több gyermeke volt, midőn Lipcsét oda hagytam. Közlöm ezt veled, mivel te bizonyosan részt veszesz sorsából."

„Ha jól emlékezem, nem legjobb kedvben hagytad-el Lipcsét. De, lelkemre! nem az én hibám volt, hogy szomorújátékod „Basine" nem nyert köztetszést. Ugy hiszem, a' lipcsei diákok, mint mindenkor, derék bajtársak voltak. Pályánk nem ugyanaz volt; te gróf Schombergnél gyermek-oktató lettél, Parisba utaztál, felolvasó gyanánt a' szász-gothai herczeg szolgálatjába léptél, azután Friesen gróffal, a' szász marschal unokájával megismerkedtél, ki jó fizetés mellett titoknokává nevezett-ki. Sőt mi több, azt hirlik nálunk, hogy éjszak koronás fejeivel tudós leveleket váltál, mellyeknek másolatát drága pénzen eladtad, 's igy nagy vagyonhoz jutottál. Te Parisban a' szép lelkek oraculuma vagy. Rám nem mosolygott illy kedvező szerencse. Én a' salzburgi érseknél titoknok vagyok; hivatalom keveset hoz-be, de sok szabad időm van, 's megvallom, ez igen kedves reám nézve, 's csak nehezen szoknám olly nyugtalan élethez, millyen a' tietek, nagyvárosiak.

„De már eleget szólltam rólad és magamról, 's igy átmegyek levelem valódi czéljára. Érseki kápolnánk másod igazgatójának két gyermeke van, kiknek felséges hangászi hajlamát az egész világ bámulja, miről magad legjobban itélni foghatsz, minthogy e' nemes művészethez mindig előszeretettel viseltetél. A' salzburgi hangászkar első igazgatóját nem igen különösen fizetik, 's természetesen a' másodikát annál roszabbul; igy alig élhet fizetéséből, minthogy családját is táplálnia kell. E' szerint tehát Mozart ur, levelem átadója, utazik gyermekeivel, 's használja a' részvétet, mellyet mindenütt, hol megjelennek, nyerni fognak. Fogadd őket szivesen kedvemért; én, ha te is akarod, a' távullét daczára is, mindenkor tisztelő barátod maradok

Böhmer Fridrik."

(Folyt. következik.)

DIVAT.

35-dik divatkép (Pestről). — Nyári és őszi öltözetek férfiak számára. Közli Lezsimirszky Emanuel ur (boltja Pesten, kigyó utszában, a' parisi utsza ellenében „pesti uracshoz" czimer alatt). — Bécsi nődivat aug. 20-án: ruha himzett tarlatanból; vállkendő csipkéből fekete himzéssel; crepkalap virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betűivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Közli Lezsimirsky Emanuel.

Pesti uraoshoz czímzett bóltja van kígyó utszában, a parisi utszának ellenében.

70.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön augustus **30**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Tildához.

I.

Tilda! Tilda! mért nézesz sötéten
Rám, ki téged bálványként imád!
Tán kihült már kebled lángszerelme,
Mellyet egykor esküdt rózsa-szád?

O! ha ennyire fajulna lelked
Hogy lerontná képzeltt mennyemet,
Örjöngővé tudnál tenni lányka!
És szentségtörővé engemet:

Szívem oltár, szent kép vagy te rajta,
Melly előtt üdvem lobogva ég, —
Letépném e' szent képet helyéről,
És fölébe átkot mondanék.

És ha látnám mint hervasztja átkom,
Mellyet ápolál, reményedet:
Bús szememben kár-öröm rezegne,
'S kéj futná-át roncsoltt szívemet.

Tilda! Tilda! mért nézesz sötéten
Rám, ki téged bálványként imád!
Tán kihült már kebled lángszerelme,
Mellyet egykor esküdt rózsa-szád?!

II.

Szerelmeseknek két virág nyilik:
Remény 's emlékezet,
Annak kelyhéből égi kéj szivárg,
Ezéből földi élvezet.

Lány! érzéketlenül ha előléd
Himes reményemet,
Kivánhatod-e jogszerűn: szivem
Hogy istenitsen tégedet?

A' lángoló kebelnek álma egy,
Mellyből ha fölriad,
Nem, o! nem álmodik többé alant
Éget, 's dicső Szeráfokat!

V-i Barna.

SZORGALOM.

Kőnyomás tökelyesbitése — Perrot ur, Rouenban, egy igen egyszerű gépet készitett, melly által a' kőrajzról 10 óra alatt 3.600 — 4.800 példányt nyomhatni; holott eddig 5 legfeljebb 600 vala elczélozható.

Rhonedelta használhatósága. Az „Echo du Monde savant" nyárhó 17-ki számában ez áll: „a' Rhonedelta mind terjedtsége, mind területe nagyobb részének mostani terméketlensége, mind a' rajta elczélozható termékenység, az ott tenyésztett szép merino nyájak, afrikai fajú lovak, 's végre legujabb időkben a' társulatok és telek-birtokosok által ott folyamatba vett munkálatok tekintetéből nagy mértékben érdemelné-meg a' figyelmet, és még is itt még mi sem történt, holott más, kevesebb fontosságú tájakra milliók fordittatnak. — 100.000 hectare-nyi 's nagy városoktól környezett téren, mellynek földét maga a' természet egyenlité-ki, 's e' szerint terrasse-munkálatokra rendkivül alkalmassá tette, egyetlen egy hajózható csatorna, de még csak jó karban tartott mellék-ut sincs, mellyen őszutó havától tavaszutó haváig fölakadatlan lehetne járni. Ennek következtében tehát több telekbirtokos most, midőn a' status költségén vagy hozzá járulásával olly sok közhasznú munka kezdetett, a' kormányhoz folyamodott, hogy annak figyelmét ez annyira elhagyatott Rhonedeltára, és a' Napoleon által kezdett 's restauratio által bevégzett bouc-i révre forditsa. A' Delta alapvonalán csak egy járható országut 's egy hajózható csatorna volna készitendő, hogy nemcsak e' földrész kapcsoltassék össze franczia országgal, mellytől mintegy elszakasztva van, hanem a' lyoni rév is életet nyerjen, és az olly nagy költséggel készültt bouc-i kikötő, melly eddig olly csekély hasznot hajthata, a' Rhone parti tartományoknak közhelyévé lehessen. Ha pedig még a' bouci csatorna egy a' tenger felé nyuló mellékág által is összeköttetnék, 's a' kiásott földből egy a' kiáradásnak gátul szolgáló országut készittetnék, könnyű 's közvetlen közlekedés lenne elczélozható Marseille és Bordeaux köztt, a' közben fekvő tartományoknak nem csekély hasznára.

Az állati testek rothadástól megóvhatók. — **Hohlfeld** ur, berlini tapasztalati orvos, feltalálta módját, az állati testet az élet műszerek munkálatinak megszünése után is változhatlan állapotban megtartani. Ki mumiákat látott, ki a' bebalzsamozott testeket az élőkkel összehasonlitá, alig szerezhet magának némi fogalmat Hohlfeld készitményéről. Itt a' halál álommá van változtatva, 's az egy ideig megfejthetlennek gondoltt feladás valósitottnak látszik. Minthogy Hohlfeld ur mumia-kabinetjét nehány napra

mindenkinek megnyitá, a' kételkedő ön szemeivel győződhetik-meg a' mondottak valóságáról.

FESTÉSZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban.

Ha vizsga szemmel tekintünk magunk körül, 's méltónak tartjuk a' képző művészetek jelenállapotjára emlékezni német országban, látni fogjuk, hogy jelességi tekintetben a' bécsi, berlini, düsseldorfi, dresdai, frankfurti, müncheni, 's casseli képző művészeti akademiák vetélkednek egymással, 's hogy e' derék intézetekből jutottak-ki mind ama lángelmék, mellyekkel jelenleg méltán büszkélkedik német ország. Az is világos azonban, hogy éppen azon országokban, 's csak azon városokban leljük-fel a' legelő kelőbb lángelméket, hol a' fejdelmek 's országnagyok a' művészetnek lelkes barátai 's ápolói; hol alkalom adatik a' művésznek, elméjét 's már szerzett készségét gyakorlani. Hogy a' jeles művészeknek egyike vagy másika e' vagy amaz országban született, ez kevés jelentőségű lehet, 's az azzal hizelkedő országnak nem szolgálhat soha dicsőségére; mert a' művésznek valóságos hazája az, hol lángesze foglalatosságot talál, mi által tágasbul folyton folyva tudománya, jelesül elhirült művészekkel társalkodás, idea-kicserélés, 's versenyzés által, iparja által pedig szerezhet annyit magának, hogy becsületesen elélhet. Illyesmivel kérkedni akarni valóban alig lehet más, mint puszta hiúság, 's még talán nevetséges is. Azt találandjuk Münchenben is, hogy a' festészet 's egyáltalán a' képző művészet koryphäusai vagy matadorjai nem benszülöttek, hanem más országokból jutottak oda. Ez azonban nem szolgál szégyenére Münchennek, hanem inkább a' legjelesebb ott foglalatoskodó művészek, mint Klenze, Cornelius 's a' t. egyszersmind hivatalozva 's alkalmazva levén mint igazgatók, tanitók 's tagok a' kir. akademiánál, a' növendékeknek is ez hasznul szolgál, 's igy csaknem lehetlen, hogy illy eredetiek mellett ne ragadna a' legtisztább izlés magára a' közönségre is, miről meggyőződhettem ott létemben. — Valamint festészet, ugy a' szobrászat 's architektura is, mellyek egymásnak mindenhol kezet nyujtnak, Münchenben a' tökélyesség legmagasb fokára léptek-fel, a' fresco festések által pedig historiai festő művészeknek legkedvezőbb alkalom nyilatkozott, költészeti jártosságukat 's azt, hogy ők rajzolni jól értenek, tiszta fényben felmutatni a' többféle csoportozat által, mellyhez még a' perspectiva 's optika alapos tudása is mulhatlan járul. Hibátlan rajzolása miképp' az alakoknak, ugy egyébb tárgyaknak is első feltétel; tudo-

mányos művészeti elrendezése a' külön csoportozatoknak, a' második; 's végre kellő szinezés, melly azonban már a' légperspectiva igaz értésén alapul, a' harmadik feltétel. Lehet valaki a' legtudományosabb rajznok a' nélkül, hogy ő egyszersmind szerencsés szinező is volna, 's itt nevezetes a' különbség is a' fal- és staffelei-festés között. — Feltételesen szükséges, hogy a' historiai festéseknél minden igazán felfogva, 's egyes részek jól valósitva legyenek; ne hibázzék náluk az, mit sem szép művészeti iskolák, sem akademiák tanitni nem képesek, az az: genialis sztil, character 's élő kinyomás. Helyén lesz most e' rövid eltérés után mellékes pillantatot vetni a' festőművészet jelen állapotjára Münchenben, melly egy idő óta, vagy röviden kimondva, Lajos király uralkodása alatt, a' művész világ figyelmét nagy mértékben magára vonta.

Ha beszélni hallunk ama számos festési művekről, mellyek nehány év lefolyta alatt bajor országban, névszerint pedig a' fővárosban valósittattak legügyesb mesterek által, 's mellyeknek megtekintésén oda látszanak czélozni Europa legderekabb művészei, hogy tágasbithassák tudományukat, 's lángelméjüknek éldeletet nyujtsanak,— azt kellene méltán hinnünk, hogy a' bajor azon nép, melly jelenleg Europában a' legfőbb művészi érzéstől van áthatva, 's ennélfogva a' többi német népeket e' tekintetben jóval felülhaladja. E' vélemény, 's ne talán állitás azonban hibás volna, ha azt elhitetni akarnók is másokkal; mivel nem a' nép az, melly az összes képző művészeteket bajor országban olly igen kedveli 's ápolja, hanem egyedül Lajos király. E' lelkes fejdelem 1786-iki augustus 25-kén született, 's elfoglalta a' tront 1825-iki oct. 18-kán. — Látni fogjuk még azt is, hogy az ösztön 's pártolás daczára is, mit nyujt a' művészet iránti serkentés közelléte bajor ország népének Münchenben; a' jelesb művészek csaknem egy általán idegenek. E' derék festő művészek, a' királynak rendkivüli művállalatai által édesgettettek ide német ország minden vidékéből, név szerint a' rajnai tartományokból, jelesül pedig a' fresco festésnek jelenlegi iránya által, mellyet ő mindenek fölött pártolt vala, melly tehát e' fővárosban kedvező alkalmat nyujta a' historiai festésznek, kifejteni geniusa egész dússágát az egyházak, paloták, muzeumokban, melly érintett műalkotványok egyenesen e' czélra emeltettek. Még mi előtt Lajos király elfoglalta volna a' tront, már kiszemelé magának Corneliust nagy terveinek kivitelére, 's valósittatá általa a' Glyptotheka teremeiben a' görög mythekből felterjesztéseket.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon aug. 24-kén nagy számú közönség előtt a' „peleskei notárius“ adatott; a' czimszerepben Szentpétery ur mulattatá a' közönséget. — 25-kén „eskü“ nagy opera került szinpadra hasonlag igen számos közönség előtt, mind annak daczára is, hogy a' budai városdali félkörön hármas katonai orchestrum zeneelőadása 's a' pesti német szinpadon olasz opera volt. Schodelné assz. (Elaiza), Konti (Manfredo) és Bognár (Viscardo) urak több izbeli tapsok 's előhivatásban részesültek. Éder k. a. (Bianca) mai szerepét ma először adá, 's mondhatni meglepőleg. Igen kár, hogy a' zenészetben olly szép tehetsége mellett a' hang gyengesége miatt nem szerezhet énekének olly hatást és erőt, millyen kivántatnék. — 26-án „Cillei Fridrik“ eredeti drama 3 fvsban, Szigligetitől, került szinpadra. Roberto szerepét Komáromi ur adá. — 27-re „sánta orvos“ vigjátéknak első adatása volt hirdetve.

SZÉKES FEJÉRVÁRATT, aug. 22-én a' Komlóssy Ferencz kormánya alatti dalszinész társaság f. h. 16-án „peleskei notarius“-sal kezdé-meg mutatványai sorát. — 17-én „Notredamei toronyőr“ — 21-én „Norma“ nagy dalmű adatott. E' három mutatványból világos, hogy opera- és bohózat-világban élünk. A' notariust számos nézö tisztelé-meg; másnap alig találkozott ember, ki a' kedves Esmeraldát, a' szeretet 's tiszteletre méltó Komlóssy Idát láthatta, csudálhatta, 's megtapsolhatta volna. Norma tömött szinházat nyert. Ez utósóban Kovács (Sever) rekedt, tompa hangját, hideg, száraz viseletét hagyja otthon: magas, csengö hangot, művészi ismeretet, szereptudást, jó kedvet, szóval művészt hozzon-fel ezentúl magával szinpadunkra, vagy maradjon-el; mert illy rosz Severt, illy készületlen szinészt nem nézhetünk; mi éneklöt akarunk, nem sugót. Schön (Oroveso): elég jó hang, igyekezet, kevés tüz, ingatag mozdulatok; jobb keze örökös mozgásban; bal, mint szélütött, mindig pihen. Lipcsey Klára (Norma) a' középszerü Normák jelesbike. Alig hiszem, hogy a' nemzeti szinpadon e' szerepben annyi taps és hivatásban részesüljön, mennyit ma élvezett; de ez hagyján. Illö, hogy a' nemzeti szinpadot lehető legjelesebb művészek 's művésznök diszesitsék: de azért vidéki szinpadoknak is megvan csillaguk; itt csinos alak, helyes öltözet, jó akarat, tanulmány, 's igen középszerü, de mind e' mellett kellemes hang nem vétik-el hatásukat; ezekhez ha élénkség, tüz, 's hajlékonyság járul, kész a' művésznö. Komlóssy Paulina (Adalgisa) azért-e, mert a' közszeretetben álló Komlóssy-családnak jeles tagja — azért-e, mert kezdö — vagy mivel elég erös, csengö, 's hajlékony hanggal bir? tetszett, 's Normával együtt hivatott. Igyekezzék a' hangművészet 's annak szinpadi kellékeivel a' Komlóssy-család érdemkoszorúját kellemesbbé tenni. Ő és Norma szivesek valának a' 2-ik fvnás gyönyörü duettjét kétszer ismételni. Köszönet a' követelésben kissé szerénytelen galleria nevében is! — Hangászkar nem derék; karének gyönge. — A' közönség elégedéssel hagyta-el a' házat. — Ugy látszik, az emberek látni kezdik, hogy a' szinjátékokban csalódás a' genius; 's mivel felvilágosodott századunkban az emberek nagy része inkább csalni, mint csalódni szeret, nem csuda, ha szinjátékok felett a' zene 's énekmüvészet, mint az érzékiségnek inkább hódoló zsarnok, diadalpálczát emelt. Lassanként a' szinmüvek csak literaturai tekintetben lesznek érdekesek: 's mivel ez igy van, 's ellene nem tehetünk, ohajtandó: iróink ne vitatkozzanak hosz-

szasan arról: árt-e a' dalmű nemzetiségünknek? — hanem inkább irjanak mentül több nemzeti operát, 's bizonyos vagyok, miképpen a' nemzeti nyelven, nemzeti érzéssel, nemzeti zene kiséretében előadandó derék mű sokkal több hasznot hajtand nemzetiségünknek, mint bármilly szép szavakkal, lelemények észszel készültt, de hatástalan szinmű; 's kevés idő mulva magyar nemzeti hangjegyeket látandunk azon szépeink asztalán is, kik jelenleg a' magyar literaturáról, 's művészetről hallani sem akarnak. *Telegdy.*

HANGÁSZAT.

Mozart Farkas elöször a' parisi dalszinházban.

(*Folytatása.*)

‚Tehát ön Mozart ur Salzburgból való, 's ezek itt gyermekei?' — kérdé az idegent Grimm, miután a' levelet elolvasá.

„Igen, uram."

‚'S ön Parisba jö, hogy az ifjú művészeket hallassa? Félek, hogy nem talál olly kedvező fogadtatást, mellyet remél, 's én kivánnék. A' francziák, kik öszvesen követelik, hogy ők nagy hanga-ismerők, majd mindig ugy itélnek, mint a' süketek itélnének. Ők többre becsülik azoknak kiabálását, kiket acteur-öknek neveznek, az olasz művészek énekénél, 's nem annyira tetszik nekik a' valódi harmonia, mint a' legpokolibb lármás hangzavar. Rousseau urat majd megkövezték, mivel öszintén megmondá, hogy nincs izlésök. Az egyetlen út, mellyen itt Parisban valami mehet, ha magát elhirleli, 's a' kiváncsiságot nagyszerű hirdetmények által gyermekeinek korán fejtett talentumára vonja. Ezen eszköz hatalmasabb lehet a' legkitünöbb művészet vonzó erejénél is. Megkisértjük. Az udvar 's udvariak után indul egész Paris, 's itéletük törvénynyé válik minden további megfontolás nélkül. Legelőbb is tehát az udvart kell megnyernie. Én megteszem a' magamét; nehány befolyással biró udvarit, ismerősimet, részünkre hóditok, 's barátim segedelméhez is folyamodom: igy tán sikerülnek ön tervei. Látogasson-meg nehány nap mulva, 's ne mondjon-fel minden reménynyel."

Nem is kell emlitnünk, hogy a' gyermekek, kik a' kandallónál melegedtek, Mozart Farkas 's nővére volt. Farkas, ekkor hét éves, Augsburg, Mannheim, Frankfurt, Coblenz és Brüsszelen keresztül, hol nagy tetszéssel hallatá magát, november elején érkezett Parisba.

Mozart Leopold, atyja, és anya 's nővére, barát és hatalmas pártfogók nélkül jött vele franczia ország fővárosába; a' franczia nyelvet tökéletlenül beszélte, 's már szinte elveszté bátorságát. Ekkor jutott eszébe egyik ajánló levele, mellyet a' salzburgi érsek titoknokától egyik, több évig Parisban lakó, földijéhez kapott, 's mihelyt megtudá ennek lakását, aggodalma nagyjából eloszlott. Ambár Grimm nyilatkozása nem a' legfényesebb reményekkel biztatá Parisban, még is szerencsésnek érzé magát legalább egy hathatós pártfogóval birhatván. De meg nem foghatá, hogy' élhet Grimm olly pompásan, ki csupán tollának köszöni létezését. Kisded szoba helyett, millyenben barátját Böhmert, ki iró, 's a' mellett főméltóságú papnak titoknoka volt, látogatá-meg gyakran, Grimmet pazar fénynyel ellátott vendégszobában találta, mellybe gazdag öltözetü inas vezette. — Ha az irók laka illy pompás — gondolá magában a' jó német hangász — millyen lehet a' főuraságoké? — De nem

sokára meggyőződött, hogy nem minden iró üzhet olly fényt Parisban, mint Grimm ur, ki több herczeggel levelez.

Minden, mit a' salzburgi érseki hangászkar másod igazgatója látott Parisban, uj volt előtte, 's családja, melly sétáiban a' város utszáin kisérte, vele együtt csudálkozott. A' pompás épületek, kocsik fénye, czifra boltok, mellyek, mint most is, világszerte hiresek, a' munkás és szorgalmas néptömeg, a' nyugodalmas élethez szokott német kisvárosiak előtt csudálatos és még sohasem látott tárgyak voltak.

Mozart Farkas ezen uj benyomások közt is, mellyek ostromlák lelkét, birt elég figyelemmel, 's többször ismétlé nővérének, milly hamisan énekelnek az utszai dalnokok, 's milly rosz hangszerekkel kisérik énekeiket. Egy váratlan eset háboritá a' német művész-család kéjelmét első vándorlásában az utszán. Csak nem rég álliták-fel 15-dik Lajos uj piaczán ama lovag-szobrot, mellyet Bouchardon szobrász a' Paris városi elöjáróság meghagyásából készitett. Éppen midőn Mozart azon térre érkezett övéivel, melly a' Tuilleriák udvara és kertje közt fekszik, nagy tolongás volt ott, 's a' szobor talapzatán egy levélkét találtak ezen elmés lakoniai felirással: statua statuae (szobornak szobra) — 's henyélők nagy csoportja tréfált és kaczagott rajta, mig a' rendörök minden felöl összefutottak, 's nehányat közülök fogságra vittek. — Mozart Leopoldot is, ki nem tudá, mit jelent az egész tolongás, 's utját csendesen folytatá, mint lázitót szintén elfogták, és fogságra vitték volna, ha szerencséjére a' csendör tiszt nem látja, mint igyekezett gyermekeit kéznél fogni, nehogy a' tolongók elsodorják tőle. Igy békes polgárnak tekintetett, kinek egész hibája csak a' szerfeletti kiváncsiság volt. E' módon szabadult-meg félelmek közt, 's felfogadá, hogy ezentúl kerül minden tolongást. — Midőn a' sz. Márton utszába a' három török czimü fogadóhoz visszatért, mellybe szállva volt, kiállott ijedelmiért kárpótlás várta. Éppen asztalhoz akart ülni családjával, midőn Grimm urtól belépti jegyek érkeztek a' tuilleriák opera-termébe, mellyben e' napon a' második előadás leendett. Minthogy azt hivék az idegenek, hogy igen sok nézö fogna lenni, még ebédjöket sem költék-el békén, legjobb ruhájaikba öltöztek, 's a' kezdet ideje előtt két órával már a' terem ajtajánál állottak, hol egész kéjelemmel hallhatták szomszédjok elbeszélését, hogy miként jutott az opera a' tuilleriákba.

Ez következöleg történt. — 1764-ki aprilis 6-kán a' nagy operaházban nehány munkás vigyázatlansága miatt tüz ütött-ki. Történetből a' szinházi örök éppen távul voltak, 's idejében nem tétetvén rendelések a' tüz-oltáshoz, nem sokára késö volt a' nagy épületet menteni. Szerencsére senki sem halt-meg, ámbár majdnem kétszázan foglalkoztak az oltással. — Parisban a' legkomolyabb tárgyakról is elménczkedni szokás; igy a' tréfaüzök itt is biztositák mindazokat, kik csudálták, hogy a' szinház nem volt vizzel ellátva, mi nagyon természetes dolog is; mert miként lehetett volna képzelni, hogy jeges pinczében tüz támadjon. Midőn arról volt szó, hogy az operaház Carousselpiaczon, vagy a' Louvreban épittessék-fel, egy szellemdús abbé, ki a' franczia hangászatnak elismert ellene volt, azt tanácslá, hogy az operaházat a' sevresi barrierhez épitsék, azon ház átellenében, hol a' bikaviadal tartatott; mert mindent, mi nagy lármát okoz, a' várostól el kell távulitni. Ezen elménczségek, 's a' tetemes kár, mellyet a' tüz a' palais-royalban okozott, megkeseriték az orleansi herczeg kivánságát, az operának szomszédságában megtarthatása iránt. Versailles-be sietett tehát a' királytól kikérni, hogy az ope-

raház előbbi helyén épittessék-fel, 's igérte, hogy óvó szerekről gondoskodand, nehogy hasonló szerencsétlen eset térjen vissza; azon fölül páholyáért még évenként 100.000 livret ajánlott pótlékul. XV-dik Lajos azzal megelégedett, 's az épités a' romok köztt elkezdetett.

A' theatre français tagjai az opera tagjainak nagylelkűen ajánlák szinházukat hetenként három előadásra: de a' hely nem volt alkalmas a' hangászatra; 's igy ideiglen az opera a' tuilleriák egyik termébe tétetett-át. Mig a' terem az operához elkészült, a' dalnokok hangversenyeket adtak. Ezeknek elsője aprilis 29-kén volt, 's tömérdek nép gyült össze. Arnould, Lamèr és Debois kisasszonyok, és Gelin, Larrivi és Mozart urak hallaták magukat. A' többi hangverseny sem volt kevésbbé látogatva, 's többen jegyzék-meg, hogy a' hangászkar jobban játszik, mint közönségesen az operákban.

Ez alatt a' munka a' tuilleriák termében, melly ideiglen operaház gyanánt szolgálandott, nem olly sebesen haladt, mint remélték. Az épités-vezérlők egyet nem értésének lehetett köszönni, hogy a' félig elkészültt épitményeket többször le kellett rontani, 's a' meghatározott idő után csak nehány hónappal lehetett az előadásokat megkezdeni. Midőn a' lehetségig jól készen volt, a' tuilleriák terme, Rameau „Castor és Pollux"-ával nyittatott-meg.

(Vége következik.)

UTASITÓ.

Leánynevelő és képző intézet Budán. — Alább irtt értesitem a' nagy érdemű közönséget, hogy helybeli és vidéki kisasszonyok nevelésére felsőbb engedelemmel felállitott intézetemben értelmes tanitók és saját leányim segedelmökkel különös gond fordittatik a' magyar és franczia nyelvek tanitására. Egyéb tárgyai az oktatásnak következők: 1) elemi tanitás olvasás, helyes irás, fej- és irásbeli számvetésben; — 2) vallás és erkölcstudomány, bibliai 's evangeliomi történetek; — 3) természeti, világ- és honi történet, földleirás, mythologia; — 4) magyar, német 's franczia nyelv; levélirási gyakorlatok; — 5) a' belletristicából: rajzolás, hangászat, táncz; — 6) női kézmunkák. — Mind ezekre a' nevendékek, koruk fogalmaihoz képest, alaposan tanittatnak, 's testi képzésök lehetségesen mozdittatik elő. Erkölcsiségre nézve a' szülők minden kivánsága teljesittetik. Budán, a' várban, uri utsza 26 sz. alatt. (Mihály napja után Wasserburg házban, 82 sz. a. disztér.)

Szém Krisztina,
özvegy kapitánné.

DIVAT.

Parisban a' női ruhák felső testét folyvást az eddigi divat szerint készitik; az alsót lebegény, duzzany, csipke-foszlány ékesiti. Az ujjak szükek vagy bőek. A' szövet selyem, himzett musselin rojtokkal vagy csipkével. Viselik a' két szinű csikos selyem, vagy gros-de-Naples ruhát is. A' fehér musselin ruhák alján hordoznak csipke-fodrozatokat, mellyeken kék szalag van keresztülvonva; az ujjakat kézfőtől kezdve vállakig duzzanyokkal készitik, mellyeknek bősége a' váll felé nevekedik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

71.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön september **3**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

RAB.

I.

Rabnyűg zörög
Olly rémesen, miként halálharang.
Parancs dörög,
Mind földtekét rázó menykői hang.
Int a' török.
Ah elmegyek, mert menni kell,
Vad sorsom igy végezte-el!

Megállj pogány!
Van nőm, vannak szerelme zálogi:
Egy szende lány,
'S két kis fiú, reményem bimbaji;
Megállj, talán
Elég erős e' dultt kebel,
Hogy búcsuját zokogja-el!

Élj boldogul
Nőm, üdvem! e' csókban vedd lelkemet,
Vedd zálogul.
Hah! nem sokára börtön-éj temet!
Élj boldogul,
Ha férjed nélkül az lehetsz.
Megyek. — Türj, ah menj! — elmehetsz.

Ne sirjatok,
Ne, honnak serdülő reményei
Kis magzatok!
Hű volt szivem, hűk érzeményei,
Zokogjatok,
Ha hűtlen penget lánczokat,
Árulva árva hontokat.

II.

„Menj" zúg a' tar parancs-szava.
Lezúz a' fájdalom.
Ah többször e' hon karjain
Nem pirkad hajnalom!

'S bár nem hasad több regg nekem;
Add, hosszu éj után—
O add honom nemtője! regg'
Mosolygjon e' hazán.

Vasgyűrü súlya lábamon,
Szümön mély gyötrelem.
Bár igy; — enyhcseppeket könyüz
Reá vastürelem.

Ihlesd e' hont vastürelem!
Hadd türje kínait,
Horgos vas vájta sérveit,
Sujtó vas-átkait.

És te viszályok szelleme,
Ki dultad e' hazát,
Vas-kéz 's erő döntsön-meg, 's így
Nyald e' hon vérnyomát!

Békóm csörög, fogoly vagyok,
Halál, sir életem.
De ah nem! éden az, — honért
Rab lenni üdv nekem.

Megyek, 's velem kin-sorsosim:
Levertt rabmartalék,
'S az édes öntudat, hogy a'
Hazához hű valék.

III.

Hol magyar verejtekéből
Szitt a' föld nedvcseppeket,
Hol keresztény szolga vére
Hizlalá a' telkeket:
Börtön áll, 's benn leltek engemet,
Benn, hol átkos síri éj temet.

Künn szabad madárka hangja
Rázza-meg a' légfolyót.
Benn, fogoly madár fohásza
Nem talál vigaszt-adót.
Vagy szabad leend a' rabmadár,
Vagy halálmadárkám sirba zár.

Vagy lezúzom e' bilincset
'S rést tör e' kar e' falon;
Vagy a' földgömböt kifúrom,
Még ut lesz egy oldalon;
Vagy lerontom e' szirtes falat,
'S sirt lelek mázsás romsúly alatt.

Vagy a' föld-gyomort bevájom
'S békepart lesz zord ölén,
Hogy ne gázoljon török kény
A' magyarnak életén.
Vagy gyilok tágít a' rab sorsán,
Vagy szabad leszek szabad hazán.

Ah de nem! — szebb türni tudni,
Mig halál pályámba vág,
Önnön életét kioltni
Gyáva lelkü pulyaság.
Élni szebb, 's szebb, ha felsir imám:
Hogy szabad maradjon szép hazám!

Most belép a' börtön őre
'S szóll: nagy, o nagy és nemes!
Hűség tükre, szép magyar rab
Égi sorsra érdemes!
És tágitva szörnyü békóján
Szóll: szabad légy hát szabad hazán!

„Ah szabad vagyok!“ — „szabad vagy“ —
Válaszol nő-angyala.
Feltekint, 's szemét törűli
Az egész — álom vala.
'S felkiált üdvrészeg mámorán:
„Ah szabad vagyok, szabad hazán!“

Gigler József.

FESTÉZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban. (Folytatás.)

Egy más derék művészre talált a' király karolsfeldi Schnorr Gyula tanitóban Lipcséből. Ez már hirt nevet szerze magának helyes fresco-festései által Ariost-ból a' massimi villában, Romában. Ez valóságos regényes festő (nem ollyan azonban, millyent franczia országban értenek e' név alatt), 's tud adni műszüleményeinek olly sajátos zsibongási kinyomást és szenvedélyi tüzesedést, melly jellemzi a' középkor hős költészetét német 's olasz országban. Ő mester a' tájfestésben, 's érti azokat legszerencsésebben alkalmazni találmányaiban. A' király tehát a' festvény-cyclus számára a' Nibelungendalból (Hagen, die Nibelungen, Breslau 1819. 's W. Grimm, die deutsche Heldensage, Göttingen 1829.), melly a' kir. lakhely nehány teremét foglalja-el, nehezen találhatott volna Schnorrnál alkalmasb művészt. Ő igen jól fogta-fel a' tárgyat, 's jelesül a' dúsan csoportozott jelenetekben, a' bájos nőalakokban ritka művészi készséget bizonyitott. Sok más találmánya között a' Kőnigsbau (kir. lak ujan felépült része) pompás téreinek számára, különösen kitüntetik magukat csak nem rég bevégzett festvényei habsburgi Rudolf történetéből. Legyen bár, hogy Schnorr legnevezetesb darabjait al-fresco, vagy az ujabb viasz festésben létesité, ő nem járatlan mind e' mellett sem az olajfestésben. Illy alakokkal gazdag festvények egyike az, melly vörös szakálú Fridrik halálát ábrázolja, 's mellyet ő megboldogult Stein porosz minister számára festett. — Egy ismét más derék festő művész Hess Henrik, kir. tanitó az akademián, ki legfényesebb sikerrel használá talentumát az egyházi festészetben, megbizatván a' király által, hogy a' Mindszentek kápolnáját hajdani sztilben diszitse. Ő megfejté e' feladást a' két Schrandolph, Koch, Müller, 's mások hozzá járulta által ritka ügyességgel; mi annál inkább bámulást ébreszt, miután ő, ellenére saját sztilje kedves puhaságának, tudta a' feltételül szolgáló idegen és szigorú alakba helyezni magát, 's nagy szabadsággal forogni benne, ugy hogy az egész csaknem egy szabad 's eredeti alkotás benyomását teszi. A' szentek nagyszerű komoly alakzatai, mellyek a' megaranyozott aljon az egyház architektoniai elrendezésével legjobb

egyhangban állnak, jeles hatást eszközölnek a' helyhez képest. E' művész, a' festvények számára, a' residentiában javalatokat mutatott-fel Theokritból. A' legjelesb historiai festészek Münchenben, csaknem kizárólag 's félbe szakadatlan a' lelkes király nagyszerű feladásainak valósitásaival foglalatoskodván, magától is értetik már, hogy sem idejük, sem alkalmuk nincsen az olajfestést, melly a' divatos viaszfestés által még is csak tökéletlenül pótoltatik-ki, a' nagyobb műveknél alkalmazásba hozni. Ezzel tehát mulhatlanul azon baj párul, hogy elvesz egy főeszközük a' szinek mélyebb tanulmányához, melly ismét nem marad befolyás nélkül a' fresco-festésre. Ezen a' körülmények által előidézett baj, ugy látszik, Hess festő művészre következés nélkül maradt; ámbár olasz országból visszaérkezte óta ő ugy, mint más művészek, csaknem kirekesztőleg al-fresco volt kéntelen festeni, dolgozatai mind a' mellett is felséges colorit által tüntetik-ki magukat. Ő jelenleg a' freskek cartonjaival foglalatos, mellyek a' basilikát diszítendik, melly a' Glyptotheka közelében épül. E' nagyszerű épület itéletem szerint jövő évben éri-el teljes bevégzését. — Egy más ügyes művész, Kaulbach Vilmos, miután Cornelius átköltözöt Münchenbe, őt mint tanitóját oda követte. Már előbb dicsőséget aratott ő magának jelesül fölséges cartonjai által a' folyam-istenségek számára az udvarikert arkádjaiban vagy ivhelyzeteiben Münchenben, szép 's bámulatos szellemcsata (Geisterschlacht) találmánya által pedig europai hirnévre tön szert. A' sztil nagyszerűsége, correctsége, 's gráczia a' rajzolásban, az élő kinyomás 's a' kimerithetlen phantasia, emelik-ki őt kortársainak nagyobb száma között. A' residentia teremeiben van tőle egész sor enkausztikai kép Göthe Fausztjából 's Klopstock költeményeiből. Hasonlag készite ő ezentul a' residentia számára javalatokat nehány festvényhez Gőthe és Wieland költeményeiből, 's Cotta könyvkereskedése számára számos rajzot Gőthe munkáihoz. Mély psychologi tanulmányáról bizonyságul szolgál a' Merz által metszett bolondház, melly azonban, akképp' tekintve azt, mint műalkotást, talán csak geniális tévedezés lehete. Lesz-e ő, mint festész a' szó valódi értelmében olly nagy, mint jeles rajznok, lehet kételkedni. A' residentiában látható képeken legalább a' szin gyenge, 's Racynski gróf számára elkészitett szellemcsatát, fájdalom! ő csak szürkéből szürkére festette. Egyébiránt reméltetik a' csak nem régiben olasz országból haza hozott tanulmányai, hogy ő a' mélyen gondoltt symbolikai képet, melly Jerusalem pusztitását ábrázolja, 's őt már hosszas ideig foglalatoskodtatá, jól bevégzett festvénynyé alkotandja.

(Folytatása következik.)

LITERATURA.

A' magyar tudós társaság idei nagygyülését aug. 27-kén délutáni 5 és fél órakor kezdé-meg, 's ugyan ez időben folytatá naponként. Már a' két első ülésben igen számos tag volt jelen; névszerint: n.mgú gr. Teleki József, elöülö; — az igazgató és tiszteletbeli tagok közül: gr. Dessewffy Józs.; b. Józsika Mikl.; b. Mednyánszky Alajos; b. Eötvös Józs.; Fáy And.; Jankovich Mikl.; Schedius Lajos; — Schedel Ferencz titoknok; — a rendes tagok közül: Vörösmarty Mih.; Szemere Pál; Balogh Pál; Czuczor Gerg.; Nagy Ján.; — Döbrentei Gáb.; Kállay Fer.; Szilasy János; Horváth Czyrill; Szontagh Guszt.; — Bajza Józs.; Luczenbacher Ján.; Jerney Ján.; Czech Ján.; Péczely Józs.; Kossovics Kár.; — Györy Sánd.; Vállas Ant.; Vásárhelyi Pál; Bitnicz Laj.; — Sztrokay Ant.; Szalay László; Szlemenics Pál; Stettner György; Zsoldos Ign.; — Gebhardt Fer.; Bugát Pál; Frivaldszky Imre; Horváth Józs.; — a' levelező tagokból: Antal Mih.; Bertha Sánd.; Flór Fer.; Fogarasi Ján.; Gaál Józs.; Gáty Ist.; Garay Ján.; Horváth Mik.; Kacskovics Laj.; Kiss Kár.; Lukács Móricz; Mátray Gáb.; Pulszky Ferencz; Sárváry Pál; Székács Józs.; Tarczy Laj.; Tasner Ant.; Tóth Lör.; Warga Ján.; — Helmeczy Mih. pénztárnok. — Az első ülésben Szontagh Guszt. rendes tagi székét „magyar philosophia elemei" czimü értekezésének felolvasása után foglalá-el. Ugyan ez ülésben neveztettek-meg a' vigjátékok és mathematikai kérdés megfejtésére rendeltt jutalmak nyertesei. — Más nap több egyéb határozat köztt a' társasági nyilvános vagy is közgyülés sept. 8-ra rendeltetett. — Az első ülésben jelenteték, hógy a' vigjátékokra kitett 100 aranyból álló jutalmat Szigligeti Eduard „rózsa" czimü történeti vigjátéka nyerte; a' tiszteleti dijt pedig (4 arany egy nyomtatott ivért) Nagy Ignácz 5 felvsos vig játéka „az életunttak." — A' társaság 3-ik ülése 29-kén 12 órakor, 4-ke 30-án 10 órakor tartatott. Ez utóbbi napon ő excja a' n.mtgú elnök mostani pompás lakásán, Budán a' várban, gazdag lakomával méltóztatott megvendégelni a' társaság tagjainak egy részét. — A' fenn nevezett tagok köréhez tartoznak meg a' később érkezettek közül, m. gr. Teleki Domokos és László, 's Méhes Sámuel.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon aug. 27-kén elöszer adatott „a' sánta orvos, vagy, hasonszenves orvoslás" vigjáték 3 fvsban, Leithner után forditá Zsivora József. A' mü azok közé tartozván, mellyekben sok dialog, sok beszéd, de kevés cselekvény van, nem igen mulattatott. — 28-kán „Fra Diavolo" opera fordult-meg szinpadon, és mondhatni minden tekintetben feltünö hidegség és hanyagsággal, közkaczajt gerjesztö eseményekkel. Ez uttal Pamela szerepét Éder kisasszony adá. (Schodelné assz. és Váray ur rekedtek.) — 29-kén Laborfalvi kisassz. javára elöszer szép számú közönség elött adatott „Bátori Erzsébet" eredeti történeti drama 5 fvsban. Irta Garay János. — E' mü Nagy Ignácz szinmütára 5-dik füzetében foglaltatik, 's igy tartalmát mellözzük. Megjegyezni azonban szükségesnek tartjuk, hogy szinpadon a' mü néhol eltérve a' nevezett könyvtöl fordult-meg, 's hogy a' szini hirdetményen helyesen volt téve e' tárgy története a' 17-ik század első tizedére, holott a' szinmütárban a' 15-ik századra hibásan rovatott.

festve. Touluse ur és asszony több drágasággal tisztelék-meg, 's Rambouilletre utaztakor gyönyörü asztali ezüst szerekkel; ezek felett szerencsés volt az első szerepet elvállalhatni azon balletban, mellyben a' király tánczolt. Arnould kisasszony még nem dicsekedhetik illy megkülönböztetésekkel; de meg is kell vallani, hogy az udvar most fösvényebb az affélékkel, mint az előtt. E' megtiszteléseket kivéve, mi sem hiányzik diadalához; öt bálványozza a' közönség, 's hatalma, ugy látszik, meg van alapitva."

„Mi tehát tulajdonképpen a' hangászat? — e' kérdés hullámzott szüntelenül a' kis Farkasban — ha a' francziák ezt, a' mit hallok, olly szépnek találják, 's olly müértők, millyeknek akarnak látszatni?"

Beszédes szomszédja folytatá az alatt: „hallja csak Chevalier kisasszonyt, kinek éppen most van jelenése? Az ö éneklésmódja nagyszerü és fölséges, 's valóban felülmulhatlan is benne; de alkalmas is hozzá hangja, erőteljes 's nagy terjedelmü. Azonban nincs annyi imádója, mint Arnouldnak, 's bizonyos darabosság van előadásában."

Az ifjú Mozartnak az alatt egészen másutt járt esze, mig franczia szomszédja az operában mindent szép és jónak talált. Bár milly tapasztalatlan volt is ö, de a' benne lakozó hangászi szellem előtt világos lön, hogy a' francziák nem jól énekelnek, mert nagyon erősen énekelnek. 'S a' mi Rameau nehéz és unalmas psalmodiájit illeti, azokat kevésbbé becsülte, mint az olaszok melodiájit, mellyeket német országban hallott. — „Miért (kérdé magától) nem képzik magukat a' francziák Pergolese, Jomelli, Leo derék mintái után?" — A' szegény gyermek nem tudta, milly komoly per támadott e' kérdésből, mellyben félre értett 's előitéletes patriotismus előtt a' müvészet szent érdeke vesztett.

Azonban az előadás folyvást haladott; az énekesnők, Arnould kisasszonyt kivéve, legalább jó hanggal birtak, de nem ugy a' dalnokok. Pollot és Gelin urak középszerüek sem voltak. — „Miért nincs több Chassé ezen szerepre? (mondá Farkas szomszédja, ki, ugy látszott, örömest fitogtatá szinészeti ismereteit az idegenek előtt.) — Soha sem hallatott még olly hatalmas hang; soha sem láttunk olly nemes viseletet, mint övé volt. Castor és Pollux első előadásában katonákat kelle vezetnie az ütközetre. Elejekbe lépett, 's im szerencsétlenül egyik szinfalnak ment, 's hanyatt esett. E' pillanatot jóvá akarván tenni, igy kiáltott a' kardalnokokhoz! testemen keresztül, előre, menjetek ellenre! Szerencsétlenségünkre ezen nagy művész visszavonult a' szinpadtól, 's most kipótolhatlan."

Egyedül a' táncz tetszett az ifjú Mozartnak; itt mindent tökélyesnek és megnyugtatónak látott. Vestris nem tánczolt, hanem a' hires Lany kisasszony egy pas de deux-t bátyjával.

A' német család elégedve hagyá-el a' teremet a' fény miatt; de a' hangászat és ének legkevésbbé sem felelt-meg várakozásának, 's megvallották, hogy Ausztriából Parisba menni a' hangászat kedvéért nem méltó. A' fogadóba visszatérvén, a' három törökhez, Holbach báro meghivása várt reájok a' következő napon estvélyre. A' nélkül, hogy tudnák, ki legyen e' báro, meggyőződött Mozart Leopold, hogy e' megkülönböztetést pártfogója, Grimm ur, szerzé számára.

DIVAT.

36-dik divatkép (Parisból). — Mennyasszonyi és estvélyekre használható diszöltözet. — Bécsi divat aug. 27-kén: ruha virágos mullból sárga tafotabéléssel: vontt kalap tüllből virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

72.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap september 6kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Fohász.

Sklavenketten sind der Erden Leiden,
Öfters ach! zerreist sie nur der Tod.
MATTHISSON.

Nem türhetem tovább a' kínokat,
Mellyekre szánt az égi végezet;
Elköltözék a' biztató remény,
És nincsen út, melly ezél felé vezet.

Ha szépen felmosolyg az uj korány
Elüzve éj sötétlő fellegit,
Bús aggalomra tárja keblemet,
'S felvérzi ennek átélt kínait.

A' kis patak ezüstös tükrén
Lebegni látom a' szelíd eget,
Melly egykor enyhadón mosolyga rám,
Midőn nem ismerék még vészeket.

O ez idő szélszárnyakon repült,
Üdvöm a' sors kajánul elvevé —
'S kit egykor hőn szivemre zárhaték,
A' lányt, kopár sir éje leplezé.

Keblemben már a' vig madár-sereg
Csak dermesztő sohajt viszhangozik,
'S az enyhe szél legyezgetésiben
Mély fájdalmim panassza rejtezik.

Nincsen kinomra semmi enyhülés,
Bár ég és föld csomóba folyjanak;
Bár hüljön-el nap égető heve,
Apadjon-el a' tenger és patak,

Jövel tehát előmbe bús halál!
Ki elrablád legdrágább kincsemet;
Fúdd-el csak pislogó szövétnekem',
'S azzal fogadd-el árva éltemet.

Ha majd sohajtva kél a' hűs lebel
Mohlepte sirhantom tetőinél:
Ugy sem hullat hő könnyeket leány,
'S emlékem est sugárival alél;

Jer o felém, legyél vigasztalóm,
Ölelve jégkarokkal keblemet;
Fogadj a' kin 's ezer veszély elől,
Csak ugy találhatom-fel üdvömet!

B. József.

FESTÉZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban. (Folytatás.)

Ama nagyhirű festésztől az eszme-egyesités által egy más művészhez jutunk-által, kinek vele némi közössége van, 's ez Genelli Bonaventura Berlinből; ki nehány év óta Münchenben lakik. Valamint amaz, ugy ez is felruházva dús phantasiával, ritka érzelemmel a' vonalok delisége iránt, különösen pedig uralkodó hajlandósággal a' nagyszerűhez. Ennek is ugy, mint Kaulbachnak, a' szineket tekintve, nincs kitünő talentuma, ellenben több mint közönséges jártossága a' technikában. Mindkettő azonban igen is hasonlatlan egyben, t. i. hatalmas idomok kiképezésében. Mig Kaulbach, a' legkimértebb szépség-mértéket geniusa legmerészebb szálltában soha át nem lépi, Genelli igen is gyakran átengedi magát e' kicsapongó modornak alakjai rajzában 's redőzésében. Mind a' mellett is szerzeményei olly gazdagok szép gondolatokban, 's bájoló eredeti motivokban, hogy általa szivesen elfeledjük a' nem tanult rajznak hiányait. Az igen szellemteljes cycluson kivül, melly felterjesztéseket foglal magában egy semmirekellőnek életéből, számos dolgozata között nagy becsben állnak Homer, Aesop, 's Apollo a' pásztorok között. — Szellemdús 's mély gondolkozású művész Hermann Károly Henrik is, ki Dresdában született 1801-ben. Ő már akkoriban, midőn Corneliusnál volt Düsseldorfban, hirnévre kapott Förster és Gőtzenberger segitségével al-fresco készitett theologiai szerzeménye által a' Born-Aulában. Ez idő óta segité tanitóját legtöbb freskjének létesitésében. Azon műdolgozatok között, mellyeket saját találmányai után valósitott, kitüntetik magukat egy historiai képen kivül az arkádokban, a' képcyclus „Parcival"-ból Wolfram után 's egy nagy plafondfestvény Münchenben az evangelikusok templomában gondolatmélység 's találmányi fontosság által. Kevesbbé dicséretre méltók dolgozatai a' festői hatás és szinöszhangzat tekintetében. — A' legjártosb fresco-festészek egyike Zimmermann Kelemen professor, Düsseldorfból. Ő sok érdemet szerze magának számos fresk létesitése által Cornelius javalattervei szerint; azonban egy egész csoport saját találmány az Anakreonból mellyeket Anschütz és Nilson létesitének a' residentiában, bizonyitják talentumát. Ő még folyton foglalatos a' kuppola-képekkel, 's a' Pinakotheka loggiáival Cornelius vázlatai után. — Jeles festőművész Lindenschmidt Vilmos is Mainzból, bebizonyitván freskjei által az arkádokban, valamint is a' „senglingi karácsongyilkolás" által szellemét; a' bajor korona herczeg meghagyásánál fogva ő számos szerzeményt terjeszte-fel Guaglio Domokostól hajdanias sztilben is-

mét helyre állitott Hohenschwangau várkastély számára, 's részint már el is készült. Feste ezentúl a' residentiában több enkaustikai képet Schiller után. — Emlitést érdemelnek még Röckel Vilmos Schleissheimból, ki a' residentiai fresco-képek számára készitett javalatokat Theokritból: Gassen Gottlieb, Koblenzból, ki ugyan ott fresco képeket Walther költeményei után festett a' madár-legelésről; Schwind Móricz Bécsből, kitől a' residentiabeli képek Tieck költeményéhez tartoznak. Jeles művészi elme Ruben, Trierből, ki a' carton-készitésekben az üveg festésekhez az Au nevű külváros egyházában bebizonyitá művészi szellemét. Megérdemlik még az emlitést más művészek is, kik miképp' saját találmány-dolgozatok, ugy mások javallatterveinek valósitása által is, sok érdemet szerzének maguknak; illyenek: Förster Ernst Altenburgból, Bruckmann Sándor Heilbronnból, Hiltensperger György Algauból, Schilgen Fülöp Osnabrückből, Hanson Daniából, Anschütz, Nilson, Schulze, 's mások.

A' historiai festészek között Münchenben, kik majd csak kizárólag olajfestésre adák magukat, kérdésen kivül a' legügyesb Foltz Fülöp, Bingenből Rhajna mellől. Számos romantikai tartalmú festvénye között különös émlitésre méltó „a' dalnok átka" Uhland után, melly műben elragadó igazságot 's ellenállhatlan hatást láthatni. A' sztil szigorúsága a' szerzeményben 's a' valósitás egy perczig sem hagyák kétessé, hol nyerte vala e' nagy művész kiképezését. Használt szine, ám ha egy keveset tusolva is, nincs még sem az egészre nézve érdem nélkül. Ő festette Lindenschmidttel a' freskeket Schiller után a' kir. lakban.

Előbb már megjegyzők, hogy Münchenben a' historiai festészeknek csak kis száma foglalatoskodik aránylag staffelei-képekkel. Még feltünőbb, 's az ottani egész műirányzatra nézve még inkább szembeszökő az arczkép-festészek csekély száma. Mig ezek más nagy, 's név szerint a' művészettel foglalatoskodó városokban a' képirók többségét teszik, Münchenben csak egyet találunk, ki kirekesztőleg e' nemre adta magát, 's a' ki hirnévre kapott. Ez a' kir. udvari képiró Stieler, Mainzból. Legyen, hogy arczképei nem mutatják is azon felfogás mélységét, 's a' valósitás azon historiai sztiljét, mint például Thorwaldsené Hess Henriktől; ezek mind a' mellett is kitüntetik összesen magukat kellemes hasonlatosság, elrendezés nagy fényesség 's bánásmód által sok más, nem kevésbbé hires mesterekéitől. Különösen szerencsés ő a' fiatal nő-fejek kidolgozásában, miről tanúbizonyságul szolgálhat e' művésztől a' király számára festett müncheni szépségek kis galeriája.

A' historiai és genre között legillőbben találja helyét egy számos kőrajzolat által kitüntetett 's ismeretes művész, Neureuther Eugen Bambergből. A' királyi lakbeli Wielandszobában enkaustikai módon általa festett Oberon-párkányzat sokkal felülhaladja közrebocsátott kőrajzolatit. Valóságos mesterművű aczél radirozása Grimmnek „Dornröslein"-ja után a' müncheni műegyesület számára. Illustratiója („Cid") eléggé ismeretes a' nélkül is. A' neureutheri arabeskeket, 's pedig nem egészen ok nélkül, bizonyos sztil-hiánynyal vádolják, melly különösen érszevehető a' tájfestészi töredékek összefonásában a' valóságos arabeskkel.

A' genre-nemben különösen kitünteti magát Hess Péter, ki Düsseldorfban született 1792-ben, 's testvére Hess Henriknek, a' hires historiai festésznek. Az ütközetek, főleg a' tiroli háborúból, mellyeket ő festett, helyet szerze neki német ország más csatafestészei között. Ő a' fő pillanatok felterjesztése mellett talált mindig még alkalmat a' jeles és eredeti episodokra. A' csoportozatok elrendezése mentt ama merevedtségtől, melly annyira untat sok csataképben; a' motivok természetesek, 's egy általán érthetők. Felülmulhatlan a' mindig sikeritett, hamisitlan character a' tiroli népnél, 's a' legszabadabb és mesteries bánásnál a' legpontosabb hűség a' costumeben. Valamint általán müncheni művészeknek a' szin titka távul sincs, ugy hatalmukban, mint a' szerzemény és rajzolás: éppen ugy hiányzik e' festésznél is a' fris 's élénk colorit, 's képei jobbadán, ámbár magukra nézve teljes kielégitő hatásúak is, nehány más egyéb tekintetben sokkal gyengébb mellett még is valamivel a' szürkébe vágnak. Csatafestvényei mellett kétségkivül első helyet foglal Otto görög király pompás bemenete Athenébe. E' képben azon bajok is, mellyeket az efféle feladás gördit elébe a' festésznek, legszerencsésebben legyőzvék. A' számos arczképek az egészhez csatlakoznak legkevésb erőtetés nélkül. A' helleni nagyok gazdag nemzeti öltözetben; a' fiatal király kisérete bajor katonai egyenruhában, a' felpiperézett 's vigan ide oda mozgó néptömeg, a' napsugárok által tiszta világba ejtett tájfestési környezet görög ország leghiresb vidékeivel — ez mind, igen jól végzett egészt képez. Legközelebb szemlélhetendő dolgozatai e' szorgalmas művésznek hihetőleg az orosz czáréi lesznek, ki több csatafestvény kidolgozásával bizta-meg őt a' Napoleon ellen viselt orosz háborúból; mi okból ő 1838-ki nyáron a' szóban forgó vidékeket helyben megvizsgálá.

(Folytatása következik.)

LITERATURA.

ELŐFIZETÉSI FELSZÓLITÁS. — Lelkesittetve az általam folyó évre szerkesztett és kiadott **REMÉNY** czimü zsebkönyv iránt mutatkozott kegyesség által, szándékom ezen zsebkönyv kiadását, mindazon távulról alig sejthető akadályok mellett, mellyekkel nálunk egy illyszerü vállalat jár, jövő 1841-ik évre is folytatni. Teljes igyekezettel leszek szerkesztvényemet érdek és csin által, mennyire körülményeink engedik, a' tapasztaltt pártolásra bár némileg méltóvá tenni. Hogy a' kezdődő intézet fenmaradása kevésbbé legyen koczkáztatva, 's főképp' árának elismertt olcsóságát megtarthassam, bátor vagyok **még ez évben** a' multkor követett előfizetés és aláirás közötti középúthoz folyamodni. Csak nehány nap leend a' fizetés és munka kijövetele között, 's ezen nehány napért a' tiszt. előfizetők példányait, jóval olcsóbb árruk mellett, magam kézbe fogom küldeni telhető pontossággal. Bizalommal és tisztelettel szóllitom-fel azért nemzeti literaturánknak minden pártolóját előfizetésre. Ára a' legalább 11 ivre terjedő zsebkönyvnek uj franczia garmond és petit betükkel, 12-edrétben, finom velinen, két aczélmetszetü szép képpel, selyem-kötetben 2 rf. 30 kr.; ugyan finom velinen és képpel csinos kemény kötetben angol-vászon boritékkal aranyvágással 1 rf. 50 kr.; aranyvágás nélkül 1 rf. 30 kr.; nyomtató fehér papiron képek nélkül füzve szines boritékkal 50 kr. pgben. Bár mennyire nehezitse a' kezelést ezen többféle kiadás, örömest hordom alkalmatlanságait, hogy az olvasó közönség különbözö kivánatainak megfelelhessek. Nyitva áll az előfizetés f. évi november utósó napjáig. Megjelenend a' zsebkönyv decemberben. Tiszteletpéldányul kilenczre **egy** ajánltatik.

Az előfizetést elfogadják:

A' két testvérhon minden hiteles könyvárusa, minden törvényhatóságokbeli jegyzők, és levéltárnokok, a' szerkesztő, továbbá következő t. cz. urak:

Bécsben: erd. udv. fogalmazó gyakornok **Biró Miklós.**
Pozsonban: könyvárus **Wigand Otto.**
Pesten: könyvárusok **Eggenber** és **Heckenast.**
Debreczenben: prof. **Péczeli József.**
N. Váradon: ügyvéd **Sinai Ferencz.**
Sároson: m. t. l. tag **Pulszky Ferencz.**
Eperjesen: ker. táblai gyakornok **Lisznyay Kálmán.**
Pápán: prof. **Tarczy Lajos.**
Nyitrában: növendék pap **Walló József.**
Temesváratt: aljegyző **Ormós Zsigmond.**

A' fentiszteltteken kivül a' literatura minden barátja méltóztatandó fáradozásai által hálára fog kötelezni.

Felhivom egyszersmind ujabban is munkatársul mindkét haza lelkes **iróit**, tisztelettel esengvén, méltóztassanak darabjaikat hovahamarabb bérmenten hozzám utasitani, a' feltételeknek, mellyek alatt átengedni szíveskedendők, közlése mellett. Szállásom van monostorkapun kivül özv. gr. Kemény Miklósné házánál. — Kolozsvártt augustus 19-kén 1840. *Szentiváni Mihály.*
szerkesztő.

„Szabad kir. Pest városnak kiváltságai. Magyar 's német nyelvre forditva, kiadta **Patachich** Józs. tanácsnok. — Pesten 1840. Trattner-Károlyi betüivel." 4-ed rét, 18 lap. — E' könyvecske mult héten jelenvén-meg, ujabb bizonyságaul szolgál a' kiadó ur, Pest városi tanácsnoknak, nemcsak folytonos literariai szorgalma hanem egyszersmind a' polgári élet ismereteit elő-

mozditni törekvése felől is. — Ajálva van az Pest lakosainak; czélja (mint az elölapból érthető), hogy e' szabadalmukat olvasván mindenki tudtára legyenek, ki azokat megtartani köteles. — A' bejövendő tiszta hasznot az iró ur nemeslelküleg helybeli szegények gyámolitására ajánlotta: és igy kettős köszönet a' munkás fáradozó 's nemes keblü urnak.

„Nagy Ignácz szinmütárának 13-dik füzete, vagy is a' II-dik kötetnek elsője, a' mult hét utósó napjaiban jelent-meg, 's magában foglalja „születésjog" czimü dramát 5 fvsban; Bulwer után angolból, jambusban és kötetlen beszédben vegyest, fordítá a' kiadó, ki az utójegyzetekben egyszersmind jelenti, hogy ezután rövidebb vigjátékokat is fog közölni, mellyek közül tehát egy kötetben két, három is fog lenni. — Ára ez uj, szokott csinossággal megjelent füzetnek 40 kr. pengöben.

Literariai tudósitások Indiából. — Calcutta aprilis 20-kán. — Indiából kevés tudományosat közölhetni, 's e' kevés majdnem egyedül abból áll, mi itt jö-ki sajtó alúl. Bombayban van ugyan némi iparmozgalom, de hiányzik a' segédszerek kormányzata 's központositása. Az ázsiai társaság, mióta a' londonihoz csatlakozott, 's megszünteté saját emlékiratait, csaknem egészen elalvék. A' gueberek czivódása maguk közt a' Zendavesta magyarázata fölött 's a' téritökkeli versenygés folyvást tart a' nélkül, hogy a' Vendidad kiadatása óta valami érdekes került-ki volna sajtó alól. Bátor volt ellenben a' bombayi földleirási társaság elválni a' londonitól és saját emlékiratokat kiadni, mellyekből két kötet, sok jó anyagot magában foglaló, meg is jelent már. A' Vedák kiadatása Stephenson által, mellyeknek egy kötete, Rigveda-t magában foglaló, megjelent, abban maradt, 's a' kiadó franczia országnak adá-el kéziratait. Madras soha nem volt literariai hely, 's mindig a' többi elnökség mögött vala, jóllehet sok legjobb angol-indiai irót p. o. Malcolm, Briggs, Ellis 's a' t. mutathat, kik azonban soha nem adák-ki Madrasban munkáikat, mert ott kevés literariai élet van. A' „Madras Journal of Literature" uj szerkesztője, Newbold hadnagy alatt emelkedett ugyan, de nincs anyaga. Igy tehát Calcutta Indiában a' literariai munkásság egyetlen központja 's az maradand, valamig olly csekély lesz Indiában, mint jelenleg, az europaiak száma. A' jelen század kezdete óta literaturát elömozditó rendszert, gazdagon gyümölcsözöt, követ az indiai kormány. A' társaság t. i. Indiában megjelenő minden munkából száz példányra szokott aláirni, mellyek közül 60 a' College Fort Williamnek, 40 pedig Europába küldeték. A' kiadók ollyanra szabták az árt, hogy e' száz példány födözé a' nyomatási költséget, 's innen származtak 1800 - 1827-ig a' drágább 's roszabban nyomatott számos negyedrétü kötetek. De 1828-ban a' kormány a' nyilvános nevelésre ügyelő választmány által saját költségein kezdett kiadni az indiai 's muhamedan magasb iskoláknak szükséges könyveket, 's megkorlátozá az aláirásokat. — 1835-ben ismét elhagyák az uj rendszert a' réginek visszaállitása nélkül, 's az ázsiai társaság váratlanul lépett a' kormány helyébe. A' társaság akkoron nem a' legjobb állapotban vala; sokat vesztett hajdani fényéből, 's annyira leapadtak jövedelmei, hogy félbenszakitá emlékiratai kiadatását. De érzi azoknak szükségét, 's a' hiányt helyre hozni legott elhatározá. James Prinsepben szerencsére olly titoknokot lelt, ki tudta becsülni helyzetét, 's kész vala személyes áldozatokra, csakhogy képessé tehesse a' társaságot a' szándéklott kötelességek teljesitésére. Ő jót állván minden veszteségért, magára vállalá a' társaság bevégzését a' kormány által túladott minden munkának, 's ezek most mind megjelentek, kivevén a'

Mahabharat utósó kötetét, mellynek fele ki van már nyomatva, 's kevés hónap alatt egészen megjelenend. A' muhamedan törvényhozást tárgyazó arab munkák, szerencsére, annyi vevőt találtak a' törvényszékeknél 's muhamedan népség köztt, hogy födözte egy részét a' sanskrit munkák költségeinek, mellyeknek Indiában kevés vevője van. A' „Fetawa Alempiri" czimü 's 6 negyedrétü kötetü törvénygyüjtemény annyira elkelt, hogy egy benszülött ujra ki akarja saját költségén adatni. Olly csekélyre szabta Mahabharat árát a' társaság, hogy e' munka ki nem fizetheti magát: de a' keleti tanulmányokra nézve Európában megbecsülhetlen vállalat. (*Vége következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon aug. 31-kén „Bátori Maria" nemzeti szomorú opera 2 felvonásban másodszor adatott. Mi az elsö felvonást illeti, abban hasonló pontosságot és pompát találtunk, mint elsö adatásakor. Kevésbbé valánk a' 2-ik felvonással elégedve. Felbér k. a. itt, hol még több nehézséggel kell vivnia, mint az elsö fvnsban, már annyira el volt fáradva, hogy gyakran az énekperiodusok végét hangtalanul kellett hagynia, mit annyival is inkább sajnáltunk, mert különben minden tehetségét és szorgalmát dicséretesen tünteté-ki e' szerepben, mellynek kivált utóbbi részei reá nézve igen hálátlanok. Ez is volt oka, hogy a' király elött éneklett quartett, melly magában is e' dalmü gyengébb oldalát teszi (ide járulván Váray urnak rekedtsége is) hatástalan maradt. Valóban nem tudjuk, valljon nem volna-e jobb e' quartettet vagy röviditni vagy egészen elhagyni. — E' felvonásnak 's általán az egész operának legkedvesebb számai: a' király (Konti ur) ariája „ki mondja azt, hogy egy király a' boldogok sorában áll?" 's a' nem sokára erre következett jelenetrekesztö felséges allegro karkisérettel „a' béke angyala ismét közünkbe száll" ismét nagy tetszéssel fogadtatván, ez utóbbi zajos tapsok között ismételtetni kivántatott. Meg kell jegyezni, hogy e' jelenetben a' karnak sok dolga van, 's mindjárt utána következik a' vadász-karének is, melly a' szép bordallal együtt nem igen jól sikerült; mit annyival inkább sajnálunk, mert kivált az utóbbi ez opera magyaros melódiájinak egyik legszebbike, 's ha jól adatik elö, bizonyosan érdemes a' kitüntetésre. E' jelenet végrészei kitünö hanyagság köztt enyésztek-el. Maria megöletése után kedvezö változtatást vettünk észre. Az orchestrum ismét jeles volt, 's e' jeles szerzeményt pontosan adá elö. Ha szerzö ur már elsö müvén is illy mesteri müértést tuda feltüntetni, lehetlen neki szerencsét tiszta szivből nem kivánni; 's igy méltán ohajtjuk, vajha minél elöbb uj hasonló müvel örvendeztessen-meg. Csak az sajnálható, hogy minden fö szerep nem juthata mesteri kezekre, mellyek a' szerzemény sok szépségét még inkább képesek volnának kiemelni. E' második elöadásból lehete jósolni, hogy e' nemzeti operánk hosszasan fenn állhat a' repertoiron, 's a' közönségnek egyik kedvencz operájává válhatik, ha jó elöadók kezeiben fordul-meg szinpadunkon. — Sept. 1-jén „a' vibourgi hotel" (vig ját. 4 fvsban; Clauren után ford. Somogyi Sánd.) jó formán kielégitö szorgalommal adatott. Nagyné assz. (Hanni) a' hirdetményen, mint uj tag, különösen ajánltatott a' közönség kegyébe, mellyet igyekezet 's tehetségeinek szorgalmas mivelése még inkább megszerezhet neki. — 2-kán „Lignerolles Luiza" drama. — 3-ra „pajkos jurista" — 4-re „tündérlak" nemzeti opera volt hirdetve.

NAGY BÁNYÁRÓL. A' Sürgöny 12-ik számában egy közlő a' Körösi Ferencz igazgatása alatti színésztársaság némelly jelesebb színmüelőadásait sorozza elő; végzetül a' t. közönség véleményét magáéval egyhangúnak véli, igy nyilatkozván a' színészekről: — ‚Előadásaik kielégitők valának, mint: Peleskei Notarius — 's a' t. 's a' t. — és egy helybeli ifjú költönknek Baksay Károlynak „Parlagi Rózsa" czim alatti eredeti nemzeti dramája; ez ifjú költönk első müvével megelégedve hagyók-el a' szinházat, 's öt fáradságaért 's iparaért hangos éljen kiáltással, játék végén kihivással tiszteltük. — A' szerző e' művének megdicsértetésében nem egyezhetünk meg; miután az hatás és összefüggés nélküli, minden nyelvszabálytól mentt; már a' czimzet maga a' münek meg nem felelő, mivel Parlagi Rózsának csak mellékes szerepben kell működnie. — A kezdet is már olly hosszas, untató, hogy a' különben szép számmal megjelent nézők kik nem annyira a' darab érdekéért, melly többektől olvasottan silánynak ismertetett, hanem egyedül 's inkább azért jelentek-meg, hogy a' „Balassa Bálint" szerepben fellépendő szerző játszásmódjának tanúji lehessenek, 's már első jelenetek közben akarák szinházunkat elhagyni. Elhallgatva a' számos untató jeleneteket, csak azon fő hibát kivánjuk kiemelni, hogy nagy botrányt szült ama körülmény, minél fogva Parlagi, Rózsa, mint serdülő leányka, megfeledkezve az illedelem és szeméremről Bátorit — ki atyja börtönében családi viszonyok miatt fogva tartatik — feloldva rablánczait, maga készti az elszökés és összekelésre, holott annak a' mü elején legszigorúbb erkölcsi nevelést ada a' szerző. Jóval untatóvá tevék továbbá e' szinművet a' fellépett szerzönek érthetlen hangja, képtelen testhajlongásai, és torzképvonalai. Játék végén elöhivatása (hangos éljen kiáltást nem hallánk) nem müve vagy éppen játéka mélytánylatából eredett. —k—y—z—

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinházban, következök voltak a' legutóbbi olasz operák: aug. 25-én „Borgia Lucrezia" (másodszor) — 26-án „Norma", mellynek czimszerepében Mazza k. a., Severében (itt Pollio név alatt) Roppa ur, Orovesóében Polonini ur, Adalgisáében Cassiani k. a. léptek-fel. A' nőszerepekkel nem igen valánk elégedve. — 27-én „Belisario" — mellyben a' Nulli-pár Milanóba elutazása előtt utójára lépett-fel. A' két utóbbira ő csász. k. fenségök István főhg és Hermina főherczegné is méltóztattak megjelenni. — 29-kén „il barbiere di Seviglia" — sept. 1-jén „Belisario" ismételtettek, nem olly pontossággal 's tetszéssel, mint előbbi alkalmakkal. Az utóbbiban Carl Henriette k. a. Antonina szerepében csakugyan fellépett, de vagy kedve vagy egéssége hiányzott, 's igy nem lehete olly sikeres fellépte, millyet vártunk. Nulli ur helyett Belizárt Paltrinieri ur adá nem a' legkedvezőbben. Roppa ur (Alamir) ismét nagy tetszésben részesült. — Egyéb vendégeink közül emlitendő még Vanini ur az innsbrucki szinháztól, ki aug. 26-án „Isidor és Olga" szinműben, a' herczeg szerepét adá.

DIVAT.

Parisban a' divat köréből utóbbi hetek között kevés feltünő ujság mutatkozék; hivesebb napokon a' gros-de-naples ruhák különféle szinekből, elől tetőtől fogva talpig fodrozva, valának láthatók. Az olasz szalmakalapok paradicsom-madár tollával folyvást divatosak.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön september 10kén 1840.

KÖLTÉSZET.

A' fiatal honfihoz.

Erkölcsi nézetű legyen
Magas föltételed;
Dicső czélod irányzatán
'S a' tiszta elme jóslatán
Hevüljön kebeled.

Száz pálya nyíl, 's mindegyikért
Ég a' nemes kebel,
'S szellemvalója érzetén
Munkás vágy ébred kebelén,
Kit honja érdekel.

Pártold hazád igaz ügyét,
'S élj halj e' nagy honért:
Közjóllétért áldozd magad'—
Kiömlő véred üdvöt ad
Nemes küzdésidért.

Boldog! ki lelkén hordja e'
Polgári hivatást;
Kit honfi-érdem díszesit,
Köz czél iránt csak az hevit,
'S az alkot közhatást.

Lisznyai Kálmán.

FESTÉSZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban. (Folytatás.)

Méltó említést érdemel több jeles férfi között egy működvelő is, ki művészi talentumra 's ecsetjártosságra nézve, e' nembeli legjelesb festészekkel méltán vetélkedhetik. Ez a' bajor tábornagy Heideck Károly Vilmos, másképp' Heidegger. Művei jobbadán görög Palikarok jelenetei, rablók 's parasztok, kiknek felterjesztésében ő, mint alapos ismerője az országnak, különösen tetszik. De állatokat is, jelesül lovakat, képes ő tulajdonságainak finom vizsgálatával felfogni, mi által csatafestvényei sok élénkséget 's igazságot nyernek. Ő valóságos mester a' tájfestésben is. — Egy más hasonlag igen érdemteljes csatafestész Monten, Düsseldorfból. Tárgyait jobbadán ujabb időből választja; kikerüli mind a' mellett is a' nagy csatatérek felterjesztését. Rendszerint inkább csak azoknak episodjait mutatja,

például: lovassági megtámadásokat, batteriák forcirozását 's a' t. Ő tudja a' katonai jeleneteknél békeidőben, hadi gyakorlatoknál 's a't. az érdekes oldalt kikeresni. Fő érdeme az igen finom 's tanult lórajzolásban áll, névszerint erőszakos mozdulatban 's legnagyobb hivségében a' costume-nek, ugy végre az egyenruha részleteiben. Ama felterjesztések között, mellyeket ő a' harmincz évi háborúból választott, legjobban sikerült „Adolf Gustav svéd király halála Lützen melletti ütközetben", melly képet 1835-ben feste. Itt azon pillanatot használá, mellyben a' fejedelem sebekkel boritva 's kirabolva fekszik más elhullottak között, 's Stahlhansch ezredes oltalmazza kardjának elébe tartása által, mi alatt a' svéd lovasság a' császárit futamlásra birja. A' szerzemény maga, az alak gazdagság daczára is, világos 's egyszerű, a' hatás fölséges. — A' csatafestészek közé sorozhatni bizonyos tekintetben Eckert művészt, Würzburgból, 's Schelver festészt Osnabrückből, kik közül az utóbb nevezett, sok más mellett, egy igen jól eltaláltt képet feste a' Hanau melletti ütközetről. Egyéibránt ugy látszik, hogy falusi jelenetek felterjesztésére több hajlandósága van; nevezetesen ollyanokra, hol a' lovak játszanak főszerepet. — A' csata-festészektől a' genre- 's állat festészekhez átlépve, ezeknek sorát a' legtermékenyebbel kell megkezdeni, t. i. Bürkel Henrikkel, ki Pirmasensben születettt 1802-ben. Legyen, hogy a' bajor hegylakosok nemzeti életét csapszékekben 's a' havasokon más festész nem is képes hivebben felterjeszteni nálánál, tudja ő mind a' mellett nem kevés sikerrel az olasz falusi nép szokásaiba is helyezni magát. Neki mind a' két characterben szolgál a' szerencse, a' legmeglepőbb módon tudja kifejezni a' legszigorúbb characteristikát a' physiognomiákban, 's alakzatinak egész mivoltát. Rajza, még a' legkisebb mértékben is, mindenek fölött gyengéd miképp' embereknél, ugy állatoknál is 's a' tájfestvényben. Coloritja pompás 's öszhangzatos, de kevéssé az üvegieshez közelitve, jelesül fölséges tájfestvényeinek távulabb részeiben. — München főváros egyéb genre-festészei között kitüntetik még magukat Kirner Schwarzwaldból, és Mende Lipcséből, életfris 's charakter teljes felterjesztése által a' jól választott genrejeleneteknek. A' tengerészeti genreben fölségest készit Simonsen Kopenhagából. Nevezetre méltók ezentúl: Quaglio Lőrincz, Altmann, Petzl, Müller Móritz, Zimmermann Albert Zittauból, Kreul, Brunner. Ide csatlakoznak több 's kevésb fontosságú művészek, például: Mayr, Evers, Marr, Tischbein, Höfle, Wassmann, 's mások. — Mint lófestész különösen nagy hirben áll Ádám Albert, ki 1786-ban született Nördlingenben. Lófajainak finom árnyékozása, a' lovak igaz rajza a' nyugvásban, vagy csak kevés mozgásban, 's a'

szór meglepő visszaadása fényével — különösen az, mellyben kitünteti magát. Mi már ezen kivül esik, nem sikerül annyira neki. E' művésznek egyik jeles tanitványa saját fija Adam Benno. — Emlitést érdemelnek még: Holm svéd országból, ki az élő állatok felterjesztése által főleg nevezetes; Hess Károly, Lotze Moritz, Habenschaden, és Eberle. Legujabb időben fölséges radirozásairól ismeretes Klein János Adám, ki Nürnbergből költözött Münchenbe. Olajfestvényei azonban olly becsben nem állnak, mint tanulmányai 's rajzai.

A' tájfestésben, legalább az idealisban, Rottmann Károly, Heidelbergből, bármilly tekintetben is a' legnagyobb mester nem csupán Münchenben, de talán valamennyi kortársai között is. Miképp' az olaj — ugy a' frescofestésben is ő felülhaladhatlan nagyságban áll előttünk. Ő bizonyos iránynak képviselője, mellyet kivüle csak kevesen követnek, 's pedig azt, mellyet ideálnak neveztünk. Ő mind e' mellett is nem csupán utánzója a' valóságos természetnek hanem költész is, ki a' természeti tárgyakat nyelv gyanánt használja, 's általok gondolatokat és érzelmeket ébreszt a' vizsgálónak keblében, mellyek mint szép világbóli visszaemlékezések elfelejthetővé teszik a' valóság tökéletlenségét. Ki ekképp' uralkodhatik a' holt anyag fölött, annál már magától is értetik, hogy a' technika tökéletes mestere. Igen egyszerű bánásmód, utánozhatlan tinták 's átmenetek a' szinbe, valamint is a' képeit egészen átható élénk napvilágitás, nem kevésbbé bámulatosak freskjeiben, mint olajfestvényeiben. Egészen idealis találmány csak kevés van tőle; nagyobb száma műdolgozatainak bizonyos vidék rajzai, de mind a' mellett is szabad művészi módon elrendezve. Legyen bár, hogy azon sztilnél, mellyben Rottmann felterjeszti rajzait, tulajdonképp' mindegy marad, valljon valamelly bizonyos tájat mutat-e a' kép, vagy hogy az a' phantasia tiszta alkotása: azonban még sem lehet kételkedni, hogy ő szabad vállalatoknál az adott helyekhez 's álláspontokhoz nem kötötte volna magát. Görögország vidékeinek rajzait (mellyeknek, folytatólag az olasz országi és sicilabélieket, Münchenben kell diszitni) az udv. kert arkádjait Rottmann nem alfresco festi, hanem viaszszinekben 's pedig lapokra, mellyek később a' faloldalakra rakatnak.—Egy más jeles tájfestész az ideál sztilben Olivier Ferdinand, Bécsből. E' művész képei ollykor olly mély jelentésüek, hogy symbolicai festvényeknek lehetne őket nevezni. Átdolgozásuk 's bevégzésük jobbadán a' meginditott átengedés és szerelem bélyegét hordozzák, ha bár ugy látszik, mintha az igaz mérték át volna hágva. — A' tájfestészet mesterei között szabad sztilben mindenek előtt emlitést érdemelnek Morgenstern Keresztély Hamburgból, 's Heinlein Henrik Heidelbergből Az első

hasonló hajlandósággal és szerencsével terjeszti-fel a' legkülönfélébb természethatásokat, a' napfényt, esőt, vad regényes hegyeket, nyájas virágos mezőket, réteket, kopár sivatagokat, és zajos vizet, és pedig meglepő igazsággal. A' másodikat különösen érdekli a' vad természet, 's jelesül melancholiai állapotban, mihez különösen illik komoly és csaknem kevéssé monoton szine. Egy más, a' vad természet phantasia-dús festésze Fearnley Tivador Norvégiából, kit hosszas tartozkodása miatt Münchenben a' honművészekhez sorozhatni. Hasonló irányt követ Ezdorf Keresztély is, kinek éjszakias festvényei nagyra becsültetnek. — Említést érdemelnek ezentul Crola, Fohr Heidelbergből, Stange Bernát, 's mint műkedvelő e' művészeti nemben Klenze Leo Braunschweigból. Dillis és Dorner, a' régibb iskola érdemteljes tájfestészei közé tartoznak. Azon tájfestészek közül, kik Münchenben lakva, a' közeli vidékek felvételével foglalatoskodnak, említésre méltók: Kaiser, Haushofer, Haeselich Hamburgból, Schlotthauer Károly, Ott Nepomuk, Moosbrugger, Seeger, 's a' tengerész-festő Vollmer Hamburgból.

(Folytatása következik.)

SZORGALOM.

A' marhavér mint trágya. Parisi mészárosok 's hentesek a' marhák vérét most mind megszáritják, mert az (körülbelül 600.000 font) mint kapós kereskedési czikk az uj világ ültetvényeibe szállittatik, hol a' czukornád-földekre trágyának használtatik. Mázsája e' száritott vérnek 20 frankon kel.

A' vizek feneke megvilágitható. Az „Echo du Monde savant" szerint Steele, az ismeretes gépnök, egy mesterséges készitményt talált-fel, melylyel a' vizek mélye megvilágitható. Ez által a' hajózás felszámithatlant nyerne a' rejtett szirtek és zátonyok tekintetében. Találmányával először is e' hajózást annyira gátló themsebeli romokat akarja megvizsgálni.

Süritett léggel hajtott locomotivok és hajók. — Roussel ur, versailles-i órás, 10 év óta foglalkodik egy készitménynyel, melly csakugyan szerencsésen sükerült, 's ezentul locomotivoknál és hajókon a' gőzt és minden tüzelő szert nélkülözhetővé teend. A' hajtó erő t. i. a' már sokszor sükeretlenül kisértett süritett légből áll. Ez uj találmány azzal különbözteti-meg magát, hogy a' lég folyvást egyenlő feszültségben van, és a' locomotiv gyorsságában változást soha sem szenvedhet. A' légüstök nem több helyet foglalnak-el, mint az eddigi gőzüstök, és az ekkoráig tüzelő szerre használtt hely más czélra forditható. Szétpattanástól sem

lehet félni. A' „Mémorial encyclopédique" szerkesztői, kik a' kérdéses gépet működni látták, azt állitják, hogy haladása szabályos, és egyszerűsége 's olcsósága által annyira feltünő, hogy hasznai eddig felszámithatlanok.

LITERATURA.

A' magyar tudós társaság, utóbbi üléseiben, későbben megjelent mlgos másod-elnökét, Széchenyi István grófot is szerencsés vala üdvözölni. — A' két száz aranyos jutalom Fényes Elek magyar országi földleirási és statisticai munkájának itéltetett oda. A' philosophia és philologia osztályába rendes tagokká Heténi János és Pulszky Ferencz — mathematicai osztályban hadtudományi részre Kiss Károly, eddigi levelező tagok — uj levelező tagokká pedig: Bloch Móricz, Markó Károly, Nagy Ignácz, Széchy Ágoston, Szemere Bertalan, Szigligeti Eduard, Taubner Károly, 's Vargha István urak választattak.

Literariai tudósitások Indiából. (*Vége*) — Prinsep második tette a' bengali ázsiai társaság journaljának kiadása vala. Ez ugyan a' társaság neve alatt jelenik-meg, de Prinsep költségén, ki az első években, ámbár elkelt az egész kiadás, sokat vesztett rajta. Ez egyike a' világ legjobb journalainak; mert legtöbb uj lettdolgokat közöl röviden, 's egész Indiában ez lön organuma minden felfödözésnek a' történeti 's természettörténeti tudományok minden ágában. Évenként 50—60 réznyomattal adatik-ki, mellyek ásványokat, földképek, pénzek 's régiségeket és, bizonyos idő óta kivált, régi felirásokat foglalnak magukban. Prinsep maga találá-fel a' régi indiai betük kulcsát 's az allahabadi oszlopokon, az ellorai és salsettei földalatti templomokban levő rejtélyes felirások europai rendszerrel fejtettek-meg. Egy buddhistai uralkodó háztól származnak azok a' harmadik században Kr. előtt. A' földalatti templomok koráról kérdés nincs ugyan egészen megfejtve még, mivel maguk a' felirások ujabbak lehetnek maguknál a' templomoknál; de tömegök, melly most egész Éjszakindiában található 's olvasható, minden esetre uj, fontos elemet nyujt India történeteihez. Eddig 6 kötet jelent-meg e' journalból, 's mivel egészen elfogyott, Philadelphiában egy utánnyomását hirdeték. Valószinü azonban, hogy Calcuttában ujra fog kiadatni, mivel a' társaság 40 példányra irt alá, 's igen számosak Europából a' megrendelések, mellyeket most ki nem elégithetni. Maga a' parisi ázsiai társaság 20 példányt kivánt, 's egyet sem lehete küldeni.

Prinsep ezzel még meg nem elégült, 's terve, az ázsiai társaságból egy nagy nemzeti intézetet alkotni, melly minden tudományos segédszert adandjon gyüjteményeivel az egyéneknek 's kormánynak, mikre ezeknek szükségök lehete. Abban nem is kétkedhetni, hogy sikerülend Prinsepnek e' nagy terv végrehajtása. Azzal készité ezt elő, hogy a' társaságnak gyakorlati oldalt adott; ez most a' történettel 's keleti régiségekkel foglalatos eredeti osztályokon kivül egy más, mathematikai és természettani tudományoknak szánt osztályt, azon kivül statistikai és földmivelési választmányokat bir, mellyek egész Indiában elágazvák. Az utóbbinak czélja kivált uj kiviteli czikkek készittetése 's olly számba vehetlen a' kormány érdeke a' kiviteli czikkek szaporitása körül, hogy a' hivatalos segedelem előtt nem tarthatja sokáig zárva szemeit. Indián maroknyi europaiak uralkodnak, 's csak nagyobb értelmességök tarthatja

azt tölök függésben. Minél nagyobb lesz Indiában az angol birodalom, az idegen uralkodásnak annál jobban kell gondoskodnia, hogy a' nemzetnek egy gyülöltt idegen hatalom helyett hasznokat adjon, 's e' czélból szüksége van egy nagy gyúpontjára az europai tudományoknak, mellyet Prinsep alkotni törekszik, hogy minden perczben feltalálhassa az ország természeti segédszerei kifejtésére megkivántató ismereteket. India földének, éghajlatának, füvészetének pontos és tudományos ismeretét a' kormány nem nélkülözheti. Az ázsiai társaság ez okból természettörténeti museumot alkotott, melly naponként kap bövitéseket az ország minden részéből; de igazgatása fölül kezdi mulni a' társaság erejét. Végre a' fökormányzó elkezdé azt évenként 2.400 rupiával ideiglen segiteni, kérvén egyszersmind a' londoni igazgatóságtól is e' summának 10.000 rupiára emelését 's bármi ferdén gyakorolja is a' Board of Control a' vető-t, mellyet neki az uj charta ad, mégis alig gondolhatni, hogy az gátolná a' terv kivitelét. Ha sikerül Prinsep ön haszonkeresetlen állhatatosságának olly lábra állitani az ázsiai társaságot, melly megfelelne tervének, ugy ő egyike leend e' roppant birodalom legnagyobb jótevőinek. Azt fogják tán vélni, hogy sokat irok személyéről, 's ha ő tudná, hogy ezeket irom, ő volna az első, ki szinte azt vélné; de seholsem gyakori, India égalja alatt pedig ritkább, mint bárhol, olly állhatatosság egy nagy terv kivitelében, melly a' vállalkozóra nézve csak áldozatok kútfeje személyes kárpótlás nélkül; mert az ázsiai társaság titoknoki hivatala fizetéstelen 's Prinsepnek azon fölül indiai pénzmesteri sok munkával és nagy felelőséggel összekötött terhes hivatala is van.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon sept. 4-kén harmadszor adatott „tündér-lak“ regényes vig opera 2 fvsban. Irta Egressy Benjamin, zenéjét szerzette Szerdahelyi József. — A' számra nem nagy közönséget ismét mulattatá e' mai opera, 's a' zajos megtapsolás és előhivatásban gyakran részesültek a' főbb előadók. Még a' kisbirónak is (ki már mámorában földön hevert) ismételnie kellett a' „jaj, jaj, be nagy baj!“ kezdetü rövid altatóját, mind annak daczára is, hogy fülsértő hamisan éneklé. A' kedveltt „Mariska“: népdalt is ismételni kellett. — Azonban átalján véve készületlenség hibája tetszék-ki az előadásból. Egy időtől fogva operistáinkban a' tulságos kiáltozás (ott is, hol lágyan kellene énekelni) hibáját vesszük észre, mit ma is tapasztaltunk. Hogy a' falu birájának szava nem magányszerepekre való, ma ujolag bebizonyodott részint hamis intonatiója részint szabálytalan éneklése, zordon és sértésig kiáltó hangja által. Valóban meg nem foghatjuk, miképp enged illyesmit meg a' rendezőség. Hiszen a' falusi birótól sem veszi kedvesen a' közönség, midőn füleit sérti irtózatos hangjával! És pedig ez már annyiszor ismételtetik, 's még sem eszmél a' rendezőség. Tehát inkább halljuk mindannyiszor a' miveltebbek szájából fakadni a' „c' est une horreur!“ szókat?“ — Mai napon É d e r k. a. adá L a u r a szerepét multkori vendégművésznénk helyett, 's mind kellemes, pontos előadása, mind szabályos és kielégitő játszásmódja egészen kielégité az őt több izben zajosan megtisztelő közönséget. F e l b é r k. a. hangján voltak ugyan némi jelei a' mult operában tapasztaltt fáradásnak, de különben meglepö élénkséggel és szokott pontossággal adván szerepét, ő is

igen gyakran megtiszteltetek a' tapsok és elöhivatásokkal. Karok és tánczok helyesen sikerültek; a' magyar táncz ismételtetni kivántatott. — 5-kén „Bátori Erzsébet" eredeti történeti drama (Garay Jánostól) másodszor került szinpadra czélszerü változtatások és sikerülttebb elöadással. — 6-kán „Bátori Maria" eredeti opera harmadszor adatott.

NYITRÁN, nyárutó 16-án, következámolási közgyülésünket elözö napon a' Heténvi és Hevesy kormánya alatt megjelentt Thalia növendékei 's magyar nyelv vándor professorai (a' szarvasnál) jó reménység fejében a' köz tetszésben levö „peleskei notariust" adták volna elö, ha fájdalom! bizonyos csintalanok a' kibérlett teremet az öltözködö színészekre nem zárják, mi által szegények! ez egyetlen keresetöktöl is megfosztattak. E' szerint a' nagy számmal öszvecsödültt közönség eltávozék, 's a' bohózat helyett egy más szomorú darab következék; mire kárvallott színészeink (habár némi kárpótlást a' gyüjtött öszvegböl nyertek is) szomorogva költöztek A. Maróthra, hogy a' megyegyülés ideje alatt (nyárutó 24-én) szerencséjeket megkisértsék. — Utósó mutatványuk a' szigeti fenyéren: „csalódások!" — Öszelö 14-kén ismét Nyitrára készülnek. — Fallitur augurio spes bona saepe suo.

(* *)

Német játékszin.

BUDÁN, a' várbeli szinház utóbbi vendégei közül említendök még a' Beauvale testvérek, kik még aug. 12-én felvonások közben láttatták magukat. — Woller ur, a' mainzi szinháztól az arenában adott volt vendégszerepeket aug. 18-án mind Evrard (dijoni örülttek háza), 19-én mint „vándor Richard" — 29-én mint Bleda (Attila). — Aug. 21-én Ritter k. a. kisérté-meg a' szinpadot mint Bibiana „a' Maria-culmi rablók" szinmüben. — Uj elöadások voltak: aug. 17-én „a' jutalomdarab" tréfajáték 3 felv. Kaiser Fr.-töl; 22-én „Streucherl Tamás" bohózat 3 fvsban Hopptól; sept. 1-jén „Wildstein Rochwitz" hös szinjáték 5 fvsban Holbeintól.

Külföldi játékszin.

Lekain, a' hires szinész, igen rút volt, de mihelyt szinpadra lépett, lángesze arczát tulsugárzá, 's ennek teljességgel más alakot szerze. Egykor a' nagy müvész Bordeauxban volt, 's elöször mint Tancred lépett-fel; midön második felvonásban a' szinpadra jött, kéré az igazgatót, mutatná-meg neki azon személyt, ki lándsát, sisakot, paizsot viend utána. Ez meglön, 's Lekain az embert tanitgatá; ki azonnal egy ismeröse felé fordulván igy szóllt: „hát ez leend Tancred, illy arczczal, és ferde termettel? ezért engedje magát Amenaide a' máglyára dobatni? ö szemébe nevetend!" — E' perczben lépett-fel Lekain mint Tancred, 's ama személyhez monda: „kövess engem!" — Ez megfordult, 's midön maga elött egészen más arczot látott, azt hivé, hogy más valaki jelent-meg, a' höst reszketve követé, 's az elsö versnél, mellyet Lekain mondott, csudálva megállott, a' másiknál lándsa, sisak, 's paizs kihullott kezéböl, 's az elöadás ketté lön szakitva. Lekain elejénte igen haragos lön; de fegyverhordozójának még is megbocsátott: 's midön zavarodása okát kitudá, a' történttekröl értesitett közönség elött zajos tetszéssel lépett-fel.

HANGÁSZAT.

Lármás zenekar. A' parisi symphoniában, mellyet Berlioz a' juliusban elesettek ünnepére irt, húsz trombitán és szintén annyi gyász-

kürtön kivül, még tizenkét kisebb dob, négy nagyobb dob, nyolcz pár czimbalom, és huszonnégy trombitakürt hangzott. Az öszhangzat, melly válogatott népség előtt adatott-elő, zajos tetszést nyert; különösen bájolt a' nagyszerü szomorú induló.

Nagy zeneinnep Bécsben. — Következő november 8. és 12-én déli 12 órakor a' bécsi hangászegyesület ismét nagy zeneinnepet tart, melly alkalommal ő cs. k. felsége engedelmével, valamint mult évben, a' cs. téli lovaglóiskolában ezer dalnok 's hangász által „Timotheus, vagy, a' zene hatalma" czimü nagy oratorium (Dryden angol textusa után fordità Rammler C. W.; zenéjét szerzé Haendel G. F.; fuvó szerekkel tökélyesbité Mozart F. A.) fog előadatni. E' nagyszerü hangmü ugyan azon teremben 1812-ben adatott elő jótékony czélra, és pedig akkoriban még hallatlan számú (590) dalnok- és hangász-társaság által. Az előadás kitünő tetszéssel fogadtatván alkalmat nyujtott az ausztriai cs. birodalombeli zenekedvelők társaságának megalapitására. A' halhatlan Haendelnek e' nagyszerü szerzeményét ez óta olly nagy személyzet nem hozá létre; és igy méltán irigyelhetni a' Bécsiek szerencséjét, kik novembernek fenn nevezett napjain olly ritka éleményben részesülhetnek. — Az együtt müködni akarók kötelesek szándékjokat nevök 's lakások feljegyzése mellett irásban előre közleni Haslinger, Mechetti, vagy Diabelli müárusoknál. A' dalnokoknak a' kirendelendő próbák ideje előtt 14 nappal adatnak-ki hangszerepeik meghivó levelök felmutatása mellett a' hangászegyesület irószobájában.

Az eszelős Haydn. A' frankfurti Conversationsblatt emliti, hogy egykor Kaster, bécsi hangászkarmesterhez, quäkeröltözetben egy fiatal ember jött azon kérelemmel, tanitná őt a' hangszerzés tudományára, 's egyszersmind ajánló levelet nyujtott-át korábbi tanitójától, Pozsonból, melly illyformát foglalt magában: „e' levél átadója egy magában bizakodó bolond, kit a' napcsipés ért. A' régi zenét fel akarja forgatni, 's állitja, hogy ő mindent más alakba fog változtatni, mintsem az eddigi hangszerzők tették. Hangászati hajlamai nincsenek, és igy nem viszi soha is valamire. Ajánlom őt az urnak; neve — Haydn József.

UTASITÓ.

Fels. urunk arczképe. — Pesten Wagner Józs. szépmüárus urnál (Szerviták terén, gr. Teleki házában, a' nevezett ur költségén mult napokban jelent-meg ő cs. k. felsége Ferdinand uralkodó fejdelmünk arczképe. Árra finom chinai papiroson 2 ft. fehéren 1 ft. 30 kr. ezüst pénzben. — A' kép azon felül, hogy szerencsés hüséggel van találva, cs. k. udv. rajznok Einsle A. eredetije után pompás készületü kőmetszvényben Herr F. intézetéből került-ki. — Az aláirás csupán magyarul van, mi által a' kiadó tulajdonos ujolag bebizonyitá honunk és nemzeti nyelvünk iránti kitünő figyelmét, miért is a' Magyarok részéről kétszeres pártfogásra tevé magát érdemessé.

DIVAT.

37-dik divatkép (Parisból). — Kalap selyemből virág- és szalagdiszitménynyel; ruha indiai musselinból alençoni csipkével, szük ujjakkal; gallér uj divat szerint. — Bécsi divat sept. 3-kán: felruha koczkás foulardból Barége-bajaderrel; gros-grain kalap virágokkal 's blondkörzeménynyel.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap september 13kán 1840.

SZORGALOM.

Arany ház. Mennyire ment a' fényüzés Parisban, a' „Siecle“ utóbbi számaiból vett következő czikkből leginkább ki fog tetszeni. — „Az olasz sánczon, Laffitte-utsza szegletén, napokban végeztekbe 's lepleztek-le egy házat, a' fény, pompa és gazdagság remekét. E' ház ugy szóllva egészen aranyból van, 's csak némi kő-czifrázatok láthatók rajta. Napfénynél olly erősen ragyog, hogy szemfájdalom nélkül reá nem tekinthetni. Az ablakok egyetlen, arany rámába foglaltt, kristály lemezből állnak, 's mind annyija előtt széles, aranyzott erkély diszelg. A' mű valóban szép, gazdag, nagyszerű! — De ki fog e' tündér-palotában lakni? kérdik az átmenők és kandiak, kik csapatonként ácsorognak egész napon át a' ház előtt? — Herczegre vagy dús pénzváltóra korán sem kell gondolni; mert egyik sem bir elég értékkel e' czélra. A' földszint csak vendéglő 's az emeletet csupán szabó foglalhatja-el, 's ha e' különböző beréjű két lakos ide költözik, milly drágán kell megfizetni az ott elnyeltt beafsteakeket és varatott öltönyöket, hogy a' butorzási költségek benyerettessenek. A' földszint egy vendéglő már kibérlé több évre, mielőtt még a' ház fölépült volna, 's ideigleni czimerét ez állványok alatt látni is lehetett: azonban az elkészültt ház fényétől annyira megrémült, hogy a' kötelezvényt széttépvén, a' 25.000 frank bánatpénzt lefizeté. Sok milliomos, kinek saját hôtelja van, elégtelen volna e' ház harmadik emeletének kibérlésére. De a' parisiak pénzforrásaik olly kiapadhatlanok, hogy rövid időn minden szoba ki lesz bérelve. Azonban a' lakosok meg fognak akadni — nem ugyan a' butorzással, melly a' külső fénynek megfeleljen — hanem az öltözettel; mert csak még is szeretnők tudni, micsoda öltönyben jelenendnek-meg az ablaknál utszára nézendők. Illy ablakokból, 's illy párkányzat alól sem frakkban, sem háló köntösben megjelenni nem lehet. Azt hinnők, e' czélra legalább is kis bárson palást és tollas baretf fog kivántatni!

Gombolyitó és fonógép egyben. — Podebrad Sebesteny Lyonban uj gépet talált-fel, melly által a' selyemszálakat a' gubóról legombolitni és megfonni egy munkával lehet. Feltaláló ur nemcsak saját kormányától, hanem a' sardiniai kormány részéről is, tiz évre nyert szabadalmat.

Hajtó erőgép. — Hofmann Lajos Zomborban egy uj hajtó-erőgépet (Hydroscala) talált-fel, mellynek elkészitése kevés költséget kiván; gépelyzete egyszerű; készületénél fogva esetleg meg nem állhat, 's minden más hasonneműt nélkülezhetővé tesz. — Ő felsége, uralkodó kegyes fejdelmünk, neki e' találmányára öt évi szabadalmat méltóztatott engedni.

Gőzeke. — Glasgow környékén nem régiben azon gőzekével tétettek kisérletek, melly az angol guianai czukor-termesztőknek küldetik. A' siker szembetünő hasznot igér. A' próbára rendelt telek olly módon készittetett-el, miként a' gyarmatoknál szokás, t. i. két oldalról két párvonalos csatorna huzatott. Az ekéhez tartozott gépelyzet két vas sajkából állott. Ezeknek egyikén egy magas nyomatú gőzgépely állott egy dobbal, melly körül ugy nevezett végtelen láncz vagy végtelen kötél tekerődzött; a' másikon levő henger a' lánczot nemcsak feszültten tartá, hanem mozgását is minden felé lehetségesité. Az ekék e' lánczhoz akasztva legnagyobb gyors- és pontossággal hátra 's előre mozdithatók voltak. Feltalálója ezen ekének Mac Rae ur, ki a' gyarmatokban hosszasabb tartózkodása alatt a' czukortenyésztők köztt forogván, átlátta, hogy gépelyek által a' czukortenyésztési munkák némellyikét emberi kéz kiméletével sokkal több haszonnal lehetne véghez vinni. (Glasgow Courier)

Szalag-gyártás. — St. Etienne-ben 's két myriameternyi környékén csak 27,500 személy (mindkét nemből) foglalatoskodik szalaggyártással Az abhoz feldolgozott selyem 5750 bálra (70 kilogramjával) terjed. Egy kilogrammot 58 frankkal számitva a' nyers anyag 23 385.600 frankba kerül. A' munkabér, tőkepénz kamatjai 's gyárnokok nyereménye a' nyers anyag három ötödére vagy is 14.031,390 frankra számittatik, 's igy öszvesen 37.411,960 frankra becsültetik az egész. A' szövőszékek háromfélék, 's ezeknek mindenikén más meg más szalag készül. A' naponkénti munka mennyiségét 350.000 rőf szalagra becsülik. Az egésznek vezérlete mintegy 200 gyárnok és 500 segéd kezein fordul-meg. (Echo du monde savant.)

FESTÉSZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban. (Folytatás.)

Az architekturai festészek között legmagasb hirben állott a' boldogult Quaglio Domonkos. Számos rajzai érdekes középkori épitvényeket ábrázolva, lithographiák által ismeretesek. Képeinek festőleges elrendezésében ollykor szabadságot vön magának, mint a' festészet e' nemének természete engedi. Ha már egy részről megki-

vántatik, hogy a' tárgy szép kép legyen, más részről azonban nem kevésbbé szükséges az is, hogy egyszersmind a' kép a' megigértt tárgyat hiven visszaadja. A' detailokra, kövekre, 's efféle bánásra Quaglio sok figyelmet fordított; coloritján azonban hibázott a' tökéletes harmonia mellett is a' lényeges tulajdonság, az az: frisség, élénkség; 's e' tekintetben jóval fenhaladja őt Bayer Ágoston Rorschachból a' Boden tónál. E' csekély változásért a' tárgyakban, mellyek jobbadán csupán keresztfolyosók, kárpótlást ad nekünk a' nap és nappali világításnak mélyen tanult hatása, a' reflexek és árnyékok bámulatos igazságának visszaadása a' kő-'s mészoldalaknál. Gail Vilmos Münchenből meg nem elégszik a' magára nézve keveset érő tárgyakkal, hanem bevezet minket a' csudálatos mór-építészeti térekbe, mellyekhez ő spanyol országban gyüjté a' szép tanulmányok tömegét. Szine hathatós 's igaz, habár ez a' vizsgálat gyengébb finomságát bizonyitja, mint sem az előbbi művésznél tapasztaltatik. Végre nem hagyhatni érintetlen Quaglio Simon és Haindl művészeket.

Azon uj felemelkedésnél, mellyet a' képző művészet jelen századunkban nyert vala, főleg megjegyzést érdemel az, hogy annál a' vallási elem lép előre. Haez Carstens-nél csupán Dante „isteni komédiája" által lépett kiegyeztetve elő, 's Cornelius csupán lángesze egy részét kölcsönzé neki; mind e' mellett is Overbeck, Koch, Veit és Schadow egyedül csak a' religio szolgálatában láták fokonként a' legmagasb, ha talán nem egyedüli érdemes rendeltetését a' művészetnek. Nem volna helyén itt az efféle nézet igazságát közelebbről megvizsgálni; minden esetre pedig bátran állithatni, hogy azon szellem-szabadságot, mellyet a' hires Cornelius kezdettől fogva bebizonyitott, ama kimerithetlen befolyás nagy részének lehet tulajdonitni, mellyet e' jeles művész ton vala korunk összes művészetére. Különös jelentőségű ennek, mint igazgatónak a' düsseldorfi akademián, iparja, miután nemcsak akkor állott lábra a' rajnai festész iskola, mellyből a' most Münchenben tanyázó historiai festészek nagyobb száma került, hanem e' nagy festőművész cartonjai, miképp' jelesebb tanitványaié is, kik a' fresk festéseket télen dolgozák a' müncheni Glyptotheka számára, a' többi nevendékre nézve is nem kevésbbé szolgált ösztönül. Miután Lajos király a' kormányzásra jutott, elhagyá Cornelius Düsseldorfot tanitványai nagyobb számának kiséretében, 's igazgatója lön a' müncheni akademiának. Helyére jutott Schadow, ki ugy mint Cornelius, növendék-kört gyüjtött maga körül Berlinben; melly is őt a' Rajna folyam szép vidékébe, Düsseldorfba követte. Ezekkel, kik között sokat igérő talentumok voltak, mint Lessing, Hübner,

Sohn, Hildebrandt, 's mások, alapitá Schadow az első festész-iskolát, melly a' szerencsés közepet tartja az akademiák 's az előbbi növendék-oktatás-mód között a' régi mestereknél. Ez értelemben Schadow iskolája identikai a' jelen düsseldorfival, 's eddiglen maga nemében német országban egyetlen.

Végre még nehány szót a' festőművészeti találmányokra nézve. Csupán az által lehet valóságos mester művet előteremteni, ha páros életre lépnek egymással a' természet és szellem Amaz adja az edényt, ez pedig a' tartalmat hozzá. Azonban sem az edény maga sem pedig a' tartalom maga nem ad szép művészeti alkotványt, legyen bár az első még olly gazdagon 's diszesen is metszve, 's az utósó még olly mélyen gondolva. Mivel pedig a' realistikai műalkat tulajdonsága, hova a' genre- 's közönséges tájfestés is tartozik, abban áll, hogy az különösen kiemelje a' valóságost, 's igy a' gondolatot lehetőleg elkülönözve, az időt, helyet, 's tárgyat illőleg jellemezze, mi által az általányostól elválasztni lehessen: ennél fogva e' műalkatban fekszik egyszersmind a' veszély is legközelebb, hogy a' gondolat az érzéki állástól, mellynek rendeltetése azt hordoznia, végképp' elnyomatik, hogy azután prosaképek erednek telve ámitó természet-utánzással 's technikai mesterségességgel, mellyeknél nem hibázik semmi más, mint csak a' fő dolog: a' lélek. E' veszélytől megóva legbiztosabban azon szellem, melly Carstens, Cornelius, Overbeck, 's más hires mesterek idejétől fogva, a' festő művészetet német országban ismét életbe vezette, 's eredeti méltóságához visszakisérte, — a' művészi idealismus. Ez szerencsére nem egyedül német országban nyert fenséget a' szellemi prosa fölött, hanem hatás nélkül a' szomszédokra nézve, jelesül a' Rajnán tul fekvőkre sem maradott.

(Vége következik.)

LITERATURA.

A' magyar tudós társaság jelen évi nyilvános vagy is közülését t. Pest megye háza nagy teremében sept. 8-kán 10—2 óra közt tartá, mellynek tárgyai következők voltak:

1) A' nmtgú elnök, gróf Teleki József, megnyitó beszéde, mellyben a' társaság eddigi hatásköre 's nézetei fejtettek-ki.

2) Titoknoki előadás a' társaság $18^{39}/_{40}$-ki munkálatairól, 's legközelebb elhunyt tagjairól; felolvasta Szalay László segédjegyző és levéltárnok.

3) Emlékbeszéd Tanárky Sándor rendes tag felett; irta Szontagh Gusztáv; felolvasta Schedel Ferencz titoknok.

4) Értekezés az örökségi jószágokról; irta és felolvasta Szlemenics Pál, rendes tag.

5) Emlékbeszéd Guzmics Izidor rendes tag felett; irta 's felolvasta Czuczor Gergely, rendes tag.

6) Emlékbeszéd gr. Illésházy István igazgató tag felett; irta 's felolvasta gr. Dessewffy József, igazgató és tiszteleti tag.

7) Jelenté Szalay László, hogy az 1839-ki nagy jutalmat (200 arany) Fényes Eleknek 6 kötetre terjedt munkája „magyar országnak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben" — nyeré-el. Ezen kivül a' nevezett évben megjelent munkák közül dicsérettel emlittettek következők: „a' csehek magyar országban, b. Jósikától; — Szontagh propylcumai a' magyar philosophiából; — Csacskó bevezetése a' természeti jogtudományba; — Fogarasy magyar magányjoga Kövy után; — Szász Károly parthenonja; — Vajda Dalhonja."

8) Jelentetett, hogy a' történetirási osztálynak 1838-ban kitett jutalomkérdésére beérkezett három versenymunka köztt legjobbnak 's dicséretre méltónak itéltetett Heténi Jánosé.

9) Jelentetett, hogy a' mathematicai osztálynak az 1838-ban kitett jutalomkérdésére bejött három versenymunka köztt legjobbnak találtatott 's 100 arany jutalomra méltónak Taubner Károlyé itéltetett. A' tiszteletdijt (4 a. egy nyomtatott ivért) Fest Vilmos nyeré-el.

10) Jelentetett, hogy az 1839-ki dramai jutalomra bejött nyolcz vigjáték köztt a' 100 aranyra Szigligeti Eduard „rózsa" czimü — a' tiszteletdijra pedig Nagy Ignácz „életunttak" vigjátéka itéltetett méltónak.

11) Kihirdettettek a' most lefolyt XI-ik nagy gyülés által kitüzött nyelvtudományi és philosophiai jutalomkérdések, u. m.

I.) Nyelvtudományi. Fejtessenek-ki a' magyar szókötés szabályai, név szerint:

a) Adassanak elő a' beszédrészek ebbeli sajátságai;

b) A' szórend szabályai, vagy is: mi sorban kell az egyes mondatok szavainak állani, 's e' sorozat szerint mellyik bir nyomosító erővel, 's mellyik nyer nyomatosságot.

c) A' szóviszony szabályai, vagy milly vonzattal vannak az egyes mondat szavai egymásra, 's e' vonzat szerint milly ragozási változásokat szenvednek. A' szabályok mindenütt példákkal világosittassanak. Jutalma 100 darab arany.

II.) Philosophiai. Fejtessék-ki a' szépnek és fenségesnek elmélete, felvilágositva az ebbeli bölcseletek (philosophemák) 's a' szépművészetek történeteiből. Jutalma 100 darab arany.

Mindenik osztálybeli pályairások beküldésének változhatlan határnapja, mellyen túl semmi felelet el nem fogadható: martius' 19d. 1842., midőn azt, irója nevét rejtő pecsétes levélre hivatkozó jeligével, a' titoknok veszi által. A' beküldött másolat, melly ki nem adatás esetében is az academia levéltárában marad, a' nélkül, hogy a' szerző a' munka sajátsági jogát elvesztené, idegen kézzel és tisztán irva, lapozva, kötve küldessék. Ha a' jeligés levél felbontása után kitetszenék, hogy a' munka saját kezeirása a' szerzőnek, ez a' jutalomtól elesik.

A' 100 arany jutalmon kivül másod, sőt harmad karbelinek találandó felelet is kiadathatik, ivenként szabandó tiszteletdij mellett.

12) Kihirdettetett a' Gorove László, Lajos és Károly testvérek jutalomalapitványa; t. i. 200 ft. ezüstben a' legjobb erkölcsjavitó, vagy diplomaticai, vagy természettudományi könyvre.

13) A' nmtgú elnök gróf rövid beszéddel az ülést berekeszté.

Valamint mindenkor, ugy most is igen nagy számú hallgatók vettek részt nemzeti litteraturánk e' fényes ünnepében, kik minden előadást érdekkel követtek, 's különös tetszés jeleivel fogadták Czuczor és a' szeszélyteljes agg tudós Dessewffy grófnak beszédjöket. — A' már multkori lapjainkban emlitett társasági tagokon kivül e' közgyülésre megjelentek még: gr. Nádasdy Ferencz váczi püspök ő excja, 's b. Wesselényi Miklós, mindketten az igazgató tanács tagjai; — levelező tagokból: Barrabás Miklós, Bártfay László, Csacskó Imre, Erdélyi Ján., Nagy Ign., Walther László, Zsivora György. — A' hallgatók sorában volt: b. Eötvös Ign. tárnokmester ő excja; főtiszt. Szaniszló Fer. apát, kanonok és pesti főseminarium rectora; Grosser Ján. az ajtatos iskolák szerzetének provincialisa, több más különféle vallásbeli egyházi urakkal együtt; — Pest megye részéről m. b. Prónay Albert administrator, t. Dubraviczky Simon és Simoncsics Jan. alispánok, Nagy István főjegyző; — a' Pest városi tanács tagjai közül Szekrényesy Endre; a' választó polgárok közül Károlyi István és Szilágyi István. — A' karzaton szokás szerint külön elrekesztett hely volt a' szépnem számára, melly ma is nagy számmal jelent-meg, 's többnyire végig várta a' gyülést. A' számos kisasszonyból állott fiatalsági szép füzéren kivül az asszonyságok közül voltak: m. b. Orczy Györgyné és b. Krayné, Slachta kir. tanácsnokné, Sztrokayné, Pólyáné, Helmeczyné, Fáy Andrásné és Ferenczné, Pajthényiné, Grabovszkyné, Mocsuné, Karacsné, Szigligetiné asszonyságok 's a' t. Nemzeti színésznéink közül: Lendvayné assz. és Laborfalvi k. a.

„Száz mese száz képpel" czimü, 's fiatalságnak szánt munka ötödik 's utósó kötete is megjelent a' mult héten Heckenast Gusztáv ur pesti könyvárus boltjában, az előbbiekhez hasonló pompás kiadásban és képekkel. Árra ennek is az, melly a' korábbi füzeteké. Az egész munka czimlapja ezen 5-dik füzet elejét foglalja-el.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, sept. 5-kén, mint már érintettük „Bátori Erzsébet" eredeti történeti drama Garay Jánostól másodszor adatott. A' czélszerű változtatások, mellyeket részint a' szerző a' dramakönyvben, részint a' rendezőség a szinen tett, valamint a' tárgynak mélyebb ismeretére 's pontos előadásra forditott szorgalom a' főszerepek vivői részéről még inkább nevelte érdekét a' münek, melly valamint első izben (midőn előadás végén a' szerző is hivatott, de a' rendező által távulléte jelentetett) ugy ma is kitünő tetszéssel fogadtatott. — A' 6-dikán harmadszor szinre került „Bátori Maria" eredeti opera ismét nagy számú közönséget szerze. — 7-kén „szerelem mindent tehet" vigját. 4 fvsban (Holbein után Komlóssy) mér-éklett számú közönséggel diesekvék. — 9-én bérletszünés mellett a' „fiatal keresztanya" vigját. 1 fvsban. (Scribe után Jakab I.) Ez a' mindig örömest látott mü ismét kedvesen fogadtatott. Lendvayné assz. (Lucyné) a' régi kedves jelenet volt. László ur (Eduard) elég élénken játszék, habár itt ott több finom felfogást 's bizonyos felkiáltó hat-

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

goknak kerülését ohajtottuk is neki. Szigligeti ur (Jean) inkább komolyokosan, mint buta-szeszélyesen fogá-fel szerepét. Előznöke annak több életet tudott adni. E' szerep itéletünk szerint comicusnak való. Követé e' vig játékot Rhigas és Abdallah beduinok gymnastikai és műmutatványaik, mellyek, valamint érdekességök érdemli is, igen-igen nagy tetszéssel fogadtattak, annyival is inkább, mert ollyasokat itt még nem láttunk. A' szinterem, némelly páholyt kivéve, tömve volt nézőkkel. — 10-én a' „peleskei notarius" czimszerepében Erdös ur, mint vendég lépett-fel, ki közönségünk előtt már korábbi időből ismeretes.

KECSKEMÉT, őszelő 6-kán. — A' szegedi dalszintársaság egy része Komlósy Ferencz kormánya alatt nyárutó 18-kán kezdé nálunk mutatványait. Ki ne örvendett volna a' jelentő czédulának mellyen Komlósy ur nevét, ki egykor több örömestvéket szerzett, olvashatta. Feszült várakozással várta kiki az estvét, mellyre: „rózsák" egy felvonásos vigjáték és: „Beatrice di Tenda" Bellini szerzette nagy dalműnek introductiója, 's ezt követő két duett: Anichino és Orombello, Orombello és Agnese köztt — valának hirdetve. Nem annyira a' már ismeretes vigjáték mint a' nagyszerű dalmű feszité figyelmünket. Az egy felvonásos darab jóformán megfelelt a' várakozásnak. Kovácsi a' jó szivű földes urat és Havi a' jámbor pórfiút helyesen személyesiték. Havinéban (Rózsi) kitetszett a' nem született magyar hölgy; ha nem csalódunk, éjszakkelet leánya. Igyekezzék a' nyelvet, mi főkötelessége a' szinésznek, sajátjává tenni, 's akkor nem megvetendő nevendéke leend a' szinnek. E' darabot követték a' kitüzött nagy jelenetek Beatricéből. Kovácsi (Enrico), ugy látszik, a' felső hangokkal nincs egészen tisztában. Vannak közép hangjai, mellyek igen kellemesen hatnak a' fülre. Csak ipar 's szorgalom kell — szóll egy jelesmondás — hogy kiki a' maga részét paradicsomkertté képezhesse. A' négyesből álló kar helyesen működött. A' duett Anichino (a' czédulán Gócs volt hirdetve, 's mi Anichinóban is az egészen más alakba ügyesen átváltozott Kovácsit láttuk) és Orombello (Havi) köztt tapsokkal fogadtatott. Havi meg van áldva a' természettől kellemes lágy hanggal; rezgő intonatiójából azonban kisir, hogy még ujoncza a' dalvilágnak. Itt eszembe jut, milly czélszerű, milly üdves lenne illy igyekező fiatalok számára énekiskolát alapitni *). — Játéka csupa élénkség, csupa tüz. — Következett a' duett Agnese (Gócsné) 's Orombello köztt. Gócsné még igen nyers hanggal bir 's a' hangmértékben is, mint látszik, nem szilárd. Az egészen nagy csorbát ejtett a' hangakar hiánya, 's hogy csak zongora (melly azonban cymbalon male sonansnak is beillett) kisérhette az énekest. Játék végén Havi hivatott. — 20-kán „peleskei notarius" énekes bohózat került szönyegre. A' egészet Kovácsi (Baczur) emelte. Baranyi (Zajtay) igen gyenge volt. Ki az igazi notariust Megyeriben látta, Baranyiban csak árnyékára ismerne. Az egészen szerep-nem-tudás, hanyagság ömlött-el. Ehhez járult a' szembetünő rendet-

*) Pesten illy iskola, részvényesek által alapittatva, nyittatott-meg folyó évi mart. elején. Czélja az volt, hogy honunk számára már valahára belföldiekből képezhessünk dalnokokat. Ez okból az egész hon felszólittatott, hogy ez iskola minél tökélyesebb elintézésére a' hazafiak segedelmet nyujtsanak: de hogy a' Budapestieken kivül kevesen hallák-meg más vidékiek a' pusztában elhangzott szózatot, olvasható volt legközelebb a' hirlapi tudósitásokból ez iskola részvényesei felől. Pedig nemde jól esnék, ha Pesten képzett jó dalszinészeket lehetne a' hon egyéb városaiban is hallani, 's igy Kecskeméten is. De hát a' tehetős Kecskemétiek közül mért nincs egy részvényese is a' pesti énekiskolának?! A' szerk.

lenség a' függönyökkel és szinfalakkal. Illy nagy személyzetü darabot kevés egyedből álló társaságnak nem is méltányos szinre hozni; mert ez által azt nyerik, hogy a' közönség elégedetlenül távozik a' szinházból valamint ma; ennek pedig keserü következése a' részvétlenség. Mint emlitém: ha Baczur nincs, tönkre silányul az egész. — 23-kán „parisi naplopó" adatott közép számú nézök előtt. Havi (Józsi) a' pajzán, vigszeszélyü, erényes fiúnak megfelelt. Láttunk már naplopókat, de Lendvayné után Havi bár kivel is mérközhetik. Játéka nem volt erőtetett. Leginkább tetszett utósó felvonási jelenete a' tábornokkal. Baranyi (tábornok) meglehetősen, Kovácsi (Bizot) mulattatólag, Balázsi (Emil) akadozva játszott. Róza (Meunier assz.) nem tudta szerepét. Gócsné a' büszke dámát türhetőleg 's Haviné Lizát, a' szerény leánykát, elég gyengén személyesité. Virányi.

HANGÁSZAT.

Liszt és Beethoven. Bonn, aug. 15-én. — Liszt Ferencz, a' hires klavirremeklő, ki itt f. h. 12-én hangversenyt ada, 's valamint mindenütt, érdemlett zajos tetszést nyert, 10.000 frankot adott, hogy az itt, Beethoven anyavárosában, ennek állitandó emlék minél előbb létesülhessen. (Tudjuk, hogy az emlék költségeire még 10.000 frank hibázott.) Liszt, a' nagy lelkü Magyar, ezen kivül azt is igérte, hogy, ha szükseges leend, ama summát még meg is kettőzi, sőt minden még talán kivántató költséget is magára vállal. — Milly ellentét Lisztnek nagylelkü caractere más müvészek nyomorú zsugorisága mellett!

Bajai tüzkárvallottak részére hangverseny Prágában. — A' nevezett czélra aug. 22-én a' Rohan Camil herczeg pártfogása alatti néphangászati intézet, mellynek elöjárója Kinderfreund Kár. Józs., hangversenyt adott, mellyben Ghys ur, ama hires violin-remeklő, nemes készséggel vett részt, és „dixieme air varié — triste pensée — 's mouvement perpetuel" czimü saját szerzeményeit mesteri jelességgel játszá, a' hallgatók zajos tapsával jutalmazva. Az intézet professorai Küttel és Kazatel urak flaután és cellón bizonyiták-be jeles tehetségeiket; a' nevendékek közül pedig Brüné Adolf, Keier Vilm., és Wastel Zsófia fortepianón, Gautsch Klotilde 's a' felséges hangú Müller János énekben tünteték-ki ez intézet jótékony hatásának legszebb bizonyitványait. — Köszönet a' derék cseheknek nagylelkü tettökért!

DIVAT.

Parisban a' szalmasárga gros-des-Indes kalapokat rózsa szinü bársonnal szegik körül, 's hasonló és rózsa szinü három tollal diszitik. Az őszi ékitmények már mult hónap végén mutatkoztak; illyenek a' fekete bárson füzérek, sárga és fekete tollak. — Még láthatni csikos batiszt felruhákat kettős körzeménynyel, sima sziv-alakú testtel, keskeny begombolt ujjakkal; — láthatni ruhákat három soros gombbal; tafota-ruhákat begombolt ujjakkal; estvélyeken himzett musselin ruhát, rövid szük ujjakkal, közepén nyiltan, alól széles körzeménynyel. Az őszi ruhák felső teste sima, elől nyiltt, fekete bársonnal szegve, három soros gombbal. A' hosszú reczekesztyük még mindig kedveltetnek.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön september 17kén 1840.

KÖLTÉSZET.

Fenn 's alant.

Milly boldogok
Az égiek!
Mert semmi bút
Nem érzenek;

Valódi fény
Fennen honol,
Dües és erény
Tőlek omol.

Ki él alant
Olly boldogul,
Hogy hagyná vész
Borútlanúl?

Lelkünk sováry,
'S magasra kél,
De hol virul
A' pályaczél?

Csak egy fuvat
Bús életünk —
Boldog valót
Túl élvezünk.

B. József.

INTEZET.

Ref. főiskola Pesten.—Folyó hó 9-ik 's következő napjain tartattak Pesten a' helvét hitvallásúak négy egyházkerülete főtanácsának ülései; melly alkalommal több nevezetes tárgy köztt a' Pesten felállittatni tervezett ref. főiskola ügye is számos egyházi 's világi hallgatók jelenlétében került szőnyegre, kik feszült figyelemmel várák ez országos hatásúvá leendhető intézet felőli fontos tanakodás eredményét. Eldült végre az érdekes ügy, és a' tisztelt főtanács csakugyan megállapitá a' tervet; 's a' dunamelléki egyházkerület meg is kezdendi a' segélygyüjtést olly formán, hogy az ajánlatok csak akkor lesznek lefizetendők, ha az intézet felállitására megkivántató 250.000 p. ftra határozott öszveg aláirva leend, melly segedelem beszerzésére a' rokon-egyházkerületek is hathatósan munkálandnak. Vajha minél több meleg keblű emberbarát járul-

na az alapitványtőke öregbitéséhez, 's a' részvétlenség csirában ne fojtná-meg e' nemzeti érdekű fontos ügyet. Hálás kebellel emlitendő ez uttal Péczely József debreczeni professor ur, ki a' gyülés szine előtt 1.000 p. ftot ajánlván e' szép czélra, tettel mutatá-meg, mit keble érez, melly érzelem minden szép, jó és felséges iránt fellobog. Adjon az ég minden tekintetben minél több Péczelyt! *V.*

SZORGALOM.

Viz melegitő kandalló-ajtó. Orleansban sokat beszélnek egy éppen olly elmés szerkezetű mint közhasznú házibutor feltalálásáról. Ez nem egyéb kandalló-ajtónál, melly előlről szokott idomában készül, hátul pedig boltozott idomban kettős feneke van, mi által üreg támad, tetemes mennyiségű vizet magába fogadható Egy felülről alkalmazott tölcsér 's az ajtó kül részén alól egy csap kiegészitvén a' készitményt, czélszerűleg használva folyvást elegendő meleg vizet szolgáltat a' házi cselédségnek. E' butor, melly egy darabban öntettetik, körülbelől 150 kilogramme nehéz, 's 80 frankba kerül.

A' Daguerreotype tökélyesittetik. Franczia lapokból következő érdekes tudósitást olvasunk: „Daguerre azt hiszi, hogy fényrajzain nevezetes javitást tehetend; bizton reményli t. i. hogy azon képet, mellyet eddigelé csak bizonyos idő alatt állithatott elő, ezentul egy pillanatban készitendi-el, 's igy képes leend nem csak mozdulatlan, hanem mozgékony tárgyak lerajzolására is.

Seraphicon. — Visani, Perugiában zenetanitó, Seraphicon-nak neveze egy általa feltaláltt hangszert, melly idomára nézve a' fagott-hoz hasonlit. E' hangszer beljében ércz vesszőcskék rejteznek, mellyek a' szopókán keresztül rájok ható lég, 's a' játszótól mozgásba hozott billentyűk által csudálatos de kedves hangokat szülnek.

Selyemtenyésztés Svaiczban. Baselből következőt irnak. — „Bizonyos idő óta egy uj ipar-ág a' kormányok és mezei gazdák figyelmét nemcsak honunkban vonta magára hanem a' legészakibb europai tartományokban is; ez az eperfa és selyem hernyók tenyésztése. Hogy ez állitás valóságáról kiki meggyőződhessék, vessen csak egy pillantatot azon országokra, mellyek régibb időtől foglalkodnak a' selyem-tenyésztéssel, sőt mellyekben ez most is kiapadhatlan kereset-forrás, 's nem fog kételkedni. Bizonyos idő óta Svaicz némelly cantonaiban is figyelmet fordítnak e' hasznos fa tenyésztésére, és a' süker legszebb jövővel biztat. Ez iparágnak fontosságát elismerve, hazánk több helyén társaságok is keletkeztek,

mellyeknek czélja az, hogy e' hasznos iparágot Svaiczban is meghonositsák. Egészen tő szomszédságunkban, Basel-Augst classicai földjén, virul egy 5000 különféle fajú példányból álló ültetvény, valószinűleg legterjedtebb egész Svaiczban, melly alapitója és birtokosa Allemandi-Chinger kormányzása alatt legszebb sükerrel folytattatik, 's majdnem 5 éves tenyészése által Svaiczban a' selyem hernyó ápolását biztos lábra állitá. Minden eddigi kisérlet, valamint a' selyemhernyó ugy az eperfa tenyésztésére nézve is, kedvezőleg bizonyitá-be, hogy éghajlatunk nem gátló sőt még kedvező a' tenyészésre. Tudva van, hogy valamint a' Basel-Augst és Solothurnban, ugy az északi Svaicz egyéb részeiben tenyésztett selyem is, melly kereskedésbe ment és felhasználtatott, műértőktől igen jónak, 's az olaszhoz mindenben hasonlónak találtatott. Miután a' nehézségek elháritvák, 's a' süker bizonyos, Allemandi ur egy társaságnak engedé-át ültetvényeit; de többek kérelmére, hogy a' szépen indultt kezdet föl ne akadjon, ő maga is 50 részvényt tartott-meg, 's igy az összes munkálkodásnak jövőben is részese lesz.

FESTÉSZET.

A' festészet jelen állapotja bajor országban.

(Vége.)

Ha mind ezt összefoglaljuk, 's talán némi képp' reánk is akarjuk alkalmazni, az sül-ki, hogy mig bajor országban a' művészetet mindenek fölött kedvelő király olly költséggel, millyenhez hasonló eddigelé e' nemben hallatlan volt német országban, alkalmat nyujt a' művészeknek ollyas irányban művek előteremtésére, melly a' közönség gyönyörködésén sokkal feljebb van emelkedve, 's olly kiterjedésben, millyet egyes privátok tehetsége vagy is erszénye nehezen birna-meg valaha, — más helyeken, t. i. más országok 's fő városokban a' művészek egy általán csak megrendelésekre 's kedvelők megvásárlására, vagy pedig műegyesületekre, talán még műárusok speculatioira is utasitvák, 's csak ritkán mutatkozik alkalom egyiknek vagy másiknak, egy köz rendeltetésű műre szentelni erejét. A' genre-'s tájfestést e' körülmény természetesen csak kis mértékben érintheti: ellenben a' historiai festészetnek az által más lényeges irányt kell nyernie; mert ha az Münchenben nagy egyházak 's műtemplomok egész oldalait monumentalis charakterű freskekkel boritja-el, az máshol kénytelen mérsékelt nagyságú vászonra összeszoritni magát, 's talán egy titkos dáma-kabinetet felékesitni; 's ha a' mű rendeltetése és összefüggése az egész környezettel ott az

abban kimondott ideát hathatósan kiemeli, hogy a' felterjesztésmód, nehogy az ideal hatásnak némiképp' ártson, lehetőleg alá kell rendelni magát, a' staffelei-képeknél alig levén ezeknek csekélyebb érdemük, mint az általok kinyomandó gondolat. Ez oknál fogva vesztenek az olajfestés historiai művei is a' sztil nagyságára nézve éppen annyit, mennyit nyernek a' családási hatásra nézve. Ez nem szemrehányás, melly tétetik az olajfestésnek, hanem a' dolog természetén alapszik, 's egész maga valóságában bebizonyittatik a' velenczei iskola által. — Mivel pedig fontos bizonyos tekintet a' valóságosnak hű utánzása az olaj festés romantikai irányánál, nem is hibázhatott, hogy sokan, e' készség birtokában, képeseknek vélték lenni magukat általa valamit felmutatni, 's mi több, a' közönség nagy részének pártolása 's benne gyönyörködése is hozzá járulván, az efféle holt tárgyak családási utánképezésénél szellem és jelennélkül, még megerősité az efféle utánzókat azon balhiedelemben, hogy ők művészek. Végre azonban reá unván a' közönség az effélékre, az igaz művészetet nem fenyegetheti többé veszély.

Valljon kitüntetik-e magukat hazánk művészei sentimental-romantikai situatiók által; idealisták-e, ők miképp' az egész irányban ugy a' szinben is; a' legmeglepőbb hasonlatosság mellett mutatják-e képeik egyszersmind azon szabadabb felfogást, melly inkább a' charakter tanulmányán alapul általánosan, mint sem az eredeti kép vonásainak egyenes áttételén a' vászonra; festvényeik kitüntetik-e magukat élénkség, érzés igazsága, intentiók érthetősége, 's rajzolás hatalmas tanulmánya által; képesek-e rendkivüli finom ecsettel 's magát mérséklő de igaz szinnel költészet dús-gondolataiknak tetszetős alakot adni? phantasia-teljesek-e tájfestvényeik, 's elárulják-e azon mozgékony levegők végtelen különféleségét 's rendkivüli igazságát; szerencsések-e a' távuli naptól megsütött hegyek finom tónjának eltalálásában? — mind e' kérdésekre, nem áll hatalmamban felelni, azt tanácsolván egyedül, hogy ugy nevezendő művészeink azon igaz utat válasszák czéljok elérésére, mellyen német ország jelen nagy művészei haladtanak, nehogy tévesztve az igaz ösvényt, a' művészi világ előtt örökre ismeretlenek maradjanak!

Novák Dániel.

SZOBRÁSZAT.

A' Mozart-emlék végre csakugyan elfogadtatott, és készitésével Schwanthaler bizaték-meg Münchenben.

Copernicus emléke. A' „Tygednik Literacki" lengyel folyóirat, majus 4-ről jelenti, hogy Varsóban társaság alakult, melly

halhatlan nevű honfijok, Copernicus Miklósnak, emléket szándékozik Thorn-ban, a' nagy férjfiú születés-helyén, emelni.

Adakozók névsora

Mátyás király emlékére.

II. Közlemény.

36) Gyüjtő Girk György K. kanonok. Vagner Ferencz 3 ft.; Girk György 20 ft.; Nehiba János kanon. 5 ft.; Rein Jakab 2 ft.; Rácz József 2 ft.; Göbel Ferencz 5 ft.; Barkovits Antal növendék papi professor 1 ft.; Körmöczi Imre 1 ft. 10 kr.; Vondrách Ferencz 1 ft.; Névtelen 1 ft.; Botka Mihály 1 ft.; Vurmb Ferencz 1 ft.; Bedtsula Tamás 1 ft.; Góór Antal 1 ft.; Tari Ferencz 1 ft.; Nagy György 3 ft.; Rádóczi Antal 1 ft.; id. Bolvári András 1 ft.; Szabó József 1 ft. 30 kr.; Szartory József 30 kr.; Boromisza József 20 kr.; Daróczy István 1 ft.; Nehiba József 1 ft.; Mike Ádám 2 ft.; Draskovits Leopold 20 kr.; Ugróczy József 1 ft.; ifj. Bolváry András 40 kr.; Dienes Antal director 5 ft.; Pallos Józs. 20 kr.; Kancz Ferencz 20 kr.; Himmelmair András 20 kr.; Névtelen 30 kr.; Sasler János 20 kr.; Névtelen 40 kr.; dr. Nagy Sándor Imre és családja 5 ft.; Girk György 10 ft.

37) Gyüjtő Földváry Mihály. Szeles József 2 ft.; Sayer Sándor 10 ft.; Nagy Sándor 5 ft.; Tóth Imre 2 ft.; Lukáts Antal 15 ft.; Batta István 5 ft.; Safári János 5 ft.; Agárdy Gábor 1 ft.; Koller Imre és Ferencz 5 ft.; Meleghegyi József 1 ft.; Bereczky Miklós 1 ft.; Szily Ádám 2 ft.; Safári Pál 1 ft.; Raksányi József 1 ft.; Kis Körös mezőváros 2 ft.; Monori János 1 ft.; k. körösi evangelicusok egyháza 2 ft.; Blázi Lajos evan. hitszónok K. Körösön 2 ft.; Paulovits János öszvesen 1 ft. 28 kr.; Dínga János 2 ft.; Valka János egyházi evan. hitszónok 1 ft.; Jeszenszky Pál 1 ft.; Egyháza közönsége 1 ft.; apostagi zsidóság 2 ft.; izsáki izraeliták Grünhud Márton 1 ft.; Láng Márton 1 ft.; Deutsch Mátyás 1 ft.; Smied Salamon 1 ft.; Bergl Lőrincz 1 ft. — izsáki izraelita közönség 1 ft.; tasi izraeliták: Engel Herschl 1 ft. Goldner Ignácz 1 ft.; Blajer Márton 1 ft.; Roth Illés 1 ft.

38) Gyüjtő táblabiró Kis László. Özv. Sátor Péterné 2 ft.; Özv. Szántó Mártonné 2 ft.; Ferendey László 1 ft.; Szeles Gábor 20 kr.; Czapik János 20 kr.; Minke János 10 kr.; Halász Dénes 1 ft; Özv. Pap Zsigmondné 1 ft.; Szuchi Károly 40 kr.; Szuchi György 20 kr.; Tóth Mihály 20 kr.; Detsi József 1 ft.; Nagy Sándor 1 ft.; Manó László 20 kr.; özvegy Dallos Ádámné 2 ft.; Geyer Erzsébet 1 ft.; Gulai 1 ft.; Sipos Károly 2 ft.; Király Károly 1 ft.; Marosi Ferencz 20 kr.; Baromlaky János 2 ft.; Blaskovits Antal 20 kr.; Kubinyi József 1 ft.; Bobis Ferencz 1 ft.; Faragó János 2 ft.; Zabolay István 2 ft.; Gömöri Já. 20 kr.; Zabolay Samuel 40 kr.; Bulin János 40 kr.; Hábel József 40 kr.; Deák Lajos 40 kr.; id. Csernus Mihály 5 ft.; Selley Sámuel 1 ft.; Szalay János 20 kr.; Demeter Gergely 2 ft.; ns Kovács László 5 ft.; Kovács György 2 ft.; Gál István 20 kr.; Kis István 1 ft.; T. Balásfalvi Kis Mihály 1 ft.; Borsos Szabó Mihály 2 ft.; Valaki 10 kr.; Balásfalvi Kiss László 10 ft.

39) Gyüjtő gr. Toldalagi Ferencz. Sál József 5 ft.; Gálfalvi Imre 1 ft.; ifj. Horváth Ferencz 2 ft.; Berzenczei Ferencz 1 ft.; Nagy Gergely 1 ft.; Nagy Zsigmond 1 ft.; Bakó Sámuel 1 ft.; Cserei Lajos 2 ft.; Kornis Sámuel 3 ft.; b. Bálintit József 5 ft.; Brandekker Simon 1 ft.; Katona 1 ft.; Maurer Károly 1 ft.;

kölcsös jó szivü közhuszárt várakozáson felül adá. Játéka mulattató volt; csak hibázott hozzá a' tökélyes hasonfél. Fülöpné (Maris) noha nem egészen megvető e' szerepben, de kitünő sem. Játéka még türhető: csak énekével ne zaklassa a' jámbor közönséget. Azt vettük észre, hogy e' színésznő, ha városunkat szintársaság látogatja, azonnal itt terem; pedig hogy kevés szóval igazat mondjak, már nála elmultak az aranjuezi szép napok! Baranyi (Vámházi) szokottan adá szerepét. Havi (Lajos), Balázsi (Ferencz), Gócsné (Laura), Haviné (Zsófia) jól játszottak. Vad ur (inas) igyekezzék szavait ne magához hanem a' közönséghez intézni. A' szerep bármilly csekély, de tökéletes legyen, mert befolyással van az egészre. Igen sajnos hogy, e' jól sikerült darabra kevés volt a' nézö. — 30-kán „Béla futása" avult daljáték adatott ismét a' rokkant zongora mellett. A' föszerepet, Kálmánt, Kovácsi hidegen és akadozva adá. Mai játékával sokat levont érdemkoszorújából. Havi (Béla) egy királyt személyesitönek gyermekes volt; éneke azonban, valamint Kálmáné is, tetszett. Baranyi (vitéz) helyén volt. Az egészből hanyagság rittki. — Öszelő 1-sején Fülöpné javára (valljon mi érdemért?) adatott: „nevelés az élet vezére" vigjáték 5 felv. és „szentmihályhegyi remete" néma ábrázolat 7 szakaszban, Kisfaludy Sándor regéje után. A' darab személyesitöi mindnyájan megfeleltek szerepeiknek. Baranyi (Szivesi) a' megcsalatott atyát jól, Havi (Csélcsapi) a' grófot nem egészen megfelelöleg adá. Haviné (Erzsi) a' természet együgyü leányát jó sikerrel utánzá; csak nyelvére vigyázzon! Gócsné (Karolina) igyekezzék több érzést szöni játékába és szerepét jobban megtanulni. Fülöpné az iskolamesternét türhetöleg személyesité. Kovácsi (biró) szeszélyes játékával a' közönséget hangos kaczajra 's tapsokra buzditá. Játék végén hivatott. Tizenegykor lett vége az előadásnak. A' jutalmazott elmaradhatott volna tableaux-jával, midön egy estvére maga az 5 fvsos darab is elégséges. Mi több és botránkoztatóbb, kénytelenek voltunk, nem tudom ki hibája vagy ügyetlensége miatt, a' szinteremben jó két perczig setétben gugsolni. — Mint halljuk Komlósy ur más részével is dalszintársaságának indulóban van hozzánk. Előre hizelgünk azon meglepetésnek, melylyel az összes erö fog ránk hatni. Virányi.

HANGÁSZAT.

Stenographi gépely. Ama számtalan hasznos találmányok közül, mellyekben olly gazdag e' mostani korunk, még hiányzott egy, mellynek segedelmével a' hangásznak hangjait azonnal papirosra lehetni irni. Dell' Oro ur, jeles müvész, valahára több évi kisérletei után olly stenographi-hangászati gépelyt készitett, melly illy gyorsirási czélnak egészen megfelel. Ha t. i. e' gépely-stenographot valamelly fortepiano vagy orgonához alkalmaztatjuk, minden hangot, mellyet a' müvész keze megérint, azonnal papirosra irja. — E' találmány angol országban nagy zajt okoz.

DIVAT.

38-dik divatkép (Parisból). — Társalgási öltözetek fiatal hölgyek számára: szines selyem, vagy virágos, vagy pedig himzett fehér ruha, hasonló diszitménynyel, szines szalaggal keresztül vontt duzzanynyal; oudinot-alruha; fejdisz és legyező legujabb divat szerint. — Bécsi divat sept. 10-kén; magas selyemruha fodrozattal szegve; selyemkalap virágok 's blonddal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Denes-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap september **20**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Részvét.

Szende keblén a' ligetnek
Élem én már napjaim';
Elröpültek éveimmel
Túlfeszített vágyaim.

Itt kiöntöm aggodalmam'—
És meghallja a' berek;
Nem gunyolja szenvedésem'—
Mint tevék az emberek.

Im a' csermely tiszta medre,
Mellyet körz a' hímes rét,
Hüs ölébe befogadja
Könyem zápotengerét!

És a' csendes nyári szellő
Bágyadt-suttogásival
Ellebeg, megterhesülve
Keblem sohajtásival.

Söt, mi több, a' bércz ürében,
Jajszavam visszhangra kel!
Ember jer, figyelj! 's kaczagd-ki,
Hogy van résztvevő kebel.

Varga S.

SZORGALOM.

Gőzhajózás a' Dnieperen. Örvendetes látni, miképp' nyer a' gőzhajózás orosz ország belsejében is napról napra terjedést 's gyarapulást. A' lengyel bank p. o. három vas gőzönyt vásárolt angol országban, mellyek a' lengyel folyamok gerinczét hasitandók; azonkivül utóbbi években társulatok 's magányszemélyek is számos szabaditékot kaptak a' birodalom egyes folyamán vagy taván gőzhajózás állitására. Legtöbb hasznot igér azonban a' dniepereni gőzhajózás, melly nagy terjedtségű, 's termékenysége által az orosz birodalom legkitünőbb részét kanyarogja-át. E' tartományok nagy mennyiségben birják a' lent, kátrányt, kendert, fát, sót és gabonát. Tart ugyan a' kormány nehány raktárt, hogy nehány kormányzóságot sóval, e' nélkülözhetlen czikkel, láthasson-el; de már a' sónak megkivántt mértékben csak a' raktárakba szállitása is ször-

nyü pénzbe kerül. A' közönséges szállitó járművek 600 verstnyi tért folyam ellenében 50 nap alatt szelnek-át; e' hajók azonban csak nagy vizzel járhatnak, 's a' szelek, folyam kanyargásai, viz sebessége nehány nappal ekkor is mindig hosszitják az utat, 's a' szállitásbér által megdrágitják árrát; mert előre nem látott akadályok nemcsak hogy 6—8 sőt néha több hétre is megnyujtják az utat, hanem gyakran egészen meg is gátolják ugy, hogy a' szállitmányra soha sem számithatni biztosan. A' gőzhajózás mind ezt megszüntetendi, 's a' dolognak egészen más fordulatot, más jellemet adand. Eddig a' drága vitelbér miatt csak olly tárgyak szállittattak, mellyek éppen nem nélkülözhetők; minden más, az élet fentartására kevésbbé szükséges termény, melly a' szállitás-bért nem fedezendé, honn hagyatott, 's a' tartomány mind a' be- mind a' kivitel hiányát sinlé. Milly nyomasztó volt illy állapot, 's mint kelle a' hazai iparnak ugy szóllva bölcsőjében vesztegelni, könnyen elgondolható; éppen ez által nyomaték-el a' jóllét, 's mivelődésre törekvés is; éppen ez által fojtaték-el a' vállalkozási szellem még csirájában. Mind e' hiányt kipótlandja a' gőzhajózás, 's a' nagyobb szállitmányoknak bizonyos időben megérkezése lehetségesiti a' számitást.

A' Dnieper és mellékfolyámaitól áztatott föld 3.000 négyszög verstnyi tért foglal-el. Kiewen alól Krzemienczuk-ig igen termékeny téren fut-át a' Dnieper, és mindenütt hajózható. Krzemienczukon alól a' poltavai, chersoni és jekaterinoslawi kormányzóságot kanyarogván-át, nem sokára a' tengerbe ömlik. Az ugy nevezett királycsatorna mind a' Duna mind Visztulával összekötvén Dniepert, a' Bug által lengyel országot is érintésbe hozza a' délnyugoti kormányzóságokkal; igy tehát a' lengyel bank és dnieperi társaság gőzönyeivel a' fekete tengerről egész Varsó alá juthatni. Azonkivül Dniepert Sara, az oginski csatorna és Jasolda a' Niemennel is összeköti. — Krimből sok más tárgyon kivül 3 millio pud savat szállit a' Dnieper évenként fölfelé, 's igy más termék is, fa, kátrány, kender, len, kötél 's a' többi könnyü szerrel szállitható a' déli tartományokba, 's Ukraina, mellynek termékei bő év után elrothadtak, vagy majdnem ingyen adattak oda, ujra felvirágzik. Ezeknek átgondolása után nem marad egyéb kivánni való, mint hogy a' tartományok is megbizonyitsák munkásságuk által a kormánynak, mennyire tudják e' kincsforrást becsülni; mert ezen, a' természettől minden jóval megáldott, de az anya-országtól rosz vagy éppen semmi ut által egészen elszakasztott tartományok csak igy használhatják okosan a' természet gazdag adományait. (Nordische Biene.)

SZOBRÁSZAT.

Rubens-ünnep Antverpben. Rubensnek, a' német festésziskola legnagyobb mesterének, Antverpben emléket emelnek; fölavatása nyárutó 14-re volt rendelve, 's a' nyolcz napig tartandó ünneplésekhez már előbb megkezdettek az előkészületek. Rubens 1577-diki nyárelő 28-kán Köln-ben született, hova atyja, antverpi tanácsos, a' brabanti forrongások miatt futni kénytelenittetvén, letelepült. Halála napja 1640-ki tavaszutó 30-ka volt. Kár, hogy az emlék fölavatása is nem tavaszutó 30-kára esett. Az ünnep mind e' mellett is gyönyőrű volt. — „Mulatság zene nélkül batkát sem ér!" — szokták mondani. Ennél fogva Rubens ünnepénél is, született Antverpiaktól, három uj hangmű adaték elő: egy szabad ég alatt éneklett hymnusz Bessems-től; egy cantate Eykens-től, 's egy ouverture Grisar Alberttól. Beethoven gyönyőrű műve: „Krisztus az olajfák hegyén" is betanultaték ez ünnepre. Egy más jele a' nép ragaszkodásának jeles őseihez abban állott, — mond a' Precurseur — hogy az ünnep első napján Antverp minden nevezetessége, mint egy bűv-erő által, felszállott sirjából. A' testeknek ez érdekes feltámadásáról következőleg szóll az antverpi lap: Quintin Messys, Van Dyck, De Vos, Seghers Jordaens, Floris, Appelmans, Ortelius, Plantyn, Van Schoonbeke, azon házak előtt állottak, mellyekben atyáinkkal együtt laktak. Majd minden uton 's utszában láthatott képeik megmutaták az idegennek, milly tömérdek nagy embere városunknak, kire Antverp valóban büszke lehet: Egy különössége az ünnepnek, melly a' népet örvendezteté-meg, az volt: hogy Quentin-Messys, jeles kovács-festészűnk, szivattyúja e' napon viz helyett csupa jó, ó bort áraszta szét. A' Van Schoonbeke-nek állitandó emlék a' serfőző-negyedbe jövend, 's folyvást ama jó antverpi sörrel szolgáland, melly nagy művészünk korában olly hires. Valóban olly ünnepély, melly hajdanta a' német császárok koronázásánál nagyon kedveltetett. Azonban Rubens német művész volt, valamint a' flammandiak is német ivadék.

Gutenberget a' francziák is emlékkel akarják megtisztelni. A' Compiegne-ben megjelenő uj hétilap „Le Progrès" egyik legközelebbi számában következőt olvashatni: „azon terv, hogy Gutenberg Jánosnak Strassburgban emlék állittassék, csak ugyan létesülend. Minthogy találmányának első gyümölcsét Strassburgban érlelé-meg a' nagy férjfiú, franczia ország is a' sajtó bölcsőjének tekinti magát, és német, holland 's cseh országokkal sarampóba lép azon dicsőségért, melly Gutenberg nevéből és talál-

mányából ezerekre háromlik. A' „Progrés“ hivatala már korábban aláirást nyitott-meg e' czélra, és most jelenti, hogy Beauvais, Clermontból 's Compiegnieből tetemes pénz gyült-be.

Byström János Miklós. — Korunk legtermékenyebb szobrászainak ezen egyike 1783-ki télelő 18-kán Philippstadtban, Wärmeland svéd tartományban, született 's kalmárságra lön szánva. De szüléi halála után e' pályát elhagyá, 's hogy régóta tápláltt hajlamát háboritlanul követhesse, 20 éves korában Stockholmba ment, hol magát Sergell vezérlete alatt a' művészetnek szentelé. 1809-ben a' művészet-akademiában elnyeré az utazási segélypénzzel összekötött nagy jutalmat, 's következett évben Romába ment. Az első mű, mellyet ott márványból készite, egy ittas bachansnő vala, mellyet utóbb négyszer ismételt, 's Carbonneau Parisban bronszba öntött. E' szobor még Sergell halála előtt érkezék svéd országba, 's a' tetszés, melylyel azt e' nagy mester fogadá, megalapitá honában a' fiatal művész hirét. Byström csak 1816-ban tért svéd országba vissza, 's magával több nagyobb márványszobrot hoza, mellyeket nagyobbára a' kir. család vön-meg. Még azon évben az akkori koronaherczeg 's más privátszemélyek számára több munkát készitendő, Romába utazott; svéd országba csak 1821-ben tért vissza, 's következett évben még egyszer Romába ment, hol 1829-ig mulatott. Azután Stockholmban élt, 's a' linköpingi székesegyház oltárdiszitvényével foglalkodott. Nehány év óta ismét olasz országban tartózkodott, de szándéka, mint mondják, svéd országban hosszasb ideig lakni. Már 1832-ig három 12. lábnyi magas colossalis, két 9. lábnyi magas márványszobrot, 11. csoportulatot 's 30. életnagyságú szobrot végzett-be, több kisebb alakú mellszobrot és domborművet nem is számlálva. Művei köztt legjelesbbek: XII. Károly colossalis nagyságban 's a' neki saját öltözetben remekül kidolgozva; Linné reggeli öltönyben 's egy könyvből gondolkozólag olvasva, az upsalai tanulók költségén készültt mű, melly az ottani fűvészkert hallgatóteremében áll; Juno, Herculest szoptatva, jeles mű, mellyet Byström háromszor ismételt, 's egy példánya a' rosersbergi kir. mulatópalotát ékiti; Venus és Amor; összhang Hymen és Amorral, Ridderstolpe báro birtokában, a' másik Brahe gróf stockholmi gyüjteményében; Victoria, a' svéd király birtokában Carrarában hosszasb mulatása alatt 1837. vége felé bevégzé Gusztáv Adolf 's a' mostani svéd király colossalis szobrait, mellyek XII. Károlyéval a' stockholmi főtér ékitésére rendelvék. Byström nagy könnyűséggel, de szintolly nagy szorgalommal is dolgozik. Érzéki telj, buja kellem- 's erős élet-frisségben kevés mulja őt fölül; ezért becsültetnek kivált nő- és gyermekábrái, de hős alakjainak magatartása tán mélyebben felfogva 's eszményileg jelen-

tés-teljesebb lehetne. Csoportitásban sok észt mutat; a' redőzet gyakran uj de mindig kedves, sztylje tiszta, 's a' kivitel igen csinos és correct.

Adakozók névsora

Mátyás király emlékére.

II. Közlemény.

(*Folytatása.*)

46) Gyüjtő Asbóth Móricz főszolgabiró. Asbóth Móricz 25 ft.; Popp Antal tbiró 5 ft.; Babos Pál plebános 10 ft.; Garmer Károly fővadász 2 ft. 30 kr.; Müller Károly 2 ft. 30 kr.; Szeibely Ferencz ellenör 2 ft.; 30 kr.; Horváth Mihály 1 ft.; 40 kr.; Rüll János erdész 2 ft. 30 kr.; Kriniecky Pál jegyző 50 kr.; Czompó Imre 50 kr.; Inon Nesztorovich bitkisi lelkész 50 kr.; Höller Peregrin erdész 1 ft. 40 kr.; Vrarda Márton seborvos 5 ft.; Farkas Mihály birkési plebánus 5 ft.; Kechlig Armand 5 ft.

47) Gyüjtő Olgyai Gáspár tbiró. Kopácsy József m. ország primássa 50 ft.; Frater Pál nógrádi követ 2 ft.; Kárász István csongrádi követ 5 ft.; Jankó Mihály Pozson vármegye főjegyzője 5 ft.; Csernel Ferencz udvari agens 5 ft.; Földes Joachim főszolgabiró 2 ft.; Varjú János somorjai plebános 1 ft.; Sárkány Károly Pozsonban 2 ft.; alsó csalóközi járás főbirája Vermesy Vincze ur jószágában beszedett 2 ft.; Olgyay Gáspár maga 5 ft.

48) Gyüjtő Bernát András tbiró. Nemezel György erdötelki plebánus 2 ft.; Balla István ispán 1 ft.; Juhász András kulcsár 1 ft.; Fraizeiszen István 3 ft.; Fraizeiszen László 2 ft.; Bernát András 8 ft.; Gyulay Pál 5 ft.; Fáy Menyhért 2 ft.; Farkas Ferencz 3 ft.; Szabó Gusztáv 5 ft. Egy invalidus katona Hevesről 5 ft. A' hevesi földesuraság közös pénztára 20 ft.

49) Gyüjtő Mukits Simon városi polgármester. Mukits Simon városi főbiró 5 ft.; Tóth Sándor v. rendes mérnök 1 ft.; Czonkovits György polgár 5 ft.; Zomborcsevits Vincze dr. 5 ft.; Radinetsi alügyvéd 2 ft.; Zombortsevits Fer. aljegyző 2 ft.; Pojakovits Andor ügyész 2 ft.; Spelletits ügyvéd 1 ft.; Sztipits Kristóf ügyvéd 2 ft.; Hofman Ferencz aljegyző 2 ft.; Markovits János irnok 1 ft.; Matshnits József tanácsnok 1 ft.; Skenderovits Ján. aljegyző 1 ft.

50) Gyüjtő Toltsvay Nagy Gedeon főszolgabiró. Hardik Ignácz 1 ft.; Vezerle Gáspár 1 ft.; Kudlovits András 1 ft.; Fábián Márton 1 ft.; Harsány helység 1 ft.; Kis Gyór helység 1 ft.; Schundorff Ferdinand b. 2 ft.; Geszti nemes közönség 1 ft.; Geszti adófizető közönség 1 ft.; Jetléri Antal 1 ft.; Sávoli József 1 ft.; bogátsi plebánus Szkopetz Tamás 1 ft.; Virányi Gergely 1 ft.; Cserépfalvi predikátor 1 ft.; cserépi erdőbiró 1 ft.; cserépi nemesség 1 ft.; Kenyeres Imre 1 ft.; cserépi közönség 1 ft.; Csérczi István 1 ft.; Tártányi fővadász és a' keze alatti érseki erdész-személyzet 2 ft.; Weselényi János 7 ft.; Torkinyi jegyző 1 ft.; noszvai reformatus lelkész Cs. J. 1 ft.; kis tájai plebánus Junák István 5 ft.; Zelei János 1 ft.; Kovács István 2 ft.; Zölner János 1 ft.; Motsári Lajos 1 ft.; Kelemen János 1 ft.; Ivánkai tiszt. 1 ft.; Szepesi Ferencz 2 ft.; Bábolnán Holczer Alajos 1 ft.; dorogmai predikátor Sz. M. 1 ft.; szent istváni tiszttartó Daray János 1 ft.; Schmid József 1 ft.; Terba 1 ft.; Komatai Imre postamester 1 ft.; m. kövesdi közönség 5 ft.; keresztes püspöki 1 ft.; Vikolinszky János kasznár 1 ft.; Balka Arnold 1 ft.; Árvényi László 1 ft.; Nyáradon Oltsvay József kasznár 1 ft.; Ábrányi ispán Szbirkó István 1 ft.;

Gelej ns közönsége 1 ft.; B. Szepetyankel 2 ft.; Hosszúfalusi János 1 ft.; mezö-keresztesi ns közönség 2 ft.; mezö-keresztesi nemtelen közönség 1 ft.; Váczy Sándor 1 ft.; ns Bertók János 1 ft.; Garay Mátyás keresztesi jegyző 1 ft.; Tankó Ferencz keresztesi predikátor 1 ft.; Orbán Mihály keresztesi oktató 1 ft.; Motsári András 50 ft.; Motsári Imre 10 ft.; özv. Sós Jánosné 5 ft.; Márkus-falusi Máriásy István kalmár 5 ft.; Bárány Bertalan 2 ft.; Puki Istv. 5 ft.; Valaki 1 ft.; Valaki 1 ft.; Pap József 1 ft.; Szabó Ignácz 2 ft.; Herke Lajos 4 ft.; Bai Bertalan 2 ft.; Molnár Zsigmond 1 ft.; Ferenczy János 1 ft.; Pilta Miklós 1 ft.; Bakó János 1 ft.; Vadnay Lajos 1 ft.; Garas Samu 1 ft.; Vizsoi Károly 1 ft.; Valaki 1 ft.; Valaki 1 ft.; Vizsolyi Dániel 1 ft.; Máry Pál 1 ft.; Szücs István 1 ft.; Kun Miklós 1 ft.; Kolosy Imre 3 ft.; Rácz János 1 ft.; szomszédja 1 ft.; Valaki 1 ft.; Törös Tamás 5 ft.; Gombos Miksa 5 ft.; Dobozy Dániel 2 ft.; Szepesy sz. István 2 ft.; Telegdy Sámuel 1 ft.; Pósaházi Gábor 1 ft.; Fehér József 1 ft.; Márton Károly 1 ft.; Paulikovits László 1 ft.; Dobosy Antal 5 ft.; Nagy Gedeon 5 ft.; Kassay István 1 ft.; ifj. Dobozi Dániel és Jósef 2 ft.; Szatmári Király József 3 ft.; Szatmári Király Susanna 1 ft.; Sz. Király Anna 1 ft; Katona Mihály 1 ft.; Kun János 2 ft.; Pompény János 2 ft.; Szepesi Ferencz 2 ft.; Bakos Antal 1 ft.; Kus Lajos 2 ft.; Vadnay Bertalan 1 ft.; Pélta Ádám 1 ft.; Szüts Miklós 1 ft.; Szüts Sámuel 1 ft.; Czekus Imre 1 ft.; Kiszel József 1 ft.; Bulyi János 1 ft.; egerlövei nemesség 1 ft.; László Józs. 1 ft.

51) Gyüjtö Kubinyi Ferencz tbiró. Fatovits István 2 ft.; Farkas Károly 2 ft.; ifj. Gellért Ján. 1 ft.; Szerény Ant. 2 ft.; Sréter Horácz 1 ft.; Sréter Ján. 3 ft.; Tomka Sándor 1 ft.; Szmolik Char. 4 ft.; B. Gy. Kap Chapl. 1 ft.; Földvári Kubinyi Amalia 1 ft.; Földváry Etelka 1 ft.; Földváry Laura 1 ft.; Huszár Károly 1 ft.; Desöfy Jób 1 ft.; Beniczky Antal 1 ft.; Ebeczky József 1 ft.; Ivanka Imre 1 ft.; Vattay László 1 ft.; Pong Péter 1 ft.; Semberi József 1 ft.; Fábry József 1 ft.; Pongrácz Károly 1 ft.; Freiburg Lajos 1 ft.; Otlik Ákos 1 ft.; Somogyi Ferencz 1 ft.; Gyurtsányi Antal 1 ft.; Csemniczky Konrád 1 ft.; Tóth Imre 1 ft.; Jetelfalusi Vincze 1 ft.; Beke Gábor 1 ft.; Szentiványi Károly 2 ft.; Zsarnay Imre 1 ft.; Kováts Pál pataki plebánus 1 ft.; Sofki Andor 1 ft.; Somoskeöi János 1 ft.; Ebeczky Ferencz 1 ft; Gáspár János 1 ft.; Balog Lajos 1 ft.; Csemiczky Károly 1 ft.; Szmretsányi Dienes 1 ft.; Zmeskál Sándor 1 ft.; Fáy Gusztáv 2 ft.; — — Sándor 2 ft.; Szalay István 1 ft.; Pongrácz Mihály 1 ft.; Baintner Ferencz 1 ft.; Pap Ferencz 1 ft.; Pongrácz Boldizsár 1 ft.; Zmeskál Gábor 1 ft.; Prónay János 1 ft.; Horváth Ferencz 1 ft.; Jankovich László 1 ft.; Oroszlány László 1 ft.; Luczai Károly 1 ft.; Freitler István 1 ft.; Losztsésnyi 1 ft.; Szijgyártó Sámuel 1 ft.; b. Podmaniczky Mihály 2 ft.; Kubinyi Ágoston 2 ft.; Szontág Sámuel 2 ft.; Rutkay István 1 ft.

52) Gyüjtö b. Jeszenák János. Gr. Forgács Isabella 10 ft.; b. Jeszenák János 5 ft.; ifj. b. Jeszenák János 1 ft.; Utlits Sándor 5 ft.; Róth Samu orvos 1 ft.

53) Gyüjtö tiszt. Török Pál. Török Pál 5 ft.; Bajkay Endre 5 ft.; Fényes Elek 2 ft.; Kontra János 1 ft.; orvos növendékek Kovács Endre 1 ft.; Roth Béla 1 ft.; Henrich Pál 1 ft.; Török József 1 ft.; Klimo Menyhért 1 ft.; Pap Dániel 1 ft.; Nádasdy Lajos 1 ft.; Lengyel Dániel 2 ft.; Freisel Fer. 1 ft.; Markstein 1 ft.; Rosenthal 1 ft.; Kohn 1 ft.; Valla Ferencz 1 ft.; Zubek Alajos 2 ft.; Csorba Lajos 1 ft.; Kégl Károly 1 ft.; Guggenberger 1 ft.; Antal 1 ft.; Spáth 1 ft.; Lumniczer Sándor 1 ft.

54) Gyüjtö tiszt. Székáts József. Tersztyánszky István 5 ft.; Melzer Lajos 1 ft.; Munszdorfer Pál 1 ft.; Wrchovszki Mihály 1 ft.; Hauer József 2 ft.; Neszlényi Rudolf 2 ft.; Fuchs Keresztély 1 ft.; Gömöri Károly 1 ft.; Szalatsi 1 ft.; Pintér Ferencz 1 ft.; Torkos Károly 2 ft.; Gallé András 1 ft.; Halbschuh István 5 ft.; Mihalyik Pál 1 ft.; Bary 2 ft.; gr. Zichy Béla 1 ft.; Leng Mihály 2 ft.; Berzsenyi Dénes 1 ft.; Mitskey Imre 1 ft. Az eperjesi magyar társaság 28 ft.

55) Gyüjtö Sütö József kanonok. Stajerer György nagyprépost 1 ft.; Kováts József olvasó kanonok 5 ft.; Sütö József örkanonok 10 ft.; Dresmiczer József prépost 5 ft.; Vurda Károly kan. 5 ft.; Varga János k. 1 ft.; Sági János k. 1 ft.; Payer László k. 1 ft.; Feltinger István k. 1 ft.; Benke Mihály plebánus 20 kr.; Koszmár Pál p. 20 kr.; Novák Ferencz titoknok 1 ft.; Mogyorósi Pál aligazgató 1 ft.; Hukka Ferencz professor 30 kr.; Bene György plebánus 20 kr.

56) Gyüjtö Konkoli Tege László. Giczi Mihály tbiró 1 ft.; Kürti Alajos föügyész 3 ft.; Szatmári Dániel föszolgabiró 1 ft.; Pulay Gábor föadószedő 1 ft.; Baranyai Gáspár 1 ft.; Milkovits Zsigmond 1 ft.; Komáromi casino 10 ft.; Hunyadi Lajos tb. 1 ft.; Halász Eduard 1 ft.; Komáromy János 1 ft.; Janitsár Döme 1 ft.; Buday László 3 ft.; Beöthy Gáspár 1 ft.; Domonkos Mihály 1 ft.; Egyed Ignácz 1 ft.; König Károly 1 ft.; König Ferencz 1 ft.; Losonczy István 1 ft.; Buday János 1 ft.; Konkoly T. László tbiró 20 ft.

57) Gyüjtö t. Bajai Farkas professor. Bartsay János 1 ft.; Dósa Elek 1 ft.; Móós István 1 ft.; Antal Imre 2 ft.; Vályi Károly 1 ft.; Jakab József 1 ft.; Nagy János 1 ft.; Deák Ferencz 1 ft.; ifj. Haller Lajos 2 ft.; Dósa Sámuel 1 ft.; Görög Károly 1 ft.; Dési Gábor 1 ft.; Ferenczy László 1 ft.; Koronka László 1 ft.; id. Haller Lajos 10 ft.; Dévay János 1 ft.

58) Gyüjtö Mariássi Szepesy Maria asszony. Csáki Petronella 5 ft.; Bobovics J. 2 ft. 30 kr.; Plathy Imréné 5 ft.; Vigyázó Babette 5 ft.; Andrássy Károlyné 10 ft.; Mariássy Béla 4 ft.

59) Gyüjtö t. Jakab Mihály tbiró. Balázsovits Josepha 20 kr.; Dekó Maria 20 kr.; Kollárszky Maria 20 kr.; Gyalókai Nelli 1 ft.; Zimmerman Károly nagyváradi várbeli lelkész 1 ft.; Hónapi Ferenczné 20 kr.; Jakab Mihály 1 ft.; Grosz Juczi 20 kr.; Grosz Lajos 20 kr.; Veres Máli 20 kr.

(*Vége következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinházunkba a' sept. 14-ki beduin-mutatványok ismét igen nagy számú közönséget gyüjtének. Erdösné assz. (Meunier a.) a' „parisi naplopóban“ használhatóságát bizonyitá. — 15-én „molnár és gyermeke“ szomorú játékban Erdös ur mint vendég a' molnár szerepét adá; 's habár első felléptekor mint peleskei notarius a' publicum nem minden osztályát elégité is ki, de ma átalános tetszésben számtalan zajos tapsban, többszöri elöhivatásban részesült. — 16-dikán „örültek háza Dijonban“ szinj. 3 fvsban került szinpadra. A' kedveltt Lendvay ur, visszatérvén külföldi utazásáról, mint vendég elöszer lépett-fel Eberhard szerepében, 's valamint mindenkor, nagy tetszéssel fogadtatván már első fvnás után háromszor hivatott; a' zajos tapsok 's hivatások játéka folytában többször 's előadás után is érdemlöleg tisztelék öt. Komáromi ur Duflos szerepében ismét szép tehetsé-

geket fejtvén-ki jövendője felől kedvező reményt nyujta. Előhivatásban ő is részesült. Szerdahelyi ur (Lőrincz) mulattató volt.

Német játékszin.

PESTEN, az olasz dalszinészek sept. 4-én Lammermoor Luciát. — 5-én Normát adák, mellynek czimszerepében Carl k. a. igen kedvezőleg fogadtatott; — 7-én „la Somnambula" operában Bonfigli ur (Elvino) először lépvén-fel középszerű tehetségeket fejte-ki; — 9-én „l' elisir d' amore" — 12-én pedig „Somnambula" ismételteték. Sigra Marziali (Amina) az olasz társaság uj tagja ma lépett-fel először, de rekedtsége miatt tehetségeit ki nem fejtheté. — 15-én „Beatrice di Tenda" adatott nem igen kedvező sikerrel. Ugy látszik, hogy olasz vendégeink is lankadoznak a' pontosság és szorgalomban. — Uj német előadások voltak sept. 7-én az arenában „a' szabó és leányai" bohózat 2 fvsban (nem valami különös) — és 10-én a' városi szinpadon a' „gyámnokok" szinj. 3 fvsban Frankenburg Adolftól; melly azonban első művének becsével nem mérközheték.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesület f. é. aug. 30-ki közgyülésében t. Dolezsálek Antal alelnök ur előülése alatt közkivánságra mtgos tolnai Festetics Leo gróf ur ő nga további három esztendőre is egyesületi elnökké választatván, küldöttség neveztetett-ki, melly ő mtgának az egyesület azon alázatos kérelmét, hogy az elnökséget tovább is elvállalni méltóztassék, előterjessze. — Ezután felolvastattak a' hangászegyesületi módositott, és egyszersmind ez intézet tagjai számára alapitandó nyugpénzintézeti szabályok; mellyek helybenhagyatván, a' nmtgú m. k. helytartótanácshoz kegyes megerősités végett felterjesztetni rendeltettek. Költ Pesten 1840. sept. 15-kén. *Mátray Gábor* egyesületi titoknok.

Gyászhir. — Pesten folyó hónap 12-én, élete 44-ik évében halt-meg aszkórból Taborszki János ur, a' városi szinház első violinistája, 's a' hegedün legkellemesebb modorral játszóknak egyike, a' pragai conservatorium növendéke. Hült tetemei 14-én a' pestbudai hangászok és szinészek igen nagy számú kiséretében vitettek örök nyugalmi helyökre, a' váczi ut melléki temetőbe. 19-kén a' belvárosi főegyházban érette Mozart requieme énekeltetett-el. Kesergő hitese és számos családja mélyen érezik veszteségöket. Leánya Gabriela örökölvén atyjának jeles talentumát, benne a' hangmüvészet már eddig is legszebb reménybimbójai egyikét tisztelé.

DIVAT.

Parisban a' fekete vagy fehér csipkével körzött szép sálkendők különösen szembetünők voltak e' hónap első hetében. — A' csipke-fejkötőket kisded alakjok miatt 's bájosan ékesitve szalagokkal a' nőnem most leginkább kedveli; hasonlag a' világos szinü és fátyollal fedett capote-crepkalapokat. A' házi ruhák közlt számosan viselik a' rövid ujjú ruhákat csipke, tüll, musselin manchettel, musselin canezouval, fehér reczekesztyüvel selyemből, vagy himezve, és keskeny körzeménynyel végén. Lila, zöld, halavány sárga reczekesztyü fehér ruha és a' kesztyü színéhez hasonló övszalaggal, csipkével vagy rojtokkal körzött selyem köténike mellett igen kedveltetik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön september 24kén 1840.

KÖLTESZET.

L. kisasszonyhoz.

Kit nem varázsol-el tekinteted,
A' rózsa-pir, melly űli arczodat,
Szemcsillagid mosolygó hajnala,
Melly szű-sebet tüzével osztogat?

Szivembe o leány! nem bájaid
Öntének boldogító érzetet;
Mulékonyak testünknek kellemi,
'S nem adnak mindig szemnek élveket.

Nyájas szavad méz-édes hangjai,
A' szűz kebelt diszítő szendeség,
'S a' honi nyelv iránti buzgalom,
Miért szived olthatlan vágygyal ég:

Benső valóm imádott tárgyai,
Mit lelkesit legtisztább vonzalom —
Örökre tart ez éber lángival,
Fedezze bár a' testet sirhalom!

Lukner Sándor.

SZORGALOM.

Szélpuskák, mint séta-botok. — Brüsselben egy fenyitő perben nem rég kérdés támadt, valljon találtatnak-e séta-botok szélpuskával. Egy szemtanú, Jobard ur, nyilvánitá, hogy eddig csupán két szélpuskával ellátott sétabot van; egyike Orleans herczegé, másika Seguier báróé, 's mind kettejét Seguier báro saját kezűleg küldé. Alibaud orrgyilkosi megtámadtatása után Seguier báro sétabotjával Orleans herczeghez ment, ezt meggyőzendő, hogy Alibaud ugyan azt nem használhatá. Felettébbi nehézséggel jár, szélcsőt alkalmazni sétabotba. Különben egy szélpuska durranása 25—30 lépésre hallik, melly a' lég öszveszoritásához képest nagyobb távulságra hordhat, mint bármelly más lőcső, minthogy 100—200 légrészszel lehet tölteni.

Selyem gubók festése. Nem régiben azon módról volt a' szó, melly olasz országban fedezteték-fel, a' selyemnek már a' hernyó testében megfesthetéséről. Bonnafous ur, a' parisi tudományos akademia levelezője 's a' selyemtenyésztés buzgó előmozditója, most

egy levelében e' tudományos egyesületnek jelenti, miszerint neki sikerült az eszközöket kipuhatolni, mellyek által e' festés véghez megy. A' chinaiak, mint tudva van, a' bogaraknak eledelül nyujtandó leveleket finom riskása-liszttel hintik-be, a' selyem fehérét nemesitendők. Olasz országban tehát nem rég azon véleményre jöttek, hogy az eperfa-leveleket indigo vagy buzérral hintsék be, 's e' mód által kék vagy rózsa szinű selyem-gubók nyerhetők, melly bánásmódot a' feltalálók ez ideig olly igen titkoltak.

Omnibus-kocsik vasból. A' britt kereskedők, mint tudva van, szakadatlanul azon tervet koholják, miszerint Egyptus 's Arábia homok fövényein vasút készittethessék Kelet-Indiába egyenes vonalbani érkezhetés végett, mi által az eddigi utazás Afrika déli vége körül 13 nappal megröviditthetnék. A' „Morning Chronicle" jelenti, hogy e' czélra Londonban most éppen egy társaságkocsi készült vasból, mire az egyiptusi ügyetlen kocsikészitők, szijgyártók 's kovácsok adának alkalmat.

Leghiresebb sütő tagadhatlanul Kraeger, Danczigban. Nem kevesebb, mint 100 legényt 's 100 segédet tart. Évenként többet süt 5,000,000. ft. kétszersülttnél.

A' királyi vasuti gyorskocsi Londonban. A' nyugoti vasuti társulat a' királyi család iránti figyelemből egy gyönyörü kocsit készittetett, melly kizárólag a' legfőbb uraságok használatára van rendelve. Ezen 21 lábnyi hoszúságú kocsi 3 részre osztatik. A' két vég-osztályzat csak ötödfél lábnyi hosszú és 6 lábnyi szélességű. A' közép-osztályzat ellenben 12 lábnyi hosszú, 3 lábnyi szélességű, és $6\frac{1}{2}$ lábnyi magasságú szép csarnokot képez. Külszinezete szintén azon barna szinü kocsikhoz hasonlit, és minden végosztályzatában egy nagy ablak van alkalmazva, mellyből az egész vonalt egy pillantattal átfuthatni. A' csarnok ékesen boritott pamlagokkal, 14 Lajos izlete szerint cserfából készülttekkel, és a' négy évszakot ábrázoló képekkel van ellátva.

Nyomó-gép. Hannoverában, északamerikai New-Jerseyben, jelenleg egy nyomó-gép van készülőben, Trench Tamás ur találmánya. A' papiros ugyan azon épületben, hol a' gép felállitva van, készittetik, melly egy percz alatt 6 abc-könyvet nyom. Trench ur most egy gépen dolgozik, melly egy percz alatt két közönséges bibliát nyomand. Ezt egy német éjszak-amerikai hirlap közli!

A' gyapjú Angliában. Az évenként itt feldolgoztatni szokott gyapjú, 4 millió fontot meghalad, melly összeség myriad selyembogarat kiván. Évenként legalább 14 millio selyem-hernyó életébe kerül, hogy Europának e' kis része a' fényüzés ezen czikkjével elláttathassék. Ha meggondoljuk, hogy Chinában a' mennyei ország

iszonyú néptömege általjában selyem-öltönyt visel, értelmünk elszörnyed a' bogár-sokaság felszámolásától, melly az embernek a' selyem-tisztelők ezen Eldoradojában szolgálatot tesz.

SZOBRÁSZAT.

Geefs Vilmos. A' belga művészi iskola legszebb talentumainak ezen egyike, az ország első szobrásza, 1800-ki őszelő 10-kén Antwerpben született 's mesterember fija. A' legszerencsésb hajlamokat már korán elárulva, szülővárosa akademiájában nyeré első kiképeztetését, 's midőn 1828-ban a' kormány által kitett jutalmat elnyeré, egyszersmind szükséges eszközöket kapott tanulmányainak Parisban folytatására. Mindjárt első nagyobb szobrai, mellyeket ott bevégzett, tetszést és figyelmet ébresztének iránta. Visszahiván őt Belgiumba az 1830-ki forradalom, lakhelyeül Brüsselt választá. Mint buzgó hazafi hona nemzetiségén szeretettel csüggve, szorgalmát és nagy talentumát az óta főleg olly tárgyakra fordità, mellyek a' hollandi uralkodás elleni népharcz emlékét 's a' forradalom legfőbb eseményeit fenntartják. Három legjelesb műve, mellyek maradandó hitét biztositják, Merode Fridrik gróf siremléke a' brüsseli Gudula egyházban; Belliard gróf szobra a' könyvtártéren a' park ellenében, 's az emlék, mellyet a' brüsseli vértanútéren, hol az őszelői napokban a' hollandiak elleni harczban elhullottaknak tetemei nyugosznak, ezen esemény emlékezetére a' kormány állittatott. Emez, mindenek köztt a' leghiresb, Belgiumot ábrázoló colosalis kőszobor, melly a' lánczokat, mellyek kötözve tarták, lerázá, 's most, a' belga oroszlán oldalánál, az emléknapokat márványlapra följegyzi. Felfogás nagyszerűsége 's bevégzettséghez közelitő kivitel sajátja e' három műnek, mig egyéb műveiben, főleg az elhiresült Francesca Riminiben Geefs nagy érzemény-bensőséget 's gyöngéd kivitelt tanúsit. Geefs sok oldalú és sokat igérő művész, ki törekvéseivel a' kornak él, 's a' jellemileg nemzetit általános művészet-elemekkel legszerencsésebben összeolvasztani tudja. Tanúsitják ezt kivált Merode gróf emléke 's Belliard szobra, mellyek egészen azon modorban, miképp' Rauch hasonló nemzeti tárgyakat felfogott, nagy hűséggel 's öltözet-, állás- és egész külsőbeni pontossággal kidolgozva, nincsenek a' művet alkotó eszményi elem nélkül. Geefs e' tekintetben még jeleset tehet; de ohajtható volna reá, mint minden fiatal belga művészre nézve, ismerkednék-meg bensőbben az ujabb német művészettel, mellynek találmánya neki leglényegesb hasznot hajthatna.

Sz. Lajos emléke. — Parisból nem rég egy épitész ment Tunisba, hogy ott sz. Lajosnak emléket emeljen. A' tervet már X.

Károly készitteté, 's a' beynél szükséges lépéseket tétetett; de az engedelem Parisba csak kevéssel ezelőtt érkezék.

Adakozók névsora

Mátyás király emlékére.

II. Közlemény.

(*Vége*)

60) Gyüjtő t. Brassay Sámuel professor. Ifj. Betlen Józsefné 5 ft.; Huszár Károly 5 ft.; Huszár Károlyné 5 ft.; Bánffy Zsigmondné 4 ft. 30 kr.; Bánfy Zsigmond 5 ft.; P. Horváth Mihály 5 ft.; gr. Teleky Jánosné 5 ft.; Kabos András 1 ft. 40 kr.; Ugron István 2 ft.; Vajna Antal 1 ft.; Radnótfay Sámuel 2 ft.; b. Vesselényi Ferencz 2 ft.; gr. Betlen Ádám 5 ft.; b. Bánfy Ádám 2 ft.; gr. Nemes Ábrahám 2 ft.; özvegy gr. Kornis Mihályné 3 ft.; Betlen Sámuelné 4 ft.; Sándor József 1 ft.; gr. Betlen Farkas 5 ft.; Sz. Iványi Mikó 1 ft.; Degenfeld Otto gr. 5 ft.; id. Betlen János 5 ft.; b. Bruckenthal Józs. 5 ft.; Vikol Gergely 2 ft.; Silling János 2 ft.; gr. Kornis Albert 5 ft.; Paget János lovag 5 ft.; Brassay Sámuel 4 ft. 50 kr.

61) Gyüjtő t. Külkey Henrik ügyvéd. Kerekjártó Alajos Pest városi irnok 1 arany. Bozda Naum 1 arany. Fogtüi Zsigmond t. Komárom vármegye szolgabirája 5 ft.; Barabásszegi Barabás Antal Pál, kereskedő 1 ft.; Bóór Sámuel 1 arany; Polák Mark 1 arany; Balla Mathilde 5 ft.; b. Majtényi Ferdinand, Balla Lina, Balla Lajos, Balla Gusztáv 8 ft.; Falus Ferencz Endre 1 arany; Dőri József 1 arany; Külkey Vilmos és Béla 1 ft.; Berghofer Pál 5 ft.; F. E. 20 kr.; Memlaur György 1 arany.

62) Gyüjtő Szerdahely Ferencz tb. Boros Ferencz tb. 1 ft.; Szabó Péter tb. 5 ft.; Matkovics Imre tb. 1 ft.; Matkovics Gábor tb. 1 ft.; Jankó János főadószedő 1 ft.; Dorner Eduard aljegyző 1 ft.; Rostaházy Károly tb. 1 ft.; Bezerédi Ignácz k. tanácsos 1 ft.; Király László Győr megyei mérnök 1 ft.; Karczag Dániel hites jogvéd és tb. 2 ft.; Goda József tb. 1 ft.; Bittó László tb. 1 ft.; Balog Kornél főjegyző 5 ft.; Szerdahelyi Ferencz tb. 5 ft.; Szerdahelyi Amalia 5 ft.; Csépán Franciska 5 ft.; Kovács Márton főbiró 5 ft.; Németh Mátyás főbiró 5 ft.; Horváth Dániel szolgabiró 2 ft.; Markovics Zsigmond sz.biró 1 ft.; Jankó István tb. 4 ft.; Milkovits József sz. biró 1 ft.; Zmeskál István aljegyző 1 ft.; Kálóczy Mihály jegyző 1 ft.; Mészáros Sándor tiszt. főbiró 1 ft.; Bogas Kálmán tb. 1 ft.; Hurgestel Ferencz ügyész 1 ft.; Szalátsy Antal tb. 2 ft.; Vrara István ügyész 1 ft.; Simonfalvay József tb. 1 ft.; Torkos Imre 1 ft.; Zathureczky Sámuel tb. 1 ft.; György 1 ft.; Cserni László hites ügyvéd 1 ft.; Perlaky Gábor h. ügyvéd 1 ft.; Némethy Sándor h. ügyvéd 1 ft.; Szabó Siklósi Pál főbiró 1 ft.; Matkovits Antal ügyvéd 1 ft.; Fraumár Antal rajztanitó 2 ft.; Vincze Ignácz 1 ft.; Börtsy Imre tb. 4 ft.; Schober András erdész 1 ft.; Hegedűs Pál ügyvéd 2 ft.; Kámpis János tiszttartó 1 ft.; Prágay Károly irnok 1 ft.; Kollár Sándor 1 ft. 30 kr.

63) Gyüjtő t. Péterfy Antal fő biztossági jegyző. Bedeus Józs. 8 ft.; Elekes István 5 ft.; Péterfy Antal 5 ft.; Bakó János 3 ft.; Vajda Ignácz 2 ft.; Zemplényi Szilágyi István 3 ft.; Telek László 2 ft.; Kristófi János 1 ft.; Macza János 1 ft.; Herszényi Samu 2 ft.; Juhász Albert 2 ft.; Tompa Imre 2 ft.; Kenderesy Ferencz 2 ft.; Orosz József 4 ft.; Daróczy Pál 3 ft.; Boldogházi Évinger József 3 ft.; Fogarasi P. János 1 ft.; Détsi Elek 1 ft.; Csibonás Sámuel

30 kr.; Vajda Ignácz Hilár ujonan 5 ft.; Patrubáni Márton 1 ft.; Ifungar 1 ft.; Bazor Ferencz, adó-tárnoki irnok 1 ft.; Edi József 2 ft.; Lõw János 1 ft.; Fohró Károly 2 ft.; Bánfy Károly 1 ft.; Mike György 1 ft.; Koncza Lajos 1 ft.; Kis Sámuel 3 ft.; Pekri Sándor 2 ft.

64) Gyüjtõ Fábián Gábor tbiró. Török Gábor alispány 10 ft.; Sánta Lajos 2 ft.; Vogel Julia 2 ft.; Fábián Francziska 2 ft.; Telbist Alajos 4 ft.; Telbist József 1 ft.; Rochel János 2 ft.; Nagy János 40 kr.; Urbán Pál 2 ft.; Bohus Antonia 5 ft.; Domján Imre 1 ft.; Fábián Gábor 3 ft.; Telbist Bened. 1 ft.

65) Gyüjtõ n. mtgú Ürményi Ferencz. Ürményi Ferencz 20 ft; Ürményi János 20 ft.

66) Gyüjtõ Markos Pál tbiró. Deák Sámuel 1 ft.; Gregus Eduard 5 ft.; Adamovits Ferencz 2 ft.; Tóth György 1 ft.; Devits Alajos 1 ft.; Zombori János 1 ft.; Kovatsits Antal 1 ft.; Latinovits Móricz alsz. biró 1 ft.; Grosschmied Gábor tbiró 1 ft.; Peidlhauser István 1 ft.; Bolla számvevõ 1 ft.; Rigiczai Kováts József 2 ft.; Almási Rudits Máté fõ sz. biró 2 ft.; Skultety János fiscális 1 ft.; Sebõk József tb. 1 ft.; Paukovits János bajai tanácsnok 1 ft.; Krausz Károly tan. 1 ft.; Albrecht József Baja város birája 1 ft.; Baja város községe 10 ft.; Rosenman Pál fõorvos 1 ft.; Albrecht József 1 ft.; Herollim Mihály tanácsbeli 1 ft.; Zakó István 1 ft.; Hideg Ignácz ügyvéd 1 ft.; Markos Pál tb. 2 ft.

67) Gyüjtõ Gáál József sz. fehérvári kanonok. T. Gáál József 5 ft.; Takáts Henrik director 2 ft.; Petrik Ignácz titoknok 1 ft.; Schedt Károly aligazgató 1 ft.; Jäger Károly káplán 1 ft.; Daris Zsigmond áldozó pap 2 ft.; Mihalik György sz. fehérvári plebánus 2 ft.; Krizsány Ignácz plebánus 2 ft.

68) Gyüjtõ Dömötör Gábor fõbiró. Dömötör Gábor 2 ft.; Vatkó Ferencz 2 ft.; Tóth Ferencz 1 ft.; ifj. Báthory Gábor esperes 2 ft.; Somogyi István 1 ft.; Fitos Ambrus 1 ft.; Káray Gergely 1 ft.; Kalotsa László 2 ft.; Inártsi Farkas Ferencz 2 ft.; n. körösi takács-czéh 2 ft.; bodnár-czéh 3 ft.

69) Gyüjtõ mgos b. Vétsey Pál. Báro Vétsey Pál 10 ft.; Pajthényi Gergely 1 ft.; Nagy Kövesd B. T. P. 5 ft.; Nádaskay Mihály 2 ft.; Szögyény Imre 2 ft.; id. Szögyényi Ferencz 3 ft.; Csernyánszky Kati 2 ft.; B. R. G. 1 ft.; D. M. Moliovicz 1 ft.; B. Barkóczy János 5 ft.; tokaji plebánus 1 ft.; leleszi praefectus 1 ft.; Kolosi József 1 ft.

70) Gyüjtõ Halász Kálmán tbiró. Halász Farkas 5 ft.; Halász Benjamin 5 ft.; Segesváry Sámuel 5 ft.; Halász Boldizsár 5 ft.; Bereczky Sándor 2 ft.; Szappanos Sándor 2 ft.; Halász Móricz 5 ft.; Dinnyés Pál 2 ft.; Zlinszky László 2 ft.; Halász József 2 ft.; Vizeki Talián Terézia 10 ft.; Bartzik Borbála 1 ft.; ifj. Gyoni Halász Imre 1 ft.; Halász Miklós 2 ft. Alsó dabasi izraeliták 5 ft.; Gere Zsigmond 1 ft.; Halász Kálmán 6 ft.

71) Gyüjtõ Olgyay Gáspár. Niczky Lajos és testvérei 40 ft.; Zhinovszky János 2 ft.; Király György 2 ft.; Sváb Péter 2 ft.

Költ Pesten, aug. 9. 1840.

Nyáry Pál m. p.
egyesületi jegyzõ.

LITERATURA.

Champollion hátrahagyott munkái. Champollion halála után több fontos kéziratát, közttök kettõt, mellyeket Sylv Sacy Champollionra mondott

dicsérő beszédében említett, az egyptusi régiségek minden barátjának nagy fájdalmára nem lelék-meg. Most 13 kéziratot találtak Champollionnak Salvolini nevű egykori tanitványánál, ki nemrég két értekezést, Sesostris táborozásairól és az egyptusiak időszámlálásáról, adott-ki, 's nevezetesen Champollion adatait utánirá.

Egy pillantat a' spanyol literaturára. A' szerencsétlen spanyol országban, boldogtalan állapotja daczára is, virágzik és tenyészik a' könyvészet, minden várakozást felülmulva. A' hires Breton de los Herreros, kit a' franczia kritikusok elmebeli tehetsége és termékenysége miatt Scribbel hasonlitának öszve, folytonosan tanúságait adja kimerithetlen képző-tehetségének, és a' szinház barátjait egyre örvendezteti. A' nagy tetszéssel fogadtatott „una viaja" (egy vén asszony) czimü vigjátékon kivül nem régen nagyon csudáltt dramát irt „Lerido-Dolfos" czimmel, mellyben a' Castiliai II-ik Sanchos Zamora falak előtti megöletése, Urracas becsületvágyi tervei, XI-ik Alfonso nővére, 's majdnem mesés hős tettei Cidnek, és más események e' regényteljes időszakából a' spanyol történeteknek hozatnak szönyegre. Egy más, Principe nevü, fiatal irótól szerzett „El Conde Don Julian" czimü drama, azon szomorú katastrophán épülve, melly a' spanyol félszigetet az arabok kezeikbe juttatá, Saragossában, mint a' költő anyavárosában, olly zajos tetszéssel fogadtatott, hogy a' szerző több estve egymásután a' jelenvoltak örömrivalásai között a' szinpadon megjelenni kényteték. Egy más szindarab „Blanka de Castilla" ifjú Figuerrótól; továbbá „Felipe II." Maldonadótól 's „Carlos II. el Hechizado" — örömmel olvastatnak. — A' tudományos „barcellonai grófok története" Don Prospero Bofarull, arragoni levéltárnoktól, uj nyomozásai, részrehajlatlan itélete és józan birálata miatt igen dicsértetik. Don Andres Muriel rövid idő előtt egy kötet érdekes emlékiratokat és eddig nyomatlan okleveleket adott-ki III. Károly országlata és ministereinek kormányzása felől. Aranda és Florida Blanca ugy adatott-ki, mint Coxe müve. „A' Bourbon házból fejdelmek nevezetességei" kriticai, és történeti jegyzetekkel és több eddig használatlan oklevelek segédével, Martinez de la Rosa „El espiritu de siglo" (korszellem) czimü politicai és bölcselkedési munkájából egy másik kötet, valamint „Isabel de Sosis" czimü történeti regényének másik kötete is megjelent. Egy eposi költemény e' czim alatt „Pelejö" Ruiz de la Vegától, ki rövid idő előtt a' spanyol kormányzás tagja volt, kezdett megjelenni, 's éppen illy terjedelmü munka Don Jose Mariano Ballejótól „a' félsziget ásvány-gazdaságáról." A' historiai társulat kir. elnökének köszön a' tudós világ két uj kötetet az érdekes „fölfedezési utazása a' spanyol hajósoknak 15 és 16. században" czimü gyüjteményből.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon sept. 17-kén bérletszünettel Joób Zsigmond ur javára „Marino Faliero" nagy opera 3 fvsban adatott, 's mindkét első felvonásban, hol működék, ismét bebizonyitá, hogy tenoristáink közül e' szerepre csak ő alkalmas. A' közönség élénk tapsolással, több izbeli előhivatással, 's első fvnsban koszorúval buzditá őt további szorgalomra. Schodelné assz. visszajötte után ma lépett-fel először Elena szerepében, 's valamint zajos fogadtatása, ugy játék közben 's után is igen-igen jeles előadása

számtalan taps és többszörös elöhivatásra méltaték. Már 1-sö fvnás után háromszor hivatott. Ő ma uj kellemeket, uj müvészi felfogásokat tüntete-ki, mi bizonyságaul szolgált valódi mesteri nézeteinek 's tanulmányának. Szerdahelyi ur ma szives volt Petruci szerepét, Egressy ur pedig Leoniét elfogadni, kik mindketten törekvének az elöadás érdekét nevelni. — 18-kán a' Beduinok negyedik mutatványa volt; mellyet „hagyjatok olvasni" 1 fvsos vigjáték (Töpfer után Nagy Ign.) előze-meg. — 19-én Lendvay ur mint Fiesco és Erdös ur mint Muley vendégképpen léptek-fel. Mindkettönek érdemei illöleg méltányolva fogadtattak. — 20-kán a' beduinok 5-szer léptek-fel; mutatványukat „nevelő ezer bajban" czimü vigját. 1 fvsban előzé-meg. Közönség szép számmal, mint mindig a' beduinok felléptekor. — 21-dikére „Lignerolles Luiza" volt hirdetve, mellyben Lendvay ur (Henry) vala ismét mint vendég fellépendö.

Német játékszin.

PESTEN, olasz dalszinész vendégeink sept. 17-kén „elisir d' amore" — 19 és 21-én „Otello" operát adák jóformán kielégitve. Ez utóbbiban Carl k. a. mint vendég lépett-fel Desdemona szerepében; Roppa ur a' czimszerepet adá.

Külföldi játékszin.

Szinház-látogatóknak jó dolguk Milanóban. Az itteni „Echo" czimü divatlap jelenti, mi szerint a' Teatro Carcano példátlan olcsóságú bérletet nyitott, melly huszonnégy elöadásért négy ausztriai lirára, vagy is huszasra, van határozva. Tehát ott Thalia templomának örömeit három egész óráig élvezhetni kevéssel több, mint egy ezüst garasért; de a' felöl, miképpen, mélyen hallgat a' mondott lap.

HANGÁSZAT.

Donizetti megtiszteltetése honjában. — Donizetti mult napokban anyavárosát Bergamót látogatá-meg, hol nem csak elme-tehetségeért, hanem személyi erénye tekintetéből is nagy megtiszteltetésre méltaték. Ez okból adatott a' szinpadon „l' Esule di Roma" czimü operája, mellyet ö nehány számmal bövitett, 's mellyben Tadolini, Donzelli, és Marini, az utóbbiak mint Bergamuskák egymásnak felülmulásában vetélkedtek. A' közönség öket és a' szerzöt taps-özönnel jutalmazá 's a' jeles maestro az elöadás végén, szövétnek-világítás mellett haza kisértetett, hol öt estély várá; virágkoszorúk, költemények, és üdvrivallások sem hiányzának. Mind ezen megtiszteltetés az agg Mayr 's tanitványa Donizetti között oszlék-fel; 's mindkettönek neve a' nép örömtapsai köztt hangzék. Mayr örömkönyüket hullatott, mellyeket csak azon fájdalom keserite, hogy ö, miként nyilvánitá, agg k. ra miatt baráti tanitványát többé láthatni nem remélheti. — Donizetti most Romába utazik, hol egy dalmüt adni köteles; azután franczia országba menend, hova hasonló kötelezések hivják; e' közben mellszobra Benzoni müvész által, ki szintén Bergamaska, köböl faragtatni, és a' bergamoi athenaeumban fog felállittatni.

TÁNCZ.

Elsler Fanni Amerikában. A' kegyelem 1840-ik évében Elsler Fanni, a' büvös sylphid, a' Bécsből származott parisi tánczosnö, miután gambadjait a' parisi badaud-k nagy épületességére hosszabb ideig szemlélteté, eltökélé magában müvészetét a' republicanus yankeeknek is mutogatni. A' bér a' göz-

leviathanon, melly Great Westernnek hivatik, legott három 's négy annyira rugott; mert a' büvösnövel mindenki akart nyugotra utazni, 's Amerikában nagy hire kerekedett, mintha jelek 's csudák volnának történendök. A' Morning Heraldban egy tudósitás tavaszutó 6-káról áll, hol a' tánczhösnö örökké nevezetes megérkeztéről ezeket olvassuk: Elsler Fanni megérkezte a' szini évkönyvekben olly nagy esemény, mint Malibran föllépte. Müvészetében ö is, mint ez, a' lángész, élénkség, egyszerüség 's fönség non plus ultrája. Ohajtása, Amerikát szinről szinre láthatni, regényes ábrándszerü. Közeledvén a' parthoz, Hoskins, Great Western kapitánya, kútvederrel egy kevés iszapot merite, 's Fanninak mondá: „ez amerikai föld!" — „„O, hadd lássam"" — kiáltott a' magán kivül ragadtatott Fanni, 's azon lelkesedéssel csókolá a' földet, melylyel Columbus a' partot, midön lábát az uj világ szárazára tevé. — Magyarázatokat ezen iszapcsók fölött átengedek az olvasónak, öszintén megvallva, hogy eszem bámul, de szóról szóra beszélem tovább. New-Yorkban az izgás, midön Elsler Fanni megérkezte elhirhedt, csudálatos vala. — Átvizsgálja-e lehetöleg gyorsan a' böröndöt?' — kérdé egy ur a' vámtisztöl. — „„Nyomban!"" felelt emez. — ‚A' böröndmiss Elsleré!' — „Mi? jól értem önt?" — ‚Miss Elsleré, mondom.' — „Hogyan! miss Elsler Fannié!" — 's a' tiszt a' nélkül, hogy azt megvizsgálta volna, visszaadá a' böröndöt 's kiálta: „hol van ö? hol van ö?" — A' népsokaság köztt már szájról szájra járt hire. Elsler Fanni szárazra lépett! 's mindenki, a' kinek lába volt, futott; minden dámának kalapja alá kukucsált, látandó, nem ö-e az. — ‚Cozzers ur, van-e még üres szobája?' — Cozzers ur azon fogadó tulajdonosa, mellybe miss Elsler Fanni bemenetét tartani kegyesen akará. — Zsúfolva tele minden!" — ‚De miss Elsler Fanni számára kell szobát kapnom.' — „Elsler Fanni számára?" — ‚Igen.' — „Tom! Bob! Bill! fussatok, hozzátok rendbe miss Elsler Fanni szobáját." — 'S az egész amerikai fogadó mintegy varázsütésre telve volt élet, mozgás, bámulat és csudálattal. A' tánczosnö elsö mutatványaira New-Yorkban a' helyek már ki valának bérelve 's 3—4-szer annyi bér igérve. A' quäckerváros, Philadelphia, 's a' puritan Boston szinigazgatói is ide röpültek Elsler Fannit megszegödtetendök, mivel franczia országból fájdalom! csak fél évig maradhat-ki.' — Jonathan bátya hogyan örült, midön Fanni tánczolt, 's hogyan sirand és panaszkodandik, ha bucsúra az amerikai part-iszapot Fanni még egyszer csókolandja, arról az amerikai hirlapok alkalmasint tudósitni fognak. — Eddig az arnheimi Courant levelezője. — Az elragadtatás még egy próbája. — ‚Mostantól fogva — ugy mond egy hirlap, tudósitván a' Tarantula-balletről — Amerikának joga lesz belépni a' miveltek nagy tanácsába, kik egy fénylö hir fölött itéletet hoznak; e' keresztséget kisem fogja nélkülözni, kisem akarand egy egész világ elismeréséről lemondani, mellyet Elsler Fanni magával visz. Az ö dicsösége mellett minden más dicsöség Európában tökéletlen leend. Elsler Fanni a' tánczjáték Lafayette-je.'

DIVAT.

39-dik divatkép (Parisból). — Legujabb pongyola- és sétaöltözetek férjfiak számára. — Bécsi nődivat sept. 17-kén: ruha gaze-kasmirból, alól három lebegénynyel, rojtokkal körzött tüllkendövel; kalap selyemből barson virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Denes-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

HONNŐVÉSZ.

Pesten vasárnap september **27**kén **1840.**

KÖLTESZET.

Szivlopó.

O Istenem
O Istenem,
Be csába ez
A' férfi nem!
Hazug szavok,
Ál- mosolyok;
Bár mennyi van,
Mind ollyanok.
Egy barna kis
Csinos legény,
Kérdez minap:
Mit sirok én?
Felém simul,
'S hő csókot ád
„Enyhitni" mond
„Bölt szűm baját"
'S könyűimet
Csókolja-le
És csókja olly
Malaszttele.
'S hajh szivemet
Orozza-el
'S szökik, miként
Serény lebel!
'S utjában a'
Hamis vitéz,
A' martalócz
Csak visszanéz.
'S azóta nem
Maradhatok;
Könyűkben majd
Elolvadok.
'S jő más nap is
A' csintalan,
Felém simul,
'S minduntalan
Kérdezgeti:
„Mit sirok én
A' baj 's keserv
Bús érzetén?"
„Te szivlopó! —
Válaszolok —
Add szívemet,
Mert meghalok."

„Leányka nem“
Igy felele —
„Megvérezél
Ugy is vele!“
'S ajkat nyujtott
Enyim elé,
'S leheletet
Lehelt belé,
'S igy szóllt: „leány!
Hű szivemet
E' csókba' vedd
Szived helyett.“
'S most nézzétek
Ti némberek,
Milly csalfák a'
Férj-emberek!

H. Háni.

SZOBRÁSZAT.

Franczia országi szoborművek érczbe öntve.

Magyar hazánkban minden felől viszhangozván Mátyás király lovagszobrának emeltetése Budán vagy Pesten, melly műemléket eleintén márványból akarták vala létesitve látni, később azonban érczlovag-szobrot határoztak emelni, — helyén lesz talán utmutatásul azon érczszobrokra itt emlékezni, mellyek legközelebb (német országot most mellőzve) franczia országban, készültek, hogy igy a' dologhoz értők, használva ez adatokat, illy érdekes tárgy fölött könnyebben 's művészileg nyilatkozhassanak. Jó lesz egy uttal a' Hasznos Mulatságok ez évi 12. 16. 17. 18. 's a' Honművész 41. 42. számaira visszaemlékezni, 's e' felirás alatti „technikai nézetek Mátyás király szobra fölött“ értekezésre némi figyelmet forditni.

Hajdantól fogva az érczöntés gyakorlatával egyenlően haladott az emlékszobori művészet gyakorlata is. Azon mértékben, mellyben a' képfaragás körében jelenleg, elsőbbséget vön a' nemzeti emlékszobori irányzat; éppen azon mértékben nyert tehát az iparkodás is az érczöntés körében a' nevezetességre nézve. Különösen pedig az ércz-alakzásnak annál előbbkellett felemelkednie(példaul Europa azon tájékiban, mellyek szegények a' márványban), minél könnyebben daczol a' kevésbbé lágy 's pusztitható ércz a' levegői befolyásoknak; 's minél inkább igyekeztek egyházak, paloták, 's lakok körületéből a' művészetet szabadra, közéletbe átvezetni, az előbb haladó mechanika kiképzése több hasznot nyujtott az ércz-öntésnek, 's a' munka egyszerűbbé tételére. Hol emlékszobori szükségek voltak, ott

virágzott a' bronz művészet is. Lysipp csak ércz-szobrász volt Nagy Sándor korában. Ez időtől fogva el nem veszett e' művészet, 's bizonynyal hasonlóan öntünk jelenleg a' régiekkel, ha talán nem volnánk is birtokában mind azon technikai kézfogásoknak 's készségnek, mi által nekik könnyű volt e' művészet nehézségeit legyőzni, és szorgalmasb valósitást a' részletekben kieszközölni. Tapasztalásai 's jártosságai azon alkalmakkal nevekedtek, mellyek a' művészetekben gyakorolhatásra nyujtattak. Szünt azonban lassanként a' szükség ugy, mint a' felterjesztendő tárgyak fontossága 's az ércz-öntés, előbb gyakorolva egyenesen a' minta mesterei által, vagy pedig azoknak személyes igazgatása alatt, most közönséges kézművé szállt-le. Sárgarézöntők, arany és rézmivesek felvállalták a' szükségessel ellátást egyházak és sirkertek számára; 's ezt akkorában nem lehete tekinteni veszteségnek, mikor a' kézmű egy fokon állott a' művészettel. A' legdrágább érczek berakattak olvasztó edényekbe 's öntőkemenczékbe, és onnan jutottak-ki ismét ezerféle alakban; mit bizonyitnak az oltárok, szent szekrények, koporsók, harangok, templom-ajtók, és siremlékek az első kereszténykorból. Azon időben, midőn a' keresztény művészet kifejlődése diszéhez jutott, a' mesteremberek vagy kézmivesek között olly férfiak felléptét látjuk, kik méltán érdemlik a' művésznevet. Miképp' Ghiberti Florenczben epochát tön az olasz, ugy Vischer Péter 's fija Nürnbergben a' német alak-öntésmesterségre nézve. Vischer által készült Ernst érsek siremléke Magdeburgban, melly még némi példás szigorúságot és merőséget mutat, mi alatt az alig egy tizeddel ifjabb Sebald-siron Nürnbergben (mint azt magam láttam az idén) az öntés mesterségét tökéletes szabadsággá, deliséggé 's függetlenséggé látjuk kifejledezve. Mostantól kezdve lépnek elő az érczképezeti próbák egyenként 's takarékosabban, 's ezek idővel szükségképp' annál ritkábbak lesznek, minél inkább igyekeztek a' műöntők titokban tartani tapasztalataikat és jártosságukat, mint tudjuk Cellini Benvenuto életéből. Innen következik tehát az érezhető hiány a' megegyezésben az akkori érczöntők szüleményeinél, a' szemlátomásti valósitás bizonytalansága 's a' lassú menet e' művészet kifejlődésében, melly mind inkább öregbült. Egyébiránt a' roszul sikerülés daczára is mind inkább igyekeztek közelitni a' régi technikához, hogy egy darabból öntsék a' művet. A' ciselir-mesterség magasra volt akkorában képezve. Az akkori kor jobb érczöntéseihez tartoznak: a' brandenburgi Dietrich Mátyás által 1540-ben öntött bronz emléke János Cicerónak, brandenburgi választó fejdelemnek a' berlini főegyházban, valamint a' 8 tizeddel később végzett, bajor Lajos császárnak az öntés tisztasága által kitüntetett emléke Münchenben a' szüz anya egy-

házában, melly bronzban öntetett Krumpfer János derék harang-'s műöntő által. Egyébiránt segitségül jött lényegileg a' külső ok a' nagyobb műöntési valósitásnak. Az álgyúöntésnek ez volt virágzási állapotja, mellynek előjáróira volt jobbadán bizva a' műöntésnek igazgatása is.

Vischer 's a' későbbi alaköntők korában az öntés mestersége csak még bölcsőjében volt. Itt készült 1571-ben Lescot Hector az ugynevezett Jacquinot által a' második bronz közemlék az egész országban, melly d' Arc Johannának volt szentelve, 's a' revolutióig diszité az orleans-hidat. Egy századdal később, a' franczia öntésmesterség példányképp' szolgálhatott. A' Girardon által készittetett 14-dik Lajos király 21 láb magas lovagszobra Parisban volt az ujabb művészetnek első nagyszerű műve, melly Keller János német születésű ügyes műöntő által a' legjobb sikerrel öntetett 1692-ben egy darabból. Testvérével öntötte ő hasonlag Girardon mintája után egy mas lovagszobrát ugyan ezen fejdelemnek Lyon város számára. E' két testvér meghalálozván, e' művészet is, t. i. nagyban 's egy darabban önteni — olly merénylet, mellyre nézve nehéz felmutatni példát a' hajdanságból — elveszett végképp' franczia országban. Egyébiránt akkoriban használtatott az ólomöntés is nagyobb művek számára, 's tudva van, hogy Baumgärten Márton hollandi, ki franczia országban Desjardins nevet viselt, 14-dik Lajos szobrát megaranyzott ólomból készitette. Azt végezvén-el 1740-ben, hogy 15-dik Lajos lovag-szobra Lemoyné mintája után érczből öntessék egyszerre Bordeaux város számára, nem tudták, hogyan kezdjenek hozzá, nem maradván-fenn sem irásbeli, sem alakos tudósitások az előbbi érczöntések technikájáról, Keller munkásaiból sem élvén már egyik sem. Mind e' mellett is ama jegyzetek és rajzok, mellyeket fiatalságában gyüjtött vala az agg architektus, Boffrand, Keller érczöntési munkálatáról, 's mellyeket ő közrebocsáta 1742-ben, — képezték most, bár milly tökéletlenek voltak is, az alapot minden későbbi fürkészésekhez, próbák 's tapasztalásokhoz e' csiklándos munkanemben. Az emlitett szobor öntése is e' szerint létesittetett. Az akkori összes 's későbbi irányra 's a' művészet kifejlődésére az érczöntésben 15-dik Lajos bronz szobrának nagyszerű valósitása szolgált, mellyhez Bouchardon Edme készité a' mintát Paris számára; Gor által pedig rézbe öntetett egy darabból 1758-ban, ki fő-felhatalmazottja volt az ágyúöntésnek a' parisi fegyvergyárban; az azzali bánásra vezető oktatás, ellátva rézmetszvényekkel következő czim alatt jelent-meg: „Description des travaux, qui ont précedé, accompagné et suivi la fonte en bronze d' un seul jet de la statue équestre de Louis 15" (Paris 1768), Ma-

riette-től kiadva, 's ezt ugy tekinthetni, mint theoretikai alapot az öntésmesterség későbbi próbatéteire nézve.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon Lendvay ur, mint vendég, sept. 21-kén „Lignerolles Luiza“ 5 fvsos dramában L. Henry szerepét adá olly tökélyel, miként azt egyedül tőle várhattuk: — 22-én a' „vallomások“ vigjáték-nak Adolf szerepében lépett ismét fel, mindenkor köztetszésre. — 23-kán „Gemma di Vergy“ nagy opera 2 fvsban került elő, mellyben Schodelné assz. ismét böven aratá a' köztetszés jeleit. Guido szerepét (a' betegeskedő Váray ur helyett) Egressy ur vállalá-el. E' szorgalmas dalszinésznek csak erősebb hangot ohajtnánk, hogy az lehetne, minek ő, de mi is méltán ohajtnók. Hogy a' mai szerep más volt, mint millyen hangtehetségéhez mérhető volna, tapasztalá ön maga mindjárt az első felvonás elején. Tamással (Bognár ur) ma legkevésbbé voltunk elégedve. Ugy látszik, hogy hangja hanyatlásnak indult. Mi egyébiránt sem azzal sem előadási módjával 's játékával megbarátkozni mind eddig nem tudtunk. Konti ur, leróva egykori botlását, jeles volt a' karokkal együtt. A' gyenge gyermekekre nézve kissé fárasztó chinai tánczot, melly egyébiránt elég gyenge mi, ismételni kellett, mit azonban ez operában legkevésbbé ohajtunk látni. — 24-re a' Beduinok utósó mutatványa volt hirdetve.

KECSKEMÉTEN, őszelő 6-kán „Zolki, a' vén diák“ vigjáték 2 felvnás. (Maltitz után Havi) került szinre. A' czimszerepet fordító ur merészlé felvállalni. Havi, sajátságos szerepeiben helyén van; de nem az ollyasokban, mellyek sem természetéhez sem hangjához nem alkalmazhatók. Zolkiban a' komolyság mély érzéssel párosul; ezek pedig Haviban nem lelhetők. Mozdulatai sokkal élénkebbek valának, szavalata sokkal vidorabb, mint a' szerep jelleme kivánta; az érzés kitörésében pedig szabálytalan felkiáltásokat használt. Megengedi Havi ur, hogy gróf szobájába parasztbunkóssal megjelenni illetlen, 's a' mivelt lengyelnek szellemével össze nem férő! — Kovácsi (Barkövi) felfogá szerepét. Csereiben (Flauentropf) igen kitünő volt a' szerep-nem-tudás; 's a' fülek több izben hallák a' szinfalak közé — hol a' sugó feje ezeknél jóval küljebb meredezett — piano-hangon ejtett szavait: ‚sugjon már!‘ — Haviné (Julia), ha némelly nyelvbotlásait lerójuk, türhetőleg játszott; csak igyekezzék élénkebb képet adni szerepének. — Ezt követte a' czédulán csalétekül kijeleltt „nagy zsidótáncz.“ Uraim! nem élünk már azon korban, hol a' közönséget elámitni lehetne az illy falusi komédiával. Magyar nyiltszivűséggel megvallom, ha nemesebb érdek nem ösztönzene a' szinházba, az illy látványok örökre elijesztnének önök színészetétől. — 8-kán „terno“ és „üstökös csillag“ vigjátékok valának hirdetve; de a' balsors nem engedte velünk láttatni. Lássák önök, mit okozott a' zsidótáncz! — 13-kán Kovácsi Károly jutalmaul adatott: „terno, vagy a' rászedett borbély“ vigjáték 1 fvsban. Kovácsi (borbély) a' vig szerepekben megróhatlan; élénk és szeszélyes játékával ma is mulatta a' közönséget. Havi (falusi legény) szin-

tén helyén volt. Egy nagy hibát fedezénk-fel még is! vegye barátilag. — Midőn a' szerep sebes szavalást kiván, igyekezzék a' szókat jobban kiemelni 's azokat érthetőbbekké tenni; mert ma több szófogatot csak elhabart. Haviné (Rózsi) tetszett. — Folvonás után „Lüczow-vadászok" czimű vocal-quartettet éneklé a' dalnokszemélyzet elég szabatosan. Ezt követte „nevelő ezer bajban" egy felvonásos vigjáték két felvonásra szakitva. Megbocsáthatlan tett, midőn a' színészek kényük szerint darabolják és csonkitják valamelly szerzőnek tökélyes munkáját! — A' fő szerepvivők közül Kovácsi (nevelő) és Havi (Jakab) tüntek-ki és mulattattak. Az elsőnek leginkább tetszett és hosszú tapssal fogadtatott azon jelenete, midőn a' köpenyébe burkoltt gyermeket hozá. Vad (báró) nem barátkozott-meg szerepével; mint kezdő nagyobb szorgalommal lehetne fognia tanuláshoz; igy nem egy könnyen esnék zavarba, 's nem nevezné-el tulajdon fiját összcsének. — Balázsi (György). Igen sajnos, hogy e' csinos külsejű színész kevés vagy éppen semmi ügyelettel nincs nyelvére. Mindeddig szerepeit csak eldadogta, nem szavalta. Haviné (Liza) mai szerepében sok kivántatót hagyott hátra. Róza (Julia) nagy ügyetlenséget bizonyita-be. — Játék után „rabló vadászok" czimű négyest éneklé szintén a' dalnokszemélyzet szép sikerrel, köztapsra. Kovácsi és Havi hivattak. A' közkedvességü jutalmazottnak azonban jutalmasb ternót ohajtottunk volna. — Kovácsit és Havit kivéve egyébiránt e' társaság csak kezdőkből áll. Többen közülök meggondolhatnák a' lépést, mellyet vakon tettek, 's még idejében visszaléphetnének a' sikamlós pályáról; mert uraim, a' szinpad megköveteli a' maga hősét, meg a' közönség is maga emberét. Sapienti pauca! Virányi.

SZOMBATHELY. — T. szerkesztő ur! Berándulva aug. 31-én Vas megye gyüléseire, a' Fekete Gábor vezérlete alatti színésztársaságot is itt találám. Minthogy körülményeim megengedik pár hétig a' város keblében maradnom, 's igy az előadásokon megjelenhetendem, legyen szabad ezeknek sorozatát figyelemmel kisérnem, 's rólok, valamint a' társaságról általján és egyéneiről is különösen, észrevételeimet, véleményemet röviden — mennyire lehet — ön becses lapjaiban közölnöm. — „Saluzzo Corona" Raupach remek érzékeny játéka volt elsőbben hirdetve. Nem tudom, mi gonosz ihlés szálltameg színészinket, darabjaikat fűtől fától eldicsérni! Hagyják az itéletet a' közönségre, hol ez müveltebb. A' hirdetményekre nézve nagyobb pontosságot ajánlunk; telvék azok helyesirási, nyomtatási hibákkal, 's a' mondások értelem nélküliek. Hazánkban a' színészetnek hivatása nemesb, mint egyébütt; nemcsak mulattatni kötelessége, hanem a' nemzetiséget terjeszteni, érdeket gerjeszteni nyelvünk iránt. — Ezek elleni hibák tehát színészeinknek kétszeres vétkül tulajdonithatók. — Mi az előadást illeti, kielégitő volt Dézsi ur (Savigliano) a' nemzeti szinház rendes tagjának (?) játéka. Kálmán (fija) és Fekete (Saluzzo) uraknak kár magukat csendesebben nem viselniök. Utóbbit játék végén már rekedtnek tapasztaltuk. Az első nyelvakadozásait törekedjék zabolázni: szorgalom sokat tehet! Kálmánné assz. (Corona) művészileg játszott; Szuper ur (remete) hangja zsidóéhoz hasonlita. Nézők közép számmal, 's közttük Klauzál, Tarnóczy országgyülési követ urak, megyénknek ma kinevezett táblabirái, 's Petrichevich Horváth Lázár jeles irónk tündöklöttek.

Sept. 1-jén „vallomások" czimű szellemkori (igy) vigjáték 3 fvsban adatott. Az iró 's forditónak neveiket jó volna kitenni; azután szellemkori,

és korszellemi éppen nem mindegy. Az idők szelleme nem valami fixum, sem nem ollyan, mi csak egyszer fordulna-elő az idő perdülékeny orsaján. Minden kornak van szelleme, 's minden kornak más a' szelleme; azzal együtt tehát ez is változik. Keszy urnak a' tanácsnok szerepe illett. Kálmánné assz. (leánya) ismét szép tehetségeket nyilvánita; csak egyenesb állást ajánlunk neki: térdét ne hajtsa mindig bókra. Fekete ur az öreg bárót jól személyesité; Dézsy ur (öcscse) nem nagy szerencsével működött. Tragicai szerepekben nagyobb hatást tehet; ma a' pajkos bárót benne fel nem lelhetők: inkább pedant, mint pajkos volt. Meglehet, némellyeknek igy is tetszheték önalkotta szerepében, de a' szerzőé tagadhatlanul el vala ferditve. Feketéné assz. hiven tünteté elönkbe a' tetszékeny fiatal özvegyet. Györök ur (Bitter, titoknok) játéka helyes, könnyüséggel párultt vala. Játék végén Fitos ur magyar magánytáncza köztetszés tapsait nyeré. A' szinterem tömve, minek ref. igen örült mind a' szorgalmas színészekre nézve, mind nemzeti érdekből; mert a' polgári osztályból számos német ajkú egyén is buzgó figyelemmel volt jelen. Hogy ne dagadna a' honfi keble, mioőn ez elkülönzött osztályt bármiben is a' közczélra munkálni látja?!

2-kán „Griseldis"-t láttuk Fáncsy forditása szerint. A' czimszerepben Feketéné assz. jelesen működött; atyjávali jelenete legjobbak közé tartozott, 's az utósó felvonásban általán igen sikerült játéka. Dézsi ur (Percival) a' kevély lovagot jól adta. Szintén jeleskedtek Kálmánné assz. (Ginevra), Fekete ur (szénégető); azonban Fehér (Tristan) és Fitos (Gavin) urak kitünöleg gyengék. Hát Keszy urról (Artus király) mit szólljunk? A' harmadik fvsban minő gondolat volt király urnak a' thrónra olly kényelmesen düleszkedni; azt akarta támogatni, vagy magát? Ez rosz volna! Igazgató ur diszitményeire ezentul ajtót is csináltasson, vagy a' hátulsó függönyön azon ármányos holdat felhözze-be; nehogy, midőn a' szobában nappal van, az ajtó küszöbén kivül holdvilágos éjszakát lássunk. A' sugó, ha eléggé buzgó melljét az ügyért nem kimélné, legalább kedvünkért tegye ezt meg. Fülünk ugyan kettő van, de azért még is csak egyszer szeretjük ugyanazon egyet hallani. A' szinterem ismét tömve. — 3-kán „természet és müveltség" 4 fvnsú vigj. (irta Albini, ford. Balog) középszámú közönség előtt jutott szőnyegre. Kálmánné és Feketéné ass. ajkaikon a' franczia szavak hibás kiejtése igen feltünő, sértő volt. Az elsővel ma különösen nem leheténk elégedettek; mert hozzá nem illő szerepben lépett-fel. Dézsi ur (gróf Tüzes) sem volt helyén. Hogy fejét kezével szüntelen simitgatá, semmi esetre sem állott jól. Györök ur (báro Hegyi) mind szép termetével, mind gondos játékával érdeket gerjeszte. Fekete ur (házgondviselő) ma a' játék hőse volt; nemcsak mulattatólag, de művészileg is játszott. Értők 's nem értők izlését egyiránt tudá kielégitni; azért köztetszésben is részesült. Antonia k. a. (leánya) a' természet együgyü gyermekét jól utánzá; szintén Keszy ur is a' közvitézt hiven törekvék személyesitni. Az egész sikerült. Egy pár csintalan uracsot kénytelenek vagyunk inteni, viseljék magukat csendesebben, és szünjenek a' közönség figyelmét zavarni.

4-kén „korona és vérpad" Jakab István forditása szerint hozatott szinpadra. Kálmán ur (VIII-ik Henrik) nyelve mindegyre akadozik, 's mondásaival még is nyakra főre siet; minek csak értelmetlenség lehet következménye. Még egy tetemes hibája van K. urnak. Szemeivel szüntelen pillogat, mi természetesen némileg összefügg az előbbivel, t. i. a' szóllás nehézségé-

vel. Azon ne csüggedjen; minél több akadálylyal kell küzdenie, annál szebb lesz győzelme. Dézsi ur (Ethelvood) szerepét művészileg fogá-fel; Kálmánné assz. (Houvard Katalin) elég bensőséggel játszott. Hiven fejezte-ki a' hiúság és hálaérzelmek közti bensö harczot; de midön az elhalt Ethelvood ujjáról a' gyürüt levoná, nem vevők észre a' küzdést, 's gunykaczaja igen váratlanul hatott füleinkre. Szintén a' kulcsok leejtése az ablakon igen észrevétlenül történt. Ketten előadás után hivattak. Augustina k. a. gyenge játékával kezdöt árult-el. Nézők az eső daczára is nem legkisebb számmal.

Német játékszin.

PESTEN, olasz dalszinész vendégeink sept. 21-én Otellót másodszor adván sok tapsot arattak: kivált Carl k. a. (Desdemona) és Roppa ur (Otello) nem annyira nagy ariájánál (mellyet elég egyszerün, nem mint irva van, énekle), hanem a' 2-dik fvsban Jagóval (Paltrinieri ur) éneklett párdaljában, mellynek allegro-részét ismételnie kellett. — 22-én Hagn k. a. porosz udv. színészné (kinek igen jeles tehetségeit még korábbi időkből ismerjük) lépett-fel vendégképpen mint Donna Diana; 23-án pedig mint 16 éves királyné és a' „svábné" czimü 1 fvsos vigjátékban Castellitól (melly ma itt elöszer adatott) mint Julia; és mindkét izben az igen nagy számú közönség zajos tetszésében részesült. — 24-re az ide érkezett Graffina-testvérek athletai mutatványaik voltak hirdetve.

HANGÁSZAT.

Pápai hangverseny. — Pápán, öszelő 10-kén Theindel Bódog, hangművész, nehány tanitványát nyilvános kisérlet által méltatá a' közfigyelemre. Valójában érdekesb meglepést nem is gondolhatni, mint midön a' gyenge növendékek még csak nem is képzeltt ügyes hangászati művészkedése a' minden rendbeli hallgatóság közfigyelmét, méltánylását, sőt vigalmas megelégvését is, teljes mértékben megnyerheti. — Igy történt a' nevezett napon; midön Hünten rondója, Chotek változatai, Fischhof nagyszerü indulója, Stettner Julia, Bermüller Josepha és Hoffman Czeczilia kisasszonyok által előterjesztve, olly meglepőleg és olly földeritő vigalmul szolgáltak az egész hallgató sokaságnak, hogy az igy gerjesztett kellemes éldelet nyilvános kijelentését sem elhallgatni sem a' jó hangatanitó iránti köszönetet elmellözni nem lehet. Ohajtjuk, hogy Theindl ur ezek után is a' kezére bizott fiatalságot szint'illy szerencsével tanithassa, 's igy a' megelégvés nyilvánitásain kivül, érdeme jutalmában és a' közjó-érzelem méltánylatában is még sok ideig részesülhessen. Dr. Malatides.

DIVAT.

Parisban az uj divatok körében csaknem semmi sem mutatkozék e' hónap közepeig, 's hihetőleg még egy hónap is bele telik, mig a' késő őszi vagy téli divatruhák láthatók lesznek. — A' himzeményi munkák egyébiránt folyvást kedveltetnek, ugy az oudinot-alruhák is, mellyeket a' nőnem igen gazdaságosnak talál, mert most a' felső ruhához annyi szövetet, mint az előtt, venni nem kell; minthogy a' nevezett alruha már maga is megadja a' kivántt gömbölyedséget. — Jövő télre — igy akarják a' franczia lapok — a' női kalapok kicsinyek maradnak. Szalagok sokféle készittetnek télre, u. m. kasemir, virágos, crep, csikos és arany szegélyüek.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön october **1**jén **1840.**

KÖLTESZET.

A' Férfi búja.

Bú tengerében
Foly életem,
A' sors-vihartól
Hány-vettetem.

Szemem könyükkel
Meg-megtelik,
Keblemben sóhaj
Emelkedik.

De én kitörlöm
Könyüimet,
'S elfojtva edzem
Keservimet.

Búm tengerét igy
Apaszthatom,
A' sors viharját
Daczolhatom.

Matics Imre.

SZORGALOM.

Czukorgyár Edelényen. A' szászkóburg-gothai herczegnek fenn nevezett birtokán, honunkban, Sieger és Clauser urak felügyelése alatt czukorgyár épült, 's már két hónap óta teljes munkásságban állván, minden kivánatnak megfelel. Mindennemű szükséges épülettel, 's Howard-gőzgépekkel bir, mellyet utóbbiak a' vereskői (Rothenstein) vashámorban készitettek minden egyéb nagyobb 's kisebb műszerekkel együtt; minél fogva német ország leghiresebb czukorgyárainak miben sem enged. 35 foknyi borszeszt is készitnek benne, mellynek rendkivüli tisztasága miatt igen nagy kelete van.

Kézműtan. Siemens tannok ur, a' hohenheimgazdasági kézműtani műhely előjároja, rövid idő előtt uj lepárló készületet csinált, melylyel szakadatlan lepárolás által borlélt (égett bort) kaphatni. E' szeszes nedv most végetlen borlél nevet visel.

Mesterséges rubin. Már régi időben megismerteté Gaudin ur, hogy neki sikerült a' mesterséges rubin készithetése. Előadott bánásmódja szerint jelenleg dr. Bödger R., Majna melletti

Frankfurtban, próbákat tön, mellyek neki több mellékutra térése után végre szerencsésen sikerültek. Ezen mesterségesen előmutatott rubinok olly szilárdaknak mondatnak, hogy bányavirágot (quarz) és topazt észrevehetőleg megkarczolnak, 's e' mellett a' természetes drága-kövekhez annyira hasonlitnak, hogy a' gyakorlott ismerőktől sem különböztethetnek-meg egész biztossággal.

A' lyoni selyemgyárak évenként egy millio kilogrammot, vagy 1000 gramm nyers-selymet használnak-fel. Ebből a' feldolgozáskor mint egy 5 procent vesz-el. Egy grammhoz 4 gubó szükséges. Lyon tehát évenként 4.200 milliót és többet is felhasznál. Minden gubó ad egy 500 metrenyi hosszú fonalat. A' gyárak e' szerint évenként 2100 billio metret szőnek-fel, vagy 2100 millio kilometert, vagy 6,888,000,000,000 angol lábnyi selyem fonalat, melylyel a' földteke egyenlitője 52.505-szer körülöveztethetnék.

RÉGISÉG.

Nevezetes pénzek. Az „Echo du Monde Savant" tavaszutó 9-ről érdekes tudósitást közöl a' „Courrier de Gard" után: t. i. nehány darab egészen sajátságos pénz találását. A' pénzek Maguellone, a' hajdani Mesua-ban verettek, 's egyik oldalukon egy tengeri rabló feje azokéi közül, kik 8ik század elején Maguellone-ba hordták harácsukat, 's ott étszert 's vizet vevén magukhoz, ujra tengerre szálltak. Hát-oldalán kereszt 's ennek mind négy szögletén a' félhold látható. Ismeretes dolog, hogy akkoriban a' maguellone-i püspök és a' szerecsenek frigyben éltek, miért az elsőt a' zsinat keményen meg is feddé.

SZOBRÁSZAT.

Bach Sebestény emlékszobra. — Bach, a' nagy mester, mint tudva van 1723-tól halálaig (1750. jul 28.) kántor és zene-igazgató volt a' lipcsei tamásiskolánál. Mendelsohn-Bartholdy volt rendeltetve Bach nagyszerű kedvencz zenéjét száz évű homályából, melly alatt e' minden műnek legnagyobbika protestans templomi sztylben nyugvék, elővarázslani. Mendelsohn-Bartholdy most, e' nagy művész legfőbb tiszteletétől meghatva, azon eszmére jött, hogy neki Lipcsében, hol legtovább élt 's hangműveket szerzett, és pedig a' városnak legkellőbb helyén, közvetlenül a' tamásiskola előtt (hol Hillernek is 1828-ban 100-dik születésnapján, tanulónői szobrot emelének) egy nyilvános szobor tiszteletül emeltessék.

Eszméjének létesithetése végett a' tamás-templomban nagy orgonaversenyt adott, mellynek jövedelme teszi az emelendő szobor első alapitványát. A' hangszerzemények mind Bach Sebestény szerzeményei voltak.

Scott Walter emléke. — A' cabinet de Lecture jelenti, miként az alapkő Scott Walter emlékéhez folyó évi aug. 15-kén tétetett-le. Ez emlék korábbi hiradások szerint Princess- Street kertjében álland.

Franczia országi szoborművek érczbe öntve.

(Folytatása.)

Eddig saját utján haladott a' franczia alaköntés-mesterség, lépést tartva a' ciseleur-művészettel. Látunk most nem csupán franczia érczöntőket, hanem ciseleureket is átköltözni németországba, hogy ott használhassák mesterségők alapelveit. Azonban ama technikától, mellyet Gor 15-dik Lajos szobránál követett, már sok pontban eltávozott Falconet Etienne, ki a' Pétervárat felállitandó Nagy Péter czár érczlovag-szobrát öntötte, mellyet 1768-ban kezdvén 1775-ben elkészite. Ugyan azon időben, az az 1772-ben, végezte Saly Jacques Koppenhagában 5-dik Fridrik király érczlovag-szobrát. Azonban németországban sem szunyadozott ez időközben az érczöntés. Rauchmüller Mátyás mintája után öntetett 1683-ban Herold Wolf által a' prágai hidon felállitandó Nepomuk sz. János szobra. Herold Boldizsártól származik szüz Maria érczoszlopa alakokkal együtt Bécsben a' Hof nevű téren emelve (1767). A' műöntés azonkori jelesb művei közé tartozik a' Schlüter András mintája után, Berlinben 1700-ban, Jacobi János által mesterileg öntött Fridrik Vilmos választó fejedelem lovagszobra, melly még most is Berlin város legdiszesb műemlékei közé tartozik. Azon kor nevezetre méltó érczöntéseiről olasz országban hallgat a' történet.

Ujabb időben is szorgalmasan üzék az érczöntést a' francziák és németek. Amazok hiven maradtak Keller példája mellett az egy darabban öntéshez: emezek utánzák őket, kézre keritvén egy uttal a' technikai kezeléseket, mellyeket, a' Francziák e' nembeli hosszas gyakorlat által szereztek maguknak. Ők is ugy, mint a' régiek, a' folyás eszközléseül az olvasztásnál 's a' kihidegültt érznek hamarabbi megkeményedése végett czint, czinket és ólmot vegyitének a' rézhez. Az alak készitése azonban változást szenvedett. A' szobrot nem bossirozák már viaszból tüz-álló mag vagy bél fölött az agyagos alaknak reá huzhatása végett, és hogy a' történtt érczöntés után kiolvadjon a' viasz. Már 15-dik Lajos szobránál, Bouchardon

után, az alakot az agyagos minta fölébe készíték, mellyet belül viaszszal garniroztak, a' belet belé önték, 's miután megkeményedett, kiolvaszták ismét a' viaszt. Ujabb időben megtanulták a' viasz kiolvasztása nélkül végre hajtani az alak kiüritését puha agyag által, mellyet ki lehet venni a' szétszedhető formából. Az ércz alakzat legfontosb 's legnagyszerűbb műve franczia országnak, e' század kezdetében, a' Vendome-téren emeltt szobor Parisban, emlékezetül az 1805-iki győzedelmekre, melly oszlop 134 láb magas, 's 12 láb átméretű; ez falazatból áll belül. kivül pedig bronz hé-jdarabokból, mellyek bélelve vagy ellátva magaslatú alakokkal csiga-formában forognak a' bél körül. Lemot szobrász 1815-ben megbizatván 4-dik Henrik lovagszobrának mintázásával 's érczben öntésével, próba alá vette Keller testvérek bronzját vagy érczvegyületét. Száz részt véve, 90 rész volt réz, 2 rész czin, 1 rész ólom 's 7 rész czink: midőn ellenben a' hajdaniaknál a' czinnek vegyitési idomzata az érczhez $^5/_8$, 's 24 volt százhoz. A' 15 láb magas szobor, mellyet Gonon és Getti öntöttek, a' Pontneuf négyszögét disziti most. Azon lovagszobor is, mellyet Lemot mintázott Lyon számára, melly 16-dik Lajost ábrázolván 18 láb magas; jeles mű, találmányi 's létesitési tekintetben. *(Vége következik.)*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, sept. 24-kén a' Beduinok hatodik mutatványa ismét nagy számú hallgatókat gyüjte nemzeti szinházunkba. Ezt megelőzé „eleven holt házaspár" vigj. 1 felv. mellyben Szerdahelyi ur (Hagyma) szeszélyes játékával igen jól mulattatá a' közönséget. — 25-én Lendvay ur vendégképpen mint „Monaldeschi" lépett-fel, 's mint mindenkor, szokott jelességgel, köztetszésre. — 26-án „Fidelio" opera czimszerepében Schodelné assz. megujitá diadalfüzérének virágait. Igen kedvesen vettük Joob urat Floresztan szerepében, melly egészen hangjához van mérve. Különösen jól sikerült szép párdalja Fidelióval a' tömlöczben. Konti (Pizarro) és Váray (Rocco) urak hangját ma szokatlanul gyengének találtuk. Ugy látszik, ez utóbbié, kivált csengésre nézve, nagyon hanyatlott, mióta utójára hallottuk. — 27-én a' „garabonczás diák" került szinpadra, mellynek czimszerepét Erdős ur mint vendég dicséretesen adá. — 28-ikra a' Beduinok legutósó mutatványa (saját javukra) volt hirdetve.

KOLOZSVÁRATT, Fáncsy Lajos ur (Pesten a' nemzeti szinház rendezője) kedvező sikerrel adja vendégszerepeit. Felőle az Erd. Hiradó következőleg nyilatkozik. Szinházunk, mióta Fáncsy urat szerencsések vagyunk láthatni, élénkebb alakot váltott. — F. előbb „Antony" czimü dramájában lépett-föl Dumas Sándornak, mellyben noha vendégünk müvészeti ügyességét egész erejében kitüntette, maga a' darab csekély méltánylást nyert. — 15-én „ördög Robert"ben lépett-fel; 17-kén ismét Bauernfeld „polgári és regényes" czimü vigjátékában, melly a' szinésztársaságnak ritka szerencsével sikerült. Ezen darab, szellemére 's irányzatára nézve, a' legjelesbek 's nemesbek közé tar-

tozik, mellyek mostanság szinünken adattak; ohajtandó lenne, ha minél többször hozna az igazgató hasonló müveket szinpadra, mellyek erkölcsi hatással 's a' legjózanabb élettanúságokkal olly bő mértékben lennének elárasztva. 19-kén a' „velenczei kalmár"-ban Fáncsy ur a' szimszerepet sok szerencsével adta.

SZOMBATHELY, sep. 5-kén „gyászvitézek" Szigligetitől Győrök ur jutalmára voltak kijelelve. Dézsi (Ákos) és Fekete (Ráb) urak minden dicséretet érdemlenek: de Kálmán ur (Csanád) tulzott kiáltozása mindent elrontott. Mig arczvonalmai mindig ugyanazok, lelketlenek, kifejezés nélküliek maradnak, kiáltozással akar hatni. 'S mire való az a' feszes állás? majdnem kiszaladtunk elöle. Ez lehete oka némelly urak nyugtalanságának, örökös mormolásának, mi figyelmünket annyira zavará. Bár K. ur legszigorúbb megrovásra méltó, de egy miatt többi érdemét nem méltánylani, helytelen. Ám e' jó urak, kik a' kisvárosi világ napjainak tekintik magukat, ugy látszik, nem is müvészet érdekéből jelennek-meg, hanem egyről másról tanácskozandók; nem volna illőbb ezt más helyeken végezni? Fitos ur (rabkalmár), és Feketéné assz. (Rózsa) szintén dicséretre méltók. Utóbbi kecses vala, mint rabnő, szende mint szerető. Fehér (marosi vezér) és Keszy (István kir.) birálaton aluliak. Győrök ur (várnagy) szerencsével futhatja pályáját; tetszeni tud; de annál kevésbbé Szuper ur (Jobur). Nézők nem nagy számmal, 's az előadás szerep-nem-tudás és a' müveltebbek zajgása miatt hatást veszte. Sugó ur ma megint kitett magán. Vigyázzon! mert azon csintalan uracs, ki multkor házikóján kopogtatott, ha lassabban nem susog, fejét is meg fogja koczintani. — 6-kán „Botcsinálta doctor" vigjáték 3 fvsban (Molière u. Kazinczy Fer. kiadta a' t. társ.) hozatott szinre. Dézsi ur a' pseudo-doctort helyenként jól utánzá. Kálmánné assz. helyes játékával ismét tetszést aratott. Fitos (Miklós diák), és Győrök (Babos Gyurka) urakat nem lehet dicsérettel nem emlitni; szintén Antonia k. a. (az utóbbi neje) meglehetősen; de Keszy urról (boltos) ismét azt mondhatjuk, lehetségig roszul. Augustina k. a. (leánya) nehány szóból álló beszédét is igen együgyüen, minden élet nélkül, 's olly lassan szavalta-el, hogy a' hátrább állók alig hallhaták. Ha uj pályáján boldogulni akar, mindenek előtt félénkségét tegye félre, és tehetségei hiányát ugyan csak vastürelemmel, csüggedhetlen szorgalommal pótolja-ki. Fehér urat két szerepben is láttuk, mi nem jól esett-ki; mert az utósó felvonásban Rigót egyre féltenünk kelle, nehogy szomszédja, ki most más falubeli pór szerepében lépett-fel, ráismerjen, 's orvosi álarczát lerántsa. Az öltözetre is nagyobb figyelmet lehetne színészeinknek forditniok. Nem kell felejteni, hogy Kazinczy e' bohózatot a' magyar szinre alkalmazá; ámbár tehát a' darab eredetileg franczia, ugy kell tekinteni, mint a' magyar világot érdeklőt. Ma pedig Rigó magyar falusi mester alakját ölté eleintén fel, de felesége franczia divatú öltönyben vala. Miklós diák is franczia, Babos Gyurka pedig magyar pór, 's neje ismét franczia hölgy vala. Közönség szép számmal. A' sugó ma az oszlopok közé vonult, de hasztalan! hangja onnan is kisivitott. — 7-kén „nagy világ divatja" vigj. 4 fvsban vala adandó; de más napra halasztatott; miért? azon egyszerü okból, mint hallók, mert színészeink kedvetlenek voltak fellépni. Szép dolog! hátha holnap a' közönség lesz bemenni kedvetlen?! — 8-kán „nagy világ divatja" (kitől, nem jelentették) adatott. Tollamból csak dicséret folyhat, mert illy kerekded, hibátlan 's mulattató előadást még nem láttunk. Kálmánné assz.-t (Paulina) lehetne az

est királynéjának mondani; mert a' vidor szeszélyü hölgynek non plus ultrája volt. Méltó helyen állott mellette Feketéné assz. (ifj. Világosváriné), a' női szelidség, jóság példaképe. Dézsi ur tökélyes hiven tükrözé elönkbe a' falusi vadászmestert: hátul ismét Fitos ur (inas) az együgyü inasok tükre volt. És igy mindenik tulajdon szerepében egyiránt jeleskedett. Dicséretesek valának Györök (ifjú Világosvári), ki az elkorhelyedett, de ép szivü férjet jól személyesité, és Szuper ur (Sportula). Kálmán urat figyelmeztetjük, forditson nagyobb gondot szerepe betanulására, és az ik-es igékre vigyázattal legyen; ne mondja p. o. várakozok, várakozom helyett. A' nagy számú közönség elégedten hagyá-el a' szinteremet. — 9-kén „Teréz" Dumas Sándortól Nagy Elek forditása szerint került nézök elébe. Az első felvonás általjában olly hanyagul adatott, hogy a' legroszabb előadásra számolhatánk, de késöbben Kálmánné assz. a' czimszerepben, Dézsi ur mint Savigny jeleskedtek. Fekete ur (Delaunay) alakja megfelelt ugyan szerepének, de monoton hangja annál kevésbbé. Kálmán ur hatással működött; kiáltozásait is végre csakugyan elhagyta. Antonia k. a. (Souza Laura) óvakodjék, midön beszédét elhagyja, fejét előre hajtani, mintha nehéz hallású volna, és tekintetét ne alakitsa mindig olly szörnyü együgyüvé. Az öltözetre nézve ismét azon intést kell tennünk, mellyet már tevénk: ezt mindig a' korhoz, mellyből a' darab meritve van, kell alkalmazni. Igen hibázott tehát Fitos ur (Sercantes), midön XIV. Lajos korabeli ruhában jelent-meg, holott Dumas jelen müve az ujabb korból vétetett. — 10-kén „tündérkastély magyarországon" fordult-meg szinpadunkon. A' fö-szerepek vivöi Fekete ur (Farkas), és Feketéné assz. (Marcsa) várakozásunkat müvészi játékukkal egészen kielégiték. Kálmán ur (tábornok) szintén dicsérettel emlithetö. Szuper ur (Ferencz, fija) mindig igen csapodárt akar játszani: ellenben Györök (Lajos) egészen ellenkező volt; a' középut volt volna kivánatos. Fitos ur magyar magánytáncza előadás közben ismét tetszéssel fogadtatott. Kár, hogy a' társaság énekes tagok hiányában levén, Egressy és Szerdahelyinek e' kedves operáját csak vigjáték-alakban láthatók. Nézök nem nagy számmal. — 11-kén Fitos Sándor ur külön hasznára „a' fiatal keresztanya" adatott. Kálmánné assz. a' czimszerepben ismét tetszett; Dézsi ur az öreg ügyvédet hiv természetességgel adá, valamint Fitos ur Jeant tökélyesen alakitá. Illy szerepekben mindig igen jeles. Ezt követé egy, mint hirdetve volt, igen mulattató nagy pantomiai ballet 's a' t. (szerzé Uhlich Tivador, a' bécsi szinház balletmestere, betanitotta Fitos) illy czim alatt: „a' vig suszterek kék hétfője). — Legfelebb a' közönség alsóbb osztályának tetszésére számolhat illy bohózat; mindazáltal a' jutalmazott, kinek szorgalommal párult tehetségeit több előadásban örömmel szemléltük, fáradozásaiért dicséretet érdemel. Nézök szép számmal. — 12-kén „két szinész" (irta Löventhal Max. ford. Nagy Elek m. t. t. költ.) hatástalan maradt. Dézsi ur (Dogard Felix) helyén volt ugyan, de szájának különös mozgásait nélkülözni ohajtók. Szerepének beljegyét ma jól felfogta. Kálmán ur (Lekain) gyenge. Fekete ur (Landrin) játéka helyes volt. Szuper ur (Goujon) hangját éppen nem tudja változtatni; eddig minden szerepében e' tekintetből egyforma volt: különben nem rosz. Antonia k. a. (Florina) Feketéné helyett lépett-fel, de illy roszul öt még nem láttuk; mondásait ugy szavalta-el, mintha betüt sem értene belölük, és Dogard mellett olly egykedvüleg állott, hogy a' szeretöt senki sem gyanithatá benne. Taglejtése is helytelen. Fitos ur (Chevalier Grelottière) iparko-

dik a' legkülönbözőbb szerepeket jól személyesitni; de Györök ur (szinigazgató) ugy látszik, mindig csak a' legkisebbeket választja. Róla alább bővebben szóllandunk. Kálmánné assz.-t sajnálattal tapasztaltuk ma először készületlennek. Közönség csekély számmal; minek oka az volt, hogy bizonyos Luftman assz. testi erőgyakorlatait ma utójára hirdeté. — 13-kán Kovács Pál 2 fvnsú vigjátéka: „magának akart, másnak kért" elmaradt. — 14-kére Dézsi ur vendégjátékai jutalmaul „Szapáry Péter" volt kijelelve, 's mi a' derék művésznek a' legnépesb estét ohajtók: de szörnyü boszankodásunkra Luftman assz. mutatványait legutójára hirdeté; ide járult az este zuhogott zápor, 's igy költség-vesztés mellett jövő estvére halasztatott. Azonban a' fennemlitett asszony megint megosztá közönségünket, és igy szinteremünk nem volt tömve, mint egyébként legtisztább szivből ohajtottuk volna. Az előadást illetőleg a' jutalmazott, ki ez estvén koszorúval tiszteltetek-meg, a' czimszerepben kiszámoltt játékával közérdeket gerjeszte. Kálmánné assz. (neje) szintén művészileg; ketten előadás után zajos éljenek között hivattak. Keszy ur (Hamzsabég) még illy jól nem viselé magát; egészen kibékültünk vele. Feketéné assz. (leánya) figyelemre sem méltatik, 's ezt igen fájljuk: ő némelly szerepekben, mint a' maiban is, példaképül állhat. Antonia k. a.-t (Trencsényi Maria) hallani 's látni sem ohajtottuk. Fekete ur (Szapáry jobbágya) kis szerepét is kitünteté. Fitos ur (gr. Beleznay) vigjátékokban mester lehet: de dramákban gyenge, és sziszegő hangja miatt hatást tenni nem képes. Herényi.

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinpadon Graffina testvérek (Parisban Franconi circusának athleta művészei) sept. 24. és 27-én adák gymnastikai 's plastikai mutatványaikat, mellyeket nagy számú nézők látogattak. Közvélemény felőlek, hogy előadásaik nem mind ollyanok ugyan, mellyeket még nem láttunk, de még is illy tökélylyel, mint ezekéi, még nem fordultak-meg szinpadunkon. A' közönség élénk tetszésnyilvánitása tisztelé őket. — Az olasz dalszinészvendégek sept. 25-én léptek utójára fel. Több tagtársuknak bizonyos okokbul tőlek elszakadása következtében nem egész operát, hanem több dalműből egybefüzött egyvelget adtak, mellyben Mazza, Cassiani k. a., Roppa, Paltrinieri és Polonini urak működtek. A' jól választott dalok nem voltak hatás nélküliek, 's kivált Roppa ur ismét zajos tetszést nyert. Első felvonás után Fendl k. a. (Schwerinben a' mecklenburgi nagyherczeg udv. szinpadjának első tánczosnője) cachuchát, a' 2-dik után pedig mazurt tánczolván, kellemet és bájt fejte-ki művészetével, 's élénk tapsolásban részesült. — 26-kán Hagn Sarolta k. a. 3-dik vendégszerepe Western Margit volt „nevelés eredményei" czimű itt először adatott 2 fvsos jó vigjátékban (Blum Károlytól), 's hasonlag ma is köztetszésben részesült. Nem bir ugyan már a' fiatalságnak azon elragadó varázsával, melylyel e' szinpadon nyolcz év előtt (1832) hatott reánk, de művészi előadása bizonyosan kifogás nélküli. — 27-én az arenában „dioptrikai és catoptrikai mutatványok" is adattak.

BUDÁN, Melchiorné assz., pozsoni szinésznő, mint vendég sep. 9-én Griseldis — 14-én az arenában ő Agnes grófné, leánya pedig Metta szerepében („Greiffenstein vára") — 23-án ismét az arenában mindketten mint Waldhüllné és Ida (utósó segédeszköz) léptek-fel köztetszéssel. — Uj előadások voltak az arenában sep. 7-én „a' szabó és leányai" bohózat 3 fvsban — 13-án „Sobri, a' házasságszerző" bohózat 2 fvsban Blumtól.

HANGÁSZAT.

Carnicer. — A' madridi kir. szinház ezen karmestere, spanyol ország leghiresb daljátékirója, ki, ámbár csak honi szinpad számára dolgozott, europai hirű lett. — 1789-ben Tarregában, Cataloniában, született, 's már 7-ik évében hangászatot kezde tanulni. Elhagyván nem sokára szülővárosát Seo de Urgelbe ment, hangászattanulmányait az ottani székesegyházban folytatandó. Innen 1806-ban Barcelónába ment, hogy don Franeisco Queralt, az ottani székesegyház karmestere 's don Carlos Baguer vezérlésök alatt a' compositioban tökélyesüljön. 1808-ban a' baleari szigeteket választá lakhelyeül, hol nehány idegen hires művészszel, többi köztt Cook- 's a' szicziliai Russóval szorosb viszonyba lépett. — 1814. elején, művészetét gyakorlandó, visszatért a' félszigetre; 1816-ban a' barcelonai szinházigazgatóság olasz országba küldé, hogy ott a' közelgő évi daljáték-saisonra társaságot képezzen, 's ügyes karmestert szerezzen. Itt öröme volt a' hires Generálit, kihez mint második karmester csatlakozott, megnyerni. 1818-ban első karmester lön, miután magát több szerzeményével ismeretessé tette, mellyek közül kivált symphoniája Rossini sevillai borbélyához nagy tetszéssel fogadtatott. Ekkor „Adela de Lusignan" daljátékával lépett-föl, mellyet a' barcelonai műértő közönség olly kedvezően fogadott, hogy Carnicer, az által föltüzeltetve, nem sokára „Elena y Constantino" és „Don Juan Tenorio" daljátékait is közrebocsátá. Azóta irt még „Elena y Malvina El Colon — és El Eufemio de Messiana" daljátékokat, mellyek nem kisebb kitüntetésü foganattal adattak a' főváros szinpadain; főleg az elsöt olly lelkesedéssel fogadák, hogy spanyol országon kivül is több szinház esengve kéré azt tőle. Egyébiránt Carnicer nemcsak mint dramairó nevezetes; hirét lényegesen nevelé a' szász Donna Maria Josefa Amalia, VII. Ferdinand hitvese, gyásztiszteletére irtt gyászmiséje. Minden esetre illeti öt azon diszes hivatal, mellyre 1828-ban kinevezteték, 's mellyet jelenleg is visel; mert honosainak egyhangú bizonyitása szerint ő spanyol országban a' legelsö dramai hangászatiró; olly név, melly, ha magában véve, vetélytársa nem levén, keveset nyomna is, mint elismerése valódi hazafiúi gondolkozásmódjának 's nemzetiségre törekvésének, neki diszére szolgál; mert Carnicer, nagyobb munkáji mellett is, mellyekben ő is leginkább olasz példányokat követett, nem átallott számos ujabb spanyol népdalhoz (Sereniès, Polos 's a' t.) szintolly nemzetileg kigondolt 's népszerüekké lett melodiákat irni, 's jelenleg, ámbár a' madridi olasz daljáték igazgatásával van megbizva, azon fáradozik, hogy nemzeti daljátékot (azaz, textus, hangászat és kivitel spanyol művészektől és spanyol szellemben) alkosson; — olly tett, mellynek sikert annál inkább kivánhatni, mivel eddig csaknem egészen hiányzék.

DIVAT.

40-dik divatkép (Parisból). — Capote kalap balzaminákkal diszitett krepből; másik kalap nehéz selyemből; ruha foulard és habzó moir-ból; oudinot-alruha. — Bécsi divat sept. 24-kén: lila szinü barson spenszer, elől cs?pkeszegélylyel; ruha tarlatanból; kalap gros-grainből, virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

M.T. AKADÉMIA
KÖNYV-
TÁRA

80.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap october 4kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Viszhang.

Törvény: „hallgattassék-ki a' másik fél is."

Már azt bizony
Kerekdeden
Megvallani
Merészelem:
Hogy a' legény
Nem mind hamis,
Ha egy kettő
Talán-áz is;
'S hogy ál-mosoly
'S hazug szavak
Csak gáz fölött
Virasztanak. —
Bocsánatot,
Hogy illy merész
Szavakkal él
A' férfi-ész;
Hisz', ugy hiszem,
Az igazat
Kimondanom
Tán csak szabad —
Hogy jó nemünk,
Melly szendeség
Tüzétől olly
Lobogva ég,
Keserv-karoltt
Bús könyezőt,
Kit sors fonák
Viszályba szőtt,
Vigasztalni
Elég szerény:
Ez, gondolom;
Tán még erény —
Hogy s z é p nemünk
A' láng szivet,
E' fény után
Hiú helyet
Ne tudhassa
Orozni-el,
Azt verni ércz
Lakatra kell;
Ugy sem nyerünk
Sokat vele,

MTAKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

Mert hűtelen
Kül 's belseje.
'S ki mit tehet,
Ha a' legény
Győzelmivel
Olly sokra mén?! —
'S azt is könnyen
Gondolhatom,
Sőt tán bátran
Kimondhatom,
Hogy a' leány
Szív nélkül is,
Bár mennyi van,
Sorra hamis!

Lakner Sándor.

RÉGISÉG.

Guatimalai régiségek. E' tartományban olly számos nyomára találnak a' hajdani népességnek, hogy minden legkisebb buvárlatnak érdekes fölfedezéshez kell vezetni. Midőn Friedrichsthal ur Thonsalés tartományt (Nicaragua tótól északnyugotra) utazta-be, tömérdek feldult város nyomára talált. Ledöntött bálványképeik sziklaként emelkednek-ki itt ott a' földből. Ometépe szigeten a' szörnyű temető azon véleményt költé-fel, hogy a' szomszéd városok általában ide temeték halottaikat. A' sirok nem kővel körülrakvák 's elkülönözvék, mint a' mai Indianok kalpuljaik, hanem a' térségen rendetlenül szétszórva, három lábnyi mélységűek. Az égetett agyagból készültt hamvedrek földdel és keményen elporlott csontokkal telvék. Ezeken kivül hasonló anyagból durva festmények 's jegyekkel fedett virágedények, kő-nyilhegyek, nyers aranyból készültt bálványok és ékitvények is találtattak. Mind e' tárgyaknak körülményes leirását, valamint a' Mayales folyó partjain, Ometépe szigeten, Asasoska és Massaya tavak körül felnyuló sziklákat fedő szobrászi műveknek vázlati rajzát is megküldé Friedrichsthal ur egy levélben. (Echo du Monde savant.)

Hajdani sir franczia országban. Bongonban, nem messze Mothe-saint Heray-től (des deux Sévres megye) nem régiben egy ravatalt találtak, melly a' régi Kelták müveltségéről némileg utba igazithat. Felbontatván a' ravatal, egy karzat és nagy üregre találtak. Az első függőlegesen felállitott 's 26′ 3″ hosszú lappal fedett 9 kőből áll. Belsejök vázakkal töltvék. Feje mindegyiknek az odor falaig ér, 's oldalaiknál étszerekkel töltött edények állnak a' holtak számára tulvilági eledelekkel rakvák. Némellyikben még romlatlan állapotban maradt diók 's makkok valának. Ezeken kivül kavicsból készültt két bárd, két kés, több ismeretlen használatú

apró éles eszközök, két nyaklánc, egyik kagylóból, másik égetett földből, több medve fog, egy ebnek csontjai, 's egy tányér is találtatott, 's ez utóbbin durva rajz nyomai is láthatók. Négy edény egész épségben van: két virágkorsó, egy leveses idomú tál, 's a' negyedik, ámbár legkisebb, még is legérdekesebb, egy druida szilke. A' ravatal kerülete 200, 's magassága 18—20 lábnyi.

SZOBRÁSZAT.

Franczia országi szoborművek érczbe öntve.

(Vége.)

Parisban körül belül 500 öntő lakik, kik hatalmas czélt képeznek. Hosszas ideig volt Crozatier szobrász és érczöntő a' leghiresebb minden tekintetben; tőle származik a' formázás egyszeritése is. A' Quadriga a' tuilleriák egyik kapuján 's a' szép Gutenberg szobor, Mainz város számára, e' művész művei. A' legfontosabb érczöntés-intézet, mellyet eddig Paris mutathat, Soyer és Inge uraké. Innen jutott-ki a' savoyei Philibert herczeg érczlovagszobra, mellyet Marochetti mintázott, 's melly 1838-ban állittatott-fel Turinban. E' művészekre bizatott a' szabadság szobrának öntése is, melly 15 láb magas, 's mellyet Dumont mintázott a' juliusi (158 láb magas) oszlop számára, valamint is az egész oszlop öntése, melly belől 's kivül, ki nem véve a' lépcsőzetet 's lábat, egymásra helyezett 's összeillesztett, egy darabból öntött érczdobokból minden fal munka nélkül álland; legyen bár, hogy az oszlop kerülete 47 láb, 's fenn az oszlopfejezetnél az 80 lábat meghalad. Mult évi januárban öntetett az óriás kapital, az eddig valósitottak között a' legnagyobb öntés, egy darabból. A' korinthi oszlopfejezet magassága 10 láb, 's felül annak szélessége 18 láb, 's 230 mázsát nyom. Ezen oszlop a' Bastille-térre jő, mellynek számára javaltatott már 1791-ben a' szabadság oszlopa, 's 1810-ben az óriás elefantkút. Parisban a' legjelesb műöntők közé tartoznak Carbonneaux, ki 1814-ben öntötte Herkules óriás oszlopát, ki az Achelous-kigyóval küzd; ezentúl Richard, kinek műhelyében öntetett tobbek között Travot tábornagy szobra Maindron mintája szerint, 's Cortos, ki a' Pantheon lámpája fölötti szabadság szobrát mintázta's bronzban valósitotta. Dumoulin Sándor, ki a' Konstantine városnál (Algier tartományban) elesett Combes ezredesnek óriás szobrát öntötte Foyatier mintája szerint; és St. Denis, ki Napoleon óriás képszob-

rát önté császári öltözetben, Bosio után. E' kettő 1839-ben öntetett. Az ujabb franczia alaköntési művészet jobb de nem monumentalművei közé tartoznak: a' bronsz Mercur, Rude-től 's ennek Lazaroni gyermeke a' tekenős békával, valamint is a' nápolyi tánczos Duret-től; alakművek, mellyek már többször utánoztattak éppen azon érczben. Az állatszobrok között nagy h'rben áll az óriás bronsz oroszlán, melly egy kigyóval küzd, Barye-tól; ezentúl igen kedveltetnek azon charakteristikai állat-csoportozatok, mellyeket Quesnel érczöntő Fratin mintái szerint fölségesen öntött. — A' parisi műipar-kiállitás bronsz dolgozatai között 1839-ben kitünteték magukat: Honoré, a' jelesb szobrászok mintái szerint készitett bronsz munkák által; azonban, mind annak, mit eddigelé a' mechanikai műgyakorlat e' virágzó ágazataiból látni lehete, vissza kell a' mellett maradnia, mit Denière mutata-fel, kinek öntő műhelyétől a' legizletesb candelaberek, asztal-ékességek, 's más fényalakzási tárgyak egészen a' legkisebbig szorgalommal végezve jutottak, jobbadán relief képekkel diszitve. E' nemben nem kevésbbé kitünteté magát Triqueti, ki a' legszebb disz- 's ivóedényeket bronszban önti, kitől azonban nagyobb 's nevezetesb öntés-munkák is (többek között a' 32 láb magas 's 16 láb széles, allegoriai felterjesztéseivel a' tiz parancsolatnak, ékesitett bronsz ajtó a' Magdolna-egyház számára) származnak. Nem kell végre érintetlen hagyni mind ama bronsz relief portraiteket, mellyek e' jelenkor leghiresb szobrásza egyikének, Davidnak, műdolgozatai által lettek ismeretesek általánosabban, mellyek lényegesen a' monumentalbronsz vésményhez tartoznak. — Napoleon érczlovagszobra, Parisban a' rokkant katonák diszes egyházában, melly Mansart hires architektusnak köszöni létét, talapon fog állani, 's az alj a' talapzattal együtt mintegy 40 lábat teend, a' lovagszobor pedig 15 lábat a' magasságban. E' siremlék öszlege érczből fog állania, 's ehhez Marochetti szobrász készíti a' mintát, 's talán Soyer műhelyében fog öntetni.

Csak ezekből is eléggé világos, hogy az illyes műemlékek mintázására 's érczben öntésére, (ha már a' terv helybenhagyva van) ritka művészi ügyesség 's hosszas tapasztalás mulhatlan szükséges, hogy a' nagy egész a' váratnak pontig megfeleljen; minél fogva joggal feltehetni, hogy Mátyás király szobrának emelésénél ollyas művészek tanácsát 's közbenjárását fogják az egyesület érdemes tagjai használni, kik műremekeik által már próbát adtak művészi készségükről.

Novák Dániel.

Adakozások Kölcsey emlékére.

VI. Közlés.

Szemere György urnál Ungban: Kölcsei Kende László 5 ft. Thuránszky István 1 ft., Bölcsei Buday Vincze 1 ft., Palóczi id. Horváth Gábor 1 ft., Thuránszky Kálmán 1 ft., b. Ghilányi Sándor 1 ft., ifj. Palóczi Horváth Gábor 1 ft., Villei Pribék Miklós 1 ft., Korláth György 1 ft., Teleki Balog Vincze 1 ft., Szathmari Király Pál 1 ft., Butkai Viczmándy Ágoston 1 ft., Thuriki Thuránszky Farkas 1 ft., Berzeviczy Flórián 1 ft., Szőke Zsigmond 1 ft., Novajkay Sámuel 20 kr, Nyeviczky József 1 ft., a' gyüjtő maga 10 ft. — Öszvesen 30 ft. 20 kr. peng.

Markovics József urnál: Fest János 30 kr, Orbok János 10 kr, Szivós Miklós 30 kr, Georgevics 20 kr, Hoffman 20 kr, Pestyén Tódor 1 ft, Kiss András 1 ft, Ungváry János 1 ft, Csiki Mihály 2 ft, Fechtig Károly 2 ft, Kovács Ferencz 10 kr, Millenkovics Sztoján 1 ft, Kiss Ferencz 20 kr, Hosszú Illés 20 kr, Frunner Zsigmond 1 ft, Moys Antal 20 kr, a' gyüjtő maga 2 ft. — Öszvesen 14 ft. pengöben.

Báró Vécsey Pál urnál Zemplénben: Musinszky Ignácz 1 ft, Nádaskay Mihály 1 ft, a' gyüjtő maga 10 ft. — Öszvesen 12 ft. peng.

Bajza Józsefnél: Török Gábor 2 ft, Kiss Károly 3 ft. — Öszvesen 5 ft. pengöben.

E' VI. közlési öszveg 61 ft. 20 kr. peng. Sept. 14. 1840.

Bajza József m. k.
a' Kölcsey-emléktársaság jegyzője.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon sept. 28-kán legutójára léptek-fel Rhigas és Abdallah beduinok gymnastikai gyakorlataikkal, 's a' szép számú közönség ma is kedvezőleg fogadá azokat. A' mai előadás saját javukra történt. — Megelőzé mutatványukat Schikaneder 1 felvsos vigjátéka a' „leégett ház" — mellyben Bartha ur (király) példás illedelemmel, de talán kissé igen is komolyan adá szerepét. Komáromi ur (Sebestyén) ma is szorgalmat bizonyita; kerülje azonban a' pórnép szájában forogható, de itt meg nem engedhető kifejezéseket, mellyeket a' finomabb miveltségű közönség könnyen illedelem-sértőnek nevezhet, miként ma történt egy szóval, daljában. Tapasztalhatta maga is, hogy a' közönség azt csendességgel de a' tetszésnek semmi bizonyitványával nem fogadta. Barthané asszony talán sikeresebben teszi vala, ha szerepének inkább szende jellemet adott volna. Szerdahelyi ur (Marczi) jól mulattatott; de talán kissé ő is komolyabb volt kelleténél. A' vigjáték után Uhlich Honorius (a' budai szinháztól) és Gubicsek Karolina pas de deux-vel kedveskedtek. — 29-kén Lendvay ur Angelo drámában, mint Rodolfo, folytatá vendégjátékát. — 30-kán „az ikrek" vigjáték 4 felvsban került szinpadra; nézők (hihetőleg a' dühös szélvész miatt) igen-igen kevesen. — October 1-sején az előre hirdetett „Marino Faliero" helyett Váray ur rekedtsége miatt „Borgia Lucretia" opera volt kijelelve; e' helyett pedig, Schodelné assz. rögtöni betegsége miatt, „peleskei notarius" adatott.

Német játékszin.

PESTEN, a' városi szinpadon Hagn Sarolta kisasszony javára sept. 28-dikán „a' gyárnok" szinjáték 3 felvsban (Souvestre Emile után Devrient Eduard) legelőszer adatott; az után szintén legelőszer „Voltaire szünnapjai" vigjáték 2 felvsban (Herrmann B. A. által francziából). — Amabban, melly tetszéssel fogadtatott, Hagn kisasszony Eugenie, emebben Arouet szerepét jelesen adá. Ez utóbbi szinmű csekély tartalma miatt nem nagy hatású. — 29-kén művészvendégnénk „az ellenbrunni bál" czimű vigjátékban mint Hedvig — 30-kán „a' királyleány mint koldusnő" szinjáték Isaura szerepében lépett-fel. A' rosz idő miatt itt is mérséklett számú nézö.

BUDÁN, az arenában sept. 24-ken Zöllner k. a. mint vendég „Preciosa" szerepét adá. — 26-kán előszer került szinpadra egy különféle tréfás jelenetekből egybefüzött egyveleg két szakaszban Melchior Katalin assz. javára, mellyben a' jutalmazott, valamint leánya, és Zöllner k. a. vendégekként léptek-fel. — 27-én az arenában elöszer adatott: „a' szobaleányi gazdaság" bohózat dalokkal 2 fvsban. (Kaiser F.-től, zenéje Hebenstreit M.-tól.) Egyike azon ephemeri tüneményeknek, mellyek korunkban mint gombák kelnek, 's rövid idő után nyom nélkül enyésznek-el.

HANGÁSZAT.

Javai hangászat. — Hat hétnél tovább tartózkodám Surabaya város közelében, hogy vidékével 's mindennel, mi idegenszerűt foglal magában, megismerkedjem. Természetes, hogy sokszor tértem Surabayába vissza, hol nehány szép órát tölték. Nem messze a' javaiak kunyhóitól vannak a' hajószobamühelyek; innen pedig a' chinai kampongba juthatni. Jót tesz a' szemnek, ha a' nyomorú bambuszkunyhók után a' nyájas, tömör chinai lakokat (rumah-gedong) megpillantja *). Itt folyvást élénk mozgás uralkodik. Különösen pompás és csudálatos e' városrész este; a' tér ekkor ezernyi fáklyával (obor) van kivilágitva, mellyek az egésznek idegenszerűségét europai szemre nézve még jobban nevelik. Javaiak, chinaiak, europaiak, liplappok 's több más nemzet ivadékát látni itt, hogy a' nyilvános mulatságokban, mellyek jó időben majd minden este adatnak, részt vegyenek. Itt szemfényvesztők- 's kötéltánczosokat látni, kik több ügyességet 's gyakorlatot tanúsitnak, mint Europában látni szokunk; amott chinai báb- 's vigjátékokat szemlélni hangászkarral, mellynek zenéje europai fülnek nem tesz éppen jót. Ott a' rongangs-ok (tánczoló leányok, bajaderek) otromba, buja tánczban mozognak, más távulabb helyeken chinaiak feküsznek a' földön 's tpho- vagy topho-ban elszedik a' javaiak pénzét. A' fekete néma játékosok beszélő szemei epedve néznek a' szelenczére, mellyből a' koczka kiesik. Csak egy szenvedélyes rosz hang (Misston) szakitja néha a' mély csendet félbe. Csudálatosan érzém magamat, midön egy este először valék ez élénk téren. Vadul örvendő, vidor élet pezsge a' körültemi sokaságban, de a' hangokat, mellyeken hozzám szólltak, nem értém. Csak a' fájdalom beszél általánosan érthető, szivig ható nyelven, az öröm rítkán, ama népek vad vidorsága pedig soha. Mindig messzebb távozám a' durva tolongástól és sokáig nézém egy csapat benszülötteknek, kik egy magányosb uton

*) E' lakok előtt sokszor lépcsők vannak, 's ekkor rumah-tanggá-nak hivatnak.

fekvének, néma szenvedélyes hazardjátékát. A' távul oczean hullámtorlásaként csapódék fülembe a' belhoni hangászat és ujongatás vad harmoniátlan moraja. Hanem egy hang kivált a' zürből 's belsőmben olly sóvárul, olly bensőleg hangzék vissza, mint hangok a' távul hazából, mint aeolhárfa hangjai, mellyeket tovavisz a' szél, 's ismét mint a' honi harang, melly vasárnap templomba hiv. Kokuszdiópálma alatt állék, 's álmodva hallgatódzám. Távul kedvesim látvágya szóllalt-meg. Követém a' hangokat, hogy megismerjem a' szert, mellyből kicsalattak. Ismét a' vad tolongásba juték. De könnyen megkülönböztetém a' keresettet. Két ércztányérból állott ez, mellyek egy talapra felaggatva 's majd 4 lábnyi átmérőjűek valának. A' tányérok anyaga réz-, horgany- és ónból álla; mintegy fél hüvelknyi vastagok valának, 's egy pálczikával, mellynek vastagabb gömbje ruganyos mézgával volt bevonva, verettek. E' szer hangja olly teljes és tiszta, hogy europai hangászkarban tetemes hatást gyakorolna. Neve gong vagy gong-gong. Valószinű, mit a' névből is sejthetni, hogy a' javaiak e' szert chinaiaktól kapták.

A' hangászat világos fényt vetvén valamelly nép miveltség-állapotjára, 's hangjaiban az idegzet módositásainak, mellyek ugyanazon népben találtatnak, felelvén-meg, nem lesz érdektelen, ha a' javaiak különféle hangszereit, mellyeket itt 's utóbb az ország belsejében láttam, leirom. De bocsásson-meg az olvasó, ha valamelly hangászati műkitételt helytelenül használok; mert hangász nem vagyok. Gong-on kívül vannak még a' javaiaknak hasonló hangszereik, mellyek szintén ércztányérokból állnak 's kalapácskákkal veretnek; jelesül a' ketuk és kampul, melly kötelen függő kisebb gong-okból áll, 's a' kromo és bonang, melly kétsor kis tányérokból áll, mik egy faállványon elrendelvék. E' hangszernek hangja tiszta, 's a' harmonika hangjához hasonló. Egy más hangszer, mellynek szerkezete az üvegharmonikáéhoz még inkább hasonlit, gambang-nak hivatik. Ez bizonyos számú pálczácskákból áll, mellyek egy faszekrényhez erősitvék. E' pálczácskák vagy fából (gambang-kaju) vagy érczből valók (gambang-kansu). Mindkét esetben e' hangszeren kis kalapácskákkal játszanak. A' gambang harmadik neme tökélyesb 's elmésebben kigondoltt, mint a' föntebb nevezett kettő. Vékony ércztáblácskákból áll, mellyeknek mindenike két bélhúron fekszik, mellyek szintén egy szekrényke fölött vannak, de ugy kifeszitve, hogy e' táblácskák a' szekrényke széleit nem érik. E' szekrényben minden táblácska alatt van egy üres bambuszfaszelencze, a' kalapácscsal megütött táblácska hangját erősitendő. A' surabayai fejdelemnél, kinek magamat bemutattatám, valóban pompás művü illyen hangszert gazdag arany 's ezüst ékitvényekkel láttam. Javai innepélyeknél sok dobot vettem észre, de jóságra nagyon az europaiak mögött állnak. Szokás szerint kézzel veretnek 's hangjok gyönge. — A' javaiak kevésbbé ügyesek a fuvó és húros hangszerek készitése és azokon játszás körül. Elsők közt legrégibb 's legdurvább az angklong, mellyet az europai telepitvényekben ritkán, de az ország belsejében, főleg a' sunda-kerületekben, gyakran láthatni. Bambusznádszelenczékből áll, mellyek egymás mellé illesztvék, 's hosszaságuk sorban kisebbedik. Az egész hangszer panfuvolához hasonlit. Csudálatos fuvószert láték Madura szigeten, melly hárántsiphoz hasonlitott. Négy lábnyi hosszú vala 's négy madurai játszá. Hangjai hasonlitának a' fennkürtéihez (Hoboe). Mondják, hogy e' hangszer Bali szigetén nagy divatban van, 's valószinű, hogy e' sziget lakosaitól hozaték Madurára. A' saling és serdum, fuvolanemek, a' sruni trombitához hasonlit. Van azonban Javán euro-

pai trombita is és nasiri vagy salompret-nek hivatik. A' huros hangszerek közt említést kivált a' tjalempung érdemel, mellynek 10—15 hurja van, 's hárfaként játszák. E' hangszert főleg az előkelő javaiak használják. A' trawangsa és katjapie gitárunkhoz hasonlit, de mind a' hang-, mind a' finom munkára mind a' két hangszer mögötte áll. Rabab, hegedű neme, mellyet Javára perzsák hozának. Két hurja van, 's nyirettyűvel játszák. Hangjai magasak 's gyakorta igen tiszták. Ez képezi szokás szerint a' zenekar főhangszerét a' benszülöttek dramai mutatványainál. E' leirtt hangszerek nagy részét a' javaiak hangászkarul (gamalan) összeállitják, 's nézőjátékaikat és innepélyeiket igy dicsőitik. Egyesekre ezen összeállitások közül ismét különneveik vannak. Legtöbb hangszert foglal magában a' gamalan sakatin, melly csak nagy innepélyeknél használtatik. A' rendes hangászat, melly majd minden alkalommal zengedez, gamalan-manggang által tétetik, mit maga javai szolgám is gamalan kodok ugorek-nek (békahangversenynek) nevezett. Ezen elnevezés talpra esett, de egyszersmind az egyetlen elmésség vala, mellyet Sidiámtól hallék. A' hadi hangászat gamalan sruning-nek hivatik. — A' javaiak e' hangszerek közül mennyit köszönhetnek a' chinaiaknak, meg nem határozhatom. Különös hangszereket, mellyek a' javai chinaiak sajátjai volnának, nem vettem észre. A' javaiaknak van hangászattalentumuk; szenvedélyesen szeretik azt, 's az europai hangszerek használatát könnyen megtanulják. Csaknem minden földbirtokosnak vannak hangászai, kik mindig csak benszülöttek, és gyakorta türhetőleg játszanak. A' fejdelmek 's előkelő javaiaknak szintén van hangászkaruk. Lakomáknál nem egyszer volt örömem ismeretes europai daljátékokból darabokat türhetőleg előadva hallani.

Ismét egy csudagyermek! A' londoni polytechnicumban jelenleg egy zene-csuda hallatja magát, t. i. egy 3 és fél éves gyermek, ki atyjától zongorán kisérve, különféle olasz darabok részeit valóban csudás érzelem-kifejezéssel és pontossággal énekli, 's mellette a' nézők legnagyobb mulattatására a' külországi művészek testmozgásait majmolja.

Figyelmeztetés. — Jansa ur, cs. k. udv. hangművész Bécsben, kinek mesteri játszását a' hegedün két év előtt hallottuk városunkban, vissza térvén felső magyar országi utazásáról, Pesten mulat rövid ideig, 's jelen vasárnapon hangversenyt ad, mire a' hangművészet tisztelőit figyelmeztetni sietünk.

DIVAT.

Parisban sept. 20-ról következőt irnak — Az ősz teljesen beállván, a' reggel 's esti órák igen hivesek. A' könnyebb öltözetnemük helyt engedtek a' selyem, tafota, foulard ruháknak. A' Cazalernyőt nem sokára esernyővel cseréljük-fel. — Ruhák és kalapokon a' fodrozatok, szalagbokrok közdivatba jöttek; ugy a' zsinórdiszitmények 's általjában a' gombkötő, paszomány-munkák.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

81.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön october 8kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Az eltávozotthoz.

(Goethe után.)

Tehát valóban elvesztettelek,
O szép leány! elhagytál engemet;
Még a' szokott fülekben hangozik
Minden szavad, és minden zengeted.

Mint reggel a' vándor tekintete
Haszontalan mered a' légbe fel,
Midőn a' kék magasba rejtezett
Pacsirta dalt mélázva énekel:

Ugy száll nyugtalanul ide 's tova
Mezőn, bokron, 's erdőn tekintetem;
Téged hivnak kesergő énekim,
Térj vissza hozzám o szerelmesem!

B. József.

SZORGALOM.

Betűszedő és nyomó gép. — A' Journal des Débats szerint két franczia szintén betűszedő és nyomó gépet talált-fel, melly állitólag sokkal haszonvehetőbb leend annál, mellyet honfitársunk Kliegel talált-fel. A' feltalálók arra azonnal szabadalmat kértek.

Uj tégla-nem. — A' Journal du Cher szerint Dunle-Roiban Riffault ur nevezetes fölfedezést tön. Ő hamuszinű agyaggal a' téglának egy nemét készité, melly minthogy nem égettetik, hanem csak napon szárittatik, eredeti szinét megtartja, szilárd, és a' vizben felolvadhatlan, könnyebb más téglánál, de éppen olly kemény; 's légellenes.

RÉGISÉG.

Maltai régiségek. — A' legujabb maltai hirlapok igen terjedelmes és érdekes barlangokról beszélnek, mellyeket Creudénél (?), Maclubához közel, Valettától mintegy 6 ang. mföldnyire, találtak. E' barlangok sokáig valának óriási feldolgozatlan kőtömegekkel álozva, mellyek emberek által oda hordattaknak látszanak. Őszhó 24-kén itt egy darab föld csuszott-le 's egy háztervet, melly

3 osztályból álla, hozott napfényre. Ezen épület alapjai cyklopsszerűek valának, 's mind belől, mind kivül ezen épitésnem töredékeire akadtak. Találtak állatcsontokat, fazék-töredékeket, 8 csudás bálványt 's egy szobrot is, de mindnyáját megcsonkultan. A' bálványok hasonlitnak a' Pompejiban találtt Bachuséhoz, mellyet a' nápolyi Bourbon-muzeumba vittek. Egyet, melly terra cottából van, kivéve, a' többi mind maltai terra durából készült. Reménylenek még más egyebet is találni. Tudósok és régiségbuvárok e' barlangokat siroknak tartják. (Echo du Monde Savant.)

Amerikai régiségek. A' kopenhagai régiségtani társaság tavaszutó 16-kán levelet kapott Amerikából, miszerint Rio Janeiro környékén omladványokat találtak, tagadhatlanul bizonyitókat, hogy már Columbus előtt közlekedésnek kelle lenni északi Europa és Amerika között.

INTÉZET.

A' kaiserwerthi diakonissa-intézet.

Ezen intézet főleg a' jobb kórápolás rajnai Westphaliában régóta 's közönségesen érzett szükségének köszöni lételét. — Az apostoli egyház-diakonissák, kik a' község betegeit ápolni segiték, alkalmazásával mutatja, hogy ezen nagy szelidséget, türelmet 's kitartó szeretetet kivánó ápolás kereszténynők kezei között legjobban diszlik. — E' diakonissák több századig nagy haszonnal fáradoztak a' betegek, szegények, gyámoltalan gyermekek 's foglyok körül a' keresztény egyházakban. Megszünvén idővel hivataluk, utóbb e' hiányt a' kath. egyház irgalmas nőtestvérei törekvének kipótolni. De részint csekély számuk, melly csak kis mértékben elégitheté-ki a' jobb kórápolást, részint egészen vagy félig klastromos alkotmányuk 's elrendeztetésök egyházi szolgálatra, apostolok értelmében, nem alkalmazhatókká tevé. — E' hiányon ohajt segitni a' kaiserwerthi diakonissa-intézet, ápolónőket közelebbről rajnai Westphalia számára képezvén, kik minden hitfelekezetű betegápolásra szentelik magukat a' kórok lakásain vagy kórházakban, 's mint diakonissák, apostolok értelmében, munkálkodván, ezen ápolást egész ev. községeknek is szolgálva magukra vállalják. — E' képző intézet számára 1836-ban egy nagy, három emeletű ház véteték, melly czéljának egészen megfelel, mennyiben igen egésséges fekvése, 20. magas, téres szobája, nagy keritett udvara hátépületekkel; 's az udvar mellett majd ¾ holdnyi, fallal keritett kertje van. — E' házban 1836-ki őszhó 13-kán nyittaték meg a' kórintézet, mellyben azóta 7. diakonissa 60. beteget ápolt. A' Kaiserwerthben 's vidékén saját lakásaikon ápoltt bete-

gek száma 28. — A' kórházban 6 meghalt, 34 egészen fellábadt, 2. lényegesen megjavulva az intézetből elbocsátaték 's 17. az intézetben maradt. — A' sok eset közül csak egyet emlitünk. — Köln vidékéről egy fuvaros Kaiserswerthben rögtön altestgyuladásba esett 's a' fogadó udvarán fekve maradott. Innen halálos betegen az intézetbe viteték 's 14. nap mulva egészen helyreállitattván, gyalog mehetett honába.

A' már fölvétetett betegek számából 's nyavalyáik különféleségéből azt következtethetné valaki, hogy ezen diakonissa-intézettel összekötött kórháznak közönséges kórházul kellene szolgálni az egész kormány kerület számára; mi azonban nem ugy van, az intézet leginkább kórápolónők gyakorlata 's kiképzésére van szánva, 's 20. betegnél egyszerre többet be sem fogadott. De bármi tisztének tevé is az intézet, bizonyos számon tul betegeket be nem fogadni: még is samaritánus szállás akar lenni 's maradni, kivált elhagyatott 's undoritó betegek számára, kik több kórházból kizárattak, 's nem tudtak hova lenni. Illyen volt egy rákfenén szenvedő özvegy. Szegénységében kinél kelle segélyt keresnie? Nyomorában elveszett volna. Illy nyavalyásokat befogadni kötelességének ismeri az intézet. — Az ugyan némi bajba keveri az intézetet, hogy illy szenvedők sok költségbe kerülnek; 's még több terhet és fáradságot okoz az, hogy lábbadozók száma nem kedvező viszonyban van a' nyavalygókéhoz, mi kevésbbé diszes eredményt hárit az intézetre. De diszt szerencsétlenek rovására az intézet nem ohajt. Ez okért legkülönneműbb szenvedőket, szellembetegeket 's nehéz nyavalyásokat kivéve, más helyekről is jutányos fizetésért ezentul is fölveend.

Mi az intézeti belszolgálatot illeti, a' diakonissák ugy vannak felosztva, hogy egyik a' konyha 's háztartásról, egyik a' mosás's vászonról, egyik nő, másik férfi betegek körüli szolgálatról, egyik beteg gyermekek ápolásáról gondoskodik; 's e' foglalkozásban egymást koronként felváltják, hogy mindenikbe bele okjanak. — Férfi betegek körül járó ápolónő segitségeül van egy beteg ápoló, ki amannak kormánya alatt áll. — Thönissen tanár. az intézet gyógyásza, a' diakonissaságnak elméleti 's gyakorlati oktatást ad a' beteg test körüli bánásról Difenbach tanár 's professor könyve utmutatása szerint. — Ha a' városból vagy vidékéről fölvételeül betegek jelentetnek, ez iránt következő rend tartatik. Először az intézet gyógyásza meglátogatván a' szenvedőt, megvizsgálja, alkalmas e a' befogadtatásra. Igenlő bizonyitására egy vagy két diakonissa a' beteghez megy őt az átszállításhoz előrekészitendők. Azután áthozzák egy kényelmes, kipárnázott hordkosárban, melly olly hosszú, hogy benne egészen kinyujtózva fekhetik, és szél 's eső ellen véd-

ve van. A' kórházban, ha a' gyógyász meg nem tiltá, legott megförösztik, megtisztitják 's az intézeti kórruhákba felöltöztetik. Saját ruhája a' leltárban feljegyeztetik, kimosatik 's elbocsáttatásáig külön tartatik. — Mi a' betegek szellemi ápolását illeti, az ev. betegeket Fliedner hitszónok, 's meggátoltatása esetében Elberfeldi Ball J., istenészet jelölttje, ki mult évi nyárutó óta amahoz segédül adaték, látja-el. Azonkivül télutótól nyárhóig Duisbúrgi Josten W. jelöltt is segitett. A' kath. betegeket szellemileg Schmitz, kaiserswerthi segéd, ápolja. — A' diakonissák reggel, betegek reggelije után, 's este lefekvés előtt házi istentiszteletet tartanak az intézet más egésséges ev. tagjai társaságában. Fliedner igazgatója az intézetnek, ki az ápoló nőkkel, mi hetenként több este történik, tanácskozik. Egyszersmind oktatja őket az ev. betegek szellemi ápolásában; minek következtében valahányszor szükségét látják 's az egésség állapotja megengedi, alkalmas órákban a' betegeknek valamit felolvasnak; a' beteg gyermekeket pedig olvasás, irás és számvetésben oktatják 's beszélyek 's a' t. által müvelik. — Egy düsseldorfi nemes pártfogóné adománya azon karba tevé az intézetet, hogy szegény kisdedeknek karácsonkor kis ajándékokat osztogathat. — Azon elévültt nyavalyájú és sebészi betegek, kiknek egésség állapotjok azt megengedi, a' diakonissák által könnyű munkákban kellemesen foglalatoskodtatnak. — A' hasznos foglalkozások, mellyek az unalmat, sok külső és belső vétkek anyját, eltávuliták, a' betegek részéről külső kiszolgálásban tapasztaltt szeretet és szelidség 's a' szellemi ápolás, mellyben részesülnek, nem egy szenvedőnél jótékony benyomást hagytak maguk után. De az ur szeretetet, türelmet 's önmegtagadást is ajándékozott egy részről igen kellemetlen munkájokhoz a' diakonissáknak.

Az intézet, mire nem is volt felszóllitva, háromféleképp' reményli hasznosokká tenni a' diakonissákat, mihelyt többek kiküldhetésével rendelkezhetik. Először: egyes magánosoknak, kik családjok beteg tagjaihoz ápolónőt ohajtnak, diakonissát küldend, ki az intézetnek adandó csekély napi bérért az ápolást magára vállalja, 's annak végeztével a' diakonissa-intézetbe visszatér. — Másodszor: ollyan helyekre, hol segéd egyesület alakult, melly egyes betegek és szegényeknek háználi ápolására diakonissát alkalmazni akar, vagy egyesületet presbyterium képvisel, diakonissát küldend. — Harmadszor: azon segédegyesületek vagy községeknek, mellyek kór- vagy szegények háza kiszolgálásaul több diakonissát ohajtanak, mihelyt ezek elegendő számmal lesznek, azokat a' kölcsönös viszonyok megállapitása után átengedendi.

Az intézet előljárónéja eddig Fliedner neje vala, hanem csak addig maradand, mig a' diakonissák közül egy jó előjáróné kiválik. — Kórdiakonissákon kivül az intézet még 14. gyermekdiakonissát vagy tanitónőket kisdediskolák számára képezett. Ezek az intézettől csekély fizetésen kivül élelmet és szállást kapnak, 's üres óráikban segitnek az intézet háztartásában. Délelőtt 's után meglátogatják az intézethez közel levő kisdediskolákat, mire részint a' tanitónő, részint Fliedner által gyakorlatilag oktattatnak. Fliednertől hetenként nehány óraig elméleti oktatást is nyernek a' szükséges tanitás tárgyakban. Együttélésök a' kórdiakonissákkal, részvétök az intézet naponkénti istentiszteletében, önmegtagadást kivánó némelly munkákban 's a' házi fenyitékben nem volt áldás nélkül uj hivatásukhoz készültökre nézve. — Sokat e' tanitónők közül a' bonni, elberfeldi, düsseldorfi, langenbergi, elberfeld-ruhrorti, unterbarmeni, neuwiedi, gemarkei, wupperfeldi, clevei kisdediskola-egyesületek előkészülésül küldének ide. Örvendetes hatásuktól 's kisdediskoláikról a' düsseldorfi ev. kisdediskola-egyesület második évi tudósitása közelebbi felvilágositást közöl.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, oct. 1-jén, mint már érintettük Schodelné assz. rögtöni súlyos megbetegedése miatt a' „peleskei notarius" vétetett hirtelenében elő; mit habár némellyek rosz neven vettek is, de meggondolván a' körülményeket, bizonyosan megengesztelődhettek: mert illy rögtöni esetben előkészület nélkül többet kivánni sem lehet. A' jeles művésznének részvétre méltó állapotja sajnosan gyanittatja velünk, hogy egésségének teljes helyreállitása nem olly hamar történendik, 's igy talán sokáig nem részesülhetünk az általa nyujtható élvben; min annál is inkább sajnálkozhatunk, mert, mint hallók, Bátori Maria nemzeti operánk czimszerepében is készült fellépni. — 2-kán Lendvay ur mint vendég a' szinpadunkon először adatott „Enzio király" (szom. játék 5 felv. Raupach után Fáncsy) czimszerepében lépett ismét-fel kedvező sikerrel; jeles játékával Lendvayné ass. (Lucia) meghatólag egyesité a' magáét. — 3-kán „Fra Diavolo" opera került szinpadra; mellyben Erkel ur (a' czimszerepben), Konti ur (Kokburn), Felbér k. a. (Zerlina), Éder k. a. (Pamela) vivék a' fő szerepeket.

SZEGED, őszelő 25-én. A' korszerü haladás egyébb eszközei 's eredvényei közt, mellyek agg városunkban 1830. óta az üdves egyesületi szellem ihletétől eszmébe foganva 's létpontra állitva jelen évtizedünk lejártával látszinre kelnek: — kivivta kellő helyét a' magyar szinészetnek, mint nemzetiségünk 's müvetségünk leghatalmasb emeltyüjének, körünkbeni állandósitása. Komlóssy Ferencz, a' pesti m. szinháznál volt főrendező, a' közönség részéről havonkénti 12 előadásra 's 200 belépti jegyre 16.000 v. forintnyi évi biztositást nyert. Tanácsházunkkal még 1804-ben egybeépitett 's már az ala-

pitók szándékából a' nemzetinek számára alkotott szinházunk, jelenleg több czélszerü javitáson kivül uj butorzatával 's diszitvényeivel készen áll; — melly végre a' városi pénztárból, felsőbb helyeni jóváhagyás biztos reményéből 6000 v. ft. költtetett. A' közönség, ez érdemben nyilvánitott többszeri kivánatinak teljesültét, egyetértése 's törekvései legszebb diadalának tartja; a' pályán nem csüggedtek pedig érzetük legdicsőbbikével, hazafiságuk öntudatával jutalmazvák. A' mintegy 40 egyedü színészszemélyzet első föllépte f. év őszhó elsőjére tüzetett. — A' m. évi ősz óta nehány magánosok buzgólkodásából 's a' közönség némelly részének könyörületéből itt tengődött német színészcsapat főnöke Schaetzel Alajos, nehány nap előtt az n ürügy alatt, hogy Ujvidéken társasága jövendője iránt intézkedendik, eltünt; ma pedig társai u. m. Schaetzelné assz. Schaetzel Antal és Zimmerman l. a. is utána illantak. Társaik, kiket megszolgált bérük elfogásával égbekiáltó inségbe döntöttek, a' közönség, mellytől több mutatványra pénzt elölegeztek, házigazdák, vendéglők, kézmivesek, 'e mások, kiknél több ezerre rugóadósságot tettek, elfogattatásukat méltán ohajtják. Gaztettök előtanuságul szolgál nehány kivételesen csekély számú polgárinknak, mi méltatlan törekvés, a' már törvényszabta nemzeti irány ellenében egy korcs gyülevésznek pártolása. A' nevezett kolomposok hir szerint Szeben, Temesvár 's Baja városokban is hason csinyek nyomait hagyták. Molnár Pál.

KECSKEMÉTEN, őszelő 19-én az összes dalszintársaság által adatott: „notredame-i harangozó" regényes szinjáték 5 felv. előjátékkal. (Hugo Victor után Komlósi). -- A' főszerepvivők közül Komlósi Ida k. a. (Eszmeralda) tünt-ki leginkább. Az anyatermészet e' fiatal színésznőt megáldotta szellemileg és anyagilag szép, csinos külsővel és lélektehetséggel. Szavalási negédes hangja kellemesen hat a' hallgató lelkületére. Előadása szabályszerü. Csak törekedjék tovább is jól választott pályáján; mert a' színészet olly forrás, mellyből a' szorgalmas buvárkéz szünetlen szedhet ujabb meg ujabb drága gyöngyöket, Thalia kincstárát szaporitandókat. Kovácsi (Quasimodo) ur mind játékával, mind tiszta szavalásával kielégité a' közönséget. Benne a' tökélyes rút de szép lelkü harangozóra ismertünk. Igaz, egy izben, dühe legnagyobb kitörésekor, midőn boszút kiált-le az erkélyről Eszmeralda üldözőire, fenyegetvén őket, hogy: még nem ismernék Quasimodót, az egyszemüt, pupost 's a' t. — nyelve elsikamlott, 's nem kapván hamarjában szót magát „pajzánnak" is kiáltá. Komlósiné assz. (Gervaise) kellemetlen és szabálytalan szavalással bir. A' szavakat ott emeli-ki, hol nem kell, 's mellőzi ott, hol azokat kiemelnie kellene. Továbbá képtelen bár mint erőködjék is, érzést vagy tüzet szőni szavalási hangjába. Ezek olly kitünő hiányok, mellyeket ha a' különben ügyes K. assz. el nem simit — tetszeni nem fog. Azonban meglepő volt mindkét részről, midőn a' leány anyjára 's ez elveszett leányára ismer. Almási ur (Claudo Frello) nem illy szerepekre való. Szilágy ur (Phoebus), ha hideg játékát nélkülezzük, nem rontott; ugy a' kisebb szerepvivők sem; hanem Egressiné assz. (polgárnő) ne keresztelje-el szent Sulpiciust az eddig ismeretlen Supliciusnak. Az egész tetszéssel fogadtatott. Nézők szép számmal. Játék végén K. Ida k. a. és Kovácsi ur hivattak.

SZOMBATHELYEN, sept. 17-én Kovács Pál ismeretes vigjátéka „magának akart, másnak kért" 2 fvsban mulattatott. Feketéné assz. (Borcsa) helyén volt. Fekete ur (Vidor Gazsi) ha szerepét jobban betanulandja, 's nem kellend a' sugólyukra annyira figyelnie, több tetszést nyerhet. Egyébi-

ránt mai szerepében fiatalabbnak kell valla lennie. A' kertész szerepében Dézsi helyett Fitos lépett-fel, 's jól működött. Kálmán ur (Dörgényi) haladni látszik. Szuper ur (Józan Ákos) hagyja-el fatalis pösze-hangját, mi nála csak affectatioból történik; meglássa, igy a' müveltebbek izlését is kielégitendi. Az előadás után nagy fényes néma ábrázolatot hirdettek: „Flora innepe" czim alatt, de minden előleges ajánlat, 's dicséret mellett elmaradhatott volna. Az ámitgatást csak értik szinészeink! Mai ábrázolatjokkal, valamint multkori baletjekkel ugyan megjártak. Nézők alig ötvenen. — 10-kén „peleskei notarius" az igazgató jutalmaul (ismét jutalom!) került szönyegre. A' czimszerepet maga Fekete ur vivé. Nem lehet tehetségeit illyesekben el nem ismerni. Baczur Gazsit Fitos urban nem láttuk leghivebben képezve; kissé durvábbnak vártuk. A' köszöntő versek végét ugyan elbérmálta; volt ott csudálatos cadentia! Feketéné assz. (Tóti Dorka) teljes elégedésünkre játszott. Figyelemmel kisérők több előadáson át e' szorgalmas, szerény szinésznőt, 's benne széptehetségeket vettünk észre. A' legkülönbözőbb szerepek mélyébe hat, 's helyes felfogással alakitja azokat. Örömmel üdvözöltük őt a' jelesbek sorában. Othello személyesitését Dézsi urtól vártuk, de helyette Győrök lépett-fel, kinek leginkább állása megrovandó; testének alsó 's felső sésze egészen behajol félhold-alakjára. Dézsi (ifjú Zajtay) kitünöleg roszul, annyira, hogy köz-idegenülést támaszta a' nézők kebleikben. Augustina k. a. mindig ugyanazon gyenge. Ez uttal bizonyos Nagyné assz. is mint ujoncz lépett-fel; testalkata, hangja szinre alkalmas, tehetségei felől még nem szóllhatni. A' darabból igen sok jelenet kimaradt; nevezetesen a' szép juhászdal is, 's a' pinczében a' sötétség királynéjának megjelente. Közönség nagy számú.

KIS NÓGRÁD, f. e. őszelő. — Megyénk némbereinek (a' jó tettet soha számüző hö keblök) a' szenvedő közönség iránti részvétet 's bőkezüségöket legközelebb is tanúsiták; e' hó 1-sö napján B. Gyarmaton a' megyeház nagy teremében általuk adatott hangverseny jövedelmét a' tenger 's egyéb olasz országi folyamok által károsulttak felsegélésére forditák. — 17-iki estvén egy elsőbb rendü családokból alakult mükedvelő szinész-társulat e' czim alatt „a' köz jóra" emlitett városunkban a' megyeház alsó teremében „ikrek" czimü szindarabb előmutatásával mulattatá a' közjó előmozditására számosan egybegyüllt közönséget. — A' boltos segéd megjelenései ugyan annyiszor élénkiték a' nézőség figyelmét 's mindenki, nem tudván, hogy éltében a' szinpadot csak másodizben tapodja, ügyes alkalmazási módját legalább is egy évi gyakorlatának tulajdonitá. — A' mintegy fél kilenczre közelégedést nyerve befejezett szinészeti előadást a' tanuló növendékek tánczvigalma váltá-fel; melly, noha ott a' nőnemi gyengéd társalgás kellemeit élvezve, a' haza térőt napkeltig az elégültség ringatá édes álmaiba — számosabb lehete, ha mükedvelőink egy része a' keringőket sem vetve-meg, még az estve haza térvén vigadó városunkat el nem hagyták volna.

Német játékszin.

PESTEN, octob. 1-jén Graffina testvérek utószor adák athletai mutatványaikat. — 2-kán Hagn k. a. mint Heilbronni Katalin. — 3-kán pedig utójára (saját jutalmaul) a' „naplókönyvben" (Lucia) 's Iffland vigjátékában „szerelem falun" mint Margit lépett-fel a' nagy számú közönségtől mindenkor a' tetszés zajos bizonyitványaival elárasztva.

BUDÁN, sept. 29-kén az arenában elöszer adatott Nitzinger Adolf ur, hangászkar-igazgató részére „a' művész, holta után“ tréfa 1 fvsban Cosmartól. Megelőzé ezt énekekből, ouverturákból és Lanner keringőiből egybefüzött zenemulatság „innepies estvély“ czim alatt. — Octob. 1-jén a' várbeli szinpadon elöször adatott „asszonyok emancipatioja“ vigját. 3 felv. Marchland-től. — 3-kán Seydl Józs. és Windisch A. rendezök részére az arenában elöszer került szinpadra: „igy lehet hamar férjet kapni“ czimü bohózat 2 felvnsban Blum F.-töl, a' jutalmazottak zeneszerzeményeivel.

Külföldi játékszin.

Természet a' szinpadon. Egy cseklyebb parisi szinháznak igazgatósága szigorú költségkimélö rendszert alapitott, 's ennek következtében megtiltá azon szokást, miszerint a' szinészeknek a' szinpadon valódi bor nyujtatik. Egy Vaudevilleben, melly e' szinházban nem rég adaték, egy ivó-jelenet is jött-elö. A' szinész bor után kiált. Egy palaczk hozatik bor nélkül. — „Én nem üres üveget kivánok, hanem bort! — mond fennszóval a' szinész — fogd e' pénzt, 's hozz érette bort; mert látom hogy a' kopott igazgatónak pénze nincs.“ — Erre pénzdarabját szinpadra dobá, 's miután a' szinésznö, ki a' pinczérnét személyité, a' pénzt fel nem mervén venni, a' függönyök mögé surrant, folytatá: „hogyan! — igy tehát magamnak kell borért mennem. — Ti pedig — mondá sorsosaihoz — az alatt játszatok egy partie piquet-et, mig visszatérek.“ — A' közönség nem tudá e' dolgot mire magyarázni; mindazáltal várakozék, mig a' szinész karja alatt borral teltt két palaczkkal visszajött; ki az asztalra tevén azokat, a' sugó ládájához állott, mélyen meghajtá magát a' közönség előtt, 's illy tartalmú beszédet tarta: ‚uraim egy megbántást kivánok menteni, mellyben én mindazáltal részemről ártatlan vagyok. Azt kivánják, hogy előadásunk természetes legyen. De honnét jöjjön e' természetesség, ha igazgatónk a' legegyszerübb szerektöl megfoszt?! Én egy pohár Côte Rôtie-t igyam? arczom jó izlésétöl kiderüljön? — holott olly rosz italt adnak, melly arczom vonásait egészen elsavanyitja! — Játszhatom-e igy természetesen? Brunet, ha sántát kelle utánoznia, kövecskéket tön csizmájába, hogy természetesen sánthasson; és midön egy napon játszó társa karján meg kelle magát szurni, nem feledé ezt megkérni, hogy gombostüket dugjon köntöse ujjába — „mert — mond ö — valóban meg akarom szurni enmegamat, hogy annál természetesebben mutatkozzék!“ — Bizonynyal a' szinházi ügyekben Brunet teljes szavazattal birt, 's innét hiszem, hogy igazolva vagyok valódi bor kivánhatására a' szinpadon. Méltóztassanak tehát ez által önök kegyesen engem kimenteni, 's én kivánom 's remélem hogy ez után e' szinmüt hasonló hozzátét nélkül adandhatjuk.‘

DIVAT.

41-dik divatkép (Párisból). — Felruha selyemből legujabb divatszerint; ondinet alruha; cazal-ernyö; kalap és fejkötö virágokkal. — Bécsi divat oct. 1-jén: spenszer szálas bársonból paszomány-munkálatú diszitvényekkel; fehér mullruha hozzá, mellynek aljan két duzzanyos fodrozat, melyeknek mindenike felett rózsaszinü szalaggal keresztül vontt foszlány. — Virágos vagy himzett fehér mullruha széles lebegönyvel; a' felső testen himzett kis gallér. — Diszkalap creppből pleureuse-sel; diszfejkötö selyemtülből virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

82.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap october **11**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

A' kis fiú.

„Mért olly varázs az égkör
A' szép nap alkonyán?
Hisz' máskor csak tiszta kék;
O! mondd-el jó anyám?

Ki festi olly bibor rá
Az úszó felleget,
Melly lángözönlve tölti
A' földet és eget?

Jaj Istenem! be nagy ur
Be nagy hatalmu az,
Kinek körében illy nagy
Gyönyörfény áradoz.

Arany szegély disziti
A' felhő széleit;
Tán a' magas menyország
Itt veszi ékeit.

Tán a' kis angyaloknak —
Kik zengnek szent imát —
Ki hogy érdemli, Isten
Ebből varat ruhát?

Menyj jó anyám, az égre
Hozz bibor felleget,
'S készits belőle nekem
Ünneplő szép mezet.

Ha hozsz belőle nekem,
Olly jóvá változom!
Szeretni foglak, arczod'
Sokszor megcsókolom;

Imámat reggelenként
Szód nélkül végezem,
Letérdelek, 's az égre
Felkulcsolom kezem'.

Ha éhezem, sirással
Nem kérek kenyeret,
Okos leszek beszédben
Ha hozsz vendégeket.

'S ha majd jól futni értek,
Karom megizmosul,
Egy percz alatt parancsod
Szavadra pontosul.

„Elég! te kis sovárgó
Szörnyű kivánatod;
Mostan miért esengél,
Azt meg nem kaphatod.'

Nagy Isten az fiúcskám,
Ki azt müvelheti!
Jókat jutalmaz ő', és
A' roszat bünteti.

Az Istené—ki mindig
Körüled őrköde,
'S ruhád nem lészen — a' szép
Felhő bibor köde.

Ebből lesz a' setét ég —
Döreje borzalom! —
Ebben fogantatik meg
Villám és jéghalom.

Az átkos ember és a'
Gonosz gyermek bünét
Ez szokta ostorozni
Ledörgve vad tüzét."

O! hát ne bántsd anyám a'
Pirosló felleget;
Megverne téged Isten,
'S megverne engemet.

Raposa.

RÉGISÉG.

Lyciai régiségek. — Miért nem ment már több classicailag képezett tudós kis Ázsia beljébe? — Ez valóban a' legdúsabb ország, mellyet képzelni lehet. Én nevezetesen a' kis, de jeles lyciai tartományra szoritkozám, 's három hónap alatt sok gyümölcsöt szedtem; mindazáltal sokat az utánam utazó férfiak szorgalmának engedtem-át. Ez utamban hét régi lyciai várost találtam-fel, mellyeknek neveit számtalan felirások és pénzekből kitanulám; mindazáltal nagy mennyiségű várak és városok névtelenek. Ön örömemet nem is képzelheti, midőn e' városokban mestermiveket és más tárgyakat találék, mellyek egy régiségbuvár előtt érdektelenek nem maradhatnak. A' munkák látszólag még Krisztus születése előtti negyedik századból valók, 's Homér 's Herodot némelly érthetlenebb helyei magyarázataul szolgálhatnak. Egy sziklatornáczban négy tájfestvény idomú vázlatát lelém a' régi városnak basreliefben, mellyek a' régi görögök idom és falelkészitéséről csalhatlan tanúságot adnak. Egy más helyen Xanthus völgyében Bellerophonnak a' Chimaerával küzdése képeztetik; tovább mythologi és családi csoportozatok művészileg dolgozva, 's eddig érintetlenül maradt szinezettel; de legnevezetesebbek a' szép alakok és csoportozatok, mellyek mindnyájan,

mint az Etruskok, nevüket lyciai nyelven, részint görögön is hordják maguk felett. Éppen igy egy obeliskról 250 sornyi lyciai betűvel irott felirást másoltam. Egy része két nyelven 's kitünő szép betűkkel van irva. Ezeknek lenyomatát papirra is tevém, mi által a' betük bizonyos alakját nyerém, mi a' számtalan többi felirás elolvashatását némelly városokban felette könnyitendi. Kétségkül jelenleg a' nyelv felvilágositására anyaggal birok. Tapasztalám, miszerint sok ritka pénzdarab ugyan azon lyciai felirású és más jellemszerü hasonlatosságra némellyek, de különösen a' régi Pinara város pénzeivel a' város nevére és hasonlatosságára, az értők itélete szerint tökéletesen egyenlőknek mondatnak. A' városok Eyreaud, Cadyanda, Sidymeus, Massicitus, Calyinda és Gagae pénzeikkel együtt már talán két ezer éve, hogy elsülyedtek. Én önnek egy geographiai ujdonságok lajstromával, két tó és olly folyók leirásával, mellyeket én 200 angol mértföldnyi távulságra kisérék, szolgálhatnék 's pedig olly helyeken, hol földabroszaink fehér hézagot mutatnak.

INTÉZET.

A' kaiserwerthi diakonissa-intézet.

(Vége.)

Sürgető szükség levén, hogy börtönökben levő nőfoglyok számára is keresztény fogolyápolónők képeztessenek, mihez az itteni ev. menedékhely jó iskolául szolgál, 's némelly nagyobb városok és ev. községek keresztény szegényápolónőket élénken ohajtván, reményli az intézet, hogy jövendőben illy harmadik 's negyedik osztályú diakonissákat is képezhetend, kisebb helyeken a' szegény- és kórápolást egy diakonissa is elvégezheti. — Az intézet első évi költségei és szükségei tetemesek valának. Termesztményeken kivül bevett 6435. tallért 's 6. $\frac{1}{12}$ sz. gr., kiadott pedig 6671. tallért 28. sz. gr. 's 8 fill. Előre kiadása tehát 236. tallér, 22. sz. gr., és 2 fill. — Munkálkodását az intézet minden legkisebb pénzalap nélkül kezdé; de közelről 's távulról egyesek és asszonyi segédegyesületek adományaival jelesül segitteték. Azóta felsőbb pártfogásban is részesült az intézet. — Emlitetlenül nem hagyhatjuk, hogy a' diakonissa-intézetnek rajnai Westphaliában mindenfelé közhasznúvá tételére, rajnai Westphaliában keresztény betegápoló ev. egyesület alakult, mellynek igazgatósága gr. Stolberg főelnök, a' rajnai és westphaliai tartományi synodus két elnöke, Grüber tanár barmeni 's Nonne schwelmi hitszónokok, Snethlage unterbarmeni superintendens, Lange duisburgi hitszónok, Ebermeier tanár kerületi

sebész, Hymmen földbirtokos, Göring düsseldorfi gyártulajdonosból 's a' t. áll, kik Fliednerrel együttmunkálandók, mihelyt a' legfőbb hatósághoz beküldött alaptörvények helybenhagyatnak. — Pénzsegélyre levén szüksége az intézetnek, minden emberbarátot jótékony adakozásra felszóllit. De még több diakonissára is van szüksége, hogy azokat betegség esetén a' folyamodókhoz küldhesse. Fölkeres tehát az ev. községekben több jámbor 's erős hölgyeket és izmos özvegyeket, kik közelebbi kötelességek által lekötve nem levén, hatáskört ohajtanak, mellyben felebarátaik javára az urnak szolgálhassanak, 's erejök és tehetségeiket hasznosakká tehessék.

Mi a' kördiakonissa-hivatal külső föltételeit illeti, megkivántatik, hogy azok, kik magukat arra szánni akarják, 21. évnél idősbek és egésségesek legyenek, olvasni 's irni tudjanak 's próbául és tanulásul 6. hónapot a' diakonissa-házban töltsenek, mi alatt szabad élelmet és szállást kapnak. Ezen próbaidő elteltével, ha betegek körüli szolgálathoz hajlandók 's alkalmatosaknak érzik magukat, 5. évre beszegődtetnek 's ez idő alatt szabad élelmen, szálláson és házi ruházaton kivül egyéb szükségeik födözésére évenként mérsékelt fizetést kapnak. De fontos okok ezen 5. év lefolyta alatt is alkalmat adhatnak e' viszonyból kilépésre. Ha ez idő alatt a' betegápolásban szolgálatra elképtelenültek, 's módjok nincs, ápolásukról erejéhez képest jövendőre is az intézet gondoskodik. — Több oldalról kérdezteték az intézet: ha törvényhatóságok vagy magánosak lakhelyeik számára betegápolásra alkalmas személyt kiképeztetésül küldenének, vagy ha illy személy önszántából az intézetbe jőne családja számára tanulni a' kórápolást, illy személyt befogad 's kiképez-e az intézet? E' kérdés igeneltetik, de azon föltétel alatt, hogy az ollyan a' házi rendnek alávesse magát. — Azokban, kik kisdediskolákban tanitónők akarnak lenni, egésséges testen 's keresztény gondolkozáson kivül a' szokott elemi ismeretek, gyermek-szeretet 's ének hajlam kivántatik. Ha módjok nincs 's élelempénzt érttök kisem fizet, tanulás ideje alatt az intézet nekik élelmet és szállást szivesen ad. Azután, ha ügyeseknek mutatkozandnak, az intézet rajta lesz, hogy mennyiben tőle függend, illő hivatalhoz jussanak.

SZOBRÁSZAT.

Adakozások Kölcsey' emlékére.

VII. Közlés.

Kapy István urnál Sárosban: Péchy Benjamin 2 ft, Rolly Sámuel 2 ft, Szulyovszky Gusztáv 2 ft, Máriássy 2 ft, Csukar János 48 kr, Berzeviczy Emánuel 20 kr, Büdes Kuthy József 20 kr, Dobacs Edvard 20 kr, Munkáchy And.

20 kr, Kukemezey Mihály 1 ft, Gombos Kálmán 1 ft, Sztankay József 1 ft, Hrabiczy 1 ft, Dessewffy József 20 kr, Semsey Albert 1 ft, Simonffy Sámuel 20 kr, Berthoty Lajos 20 kr, Hodosy Ambrus 2 kr, Ruszolaviczy Edvárd 20 kr, Balpataky Ambrus 20 kr, Semsey Pál 20 kr, Hedvig Erneszt 1 ft, Rolly Antal 1 ft, Bornemisza Sándor 40 kr, Bornemisza Ágoston 40 kr, Ujházy László 5 ft, a' gyüjtö maga 2 ft. — Öszvesen 27 ft. 48 kr. p. p.

Péczely József urnál Debreczenben: Szoboszlai Pap István 2 ft, Steinacker Gusztáv 4 ft, Kerekes Ferencz 1 ft 12 kr, Zákány József 2 ft, Erdélyi József 2 ft, Aranyi István 1 ft, Vecsey József 2 ft, Csécsi Imre 2 ft, Kalós Móses 1 ft, Sarkadi Mihály 1 ft, Papszász Amalia 1 ft, Papszász Kati 1 ft, Papszász Jolánta 1 ft, Kovách László 24 kr, Kálmánczhegyi Gábor 1 ft, Vámosy Károly 2 ft, Simonffy Dániel 2 ft, Gerzsenyi Gábor 1 ft, a' gyüjtö maga 4 ft p. — Öszvesen 31 ft 36 kr pengöben.

Sréter János urnál Nógrádban: Baloghy Mihály 1 ft, Baloghy Lajos 1 ft, Diószeghy Tadé 1 ft, Fajnor János 20 kr, Farkas Károly 1 ft, ifj. Gellén Imre 40 kr, Repeczky Ferencz 1 ft, Jankovics László 1 ft, Frideczky 40 kr, Szakáll Antal 40 kr, Plachy Károly 40 kr, báro Podmaniczky Mihály 5 ft, Desseöffy József 2 ft, Desseöffy Otto 1 ft, Szontagh Sámuel 2 ft, Szerémy Antal 1 ft, Prónay János 1 ft, Préni Elek 2 ft, Szontagh Ferencz 1 ft, Mocsáry János 1 ft, Szontagh István 1 ft, Folkusházy József 20 kr, Csemiczky Edvárd 40 kr, Kalmár István 20 kr, Baloghi Elek 3 ft, Baloghi László 1 ft, Szentiváni Károly 2 ft, M. Hortense Apostolesa 40 kr, Sréter Horácz 1 ft, Somogyi Károly 1 ft, a' gyüjtö maga 5 ft. — Öszvesen 42 ft, pengöben.

E' VII. közlési öszveg 101 ft 24 kr pengöben.

Pest sept. 25. 1840. *Bajza József* m. k.
a' Kölcsey-eml.-társ. jegyzöje.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, octob. 5-én „örökké" vigjáték 2 fvsban. Irta Scribe, forditotta Csató Pál, a' magyar tudós társaság költségén. Hogy a' sok „az én, a' te, az ö" e' forditó által csuszott volna a' dárabba, kétkednünk annyival több ok van, minthogy Csató ur csinos nyelvét ismerjük; 's igy az azokat halmozva használtt Udvarheyi ur (Vámai) annál megrovandóbb, minthogy örökös akadozásával szerep-nemtudását világosan elárulá. Udvarhelyi urnál, ha töle kérdettnék: „barátom, mikor fogod szereped' nem tudni?" az „örökké" igen helyesen lenne alkalmazható. Mathilde szerepében Hubenayné assz. lépett-fel vendégképp'. A' kisded termetü de csinos színésznö mindjárt elsö fölléptével kellemesen lepett-meg bennünket tiszta, csengö, érhetö hangja, helyes szavalata 's illedelmes játéka által; ámbár helyzete annál kényesebb volt, minthogy e' szerepet a' közönség tetszését nagy mértékben biró Lendvayné assz. szokta adni. De a' közönség ujan bebizonyitá, miként az érdemet méltányolni tudja, 's öt többszöri zajos tapsok 's elöhivásokkal buzditá. — Szilágyi ur (David) szerepében a' mintegy házi butorrá váltt régi cseléd-nek classicus képe volt. Ezt „Arlequin mint csontváz" némajáték követé, melly szintén tetszett. Nézök nem nagy számmal ugyan, de az egész nap tartott kellemetlen idö mellett még is szépen. — 6-án „tündér-lak" daljáték 2

fvsban. Irta Egressy Benjamin zenéjét szerzette Szerdahelyi József. A' szép számú közönség elégültten oszolván-el, Szerdahely (Farkas), Joob (Lajos), Egressy (Ferencz) urakat, 's Felbér M. (Marcsa), Éder Luiza (Laura) és Szathmáry K. (Zsofia) kisaszonyokat tetszés árjával ömlesztéel. — 7-én „falusi egyszerüség" vigjáték 4 fvsban. Töpfer után Nagy Ign. a' magyar tudós társaság költségén. A' darab különösen jól 's egybevágólag adatott, mit nagyon segitett-elö a' vendégképp' föllépett Lendvay (Caesar) ur Hubenayné assz. (Sári) ujan szerzödött tag (e' szerzeményhez, melly valóságos nyereség, az igazgatóságnak szerencsét kivánunk) 's Szentpétery ur (Morgi) élethü játéka. Nézök szép számmal. 8-ra „intermezzo" volt kijelelve.

SZOMBATHELY, sept. 20-án egy vasárnapi darab vétetett elö, mint hallók, az igazgató müve: „Sobri" élök történetén épült, eredeti, banditai, nagy, viggal elegy nézö játék 3 fvnsban; 's telt szinteremet szerze. A' czimre nézve, mint látjuk, ugyan csak semmi sem hibázott, hogy minél nagyobb közönséget csöditsen-be; de lássuk a' darabot, 's elöadatását. Sobrikat hazánkban szégyenlenünk kellene, nem pedig még szinpadra léptetni. Azért ha Fekete ur hajlamot 's tehetségét érze magában szinmüirásra, ne vesztegette volna idejét, mindenét e' jelen silány alkatra. Az egész valóságon épül, tehát erkölcsi irányzata kitalálható; Sobri szép alakban tünikfel: rabol a' gazdagtól, ad a' szegénynek. Benne meg akarja mutatni a' szerzö, hogy ez elvetemültt emberek köztt is vannak, kiknek sziveikben minden szikra a' jó iránt még nem aludt-el; kik helyzetüket inkább a' vak sorsnak, esetnek köszönhetik: mert Sobri bár haramia, de valóságos jó ember. Társait kiméletre inti mindenki iránt, de minden jószivüsége mellett is azon parancsot adja nekik, mielött üldözöik kezeibe esnének, egy golyóval nyissanak utat a' tulvilágra; mit maga szépen meg is tett, bár pisztolya ma csötörtököt mondott. Egyébiránt is a' darab unalmas; sérti a' jobb izlést: mert az asszonyi nem ugyan gonoszul le van rakva benne; tökélyetlen, minthogy a' mellékesemények egészen oldatlan maradnak. Némelly helyes ötlet teszi némileg érdekessé. Feketéné assz., Dézsi ur legjelesbek valának. Fekete ur szintén jó; Kálmán ur (Sobri) türhetö. Szuper ur mint Pap Andor is bohócz akart lenni. Mit akar ez ember? tulzásai valóban túlfeszitik béketürésünket. Nagyné assz. ha színésznö lön, szokjék a' tanuláshoz. Vagy olly kényelmes életet vélt e' pályán találhatni? Hibázik. — 21-kén Kálmánné jutalmaul „Borgia Lucretia" szomorújáték volt a' társaságnak utósó elöadása. Városunkat, ugy tetszik, a' végre szemelte-ki igazgató ur, hogy szüntelen jutalomjátékokat adjon. Nekünk ugyan mindegy, de tizenhét elöadás köztt ötöt sokalhatunk. A' jutalmazott a' czimszerepben, 's Dézsi ur, mint Gennaro, tevék leginkább kellemessé az estet. Ez utóbbi nyugodt, kiszámoltt játéka tragicai szerepekben nem maradhat hatástalan. Anyja utáni vágyódása, a' fiúi szeretet olly hiven tükröződék benne, hogy szerepét önsorsával szorosb összefüggésben hittük lenni. Kálmán ur (Alfonso) játéka legjobbjai közé tartozott. Fekete (Maffio Orsini), 's Keszi (Gubetta) urak hatással müködtek; azonban Szuper ur ismét mindent viggá akart tenni. Hátul a' kakasülön néhánynak tetszett ez, 's ö erre hévbe jött; de tudjameg, bogy a' miveltebbek helyeslését nem érdemlette. A' Szerdahelyitöl szerzett bordal nagyon roszul sikerült. Színészeink mind rekedt torkúak. Elöadás közben 's végével Kálmánnénak három (!!) koszorú dobatott-be, egyik következö versezettel, melly a' teremben szétosztatott:

Kálmánénkhoz.

Üdvözlünk o honunk kecses virága,
Körünkbe ki édent varázsolál:
Midőn feltünt művészeted világa,
'S az árva lét kietlen pusztasága
Helyébe kéjvilágot alkotál.

Ha kebleden a' tiszta érzelem
Malasztos árjai hullámzanak,
És túlröpülve a' jelen köréből
Szellemvilágod anda rejtekéből,
Bájos ajkid mély bút sohajtanak; —

Vagy ha vigan lebegsz az élvezet
Kéjekre intő árjai körül
Művészeted nyujtván rokonkezet:
Minket veled mindenha elvezet,
Veled keserg szivünk, veled örül.

Vedd o e' dalt! — igaz magyar szivek,
Kikhez buzgón törekszel szóllani,
Nyujtják — bár a' magasztos érzetet,
Mit szünkbe ültetett művészeted,
Csak érzeni lehet, nem dallani.

Nézők szép számmal. A' társaság bucsúvétele, melly hirdetve volt, elmaradt. — Ezzel elvégzém az előadásokról szólló jelentésemet: mielőtt azonban végképp' elnémulnék, a' társaságról és egyéneiről is különösen, mint igértem, röviden szóllandok. Áll a' társaság tiz férfi, 's hat nő-tagból. Dézsi a' nemzeti szinház rendes tagja, mint vendég, játékára nézve mindnyájokat tagadhatlanul felülhaladja. Tragicai szerepekben kiváltképp' otthonos, játéka természetes, erőtetés nélküli; vigjátékokban jóval alább áll. Dézsit szerencsétlennek hallottuk, 's tán ezért önsorsával egyező öszhangzó szerepet hivebben személyesit. Saluzzo Coronában Savigliano, korona és vérpadban Ethelvood, Terézben Savigny, Szapáry, 's Borgiában Gennaro legsikerültebb szerepei voltak. Vigdarabokban inkább ajálhatjuk neki az öreg szerepeket. Utána következik Fekete ur, ki ellenben vigakban tündöklik. — Természet és müveltségben mint Mercur, tündérlakban Farkas, 's végre mint peleskei notarius legnagyobb hatást gerjeszte. Azonban néha komolyabb szerepeket is jól visz, p. o. Ráb gyászvitézt. Fitos ur jó comicus, 's annál roszabb tragicus. A' fiatal keresztanyában Jeant tökélyesen adá, 's nagy világ divatjában mint inas példaképül állhatott. Szuper ur is comicus akarna lenni, 's majd mindenhol, mi által az egészen csak ront. Bohócznak inkább beillenék. Keszy ur Szapáryban Hamzsabéget legtökélyesebben adá; egyébiránt napja már lehalad, szorgalma veszni, hanyagsága növekedni kezd. Kálmán ur kiáltozásai eleintén nagy idegenséget támasztottak iránta, de később tapasztaltuk haladását. Györök ur mutat tehetségeket, de nagyobb szerepekben nem láttuk, 's jól tudjuk, nem egészen az igazgató hibájából. Behatunk ám mi a' magános kabinetekbe is, hol Gy. ur egykor azt mondá: „a' színésznek, ha már állandó fizetésre szert tett, dolga jó; mert nagyobb szerepeit pár forintért mások örömest felvállalják.“ — A'

többieket gyengéknek ismerjük, csak Fehér ur mutatkozék néha tehetősbnek. — A' hölgyek közt Kálmánné 's Feketéné osztják-meg az elsőségi koszorút. Amaz tragicai művekben inkább ragyog, mint egyebekben. Mint Saluzzo Corona, Houvard Katalin, Teréz, leginkább érdemel dicséretet; de nehány vigszerepben is jeles volt; névszerint a' vallomásokban mint Julia, nagy világ divatjában Paulina, 's mint fiatal keresztanya. Szép termete közkedvességűvé teszi. Utóbbi Griseldis, gyászvitézekben Rózsa, tündérlakban Marcsa, peleskei notariusban Tóti Dorka szerepeit művészileg adá. Közönségesen öt utána helyzik Kálmánnénak, de részrehajlatlanul állítható, mindenik saját körében egyiránt jeles. Antonia k. a. szerencsével haladhat, de Augustina k. a.-nak jó akarólag tanácsolhatjuk, vegyen bucsút e' pályától. Hangja gyenge, mozgalmai erőtettek, nem szinre valók. Nagyné assz. 's Etelka k. a. jobbadán ismeretlenek előttünk. Bir tehát a' társaság nehány lelkes egyénnel, kik a' müveltebb közönség várakozását kielégithetik; azonban nagyobb szinművekre gyengék diszitményeik hiánya miatt, daljátékokra pedig egészen képtelenek. Itt létük óta három kopott függönynél egyebet nem láthatánk. Erkölcsi szempontból városunkban panasz nem hallatszék ellenök, mi vándor társaságoknál nem kis ujság. Igy tehát bucsút véve szinészeinktől, buzgó szivvel ohajtjuk: kisérje a' művészet nemtője őket nehéz pályájukon; mutassa-ki a' czélszerü haladás ösvényét; kevesitse az akadályokat; segítse küzdéseikben, hogy minél előbb érhessenek a' czélhoz; hol ha nem koszorúzott fővel is, de békes öntudattal elmondhassák: „nehéz hivatásunknak emberei vagyunk.“ Heténi.

HANGÁSZAT.

Vasárnap, oct. 4-ikének déli óráiban igen érdekes zenemulatságnak voltunk részesei. Ugyan is Jansa Lipold ur, a' bécsi conservatorium tanoka a' nagy redutterem csarnokában magán-hangversenyt adott, mellyre mérséklett számú ugyan, de válogatott közönség jelent-meg. Részei a' hangversenynek voltak: 1) Adagio és Rondo a' D dur hangversenyből; szerzé 's játszá Jansa ur. 2) Dal, éneklé Ufer k. a. 3) Nagy Sonate A-ból, zongora és hegedüre; szerzé Beethoven, előadák a' versenylő és Erkel Fer. urak. 4) Dal; éneklé Konti ur. 5) Caprice hegedüre, szerzé és játszá Jansa ur. Versenylő urat már ismerjük korábbi időkből, mint igen jeles hegedüst, 's most még több mélységet, még több kedélyt és poesist találunk játékában mint akkor. Ő nem ujjficzamító roulade-ok, futások 's több illy bakugrásban keresi a' művészetet, hanem az előadás tisztasága 's valóságában. Nála semmi hiú csillám, nála minden tiszta, tömör arany. További hangversenyeit feszült figyelemmel várjuk.

DIVAT.

Parisban is érzik a' kellemes őszi napok multát 's minthogy mindenki fázik, a' könnyű öltözet helyét nehéz atlasz és bárson váltá-fel, mellyeket az ékes világ, mint látszik, télre is megtartand. Kalapot selyemből 's csipkével kedvelnek. A' kasemir sáwl szintén kedvelt divatczikk. Jobb izlésüek himzett batiszból 's valenczi csipkével ékített pongyola-fejkötőt bordanak, mellyhez még csinos előüng (chemisette) és háló köpeny járul. A' himzések általában napi renden vannak; igy a' virágokkal vetélkedő marabout 's egyéb nemű tollak is.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

83.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön october **15**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

A' haldokló.

Egy gyenge pillanat, 's e' porhüvelynek
Lelkem lerázza zárait.
Csak egy lehellet, 's a' halál lezuzza
E' hustorony törtt romjait.
Nőm édenem, nőm éltem élete,
Leheld-be véglehelletem',
Leheld-be véle lelkemet, ugy is
Pókszálon ing már életem!
'S ha egykor elröpitenéd
Szűdből emlékemet,
Fiunknak arczvonalmain
Lelendsz-fel engemet.
O ne felejtsd, ha nem leszek,
Ha éltem elhala:
Hogy jó férjed vala!
Hazámnak serdülő reményvirága,
Ki mindenem valál nekem,
Kit jó anyádért, értted őt 's az Istent
Olly hőn szerettem: gyermekem!
Keblemre jöjj, alattad haljon-el,
Te halld szűm végütéseit;
Tapintsd ez üteret, kezed között
Érezd bucsú-veréseit!
Nézz rám, te altass engemet
Szemed czikájival,
Szemedben hunyjon-el szemem
Haló sugárival.
Szeress Istent, hazát, anyát,
Tiszteld emlékemet,
Ha sirrög betemet.

Szóll, 's elhal ajkin a' szó, mint világzaj
A' légben néma éjeken.
A' szemsugár kihuny, mint búcsuzó nap
Haló sugára fellegen.
'S végszózatával véglehellete,
Benn lelke, 's evvel élete
Nejének ajkaiban fullad-el.
Eláll a' mellnek érzete;
Szemén a' végsugár fija
Tekintetén hal-el.
A' kis fiú alatt ver-el
A' horpadott kebel,
Utere áll — ver, 's csendesül,
Szünik, nyugtot talál,
'S örökre igy megáll.

Gigler J.

SZOBRÁSZAT.

Lapeyrouse szobra. — Albiban, du Tarn megye fő városában, a' világ szerencsétlen körülhajózójának, ki itten született, szép emlék emeltetik. A' franczia kormány e' czélra 4000 frankot határozott.

ÉPITÉSZET.

Walhalla.

Számtalan idegen, német, olasz, franczia, angol látogatván-meg Regensburgot, honnan azután a' Dunán lefelé utazás a' bajor-würtembergi gőzhajókon Linczig történik, onnan pedig az ausztriai gőzhajókon Bécsig, Pestig 's a' t. alig lesz közttök csak egy is, ki azonnal ne kérdezősködnék a' Walhalla nevű műemlékről, 's azt ne vágyódnék valóságban megtekinteni; legyen bár, hogy az két órányi messzeségre esik is a' várostól. Én is kiváncsi levén e' koloszt megtekinteni, egy éppen a' vendégházba érkezett társasággal bérkocsit fogadva, f. e. junius 2-kán ebéd után azonnal utnak indultunk. Kellemes nap levén, keresztülkocsizánk a' nagy Dunán épitett hires kőboltozatú regensburgi hidon, 's igy a' Duna balpartján fekvő Stadt am Hof diszes külvárosba jutottunk, mellyre következett az ugy nevezett Steinweg, melly nehány házsorból áll a' sz. Háromság hegyhez támaszkodva. E' hegyen épült egy csinos templom temetővel együtt, 's ez éppen azon nevezetes hegy, honnan az Ausztriaiak 1809-ben, hogy cseh országba visszavonulásukat fedjék, az ott felállitott batteriakból Stadt am Hof külvárost összelövöldözék, hogy ez által a' Francziák előre nyomulását 's átjövetelét a' hosszú hidon gátolják. E' hegyről szép kilátást nyertem a' városra 's a' vidékre. — Kiérvén a' házak közül, a' Regen nevű folyóvizen, melly mindjárt a' Dunába szakad, vezet-keresztül egy járomhid, mellyen átkocsizva Reinhausen helységet értük, 's innen folytatva utunkat, végre Donaustauf mezőváros falai között voltunk, melly Thurn és Taxis herczeg Wörth nevű uradalmához tartozik. E' mezőváros igen élénk, miképp' a' herczegi udvarnak nyáron ott tartózkodása, ugy azon számos idegen által is, kiket a' Walhalla ide édesget, honnan a' tovább menet gyalog történik. A' hajdani vár romjaihoz türhető út vezet. Annak egykori kerületét, az előudvarokat, a' várkapukat 's őrtornyot még ki lehet ismerni. Innen a' kilátás valóban olly fölséges, hogy eleintén a' Walhallát e' helyre állitni szándékozának.

Egy hegyen, melly tölgyektől van koszorúzva, a' német gongolkozásmód symbolumától, 's mellynek tövénél a' hatalmas Duna-

folyam csörgedez, 's ennek viztükre fölött 304. láb magasan kiemelkedve, — az atyafiságos szomszédságból, hol ez származását vette, hozván köszöntéseket—észak felől bolt-alkatban emelkednek dombok, mellyek a' nagy terjedtségű cseh erdőkig nyulnak; dél felől elsuhanva bajor ország áldott sikjain, eléri a' vizsga szem a' magas hegyek hóval boritott csucsait; nyugot felől legelőbb is az összeomlott Stauf várlak omladékait, — 's a' tőle két orányira eső Regensburgban, Bojoaria herczegeinek első lakhelyében, a' csaknem kőszirt fölött emelkedő basilika-kuppolát, — e' helyen környezve a' német herczegségek képeitől, német erőtől, isteni félelemtől, 's a' művészettől, — fekszik Walhalla — a' hősterem, a' német hősek dicsőségtemploma; olly épitvény, melly még akkor is, ha a' hegyoldalak lesülyednének észak 's délfelé, 's a' láthatár még tizszeresen tágasbulna, 's egész német birodalom itt feküdnék — még sem volna képes összes tartományaiban hasonlót felmutatni. 'S egy illy emléket alapita Lajos, bajor ország mostani kedveltt királya!

E' fejdelem, ki már fiatalságától fogva a' haza közjaváért 's becsületéért élt 's halt vala, egyesité a' legnagyobb német herczegek, vezérek, bölcsek, művészek, 's tudósok képeit egy közös lakhelyen. Gondos szigorúsággal vétetett tanácskozásba nagy férfiak által a' halhatlanok választása; eszesen szemezteték-ki a' hely, 's már számos mellkép—egyáltalán fehér márványból 's összesen német művészeknek dolgozataik, — bevégezve állottak, midőn az akkoron még koronaherczeg 1821-ben az épitvény valósitását, mellynek mind e' képet kelle befogadni az általa helybehagyott terv szerint, a' hires Klenze Leo udvari architektusra bizta. Még azon évben kezdetett-meg az egyes részek végrehajtása az untersbergi márvány bányákban Salzburgnál, 's a' lipcsei ütközet tizenhetedik év napján — 1830-ki october 18-kán — tétetett-le ünnepiesen a' talpkő. 'S most — milly tájkép szökik a' vándor szemébe! E' hegy csucsán egy nagyszerű templomot vesz-észre fehér márványból, érdemes csarnokát a' megdicsőültteknek, hatalmas doriai oszlopokon nyugvót, 's környezettet a' hegy lejtősénél cyclopi falaktól, mélyen lefelé pompás 's mind a' két felül kifutó kőhágcsóktól, mellyeknek közepén a' még élők mellképeinek számára rendeltt várakozat csarnoka van.

A' vándor azon lépcsőkön menend felfelé, mellyeknek mindenki elsőséget adand a' hegy háta mögött oda felvezető kocsiúthoz képest; a' templom frontonjának mezejéből szemköztt világitnak a' képfaragványok dombor-műben, a' Romaiak legyőzésének a' Cheruskok által, 's a' legujabbi megmentő háborúnak emlékezetére szentelve. A' vizsgáló ezután belép a' templomba, mellynek belseje té-

res hosszas négyszöget képez. Az első pillantat azonnal azon friesre esik, melly a' faloldalon végig fut, 's melly mutatja a' törzsök német lakosok bevándorlását, hitvallását, erkölcseit és szokásait, hadát 's kereskedését egészen Wittekind és Szászainak megkeresztteléseig, kik aztán német ország átváltozását végzék-be. E' fries alatt környezik a' vándort rendezett sorban, félbeszakasztva pilaszterek által vörös márványból joniai oszlopfejezetekkel a' képek 's nagy férjfiak és aszszonyok nevei, kiket a' dicső haza, Európának szive, minden közviszonyban, a' tudományosság és ertés minden ágazatában, felmutatott.

E' nagyok sora ama régi hősekkel kezdődik, kiknek törzs-erején tompult-meg a' romai világhatalom; ezeket követi heristali Pipin nemzetsége, a' 4 nemzedéken végig tartó szellemnagyság egyetlen példája; 's midőn e' nagyság Károly maradékaiban lassanként kihalt, a' legnemesb 's legszilárdabb császárok sora a' szász 's frank családból, a' Hohenstaufenek birodalmán 's korukon sokkal túlemelkedő iparukkal; végre a' Habsburgiak, mindenek fölött pedig a' békét hozó Rudolf, 1-ső Max, — az utósó lovag, — 's az asszonyok legnagyobbika, kik valaha uralkodtak, — Maria Therezia. A' császárok e' rendsorához csatlakoznak azon nagy 's jó herczegek, kik nem az egész birodalomnak, hanem csak saját országuknak hoztak áldást 's békességet; vagy német országban pillantván-meg a' napfényt, az idegen népeket kormányozák viszontagságokkal teljes időkben állhatatos dicsőséggel, mint például: bajor ország Ottója és Maxja, Hessen Amaliája, Zweibrücken Károlyja, a' svéd 's oraniai Vilmos az angol trónon, porosz ország egyetlen Fridrikje, Anhalt Katalinja, az oroszok czárnéja.

Mind ezen herczegi fők környezvék a' legnagyobb férfiaktól, kik velük a' h i t, igazság, dicsőség, szabadság, tudományok 's művészetekért éltek, harczoltak 's meghaltak. Hadvezérek a' cheruski Herrmanntól elkezdve, ki megtöré a' Romaiakat — egészen Schwarzenberg és Blücher-ig, kik a' franczia császárságot legyőzék. — Vallás emberei, mint Flüe Miklós és Kempis Tamás; — bölcsek, mint Leibnitz és Haller; — német ország első költészétől, a' Nibelungen-dal szerzőjétől, egész Schiller és Götheig — a' német képző művészet daliáji (Hero), kikbe Lajos király uj életet lehelt, a' legrégibb mesterektől egész Mengs képiróig; végre a' német hangművészet fellengős dioscurjai vagy iker testvérei Gluck és Mozart. — A' Walhalla, teljes bevégzéseig, mostan csak még szellemi szemekkel vizsgálható-meg; midőn ellenben 1842-ben a' testi szemet fogja kecsegtetni a' bevégzett deliségeken.

(Vége következik.)

LITERATURA.

Franczia 's angol journalisták. Angol országban a' journálok szerkesztői majdnem a' legnevezetesbek 's gyakran a' czikkek egyedüli szerzői; munkájok idejüknek legnagyobb részét foglalja-el, 's készteti az éjt nappá változtatni. Ez okból gyéren jönek társaságokba; helyzetük egy azok közül, melly csak jobb helyzet hiányából vétetik által; a' polgári ügyész, a' gondolat nélküli piperkőcz lenézi a' journalistákat, ha mindjárt születésre, miveltségre, 's értelemre hozzájok hasonló, vagy tán őket mind ezekben felül is múlja. Franczia országban ellenben a' politicai lap fő szerkesztője egyedül csak ennek irányához szoritkozik, 's a' dolgozó társak többnyire számosak. Minden franczia, ki irni képesnek hiszi magát, ir, 's a' franczia ifjú éppen olly büszke, ha valamelly journálba egy czikket ir, miként az angol, ha a' parlamentben derék beszédet tart. Franczia országban a' politicai journal első rendű 's főszerkesztőjének évenként 20 ezer franknyi jövedelme van; minden sornyi értekezésért 30 vagy 50 centimet kapnak; a' „Journal des Debats" egy czikkért közönségesen 50—150 frankot fizet, és Jules Janin ugyan attól Feuilleton-jaiért nem kevesebbet, mint évenkénti 15 ezer frankot húz. Nehány szerkesztő kap Angliában évenként ezer font sterlinget, 's az egyes czikkek igen roszul fizettetnek. A' jobb angol journálok fő költségeik a' reporterek tartása a' parlamentben; más alkalomkor, 's rendküli esetekben valóban fényesen fizetnek. Angliában a' journálok csak a' közvélemény tolmácsai: franczia országban ellenben ugyan annak osztói. Angliában a' legkevesebbé érdekes lap, a' journálokbani leading czikk (vagy leadeu article, miként Canning szereté nevezni): franczia országban az ellentét uralkodik; mert legelől is ezek kerestetnek. Angliában minden érdekes és fontos kérdés összejövetelek vagy nagy ünnepélyeknél hányatik-meg: franczia országban ellenben, ha a' kamrák össze nem gyülvék, a' véleményeknek majdnem egyedüli küzdhelye a' sajtó. Az angol journal fele a' parlament-ülés közti időközben hosszú és untató beszédjével némelly hosszadalmas szónoknak van megtöltve: a' franczia hirlapokban igen gyéren találtatik a' parlamentküli szónokság próbája. Ujabbi időkben a' franczia journálok zendülést támasztottak, 's folytonosan ministeriumokat döntének-meg. A' legnagyobb befolyású angol hirlapok egyetlen egy coalitiója ugyan azon egy időben azon czélt tüzé-ki magának, csakhogy a' szegények uj törvényének elfogadtatása hátráltassék; de azt elnem érék. Franczia országban egy status-férfiú journálja által ismertetheti-meg magát, és ha az idő elközelg elvei elfogadtatására, a' journáltól ministerséghez mehet-át. Angliában példátlan, hogy egy journalista sajtói szolgálata tekintetéből hatalmasságra jutott volna. Angliában egy journal lényegesen csak kereskedői nyereség. Franczia országban, legalább az utóbbi évekig, a' journal lényegesen valamelly felekezet nyilatkozása, vagy valamelly vélemény organuma volt. Angliában a' journal olly jövedelmező, mint bármelly ó pénzváltói ügy, vagy falusi birtok. Mitsem nehezebb elnyerni és ismét feldúlni, mint egy jó hirdető egyént. És ebben áll egyedüli értéke a' journalnak. Midőn a' „Courier" tiz, tizenkét év előtt igen kevés előfizetővel dicsekheték, még is 30 ezer font sterlingre becsültetett; a' „Times"t kevésre becsülnők, ha évenkénti fél millio font sterlingre tennők. Franczia országban fáradalmat nem jutalmaz valamelly journált több évre megvásárlani, 's egy szeretett segéd dolgozónak halála még a' legjobbat is tönkre silányithatja. Angliában az egész pénz-öszveg, melly a' cabinetnek titkos alapitványokra engedtetik, alig elég-

séges egy másodrendű Journal megvevésére; ebből sem az oppositio organuma meg nem fizettethetik, sem a' journal meg nem vétetik: franczia országban ellenben könnyű a' kormánynak valamelly journált megvenni, alapitni, vagy helyben hagyni, mi alatt a' szerkesztőnek valamelly állomást jelel-ki; 's ha ezen fogás elégségesen nem alkalmaztatik, azon okból történik, mivel a' journalismusnak mindig uj és uj fejei nőnek, mint a' mythologi hydrának. A' legjobb, mit a' franczia országi politicai hirlapszerkesztők kedvezéseül mondhatni, az, hogy surlódásaikban többnyire bizonyos illedelmet tartanak; a' legroszabb ellenben, mi az angol journalistákról mondathatik, hogy nyelvük többnyire a' hal-árus nők szótárából kölcsönöztetik.

A' legnagyobb könyv, mellyet a' könyvnyomó mesterség elömutathat: „britt hősök pantheona" czimet visel. Minden oldala négy ölnyi magasságú, és két ölnyi szélességü; a' betük féllábnyi magasságúak. Ez Londonban gőzgépen nyomatott, 's a' fekete festék helyett, arany firnász használtatott hozzá. Egészben czak száz példány nyomaték belőle, 's Nagybritannia jelesebb könyvtárai között szétosztatott.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon octob. 4-kén „az aranykirály" bohózat (minek emlitése előbbi számunkból tévedésből maradt-ki) — 8-kán „Intermezzo" vigját. 5 fvsban (Kotzebuetól) került szinpadra. Ez utóbbiban Hubenay ur, mint ujan szerződött tagja a' társaságnak Mátyás szerepében lépett-fel, 's jól használható tehetségeket bizonyita-be. — 9-kén „Zampa" opera adatott, mellynek czimszerepét Bognár ur éneklé. Mind a' dalnokok mind hangászkar részéről több helyen pontatlanságot tapasztalt a' kevés számú közönség. — 10-kén „Griseldis" czimszerepében Hubenayné assz. lépett-fel, 's habár az ebben remekelni szokott Lendvayné asszonyt el nem éré is, de azért a' mérséklett számú nézők szorgalmas igyekezetét, melly előadásából kedvezőleg tünt-ki, több izbeli bizonyitványnyal ismerék-meg, 's őt csüggedetlen haladásra buzditák. — 11-kén „nőragadás az álarczos bálból" bohózat énekekkel 's tánczokkal meglehetősen mulattatá a' nem nagy számú közönséget. — 12-re Lendvay ur jutalmaul „Zolky a' vén diák" és „szerettetni vagy meghalni" szinművek voltak kijelelve. — Schodelné asszony folyvást beteg, de jobbulás utján van. — Laborfalvi R. k. a. műutazásra ment.

KECSKEMÉTEN, őszelő 20-kán „Beatrice di Tenda" daljáték első felvonása és „gyapjúvásár" Somogyi-forditotta 4 felvonásos vigjáték vala kitüzve. Szinészeinknél bevett szokás a' közönséget ámitani! — Ma a' dalmű első felvonása helyett csak három, már nyárutó 18-kán a' társaság egyik része által adott jelenetet láttunk, a' második felvonási összeesküdtek karával; és Beatricétől — „Gemma di Vergy" dalműből Gemma ariáját hallottuk dalolni! — Igy mi egyveleget láttunk, nem pedig Beatrice első felvonását. Ez olly vétség, melly miatt a' rendezőséget méltó joggal lehet meginteni a' szigorú vigyázatra. Komlósi Paulina k. a. magánydalát, mellyet ismételnie kellett, szép kerekdedséggel éneklé; hangja erős és kellemes. Kovács ur (a' fehérvári szinbirálótól annyira megrótt Sever) ez uttal Enrico ariáját énecklette. Szava inkább is bariton mint tenor, bár alsó hangjai gyengék.

Énekében azonban rendszeres tanulmány mutatkozik, melly hangja tompaságát türhetővé teszi. Játéka szabálytalan és lomhaszerü. Kezeivel szünetlen feje fölött hadaráz, mintha a' csillagezredet akarná leszedni. Havi urnak (Orombello) szép, szabatos éneklése és élénk játéka tetszést nyert. Duettje Anichinóval (Kovácsi ur) ismét tapssal fogadtatott. Gusztinyi Julia k. a. (Agnese) kellemes de gyenge hanggal bir. Szinfalak közt éneklett magánydala egészen elhalt, meglehet, elfogultsága következtétöl. Duettje Orombellóval, ha elnézzük, hogy végén a' hangakarral nem együtt járt — elégitett. Egyébiránt kezdöre mutat. A' dalnokkar révedezett. — A' vigjátékban a' közönség figyelmét Almási ur (Herbert) vonta magára. Az egyszerü falusi gazdát természetileg utánzá. Ügyes játékával megnevetteté a' közönséget. Szilágy ur (herczeg) ne tegye szünetlen egyik vagy másik kezét csipejére; mert ez ellenkezik a' plastikai szabálylyal. K. asszony (herczegnö) szoktassa-el magát conversatioi szerepekben a' hösies lépésektöl. Komlóssy Ida kisassz. (Háni) a' virgoncz leánykát szép sikerrel adá. Darvas Etelka kisassz. (Háni), mennyire csekély szerepéből itélhetni, nem honos a' szinen. Nagy ur (Ziepfel) helyén volt. Bartok ur (Schrat) hidegen adá a' fiatal szerelmes zászlótartót. Biró ur (Korn), ugy látszik, nem merészel a' közönségre nézni, mert szemeit ki nem vehettük. — Játék végén Komlóssy Paulina és Eszter kisasszonyok „El jaleo de jares" spanyol tánczban ügyeskedtek. Virányi.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesület 5-dik zeneéve f. e. oct. 1-jén kezdödött. Az igazgató választmány ez intézet haladásának, alapszabályai czélszerü módositása, az énekiskola megalapitása (mellynek jótékonyságát többnyire szegény szülök, különösen pedig hangmüvészek gyermekei már tettleg élvezik) — végre az egyesület tagjai számára felállitandó nyugintézet elömunkálatai által, czéljának leglehetöbben megfelelö 's különösen a' hangmüvészetben nemesebb izlés képzésére legsikeresb irányt törekvék adni. A' jó és hasznosnak széppel párositásában szünet nélküli igyekezete mellett reményli az egyesület, hogy a' t. közönség kivánatainak mind inkább megfelelhet, 's hatását munkássága terjedésével lehetségig gyümölcsözövé teheti: mihez azonban Buda és Pest rokonvárosok t. cz. zenekedvelöi 's hangmüvészeinek szives pártolását a' megkezdett zeneévre is illöleg kikéri. — Az egyesületi módositott szabályoknak, valamint a' nyugintézet alaptervének felsöbb helyen megerösittetése éppen most váratik. Mihelyt ez megérkezik, azonnal köztudomásul adatik az e' czélra különösen tartandó közgyülésben, hol egyszersmind az egyesületi vezérügyek elrendezése is megtörténik: addig is az egyesületnek jelen évi müelöadásaihoz (mellyeknek elseje a' nevezett közgyülés után minél elöbb lesz) szükséges elötanulmányok és készületek történnek. — Mivel pedig az igazgató választmány az egyesületi költségeknek lehetségesb 's biztosabb alapját ohajtná megnyerni, szükségesnek tartá az egyesület folyó évi zeneelöadásaira már most megnyitni a' bérletet; 's ennél fogva kéri a' t. cz. egyesületi tagokat, 's kik mostantól kezdve az egyesületbe lépni kivánnak, méltóztassanak ez iránti szándékukat részint saját aláirásuk által azon iveken, mellyeket az egyesület néhány barátja bemutatásul elvállalni szives volt, részint tettleg befizetendö évi részvényök által, és pedig Pesten Klausz E. L.

egyesületi pénztárnok, Budán pedig Miletz I. urnál minél előbb nyilvánitani. Klausz urnál megszemlélhetni több izbeli kivánatra a' körben (cercle) leendő számjegyes székeknek tervét is, hol kiki tetszése szerint egész évre megtartandó székszámot választhat magának vagy előre megrendelhet. — A' jelen évi részvények, minden előadásra egyetemben, következők: egy számjegyes székre a' körben 5 ft. — három számjegyes székre a' körben 10 ft. — egy belépti jegyre a' terembe 3 ft. — három belépti jegyre a' terembe 6 ft. ezüst pénzben. Ujan belépő tagok az évi részvényen kivül 2 ezüst ftot fizetnek alappénz fejében. — Pesten 1840. oct. 12-kén a' pestbudai hangászegyesület igazgató választmánya.

GYŐRÖTT, october első napjának estvéjét Veszter Sándor 's vele megérkezett igen ügyes barna művészeink tevék érdekessé. Nagy számú hallgatók előtt játszának az egyenruhások, ujolag bebizonyitván, mit a' miveltt külföld sem tagadhata-meg tőlök. Azon remek összehangzás, azon bájoló össze-olvadása a' hangoknak mindenkit a' fiatal művészek csudálására ébreszte. Közülök leginkább magára voná figyelmemet a' csinos alkotású Bihari szelleme. Nyugodtan, legkényelmesb helyzetben ült ő ott, csendes kémlelődéssel jártatván szemeit a' hallgató közönségen, mintha foglalatosságában figyelemre, vigyázatra éppen szüksége sem volna, — 's nyirettyűjéből önként ömledeznének-ki a' leirhatlan kellemű hangok. De mind e' mellett észrevehető volt rajta a' megindulás, csalhatlan bizonyitványa annak, hogy érzékenyebb oldala is részt vesz kezei munkálásában. Az öreg ficzkó játéka mérséklltt hangú czimbalmán köztetszést nyere. Végén Veszter Sándor magány magyar (?) táncza érdekes volt. — 3-án Kálmán György, magyar színész Fekete Gábor társaságából hangversenyt adandó vala, mellyben ő 's neje olasz és német operákból akartak énekelni; de részvétlen közönségünk a' honosokat nem pártolá, 's igy a' hangverseny elmaradt. — 6-án ismét Veszter nyitá-meg Thalia templomát, 's ujolag nagy dicséretet arattak művészeink. Ez utósó hangversenyök vala Győrött, mert innen Pestre mennek. — Hallom, hogy Fekete társasága vasárnap adja városunkban első szini mutatványát. — Sajnálom szegényeket! Pulai Sándor.

DIVAT.

42-dik divatkép (Parisból). — Diszöltözetek nagyobb társas körökre: ruha szálas bársonból; a' másik ruha fehér virágos selyemből, krep és csipke-ékitményekkel; fejdisz gyöngy, marabutoll, és blonde csipke; oudinot-alruha; aranyzott legyező. — Bécsi divat oct. 8-kán: rövid ruha nehéz fehér selyemből; tunika blondból virágok és szalagokkal diszitve; fejdiszül virágok.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

84.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap october **18**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Maris.

„Ölembe kis cziczus
Ölembe jer!
Ne félj, ha bár szivem
Zajongva ver.

Nem bánt az, bár talán
Vonz bűverőm
Csak légy hiv és igaz
Jövendölőm!‘

Igy bájoló Maris
’S a’ kis cziczát
Ölébe zárva hőn
Ölelte-át,

„Fordulj édes cziczám!
Kelet felé,
’S kezd mosni kis fejed‘
Hátul, elé!

Füled felett cziczus
Füled felett,
Hadd jöjjön uj vendég
E’ rút helyett.

Hadd gyujtsam ujra fel
A’ szent tüzet,
Melly olly édes gyönyör
Között vezet.

Füled felett cziczus!
Füled felett,
Hadd jöjjön uj vendég
E’ rút helyett!‘

’S mosdik a’ bús cziczus
Hátul elé,
’S nyávogva néz a’ szép
Maris felé:

„Hát én, ki most neked
Jövendölök,
Nyugtot öledbe lány
Meddig lelek?“

Rizai Szőke.

SZORGALOM.

Vizbe fulástól mentő kalap. Angol országban olly gépet találtak-fel, melylyel véletlenül vizbe esőket könnyen lehet megszabaditni. E' gép nem más, mint egy kalap, melly a' közönséges kalaphoz hasonlit, 's a' fejre felköthető. Ugy lehet vele bánni, mint a' mentő sajkával, 's annyira kiterjeszthető, hogy benne 2 — 3 személyt lehet egyszerre megmenteni. Egyébiránt igen könnyű 's nem drága. Rendkivüli sikerűnek mondatik e' találmány, 's a' próbák, mellyeket vele Villiams ur igazgatása alatt tesznek, mindenkor nagy számú nézőket gyüjtnek egybe. Valószinű, hogy e' kalapot mind a' kereskedői mind a' hadi tengerészet használatra elfogadja.

RÉGISÉG.

Ép mammut-váz. A' madridi muzeum természetországi osztályában egy Mammut- vagy Mastodon-váz látható, melly Buenos-Ayres lápjaiban találtatván-fel, bizonyos Parish által Madridba szállittatott. Eddigelé tehát ez az egyedüli ép váz e' vizözön előtti állatfajból. (Echo du Monde savant.)

Vizözön előtti gyermekváz. A' Courier belge szerint Brüssel közelében, egy kőszén bányában, egészen megkovasodott testére találtak egy 5 — 6 éves gyermeknek, kinek nyakán és és hátgerinczén még izmok nyomai voltak láthatók. A' gyermek mellett egy kővé váltt 's egészen épen maradt kokusz dió is találtatott. Ha ez állitólagos gyermek nem majom, a' találmány minden esetre nagy fontosságú.

Hajdani szobrok franczia országban. Szent Dénes-uton, a' Mauconseil utsza szögletén, egy pinczében életnagyságú kilencz kőszobrot találtak, mellyeknek fejeik 's ruházataik részint befestve részint aranyozva valának. Ugy látszik, e' szobrok a' művészet ujra éledésének első korából valók, 's ide hihetőleg olly időben rejtettek, midőn a' képdulók dühöngésétől tartani kelle. A' szobrok szentek 's királyok képeit ábrázolják, melly utóbbiaknak egyike sisakot visel. E' szobrok valószinűleg szent Jakab templomához tartoztak, melly nem messze állt azon helytől, hol feltaláltattak.

A' hajdani Julia Cäsarea (Sersel) Afrikában. Hase, az ismeretes régiségbuvár tavaszhó 24-kén következő kivonatát közlé Azéma de Montgravier, pattantyús kapitán levelének, a' tudományok és szép literatura akademiájával. — „Nehány napot Julia Cäsarea omladványai között töltöttem-el. Nagy jogom van a' mostani Sersélt igy nevezni; mert először négy feliratot találtam, e' haj-

dani városnak nevét tartalmazót; másodszor, tömérdek kevésbbé fontos feliratok is vannak kezeim közt: én azonban csak a' két legépebbet küldöm önnek. Mért nem láthatja ön e' bámulatos corinthi főtéket, granit-oszlopokat és ős-sirokat is, mellyek a' kubbar rumiah-ihoz hasonlók, 's mint ez, valószinűleg numidiai eredetűek. Shaw már emlékezik a' három lieunyi tért körülfogó óriási falakról, de épittetésök koráról szót sem tesz. E' város épitése véleményem szerint azon korra esik, midőn a' Romaiak másodszor foglalák-el Afrikát. A' történetirás iránt egészen közönyös férjfiak kezdik a' régi irókat becsülni, miután látják, hogy a' mérnöktest nem tud egyebet, mint azon sánczok mögé vonulni, mellyeket 1.400 év előtt éltt mérnökök készitettek.

Nevezetes óra. Amerikai lapokból következőt olvasunk: „Egy órát vala szerencsénk látni, melylyel régiségére nézve Amerikában egy sem vetélkedhetik. Ez órát 1403 ik évben Druid készité Svaiczban, 's igy jelenleg 437-ik évét tölté-be a' tiszteletes időmutató. Idoma ez óránák tojásdad, 's három oldala van, mellyeknek egyike a' számlapot képezi, más kettő pedig lapos üveg alatt az óra szerszámát mutatja. E' nevezetes órát Amerikába egyik az első telepedők közül hozta; jelenleg Philadelphiában, Droz ur birtokában van, és mint mondják, maga nemében egyetlen, ha kivált azt nem emlitjük, melly Parisban egy ékszernöknél látható.

Régi sirkő. Jeruselemből egy sirkő szállittatott minapában Plymouthba, melly mint mondják, még csak kétezer huszonnyolcz éves.

KERTÉSZET.

Gent, a' virágváros. — A' virágmüvelés — különösen az exoticai — jelenleg Gentben nagy terjedést és fényt nyert, melly a' városnak Flora nevezetre — miként azt egy legjelesb europai fűvész nevezé — teljes jogot ad. Gent virágkiállitásai a' casinóban közönséges csudálatot támasztnak, és szépségre, gyüjteményi különneműségre és az egyes példányok számára nézve mindent meghaladnak, mit Europa e' nemben előmutathat. Mindazáltal ezen müvelés nemcsak sokasitja a' gentiek örömét, hanem egyszersmind, egy nevezetes ipar-águl is szolgál. — Gent 400 növényházat számlál; a' virágkedvelők és virágkertész — kereskedők, évenként általányosan 1,500,000. frankot vesznek-be az általuk csupán német, franczia, angol, olasz, és orosz országokba küldött virágokért.

ÉPITÉSZET.

Walhalla.

(Vége.)

Jelenleg az egész nagyszerű művet egy bámulatos faszerkezmény veszi körül, melly kivülről be van egészen deszkázva, 's ellátva a' szükséges ablakokkal a' beszolgáló világosság számára. A' templom falai és peristyl már fennállnak, a' doriai fehér márvány oszlopok is (átmérője 5—9″) már jobbadán kanelirozvák vagy is völgyelvék, 's benn a' faloldalak vöröses, 4 hüvelk vastagságú márványtáblákkal bélelvék. A' Karyatidék, vagy is a' nő-málhás szobrok is már felállitvák, mellyek az attikot tartják. A' szobrászok felső állásokon a' plafond körül foglalatosak.

Miképp' Walhalla, ugy azon hajózási csatorna által is, melly Lajos nevét viselvén, Regensburgon felül Kelheimnál (a' távulság 19.666 öl 's 4 láb) előbb az Altmühl folyóvizzel egyesülve a' Dunába ömlik, — Regensburg fölötte sokat fog nyerni ipar, kereskedési 's technikai tekintetben, és éppen ez által egykori nevezetességére némiképp' ismét szert tehet; 's mind ezt csupán Lajosnak a' művészetek és hasznos mesterségek lelkes pártolójának, köszönheti, ki dologhoz értő, jól elkészültt, 's utazások által miveltt férfiakat választván czélja elérésére, bebizonyitja tettleg, hogy kis erővel is, ha nem hibázik az akarat 's állhatatosság, — sokat eszközölhetni, 's hogy van mód, időt és pénzt jól használni. Az emlitett hajózási csatorna t. i. Maine és a' Duna folyamokat kötendi-össze, melly Bambergnél kezdődvén, Nürnberg mellett vonatva 's áthágva a' jó magas plateaut Neumarktnál, — Dietfurt város közelében egyesül az Altmühl folyóvizzel, mellynek számos kanyarulatai előbb átvágatván 's illy módon megröviditettvén az ut, — innen átfutva a' 19.195 öl 's 5 láb hosszú vonalt, Kelheimnál végre egyesül a' Duna vizével. Száma a' vizkapuknak e' csatornánál, Kelheimtól kezdve egészen a' plateau-ig 25, egész Bambergig pedig 94. Mi itt különösen tekintetbe jő, az, hogy e' csatorna sem a' Duna sem Majnából nem kaphat vizet. E' ritka csatorna hosszának egy részét gyalog bejárván az idén, bátran állithatom, hogy ha e' vállalat tökélyesen sikerül az annál előforduló sok akadály mellett, a' mesterség itt a' természetet legyőzte, 's ez a' legbámulatosb hydrotechnikai műalkotványok közé fog tartozni. A' plateau hossza 13.678 öl 's 4 láb. — Walhalla és Lajos-csatorna teszik ama két műalkotványt, mellyek az egész Duna-vidékben minden ajakról viszhangzanak, 's melly kettőnek teljes bevégzése ugyan azon egy időre van kiszámitva. — A' csatorna torkolatainál Bamberg és Kelheim városokban szobrász-művekkel diszitett emlékek fognak állni.

Novák Dániel.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon Lendvay Márton ur javára adatott „szerettetni vagy meghalni“ vigját. 1 fvnsban. (Francziából németre Dessoir Lajos, magyarra Balogh Ist. forditotta.) Lendvay ur Rance Ferdinand szerepében ismét köztetszést aratott. László ur (Sauvigny) élénken működött; de sajnáltuk, hogy gyakran nem értettük, midön igen sebesen beszélt. Clotilde és Hortensiát Hubenayné és Barthánė asszonyok személyesiték. Bonivet ügyvédet ez uttal (Fáncsy ur helyett) Szigligeti ur adá. A' mü, kivált vége felé mulattatott. — Követé ezt „Zolky, a' vén diák“ elöszer adatott drama 2 fvsban. (Németből b. Malticz Gotthilf Ágoston után fordità Fekete Soma, a' magyar tudós társaság költségén.) A' czimszerepet Lendvay ur igen helyesen tünteté elö; csak itt ott, hol a' búskomolyságból fájdalomkitörésbe, innen ismét férjfias komolyságba megy által, ohajtottuk, hogy bár amaz igen lágy siránkozó hangot kerülte volna, mellybe különben is Lendvay urnak szavalati módja könnyen ott is átsikamlik, hol az a' szilárd férjfi természetével nem egyeztethetö. Mai elöadás közben is igen gyakori tapssal söt egymás után háromszori elöhivatással is tiszteltetett. László ur (Flachentropf) igen kielégitö volt. Hubenayné assz. (Teréz) és Szentpétery ur (gróf) jelesek. A' mü nagyon tetszett. — 13-kán „büvös vadász“ Weber K. M. operája 4 fvsban jelesen fordult-meg szinpadunkon. A' föszerepekben Felbér (Agatha) és Éder L. k. a.-k, Szerdahelyi (Gáspár) és (Bognár (Max) urak müködtek. — 14-kén Schiller „haramjái“ (Schedel Ferencz forditmánya szerint) került szinpadra. Fáncsy ur, müutazásából hazaérkezve, Moór Ferencz szerepében elöször, Lendvay ur pedig (Moór Károly) mint vendég lépett-fel. Mindketten jelesen bizonyiták-be, milly igen helyöken vannak e' szerepekben, mit a' közönség több izbeli zajos tapsokban ada tudtokra. Amalia szerepét Hubenayné assz, adá. — Felbér M. k. a. és Lendvayné assz. gyengélkednek.

BRÜNNBŐL *) az itt itt megjelenö „Moravia“ következöleg nyilatkozik Schodelné assz. „Borgia Lucretiája“ felöl. — „Olly rövid idöközre egy operában sincsenek olly nagy és egymással tusakodó indulatok öszveszoritva, mint „Lucretia“ második felvonásában. A' müködö személyek szenvedélyessége borzasztó világot vet azon tettre, melly minket aggodalmas várakozással vonz tovább, mig a' gyászkürtnek megrezzentö hangjai az elöadott tárgy kedélymozgalmainak óriási állapotját hirdetik. Azért lesz e' felvonás mindenkor kitünö hatású, ha az ügyetlenségen hajótörést nem szenved. Mióta Donizettinek ez operáját velünk Merelli ur dalnoktársasága megismerteté, második felvonását már gyakran láttuk, 's dalszinészi személyzetünk nem sikertelenül kisérté-meg elöadás és játékban a' mozgékony olaszoknak utánzását. De „Lucretia“ képében az árnyéklatok soha sem tüntek szemeinkbe, a' hangokban soha nem rajzoltattak ugy, mint Schodelné assz. által. Milly jól

*) Közöljük e' czikket, bár kissé elkésve is, némelly honi magyar lapok és könyvekben megjelentt czikkek ellentéteül. Látjuk ebből ismét, milly humanitással, tisztelettel irnak külföldiek hazánk müvészleánya felöl, 's millyennel a' honiak. — Csak igaz az, hogy „nemo propheta in patria!“

megfontoltt felfogást bizonyitának ama jelenetek, mellyekben ő majd a' herczeget boszúra tüzeli, majd (a' gonosztevőben fiját ismervén-meg, 's az ön maga által vetett törben önmagát érezvén fogva) most hizelgés most fenyegetéssel törekszik férjét megengesztelni, majd görcsös felindulás közt nyujtja a' méregpoharat, és nem sokára a' féltékenység áldozatját ellenméreggel menti-meg!" — Továbbá ugyan a' nevezett lap még igy emlékezik: „Schodelné assz. mint Donna Anna (Don Juan operában) azon magasztas érzelmekkel teljes, energicai asszonynak szép és helyesen rajzoltt képét tünteté elönkbe hangokban 's tettben, ki atyja vesztén érzett fájdalma és boszúszomjában megfeledkezvén szerelméről áldozatját üldözi, mig ismét (a' nagy ariában) szelidebb érzelmeknek enged a' nélkül, hogy gyengélkedő szerelmi jajgatásokra sikamlanék. Mindenütt a' nagy fájdalomnak szentsége, egy szokatlan léleknek fensége, a' spanyol nőnek nemes büszkesége, Mozart rajzának kerekitett elvenitése!"

PÉCSRŐL. Csudás meteorokként merülnek-fel néha a' nagy néptestből egyes férfiak, kik a' honért és nemzetiségért minden áldozatra készek, kik nem jutalom-hir- 's dicsvágyból emelik a' terhet Atlas-vállakkal, hanem azon keblökben táplállt tiszta érzetből: hogy a' hon haladásához ők is gördítettek egy követ; 's jutalmuk: az öntudat. Illyen férfiú támadt fájdalom! még nagy részt németes városunkban; 's e' férfiú: t. Mihálovics Sándor ur. Már mult évben megmutatá, mit lehet áldozat 's másoknak is a' nagy czél, a' nemzetiség terjesztése előmozditására tett serkentéssel végbe vinni; téli hónapokra t. i. egy magyar színésztársaság alapitását tervezvén, azt nagy részint saját, részint pedig mások adakozásával létesité is. A' honi Thalia melegen pártoltaték, 's mindenki már megörökülését hivé: azonban mint mindenütt, itt is találkoztak az ügy iránt elhidegülők, 's a' nagy, szent, hazai czél mármár veszendő vala. De a' nagy lélek nem csügged, 's hol mások inognak, ott ő rendületlen áll. Igy Mihálovics ur is; a' szent szövétneket elaludni nem akarván engedni, ismét tetemes áldozattal jó példát nyujtván, nehány hőkeblűbb honfiakat is ujra az ügy pártolására serkente. És csak igy történhetik-meg, hogy 4.000 forint segédpénzzel, városunkban a' szinteremmé alakitandó „hattyú"-teremben, e' télen ismét magyar szini mutatványok lesznek. Társaság-szerkesztéssel, csupán szindarabok játszására, Erdős János ur, színész bizatott-meg, átadatván egyszersmind neki az igazgatóság is. Ennek következtében E. ur felszóllit a' két hazában minden színészt és színésznőt: hogy, kiknek társaságához csatlakozni kedve 's akaratja volna, nála Pécsre utasitandó levelekben e' hónap végeig vagy legfölebb jövő hó 10-keig jelentsék magukat. Ismeretes tag a' levélben egyszersmind az egyezés föltételeiről is alkudozhatik; ismeretlennel csupán próba után értekezhetik illyesmiről.

Mecseti.

ZALA-EGERSZEGEN, sept. 29-én, a' megyei tisztujitás napja előestvéjén, Munkácsy ur társaságának tagjai másolák a' „vallomások, vagy, a' divat szerinti leánykérés és mátka" mulattató társalkodási vigjátékot 3 fvonásban (irta Bauernfeld, forditotta Mérey K.) Gyöngyösi ur (Herman, tanácsnok) jól vitte öreg szerepét. Eliza (Julia, leánya) leginkább tetszett a' közönségnek. Sajnálható, hogy nem iparkodik nagyobb társaságokhoz. Berényi ur (báro Zimburg) jól, Berzeviczy ur (Adolf) igen helyesen adá szerepét, 's mindegyiket felülmulá. Ennek is azt tanácslom, mit a' szép Elizának. Mun-

kácsyné (Lindenné) jól, de fölösleges indulattal játszék. Békésy ur (Bitter) jobban, mint Pécsett létében. Felvonás köztt a' pápai barna hangászok Linczer igazgatása alatt szivemelő magyarjokkal, később Lanner és Strauss válogatott darabjaival mulattaták a' szép számú nézö társaságot. — Harminczadikán estve adatott a' megye termében „Toldi Miklós, vagy, a' lisztes vitézek győzelme Köszegen." Szintén ezen estve tánczvigalom is adatott; de fájdalom, véletlen esettől gátoltatva egyikben sem részesülheték.

T..... Simon Pál.

SZEGEDEN. — A' még 1804-ben alkotott tanácsházunkkal egykorú 's alapú m. szinházunk legközelebb több czélszerü javitás és ujjitással ellátva f. hó 4-én Komlóssy Ferencz társasága által, Szigligetinek „Miczbán családja" 4 fvnásos eredeti dramájával nyittaték-meg. Játék előtt Egressy Gábor az ügy méltóságához mértt következő tartalmú beszéddel járult a' nagy számmal egybegyültt közönséghez: „mélyen tiszt. közönség, minden rendü lelkes hazafiak! Midőn a' szinházak fentartását országok és fejedelmek tömérdek áldozatokkal eszközlik, mintegy tettleg ismerik-el azon intézetek Jótékony befolyását nemcsak az emberiségre általában, hanem a' nemzeti életre különösen. A' nagyszerü életképek, mellyeket a' szinmüvészet feltüntet, örök erkölcsigazságokat 's életbölcseséget költenek az emberiségben; — de az eszköz, melly által szinészet nyilatkozik, a' hazai nyelv: — 's im a' szinészetnek e' sajátságában fekszik a' szinmüvészetnek nemzeti fontossága. Hol tehát a' szinészetnek nemzet tagjai alkotnak templomot, ott az intézet megalapitásában ki van jelentve, hogy a' szinmüvészet feladatai mindenek előtt nemzetiek, 's hogy a' nemzetnek magának vannak olly szükségei, mellyeket kielégitni a' szinészet hivatik-föl. Ezen szükségek elseje pedig: az annyi elemekre oszló hazai erőket nemzeti nyelvegység által öszpontositani; majd közvetőleg a' nemzeti értelmesség előmozditásához hatalmasan járulni, izlés, érzelmek, 's erkölcsök nemesbitése által 's a' t. 's a' t. Mi bölcsen ügyelt nemzetünk ebbeli szükségeire e' ns város tek. tanácsa 's lelkes közönségének többsége, midőn már századunk első éveiben létre hozá tanácsháza épületében e' szinintézetet, mellyet külön-külön tervezetek után mostani jeles, biztos állapotjára emelt: örök tanúságul van följegyezve a' honfitettek könyvében. Hálát 's dicsöséget nyilvánit a' megállapitott intézet, ez ünnepén a' hazai erénynek, azon nemeslelkűekhez, kik lehetőleg betöltvén a' szinmüvészet bel- 's külföltételeit, véghez vitték, hogy most az intézet nagy czélja felé akadály nélkül haladhat. Az intézet cselekvő tagjainak öszvesége, szerényen érezve erejének aránytalanságát a' nehéz vállalat ellenében, nem igérhet ugyan nagyszerü müeredvényeket; de miket az ügy szeretetétől a' hevültt kebel 's lélekismeretes szorgalom véghez vihetnek, bizonnyal részökről sem hiányzandik." — Mire az 1-sö 's 2-dik karzatról versek özönlének a' földszini közönségre magyar 's német nyelven, az utóbbiak is nemzeti buzgalmat lehelök; — amazok következőleg hangzának:

Szeged lelkesbjeihez!

Fel, honfi! Eszmélj: őseid intenek.
Majd negyven év dült semmibe — nyomtalan —
Hogy a' dicsök e' csarnokokban
Nemzeti léteden örködének.

Nagy évsor. Eszmélj! Mit mivel a' világ?!
A' nemzedékkönyv nagyszerü lapjai
Századra várt műalkatokkal
Teljesek — öszves erő hatási!

Fel, honfi! Eszmélj: öseid intenek.
A' kor feletted nyomtalan elhalad.
Tett nélkül álom 's rém halálkép
Élted — a' pályavesztve tünő.

Még jókor. Eszmélj! Porkötelékidet
Vetkezd-le. Törvényszabta irányodon
Mérközz; müködj: a' pályabér nagy,
Unoka, századok áldva nyujtják.

Fel, honfi! Áldozz: öseid intenek,
Kik vércsaták köztt drága ereklyeként
Szentül megóvták nyelved'. Áldozz:
Ez füzi nemzeted ép- 's erössé.

Fel, honfi! Áldozz: békevirány diszelg
Most tériden. Nézd, mint lobog égfelé
Az áldozat: nagy vagy kicsiny — ha
Honszeretet heve lelkesíti. —

Az előadásról más alkalommal. M. P.

HANGÁSZAT.

Donizetti. — Ujra egy vig dalmüve jelent-meg 's nagy tetszéssel fogadtatott e' termékeny irónak Parisban e' czimmel: „a' dandár leánya.“ Legközelebb jelenend-meg egy uj nagy dalmüve: „Alba herczeg“; egy harmadik „a' vértanú“ jelenleg tanittatik-be a' parisi nagy dalmü-padon; egy negyedik „Nisida angyala“ a' Renaissance-szinházban legközelebb adatik.

DIVAT.

Parisban a' capote-kalapot jelenleg fehér atlaszból kedvelik; mellynek ernyőjét alul felül hozzá illő szalagbokrokkal körzik. Másoknak ernyő alatti belrésze egészen csipkével van bélelve; mások szürke, gyöngy, rózsa, zöld, lazzuli-kék szinü atlaszból szines tollakkal, mellyek marabuval párosittatnak, készülnek. — A' lebegények, ugy látszik, kivevén a' fekete csipkéből készülltteket, számüzetnek. Legszembetünőbb ujság most a' széles csipkével körzött kasemir-schawl, millyet szinházban sokat lehete látni mult hetek közben. — A' ruhák nemében kitünő volt egy szürke selyemruha két lebegénynyel fekete csipkéből; felső teste egyszerü sima, fekete csipkével körzött mantillával; ökölkesztyüvel rózsa szinü bőrből.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

85.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön october **22**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Hegyen.

Nézni a' nap ébredését,
Égbe nyúló bérez fokárul,
Milly dicső élv egy kebelnek,
Melly a' szép előtt kitárul!

A' táj, óriás koporsó,
Rajta néma tespedés ül,
Vastag ködlepel boritja
Barna ormát, szemfödélül.

Síri mécsekként fölötte
Csillag-milliardok égnek,
Halvány fényük köztt a' rezge
Hold, mint roppantt gyász-szövétnek.

Nincs nesz és nincs semmi mozgás
A' kétes szinű vidékben,
Csak az éji szél siráma
Hallik ollykor a' hüs légben.

'S im! kelet felől ezüst pont,
Kél az égnek tiszta kúpján,
Perczek mulva óriási
Tüz-golyóvá alakulván;

Ellenében csillag és hold
Lassan lassan elderengnek,
Rózsa-fényben úszik a' bérez
'S foszlányi a' ködlepelnek.

És a' légben, és a' földön
Minden tárgy és minden élet,—
Mint varázs-vesszö-ütésre; —
Uj szint ölt, 's uj kejre éled ....

Nézni a' nap ébredését
Égbe nyúló bérez fokárul,
Milly dicső élv egy kebelnek,
Melly a' szép előtt kitárul!

V-i Barna.

SZORGALOM.

Nigeri ut. A' Niger hullámait szeldelendő gőzösek egyike már vizre bocsáttatott, még más kettő is szinte kész. Valóban, a' készületek olly sebesen haladnak-elő, mintcsak kivánni lehet, 's őszutó elejeig kétségkül megkezdetik az ut. (Litt Gaz.)

Mechanicai fa. Burton-Constableban, sir Clifford egyik mezei jószágán, jelenleg egy mechanicai narancsfa lön közfigyelem tárgya. Levelei e' csudafának bronsz, virágai sévreporczelan 's gyümölcsei sárga üveglámpákból állnak. Hét gyönyörü tollú madárka ágról ágra szökdelve énekel; egy fészekben pedig három madárfiúcska van, mellyeket szülőik étetni látszanak. A' gépezet a' fa derekában van, 's az egész csudamű készült — Parisban.

Légykergető. Hogy a' lovakat az annyira alkalmatlan légycsipéstől megőrizzék, angol országban naponként kétszer mossákmeg őket leforrázott diólevél-lében.

Vékony fonál Nyugoti porosz országban még a' gazdag telekbirtokosok leányai is fonnak. Marienwerderben jutalom volt hirdetve a' kéz által fonott legvékonyabb fonálra. Bizonyos kisasszony egy 20 pászmából álló motring-fonalat mutatott-be; minden pászmában 40 szál volt, 's az egész még is csak egy latot nyomván, kényelmesen keresztül vonható vala egy hattyú szárnytollán. Más példányt egy gyermekgyürűn lehete keresztül vonni.

Mesterséges tánczosnő. — Grahn k. a. többszöri 's huzamós betegsége a' nagy opera igazgatója által azon eszmére vitt egy parisi erőművészt, nem lehetne-e ruganyos mézgából egy mesterséges tánczosnőt készitni. A' kérdeztetett élénken fogá-fel az eszmét, és fáradozásait legfényesb süker koronázá. Ruganyos mézgából (gummi elasticum) t. i. egy fiatal, szép hölgyet készitvén, erőmű által éltet ada neki; a' szobrászilag idomos tagok, csábos mosoly, összehangzó egész, a' művész állitása szerint, bájoló czirkaszszi nőt képeznek; tánczához pedig mi sem hasonlitható. Néha másod perczekig lebeg a' légben elragadó entrechat-kat csinálva. A' művész minden szinpadtól rendelést kapott, hasonnemű tánczosnők készitésére, és igy — az élő-tánczosnők lelekhetnek nyugodni.

Uj darócz. Bizonyos franczia a' nemeznek (Filz) egy uj nemét, házfödésre használhatót, találta-fel, melly minden zivatarral daczol. E' darócz rendkivül olcsó, 's a' vele födött háztető, mint gondolhatni, igen könnyű. Az angol kormány több épületet födetett e' daróczczal, melly más czélokra is igen hasznos, 's készitésére egy különös gyárt állittatott.

Fa-kövezet Londonban. Az első kisérlet, mint tudva van, már mult évben Oxford-Streetben tétetett, és teljesen sikerült. Ez időtől, t. i. tizenhét hónap óta, általján véve mintegy 7.000 kocsi járt 4-től 10,000 fontnyi nehezségű a' kövezeten, és 12.000 ló, a' nélkül hogy ez legkevésbbé is megkopott volna. Egyenlő sikságot képez, mellyen, vallamint a' vasutaknál a' dörgölés annyira

kevés, hogy egy ló rajta szinte annyi szolgálatot tesz, mint közönséges kövezeten négy. Ezen kivül még a' kocsik csörgése is elkerültetik, 's a' kövezet por- és sártól mentt. A' hatóságok, melylyek az Oxford-utra ügyelnek, még 4000 lábnyira kivánják a' mondott utat kirakatni, 's ez minden nagyobb falura, melylyel Marylebone plebania birt, az ajtatoskodó közönség buzgóságának előmozditása végett, fog kiterjesztetni, hogy ezután a' kocsi-zörgés ajtatos imájukat félbe ne szakaszthassa. **h.

Gazdasszonyoknak. — Rövid idő óta elkezdék a' vad gesztenyét haszonnal a' mosásnál használni. A' bánásmód igen egyszerű. A' megérve lehullott gesztenyék tisztán lehámoztatnak, 's a' fehér mag mozsárban megfőzetik. Az ekképpen nyeretett liszt a' fehér ruha mocsokfoltjaira dörzsöltetik, 's ezek a' mosásnál teljesen elenyésznek. B.

ÉPITÉSZET.

Ó és uj világ diadalivei.

Valamint a' hatalmas hajdani uralkodók porai fölött épitett pyramisok és obeliskek csak Egyptusban találtatnak; ugy a' disz-ivek és diadalkapuk, többnyire olaszország régi népeinek sajátjai és teremtményei, az utókor győzelem és hálajeleinek példányul szolgálnak. Három valóban nagyszerű diadal-iv áll még Romában; t. i. Titusé, a' zsidó háború 's Jerusalem meghódolása emlékére, rendkivüli mű, pompa-pazarlással épitve; — Septimius Severusé, három boltivvel, vegyes rendben, mint az előbbi; — és Constantiné, három nyilással, korinthi rendben, melly hármok közt legpompásabb. Áll még nehány apróbb ivtöredék Romában, vagy egyenként épitvék, mint Galienéé, vagy kapuk és vizvezetőkül szolgálnak; de ezek többnyire alneműek. Olasz ország több városa mutogat disziveket és diadalkapukat, mellyek nagyságukra a' romaiak mellett mindig megállhatnak. A' régibbek, de egyszerűbbekhez tartozik az Augustusé Riminiben; egyetlen nyilással korinthi rendben, melly most városkapuvá vált. — Valóban emlékjelszerűen, 's mint példánya a' romai művészet bevégződésének áll korinthi rendben épitett ive Trajánnak Beneventben, melly most, mint „aranykapu" a' városba menetelül szolgál. Egészen pároszi márvány, egy nyilással; művészetdús basreliefjeiben Trajánnak a' Dákok és Germanokon nyertt győzelmeit ábrázolja. Apollodorus épité. — Ancona még sértetlenül birja a' nagyszerű márvány-ivet, mellyet a' tanács a' győztes Trajan tiszteletére épittetett kikötője bementéhez. Az aranyos érczszobrok, mellyek fölötte diszlettek, a' Sa-

racenok berohantával ledöntettek és feldulattak. — Susában van egy egyszerű de szép iv e' város alapitója, Octavian August, tiszteletére. — Verona bir egy nagy diszkapu-töredéket, az ugy nevezett oroszlán-kapunál. — Polában, Istriában, látható egy roppant gyásziv, mellynek egy nyilása, oldalain négy korinthi oszlopa van. — Hasonló épült e' korban Riminiben Augustus tiszteletére. Kivülök áll még; Thessalonicában egy jól megmaradt nagy iv, egy nyilással, Constantiné; Athenében méltóságos romja Adrian iveinek; Caracallaé Djamnilahbában, Constantin mellett Afrikában; és végre Orange mellett, a' lyoni országuton franczia országban egy romai iv három nyilással, mint gyanitják Marius emlékére. — Az ujabb e' nemű emlékjelek közé számitható az iv, mellyet 1445-ben Nápoly emeltetett Arragoni Alphons bementére, tiszta márványból, három nyilással; a' XIV. Lajos Saint Antoine, st. Martin, st. Bernard kapuknáli ivei; és az artisticai tekintetben méltányolhatlan vizenzai 's zárai iv. — Az ujabb kor nagyszerűbb diadalivei közé, mellyek a' régieknél bajosan állnak hátrább, bátran sorolható még a' carousseli iv Parisban, mellyet Napoleon 1806. febr. 25-kén alapita győzelmes sergének tiszteletére. 1809-ben végezték-be; nyilása három. De legnagyobb, leggazdagabb, és művészibb az ugy nevezett csillag-iv (Arc de l'étoile) Parisban, mellyet Napoleon kezdetett, 's 1833-ban nyerte teljes végét; három nyilása van, és 9 ½ millio frankba került. Legujabb az ugy nevezett békeiv (Arco della Pace) Milanóban, 1807-ben a' katonai uralkodás elnyomásával kezdődék, 's 1838-ban nyert véget. Nyilása három; korinthi rendben. 73 parisi láb 's 4 hüvelknyi magas és széles, a' szobrászat legszebb műveivel ékitve. *Kőy L.*

SZOBRÁSZAT.

Virgil sirja.—Eichhof ur, a' franczia királynő könyvtárnoka, inditványozá, hogy Aeneis dalnokának egészen elromlott sirja Posilippónál egy uj szobor készitése által diszesittessék. E' czélból azonnal szabadságot nyert egy márványszobor emelésére, mellyet babérfa árnyazand, 's a' költész ön-szerzeménye, az ismertt versek, diszitendnek: „Mantua me genuit" 's a' t. **h

Adakozások Kölcsey' emlékére.

VIII. Közlés.

Stettner György urnál Pápán: Augusz Károl, hites ügyvéd 1 ft, Balogh Illyés, lélekpásztorság jeleltje 1 ft, Baráth József, költészet tanitója 1 ft, Barcza (Nagy Alásonyi) Pál ns Veszprém megye szolgabirája 1 ft, Beöthy Károl, 2d. évi jogász 1 ft, Bezerédy (Bezerédi) Mihály, urad. praef. és tbiró

1 ft, Biczó Ferencz 2d. évi jogász 1 ft, Bihary Gedeon logicus 24 kr, Chalupka Endre, 2d. évi jogász 2 ft, Cseresnyész (Felső Őri) Sándor, ns Veszprém megye főorvosa 's tbiró 1 ft, Czibor Ferencz, philosophia professora 1 ft, Diénes (Nemes Népi) Lajos 2d. évi jogász 4 ft, Dinnyés Sándor 2d. évi jogász 2 ft, Erős József 1sö évi jogász 6 ft, Fejér Lajos 2d. évi jogász 1 ft, Tittler István mezölaki uradalmi kasznár 1 ft, Forintos János mezölaki uradalmi ügyész 2 ft, Fülöp József ns Veszprém megye mérnöke 1 ft; Gál (Vámosi és sz. Gáli) Imre 2d. évi jogász 2 ft, Gerenday József, lélekpásztorság jeleltje 1 ft, Gózon Lajos 2d. évi jogász 1 ft, Gyenge Károl 2d. évi jogász 32 kr, Halasi Károl 2d. évi jogász 1 ft, Hamar Dániel lélekpásztorság jeleltje 1 ft, Hoffelder József urad. főorvos 1 ft, Horváth Imre vanyolai urad. ügyész 1 ft, Horváth István, hit. ügyv. 1 ft, Huszár Elek 2d. évi jogász 1 ft, 12 kr, Ihász János hites ügyvéd 1 ft, Ihász Lajos ns Veszprém megye esküttje 1 ft, Jákoy Sámuel 2d. évi jogász 1 ft, Jeremiás Lajos, collegium seniora 1 ft, Kenessey Kálmán 2d. évi jogász 2 ft, Kerkapoly Pongrácz 1sö évi jogász 5 ft, Kis (Böszörményi) Károly 2d. évi jogász 4 ft, Kisfaludy (Kisfaludi) Kristóf 2d. évi jogász 5 ft, Koroncz László plébános, esperes és táblabiró 1 ft, László Jónás evang. lelkész 30 kr, Liszkay József, dadi reform. lelkész ns Komárom megyében 2 ft 6 kr, Nagy Imre 2d. évi jogász 2 ft, Nagy Sándor collegium ellenöre 1 ft, Nagy Sándor 2d. évi jogász 2 ft, Pap János ns Veszprém megyei főszolgabiró 1 ft, Pap Nina kisasszony 2 ft, Pálfi Károl több vgye tbirája 1 ft, Pályi Pál 2d. évi jogász 1 ft, pápai casino 5 ft, Pápay Miklós urad. ügyész 2 ft, Sárközy Sámuel 2d. évi jogász 2 ft, Sáska Imre 2d. évi jogász 1 ft. 12 kr, Stettner Gyula 1 ft, Stettner Lila 1 ft, Szabó (Őri) Sándor 1sö évi jogász 2 ft, Szakonyi Lajos ns Veszprém megye adószedője 's tbirája 40 kr, Szalay Kálmán 2d. évi jogász 1 ft, Szánthó Gábor 2d. évi jogász 1 ft, Szij György szónoklat tanitója 1 ft, Szücs István 2d. évi jogász 1 ft. 12 kr, Szücs János 2d. évi jogász 40 kr, Szücs Sándor 2d. évi jogász 1 ft, Szücs (Tasnádi) Vilmos 1sö évi jogász 2 aranyat, Takó Lajos 2d. évi jogász 2 ft, Thaly Julia Stettner Györgyné 2 ft, Thaly Róza kisassony 2 ft, Tóth János 2d. évi jogász 1 ft, Tóth Lajos Somlóvári és tb. uradalom ügyésze 1 ft 12 kr. Tökés László 2d. évi jogász 1 ft, Vajda (Rába-Bogyoszlói) Margit, F. öri Rába Boldizsár kir. tanácsos özvegye 4 ft, Verdy György 2d. évi jogász 2 ft, Vermes (Budafalvi) Illyés urad. ügyész és tbiró 2 ft, Vég Vincze 2d. évi jogász 1 ft, Vidos (Koltai) Pál 1sö évi jogász 6 ft, Zmeskál (Domanoveczi) József 2d. évi jogász 2 ft, Zsoldos Krisztina, Vecsey Károl Veszprém megyei főszolgabiró özvegye 2 ft, a' gyüjtő maga 8 ft. — Öszvesen 131 ft 40 kr. pengöben és két arany.

A' Jelenkor szerkesztőségénél: egy névtelen 6 ft pengöb.

A' VIII. közlési öszveg 127 ft 40 kr pengöben és 2 arany.

IGAZÍTÁS: A' VI. közlés végén a' Török Gábor név Török Jánossá igazittassék. October 8. 1840.

Bajza József m. k.

a' Kölcsey-cml.-társ. jegyzője.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon octob. 15-kén „kastély az országuton“ 1 fvsos vigjátékban (Kotzebue műve) Balog és Komáromi ur (Lorch 's Boldizsár) 's Kovácsné assz. (Nani) mulattaták a' mérséklett számú közönséget. — Ezt követé „Zolky vén diák“ dramának ismételtetése, mellynek czimszerepét Lendvay ur ismét köztetszésre adá. — 16-kán a' „szevillai borbély“ operának czimszerepében Szerdahelyi ur szeszélylyel és ismeretes szorgalommal működvén, igen jól mulattatá a' nem nagy közönséget. Joób ur (Almaviva) és különösen Éder k. a. (Rosina) kitünő igyekezetet 's tanulmányi haladást bizonyitának. — 17-én „Lear király“ szom. ját. 5 fvsban; irta Shakspeare Vilmos (fordítója nem nevezteték). A' czimszereppel Bartha ur mérközék-meg, 's ha itt ott némelly helyet lerovunk, többnyire sikerülve. Ha B. ur azon jeles individualis tehetségeit, mellyek őt kivált e' nagy feladat kivitelére különösen alkalmassá teszik, folytonos tanulmány és gondolkozás mellett törekszik cz óriási szerep sajátságinak tökélyes felfogására használni, szinészeink közül bizonyosan ő lesz, ki egyedül adhatja Leart elő. Óvakodjék azonban szorgosan régi hibájától, t. i. a' legharsányabb hangokról a' legmélyebb bassusba rögtöni lelohadástól; a' monotonia, igen gyenge hangra bocsájtott szavalattól; az elérzékenyitő szavaknál ne engedje magát sirástól annyira elfojtatni: mert mind ezek azt tették ma, hogy sok szavát gyakran nem értettük, 's azok csak nagy bajusza és szakála köztt hömpölygtek-el. Ne felejtse azt is, hogy Lear ösz ember már, és szájában nem mindig alkalmazható a' legviritóbb fiatal ember hangja. Egyébiránt kivált 4. 's 5-dik felvonás után zajosan tapsoltatott elő. Jelességre nézve hozzá legközelebb állottak: Szentpétery (Kent), Fáncsy (Edgar) 's Udvarhelyi (Glocester) urak. Szigligeti (Albani hg) és Komáromi (Edmund) urakban több méltóságot 's energiát ohajtottunk. Miskolczi k. a. és Barthané assz. (Goneril 's Regan) hasonlag több méltóság és pompával adhatták volna szerepeiket, különösen pedig a' fontosabb szavakat kiemelőbb accentuatióval kell vala szavalniok. Lendvayné assz. vagy még félbeteg vagy kedvetlen volt, mert beteg szendergő atyjának ágya előtt szavaltt beszédjében reá ismerni nem tudtunk. — 18-án „királyleány mint koldusnő“ szinját. 5 fvsban (Raupach után) került szinpadra, mellyben Lendvay ur mint vendég Sancho, nője pedig Isaura szerepét vetélkedő jelességgel adák. — 19-re „kakas és Hector“ vigjátéknak elöszöri előadatása volt hirdetve. — Schodelné assz. 's Felbér k. a. folyvást betegek. — Szorgalmas Egressy Benjaminunk ismét egy uj nemzeti opera textusán, mellynek czime „Hunyady László“ dolgozik. (Zenéjét Erkel ur fogja készíteni.) Igen ohajtható volna, hogy Egr. ur szép tehetségeit ne csak ismeretes előmunkálatok utánzására fordítná, hanem szorgalmasan forgatná a' magyar történetek évkönyveit, 's azokból kevésbbé ismertt tárgyakat is szemelne-ki eredeti operáinak számára.

KECSKEMÉTEN, öszelő 21-kén középszámú nézők előtt „Parlagi Jancsi“ vigjáték (Kovacsóczy fordítása) hozatott szinre. A' czimszerepet Szilágy ur nem fogta-fel. Valamelly szerep-személyt együgyűnek játszva, nem következetesség azt hidegen adni. Játéka tüz nélküli. Almási ur (Vidor) nem olly kielégitöleg mint tegnap. K. Ida k. a. (Rózsi) az est koronája, ismét mulattatott. Játék közben virágboglárral tiszteltetéк-meg. Biró (Kert-

halmi) és Bartók (Lepkényi) urak sem rontottak sem javitottak. Erkelné (Széppatakiné) asszonynak kevés szavát érthettük. Utósó felvonásban K. Paulina k. a. „Fernando és Bianca"-ból egy magánydalt énekelt elég csinnal. Játék végén K. Ida k. a. hivatott. — 22-kén Dumas Sándor, a' dramavilág e nevezetes emberének „Bell-isle Gabriela" 5 felv. szinmüve (Nagy Elektöl forditva) fordult-meg szinünkön. Az iró e' darabjában eltért a' szerénység ösvényéről. — A' szerepvivök közül K. Ida k. a.-é (Belle-isle Gabriela) az est dicsösége. Gabriela charakterének felfogásában, hajlandóságában magával egy és kimeritö vala. Benne tökélyesen a' szende, erkölcsös leánykára ismertünk. E' szinésznönek már bölcseje felett elmondá Thalia: „te az én gyermekem vagy!" Komlósiné assz. (marquisnö) ismét nem tetszett. Nyakcsavarása minden beszédje után, topogó lépései, visszatetszö szavalási hangja, — mindannyi török a' müértö nézöre és hallgatóra. Almási ur (herczeg) ne fogjon körén tulcsapó szerepekhez; mert elveszti más szerepekben már szerzett érdemét is. Szilágy ur (D' Aubigny) érzelgö szerelmesnek éppen nem való. Más alkalomkor, midön a' 4 felvban Gabriela a' mellékszobába küldi, hogy hallhassa becsülete követelését a' herczegtöl — ne felejtse fövegét az asztalon; mert Richelieu könnyen megtudhatja, hogy ö van elrejtezve. Kövári ur (D' Aumont) ne rontsa-el rekedt beszédjével és köhögésével a' közönség izvágyát. K. Ida k. a. hivatott. — Kérjük a' hát-parlament igen tisztelt tagjait: legyenek irgalmasok, 's irtózatos kiáltásaikkal ne sértsék a' mivelt résznek fülcit. — 23-kán „a' falusi egyszerüség" vigjáték 4 felvban (Töpfer után Nagy Ignácz) került szinre. Nagy ur (Harczi) némi pórias fogásokkal adá az ezredes szerepét. Szilágyi (Feri) és Biró (Vilmos) urak akartak de nem haladhattak. Baranyi ur (Morgi) minden szófogat végén a' szavakat elszoritotta, 's azokat érthetlenekké tette. Játéka erötetett. K. Ida k. a. (Sárika), ki az életben olly mivelt, a' szinen még is falusi egyszerü, jeles volt ismét. Almási ur (Caesar) elemében, Kövári ur (szolga) helyén volt. D. Etelka (Zagyvainé) k. a.-nak beszédje untató, lépései erötettek, természetlenek valának. Felvonás közt Schön ur „tolvajszarka" czimü dalmüböl a' podesta magánydalát éneklette. Hangja mély, erös, de érdeketlen bass. Játék végén K. Ida k. a. hivatott. — 24-kén „két özvegy, vagy, hüség a' sirig" vigjáték, és „Norma" daljáték elsö felvonása gyüjtött szép számú közönséget a' szinterembe. A' darab elég hidegen és az énekek elég hibával telve adattak; nem tartom érdemesnek a' részenkénti taglalásba ereszkedni; csak egyet nem hagyhatok érintetlen. Kérdezzék kegyetek olvasóim: láttuk-e Norma egész felvonását, mint hirdetve volt? — Nem. — Szinészeink nem emberök szavuknak! De mit szóllana még maga a' korán elhunyott hangászhös, Bellini, ha feléledne, 's megtudná, hogy dalszinészeink kényük szerint szaggatják, változtatják szerzeményét, mint ma Adalgisa! Miért énekle Romeoból ariát? — Vagy azt gondolják ök, hogy mi nem értünk az operákhoz, 's nem tudunk különbözést tenni e' vagy ama' mü között? — Komlósi urban csalatkozánk! 'S ha illy renddel és erövel tisztelkedik a' Szegedicknél is, — képzeltt aranyvára igen hamar összeolvadand. Virányi.

HANGÁSZAT.

Orosz zene. Az Athenaeum julius 25-ki száma nehány levelek forditását közli az ismeretes franczia hangszerzö Adam urtól, mellyeket ez a'

„France Musicale“ kiadójának Pétervárból irt. A' tárgy olly kevéssé ismeretes, hogy belőle rövid vázlatot közleni nem mulaszthatjuk-el. Adam úr az orosz zenét négy részre osztja: templomi, dramai, katonai, és udvari zenére; 's az első résznek vonakodás nélkül első helyet enged-át, minthogy egészen eredeti, 's minden külországi zene utánzásától távul van. — „A' görög templom — mond ő — semmi hagszert nem enged-meg, 's a' császári kápolna énekesei, kik semmi mást, csak misezenét adnak-elő, bizonyos ügyességet szerzének a' kiséret nélküli éneklésben, 's egy majdnem képzelhetlen rendes intonatióra tevének szert. Előadásuk képzelhetlen különnemüséget nyer ama körülménytől, hogy a' bass-hangok a' mély contra A-tól, az egyszer vontt C-ig terjednek, mi a' megkettőzött bass hangoknak csudateljes hatást szül. Nálunk a' közönséges mélység bass hangokban Es, ritkán D a' nagy octávban; minthogy az által, midőn a' hangnak magasságot adni akarunk, a' mélység áldoztatik-fel. Orosz országban mélyebb mell-hangok ritkaságnak tekinthetők, 's ha birtokosuk egyszersmind jeles hangász is, ez a' czár örökös zsoldosa. Magánosan e' hangok kiállhatlanok lennének, de összeköttésben hatásuk jeles, és soha sem valék hangszeri előadástól olly mélyen meghatva, mint a' czári hangászkar vocal-miséjénél. A' sopránok erősek; 's a' gyermekek közt néha kellemes magánhangúakra lelhetni. A' tenorok is, bár nem olly jelesek, mint a' bass-hangok, kielégitők.

Maga a' zene nem mostani korszakhoz alkalmazott, hanem a' mult századból veszi eredetét bizonyos Bertienskytől, kinek sem tehetsége sem tudománya nem hiányzott. De eredetiséggel a' hangszerzésnél nem birt. Jelenleg az udvari hangászkar Lwoff örnagy kormányzása alatt áll, ki jeles hangszerző és jó hegedüs; a' dramai zene csekélyebb. Bár Pétervárott három szinház van: a' nagy szinház (ballet-tánczok, német 's orosz operák számára, a' Mihály-szinház (hol kisebb német és franczia vigjátékok, vaudevillek, 's kisebb daljátékok adatnak), — 's az Alexandrina-szinház, melly kizárólag orosz daraboknak van szentelve; de mivel egy részről az operák nagy része német és olasz, más részről a' ballet, minden más dramai mulatságnak ingerét elveszi. Adam ur csak egy eredeti orosz operát emlit. — „Mindent a' czárért!“ — mellyhez Glinka ur, egy orosz, készité a' nemzeti orosz zenét. Adam panaszkodik ugyan, hogy ezen orosz népmelodiákon alapultt hanga felette lágy 's bizonytalan, mindazáltal megvallja összes hatása szépségét.

A' nép szereti ugyan a' zenét, de kevéssé gyakorolja; a' rabszolgák néhány durva hangszereket használnak, 's ezekkel éneküket kisérni szokták. Csak a' czigányok, kiket Adam ur néhány ensemble-daraboknál kellemesen hallgatott, tettek reá idegenszerű benyomást, habár zenéjük egyénenként rosz hangzású is.

B. József.

DIVAT.

43-dik divatkép (Parisból). — Őszi köntösök: felruha selyemből paszománymunkával diszitve; cannezou-mantilla; kalap indiai gros-ból, bársonnal körözve; oudinot-alruha; cazalcrnyő. — Bécsi divat oct. 15-én: „magas ruha selyemből, hasonló zsinórok és gombokkal ékesitve; gros-grain-kalap virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

MTA AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

86.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap october **25**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

A' kápolna.

(Uhland után.)

Fenn a' szirten kápolna áll,
'S némán néz a' völgybe le:
Lenn forrásnál ül a' pásztor,
'S vígan hangzik éneke.

Fenn harang kong, olly busan, mint
A' halottnász bús dala —
És a' pásztor gyermek ajkin
A' víg ének elhala;

Sirba visznek ott fenn egyet,
Ki a' völgyben vígadott,
Pásztor! pásztor! néked is még
Fognak énekelni ott!

Bérczy Károly.

FESTÉSZET.

Schiller éneke a' harangról arabeszkekben.

A' Schiller dramái és balladáiból vett jelenetek (festve a' weimari nagy herczegi palotában Neher által) kiegészitésére még lyrai költeményeiből is kelle ábrázolatoknak járulni, 's erre mint legnépszerűbb és a' költő geniusát leginkább bélyegző, az „ének a' harangról" választatott. E' költeménynek arabeszkekben ábrázolására a' homlok-fal festvényeit körülfogó hat, és a' két ablak melletti két oszlop nyujta tért; de a' művész, a' festményt különösen körülfogó festonok és lombfüzérek miatt, még is egyszerű görög arabeszket választa, melly kék mezőben fejérrel 's minden oszlopra alakokkal elöntött öt paizsocskát tartalmazand. A' középsőre arany mezőben szines alakok, a' közvetlenül e' mellett esőkre fekete mezőben csak gyöngén szinezettek, a' két szélsőre pedig kék mezőben szürkés fejérek használtattak. Ezek közben a' majdnem mindenütt magukat egyalakúlag ismétlő arabeszk-czikornya közé helylyel alakok vagy bélyegző tulajdonitványok (atributa) szövettek.

Schiller harangja jelképes költemény. A' harang fokonkénti alkotását, sőt magát a' harangot is, a' költész emberi sors jelképeül használta, és az öntés komoly dramai rajzát egy elmélő kebel 's érzemény melodiáival kiséri, melly az emberi élet felett elmélve és szánakozólag isteni magábatérés fényében lebeg. A' min-

den egyén történetében előforduló sorsok azok; ifjúság, szerelem, háziság, veszteség, nyomor, szerencsétlenség, béke és czivódás, miket a' költész világos és zord szinekben előnkbe rajzol, 's ő maga ezeknél egy általános álláspontot vön, mellynek sem hely, idő, sem vallás, szokások bizonyos jellemet nem adnak. Ámbár egészbeni nézete kereszténi, mindazáltal itt ott a' bálványtant sem veti-meg, és elméletének egysége még a' legelütőbb tárgyakat is olly bennsőséggel füzi össze, hogy a' harang, tulajdonképpen kereszténi jelkép ugyan, de itt mint egész emberiséget bélyegző jel, tün-fel.

Ez okból a' művész is általános módban gondolá tárgyát leginkább kivihetőnek. Neher a' középkor öltözetét választá, de olly egyszerűségben, hogy a' hajdani pór öltözethez éppen ugy hasonlitható, mint a' jelenkorihoz. A' tartalom kivánatához képest genreszerű jeleneteket is használ; hogy azonban az egyetemes diszitmény felsőbb költészi jelleméhez hű maradjon, az egészet egyszerű történeti sztylben dolgozá, itt ott allegoriai sőt még mythologiai alakokat is közbeszőve, mint t. i. az eszmék folyama bélyegzésére jónak látá.

Az architektoniai tér mineműségénél fogva lehetlen volt a' költész rendezetét olly módban követni, hogy a' harangöntés története a' lyrai elmélkedésekkel egybe függjön; a' festész ennek következtében az elsőt az ablak melletti két, 's utóbbiakat a' többi hat oszlopra raká don Carlos, Wallenstein, messinai hölgy, és Stuart Maria rajzjelenetei közé.

A' harangöntés története, majdnem a' vers-szakok száma szerint tiz csoportozatban látható. A' mestert, legényei körében, egy szépen épültt, olszlopok 's kuppal diszitett koh előtt látjuk, öltözete, alakja, a' régi, hires norimbergi képöntő, Vischer Péterre emlékeztet; kezében szitó vas van, 's ő az egész munka kormányzója, mint, szintén a' költészi gondolaté is, mellyet legegyszerűbb 's még is legbélyegzőbb tartásban fejez-ki. Munka kezdeténél komolyan mutat a' felülről kérendő áldásra; midőn a' csap kiüttetik, Istent imádva térdel-le; miután pedig a' minta megtelt volna, gondolkodva 's kétkedve egyedül áll a' koh előtt. E' nyugalmas csoportozatok gyönyörű ellenzetei ama zajosabbaknak, hol a' legények tüzet szítanak, haboznak, a' gyurmát vizsgálják, vigadnak, lakmároznak, 's végre a' mintát szétverik. A' harang keresztelése jellemzőbben van tartva mint magánál Schillernél; egyházi szertartással megy végbe. A' tért mellyben függ, az idő jelképei, sors és béke diszitik; Atlas által pedig, kinek váliain nyugszik, földgömbbé tágittatik.

A' következő hat osztály elsőjén ifjúság és szerelem foglal helyet. Az anya bölcső mellett ül, 's kisdedét kebléhez szoritja; to-

vábbá a' gyermekek katonásdit játszanak; gerelylyel 's ijjal fegyverkezve, hű kutyája kiséretében siet az ifjú erdőbe, vad után, 's vándorlatából visszatérvén, megpillantja kutnál a' deli hölgyet, nem sokára boldog nejét. Látjuk, hogy a' festész nem törekszik a' költésznek bájoló vers-szakait életképeik egész dússága és gyöngéd érzelmeikkel előnkbe rajzolni; ő megfontolva kiválasztja a' szük terére illőket, és elmellőzi az inkább csak szóban mint képben ható tárgyakat, de e' mellett helylyel-helylyel motivumokat is használ, hogy képeiben üresség ne mararadjon, 's egyszerű összeállitása könnyen érthető és összefüggő legyen.

Második osztályban alul, Hymen az oltár előtt térdelő, 's papi áldást elfogadó szerelmes pár felett, a' nászharangot huzza. Ezután az övéitől elszakasztott férjet távul, vadak köztt, pálmák alatt ülve, 's becses árúkkal kereskedve látjuk: mig fedhetlen erkölcsű neje honn gyermekeik körében intve 's tanitva ül. A' nő fon, 's belülről is szaporitja a' kivülröl gyarapodó jólétet, melly az éppen nyirés alatt álló juh-falkákban mutatkozik. Legfelül egy csoportozatba összitve az ipar és bőség székelnek; amaz méh-köpű, emez bőségszaru által képezve.

A' házi boldogság e' gyönyörű képeihez szomszéd osztályban a' szerencsétlenség és romlás csatlakoznak. A' „jótékony a' tüz hatalma" kifejezést művészünk felül egy aggastyánban tünteti elő; ki reszkető kezeit egy parázsmedencze felett melengeti; a' rémitő égi erő pedig Jupiter tonans által ábrázoltatik, ki felnyujtott jobbjából villámot sujt alá. Két felől Zeüsz Bromios alakjába burkolt nemtők fujják a' lármakürtöt, középen pedig a' lángba borultt mezei lak áll, melly körül segitségre sietö néptömeg gyül össze. Az arabeszkben egyik gyermek a' lármaharangot huzza, mig az anya ölébe ragadtt csecsemőjével, és kézen fogott fél mezetlen kisded leánykájával, repülő hajjal tova siet. De az alsó paizsban ismét együtt látjuk az elszéledteket. Az apa összeszámlálja övéit; a' kisded apja karjaiban 's a' leányka örömkönyűket sirva anyja keblén nyugszik. Mi több, vagyonukból is mentetett-meg valami, mit a' hű cseléd összehordogat. Mind ezen mind az utósó osztályban különös mértékre szabta alakjait a' művész, a' nélkül azonban, hogy ez által a' kedves hatásnak ártana; sőt ellenkezőleg, éppen ez által eszközlött egy kedvesen meglepő különféleséget.

Negyedik osztályban is felül áll a' költésznek vezérlő parabolája. A' szépen felnyultt kalászok közé uj magot szóró földmivesnek nemes termete igen szép képe e' mondatnak: „Az ur által vetett mag kévékké fog érni!" — A' festész e' gondolathoz ragaszkodott, minthogy a' nő halála feletti keservnek olly érzékenyen rajzolásá-

ra, mint azt a' költész tevé, eszközei hiányzottak. Alul a' gyászvonalt és elsirolást látjuk. Olasz szokásként nyitott koporsóban viszi a' rokonság a' halottat. Sirba eresztésekor a' férj és fiú fájdalomban felolvadva állnak; az arabeszkben pedig a' sir-szellem a' végzetes harangot huzza. Középen a' büntető és jutalmazó angyal a' végnapi kürtöt fujják; a' sirok megnyilnak és Isten követei a' jámborokat boldogságra viszik, mig a' felhők között egy cherub az élet feltártt könyvébe néz.

A' gyász és mennyei reménynek e' képére a' földi jólét és háborithatlan öröm rajza következik. Középen az olajággal koszorúzott szent r e n d székel jótékony természeti adományok tömege felett. A' felforditott vesszőnyalábok (fasces) hasonlag olaj-ággal körülfonva mellette hevernek; az egészet Apollo és Minerva mellszobraik által képesitett tudomány és művészet zárja-be; alább az arabeszkben egy kis Bachus áll, kezében szőlőfürtökkel tömött bőségszarvat tartó. Ezek között a' házi boldogság képei láthatók; a' juhnyájjal hazatérő pásztor, a' kévékkel rakott szekér ifjak 's hölgyek kiséretében, az aratók táncza tamburin mellett, végre a' fáradtak pihenése, körülfonva az éj jelképei: baglyokkal, mákfejek és kincsőrző griffekkel.

Hatodik oszlop a' zendülés rajzát mutatja. Eris és Mars jelképei köztt vad Furiák lobogtatják szövétnekeiket, és az arabeszkekből lángok törnek-elő. Gyilkokkal 's különféle öldöklő fegyverekkel ellátott csoport köztt a' zendülési iromány olvastatik-fel. Bőszültt ifjak rángatják a' lármaharang kötelét, 's fujják a' lármakürtöt. Alább a' lázadás iszonyai és hyena-keblű nők láthatók, kik a' védteleneken kegyetlenkednek. A' költész által bünösök fejére kiáltott j a j - t! művészünk allegoriailag a' büntetés és visszatorlás által képezi: az arabeszkben egy gyermek lánczokat tart, mellyek a' bünösöket várják; a' legalsó képen lánczokban hevernek a' bünösök törvény lábainál, melly fegyver 's mérleggel fegyverkezve ujra elfoglalá a' megerősitett trónt.

Képeinek térközi elválasztása által soha sem adhatván-meg a' művész ábrázolatainak az értelmi összefüggést és végezetet, mellyet a' gondolatok és érzelmek szakadatlan folyama a' költésznek engede, egy az egész tér alatt átfutó arabeszk csikban, mellynek vonatkozása van a' felette álló képekre, a' költészetnek még e' részét is kielégité némi jelentésekkel. Ezek aranymezőben festett nemtők, kik a' természet, ember élete és művészetre vonatkozó különféle jelképeket tartanak, a' harangöntést ábrázoló osztályok alatt pedig az öröm és egyesség alakait tartják, mellyekre a' költő harangját keresztelé. *K—s I—v—n.*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon oct. 19-kén elöszer adatott! „Kakas és Hector“ vigját. 3 felv. (Raupach után ford. Zsivora József, a' m. tudós társ. költségén.) E' szinmü magyarositva van, 's történet helye magyar városka. Itt csak azt jegyezzük-meg, hogy magyar városkában fordító ur nehezen fog találni: postatitoknok és tanácstitoknokot, de igen postakiadót és tanácsi fö vagy aljegyzöt 's a't. A' mü egyébiránt meglehetösen mulattatott. A' legnagyobb szerepet László ur (Hevesdi) vivé, ki ugyan szokott szorgalmát ma is bebizonyitá, de heve talán ma is tul ragadá az illedelmen. Átaljában véve ohajtható volna, hogy e' derék szinészünk a' társalgási hang határára jobban ügyelne; mert nem emlitvén a' még elengedhetö igen is zajos beszédet (miröl a' külföld többnyire vádolja honosinkat), melly L. ur ajkáról ma csaknem egész darabban hallatott — de figyeltetjük arra, hogy kisaszszonyokkal, miveltebb szépnemmel olly hangon 's olly actiókkal, miként ma hallottuk és láttuk, beszélni 's bánni nem lehet, de nem is szokás; söt ha kivétel gyanánt a' természetben talán elvétve tapasztaltatnék is e' mód, de a' gondolkodó szinész ezt mindig illedelem-elleninek tartván, szinpadra illyesmiben hozni soha sem fogja. L. ur egyike legrationabilisabb, legméltánylóbb 's türelmesebb szinészeinknek, ki a' hasznost és jót kiszemelni szereti. Teljes reménynyel hisszük, hogy ö még e' módon is fog változtatni. Szerdahelyi ur (Fürkészi) igen mulattatott; ö a' titokleső kiváncsi tanácstitoknokot ugy adá, miként kell. Szigligeti ur (Kakas) mint föerdösz talán kelleténél is együgyübb volt. A' többi szerep kevés kiemelni valót nyujt. — 20-án Lendvay ur, mint Hamlet, utósó vendégszerepét ismét jelesen adá. Halljuk, hogy innen vendégszerepekre utazik. — 21-kén a' német 's franczia utazásából haza tért Veszter Sándor tánczmüvész és az igazgatása alatti Farkas 's Bihari-féle nemzeti zenésztarsaság (Györböl) elöszer adtak bérszünet mellett táncz és zenészeti versenyt. Páholyokat kivéve tömve volt hallgatókkal a' szinház, kik mind Veszter urnak jeles és minden tulságos, nem tánczba illö figuráktól mentt magyar tánczát, mind a' zenészek elöadásait zajos tetszéssel fogadták. Az utóbbiak következök voltak: 1) magyar toborzó, frissel; Rózsavölgyi Marktól; — 2) „le Postillon“ franczia négyes tánczmelodiák Musardtól; — 3) Bellini „Norma“ operájának megnyitója (ouverture); — 4) magyar toborzó czimbalom-solóval; — 5) „Ri qui qui“ franczia négyes Dufresnetöl; — 6) „Rákóczy eredeti nótája“; — 7) Rákóczy indulója; — 8) lassú magyar. — Nem szóllunk e' magyar zenészek pontos és valóban csudálandó, egybehangzó 's igen meglepö csinossággal párositott játszásmódjokról; hanem csak röviden mondjuk, hogy mi felölek dicséretül iratott, teljesen igaz. A' „magyar toborzó“ czim nem alkalmazható azokra, mellyeket elöadtak. Ezekre a' verbungosok bizonyosan nem tánczolhatnának; ezeket inkább phantasiának lehetne nevezni. A' czimbalmos valóban nagy ügyességet fejte-ki a' különféle hangokban játszott futások jeles elöadásában. Hogy Rákóczy eredeti nótája megkezdésénél egy kéz sem hallata tapsot, 's hogy az átaljában véve hidegen fogadtatott, és helyette annak parodiája, a' Rákóczy-Marsch (mellyet hajdan Resnitschek, egy cseh hangász, Esterházy-ezred hangászkarmestere, elferditve az eredetiböl készite) kivántatott, 's ez (mint már máskor is számtalanszor hallottuk) olly nagy hatást gerjeszte, valóban feltünö volt, 's a' magyar zenészet történetében epochaul vetethetik-fel. (Igaz, hogy zenészeink a' lassút

kissé huzamosan és különös megszaggatással játszák, de egyébiránt az egészet hiven adák elő.) — A' zenészeti előadást megelőző eredeti vigjáték 1 felvonásban „vendégszerep“ (Nagy Ignácztól) kissé hosszadalmas volt, 's kivált elején színészeinktől nagyon is komolyan felfogva. Vége felé élénnkebb lön, 's meglehetősen mulattató. Különösen kitünök voltak: „Lendvayné assz. (Nina), Kovácsné assz. (Judit), és Bartha ur (Konok); kik érdemlett tapsokat is nyertek. — 22-re a' „régi pénzek“ kerültek szinre.

KECSKEMÉTEN, őszelő 26-kán „Griseldis“-t láttuk. A' czimszerepnek K. Ida k. a., mennyire gyenge alkotása és hajlama engedék, megfelelt. Griseldis neki még nagy feladat. A' vig szerepekben sokkal fennebb áll, mint a' komolyakban, hol mély érzéssel kell küzdnie. Meglehet, szorgalma idővel e' helyet is betölti. Baranyi urat ma nem igen lehete királynak tartani. Komlósiné asszonyrul (Ginevra) hallgat a' krónika. Szilágy ur (Percival) elég nyerséggel, de nem lovagi büszkeséggel játszott. Biró (Lancelot), Almási (Tristan), Bartók (Gavin) jól játszottak. K. Ida k. a. és Szilágy ur hivattak. — 27-kén „tréfa és valóság“ vigjáték 3 felv. került szönyegre. Nagy ur (Sziklavári) helyén volt. K. Ida k. a. Agnes szerepét olly tökélylyel adá, miként csak tőle várhattuk. Szilágy ur (gróf Kéry) jól játszott; hanem mint gyalog ezred kapitánya levehette volna bajuszát többi tiszttársaival együtt. Egressiné assz. (Martha) meglehetősen, Baranyi ur (Testes) jól vivé szerepét; ámbár ma is több szavát az érthetlenség örvényébe szoritá. Játék után Schön ur Beatricéból Enrico második felvonási magánydalát inkább szerettük. — 28-kán Komlósi Ida k. a. részére zsufoltt szinházban Szigligeti „Micbán családja“ eredeti dramáját szemléltük. A' szerepvivők mindnyájan megfeleltek szerepeiknek. Játék végén K. Ida k. a. koszorúra érdemesitették. — 29-kén utósó előadás: „tiltott portéka“ vigjáték 2 felv. és „Zampa“ daljáték első felvonása. (Csak nem lehettünk érdemesek egész operára.) — A' vigjáték helyesen sikerült. Baranyi (Stellarius), Nagy (Gyomrosi) és Kovácsi (Murki) urak mulattattak. K. Ida k. a. ismét szép tehetségeket fejtettki. — A' daljáték felvonása (mért maradt-el Alphonso éneke?) ellenben olly roszul ütött-ki, hogy nem érdemel birálatot. — Sok szerencsét és szerencsés utat a' dalszintársaságnak!

Virányi.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesület első műelőadása e' folyó V-dik zenévben nov. 1-jén délutáni 4 órakor lesz Pesten a' városi nagy redutteremben. — A' belépti jegyeket a' t. cz. egyesületi tagok általvehetik (de csak biztositó lapjaik előmutatása mellett) folyó hónap 30. és 31-én Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L., Budán Miletz Imre urnál; előadás napján azonban csupán az egyesületi irószobában.

Régi iriai zene. — E' czim alatt emlit a' Morning Cronicle (julius 21-röl) egy érdemes művet, mellyet Bunting Eduard (jeles zenész és irlandi régiség-buvár) adott-ki, kinek művei (hosszú élete alatt hona melodiáinak szerkezete, fenntartása és megismertetése tekintetéből) igen érdekesek lettek. Irland nemzeti zenéje előbb a' nép között vala szétszórva, és némellyik a' legvadabb völgyekben volt elrejtve, 's habár gyüjteménybe füzetett is, mindazáltal csak némelly kóborló zenész elméjében maradt-fel. Mi előtt Bunting ur munkálódását megkezdé, az iriai melodiák igen csekélyek és becsnélküliek maradtak. Ifjúságában az iriai lantosok neme még ki nem halt; ők időről

időre gyüléseket tartottak a' sziget különböző részein, az Eistedvoddsokhoz hasonlón, mellyek még napjainkban is Valesben fenntartatnak. Ő a' belfasti nagy gyülekezetben jelen volt, 1792-ben, hol, mint ő mondja, a' régi iskola legjobb hárfásai (egy neme az embereknek, melly akkor majdnem eltörülve volt, jelenleg pedig egészen eltünt), Hempson Denis, Arthur O Neill, Fanning Charles és más hét vala jelen, kik közül még a' leggyengébbek sem találnak jelenleg hasonlót. Szülő földe iránti részvéte fel lön izgatva olly enthusiasmussal, melly öt arra birta (mint mondá, hogy hazája melodiáinak fenntartását tenné tanulmányává és élete legfőbb foglalkozásává.

E' nézetből az első gyüjteményt megkezdé. Ennek kedveért (mond ő) Derrybe, Tyronébe, Connaughtba utazék, sok időt töltött a' hegyes kerületekben, és több csudás melodiákat talált a' falusi népnél. 1796-ban adá-ki első kötetét, melly addig napvilágot nem látott hatvan hat iriai népmelodiát foglalt magában. E' könyv megjelenése szolgált ösztönül Moor Tamás nagy és hires munkájának, 's Bunting ur a' Moor első füzetében megjelent 16 melodia közül 11-et talált, mellyek e' munkából vétettek. Moor munkáiról Bunting ur ekképpen nyilatkozik: a' kiadó gyönyörrel vevé észre, hogy a' melodiák, mellyeket legelsőbben vala szerencséje a' közönség elébe terjeszteni, nem sokára mint a' legkellemetesebb népdalok emeltyüje használtattak, mellyekhez hasonlók tán egy irlandi költötől sem adattak, mig fájdalommal látá, és folyvást sajnálja, hogy ezen ujabb irlandi melodiákban a' költő müvei olly túlnyomó érdekűek lettek, hogy a' dalszerzés eddigi módja ideiglen meg van forditva, 's a' helyett, hogy a' szók a' melodiához alkalmaztattak volna — az a' szókhoz alkalmaztaték. E' szokás soha sem létesülendett, ha a' szerkesztő neve nem lett volna annyira hires a' régi melódiák körül, mellyeket ő használt 's régi sphaerájából, mellyet az egyszerüség jellemzete kiragadott, midőn jelenleg senki sem hinné, hogy némelly ujabbak itt vették eredetüket.

Bunting ur folytatá munkáját, és pedig némelly utazása után az ország minden részén keresztül, hol csak legkevésbbé is gyanithatá, hogy a' régi zenészet maradványaira talál, kitünöleg pedig Ulster, és Connaught-on át, hol 1809-ben másik részét adá-ki jeles gyüjteményének, melly 75 terjedelmesb melodiát, és egy értekezést foglal magában az iriai hárfáról.

Bunting ur ujabbi munkája ötven évü szorgalmának bevégzése. Több mint 150 melodiát foglal magában, mellyek közül több 120-nál most jelent-meg először nyomtatásban; a' többi részint ismeretes, de mindazáltal sokkal tökélyesebb és tisztább alakban jelen-meg. Ezek az iriai zene próbái a' legrégibb időtől Carolan compositiojáig, és hangszerzői tehetséggel biró társaiéig a' 17-ik és 18-ik században. Ezen kötet foglalatja nem kevésbbé érdekes, mint az előtte jötteké; a' melodiák szépek, kifejezés-teljesek, és nemzeti jellemüek. Ezek textus nélkülick, még is jó izléssel, és kellemesen vannak alkalmazva zongorára. Bunting ur gyüjteményeit kétségkül mintegy nagy és valódi rakhelyét tekinthetni a' régi hagyományos irlandi zenészetnek, mellyek szorgalmasan a' nép között gyüjtettek, 's nem kéznél levő gyüjteményekből szedettek-ki leirás végett.

Az értekezés a' régi irlandi zenéről, melly az előttünk fekvő kötet nagyobb részét foglalja-el, jól van irva; a' tudósitások a' két utósó század legnevezetesebb hárfásairól érdekesek, és mulattatók. A' hires Carolanról következő részletet ad:

Ő 1670-ben Robberban, vagy mint mások bizonyitják, a' szomszéd faluban, melly Westmeath grófságé, született, és 1738-ban 68. évében hunyt-el.

Korán a' himlő által szemeitől megfosztva, lakója rövid idővel ez előtt a' polgárháború által elpusztitott hazának, de mind e' mellett a' gyönyörűségek szerfeletti kedvelője. Csudálkoznunk kell azon csudaművein, mellyeket mély és sokoldalú tehetségeinek tanúságaul adott. Hogy szerzői termékenységéről fogalmunk legyen, csak azt kell tudnunk, hogy egy hárfás, ki a' belfasti 1792-ik évi gyülekezetben jelen volt, 's ki Carolant soha sem látá, és senkitől sem nyert oktatást, Carolant utánozván, valami 100 melodiáját ismeré, mellyek, mint állitá, csak csekély részét teszik a' mondott melodiáknak. Példajaul, milly könnyüséggel tanulá-meg a' melodiákat, és a' csudálatos készségnek, melylyel ujakat teremtett, nekem következendő factumot adnak, melly a' Monthly Reviewből idéztetik. Egy iriai nemesnek házában, hol Geminiani jelen volt, Carolan ezen hires hangszerzőt ügyessége bebizonyitására szóllitá-fel. A' zenész hegedüjén Vivaldi ötödik hangversenyét játszá. Ezt Carolan azonnal utána játszá, habár soha sem hallá. A' hallgatók bámulása magasra hágott, midőn állitá, hogy egy percz alatt uj hangversenyt tud össze szedni, és azonnal ama csudálatos zeneművet adá-elő, melly az óta, mint Carolan hangszerzeménye, ismeretes. Ő volt első, ki szerzeményeiben a' tiszta iriai sztyltől eltért; de noha az olasz és német iskolák szerzeményeiben gyönyörködött, mellyeknek szinezetét több melodiáján vehetni észre, még is mélyen érzé hona régi zenéjének jóságát, és sokszor mondá, hogy inkább „Molly M' Alpine" (egy bájos eredeti melodia O' Connalontól) mint más melodia szerzője kiván lenni, mellyet maga szerzett. Mindazáltal meg kell vallani, hogy nehány melodiát meglepő gyöngédséggel és tisztasággal, 's valódi iriai modorút szerzett.

Denis Hempsonnal, ki irland „utósó Minstreljének" mondathatik, több igen érdekes vonásai közölvék. Ezen érdemes hárfás, kinek ügysssége felülmulhatlannak van festve, 1808-ban halt-meg élete **száz tizenkettedik** évében. B. J.

UTASITÓ.

Lenhardt Sámuel rézmetsző (Pesten, József városi Conti-utszában, 1199. szám alatti saját házában) teljes tisztelettel ajánlja magát minden nemü réz és aczél-metszvényeknek, mint: arczkép, tájrajz, tervek, regényi vagy történeti jeleneteknek minden nagyságban készitésére, ugy szintén iskolai mintairatok, füvészeti 's természettörténeti rajzok, látogatási jegyek, czimek, váltó levelek, bélyegek, czimképecskék metszésére legtisztább, legfinomabb 's izletesebb modorban.

DIVAT.

Parisban a' divatos ruhák körében jelenleg valami kirekesztő nincs; a' női ruhák felső teste lehet ránczoltt, vagy keresztben készülve; a' váll körül rojtok, a' csipelyek körül csipkék 's a' t. rövid és szük ujjak, három körzeményes manchettel; musselin canezou ezekhez jól használható. — A' téli ruhák bőrek és hosszúk, egyes szalagvonalokkal körözvék Mazagran crepből készültt felruhák két lebegénynyel, duzzanyos ujjakkal láthatók. Jaspin ruhákat, apró rajzokkal, hármas lebegény is, és még ezeket körző gros-de-Naples szalag ékesiti. — A' kalapok kicsinyek; az ernyő kissé előre hajlik; virágok és leveleik chenilleből; az ernyő alatt hosszú csipke; a' kalap tetejéről rövid fekete fátyol lebeg.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön october **29**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Imádottaim.

Földön kettőt imádok én:
Az ápoló hazát
'S a' művelt jó leányt.
'S bár e' kebel lángzó hevén,
A' hon keserve irt
Lelni még soh' nem birt:

'S bár ifju szivem érzetén
A' lányka kétkedő
'S kemény mint gránitkő
Még is kettőt imádok én:
Az ápoló hazát,
'S a' művelt jó leányt.

Vértesi.

SZORGALOM.

Biborbogár (cochenilla) Indiában. A' keletindiai társaság azon időben, midőn angol országban 20—25 schillingen kelt a' bibor-bogár fontja, 60.000 font sterling jutalmat hirdetett e' rovarnak Indiában meghonosítására, ha t. i. e' rovar olly mennyiségben tenyésztethetik, hogy a' déli amerikaiakkal a' concurrentiát kiállhatja. Egy vállalkozó ember több mint 30 év előtt bevitte e' rovart Madrasba. Az uj telepitvény gyorsan elterjedt Coromandel partjain; fölemésztett minden kaktuszt, 's a' bokrok pihe-nemű anyaggal lepettek-be, mellybe a' bogarak lárvái fonák magukat. A' bogárnak fölvigyázás alá vételével, miként az déli Amerikában szokás, több kisérlet dugába dült; végre fölhagytak a' kisérletekkel, 's a' rovart elszéledni engedék; az összegyüjtötteket angol országba küldötték: azonban itt mind nagyságra mind minőségre jóval silányabbnak találtatván az uj spanyol országinál, ez végképp' kedvét szegé a' bogártenyésztéssel foglalkodóknak. 1812-ben, igaz, tetemes mennyiségű szállittatott a' vásárra, de fontját itt is csak 2 sillinggel fizették, holott közönséges árra 11 silling volt. E' miatt az indiai biborbogár korcsnak tekinteték, hasonlónak a' délamerikai grana silvestra-hoz. Azonban 1831-ben Cattackban (Dcsaggernathtól 50 ang. mfre) lakó bizonyos angol figyelmét e' rovarra fordit-

ván, sok fáradsággal és időveszteségetéssel sajátságait vizsgálá, 's végre reá jött, miképp' a' kérdésben forgó rovar ugyanazon egy a' braziliai ugy nevezett magno tinto-val, melly ugyan igen kicsin, de hasonlithatlan carmoisint ad, honnan nevét is nyerte. Minthogy lehetlennek látá, hogy a' rovar hasonló nagyságúvá neveltessék az uj spanyol országihoz, más módszerhez folyamodott, melly várakozását nemcsak kielégité, de felülmulá. Tömérdek mennyiségű pihenemű anyagot szedetett, 's még fris állapotjában nagy mozsarakban összetöreté, mig nem valami becsinálthoz hasonlita. Ezután réz-üstökbe rakva tiszta vizet önte fölé, 's felforralá, és a' higanyt finom kendőken keresztül lapos, horgany-tepsikbe szürvén, kigőzölgésül a' napfényre tette, 's ott hagyta mind addig, mig az egészből csak holmi fekete tészta maradt fenn. Ez mintákba, a' lakdye készitésénél használni szokottakhoz hasonlókba öntetvén, az igy elkészitett pogácsákat megszáriták 's elrakták. E' gyurmából egyeleve mintegy mázsát készitvén, azt Kalkuttába küldé 's kisérletet tétetett, valljon e' festék a' legjobb spanyol bogarakkal versenyezhetik-e. Mindkettővel próbát tettek, 's a' bengaliai festék általában jobbnak nyilvánittatott, mint a' mexicoi grana fina. A' vállalkozó férfiúnak fáradozása azonban roszul jutalmaztaték; mert a' társaság, elég gondatlanul, olly kiviteli vámot rótt reá, melly jelenleg legalább minden további haladásnak véget vete.

RÉGISÉG.

Látogatás a' ctesiphoni romoknál. — Ctesiphon vagy Ul-Madain és Seleucia, két város, Euphrat mindkét partján valának épitve, 's egymással szemközt fekvének, ámbár különböző időben virágzának. Az utóbbinak egyetlen maradványa egy nagy fal romhalmaiból áll, melly a' folyam mindkét partját 's roppant tért keritett-be, mellyen most különféle nagyságú számos romhalom fekszik; de mind megannyiján látni, hogy emberlakok valának; mert tégla, fazék, üveg töredékek 's más hasonló maradványok nagy tömegben feküsznek szerte. A' tovasietö utazó, kinek nincs ideje e' romok köztt járni, 's azokat régiségbuvár tudományával 's türelmes állhatatossággal vizsgálni, e' helyek látásából kevés hasznot huz; kivevén, miszerint mondhatja, hogy látta azokat, itt 's amott vala, és érzé, mit olly ó 's kétségtelen régiség nyomai közelében érezhetni. De ez is valami, pedig ollyan valami, mi a' fáradságot megjutalmazza. — A' ctesiphoni romok vagy inkább rom (mert e' hajdan gazdag 's dicső városból csak egy maradvány van) egészen más érzelmeket ébreszt; mert Tak-i-Kesrát kisem láthatja a' nélkül, hogy

MAGYAR

az épület óriási nagyságán bámuljon 's csudálva emlékezzék a' magas szellemről, melly azt épité. Keleten nincs, tudtomra, palota, mellynek olly kül-alakja, vagy ha csak kapusikátornak vesszük is, olly bejárása volna. Az ispahani Alí Capi, vagy a' delhii palota kapui, magukban véve bármi pompás épületek legyenek is, Tak-i-Kesra mellett csekélységgé törpülnek; mert mellyik dicsekhetik 100. lábnál magasb ivtornáczczal? — E' dicső romot reggel láttogattuk-meg, midőn a' folyamon átkelhetésül guffah-t csak baj 's fortélylyal szerezheténk. A' reggel homályos vala, a' nap sötétsárga 's vérvörös felhőkben emelkedék éppen a' Tak mögött, melly a' növekedő világosság ellenében éles contourokban festé magát le. Ez különösen szép látvány vala. Körösleg, számos szabálytalan romhalom közt, arab sátorok egész táborára akadánk, de a' törzs scheik-e, egy fölötte piszkos, durva külsejű ficzkó, kit roppant vörösbarna orra a' kilenczedik parancs áthágásáról vádola, ha tulajdonosa tiltott italoknak nem hódolt, üdvözlésünkre kijöve 's minden rendén vala. Hanem egy másik ollyanféle ficzkó 6. vagy 8. nyakmetző társával robbant elő megtudni, kik vagyunk; 's midőn megtudá, e' szavakkal fordult a' scheikhez: ‚szerencséjek ezen embereknek, hogy nálad vannak, különben ümögig kirablám vala őket!' 's az ég tudja, de a' ficzkón ugy látszék, mint ha szavait teljesiteni akarná. Azonban egyik a' társaság közül szemébe mosolygott, mondván: „Tán reád nézve is jó, hogy azt nem tevéd; nézz ide 's lássd, férfiak vagyunk-e, kik magukat nyugottan hagyják kirabolni?" —'s megmutatá neki kétcsövű puskámat 's egy pár kétcsövű pisztolyt—olly látvány, melly bátorságára láthatólag hatott, 's tiszteletét iránt unk észrevehetőleg nevelé. Ő pontosan megvizsgálá a' puskát, 's visszaadtakor epésen mondá: ‚Ah, Isten átka legyen olly puskán, melly kova 's tüz nélkül lő!' — Még is a' partig kisére és szemmel tarta minket, mig a' folyamon átmenénk. — Nem akarom a' Tak körülményes leirását megkisérteni, csak azt mondom, hogy 300 lábnyinál hosszabb façadeból áll, hova 106. lábnyi magas boltozatos csarnok vezet, melly a' világon legnagyobbszerű bejárást képezett; a' façade egyéb része mindkét oldalon négy sorú oszlopok 's kis ivekkel, ablakokként, van ékitve. Ez csaknem minden, mi az épületből fenmarada, 's ez is, ámbár legjelesb kőmivesmunkából készült, annyira szenvedett az idő kezétől, hogy az egésznek jellemét 's tekintetét, mellyet, mig tökéletes vala, birt, csak találgathatjuk. Sok romhalom környezi, 's a' föld, nagy kiterjedésben környöskörül, töredezett téglák, üveg, edény, porczellanban 's a' t. régi épületek nyomait mutatja mindenhol. Mig magunk' körülnézénk, egy arab hegyi kristály-henger 's különféle régiség eladásával kinált, mellyeket nem messze azon helytől, hol állánk, szedett; pénzt,

gyöngyöt, bronszképeket 's a' t. a' vándor arabok 's pásztorok, kik itt juhaikat legeltetik, gyakorta találnak. Két pontról rajzolám - le ez érdekes romot, melly, fájdalommal kell kimondanom, az emberek 's idő megtámadásai miatt hirtelen elpusztult, 's elhagyám azt, miután szemlélésében több órát tölték; de az idő sürgete minket, 's mivel még éj beállta előtt chan- vagy Mahawill nevű karavanépülethez akaránk jutni, a' folyamon átmenénk, hamarjában reggelizénk, 's fél egyre ismét lovakon valánk. (Fraser kurdistani utazásából.)

Kiásások az athenei Parthenon- 's Akropolisban. Kevéssel ezelőtt a' Parthenon aljában számos mindenféle nagyságú töredéket találtak. A' közép gerendázat, sipolás (Triglyph), négyszegközök 's akroterek terra cottából készitvék, 's a' görög vagy hetruriai diszedények módjára ékitvék; alakjok és ékitvényeik után kétkedni sem lehet, hogy az első épitvény beboritásaul szolgáltak, mellynek romain Ikrinus halhatlan templomát épité. A' propylaeumok, mellyeket török épületek sokáig eltakarva tartának, nehány hónap óta pompájok egy részét visszanyerték, 's méltóan hirdetik a' sz. helyet, hova görög ország mesterműveit halmozá. ‚Ez, ugy mond Pausanias róla beszéltében, a' csudálatra legméltóbb épület, mellyet eddig épitének, mind a' márvány darabok nagysága, mind a' kivitel szépsége tekintetéből. Jobbra Victoria Aptera temploma, balra festvényekkel ékitett épület emelkedik.' — Köszönet a' legujabb kiásásoknak, e' leirás minden részében igaz. Minden melléképülettől megszabadittatva a' propylaeumok ismét eszméjök szerint könnyen visszaállithatók; doriai oszlopaik, párkányaik, gyöngéden kifaragott közép gerendázatuk, födélékitvényeik, hol arany csillagok azurmezőn fénylének — minden megvan; a' régi lépcsők alapja meg van találva, csak a' festvények hiányzanak festvényalmáriumban 's 5 bronszajtó, mellyek a' fellegvár belsejébe vezetének; azt hihetnők, hogy a' panathenaeák innepnapján kilépni látjuk a' hosszú járdulatot, mellynek csoportulatai a' Parthenon négyszegközein kőbe vésvék. (Echo du Monde Savant.)

SZOBRÁSZAT.

Schiller anyja. — E' nagy német költőnek anyja Cleversulzbach nevű sváb országi falu plebániáján hunyt-el, hol veje Frank lelkész volt. Ő egy árnyas szilvafa alatt nyugszik, melly a' sirkert falánál sirja mellett emelkedik, 's ágait szomorfüzként terjeszti erre. Mörike, a' mostani lelkész, maga is művészet barátja levén, egy régi követ alkalmazott eme tisztes sir fölé, és illy egyszerű, de sokat jelentő felirással látta-el: „Schiller anyja."

Figyelmeztetés. A' honi szobrászat pártolására különösen Mátyás király lovag szobrának közhelyeni fölállitására alakultt társaság részéről közzé tétetik:

a.) Mind azon t. cz. urak és asszonyságok, — kikhez ezen társaság részérül aláirási ivek küldettek — ujonnan felszóllitatnak: hogy iveiket az aláirók neveikkel 's beszedett pénzekkel együtt, vagy ha aláirók éppen nem találkoztak volna, magukat a' puszta iveket is folyó évi november 13-kán Pesten nemes Pest megye tanácskozási nagyobb termében tartandó társasági nagy gyülésre okvetlen beküldeni, vagy a' mit e' társaság még inkább ohajtna, magukkal behozni sziveskednének.

b.) Müvész Ferenczy István ur a' társaság folyó évi april 4-én költt megbizása következtében a' lovagszobrot és domború munkákat gipsből, a' talapzatot pedig deszkából harmadrész nagyságban elkészitvén, illetőleg elkészittetvén, ezen minta, melly felállitva a' müvész tervét egész nagyszerüségében tünteti elő, mai naptól kezdve jelenleg, és még ezután is egy ideig a' müvész dolgozó teremében Budán, később pedig — mi szint'igy hirlapok utján fog közzé tétetni, nemes Pest megye nagyobb termében lészen látható. Költ Pesten a' fentebb érintett társaság választottságának september 30-án 1840-ik évben tartott üléséből.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

LITERATURA.

Múlt és **Jelen** *új Erdélyi Hirlap.* Alólirt tisztelettel jelenti az olvasó közönségnek, hogy ő császári és apost. királyi felségének idei juliusi 28-kán költ legkegyelmesebb kir. határozata által engedelmet és szabadságot nyert itt Kolosváratt *Múlt és Jelen* czim alatt, *Hon és Külföld* melléklappal, egy új politico-historiai hirlapot adni-ki, mellyet *a' jövő* **1841***dik* esztendő elejével szándékozik meginditni.

A' fölapnak két külön szakasza lesz. I). *Múlt.* Ebben a' történetek mindig egy vagy két esztendővel hamarabb kezdődnek, 's az egyes országok mint szintén az idő rendje szerint összefüggöleg és esztendönként lesznek elbeszélve; p. o. az 1839. vagy 1840-ki januar 1-jétől december végéig esett dolgok az emlitett osztály alatt 1841 folytában közöltetnek, 's igy ezután is. II.) *Jelen.* E' szakasz a' honi és külföldi folyó politikai hireket és ide tartozó mindennemü adatokat czélszerü megválasztással, ugy szintén a' kinevezéseket, hivatalos tudósitásokat 's a't. foglalja magában. Szerkesztő e' szakasznak, mennyire a' szoritó környületek engedik, a' két magyar hazát illető tudósitásokat egyik fő tárgyává törekszik tenni, 's tisztelettel felszóllitja a' hazát szerető, 's annak ismertetését gyarapitni kivánnó érdemes hazafiakat, méltóztatnának öt, hont érdeklő becses tudósitásaikkal szerencsésitni.

A' *Hon és Külföld* czimü melléklap tartalmát e' név eléggé mutatja. Körébe csik mind az, mi a' haza és külföld ismertetésére tartozik, különösen pedig a' napi renden levő tárgyakat, vagy közelebbi évekbeli nevezetesebb történeteket magyarázó, világositó adatok, jegyzések, értekezések, mellyek a' historiából, politikából, statistikából, geografiából, mint az ujságolvasás mulhatlan segédtudományaiból lesznek meritve 's ez ujság érdekessé tételére intézve. Szerkesztő e' czikkelyekre bátorkodik a' tisztelt olvasó

közönséget figyelmeztetni, mint a' mellyek a' jelenkor történeteire nem kicsi világot deritnek, 's azoknak mintegy kulcsát teendik. — Továbbá, a' Hon és Külföldben közöltetnek még: elbeszélések a' hazai 's külföldi historiából, érdekesebb közlések a' statistikából, tartományok és népek leirásából, különös figyelemmel a' két magyar hazára, a' közelebbi idők vagy jelenkor nevezetesebb embereinek életrajzuk, végre historiai, statistikai, geografiai jelesebb munkák ismertetése. — Szerkesztő fő és vezér-elve lesz a' historia alaptörvénye, az igazság szeretete, valamint semmi felekezetnek nem hódoló, semmi szint nem ismerő részrehajlatlanság. Főbb törekvése a' fejedelem és hon iránti hűségnek, kötelességérzésnek, buzgóságnak serkentése, táplálása, 's a' hazafi-erényeknek intő, lelkesitő példákkal megkedveltetése. — E' hirlap irásamódjában a' csinosságra, egyszerűség, könnyüségre, tisztaságra, 's a' minden túlságtól távul álló józan nyelvjavitásra különös gond és figyelem lesz forditva. — Héti lap czim alatt a' szükséges hirdetéseknek, jelentéseknek meghatározott dijjért közrebocsátására külön toldalékja lesz. — A' Hon és Külföld melléklapba dolgozó érdemes hazafiaknak — ha a' munka czélra vezető lesz — nyomtatott ivért hat ft. ezüstben fog jutalomul adatni; melly honorarium, mihelyt a' szerző környületei engedik, feljebb emeltetik.

Megjelen a' Múlt és Jelen nagy negyedrét formában nyomtató velin papiroson minden Kedden és Pénteken, a' fölap két ivben, a' Hon és Külföld fél-fél ivben — hetenként tehát három ivben. Előfizetni lehet minden cs. k. postahivatalnál. — Az előfizetés esztendőre a' postán szétküldözéssel 10 (tiz) ft. 24 kr. ezüstben, félesztendőre 5 (öt) ft. 12 kr. ezüstben. Itt helyben fertály évre is lehet előfizetni. Minden tiz fizetett példányra egy ingyen példányt fogok felül adni. *Bátorkodom azonban jelenteni, hogy csak valóságos előfizetés, tehát az illető pénznek kezembe szolgáltatása következéseül fogom újságomat küldeni: ellenben az előfizetés nélküli megrendeléseket tekintethe nem vehetem.* — Az előfizetésnek legfeljebb a' folyó esztendő decembere 15-keig hozzám küldéséért esedezem.

Tisztelettel ajánlom hirlapomat minden rangú és rendü hazafiak, átaljában a' nemes olvasó közönség buzgó kegyes pártfogásába. Kolosvártt october 13-kán 1840.

Szilágyi Ferencz.

az evangel.-reformatum Collegiomban közönséges és hazai historia, geografia, deák literatura 's ékesszóllás k. r. professora, a' magyar tudós társaság levelező tagja.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. PESTEN, szombaton oct. 31-kén 1840. Hasenhut Leonard balétmester jávára bérszünettel nagy hangászati és szavalati academia fog adatni, mellyben különféle előadásaikkal, Lendvayné és Kovácsné aszk., Adler Vincze, Abeles (mükedvelő), Fáncsy, Kohn, és Schlesinger urak részt veendnek. Ezt követendi: „Arlequin, mint angol lovagművész, vagy Pierrot, mint dajka" nagy látványos pantomimikai bohózat, táncz, vivás-gyakorlat és tüneményekkel 1 fvsban. Hasenhut L. balétmestertől. Zenéje Ellenbogen nemzeti szinházi hangászkari tagtól. A', gépek Osterith gépmestertől. E' néma játékban az illető személyzeten kivül

Kovácsné assz. és Abeles ur ismeretes tánczművész is, a' jutalmazandó iránti szíveskedésből részt veend.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon, oct. 22-kén Fáy András mulattató 5 fvsos vigjátéka „régi pénzek" került szinpadra; — 23-dikán bérletszünettel „két korona" vigját. 1 felv. harmadszor adatott. Ezt követé Veszter Sándor és zenész-társaságának második fellépte, melly alkalommal, Veszter ur magyar tánczán kivül, a' zenészek által előadatott: 1) bucsúzó magyar, Rózsavölgyi Marktól; — 2) „le beau garçon" franczia négyes, Auber „fekete domino" czimű vig operájából vett motivumokra Musard-tól; — 3) nemzeti egyveleg, czimbalom-sólóval (Farkas Józsitól); előadta Farkas János 's a' zenész-társaság; — 4) csárdás nóta (Biharitól); — 5) „le scherif" franczia négyes Tolbeck-től; — 6) Rákóczy-nóta és induló. A' meglehetős számú közönség ma is nagy tetszéssel fogadá az előadattakat. — 24-kén Szigligetink kedveltt „Cillei Fridrikje" fordult-meg szinpadunkon. Roberto szerepét Komáromi ur, Veronét Hubenayné assz. adák. — 25-kén „majom és vőlegény" bohózat énekekkel 3 fvsban vétetett elő. Mamok majmot Hasenhut ur adá. — 26-ikra Veszter ur és társaságának harmadik fellépte vala hirdetve.

Külföldi játékszin.

Rachel talentuma. — E' színészhölgyet, ki 1838-ban lépe-fel, 's már ma nincs kivel vetekednie az elsőségi koszorúért, ekképp' jellemzi az „Europa" czimű folyóirat:

Rachel k. a. talentuma magas értelmisége-, ritka érzése-, 's a' szenvedélyek lappangó ösztönét láthatóvá tevésében áll. Mindenfeletti a' lélek felizgatásában; mélysége, mintegy leplezett mosoly, metsző guny mögött tünikfel. A' visszatoltt fájdalom, mellyet magába zár, 's könyörületlenül tagolja léte elmeit; a' néma kétségbeesés, melly csupán pillanatokra lel szót; a' fanyar féltékenység kifejezése, melly büszkesége miatt csak nagy nehezen szoritható korlátok közé, 's dühét mosolyok alá rejti; azután a' boszúvágy, melly éveken át a' mellnek titkos mélyében lakott, 's hirtelen siet kitörésre, hogy gyilkoljon; ezen merőben titokteljes oldalai az emberi szivnek, 's végre, a' szenvedélyek elrejtett küzdelmeinek, a' nélkül, hogy kitörne, előállitása, teszik művészetének fényesb pontjait. A' guny szokottabb eszköze e' lélekállapotok képzésében, mellyekre mosolya ad gyilkoló fényt. E' tragicai mosoly magasitására mindent tud használni, p. o. szilárd komoly tekintete, mellyen némi büszkeség ül, midőn arczát az égre emeli; szabad, gyors menése, a' nélkül hogy méltóságának ártana; parancsoló mozdulása, mit mindazáltal csak ritkán használ; nagyon fiatal külseje; hangja, mellynek gyöngédsége tetemesen emeli, egyszerre központosulnak. A' kevésbbé tragicai szenvedélyü szerep, a' gyöngéd, szelid jellem nem annyira sajátja: ezekben is mester ugyan, de hidegebben, nyugottabban játszja. Köy L.

HANGÁSZAT.

PESTEN, a' nemzeti casinóban, nov. 1-jén déli órákban kezdetnek-meg a' télszaki hangászati mulatságok.

A' pestbudai hangászegyesület első müelőadása e' folyó V-dik zeneévben nov. 1-jén délutáni 4 órakor lesz Pesten a' városi nagy redutteremben. — A' belépti jegyeket a' t. cz. egyesületi tagok általvehetik (de csak biztositó lapjaik elömutatása mellett) folyó hónap 30. és 31-én Pesten

egyesületi pénztárnok Klausz E. L., Budán Miletz Imre urnál; előadás napján azonban csupán az egyesületi irószobában.

TÁNCZ.

NAGY-KŐRÖS. Octob. 18-kára az első fényes bál volt hirdetve, mellyre helybeliek 's vidékiek nyomtatott czédulával levének hivatalosak a' nagy vendégfogadó tánczteremébe. Fényes vala a' bál mind anyagilag mind szellemileg: — anyagilag; mert festett tánczterem, milli-gyertya-világitás, több tükör, több nemű pamlagok 's a' t. disziték azt; — fényes vala szellemileg; mert szokatlan számmal gyülének össze városunk szépei; rajtok semmi sem tetszett inkább, mint az az egyszerű öltözet, mellyben megjelentek. Tagadni mindazáltal nem lehet, hogy voltak némellyek közttök, kik hajokat szinte czopfli gyanánt leeresztették, mit elferditett izlésnek, negédességnek tartok. Ne higyjétek pedig szépeim, hogy az illy tulzó szépitni akarással kitünő becset arassatok magatoknak. Szabjátok magatokat az értelmesebb közönséghez; mert csak annak jártt ösvényén vár reátok a' becs-koszorú; és az a' nem kendőzött szende arcz, arcza az egésznek, melly az egésség 's vigalom zsarátnagától rózsává ugyanazonult, mindeniken vala szemlélhető. Becsülni, söt imádni tudom a' szépnemet, ha az a' maga alakjában jelen-meg, nem mint törözö álarczos, kinek arczán csáb és szerelem ál-gyermekei vigyorognak. Szépeinknek e' magukviseletéből látom, hogy kezdenek józanodni azon balhiedelemből, mintha talán a' drága nemű, czifra, minden bálra uj öltönyök vezetnék őket Hymen templomába. — Ifjainkra nézve azon megjegyzésem van, hogy nem igen ügyelnek a' divat napi igényeire a' báli-öltözetekben, mit tisztelek ifjainkban; mert én a' bált — prozai ember levén — nem tartom egyébnek, mint mulatás végett összegyült mindkét nemü emberek egyetemének; igy tehát azoknak körébe menetelből minek olly nagy lármát csinálni, hogy Pesten a' váczi utszán is megtudják azt? Az illedelemmel még is szembeütközőnek látom, oda hosszú szárú pipával menni, azt ott lógázni 's vele játszani. — A' zenészet villanyos hangözönébe minden jelenlevő öntudatlanul mondhatlan élvezetre ragadtatott; mit csak akkor képes valaki érezni, midön magától elvetve aggasztó gondjait, tiszta én-jére vetközik. Illy élvezetben részesült minden e' tánczvigalomban. Mindig keringök-et lejtének; csak egyszer volt különféleség tekintetéből közbe elegyitve a' bokor-táncz. Lehet sajnálni, hogy illy tősgyökeres magyarok köztt egészen kimaradt a' nemzeti táncz; mert ugy vélekedem, hogy illy táncz-innepen — mit némellyekre nézve szivinnepnek is lehet mondani — mindig méltó volna öseinknek nemzeti páratlan tánczáról megemlékezni. — Barna zenészeink, mint mindenkor, most is helyöken voltak; a' környéken ismeretes Ambrus, Miklós 'stb. köz-vigalom lelkébe olvadva, éleszték azt büvös hangszereiken. — A' vendéglő dicséretet érdemel, hogy vendégeit minden kényelemmel ellátá; reményünk van, hogy eddig utazóktól került vendég fogadónkhoz utat nyitand csinossága, jóizü étkei pontos szolgálata által, és ha most város, helység, szomszédaink szem előtt tartva a' multakat, idegenkedtek jönni tánczmulatságunkba, ezutánra hinni vagyunk bátrak, hogy illy kedvező körülményben meglátogatják tánczteremünket 's benne jeles számú szépeinket. Körösi.

DIVAT.

44-dik divatkép (Parisból). — Bournousse-köpönyeg himzett kasemirból; kalap szálas bársonból; — selyem ruha reczés kendővel. — Bécsi divat oct. 22-én: bournousse zöld grosd' Afrique-ból bekes-gallérral és kockás bárson-béléssel; bárson felruha paszománymunka-diszitménynyel; fehér és rózsa szinü atlaszkalap virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

88.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap november 1jén **1840.**

KÖLTÉSZET.

É G.

Lánykám, szemében
Az ég derül,
Benn trónban Amor
'S Zevs isten ül.

Belőle Amor,
A' csintalan,
Felém nyilaz, lő
Minduntalan.

'S villámival Zevs
Ha megrivall,
Csak engemet sebz
Czikájival.

De hajh! — az ég szent,
Szelid, igaz,
Lánykám szemén az
Ég csáb, ravasz.

Mert annak oszt a'
Menny üdveket,
Ki hőn imádja,
'S gyüjt rényeket.

Imádom őt hőn,
Az istenit,
'S még is egével
Mást idvözit.

Gigler József.

SZORGALOM.

A' thea-mivelés haladása Assamban.

Kalkuttából érkezett hirek az assami thea-társaságnak (Assam Tea Company) haladásáról értesitnek, miként e' társaság folyó évi mart. 7-én tartatott nagy ülésében az igazgatóknak bejelentetett. E' hirekből megbizonyodik, miképp' a' társaság nem a' thea-tenyésztést tüzte-ki czéljaul kizárólag, hanem a' mákonyon kivül, melly eltiltatott, más terményeket terjesztését is eszközlendi, ha t. i. a' theávali bajlódás nem kedvök szerint ütne-ki. Az első theaültetvény mult

évi novemberben felső Assamban, Dhiko folyam mellett, Gurgaong régi várral szemközt, rakatott-le, hol áradástól félni nem lehet, 's a' környéken tömérdek nép lakik. Ezen 213 hold földet ellepő ültetvény a' Sudya-ba vezető jorhari nagy ut nyugoti részén fekszik. Egy második ültetvény a' Dhiko torkolatjánál rakatott-le. E' két pontból kirándulások történtek thea-bokor keresés végett, mellyek állitólagosan Nazira körül nagy mennyiségben tenyésznek. E' kirándulások alkalmával egy 2000 köblábnyi 's édes vizű tóra találtak az ügyviselők, melly Ligri Pokuri-nak neveztetik, 's melly körül egy harmadik ültetvény alapitása határoztatott-el, minthogy Nazirától csak 4 angol mértföldnyire fekszik. A' szomszéd csalitosokban (jungle) theával benőtt hat térre találtak, mellyeknek egyikén egy thea-bokor 30 lábnyi magas fa nagyságát érte-el. E' szerint Nazira középpontja leend a' thea-kerteknek, mellyek Gabru Parbuttól a' Dhiko északi oldalán egész Cheridoig nyulandók. Gurgaong régi várban bazart szándékoznak állitni, hol a' thea — gabona, só és gyári czikkekért cseréltethessék-be, és a' távulabbi vidékek lakói közelebb csalogattassanak. — Dhiko és Bori Dehing folyamok mellett egyszersmind kőszén is kerestetett, 's kisebb kulie-k ki is küldettek, hogy a' talált szenet a' folyók partjain 's bizonyos helyekre összegyüjtsék, hogy a' gőzösök azt mindig készen találják. Hogy kőszén van az országban, annyi már bizonyos, csakhogy hol 's minő? ezt kell még kipuhatolni. Azonkivül Jaiporeban több ház és raktárnak (golah) épitésére adatott parancsolat; amazok az érkezendő Chinák részére, emezek hogy alkalom adassék a' theának Mattock tartományban is használására, honnan, reménylik, hogy a' főnökök szerződésszerűleg szállitandják azt be. Eddigelé 2.000 munkást és kézmivest szállitott a' társaság Assamba, 's Pinang és Singapur-ból naponként 500 Chinát várnak. A' Munipurban lakó angol residens által azt is kieszközlék a' birmani udvarnál, hogy egy chinai megbizott Bamumiuba mehessen (hova a' chinai karavanok szoktak járni) a' társaság részére chinai kézmiveseket fogadandó. Theamüvelésre, egy holdra 300 l. tőkepénz levén szükséges, a' társaság 30.000 hold földet kér ajándékban a' kormánytól, megjegyezvén egyszersmind, miképp' arra 200.000 hold föld alkalmas. A' Hollandoknak Java szigeténi theamüveléséről szintén kedvező hirek érkeznek; 1.200.000 bokor thea bő terméssel biztat ez évre Leaok mellett, hol 12 kis gyár áll. Minden gyárra 100.000 bokor számittatik, mellyek 5—6000 font theát adnak. Két három év mulva 150,000 font theát remélnek ott gyüjthetni.

RÉGISÉG.

Normann emlékek Braziliában. — A' kopenhagai archäologi társaság tavaszutó 16-ki ülésében Lund tanár Braziliából irtt levelét olvasák-fel, mellyben e' tudós geolog fontos antiquariusi fölfedezésről tesz jelentést. — Bahia környékén bizonyos ásatás alkalmával run felirású ketté törtt kőlapot talált, mellyről a' sérülések daczára is nehány izlandi szót magyarázott-ki. Az ásatást nyomban mindenfelé folytattatá, 's faragott kövű házak alapjaira akadt, mellyek az északi Norvegia-, Izland- 's nyugoti Grönlandban még meglevő romokhoz végtelenül hasonlitának; végre Thor egy szobrára is akadt minden sajátságával, kalapács-, kesztyű- 's bűövvel együtt. Rafn tanitó, az „Antiquitates Americanae" szerzője, véleményadással van megbizva e' levéi iránt, melly azt látszik bebizonyitni, hogy az éjszaki népek déli Amerikában is állandó telepitvényeket alapitottak.

Régi pénzek Angliában. — Cuerdale-kerületben Ribble-folyam partján a' munkások, kik a' partot igaziták, önládát leltek pénz-, ezüstrudak és ezüstékszerekkel. A' pénz számát 10.000-nek, sulyát pedig 290. obonnak, azon fölül a' többi ezüstöt 750. obonnak mondják. A' pénz leginkább Ethelred, Alfred 's idősb Eduardé; a' legujabb szinte az utóbbié, ki 925-ben halt-meg. Régiségbuvárok az egész szomszéd földet felturkálák azon reménynyel, hogy még többet találandnak. — E' találmány antiquariusi tekintetben is elégé fontos.

SZOBRÁSZAT.

Néhány szó Soyer és Ingé érczöntéseiről Parisban.

Azon hirnév, mellyben Soyer mint szobrász, ciseleur, és érczöntő részesül egész Europában, 's mellyet ő jól sikerültt műveinek nagy száma által megérdemle, minden műbarátot, ki Parist meglátogatja, felszóllit e' dicsőitett férfi 's hatásának megismerésére. Soyer, ki 1815-ben egy ügyes ciseleurnél kezde tanulni — előbb már 10 évig mint matróz szolgálván — különös hajlandóságból adta magát e' munkanemre, 's rövid idő alatt magára vonta a' figyelmet Olympius Jupiter fejének kijavitása által, mellyet megtekinthetésül állita-ki 1822-ben, 's miért a' király kezéből arany emlékpénzt nyere, ezenkivül pedig egymásután 4-dik Henrik ezüst szobrának valósitásával bizatott-meg Bosio után, egy Amoréval Chaudet után 's több alakéival: minek következése volt, hogy a' kormány őt olasz országba küldötte az ó 's uj bronsz készitményeket tanulni.

Romában végezte Soyer 12-dik Leo pápa nagy emlékpénzét, mi által ő szentségének különös tetszését 's pártolását nyeré-meg.

Öt évig tartozkodta után olasz földön visszatért franczia országba dúsan vizsgálatai, tanulmányai 's rajzai által, hol csak hamar észrevevé, hogy a' helybeli érczöntések jobbadán hiányosan intéztettnek és készülnek.

A' hiányokhoz járultak korábbi öntéseknél azok is, mellyek tapasztalás-szegénységből, 's az öntők tudatlansága, végre a' kemenczék czélszerűtlen szerkezete által, a' bronz' számára vegyitett érczek elhibázott idomzataiból 's más okokból kerültek-ki, ugy hogy méltán lehet bámulni a' fölött, hogy' sikerülhettek ennyi hiány mellett ollykor óriás alakok 's lovagszobrok.

Megszerezvén magának Soyer a' legjobb érczöntő műhelyekben e' tapasztalásokat, eltökélé magát, hogy saját öntő műhelyet épitsen, mellyet legczélszerűbben rendeze-el, társaságba állván Ingé barátjával.

Ezen fényüzés nélküli, igen korlátozott téren épitett érczöntőműhely szép, világos, magas, könnyen fűthető 's levegős; benne egyszerre két nagy lovagszobrot lehet önteni a' nélkül, hogy a' munkások utjában állnának egymásnak. Mutat ez még sok érdekes 's tanulmányos javitást e' nemű épitvényekre nézve. Igy példaul ellátvák a formagödrök oszlopokkal, mellyeket ha szükséges, sok idő 's épitőszer pazérlása nélkül, magasbitni 's alacsonyitni lehet, mellyre öntött vasból mozgékony rostély rakatik mint fenék; ezzel a' pályák egybeköttetésben állnak, mellyekre egy a' formatest nagyságához képest elkészitett kocsi állittatik. Mivel Soyer két részre osztja formatesteit, ugy hogy azok két nagy csészét vagy serpenyőt képeznek, hogy ez által elmellőztessék a' sok öntés-varrás; ez oknál fogva kocsija is két részből áll, mellyek a' formatesttel együtt ide 's oda mozditva és általán a' formakészitő kényelmére felállithatók a' formagödörben tetszés szerint.

(Vége következik.)

Figyelmeztetés. A' honi szobrászat pártolására, különösen Mátyás király lovag-szobrának közhelyeni fölállitására alakult társaság részéről közzé tétetik:

a.) Mind azon t. cz. urak és asszonyságok, — kikhez ezen társaság részéről aláirási ivek küldettek — ujonnan felszóllitatnak: hogy iveiket az aláirók neveikkel 's beszedett pénzekkel együtt, vagy ha aláirók éppen nem találkoztak volna, magukat a' puszta iveket is folyó évi november 13-kán Pesten nemes Pest megye tanácskozási nagyobb termében tartandó társasági nagy gyülésre okvetlen beküldeni, vagy a' mit e' társaság még inkább ohajtna, magukkal behozni szíveskednének.

bi) Művész Ferenczy István ur a' társaság folyó évi april 4-én költt megbizása következtében a' lovagszobrot és domború munkákat gipsből, a' talapzatot pedig deszkából harmadrész nagyságban elkészitvén, illetőleg elkészittetvén, ezen minta, melly felállitva a' művész tervét egész nagyszerűségében tünteti elő, mai naptól kezdve jelenleg, és még ezután is egy ideig a' művész dolgozó teremében Budán, később pedig — mi szint'igy hirlapok utján fog közzé tétetni, nemes Pest megye nagyobb termében lészen látható. Költ Pesten a' fentebb érintett társaság választottságának september 30-án 1840-ik évben tartott üléséből.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

LITERATURA.

Nemzeti almanach, 1-sö évi folyamat; aczélba metszett hét eredeti képpel. Ára habos vörös selyembe kötve, arany metszéssel 5 ft. p. Nyomva az egyetem betüivel. XXV, 414 lap. Izrael fiai bajosan várták nehezebben az igéret földjére jutást, mint sokan ezen almanach megjelenését; 's im, másfélévi vajudás után megszületett az. Kielégitendi-e a' nagy várakozást, az olvasó közönség tiszte elhatározni. ‚De hát mi oka e' huzamós hozzá készülésnek?' — fogják sokan kérdeni. „Mi oka? Egyik legfőbb az: hogy rézmetsző, hazánkban, fájdalom nincs! ki a' kivánatnak csak némileg is megfelelhetne; 's igy a' réz vagy sajátképp' aczéltáblákat külföldön kell készittetni 's érttök a' drága pénzt oda kiküldeni! Második ok az, hogy egyetlen képirónk, ki az eredeti képek rajzát elkészithetendé, vonakodott azok felvállalásától, 's igy azoknak is külföldön, a magyar jellem- 's arczvonásokkal kevésbbé ismeretes művész által kelle készülni. Harmadik és szintén mázsás ok, hogy iróink dolgozataik beküldésében olly gondolkozók voltak, mintha ingyen 's nem drága pénzért dolgoztak volna, 's mi több, a' renomirtabbak egészen vissza is vonultak. Honnan ezen részvétlenség? hát ez almanach nem a' literatura előmozditására van-e alapitva? 's nem kötelessége-e minden irónak, ki magában tehetséget érez, a' literatura ügyét mindenütt és mindenben elősegiteni, ha kivált e mellett még tudós tagok, mint a' rajzok készitését elvállalni vonakodó képiró is a' többek között? Vagy szégyen lett volna-e nevöknek az almanach iróéi közé jutni? Nem hinném: hisz' az almanachban több név van, melly a' magukat visszavontt matadorokéval egy társaságban volt már. De igy van ez: mindenben önzés a' rugó. Itt is, minthogy az almanach eszméje nem nálok fogamszott-meg, visszavonultnak. Ám azért: „él magyar, áll Buda még!" De pillantsunk már a könyvbe is. Elöl mindjárt barátságosan üdvözöl gr. Teleki József, magyar tudós társasági elnök, szóllásig hiven találtt 's Mahlknecht által igen szépen aczélba vájt mellképe. Ezután következnek a' társaság alapszabályai 's a részvényesek nevei; mi annál inkább elmaradható vala, minthogy az alapszabályokat már a' hirlapok közlék. Ezután következik Jósika „csehek magyar országban" czimü regényéből vett jelenetek szerint készült hat kép: Rákos; rabparancsnok; esti lovag; az atya; az oroszlánok; istenitélet; részint a' carlsruhei művész-intézet, részint Meyer Károly által készitve, 's többé kevesebbé kielégitöleg. A' rezek magyarázatját irta Schedel Ferencz. A' novellák sorát Jósika Miklós „vész és üdv" beszélye kezdi-meg, mellyben az árvizi nemtö apotheosisa igen gyönyörü. Erre a' „vendégszerep" vigjáték 1 fvsban Nagy Ignácztól, követ-

kezik, melly almanachba igen gyönge. Eördögh Istvántól a' „Regnault család“ franczia forrongási történet csinos compositio 's elég tiszta nyelvvel irva. Kezdö irótól valóban elég. Lukács Lajosnak: „női hüség“-e szintén gyönge mü. Vajdától az „Akbár zultán“ keleti beszély szokott modorjában irva, kedves olvasmány. Kuthy Lajos két novellával járult az almanach gazdagitásához; a' „divat kép“-pel és „álomjáró“-val. Ki nem ismeri Kuthy phantasiáját és hasonlithatlan virágos nyelvét? és szükség ennél többet mondani? A' „divatkép“ minden esetre gyöngye a' könyvnek. A' lyrai osztályban Garay és Erdélyi-é a' koszorú; különösen elsönek igen kedves egy pár dala van, mellyeknek egyikét; a' „szabad választót“ alább közlendjük; hasonlót teendök Erdélyi „koldus, a' botjához“ költeményével is, ha a' hely szüke engedné. Székács nehány igen jeles epigrammot forditott görögböl. Kedves olvasmányúak Riskótól „életkép“; Pajcrtól „érzetbánya“ Jámbor Gézától: „a' büntelen rab“ költemények is. Papiros, nyomás igen gyönyörü, 's az egyetemi intézetnek diszére válik.

Szabad választó.

Jó kedvü pórfi,
Szegény legény,
Szabad hazában
Születtem én.

Szabad hazában
Szabadtalan,
Jogom kevéske,
De még is van.

'S ha pines is éppen
Szólásjogom,
Földét adótlan
Nem birhatom,

Ha tetszésemre
Határt, hidat
Átmenni sorsom
Jogot nem ad,

Ha mindenekben
Korláltatom,
Van még is egyben
Saját jogom.

'S ebben kivántam
Szabad maradni,
Gyürümet ollyan
Leánynak adni,

Kit, távol lévén
Más érdekek,
Saját tetszésem
Választa - meg.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon oct. 26-án „két szinész“ vigját, 3 fvsban került ismét szinpadra. Ezt követé folyó bérletben Veszter Sándor ur és ze-

nésztársaságának 3-dik fellépte szép számú közönség előtt. Ez uttal zenészeink magyarokat, czimbalom-versenynyel vegyitve, Musard 's Dufresne franczia négyeseit, és Auber „porticii némája“ ouverture-jét játszák ismét zajosan megtapsolva. Veszter ur Steiner k. a. társaságában kettős magyart tánczolt köztetszésre. — 27-kén „a' notre-damei toronyőr“ regényes drama 6 képezetben, Fáncsy fordítása szerint, adatott. Gervaise szerepét Lendvayné assz., Eszmeraldáét Hubenayné assz., Quasimodóét Bartha ur szokott jelességgel adák. — 28-kán „a' sánta orvos“ vigját. 3 fvsban fordultmeg szinpadunkon, melly azonban nem a' legmulattatóbb vigjátékok közé sorolható. Ezt követé Veszter Sándor ur és zenészeinek negyedik föllépte ismét szép számú közönség előtt, melly, ugy látszik, növekedőbb érdekkel kezd viseltetni iránt ok. Ez uttal a' zenészek Bihari 's Egressy Benjamin magyarjait, Tolbeque (le Sherif) és Musard franczia négyeseit, Norma ouverturejét Rákóczy nótáját 's indulóját — ezek köztt (a' zajos tapsok kövekeztében) rendkivüli szivességből, (ha nem hibázunk) Lanner legujabb keringőit, majd ismét Strausséit is, mellyekbe a' marseillaise is szőve volt (ez utóbbit közkivánatra ismételve) játszák. Veszter ur 's Steiner k. a. magyar tánczа zajosan tapsoltatott-meg. — 29-re „Belle-isle Gabriela“ volt kijelelve.

Német játékszin.

PESTEN, e' hónap folytában következő vendégek fordultak-meg városi szinpadunkon: Hagn Sarolta k. a. oct. 4. 's 5-kén mint Saluzzoi Corona 's Sabina (falusi egyszerüség) mindenkor nagy tetszéssel, 's tele házat szerezve. — Sontheim ur (karlsruhei volt dalszinész) 13. 's 18-kán mint Max (büvös vadász) és Masaniello (portici-i néma). — Uetz 's Nicolini ur dalszinészek a' pesti társaság uj dalszinész tagjai lettek; habár nem kitünő tehetségüek. A' két utóbbi oct. 6-án lépett fel elöszer mint Figaro és Almaviva a' szevillai borbélyban nem a' legjobb sikerrel. — 10-én Kolosánszky balétmester ur javára adatott „leopard és kutya“ velőtlen, látványos melodrama tánczokkal 's a' t. mellyben Wrowel és Johannowitsch urak, a' Pesten jelenleg mutatványait adó Dumos ur lovagmüvészi társaságának tagjai is munkás részt vettek és pedig a' czimszerepekben. — Követé e' megbukott boldogtalanságot Zanfretta Bertalan és Schwarzenberg Pál athletai és magicai mutatványainak sora, mellyek több izben adattak 's nagy közönséget vontak a' szinházba. — Uj szinművek voltak: oct. 14-én a' „nevendék“ vigj. 4 fvsban, Amália szász herczegnő szerzeménye, középszerü hatást nyervе — és 24-kén Müller Emelka k. a. részére (ki mult napokban Pécsre ment vendégszerepek adatása végett) „Belle Isle Gabriela“ 5 fvsos szinjáték (Dumas után Römer.)

BUDÁN, oct. 5. és 11-kén „Rhigas és Abdallah“ beduinok adták gymnastikai mutatványaikat. — 6-án a' „sternbergi jószág“ czimü 4 fvsos vigjátékban (Weissenthurn asszonytól) Zöllner k. a. (Martha) és Melchior k. a. (Rózsi) — 8-kán Melchior k. a. (Angioletta) az elöszer adatott „börtön és korona“ czimü dramai rajzban (Zedlitztől) lépett-fel vendégként. Az utóbbinak jutalomjátékaul 10-én „Adolphina, vagy, méregital“ drama 4 fvsban került szinpadra, elöszer adatva. — Ezeken kivül uj játékok voltak 13-kán az arenában: „Sobri, mint házasságszerző“ bohózat 2 fvsban Blumtól — 20-án a' várbeli szinpadon „a' Montenegrinoinak boszúja“ drama 3 fvsban — 24-én „az önkinzó“ jellemrajz 2 fvsban Bauernfeldtől.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesület jelen vasárnapi (ez évben első műelőadásának tárgyai következők lesznek; I-sö szakaszban: 1) Spohr „Faust" operájának megnyitója. — 2) Erkel Ferencz „Báthory Maria" operájából a' bevezetés, karének, induló, és négyes dal karral; mellynél a' nemzeti szinház dalnokai Joób, Konti, Szerdahelyi 's Udvarhelyi urak, valamint Rothkirch nemes gyalogezred hangászkara is munkás részt venni szíveskednek. — II-dik szakaszban: 1) Phanthasia hegedüre svaicz népdalokra; szerzé Molique, előadja Wiest L. ur, a' városi szinház magányjátszója. — 2) Karének Beethoven „Athéna romjai"-ból. — 3) Romberg A. cantatéja „a' mennyei karok összhangzata."

Paganini, véghagyományáról még következendöket adunk tudomásul. Összes vagyona mintegy 1,700.000 franknyira terjed. Fija Achilles, ki Genuában Marquis Pareto gyámsága alatt áll, általános örököse. A' korábban említett örököseken kivül még egy névtelen asszonyság évenkénti 6000 frankot húz holtaigi élelempénzül. De fijának anyja, ki sem zsidónő, sem alacson sorsú, hanem énekesnő, holtaiglan évenkénti 12.000 frankot nyer. Kedvencz hegedüjét valóban Genua városnak hagyá, mint véghagyományt. B—gh J.

TÁNCZ.

NYITRÁRÓL. — Oct. 21-kén „a' szarvas" vendégfogadó teremében fényes gyülekezetü restaurationalis bál tartatott, „nyitra megye-tisztujitási keringökkel" megnyitva. A' vidéki hazafiságos keblü ifjak, közörömünket nyilvánitó jelek köztt, magyar magánytánczczal is kedveskedtek. K—é—y.

DIVAT.

Régi divat. Erzsébet, angol királyné korában a' legismeretesbb de egyszersmind legkitünöbb része is az öltözetnek a' nyakfodor volt, mellynek olly iszonyú terjedtsége vala, hogy egész diszruhába öltözött dáma nem másképp', csak két lábnyi hosszú kalánnal eheték. 1680-ban törvény által szabatott határ e' fodor terjedtségének, 's a' törvény megszegöit kemény büntetés érte. Egyeleve szörnyü áron keltek e' fodrok, és hollandi vászonból készültek; késöbb cambric-ot használtak hozzá, melly csak csekély mennyiségben szállittaték angol országba, és fél vagy egész röf számra nagy áron adták-el; mert egy kereskedö sem bátorkodott olly nagyba ereszkedni, hogy egyszerre egész vég cambric-ot hozatott volna.

Parisban a' mindig divatban maradó moire, atlasz, bárson, 's átaljan a' selyem leend e' télen is uralkodó divatczikk a' nöi öltözetek körében. Különösen a' bárson nemcsak felruhákra, hanem mantillák, sálokra 's vállkendökre is használtatik; hasonlag fiatal személyek spenszerei 's bournousse-köpönyegekre. — Esti öltözetekre szálas bárson, világos kék vagy rózsa szinekkel keresztbe szöve, csipke, zsinór vagy rojt-diszitménynyel vétetik a' fiatal nök által. — A' többi bárson és selyemszövetek divatos nevei ezek: keleti bárson, pékin chiné, levantine ombrée, Victoria-selyem, algérine, pékin d' Ispahan. — Ezekhez járulnak még a' szép 's becses prémbörök. — Az indiai kasemir szoba-köntösökre használtatik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön november 5kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Leányvallomás.

Midőn gyermek valék
Kisded, tavaszkorú,
'S a' szende homlokon
Nem üle gyász, ború:

Hün ápoló anyám
Ölében ringatott,
Szerény viseltemért
Csókkal jutalmazott;

Majdan, ha ujjamat
Kis tűvel sebhedém,
'S elfolyt csepp-véremet
Zokogva könyezém:

„Ne sirjál, magzatom!"
Imigy vigasztala,
'S gyöngéded arczomon
Hevüle ajaka.

Évek 's viszály után
Elhalt szegény anyám,
'S csak csókjait hagyá
Örökségül reám.

Azóta árva én —
Már meg kell vallanom —
Örökségembe' hű
Ifjammal osztozom.

Lakner Sándor.

RÉGISÉG.

Mapimi-i sirodor. — Ezen odor azon hegylánczon van, melly a' Tjahuita-tó (földképén ezt Humboldt Cayman-tónak nevezi) nyugoti partját képezi. E' tó mintegy 30. lieue-nyi hosszaságú vizmendencze, szélessége 2—3 lieue között változik, 's bele Nasas vize foly. A' hegy majd félmagasságán mint valami 40. varanyi (egy vara mintegy 30. hüvelknyi hosszú) mélységű függőleges kúton mennek-át az odor belsejébe, melly majd körgömbölyű 's boltozata egyetlen sziklának látszik. Átmérője tán 13 varát tehet. A' holttestek rétegszerűleg vannak elrakva, 's az odor alját megismer-

ni, valamint az azt elfedő rétegek számát megtudni lehetlen; ámbár Don Juan e' czélból több holttestet elvétetett, de undorító szaguk 's a' rendkivül vastag és kellemetlen por vállalatát abban hagyaták. A' testek eltakaritása módja nem kevésbbé rendkivüli, mint az, hogyan vannak eltéve. A' test kötőlékekkel, ugy mint az anyai testben fekszik, össze van zsugoritva, azután pitából készitett erős szövetbe végre ugyanazon anyagú hálófélébe gyöngyölgetve. E' két lepel köztt asszonyok mellett szokás szerint ékszereket, kis, fejér, lapos és csiszolt kovasorokat, különféle szinű ruganyos zsinórokat 's a' t. férfiaknál pedig fegyvereket, mint nyilakat, lándsafélét 's gyilkot találni. Lábtakarójok himes czipő neme (Guavaches), mellynek alsó része bársonszerű, lechuguillából, a' pita kevésbbé durva neméből van készitve. A' testek családszerüleg vannake eltakaritva, miből sem vehetni-ki; ámbár egy mesterségesen készitett gyékényen három együttfekvő testet találtak. Mi nemzetbeliek e' maradványok 's mikor temettettek-el, olly kérdések, melyleknek megoldása nehéz, ha nem lehetlen. Némelly tudósok azon nemzeteknek tartják, mellyek a' VI. században nyugotról az országba ütöttek, 's véleményöket emberlakok nyomai hiányával e' sirok közelében támogatják. De éppen ezen ok ellenvéleményre birja az utazót; mert ama nemzetek, mellyek nyugotról jövének, hosszú menetelöket mindeddig fennmaradt emlékekkel jelelék-ki, mint Cinaloa-, Zacatecasban 's a' t., főállomásaik pontjain; egyébiránt szükségeikről maga a' természet gondoskodott, mennyiben a' tó hosszábani hegység számos odorral van ellátva, 's lakosait laképités alól fölmenté, valamint a' szelid égalj, a' haldús tó, a' számos vad 's a' föld csudálatos termékenysége minden emberi erőködést nélkülezhetővé tön. — Egyébiránt az odor tartalma tetemesnek látszik olly nemzetre, melly itt csak nehány évig tartózkodék; mert egy 13. varányi átmérőjü kör felülege kerék számmal mintegy 253 □ varát foglal magában; egy háromszorosan összetett embertest, mellynek álla térdein van, hosszant 1., szélességében fél varát aligha elfoglal, egy rétegben tehát legalább 506. mumia van. Azonkivül több odor is van még Nehány lieuenyire egy más odorba lépénk, mellynek lakul kelle szolgálnia. Nagy tömege az állati csonttöredékeknek, mellyeket ott lelni, 's mellyeket a' lakosok alkalmasint evének, mutatja, hogy ezek számosan valának. Vezetőm igen félénk levén, csak tökéletlen vizsgálatokat teheték. De félénksége nem vala ok nélkül, mert nehány nappal az előtt az apachok kirablák 's eldöngeték őt. A' denevérek csaknem elolták világomat. Franczia szolgáimat a' bemenetnél hagyám, hogy vezetőm el ne szökhessék; de az aggodalom, hogy lábamat töröm, ha kis világom elalszik, tevé,

hogy annál örömestebb visszatértem, mivel a' séta, térdig gázolván denevérganéjban, kellemes nem vala. — Don Juan azt véli, hogy az odor, mellyről beszéltem, csak a' nemesség és csatászoknak szolgált sirhelyül, mert más odrokban a' holttestek meztelenek vagy roszul begöngyölgetvék. Kérdém tőle, mit lelt ott; sem vasat, sem üvegárukat, sem cserzett bőrt, röviden semmit, mi azon hithez vezethetne, hogy e' lakosok europai nemzeteket ismertek; képjeliratok (hieroglyph) nincsenek; pedig tudjuk, hogy Mexicónak éjszakról jött hóditói gúláikat pontosan tudák épiteni, képjeliratokat használtak, 's a' csillagászatban mély tudománnyal birtak; a' 40. évi korszak, mellyet használtak, jobban méri-ki az időt, mint a' mi évünk. Bolson de Mapimi lakosai tehát Mexico hóditóival nem egy eredetűek. — Azonban Don Juan pásztorai egy uj odrot fedeztek-föl, melly tán több ritkaságot foglaland magában. Ők köveket hengeritettek-el, mellyek földalatti boltozatot zárni látszának; de a' nyiláson kitódult büdös gőz miatt be nem mehettek. A' bejárásnál nagy tengeri csigát találtak. — A' tavat körülvevő 's tulsó hegyek ezüsterekben gazdagok; utazásom czélja, a' kén-erek, három különféle csúcsban végződvén, 18. hüvelknyi vastag félholdat, mellyet e' hegyek e' tavon képeznek, alakitnak. Ezen erek legalább 300. toisenyi hosszúk. De az apachok rosz szomszédok. Az előtt megelégedtek azzal, hogy az embereket, kikkel találkoztak, ruháiktól megfoszták; most mindent agyonvernek, nőt és gyermeket nem kiméive. — A' tó, mellyről beszéltem, 's melly Bolson de Mapimiben vala, nincs többé. A' Nasas homokos földön folyván, uj medret nyitott magának, 's egy sikságon, melly a' marmarosi utat átmetszi, tavat képezett. Franczia országba menvén, ez uton utaztam 's visszatértemkor sikság helyett uj tavat lelék. Ha a' viz növekedni meg nem szünik, Alamo de Parras városkát nem sokára elnyelendi. (Journal de la Marine).

SZOBRÁSZAT.

Néhány szó Soyer és Ingé érczöntéseiről Parisban.

(Vége.)

Bevégezve levén a' forma, mellyet Soyer ur nem homokkal gátoz-el a' szokott mód szerint, hanem kövekkel 's gipszszel fog körül, 's kapcsokkal horgonyoz-el, egy kemencze állittatik ezután a' formatest alatt az oszlopok közé, mellynek füst-csöve a' formagödrön keresztül emelkedik-fel, valamint is részenként széntüz élesztetik a' feneken, vagy pedig bizonyos magasságban a' fölött, mi-

tán előbb a' gödör vaspléh-tető módra befedetett, hogy igy a' formatest szárittassék. Szükséges azonban megjegyezni, hogy Soyer, a' megkivántató berakói darabokból összealkotott öntőformát homokból már az összeállitás előtt,'s az egyes részekben akképp' száritja, hogy a' homok összefut,'s keményre égettetik:hogy ezentul ez öntőforma másfél hüvelknyire fekszik szabadon körösleg,'s a' szükséghez képpest számos faszöggel támaszkodik a'formát környező homok-kéreghez,'s ez utóbbihozcsatolja magát a'befalazás.Kiviláglik innen,miképp'szökhetnek-el ezen öntésnél magukatkifejtő gáznemek,'s miért lehetlen a'folyó ércznek e' hasadékon áthatása; mi is nem történhetik-meg a' két csésze között, miután azok körösleg az összeállitásban mint csővek mutaták magukat, ellátvák csatornákkal,hol a' homok-kitöltés biztos záradékot képez. Ha a'forma megszáradt,mit Soyer az által ismer-meg,hogy ő egy fényesitett darabvasat,vagy aczélt tart azon pléhtető fölötti nyilásra,melly a' gőzek eltakarodására alkalmazva van,'s ha nem veszi észre nyomdokát a'megizzadásnak, vagy rozsdásodásnak e' vason, melly után tüstént az öntés történik. — Lehetlen megirni azon módokat rajzok hozzá csatlása nélkül, mellyek szükségesek a' formatestnek gödörbe szállitására 's felemelésére; a' műbiráknak felvilágositásaul szolgáland az octoberi füzet: Bulletin de la société d' encouragement pour l' industrie nationale 1836.

Érdekes lesz a' művészet-kedvelőkre nézve említést tenni, az eddigelé e' jeles művész atelierjéből kikerült műalkotványokról.

Szaniszló király óriás szobra Facquet után 4,15 méter magas (1 méter =3'—5''—10'''—6'''' bécsi mérték) Nancy város számára; egy Amor, életnagyságban Dumont után; Magdolna, életnagyságban Canova után; Napoleon szobra, Seurre után életnagyságban, képezve a' Vendome-oszlopon levő szobor után; Merkur, 2 méter magas Rude után; Demidoff gróf siremléke egy csoportozatban 2 óriás alakkal, mellyek, 3 méter, 's 8 alakkal 2 méter magasak, Sziberiában fellállitva Demidoff jószágán; szabadság geniusa Dumont után kicsinyben 's óriás nagyságban; egy alak, melly az ártatlanságot ábrázolja, Desperez után, életnagyságban Lajos Fülöp király óriás mellszobra, a' legtökélyesebb műdolgozat, mellyet teremte valaha a' ciselir-művészet; Hamilton herczeg, Ballasteros, és sok más mellszobor; a' bastilletér oszlopa; Mortier és Colbert marsalok óriás szobrai; Emanuel Philibert király érczlovag-szobra Turin számára, 's a' t.

Azon elsőségek, mellyek Soyer műremekeit tüntetik-ki, foganatja egy férfi sokoldalúságának, ki lángész, végrehajtási erő, 's rendithetlen állhatatosság által az ő részéről, valamint is más részről lelkes pártolók általi elismerés által fényesen ápoltatik; ez a-

zonban főleg a' plastikai műszülemények igaz nézetén a' hatás fölött alapszik, tekintetbe véve a' tömöttséget 's materiálék színét.

Feladásul szolgált e' jeles művésznek, Laokoon csoportozatát érczben önteni; ő azonban száz ezer frankot kivánt az öntési minta elkészitéseért, bebizonyitván, hogy szükséges lesz részéről nehány esztendő annak tanulmányára 's előállitására, 's hogy, ha e' csoportozat egyenesen az eredetinek gipszöntése után képeztetnék, azon a' klassikainak végképp' el kellene veszni.

Következik innen az architektusra nézve is azon fontos tan, hogy a' harmoniai benyomás elczélzására szükséges profiljait 's tömegeit a' tömött ég tulajdonságai 's materiale szine szerint igazitni, 's hogy például, ha ő bizonyos doriai oszlop characterét megszerezze, a' Parthenon oszloprendje szerint a' profilirozások 's cannelirozásokat, vagy is völgyezéseket nem kell másolnia rabszolgailag, ha t. i. nem használhat hozzá hasonló fehér márványt. Minél tömöttebb, szilárdabb és sötétebb a' materiale, annál sötétebbek az árnyékok, annál csekélyebbek a' reflexek vagy a' viszavetett világsugárok, 's a' fényvilágok annál villogóbban sorozzák magukat az árnyékokhoz. ***Novák Dániel.***

Figyelmeztetés. A' honi szobrászat pártolására, különösen Mátyás király lovag-szobrának közhelyeni fölállitására alakultt társaság részéről közzé tétetik:

a.) Mind azon t. cz. urak és asszonyságok, — kikhez ezen társaság részérül aláirási ivek küldettek — ujonnan felszóllitatnak: hogy iveiket az aláirók neveikkel 's beszedett pénzekkel együtt, vagy ha aláirók éppen nem találkoztak volna, magukat a' puszta iveket is folyó évi november 13-kán Pesten nemes Pest megye tanácskozási nagyobb termében tartandó társasági nagy gyülésre okvetlen beküldeni, vagy a' mit e' társaság még inkább ohajtna, magukkal behozni sziveskednének.

b.) Művész Ferenczy István ur a' társaság folyó évi april 4-én költt megbizása következtében a' lovagszobrot és domború munkákat gipsből, a' talapzatot pedig deszkából harmadrész nagyságban elkészitvén, illetőleg elkészittetvén, ezen minta, melly felállitva a' művész tervét egész nagyszerüségében tünteti elő, mai naptól kezdve jelenleg, és még ezután is egy ideig a' művész dolgozó teremében Budán, később pedig — mi szint igy hirlapok utján fog közzé tétetni, nemes Pest megye nagyobb termében lészen látható. Költ Pesten a' fentebb érintett társaság választottságának september 30-án 1840-ik évben tartott üléséből.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

Tőlem is egy szó a' sok szára.

Mátyás szobrának alólirtt művésze, az egyesületnek közönség elejébe adott felszóllitásához képpest, méltán azt várhattam, hogy a' dologhoz értők magát az emléket illető művészi észrevételekkel fognak fellépni, miket érdemökhöz képest méltatni el nem mulasztottam volna. Azonban más történt. Mű-

vészi észrevételek helyett a' művész személye támadtatott-meg méltatlan, alaptalan véleményekkel, jóslatokkal, sőt rágalmakkal.

Mi Mátyás emléke felől mondandó volt, azt már a' honi szobrászat könyvecskéjében, két kiterjedt czikkben, elmondám; most tehát csak azokhoz van szóm, 's ezekből is kiveszem Abonyi Istvánt, kinek hibája csak az, hogy mit irt, privative közölheti vala, és én is privative feleltem volna: azokhoz mondom, kik ez ügyben felszóllaltak, és számuk ha nem legio is, IV tán lehet.

Más dolog a' halálról beszélni, más pedig meghalni; ugy más dolog egy mesteri mű-darabot valaha valahol látni, más a' művészetről irni akarni, megint más, művet előállitni. Ha pedig az arról irni akarás olly rosz kezekbe kerül, mellyek előtt, ugy látszik, mindig két iróedény áll, egyik tintával, másik epével, hogy most ebbe majd amabba márthassák tollukat, mint az itt szóban levő tán 12-őnek — kik Mátyás emléke ellen fogcsikorgatva állottak-fel, mint tigris, mellynek nyelve olly durva, hogy mikor nyal, még akkor is vért bocsájt — mint tövises kórók, mellyekhez nem lehet olly vigyázattal nyulni, hogy ne szurnának, — mint skorpiók, mellyeknek fulánkjok mindig döfésre van szegezve, — mint pókok, mellyek nemcsak a' templomi szent edényeket, de Jupiter és Hercules dicső arczait is hálóval szövik-be, és sz. Ágostonnal szóllva „qui et alios vult errare, ut error suus lateat!" — ha mondom, illy kezekbe kerül, akkor ők maguk magukat hozzák olly labirinthba, mellyből nincs fonál, melly őket kivezesse: — ezeknek csak ezt mondom: Vivere si recte nescis, concede peritis 's a' t. Különben mi művészek megismerjük, hogy nincs e' világon olly tiszta higfolyamú kristályos ész, hogy ha a' bölcsesség világához tétetik, ne vetne valami árnyékot. Hol azon ember, ki magát olly tökéletesnek higyje, mint a' 24 karatos arany? hogy munkái semmi pótlékot vagy elvételt ne kivánnának. Maguk az égi testek, remekjei a' természetnek, hibátlanok-e? A' nap, hold foltosok; a' csillagoknak egyike ködös, másika melancholicus; a' skorpiónak hibázik egyik lába; a' Pegasus, bika csak fél figurák! Vagy tehát nézzük azon könyveket, mellyeknek nagy hirök, vagy méltóságuk van, és igen felségesek; éppen minden hiány nélküliek e? Magáról a' jó Homerosról nem mondhatjuk-e-el, hogy ollykor ollykor szundikált (quandoque dormitat); vagy a' száz szemü Argusok nem alusznak-e néha el? Illyen 's efféle hibákat elismerünk mi művészek, et hanc veniam petimus damusque, de nem az ollyakat, mellyeket azon tán 12-től felhord, kiket hasonlithatok azon néphez, melly előbb a' napot imádta ugyan, de napbeli fogyatkozás történvén, elkezdé olcsárolni, csufos kifejezésekkel illetni, hogy az a' dicső test is meghomályosodott; mig egy bölcs közükbe megy, 's emlékezteti, hogy ha ők a' napot meghomályosodottnak látják, az nem a' nap, hanem az ő szemök hibája, mert nem tudják, hogy más égi test ment a' nap 's az ő szemök közébe. Igy voltak olly emberek is, kik előregedvén, szemök gyengült, 's akárhova mentek, minden szobát setétnek találtak. — Hogy ezen urak nem látják rajzomban azt, mit látni kellene, nem csudálom. Kinek csak holdvilághoz szokott szeme van, az nem nézhet, mint sas, merön a' napba. 'S ha az anyai sziv alatt levő csak nehány hónapos kisgyermeket már kiformált arczvonással, karcsú derék, széles mell, és sugár-lábakkal ohajtják; hogy ők egy kész művet tán valahol láttak ugyan, de annak születését, növési krisisét soha sem látták, arról én nem tehetek. Várják-el ezen urak az érettség idejét; bizzák a' munkát ahoz értőkre; ne kárhoztassák azt, mihez nem értenek; ne

gunyolják azt, mi nekik nem tetszik; ne marczangolják azt, mit nem tudnak megrágni. — De ezek mind méltó társak egymáshoz: csak irkálnak, intenek, tanácsolnak, 's midőn mindenből (nem értvén hozzá) csak hamar kifogynak, neki állnak a' hazafiságnak, 's talán még teli poharakat is üritnek a' haza éljenére. Illyenekről mondá egyik jeles költönk egykor:

Semmit nem használok jóltevő hazámnak,
Üres hangján kivül vivátozó számnak.

Ismerem én is egy német a' hazafiságnak; sőt már 40 éve, hogy gyakorlom; de nem divatruhák bódéjában, sem a' szabók gyüszüjében keresem: jóllehet abban sem maradtam-el. Mire behártyázott sebem, pecsétes diplomáim, arany és ezüst emlékpénzeim, a' bécsi és romai akademiák, de különösen a' művészek Pantheonja, a' vaticani gyüjtemény tanút tehetnek. Nélkülem költetlen feküdnének álmaikban az öreg Hunyady János 's fija László, ha én még Romában emlékpénzekkel nem támasztám vala föl; nyugodnék Csokonay; 's a' művészet kezdete pásztorleány-alakban; nem tünt volna fel az arczát leplező Pannonia, 's több mások, ha én napfényre nem hozom a' nélkül, hogy valakinek egy krajczárjába került. Igyekeztem 12 év alatt külföldön, idegen népek előtt, a' magyar nevet tiszteletben tartani, más 16 év alatt hazámban az elhunyt virtusokat felkölteni. Illyen 's illyekhez hasonlók a' hazafiságról 's nemzetméltóságról gerjedt eszméim, mi ezen uraknak mindig szájokban van; illyeket ajánlgatok a' mindig 's mindenben birálgató tudálékosoknak, 's kérem, legyen türelmök, mig bölcsességfoguk kijő, melly Aristoteles szerint nagyon későn szokott kinőni. Válasszanak maguknak annyi hiány köztt, mennyi hazánkban van, pályát; menjenek-ki a' külföldre, de legalább 10 évre, 's tanulják-meg practice p. o. a' selyemtenyésztést, a' selyem posztónak gőzerőművel készitését, a' hajózás mesterségét, vagy csak legalább a' champagnei készitést; álljanak olly helyeken szolgálatba; durva ruhában tettessenek szerelmet, esküdjenek hűséget mind addig, mig minden titokba beavatva vannak: akkor, mint megrakott méhek jöjjenek, de valósággal jöjjenek szeretett hazánkba, hogy ne keljen még csak egy hajóskapitánságot is idegenre biznunk; és midőn az ország határait felénk átlépik, 's a' külföld harminczadtisztjei az ő 's mások butoraikat vizsgálják, kiki elmondhassa magában: keressétek csak ama véghossza nélkül álló társzekereket; duljátok össze visszsza, kutassatok! de a' legnagyobb harminczadi csalás 's milliót érő contrabande — csak a' lépésben van, mellyet előttetek hazám földére teszek.

Zárólag még egy mondani valóm van. — Ha ezen urak szájokat gunyolásra még máskor is feltárják, ne bábához illő szavakat hányjanak mankóra, hanem férfiasan a' dologban, mellyről szóllni akarnak, egy kis jártosságuknak adják jelét; nehogy Mucius Scaevolaként fővezér helyett a' szolgát öljék-meg. Viseljék magukat ugy, hogy ne kellessen melléjek ember, ki kardjokat a' csapástól visszatartsa, miként Sybilla tett Aeneassal, mikor az árnyak honában a' szellemekhez vagdalt a' nélkül, hogy azoknak ártott volna, csak ön magát fárasztván.

Most már pennámat asztalomra teszem; mert atyám végmeghagyásának, a' Mátyás-emléki választottság, a' haza 's világ várakozásának akarván megfelelni, fontosb dolgaim vannak. Többször emlitett birálgató, gunyolódó, 's tudálékos uraiméknak Orestesként csak ezt felelem: „a' csapásokból fogjátok megtudni, valljon Atrides fija vagyok-e?“ Ferenczy.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. PESTEN, jövő szombaton, nov. 7-kén „Fáncsy Lajos“ rendező ur javára bérszünettel először adatik „az örültt gyermeke“ drama 5 fvsban. (Soulié után francziából fordítá Nagy Elek, a' magyar tudós társaság költségén.

Nemzeti szinpadunkon oct. 29-kén „Belle-Isle Gabriela“ drama 5 fvsban ismételtetett. Ez uttal László ur Richelieu, Fáncsy ur d' Aubigny szerepét adák szokott jelességgel. — 30-kán „hogy' teheti az ember szerencséjét?“ vigj. 1 fvsban (Scribe és Mazères után Jakab István) egybevágólag 's élénken adatott. Követé ezt Veszter ur és zenésztársaságának 5-dik fellépte igen nagy számú közönség előtt, melly zajosan tapsolt-meg mindent, 's valamint a' marseilli dalt, ugy csaknem minden zenedarabot ismételtetni kivánt. Az utóbbiak többnyire ollyanok voltak, mellyeket zenészvendégeinktől már hallánk. Egressy Benjamin urat, ki a' mai „hontalan“ czimű magyarnak szerzője, örömmel üdvözöljük, mint a' hangászat e' nemében is előhaladottat, annyival is inkább, minthogy dicséretes például szolgál társainak, 's bizonyságul, mennyire viheti az ember folytonos szorgalom és tanulmánynyal a' művészetet is. — 31-kén Hasenhut Lenárd, színházi baletmester javára bérszünet mellett mindenek előtt hangverseny adatott, mellynek részei: 1) Auber „porticii néma“ operájának szép megnyitója igen jelesen előadatva. — 2) Herz zongoraversenye, játszá a' már e' lapokból dicséretesen ismertt fiatal Adler Vincze orchestrum-kisérettel, nagy reménynyel biztatva az öt zajosan megtapsoltt hallgatókat egykori kitünő jelességével. — 3) Vörösmarty „ősz bajnok“ balladáját Fáncsy ur ismeretes jeles modorján szavalá. — 4) Kummer nagy phantasiáját violoncellón játszá e' szinházi hangászkar tagja, a' jeles Schlesinger Kár. ur. — 5) Kohn D. ur, ugyan itt zenészkar vezére 's magányjátszó Ernst H. W. „andante spianato és velenczei carneval“-ját valóban meglepő jelességgel játszotta, 's végre a' zajos taps után egyik ismeretes magyarjával szerzé-meg. — Követé ezt először adatva: „Arlequin, mint angol lovagművész, és Pierrot, mint dajka“ némajáték 1 fvsban tánczokkal; melly a' régi modorú 's ismeretes jellemü, sok verés, földön hentergéssel és botlással kiczifrázott 's többnyire csak karzatot mulattató olasz némajátékok méltó utódja, mellyben gyakran fordul elő valami, minek okát 's összefüggését a' néző nem értheti. A' tánczosok között nevezetes volt Kovácsné asszonynak is megjelenése, ki a' jutalmazottal egy pantomimicai kettős tánczot járt-el. (Im, mire nem használható a' magy. szinész!) Kovácsné assz. igen kedvesen fogadtatott: de a' szinpadra vetett koszorú őt nem illethette! — Abeles ur (mint vendég) egy igen-igen sokáig tartott magyart tánczolt Steiner k. a.-nyal. Bárcsak már egyszer uj magyarokra is tánczolnának művészeink: de örökké csak a' régi nótákat huzatják; még maga Veszter Sándor ur is. Mintha bizony csak egy két verbungos volna a' világon, mellyen magyart tánczolni lehetne. Vagy ha csakugyan igy volna, ugy tánczművészeink nagyon szegény tehetségüek, hogy lépteiket más melodiához is szabni nem tudják. A' többi négy tánczmindig a' régi; valamennyiből az elsőbben emlitett kettő untig elég lehetett volna. Az Amazon-harcz elég mulattató volt. — Nov. 1-jén „a' vendégszerep“ vigjáték 1 fvsban, mulattatóbban mint multkor 's élénkebben adatott. Követé ezt a' tegnapi pantomia czélirányos rövidítésekkel.

DIVAT.

45-dik divatkép (Bécsből) — Őszi öltözetek nőnem számára: bourhousse köpönyeg zöld gros' d' Afrique-ből bekesgallérral és koczkás bársonbéléssel; bársonfelruha paszománymunkával diszitve; fehér és rózsa szinű atlaszkalap virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap november 8kán **1840.**

SZORGALOM.

Lószekernye (Pferdesandalen).

A' „Nordische Biene“ nyárutó 26-dikról következőleg szóll. Tisztünknek tartjuk az olvasó közönséget egy fontos találmányra figyelmeztetni, mellynek használata nem rég szabaditékkal kezdetett-meg orosz országban, 's most már birodalom szerte divatba jött. Ez a' lovaknak szeg, csavar, vagy horog nélküli patkolásában, az ugy nevezett Hipposandale-ban áll. Ezen uj patkolás-mód feltartja egésségét a' lovaknak, mellyeknek becsök Buffon szerint, lábaikban központosul. A' módszer olcsó, tartós, 's főleg a' patkók könnyűségével kitünő. Mancsok, mellyek korábbi patkolások által egészen megromoltak, a' hipposandaleban rövid időn tökélyesen megjavultak a' nélkül, hogy azért a' lovat hevertetni kellene. Olly lovakat hoztak a' kovácsműhelybe, mellyek alig vonhaták maguk után lábaikat, és közönséges módon patkólhatlanok voltak; kevés kuruzslás és az uj módszerű patkolás által egésségesen 's munkára alkalmasok tértek haza.

Gépes lapát. — Bizonyos Hallette ur, Arrasból, egészen tökélyes rendszerét találta-fel a' csatornák, folyamok tisztitása, tágasbitása és kiásására használandó gépeknek. Egyik műszer gépes lapátból (béche) áll, 's rendeltetése viz alatt a' csatornának partjait lenyesni, 's 6 metre mélyből viz alól a' töményt kikaparni. Másik műszerrel, melly tisztitó hajóból (bateau dragueux) áll, leszállhatni a' gödrökbe, azokat csatornává változtathatni, és két metrenyire a' viz alatt olly szabályszerűleg kitisztithatni, mint nyilt ég alatt. Harmadik gép egy tekerő csiga, a' kivájtt földnek oldalt hajgálására szolgáló. E' készületek hir szerint már mind megvizsgáltattak Blaugyban, a' megyei mérnökök jelenlétében, és jóknak találtattak.

Kávé-tenyésztés Rio Nunez mellett. Afrika nyugoti partjain, Rio Nunez mellett, egy időtől tetemes mennyiségű kávé tenyésztetik. A' senegali kormányzó egy hordócskával küldött próbaul a' tengerészeti ministeriumnak, 's ennek állitása szerint e' kávénak nagy hasonlatossága van a' mocca-kávéhoz.

MTA AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Himalayai árpa Siberiában. Az orosz belügyi ministeriumi lap azt irja ezen a' Himalayán igen közönséges gabona nemről, hogy azzal Nertcsinkben kisérlet tétetvén, az rendkivül elszaporodott. Nertcsinkből Kamcsatkába, Omskba 's nehány más helyre küldvén belőle, ez árpa ázsiai orosz országnak nagy részében minden felé tenyésztetik. Ez felette fontos esemény ezen országokra nézve, hol eddig a' gabonának semmi neme meg nem fogamszott. Minden tenyérnyi föld, melly ezen árpával vetteték-be, uj diadal az ellenséges éghajlaton.

RÉGISÉG.

Föld alatti állatmaradványok. Mig a' Josua könyörgése által a' világ nagy rendszerében okozott tüneményt, az endorbeli boszorkány hatalmas tudományát, és számtalan efféléket csak betű szerint lehetett magyarázni, mindaddig a' hegylánczok és kőszirt-soroknak elfajultt óriási népekre borongatása az olly csudálatos vizözönnek tulajdonittatott: — de hogy azután antipodi atyánkfijait 's hazájokat megismerni nem elleneztetett, a' planétánkon folyvást munkálkodó tüz, de főként viznek valóságos perpetuum mobile gyanánt örökké reformáló törvényével közelebbről megismerkedhettünk; — minél fogva a' viztömegnek földünkön lehető csekély léte mellett is nem akadunk-fel, midőn halljuk, hogy a' Himalaja, Csimborassók 's föld golyója körül levő minden legmagasabb hegy felett is uszkáltak egykor czetek, delphinek és narvalok: — mert minden folyó a' tengerbe siet, 's kivált nagy áradások alkalmával bele sodornak minden tárgyat, mivel csak birnak. — Ennél fogva a' tengerek észre vehetőleg telnek, és odább nyomulnak: — igy számos városok, mellyek hajdan kikötőhelylyel birván virágoztak, ma távul siratják a' tenger partjától szomorú sorsukat. — Ki ne tudná, hogy Delta televény? 's hogy Egyiptus évenként beljebb terjed a' földközi tengerbe a' Nilus iszapolása által. — Igen hihető azon hagyomány is, hogy Marmaros (mint nevezete is, mare mortuum, mutatja) még a' Romaiak idejében holt tenger volt. — Hirlapjaink szerint Torontál vármegyében, mult évben, valamelly kútásás alkalmával egy nagy hajóra akadtak: — ellenben Hollandot csak nagy gátok oltalmazhatják a' viz elboritásától. — Beiszapoltatván az árvizektől elragadott állatok, hajdan és a' tudva levő okoknál fogva az iszap száraz földdé 's egy része idővel kővé vált, apróbb és nagyobb eredvén az uj földből, mellyek azután hegyekké 's völgyekke hasogatták és képezték. — Hogy pedig a' természetnek e' rend 's törvénye szerint kerültek a' csontvázak a'

kőszíklák közé, eléggé világos onnan is, minthogy külön külön időszakokban élt állatok vázai ugyanazon egy kőszirtből vétetnek-ki, 's mennél lejebb haladhatni valamelly bányába, annál tökélyetlenebb 's a' mostani állatok csontjaitól különbözőbb alakokra akad az ember, mellyekben hol egy, hol más olly organumok fogyatkozásait tapasztalja a' vizsgálódó, hogy azoknak tökélyes kiképzésükig huzamos időszakig erőködött a' természet.—Gyüjteményemben 1 illy félmázsa nehézségű, 's egy-kétszáz ölnél mélyebb aknából, a' tó feneke alól, egykori termő földből kivett fejdarab találtatik, mellynek inye helyén nem hogy fogai voltak volna, de még azoknak helyeik sem tapasztalhatók, minél fogva e' csudaállatnak csak nyelni lehetett eledelét. — Lábnyi hosszú orlyukai nem vizi állatra mutatnak; Mammuth vázakat pedig tudtomra még nagy mélységben nem találtak; — különben is tökéletes kiképzése e' hajdani állatnak nem mutat felszámithatlan időkre, valamint elenyészte sem téved-el a' nagy régiségbe, elannyira, hogy tán még az utósóbb Mammuthokkal Ádám apánk vonszoltathatta sátorfáját. — Mi végre az emberi vázokat illeti, hogy e' szerint a' kőszirtekbe fagyva vagy keményedve, mint az állati csontok, valahol találtattak volna, értésemre még nem esett. De erről másszor

Közli L. *Nemes Sámuel.*

SZOBRÁSZAT.

Claude Lorrain emléke Rómában. Midőn Thiers 1836-ban minister volt, Lemoyne urat, Rómában a' San Luca akademia tanokát megbizá, hogy a' hires Claude Gellée, ugy nevezett Claude Lorrainnek, Rómában az 1682-dik évben elhunyttnak, siremléket készitsen. Ezen emlék a' „Notizie Giorno" szerint nem régiben lepleztetett-le. De a' franczia magát-fitogtatásnak valamint mindenben, ugy itt is ki kelle tünni; mert a' talapzaton ezen felirat olvasható: „A' franczia nemzet nem feledkezik-meg gyermekeiről, bár azok a' külföldön haljanak is el." Továbbá még Lajos Fülöp, Akiers és Latour-Maubourg, a' megholtt követ, neveik olvashatók.

Ismét emlék! Brünnben, a' német mezei és erdőgazdák gyülésében elhatároztatott, hogy a' földmüvelés körül olly sok érdemü Thaer Albrechtnek Lipcsében emlék tétessék. A' gyülésben megnyitott aláirási iven szép összeget irtak össze; ezen felül minden mezei gazda fel fog szóllittatni adakozásra. Jövő évben Dobberau 's 1842-ben Stuttgartban lesz a' gyülés.

A' Hermann-szobor választmányának jelentése szerint eddigelé 25.271. r. tallér gyült össze az emlékre, ide értve az Ame-

rikából érkezett tetemes adakozást is. A' költség már 19,443 tallérra megy, 's igy az első költségtervet meghaladja. Az alépületen szorgalmasan dolgoznak. Most már egész költség 48.600 tallérra van számitva, noha Bandel, a' művész, kinek felügyelése alatt készül az egész, fáradságáért mit sem kiván.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

72) Gyüjtő: nagyságos Vay-Geymüller Katalin. Horváth József 4 ft.; Lakner Samu 1 ft.; Tóth János 1 ft.; Bényey György 1 ft.; Hutka Istv. 2 ft.; Kiss Lajos 1 ft.; Márton Lajos 2 ft.; Horváth Pál 1 ft.; Bunyitár Pál 1 ft.; Hoffer János 1 ft.; Zvoray Mihály 3 ft.; Somossy István 1 ft.; Nagy Mihály 1 ft.; ifj. Vay Miklós 1 ft.; Szilágyi József 3 ft.; Reimgraber József 1 ft.; Vay Lajos 5 ft.; Evva Ferencz 1 ft.; Jeney László 1 ft.; b. Vay Miklósné 8 ft. p. p.

73) Gyüjtő: t. Henffer János ur. Benkő Dániel 2 ft.; Tamasko Samu 30 kr.; Prehoffer János 1 ft.; Czikarek József 1 ft.; Matlaszkovszky Károly 30 kr.; Geréb János 1 ft.; Vörösmarty Pál 1 ft.; Emper József 2 ft.; Koller Gábor 1 ft.; Zuptsek János 1 ft.; N. N. 30 kr.; Koháry Samu 1 ft.; W. H. 1 ft.; Liborisz 1 ft.; N. N. 30 kr.; Thali Antal 2 ft.; Farkas Pál 1 ft.; Brumer János 1 ft.; Tóth Mihály 1 ft.; Javorrek József 30 kr.; H. J. 30 kr.; Rothaunner Antal 1 ft.; N. J. 30 kr.; Henffer János 2 ft. 30 kr. pp.

74) Gyüjtö: Inczédy György polgármester ur. Paulinger József 1 ft.; Frank József 1 ft.; Farbari 1 ft.; Kubilitz D. 1 ft.; Kandel Kristóf 1 ft.; idösb Balla Sámuel 2 ft.; Mányik József 1 ft.; Schnal Károly 1 ft.; Galanek D. 1 ft; Pitz Sámuel és fija 1 ft.; Juranyi Sámuel 1 ft.; Schmidt Pál 1 ft.; Ferdlitzka János 1 ft.; Mikkuss Sámuel 1 ft.; Kovács János 1 ft.; Sutár Sámuel 1 ft.; Ziska Mihály 1 ft.; Krainyák János 2 ft.; Nyiregyház városa pénztárából 5 ft.; Inczédi György 1 ft. pp.

75) Gyüjtö: t. özvegy Majthényi-Benyiczky Maria asszony. Özvegy Majthényi Pálné — Beniczky 25 ft.; Beniczky Terézia — Majláth 5 ft.; Bujanovich Nina — Beniczky 5 ft.; Bujanovich Sándor 5 ft.; özv. Taródy, szül. Reviczky 10 ft.; fötiszt. Schnerviczky József director 1 ft.; Szabó kapitányné, szül. Hich 1 ft.; Hegedüs István detki plebános 1 ft.; Filó József doctor 1 ft.; Majthényi Anna 1 ft. 20 kr.; Hegedüs Antal 2 ft.; ifj. Aszalay László prépost és esperes 1 ft.; Strdba Antal plebánus 1 ft.; Sávalyi József plebánus 1 ft.; Asztalos József plebánus 1 ft.; Majthényi György 1 ft.; Jenhlóli Imre alsó ábrányi plebánus 1 ft.; Oltsvay József nyárádi kasznár 1 ft.; Mészor József fejéregyházi kasznár 1 ft.; Poltik János 1 ft.; Zbiskó István al. abrányi kaszr. 1 ft. Egy jó érzésü lengyel ur 3 ft.; Pokorni Andor zsámboki kasznár 1 ft.; Rihinger József zsámboki jegyző 1 ft.; Beniczky Ödön 2 ft.; Poroszkai Péter zsámboki lelkész 1 ft.; Brünner Jakab zsámboki árendás 1 ft.; Szüts István Majthényi árendása 1 ft; Rökk Konstant ügyvéd 1 ft.; Szeleczky Maria 1 ft.; Funk Ferencz 1 ft.; Hirschfeld Fülöp seborvos 1 ft.; Paulikovics Pál 2 ft. pp.

76) Gyüjtö t. t. Kisfaludy Sándor thiró ur. Kisfaludy Sándor 1 ft.; Kisfaludy Sándorné 1 ft.; N. N. 1 ft.; N. N. 1 ft.; Mészáros József nemes apáti

lelkész 1 ft.; Holtói Nagy Antal 1 ft.; Inkey János 5 ft.; Fintos György 1 ft.; Hertelendy György 1 ft.; N. N. 1 ft.; Gyikáné asszony 10 ft.; Rózsáné asszony 4 ft. p. p.

77) Gyüjtö: t. Bodó László tbiró ur. Glacz József 2 ft.; Aschman János 1 ft.; Madányi Imre 1 ft.; Klobusitzky Eduard 2 ft; Ezah Mátyás 1 ft.; Toperczer Ödön 1 ft.; Nagy József 1 ft.; Bodó László 2 ft.; Baricz Mihály 1 ft. p. p.

78) Gyüjtö: t. Eördögh Alajos tbiró ur. Pálfy József 10 ft.; Kmety Pál 2 ft.; Eördög István 5 ft; Sánta Imre 5 ft.; Némethi József 5 ft.; Apagyi Mihály 2 ft.; Horváth Péter 1 ft.; Fáy Antal 5 ft. Egy valaki 5 ft.; Csicseri Ormos György 5 ft.; Bernárt Gedeon 5 ft.; Szlábi Fer. és Tivad. 10 ft.; Zerffy Ist. 2 ft.; Eördög Emil 2 ft.; Eördög Kornél 2 ft.; ifj. Kruspérné 3 ft.; Nadányi Lina 2 ft.; Eördeg Ida 2 ft.; Eördeg Alajosné 5 ft.; Monó Amália 2 ft.; Ördög Alajos 10 ft.; Ördög Aurel 5 ft.; Budai Gábor 1 ft.; Budai Julianna 30 kr.; Budai Rozália 30 kr.; Szontag Julia 50 kr.; Budai Imre 1 ft.; Budai Maria 1 ft.; Orsay Pál 3 ft.; Steller Ignacz sebész 5 ft. p. p.

79) Gyüjtö: Mátray Gábor ügyvéd. Mátray Gábor 5 ft.; Hocheker Istv. 5 ft.; Tanárky Gyula 2 ft.; Bajai polgár-katonaság pénztárából Kopeczky Ferencz által 5 ft.; Mátray József 2 ft.; Mátray Ferencz 2 ft. p. p.

80) Gyüjtö: t. Stettner professor ur. Bezerédy Mihály praefectus 5 ft.; Pápai magyar szabó-czéh 4 ft.; Szürszabó-czéh 2 ft.; Takács-czéh 2 ft.; Fazekas-czéh 2 ft.; Sütö-czéh 4 ft.; Kovács-czéh 2 ft.; Lakatos-czéh 1 ft.; Israelita község 10 ft.; Kádár-czéh 1 ft. 20 kr.; Molnár-czéh 10 ft.; Casino részéröl 10 ft.

81) Gyüjtö: M. B. Nyáry Antal ur. B. Nyáry Antal 10 ft.; Szitkey József alesperes 1 ft.; Reviczky András 1 ft.; Sánta Ágoston föszolgabiró 2 ft.; Zaffény István al-adószedö 1 ft.; Máttyus Adolf esküdt 1 ft.; Záffény József deméndi plebanus 1 ft.; Zulkay Ignácz 1 ft.; Verebély Ferdinand 1 ft.; Puchor Samuel 1 ft.; Raksányi Pál 2 ft.; Kozma Sámuel báti lelkész 1 ft. p. p.

82) Gyüjtö: t. Péczeli József professor ur. Horogszeghi Szilágyi Mihály tbiró 50 ft.; Rükli József Anzelm örökösök 10 ft.; Király József 10 ft.; Hofman Ignácz 5 ft.; Könyves Tót Mihály 1 ft.; Balogh Lajos 1 ft.; Berzetei Nagy József 1 ft.; Kardos László 1 ft.; Máté János 1 ft.; Sólyom Lajos 2 ft.; Jurenák Miklós 2 ft.; Csanák József 1 ft.; Hegedüs Károly 1 ft.; Farkas Ferencz 3 ft.; Koller Illés özv. 5 ft.; Budaházy József 2 ft.; Lobmayer testvérek 3 ft.; Szoboszlai Pap István 2 ft.; Kerekes Ferencz 1 ft.; Aranyi István 1 ft.; Erdélyi József 2 ft.; Zákány József 1 ft. 30 kr.; Kallos Mózes 1 ft. Vetsey József 1 ft. 30 kr.; Csécsi Imre 1 ft.; Pappszász Amalia 1 ft.; Pappszász Kati 1 ft.; Pappszász Jolánka 1 ft.; Sarkady Mihály, leányok tanitója 1 ft.; Kálmánhelyi Gábor 1 ft.; Molnár és társa 10 ft.; Péczely József 5 ft. p. p.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon nov. 2-kán (normanap levén) szinmutatvány nem volt. — 3-kán „Ludas Matyi“ került szinpadra; mellyben Vesz-

2) A' nemzeti casinóban tartandó hangászati mulatságok elsője most vasárnapra (sept. 8.) halasztatott.

3) A' „tigris" czimü uj vendégfogadó megnyittatván, itt oct. 31. és nov. 1-jén gr. Ceccopieri gyalog ezredének hangászkara válogatott hangmüvekkel mulattatá a' reuniora több ezerre mentt vendégeket, kik első nap belépti dij fejében 20 krt. más napon 10 krt fizettek czüstben. Az épület maga is, mint már emlitettük, igen pompás és czélszerü felosztással készült; a' szobák butorai, festmények 's a' t. valamennyin csinosak, habár tulságos fényüzéssel nem halmozvák.

DIVAT.

Régi himzések. Bár mi remek 's csudálatra méltó himzések készüljenek is korunkban némberi kezek által, a' hajdankorban is voltak illy nemü 's bámulatra inditó mukák. A' tüvel himzés egyik legjelesebb példánya, melly még fenn van és tökélyesen ép, a' londoni czéhnek diszköpönyege (Stadtspallium). Szegletvégei egyenlők, és szent Pált, a' védszentet, arany 's czüstbe himezve, egész püspöki ornatusában, gyönyörü trónon ülöt 's a' pápai tiarával koronázottat, ábrázolják. Egyik kezében a' kulcsokat tartja, másikat áldásra terjeszti-ki, 's kétfelől egy-egy angyal áll, kezében arany edényt tartó, mellyből a' szent fölé tömjén-füstöt ereszt. Az angyalok szárnyai, akkori szokás szerint élénken ragyogó természetes pávatollakból készültek; felső köntöscik haragos vörössel vegyes aranyból himezvék, az alsók fejérből égszin kékkel szegélyezve, az arczok pedig finomul atlaszba dolgozvák. Az oldal-szárnyakon különféle rajzok láthatók; legkitünőbb Krisztus, a' menny kulcsait átnyujtó. Több czifrázvány között a' czéhnek czimere is látható különös gazdag müben, ugymint a' czimerhordó, a' tengeri ember és tengeri hölgy; az első arany fegyverzetben, utóbbi fehér atlaszban, hosszú arany hajakkal. E' munkával bajosan mérközhetik más, mint a' már nagyon megrongyollott ugyan, de himzemény tekintetéből azért minden esetre remeknek maradt Sz. István palástja, mellyet Gizla magyar királyné himzett, 's melly királyainknak koronázásakor még most is használtatik.

Parisban már az octoberi napok közben selyemmel béleltt, vattázott, és zsinórral diszitett bársonköpönyeget viselt a' szépnem. Mások ismét hölgymenyét prémmel vagy szálas bársonnal körözve selyemből voltak. Láthatók az apró rajzú jaspine-ruhák; orosz köpönyegek fehér kasemirból, setét szinü zsinórzattal; gros-de-Naples-val szegett három lebegényü és csikos selyem. A' kalapok régi alakúak; a' szalmakalapok halavány sárga bárson szalaggal diszitve még mindig divatosak.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONNŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön november 12kén 1840.

KÖLTÉSZET.

DÍJ.

Zugjon bár förgeteg,
'S daczos vihar
Rémitsen útadon
Villámival:

Mint bérczi sas
Bátran törj ellene,
'S tüzelje szűd'
Nagyságod érzete.

Minden virulva nő
Fagy 's jég után,
A' jótevő meleg
Sugárzatán.

Ha elvonul
Veszélyid fellege,
Ismét mosolyg
Szerencséd reggele.

'S neked, kit lét-vihar
Sanyargatott,
Dijul hű kar között
Lesz nyúgatod!

Lakner Sándor.

SZORGALOM.

A' massachusetts-i jégkereskedés évenként gyarapodik. Charlestown-ban mult évben 30,000 tonnánál többet raktak 140 hajóra, melly részint nyugoti India, részént az egyesültt statusokba szállittatott. Kingston Jamaikában 3 krajczárjával fizetik a' jégnek fontját.

Lamberti milanoi selyemgyárában fölséges kelmék készülnek selyem 's üvegből. Tekintetök a' legszebb arany 's ezüsttel áttördeltt szövetekéi, és szoba-szőnyegekre, mint szintén butorok boritékára is mindenek felett ajálhatók.

Uj nemű posztó. Bizonyos Lintomski ur Pétervároratt feltalálta módját olly posztó készitésének, mellyen eső és por nem

fog, színét a' nap el nem veszi, 's végre — mellybe soha moly nem esik.

Chinai eke. Az „Univers" szerint egy szorgosan betakargatott chinai eke érkezett a' franczia kormány részére.

Mesterséges kőszén. Bizonyos Bonneville a' folyamiszapból készitendő kőszénre tiz évi patenst váltott. A' feltaláló ur egy bánásmód által, mellyet külföldön már sükerrel használt, jeles kőszenet készit, melly azon czélokra használtathatik, mint az igazi, 's e' mellett még 22—25 procentet meggazdálkodhatni. (Echo de l' Arrond. de Morlaix.)

Uj módja a' lópatkolásnak. — Jony, jelenleg lengyel országban tartozkodó franczia, ki mult számunkban emlitett uj módját találta-fel a' lópatkólásnak, Miklós császártól 50,000 rubelt 's találmányára patenst kapott. Az e' rendszer mellett készültt patkók kapocs nélküliek, 's az egész mancsot befedik.

Sorhajók védfegyvere. A' „Courier de Belge" 's ez után, az „Echo du Monde savant„ egy londoni levél értelménél fogva kövezkezőt közölnek. — „Bizonyos amerikai mérnök igen egyszerű módot talált-fel a' hadi hajóknak álgyú gömbök elleni védelmére, 's az admiralisság sietett azt elfogadni. Az egész titok egy hajófordítón (wirebord) alapul, melly gőz által mozgatva folyvást a' hajónak orrát fordítja tüz ellenébe. A' hajó orra bizonyos panczél nemével van fedve, melly több erős vas pléhből áll, mellyek egymástól ruganyos test által elválasztvák. E' pánczélnak kifeszülő párkánya 's három ferde lapja van, mellyek a' gömböt jobbra vagy balra mindig a' tengerbe pattantják. Egy kis 6—8 ló erejű gép, melly elől a' kormányra van alkalmazva, egy percz alatt megfordítja a' hajót. Kerül pedig ezen egész készitmény a' legnagyobb sorhajóra is nem egészen 10.000 frankba.

Erdők jövedelme keleti franczia országban. Franczia ország 43 keleti megyéjének a' parisi délkörtől kezdve majdnem 5 millio hectare-nyi erdősége van, mellyből három ötödrész északra 's két ötödrész délre nyulik. E' két osztályban északon mintegy 6 stère-t (egy stère körülbelől fél öl). délen pedig 2½-et ad. Innen is van, hogy az északi rész 106, a' déli csak 31, 's keleti franczia ország egész erdősége 137 milliót jövedelmez, mit részint az erdőket terhelő régi szokásnak, részint az elhanyaglásnak kell tulajdonitni.

RÉGISÉG.

Hajdani kis szobor. Egy esbarresi (kis falu a' Saone mellett) földmives, szántás alkalmával, nem régiben egy romai épületet

maradványára talált, mellynek omladékai alatt igen csinos, 's remek mivű 9 hüvelknyi magas kis szobrot talált. E' szobor egy mezetlen, szigonynyal fegyverzett férfiút képez, ki, mint látszik, valamelly vadállatot akar megtámadni (Echo du Monde savant.)

Ősvilági bölön maradványai franczia országban. Az „Echo du Monde Savant" szerint nem régiben egy szörnyű állat maradványaira találtak a' Saone völgyben. Ez állat, menynyire megkülönböztethetni, bival nemű volt. Most a' dijoni kémlő is egy iratot közöl, mi szerint a' Saone ágának finom homokjában, 's csekély mélységben, szörnyű nagyságú csontokat találtak. A' czikk irója maga is látott nehány fogat és egy darab állkapczát.

A' praenestei kanna. Az angol literariai társaság ülésében egy értekezést olvasott-fel Brönsted ur a' romanum collegium egyik bronsz kannájáról, mellyről már Winckelman és Visconti is szólltak. E' kanna körülbelől 4 láb kerületű, 's jeles képekkel van diszitve, az argonauták történeteit tárgyazókból. A' kanna mult század közepén Palestrina, a' hajdani Präneste, mellett találtatott, és Brönsted szerint a' képletek valószinűleg egy festmény másolatai, mellyet Cydias Hortensius, a' jeles szónoknak festett, tusculumi villája ékesitésére, 's mellyről Plinius is említést tesz. Hortensius 164 talentumot fizetett a' művésznek munkájaért, 's minthogy elég nagy szobája, mellybe azt állithatá, nem volt, e' czélra különösen egy pavillont épittetett. A' festmény Polluxot ábrázolja azon helyzetében, midőn Amycast, a' bebrykek királyát, kit a' caestus viadalban legyőzött, fához kötözi. Ekkor ölte-meg egy forrásnak óriási őrét is, ki minden utazót, engedelme nélkül a' forrásból ivót, megfojtott. Egy Victoria lebeg-le koszorúval, 's a' fa tövében cseléd fekszik, minden fürdéshez szükséges szert tartó. — Ez alkalommal helyén lesz megemlitni, hogy a' kanna illy fürdő-készületek tartására volt szánva. Nehány durva mivű alaknak későbbi dolgozása a' födélre megtéveszté a' műértőket, 's azon gyanút szülé, hogy a' kanna nem eredeti, hanem utándolgozott; minthogy olasz országban illy csalárdságok nem ritkák.

ÉPITÉSZET.

Mulató ház a' bécsi népkertben.

E' szép elrendezésű népkertbe a' cs. várpalota 's az uj várkapu között van a' bejárás egyenesen a' disztérről. A' bejárással szemköztt egy csinos szökőkut van elrendezve, jobbra pedig a' vizet vezető épület áll; a' félbástyánál az 1825-ben egészen ujan emelt mulató-

vagy kávéház mutatkozik. E' kellemteljes épitvény, melly Nobile Péter, cs. kir. udvari épitő tanácsnok 's a' bécsi cs architektura-iskola igazgatójának műtervei szerint készült, egy diszes 's fedett félrotundát, 26 joniai oszlopból állót, képez. Ezen épület belseje a' legdelibb elrendezésű, 's elég tágas számos népnek befogadására. Az oszlop-térek elzárvák nagy üveg-ablakokkal. A' butorozás igen csinos, fényes, 's az itt felfüggesztett, életnagyságú festvényképei a' megboldogult Ferencz császárnak 's nejének, ritka szépségű műremekek Kraft Péter udvari festésztől. A' joniai kőoszlopok alsó átmérője e' mulatóházon 1′—5″—6‴, 's a' szögpilaszterek 3′—3″—3‴, az oszlopköztti tér 4″ - 6′—4‴; igy tehát a' külső szélesség 3ω—5′—0″—6‴. – Az épület előtt, a' fél kör közepével szemköztt, egy kioszk áll, mellyben ha az est kedvez a' sétálokra, folyton zeng a' zene. E' csinos kertben áll a' Theseus-templom is, melly Canova remekét zárja falai közé. A' műtervet e' templomhoz hasonlag Nobile architektus készité. Az oszlopok itt doriai rendűek, mindegyike 3′—2″—8‴ átmérővel, 's ezek közül a' hosszabb oldalokon 10, a' rövidebbeken 6 van felosztva. A' templom külső hossza 76, szélessége 43 láb.

Novák Dániel.

A' planès-i három szögű templom, mellyet 8-dik században az arab vagy spanyol-mór uralkodás idejében épitett régi mecsetnek hisznek, vizsgálat tárgya lön, mellyet Jaubert de Passa ur a' művészetek és emlékek választmányának elébe is terjesztett. Hogy az emlék eredetének idejét annál nagyobb bizonyossággal határozhassa-meg, a' tartomány legrégibb 's különösen a' bretagne-iakkal hasonlitá össze, mellyekről Mérimée ur irt; de a' planèsi templomot ez emlékek egyikéhez sem találá hasonlónak. A' szóban forgó templom tehát sem a' byzanti sem nyugoti góth, sem romai vagy góth épitéshez nem tartozik.

E' templomban a' legcsekélyebb viszonyok mellett minden planès-i családnak saját helye van, kinekkinek rangja és vagyona szerint, a' karbeli gyermek 's énekestől kezdve egészen a' sekrestyés és bíróig. E' különös épületnek egész terve azt látszik bizonyitni, miképp' az egy komoly gondolat, mély megfontoltt tanulmány eredménye. Minden kimérve, számitva és ugy van elrendezve, hogy minden része a' templomnak, melly kör-ön nyugszik, egy hasonoldalú háromszög, egy hatszög és két körülirtt 's körüliratlan körből áll, az egész azonban ellenkezőleg ugy meghatározott viszonyokból, hogy az alap, magasság, arkade-ok, kupola nyilasok és fülkék mértanilag kiszámitvák, 's mi még nevezetesb, némileg minden elkülönözve áll. *(Vége következik.)*

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(*Folytatása.*)

83) Gyüjtö: t. Szombathelyi Antal tbiró ur. Tomcsányi József 1 ft.; Szombathelyi Antal 2 ft.; Bodroghy István 1 ft.; Dávidházy Sámuel 1 ft.; Botzkó Dániel 1 ft. A' gyomai uradalom 10 ft.; Simai Kajetán 1 ft.; Omazda Zsigmond 1 ft.; Komsantzky János 1 ft.; Omazda Lajos 1 ft.; Virágos 1 ft.; Antalfy Lajos 1 ft.; Bogyó János 1 ft.; Vidovich Ferencz 1 ft.; Karassiai 1 ft.; ifj. Venkheim József 2 ft.; Kiss János 1 ft.; Komtsánszky István 1 ft.; Bodoky 1 ft.; ifj. Augusz Imre 1 ft.; Jugovich 1 ft.; Simonyek 1 ft.; Erdélyi 1 ft.; Szirtsu 1 ft.; Mono Ferencz 1 ft.; Sztraka Károly 1 ft.; Voravik Pál 20 kr.; doctor Slotubek Pál 1 ft.; Csorba Mihály 1 ft.; Komtsánszky Mihály 1 ft.; Kajmer Jakab 1 ft.; Andrasovich György 1 ft.; Katona János 1 ft.; Kiss Sándor 1 ft.; Huszka Mihály 2 ft.; Fazekas István 1 ft.; Gozmán József 1 ft.; Thezarovich János 1 ft.; Koritsánszky Ján s 1 ft.; ifj. Uhrinyi András 1 ft.; Haam János 1 ft.; Doctor Vámosi 1 ft.; Balassa 1 ft.; Otsasznyi György 1 ft.; Kmoll György 1 ft.; Baumgartner 1 ft.; Vághi István és Márton Károly 1 ft.; Balázs K. J. 1 ft.; Bodroghy József 1 ft.; Orosházy takács-czéh 2 ft.; Szeghö József 1 ft. p. p.

84) Gyüjtö: mtgos Ráday született Teleky grófnö. Festetich Ágoston 40 ft.; b. Podmaniczky Andor 30 ft.; Komáromy György 10 ft.; ifj. Kandó József 10 ft.; Somogyi Antal 10 ft.; Bohus János 20 ft.; Kun József 10 ft.; Bernáth Lajos 10 ft.; g. Haller Sándor 10 ft.; Schaer József 15 ft.; Ráday Gedeon 25 ft.; Teleky Borbála Ráday Gedeonné 25 ft.; Ráday Pál 5 ft.; Szabó János 10 ft.

85) Gyüjtö: t. Szaplonczay Zsigmond szolgabiró ur. Várady Ant. 1 ft.; Horváth Sándor 1 ft.; Paulikovich János 1 ft.; Anderko Péter 1 ft.; Fitos Antal 1 ft.; Csiszár Mihály 1 ft.; Bogdány Móses 1 ft.; Pogány Albert 1 ft.; Asztalos Pál 1 ft.; ifj. Kovásy Illés 1 ft.; Tót János 1 ft.; Szikonya Mátyás 1 ft.; Pogány Károly 1 ft.; Marmaros Dávid 1 ft.; Török Károly 1 ft.; Mann József 1 ft.; Várady Ádám 1 ft.; Szaplonczay József 1 ft.; Szaplonoczay János 1 ft.; Pap István 1 ft.; Mihály Gergely 1 ft.; ifj. Kovácsy Károly 1 ft.; Orosz Ferencz 1 ft.; Nánásy Lajos 1 ft.; Csatássy József 1 ft.; Kovách Gábor 1 ft.; Kovásy Mihály 1 ft.; idösb Asztalos Péter 1 ft.; Fábián János 1 ft.; Tomka Pál 1 ft.; Hatfaludi Mihály 1 ft.; Mikolai Endre 1 ft.; Szölösi Balázs 1 ft.; Pataky János 1 ft; Reviczky János 1 ft.; Széles Endre 1 ft.; Pellikán József 1 ft.; Takács Antal 1 ft.; Várady József 1 ft.; Szaplonczay Zsigmond 1 ft. pp.

86) Gyüjtö: t. Darvay Bálint tbiró ur. Kormos Sándor 1 ft.; Darvay Bálint 2 ft. p. p.

87) Gyüjtö: tiszt. tud. Csató Dániel lelkész. Kürty János 2 ft.; Kovács Miklós 1 ft.; Császár Imre 1 ft.; Lend Pál 1 ft.; Kiss János 1 ft.; Beke Pál 2 ft.; Szoboszlón többen 4 ft. 20 kr.; Csató Dániel 5 ft.; Csató József 1 ft. p. p.

88) Gyüjtö: t. Göntsi Farkas tbiró ur. Kovács István 1 ft.; Héczei Gábor 1 ft.; Barra Samu 1 ft.; Soófalvi László 1 ft.; Domby László 1 ft.; Barra András 1 ft.; Kállay László 1 ft.; Lázár János 1 ft.; Sebes Elek 1 ft.; Mihólcz Elek

1 ft.; Bertalan László 1 ft.; Szent-Mariai Lajos 1 ft.; Sándor András 1 ft.; Virágh Farkas 1 ft.; Bocsánczy Márton 1 ft.; Sófalvi Sámuel 1 ft.; Bölönyi Mihály 1 ft.; Szilágyi L. Antal 1 ft.; Józsa Dániel 1 ft.; Lakatos Alajos 1 ft.; Incze Károly 1 ft.; Ajtai Sámuel 1 ft.; Virágh Károly 1 ft.; Máttyus Dienes 1 ft.; Incze Ferencz 1 ft.; Szakmáry Dániel 1 ft.; Visky B. László 1 ft.; Gentsi Ignácz 1 ft.; Nagy Zsigmond 1 ft.; Somlay Nagy Lajos 1 ft.; Gentsi Farkas 2 ft. p. p.

89) Gyüjtő: t. Majláth György másod alispán. Majláth György országbiró 20 ft.; Scitovszky János püspök 5 ft.; Sauska Keresztély alispány 10 ft.; Döry László főadóvevő 2 ft.; Rhimel János főügyész 2 ft.; Gaál Ferdinand főbiró 3 ft.; Pákozdy Zsigmond főbiró 1 ft.; Perczel István főbiró 1 ft.; Siklósi János 3 ft.; Rhimer Ferencz ügyvéd 5 ft.; Czimmerman Károly 5 ft.; Német Péter főbiztos 1 ft.; Grospeg Alajos lelkész 1 ft.; Nagy József ügyvéd 1 ft.; Horcsi Pál levéltarnok 1 ft.; Pisa Venczel főhadnagy 1 ft.; Bogádi lelkész 1 ft.; Baranyavári járás 12 ft.; Kardos Antal főbiró 1 ft., Kelemen János kanonok 2 ft.; Rhimer Felix kanonok 1 ft.; Horváth János ügyvéd 1 ft; Mohácsi járás 8 ft. 30 kr.; gyüjtő Majláth György 10 ft.; Grabarits Erneszt szolgabiró 30 kr.; Sey József szolgabiró 20 kr.; Névtelen 40 kr. p. p.

90) Gyüjtő: Lenner Ferdinand városi főbiró: a' lakosok 252 ft. 10 kr.; Rimaszombat város pénztára 125 ft.

91) Gyüjtő: t. Serényi Ferencz aljegyző: Frumer József tb. 2 ft.

92) Gyüjtő: t. Markovics József első alispán ur. Gymeky Pál 5 ft.; Markovics József 3 ft.; Kiss András 2 ft.; Csiky Mihály 2 ft.; Fest János 30 kr.; Borbok János 10 kr.; Szivos Miklós 30 kr.; Fechtig 1 ft.; Fechtig Károly 1 ft. p. p.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nov. 5-kén „polgári és regényes" vigját. 4 fvsban (Bauernfeld után László Miklós.) — 6-kán „fekete asszony" énekes bohózat 3 felvsban (Meiszl után Szerdahelyi Józs.) — 7-kén Fáncsy Lajos rendező ur javára elöszer adatott „az örültt gyermeke" drama 5 fvsban (Soulié után franczióból fordità Nagy Elek, a' magyar tudós társaság költségén). Jelen szinmü méltó társa azon ujabb szellemü franczia történeti daraboknak, mellyek az emberi gyarlóság legcsiklandósabb nemét vevék alapul, 's mellynek kifejlése valamint borzasztólag hat az érett korúakra, ugy a' fiatalabb, kivált a' gyengédebb érzelmü nönemre piritólag. Mondjanak bár mit azoknak barátjai, de illyeseket erkölcs-nemesitőnek nem tarthatunk; 's ugy véljük, ha van csakugyan ok, melly a' szülőket arra inditja, hogy serdülő gyermekeiket a' szinház látogatásától tiltsák, ugy bizonyosan illy szinművekben lehet azt keresni, hol szavak mondatnak, mellyeket a' szinész maga is tartózkodással 's mintegy kényszeritve látszik kiejteni. Illyesek által nem az erkölcsösséget hanem ellenkezőjét terjesztjük, melly előttünk mindig nagyobb rosz a' physicai halálnál; mert amaz által okozott roszaknak következményei mindig károsabban hatnak az emberi nemzetre. — A' jelen szinmü egyébiránt hatásra van irva, 's minden felvonásnak kitünő jelenetei vannak, mellyek zajos tapsokkal fogadtattak. Az előadók közt különösen jeleskedtek Lendvayné

assz. (örült nő) és Fáncsy ur (Fabius), kik minden felvonás után élénk tapsolással hivattak. Barthánė assz. (Celestina) kissé nagyon is hősiesen, nem leányi gyengédséggel adá szerepét. Komáromi urnak (inas) jó lesz figyelmezni, hogy valamelly uraságnak inasa nem szokta magát meghajtani, midőn urától parancsot fogad, vagy hozzá belép 's tőle távozik. Mi legalább ezt a' közéletben nem tapasztaltuk. Az előadás, némi csekélységeket leróva, igen jelesen sikerült, 's általján a' rosz, esős idő miatt fájdalom! igen mérséklett számú nézőktől kedvezőleg fogadtatott. — 8-kán „Zsigmond király álma" került szinpadra.

GYŐRÖTT, öszhó 17-kén „Teréz" drama 5 fvsban, irta Dumas Sándor, ford. Nagy Elek, hozatott szinpadra. A' hirdetményen, „Dézsi és Kálmán-pár vendégjátéka" vala olvasható. Természetes, hogy igen nehéz volna megértenünk, miképen adhat ugyan azon társaság rendes tagja vendégjátékot, ha nem tudnók, hogy Kálmán ur 's neje az emlitett társaságot már Szombathelyen, 's pedig az igazgató tudta nélkül, elhagyá, hogy itt kétszeres dijért ujra hozzájok álljon. Mint látszik, Kálmánné vissza akar élni a' közönség figyelmével, melly néha talán érdemen felül is hatott reá. Hát minden szinész vagy szinésznő, mihelyt egy kevéssé jobban dicsértetik hirlapokban, vagy a' közönségtől tapsokat nyer, mindjárt a' tökély magas fokáról néz alá? 's mindjárt megérdemli, hogy az igazgató és a' társaságnak többi szintén nem megvetendő tagja az által, hogy neki kétszeres fizetés szolgáltassék, fogyatkozást szenvedjenek? Nem ugy van ez szép Kálmánné assz! mert p. o. ön Teréz szerepében Szombathelyen jól müködött, 's itt nem; mert az affectatio, elbizottság egészen megronták állásait, 's a' ban, ben és ba be szótagok felcserélése igen kellemetlenül hangzott — bár kellemes ajkain. — 'S továbbá midőn titka fölfedeztetett, 's ő a' mellékszobában mindent halla, jó volt talán olly nyugodtan, minden megindulás nélkül jelenni-meg? 'S ezért megtagadhatná az igazgató tőle bérét? Ugy-e nem? Kivánjon azért ön is annyit, mennyit bizonyosan megérdemelni képes; 's máskor ha szerződésre lép az igazgató urral, ne hagyja ott időn kivül és szó nélkül. Sokkal jobban müködött Feketéné assz. (Delaunai Amália). Az első felvonásban azon könnyüséggel párult nyájasság bilincselé-le szivünket, 's későbben, midőn a' szenvedések dagályain nyugodtan haladni láttuk, csudálással társultak könyeink. Dézsi ur (Arthur) művészileg tünteté elönkbe a' szerencsétlen szeretőt, kiváltképp' némelly jelenetekben; u. m. midőn Terézt az utazástól visszatartja, 's midőn Delaunai báró áldásaért esdekelt, igen jeles volt. Fekete urat (Delaunai báró) sokkal jobban láttuk, mint máshol, e' szerepben; kár, hogy néha nagyon a' sugóra szorul. Kálmán ur (Paulo) játéka kielégitő volt annyival is inkább, minthogy megszokott iszonyú kiáltásait némileg mérséklé; de mesterkéltt menése megrovandó. Györök (Sorbin báró) kielégité várakozásunkat; csak állását igyekezzék módositani. Fehér türhetőleg játszott. Antonia k. a.-nyon is haladást vevénk észre. Nézők kevesen. — 18-kán „a' falusi egyszerüség" 4 felv. (Töpfer Károly után ford. Nagy Elek) adatott. Feketéné assz. (Sárika) játéka minden kifogás nélkül volt. E' szerepben akárhol bátran felléphet. Csudálom, hogy némellyek Kálmánnét elejébe teszik. A' ref. vigjátékokban sokkal kitünőbbnek itéli Feketénét. Fekete (Morgi) ur ipart bizonyita-be. Kálmán ur (Feri) türhetőleg müködött. Szuper ur (Vilmos) hangjára forditson nagyobb figyelmet. Keszi ur (Harczi) alkalmas szerepének megfelelt. Györök ur

(Caesar) szorgalmat mutatott. Csehfalviné assz. (Zagyvainé) rikácsoló hangja által köz-idegenülést támasztott. Játék végén Kálmán ur helyesen tánczolt magyart. Nézők szép számmal. Csepel József.

HANGÁSZAT.

PESTEN, a' nemzeti casino teremében a' télszaki hangászati mulaságok elsője november 8-kán délben ment végbe mérséklett számú hallgatók jelenlétében. Tárgyai voltak: 1) Beethoven Lajos F-dur quartettje, mellyet Kohn, Kirchlehner, Pfeiffer és Wagner urak játszának. — 2) Aria Bellinitől; éneklé a' német szinházi dalnok Hirsch ur, fortepiano (Erkel ur) kisérete mellett. — 3) Spohr Lajos kettős quartettje, mellyben az első violint ismét Khon ur, a' nemzeti szinház első hegedűse játszá. Részt vettek még Kayser és Schlesinger urak is, ugyan azon szinház hangászkarának tagjai.

Gyászhir. Pesten nov. 7-kén mult-ki hosszas betegeskedés után Heinisch József ur, a' nemzeti szinház egyik érdemes hangászkarmestere. Ő egyike volt azoknak, kik e' szinház létesülése 's megnyitásakor a' maguk hivatási körükben legmunkásabb részt vettek. Különösen ő volt az, ki a' nevezett szinház megnyitása előtt egy pár hétig fáradozott a' hangászkar összveállitásában, 's későbben az első operák betanitásában. Ő készite az első előadásra egy jeles 's magyar szellemben irtt ouverturát, mellynek ismétlését bár most is több izben örömmel hallhatnók. Ő már Kassán és Budán is kedveltt karmestere volt a' magyar dalszinésztársaságoknak. A' hangászat felsőbb tudományában alapos ismerettel birt, és szerény jelleme által mindenkit jóakarója és barátjává tett. Eltakarittatásán igen nagy számú gyülekezet volt jelen, mellynek jó részét a' magyar 's német szinházak szinész és hangász-tagjaik tevék. Lakása udvarán, a' beszentelés után, igen jelesen előadott gyászdalt éneklének a' nemzeti szinház dalnokai Erkel ur igazgatása alatt. Hült tetemeit a' népsokaság a' váczi kapuig kisérte, honnan azok örök nyugalmi helyökre, a' váczi ut melléki temetőbe, vitettek. Nyugodjanak békén e' csendes és jámbor férjfiúnak porai, kinek elhunytát hitese, Kapocsányi Maria, kesergve gyászolja.

A' megürültt irnoki hivatalra a' pestbudai hangászegyesületnél (mellyért esztendőnként 400 váltó ftnyi fizetés jár) rendeltt csődületnek határnapja folyó évi nov. 18-ka. Az érdeklettek kérelemleveleiket, erkölcsösségök bizonyitványaival, kézi és kótairási mellékvényeikkel együtt, a' „pestbudai hangászegyesület igazgató választmányához" utasitva, nov. 17-ig beadhatják a' hangászegyesületi mtgos elnök, Festetics Leo gr. urnál. (Széllutsza, Schernhofer-ház, 2-dik emel.) — Pesten az egyesületi igazgató választmány october 4-diki üléséből. Mátray Gábor egyesületi titoknok.

DIVAT.

46-dik divatkép (Parisból). — Crispine köpönyeg és schawl atlaszból; oudinot-alruha. — Bécsi divat novemb. 5-én; — férfi öltözetek: aranybarna posztó-felruhák hasonszinü bársongallér és hajtókákkal; a' lafancz selyemmel boritva; a' zsebek zsinórral körülszegve és diszitve.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap november **15**kén **1840.**

SZORGALOM.

Pesti czukortisztitó-gyár. Ki nem tudja, milly hasznos befolyásúak nemzeti ipar, szorgalom és jólét előmozditására a' honi gyárok?! 's ki nem emlékezik, milly régóta sopánkodnak statisticusaink, hogy honunkban a' gyárok szüke okozza amazoknak igen sajnos hiányait, valamint is pénzünknek iszonyú mennyiségben a' külföldre vitelét?! — A' czukor, mellyért a' külföld olly nagy pénztömeget nyel-el hazánk fijainak zsebéből, azon czikkeknek egyike, mellyeknek készitését nálunk mindeddig sovárgva ohajtottuk. E' részben kivánatunkat teljesitni sietett a' pesti czukortisztitó-gyárt felállitó derék társaság, 's im egy pár év alatt készitményeit olly tökély fokára állitá, mellyre a' külföldiek; minél fogva nincs szükségünk többé panaszra, de igen arra, hogy e' honi vállalatot ama készitményeknek minél számosabb vételével 's igy általános pártolással törekedjünk elősegitni, megfontolván, hogy csak honi gyárművek használatával mozditjuk elő a' nemzeti ipar haladását, 's a' honunkban forgandó pénztömeg élénkségét. A' nevezett czukorgyár készitményei kiállván a' külföldiekhez képest, emezeknél olcsóbbsága 's jósága tekintetéből is az összehasonlitást, bátrak vagyunk azokat honosink buzgó figyelmébe ajánlani. A' gyár-készitmények raktára Pesten van, leopoldvárosban, a' három koronautszában, hol azokból igen jutalmasan mázsánként is lehet vásárolni.

Gyors gőzfűtés. — Egy franczia tengerész-tiszt hir szerint uj módot talált-fel, melly szerint azon alkalmatlanság elkerülhető, melly eddig a' gőzönyök fütésénél tapasztaltaték, mielőtt használni lehetett volna; 's ezen eljárás minden költség és előkészület nélkül történhetik-meg. Nehány percz alatt t. i. a' tüz felgyujtása után, ha a' viz egészen hideg is, a' gőzgép használható. Látszólag a' bánásmód abban áll, hogy az üres katlan gyorsan átmelegittetik, azután kevés viz tétetik gőzzé, 's csak igy töltetik-meg vizzel. Ideiglen e' találmány csak gőzönyöknél használtatott.

Fizeau aranyzott fény-képei. Fizeau ur, a' parisi tudományos akademiának egy értekezést és több fényképet nyujtottát, mellyek jeles előmenetelt tanúsitnak Daguerre szép felfedezésében. Ezen fény-képek t. i. már nem olly könnyen törültethetnek-

el; mert keztyűs kézzel sem lehet rajtuk pecsétet ejteni. Kiváltképen nevezetes, hogy a' befestett tárgyak sokkal élénkebbek, és világosabbak, sőt már legkisebbé sem tükröznek, 's majdnem egyenlő sikerrel nézhetők minden oldalról. E' képek készitésénél főleg az ugy nevezett aranysó használtatik, melly a' művészi operatio után fenékre száll. A' feltalálótól előterjesztett kisérletek az Echo du monde savant 561-dik számának állitása szerint legjobban sükerültek, 's kitünő szépségűeknek mondatnak.

Kocsi-javitás. Egy parisi kocsigyárnok nem régen uj nemű uraság-kocsikat készitett, mellyek egy ritka tökélyű mechanismus által, az inas segitségét a' zár kinyitásához egészen mellőzhetővé teszik. Ugyan is elégséges egy a' kocsi beljében alkalmazott fogantyút megforditni, hogy azonnal két ember szolgálatját végezhessük. Pillanatnyi időközben, a' kétszeresen összerakott lépcső ekkor a' nyiláshoz arányban leereszkedik, és ismét felemelkedik összeesve, mihelyt az ajtónak csukódni kell. B—gh J.

RÉGISÉG.

Amerikai régiségek. Amerikában ismét tetemes régiségre találtak. Mi csak a' nevezetesbekről szóllunk, közölvén egyszersmind nehány amerikai lapnak e' feletti véleményét és saját jegyzetünket is.

Catherwood és Stephens régi szobrász-művekre találtak Quirangua mellett, Középamerikában, u. m. 9 — 26′ magas szobrokat; egy 23′ magas és hieroglyphekkel elöntött obeliszket, mellynek csupjan faragott emberalak áll; egy 12′ magas obeliszket; igen csinosan faragott két oltárt; négy emléket közel egymáshoz, mellyek között középen nagy, gömbölyű, felirat és hieroglyphekkel fedett kő hever. — Egyik new-yorki lap, az „Ewening Star“ igy szóll e' tárgyakról: „A' közép-amerikai buvárlatok következtében biztonn várhatni, miképp' Peru és Mexicóban még nevezetesb fölfedezéseket teendnek. A' felől már meggyőződve vagyunk, hogy az uj világot a' Pelagusok utódai lakták, hogy e' szobrász-művek, mint szintén a' palenquei obeliszk és templom is, hogy a' csatornák és utak azon népnek művei, melly Tyrust, Babylont, a' gúlákat és Carthagót épité: a' Phönicziaiaké, kik, miután 4.000 év előtt egész Bretagne és a' nyugoti szigetekig nyomultak volna, a' mexikoi öbölben kötöttek-ki, 's innen egészen a' csendes tenger és jó remény fokaig terjedtek-el.“ — Egy kingstoni lap ellenben Montezuma őseit vándoroltatja ide China vagy Hindostanból, vagy a' nagy indiai szigetekről, 's ezeknek műveit az ázsiai tatárok által dulatja-fel, kik

Behring-uton és a' Rocky Mountains-en keresztül rontottak-be. Azon körülmény, hogy a' Durango mellett (Mexicóban) találtt mumiák nyakán tengeri kagyló nyakkötő volt, minők Zacatea mellett a' csendes tenger partján találtatnak, azt bizonyitja, hogy a' bevándorlás China vagy Indiából jött. Az uj világi antiquariusok olly gyorsak és vakmerők, miként a' haszonkémlők.

Különös, hogy az állat- és növény-országban olly különös és eredeti uj világnak majd senki sem akar saját emberi nemet és saját kifejlődést engedni. Ez végre ugyan azon kutfőből ered, mellyből azon dölyfös előitélet, miképp' a' szinesek nem egyebek, mint a' fejéreknek elkontáritott ál-kiadásaik. Mig elvitathatlanul megbizonyitva nem lesz, hogy az amerikai müvelődés maradványai az ó világnak kiömlései legyenek, mindig állithatni, hogy a' palenquei obeliszkek csak annyiban rokonok az egyiptusiakkal, mint a' Kaiman a' nilusi krokodilus és az uj világ tengeri macskája a' sz. Cercopithecus-sal, 's ki az illy állitásért boszonkodik, nem gondolja-meg vagy nem tudja, mi keveset tudunk a' történetirás előtti egész emberiségről. (Morgenblatt.)

ÉPITÉSZET.

A' planés-i három szögü templom.

(Vége.)

Az épület durván faragot szemerdedből 's gneisz darabokból áll. A' boltozatoknak sem oszlopaik sem ékitvényeik; a' függőleges falak gyámoszlop, a' nyilások czifrázvány nélküliek; az oltár és ajtó áthelyezhetők a' nélkül, hogy a' belső elrendezésen változtatni kellene, 's az idom és távulság még is mindig ugyanaz lenne. 'S ez nem az épitész feledékenysége — mond e' leirás szerzője. A' vallásos jellem sokkal erősebben mutatkozik az épületen, mintsem azt lehetne gyanitni, hogy a' művész, ha bár laicus volt is, az isteni tiszteletet félre ismerni, 's a' némileg megszenteltt idomokat elhanyagolni tudhatta volna.

Jaubert de Passa ur a' mondához ragaszkodik, és az épületet arabszerűnek 's valamelly keleti épitész művének tartja, és hogy csak innen megmagyarázható, mint jöhetett e' mértanilag készültt, igénylés nélküli 's kevés költségbe kerültt épület a' pyrenei-i völgyek legmagasbikára. Mindazáltal megemliti Taylor báro véleményét is, ki miután a' planés-i templomot megvizsgálta volna, azt állitá, hogy az épület a' romai birodalom megbukása után épültt Baptisterismus jellemét hordja. Taylor ur azt is állitá, hogy az épület nem mecset, annál kevésbbé mahomedanok által épittetett. A' terv-

nek három szögletessége, melly az épületnek alapul szolgál, keresztényi jelképes, 's a' háromságot anyagilag képező. A' mahomedánok már legrégibb mecseteikben elfogadák a' négyszögű idomot a' görögöktől és romaiaktól. Később ugyan módositották, de vallásos épületeik három szögűek soha nem voltak.

Didron ur ravatalnak hiszi az épületet. A' franczia országban találkozó több illy nemű épületek nagyobb része majd általán sajátságos, különös idomú A' planès-i templom tehát minden esetre keresztény kápolna. Franczia országban több épület van, melly ehhez hasonlit. Igy p. o. a' st. Croix de Mont-Major is azon épületek családa közé tartozik, mellyből a' planès-i kápolna származott. (Echo du Monde savant.)

SZOBRÁSZAT.

Thorwaldsen.

He who hat Art so near to Nature brought*)

A' szobrászat bölcsője görög ország. A' bölcsőben levő gyermek azonban olly óriási, olly kiképzett volt, hogy azóta csak fogyott, csak elförpült. Nem szünő bámulattal nézdeli a' műértő e' szép tudománynak reánk maradt ritka hagyományait; rajtok tapadt pillantatját rólok alig birja elvonni. Valljon képzelhet-e az ember valami tökéletesbet, mint a' belvederi Apollót, a' medicei Venuszt, a' farnesi Herculest, a' borghesi vivót, Laocoon 's Circe csoportozatait, vagy csak a' belvederi törzsöt? És midőn ez ó kor maradványai 's az utókornak nemcsak gyér de tökéletlen művei közt párvonalt huz, nem jajdul-e fel a' műértő? nem fohászkodik-e ekképp': miért nem lehettek e' teremtő kezek megmentve az enyészettül? miért gyakorlá e' művészeken is a' halál hatalmát? — Itt látni, milly dicső a' művészet! mint biztositja-felkenttjei nevöknek halhatlanságát örök időkre! — És a' fenn emlitett remek művek készitői görögök. Görög ország birja a' dicsőséget magáénak nevezni Phidiast a' fenn maradt, hirökrül ismertt olympiai Jupiter 's az athaenei Pallas készitőjét; Apollodorust, kitől való a' medicei Venus; Glycont kitől a' harnesi Hercules; Apolloniust, kitől a' Torso; Athaenebelieket; Apolloniust és Tauriscust, Circe faragóit, Rhodusbelieket, Agasiast, a' borghesi vivó készitőjét, Ephesusbelit 's többeket. — Roma ezektül nagyon távul áll, a' Romaiak inkább ügyesek 's gyorsak valának görög országot szobraitul 's faragványitul megfosztani, mint maguk illyeneket előteremteni. Ámbár a' görög országbul át-

*) Te ki a' mesterséget olly közel hozád a' természethez.

hordott remek darabok nem csekély ösztönül szolgáltak az utánzásra, és igy itt is emelkedni látszék a' szobrászat, de sem magasra sem tartósb időre. Mint Tiberius, Cajus, Claudius és Nero alatt fénypontját eléré, ugy rögtön is hanyatlott, 's Caracalla szobra ugy tekintethetik mint a' romai szobrászat éltének utósó lehelete. — Egészen megszünt élni az Alariktól ostromlott Roma hanyatlatával, 's csak pislogó életre támasztaték II. Gyula és X. Leo pápasága alatt.

Az óta több szobrász tünt-fel koronként, de el is multak, mint járvány-csillagok a' szobrászat egén. Találhatni ugyan közttük többeket, kik némi szerencsével a' hideg márványt kellemes képekké átalakiták: de mindezeket meghaladni látjuk századunk szobrász ikereitül, a' korán elhunytt Canovától, kinek csak Bécsben levő két faragványa, a' Theseus és Krisztina emléke, remekségérül elég bizonyitólag szóll, — és Thorvaldsentól, a' dán szobrásztul, — mintha ezek volnának a' szobrászat kijelelt adeptjei, kik Praxiteles 's Phydias rég vesztette varázs vésőjét ismét feltalálták volna. Ez utóbbit, mint élőt, szándékom az olvasó közönséggel megismertetni.

(Vége következik.)

Molière szobra, melly mint már emlitők, bronszból készül; az alrésznek két alakja, miket a' város márványból akart faragtatni, pénz szüke miatt csak közönséges kőből készülend. „Mi zsugori 's nyomorú mégis ez a' franczia nép! — mond egyik parisi lap — Foy tábornok gyermekeinek 's Lafitte számára hôtel vásárlására könnyen tudtak egy millio, sőt felül rajta még nehány százezer frankot is előteremteni; Moliére, legnagyobb költőnk: 's az egyetemes lángész emlékére csak szemtelenkedéssel tudtak 140 ezer frankot összehajhászni. Egy Scribe, egy Delavigne Kazmér, 20 frankot adtak. Egyetlen szinpad — kivéve a' Richelieu utszabelit — sem adott mutatványt az emlék tőpénzének gyarapitására. A' szinésznép közül az egyetlen Mars k. a. nyitotta-meg a' pénzember üterét, az erszényt — 's 1000 frankott adott; a' többiek hallgattak; de nem, — Ancelot kivétel; ő is adott — egy történetkét." — Valljon e' franczia lap szavai nem lesznek-e ránk is alkalmazhatók Mátyás emléke ügyében?

LITERATURA.

I.) A' szinmütár 14-ik füzete is megjelent, 's egy szép tehetségü fiatal elme szüleményét, „Corday Charlotte" 4 szakaszos dramát Erdegh Istvántól, nyujtja a' közönségnek. A' vállalkozó urnak, (ki a' jeles elméket felkeresi, 's ugyan annyi izléssel, mint mütapintattal kiválasztott munkáikat világ elébe hozza) áldozatai valóban hő pártolást érdemlők, 's hisszük is, hogy a' t. olvasó közönség azokat méltányolni fogja.

II.) Szavalástan Heinsius nyomain, nyelvünkhöz illesztve, szavalandó darabokkal együtt. Nagy-Szombatban, Wachter

Bódog könyvárus tulajdona. Nyomatott Pozsonban, Wigand Károly Fridrik betüivel 1840. VI. 128 l. A' névtelen szerző, noha igen rövidre vontt, de nyelvünkhez illesztett ez átdolgozásával, mellyhez jelesb költőinktől szavalati darabok kapcsolvák, olly hiányt pótolt-ki literaturánkban, mellyet rég sajnosan érzénk, 's mellynek kitöltése még sem jutott eddig valakinek eszébe; igy tehát méltán is reméljük, hogy a' szerző, kinek nyelve tiszta 's correct, minden tudománybarát hálájára bizton számolhat.

SZINESZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon nov. 9-kén „Kakas és Hector" vigját. 3 fvsban másodszor adatott. — 10-kén „Marino Faliero" nagy opera 3 fvsban (Bidera után ford. Jakab Istv., zenéje Donizettitől) került szinpadra. Miután már olly rég időtől fogva nem hallánk operát, 's a' német szinpad sem nyujt e' részben kedvező élvet, örömmel vettük e' kedves tüneményt, 's kivált midőn Schodelné assz. (Elena) hosszas betegsége után először lépett-fel. A' szinterem tömve volt közönséggel, melly a' művésznét hosszasan tartott éljenzéssel 's tapsokkal tisztelé, melly tiszteletre nemcsak művészi jelessége de azon tudat is legméltóbbá tevé őt, hogy még tökélyes erejének vissza nem jötte mellett is intézetünk iránti gyengéd figyelme ösztönzé őt a' fellépésre. 'S im! egésségének teljes birtokában sem levén még (mit bár itt ott az ügyesebb hallgató vehete csak észre) e' nehéz szerepben ő most is a' régi jelességeket fejté-ki, 's kivált az utósó felvonásban harsány tapsokra ragadá-el a' hallgatókat. Csak nem minden dalja után hivatott, és pedig egymás után háromszor is. Joób ur is (Fernando) több izben elötapsoltatott, ki leróván zavarát az 1-sö fvnási duett előtt, ma is derekasan viselé magát. A' czimszerepben Konti ur jeleskedett. Petruci és Leoni szerepében Szerdahelyi és Frick ur müködtek. — 11-kén Szigligeti jeles „Miczbán családja" ismét kedvezőleg fogadtatott.

Kritikai következetesség. — Mi azt hisszük Istentől nekünk adott együgyüségünknél fogva, hogy minden dologban — legkivált lapszerkesztésnél, mindenek fölött pedig kritikában — következetesség, elvből kiindulás a' födolog, 's az ez ellen vétő legdurvább hibát követ-el. Mennyire haladt egy pár év óta e' pályán a' „Jelenkor" szini kritikusa, alább következő idézetek e' lap két külön évi folyamatából eléggé tanúsitják. — Ugyan is 1838-ki 103—104-ik számában az akkor pesti magyar (most már nemzeti) szinpadon először adatott „Ludas Matyi"-ról igy szóll a' „budapesti napló: 27-„kén (dec.) először jött szinpadra bérszünettel „Ludas Matyi" eredeti énekes „bohózat 3 fvsban; irta Balog István, muzsikáját szerzé Szerdahelyi József; „az uj diszitvényeket festette Engert. Ludas Matyi története annyira ismert „hazánkban, hogy a' darab szorosan ahoz tartozó tartalmát nem is szükség „elmondani; elég legyen tehát csak azon általános megjegyzés, hogy a' bo-„hózat botrány nélkül mulattatá a' közönséget, ennél többet pedig a' szinművek e' nemétől nem kivánhatni." A' két szerző többszöri előhivatással tisztelteték-meg. A' muzsikának több száma kedveltető 's ujabb bizonyitvány Szerdahelyi e' részbeni ügyességéről." — Ellenben most a' „Jelenkor" 1840-ki 90-ik számának budapesti naplója „Ludas Matyi" adatásáról (f. é. nov. 3-kán) már igy szóll: Ludas Matyi is egyike azon szerencsétlen darabóknak, mellyeken a' közönség unatkozni, és — szinháztól elidegenülni szokott.

Az eredeti Ludas Matyi a' természet nyers, erőteli, magába zárkozott fia, ki mindent maga tesz; de szerző ennek ellenére egy léha, könnyelmü, félkegyelmü falusi ficzkót pajzánkodtat előttünk, kinek látására elszomorodunk, 's kit a' lelkek orron fogva hurczolnak. Szerző azonban tudván azt, hogy nyomoru apának csak nyomoru fiai lehetnek, sorvasztó betegségben sinylő magzati nyavalyáját bizonyos fogásokkal igyekszik elpalástolni, t. i. a' jobb izlés boszantására 's a' miveltebb közönség kigunyolására pórias, betyáros kifejezéseket ad személyei szájába, és lelkekhez folyamodik. De már hála istennek, a' betyárság és lelkek ideje elmult, és a' mivelt közönség megvetéssel bünteti azon ficzkót, ki jó izlésében mer kételkedni, 's ki valami darab érdekét betyáros, aljas modor által igyekszik feltartani. Mi a' lelkeket illeti, tudjuk, hogy közéletben csak isten-adta, tudatlan, munkakerülő emberek szoktak lelkekhez, lidérczekhez folyamodni, és czélhoz sohasem jutnak: a' költői világban is, csak az hija segitségül a' lelkeket, ki szegénysége 's tehetetlensége érzetében magához nem bizik. Kárhoztatást itt nemcsak szerző érdemel, hanem az is, ki a' darabokat választani szokta, mert illy 's ehez hasonló darabokat szinpadra hozni, csakugyan a' legvastagabb tudatlanságra mutat izlés dolgában. És az igazgatóság ezután több gondot is fog forditni a' játszatandó darabokra, ha a' közönséggel erőnek erejével el nem akarja hitetni, hogy izlése nincs, hogy a' darabválasztáshoz mit sem ért, hogy azt sem tudja, mi fán terem az, mit a' görög καλοκαγαθος-nak (szép és jó) nevez. — Végre figyelmeztetésül lehetetlen itt meg nem emlitnünk, hogy a' magyar ég alatt szerencsétlenebb két jó apa nincs, mint Tollagi Jónás, és a' peleskei notárius; az első szerencsés születése után a' magyar elbeszélések hősei darab ideig rendszerint félkegyelmü bolondos személyek voltak; a' peleskei notarius szerencséje után szinte paródia-vízözön fenyegette szinpadunkat, mellyben a' személyek kisebb 's nagyobb mértékben szinte bolondok voltak. És az irók igen is hajlandóknak 's készeknek mutatkoznak féleszü emberek által mulattatni a' közönséget, csakhogy a' „ki, hol, mikor“ nem tudják megtartani. Józan ész dolgában gazdagon megáldotta isten a' magyart, 's azért minden ollyan mü, melly isten ezen áldását megtagadni, elferditni akarja, a' közönség nem tetszése által méltán sülyed feledésbe, szerzője pedig méltán esik azon gyanúba, miszerint neki azon áldásbul nagyon kevés jutott.*) — Mi ezen darab zenéjét illeti, az szinte a' legszerencsétlenebb. Azok, kik hangszerzők gyanánt árulgatják magukat, azt hiszik, elérték a' magyar hangszerzés ne továbbját, ha valami hangzürzavart a' világ minden operáibul összevisszaférczeltek; pedig a' dolog egészen másként áll. A' magyarban meg van azon jó természet, hogy mindenben, mi magyar elmeszülemény, csak azt szereti, min nemzeti szin ömlik el, mi nemzeti, honi földbül fakad-fel, és e' föltét nélkül nálunk maradandóságra vagy hosszu életre semmi mü nem számolhat. Kiáltó bizonysága ez állitásnak azon sok eredeti mü, melly magyar érzés 's élet nélkül iratott, és azon néhány eredeti opera, mi föl és letünt, és mellyben csak azon helyek tetszettek, mellyek népdalokbul vétettek. Higyék is meg ugy nevezett hangszerzőink, hogy ők akármennyit habarnak össze olasz, német operáikbul, az által tetszést nem fognak nyerni, sőt inkább boszankodni fog miatta a' közönség azon része, melly az érzésteli magyar dalokat méltányolni tudja; higyék meg azt, hogy ki zongorázni tud,

*) Argyrus királyfi! fogd-meg orrodat! A' betüszedő felkiáltása.

az még nem hangszerző, mint nem könyviró vagy szerző az, ki irni tud, és hogy hangszerzésre több valami kell mint, a' mirül ök álmodoznak, t. i. teremtői lélek."

Tévedhet-e elvből kiinduló, következetes, aestheticai tudománynyal irtt kritika illy vastagon? itéljék-meg a' t. olvasók: mi, együgyüségünknél fogva azt nem tehetjük. Azonban a' „Jelenkor" szerkesztőjének annyit még is tanácsolhatunk, hogy miután szini kritikusa már többször lött illy szarvas bakokat; igen helyesen tenné, 's előfizetőit is leköteleznė, ha szini kritikáit, ugy is csak személyes érdek 's gyülöletek eredményeit, lapjaiból egészen hihagyná, 's azoknak helyét érdekes politikai hirek, vagy napi események közlésével töltené. Vagy ha már éppen olly nagyon bántja a' kritikai viszketeg, tegye azt külön feuilletonban, mint a' „Journal de Debats" szokta; hanem az Istenért! csak több óvatossággal, a' multba gondosabb visszatekintés és kevésebb személyeskedés, epéskedéssel; mert következetessége különben közmondássá, 's reá a' lovát árult czigány: „ha akarom vemhes, ha akarom nem" mondása, igen igen alkalmazható lesz. Ezzel Isten velünk!

Szelidates és Gorombates.

GYŐR, tizedhó 20-kán „nagy világ divatja" hozatott szinre. Dézsi ur az öreg vadászmestert természeti hűséggel adá; illy szerepekben általján kitünő tehetségeket fejt-ki. Györök ur (öcscse) állását ne tegye olly nagyon kényelmessé, mert könnyen erőtetetté válhatik. Fitos ur (inasa) mulattatott helyes játékával; azonban nagy hibát tön, midön a' 4-ik fvnsban a' zárt ajtajú szobába bement, csupán azért, mert kelleténél előbb jelent-meg; másik botlását a' szó tulajdon értelmében, melly kissé zavarodásba hozta, el akarjuk hallgatni. Szuper ur (Mixlex) játéka meglehetős, de hangja idegenitő; Kálmán ur (Vári) ma éppen semmit sem ért. A' hölgyek közül Kálmánné (Paulina) jeles, Feketéné assz. (Luiza) szintén jól. Nézők gyéren. —

Zanathi.

HANGÁSZAT.

A' megürült irnoki hivatalra a' pestbudai hangászegyesületnél (mellyért esztendönként 400 váltó ftnyi fizetés jár) rendeltt csődületnek határnapja folyó évi nov. 18-ka. Az érdeklettek kérelemleveleiket, erkölcsösségök bizonyitványaival, kézi és kótairási mellékvényeikkel együtt, a' „pestbudai hangászegyesület igazgató választmányához" utasitva, nov. 17-ig beadhatják a' hangászegyesületi mtgos elnök, Festetics Leo gr. urnál. (Széllutsza, Schernhofer-ház, 2-dik emel.) — Pesten az egyesületi igazgató választmány novemb. 4-diki üléséből. Mátray Gábor egyesületi titoknok.

DIVAT.

Parisban egy igen ékes uj nemű pekin, chinai szinekkel 's rajzokkal aranynyal vegyitve, jött divatba, melly különös pompás tekintetére nézve leginkább nagy társasági körökben használtatik. Ennek alapszine fehér, rajta mindenféle árnyéklatú virág 's lombozat igen finom ecsettel készitve. E' ruhát némellyek arany, mások alençoni csipkével körzik. — A' renaissance-pekin különféle szinű, 's estvélyekre ékes öltözetül szolgál. — Kevésbbé pompás a' mauresque-bárson; barna árnyéklatú, fekete alapon mór rajzokkal, reggeli, séta és estvély-öltözetre vétetik. A' többi uj nemű szövetek: reps de Jupiter; le scarabée; l' albanaise; les armures brochées; les dauphinés; le reps diamantine: les jardiniéres. — A' reps, levantin, és chinai bárson jelenleg kedves ruhaszövetek.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön november **19**kén **1840.**

SZORGALOM.

Hordozható gőzfürdők. A' cs. k. közönséges udv. kamara f. e. aug. 28-kán Roth Bódog kassai kereskedőnek (Bécsben, belváros, 646.) egy évi szabadalmat adott a' hordozható és részletes gőzfürdők feltalálása és javitására, a' hozzájok tartozó gőzkészülettel, bármilly alakú legyen is, gömbölyű vagy négyszögű, biztositó billentyűvel, vagy e' nélkül, érez, fa, kautcshuk, viaszos vászon, vagy bőr-csőkkel. Ezen fürdőket 1) tiszta vagy orvosi szerekkel vegyitett gőzzel, vagy csupán száraz levegővel, kosarak, almáriomokban, köpönyegben, gömbölyű, négyszögű 's más szekrényekben, fürdő-kád és pokróczokban odább vihetni, 's minden nemű fűtés által kedvszerinti melegség-fokra igazithatni. — 2) Használhatók nemcsak az egész testre, a' főt is ide számitva, hanem a' test egyes részére is a' csepfürdő minden alakjában. E' szerint illy fürdővel minden nemű alakban lehet élni mindenkinek saját szobájában, bármilly épületben, ennek változtatása nélkül városban ugy, mint a' viz szükében szenvedő vidékeken.

Házépités gőzzel. Az ipar és szorgalmi tudományos miveltségéről ismeretes Jobard ur (Brüsszelből) multkori utazása közben (angol országban) tett következő tapasztalását beszéli-el. — „A' liverpooli kikötő közelében jelenleg négyszögű kövekből iszonyú épület emelkedik, melly vámháznak van szánva. Minthogy munkásokat nem láték, kérdezém, mért nem dolgoznak. A' felelet az volt, hogy igen is, dolgoznak, 's minden munkás jelen van. Egyik t. i. fölül a' falon, egy másik alól egy emelő-csiga mellett állott, a' harmadik a gőzgépely csapját tartja. És e' három ember annyit tett mint 300. kőmives, kik téglát raktak. 4 mázsás kövek vonattak-fel a' második emeleti azon helyre, hol a' nevezett munkás állott. Ez azokat minden erőködés nélkül fogadta-el, 's bizonyos adott jelre rendeltetésök helyére tették. Valóban itt gőzzel épitettek. Mindenek előtt az egész épület terét egyetlen sinü vaspályával fogták körül; erre 200 lábnyi magasságú szörnyü emelő-csigát állitottak, melly a' ház magasságánál feljebb emelkedik. Nagy távulságokban megerősitett iszonyú kötelek tartják azt fel. Háromféle mozgást tehet, u. m. jobb és balra, egyenesen, előre 's felfelé. A' gőztől hajtottgépely pontos-

ságával 's engedelmességével öszvehasonlitni mit sem lehet; mert ez legnehezebb terheket a' parancs-szóra emel-fel 's ereszt-le egész egy vonal különbségig. — A' gőzépités első költségei kissé tetemesek ugyan, de a' haszon minden napszámnál 50 procent.

Aczél edzése. — Presteigni Wimbridge János Gardener „Gazett-jében" azt hirdeti, miképp' ő egy vegynöki bánásmódot talált-fel, melly által az aczél olly keménynyé edzhető, hogy az üveget sokkal könnyebben metszi a' gyémántnál.

Szalmakötél. — Moser T., bockschafti (porosz országban) kötélgyártó, szalmából nemcsak igen csinos köteleket készit, hanem olly erőseket is, mellyek majdnem a' kenderkötél szivósságával vetekednek. Kisérlet után bebizonyodott, miképp' egy illy kötéllel, melly csak ujjnyi általzatú volt, 700 ℔ terhet emeltek-fel, mielőtt az elszakadt volna.

Fejőgép. Korunkban, hol gép által történik minden, valóban megkivánhatni, hogy a' tehenek is gép által fejessenek-meg, ha különben azon apró csőveczkék, mellyek e szolgálatot teszik, gépeknek nevezhetők. Ezek horgany vagy csontból készülnek, 's a' négy embimbó lyukaiba dugva, a' zárizmot nyitva tartják, 's ez által a' tejnek szabad folyást engednek.

SZOBRÁSZAT.

Thorwaldsen.

(Vége.)

Thorwaldsen Albert Koppenhágában 1770-ki november 19-kén született. Atyja iszlandi. Innen Thorwaldsen egész alakja és termete az észak-sarki nép bélyegét viseli, 's mint egy ujabb iró mondá, a' scandinaviai Jupiter mintájául szolgálhatna. Atyja korán szakadván-el Iszlandtól, 's Koppenhágában egy predikátor leányát vevén feleségül, szintén faragással de ollykor nehezen is keresé kenyerét. Egész ügyessége azonban nehány arabeszkek, virágfüzérek 's néha kerti diszitményekre terjed-ki: de ez elegendő volt, hogy a' kisdednek első figyelme is vésőre és szobrokra irányoztassék. Iskolába nem járt, 's majdnem tizenegyedik esztendejeig semmi nevelést nem nyert. Ekkor a' nyilvános rajzoló iskolába került, mellyben tanulmányait szorgalmatosan folytatá, 's tanuló társai közt annyira kitünteté magát, hogy 1787-ben az ezüst jutalom-pénzt elnyeré. Mind ezen dicséret és ösztön mellett dicsvágya csak későn ébrede, 's elejénte atyja műhelyében az ugynevezett ciselier munkákban vön részt; de már ezekben is nagy tökélyt fejtett-ki. —

1789-ben nyeré-el második jutalmát, egy ezüst, 's nem sokára reá egy arany dijt. Romába, a' nevezetesb szobrok raktárába, iparkodván juthatni, majus 20-kán 1796 hadi hajóra ült, melly egy uttal Malagát, Algirt, Tripolist, 's Malthát érinté: de ő utközben egy kisebb hajóra átkelvén Nápolyba, 's elvégre mart. 8-án 1797-en Romába ért. Szép reményei azonban nem teljesültek azon arányban, mint hosszú utjában azok keletkeztek. Kevés pártolást 's kevés munkát nyerhetvén elejénte, 's ön magára hagyatva, csak belső vonzalma a' művészethez éleszté folytonos munkára, 's igy a' gyakorlatra és kiképzésre. De midőn szüksége tetőpontját elérné, 's ő elcsüggedve 1803-ban honjába visszatérni eltökélé magát, mint egy reménysugár a' sötét éjben, meg jelenik Hoppe nagykereskedő műhelyében, 's Jazon szobrára rendelést tön 400 tallér előfizetéssel, 's ugyan annyi pótlással, ha a' mű elkészült. Művészünk az inség sulyától legalább e' szempillanatra megmentve 's elakadt művészi pályája ismét nyitva lett, legalább olly helyen, hol azt legnagyobb művészeti haszonnal megfuthatá.

Elcsendesedvén az egész szárazföldet elöntő véres háború lármája, 's a' műhelyekben és többi szorgalom helyein a' csendes munkásság moraja visszatérvén, a' szobrászat termei is viszhangzának a' teremtő kalapács ütéseitől. Borghese, Sommariva, 's a' franczia vitézek ujan keletkezett családjai, kivivott nevöket tartósb emlékekben biztositni kivánván, megrendeléseik által Thorwaldsennek elég munkát adának. Ekkor annyira elfoglalva volt művészünk, hogy kifogyván időből nem érkezett a' márványnak a' szobrok külsején teljes finomságot megadni; azért ezen sürgős korbeli dolgozatai kezéből művészi tökélyben ugyan, de némi külső göröngyösséggel jöttek elő.

A' félvilágba elküldözött művei dicséretét 's méltánylását is magukkal vivék a' félvilagba. Milly szép mellszobrok csarnoka lenne az, mellyben minden akkori faragványai felállitva volnának! — Az előre látó művész e' kivánatnak is eleget tön; mert e' szobrokat gypszbe leöntvén egy terembe felállitá, melly szegénynek, gazdagnak, műértőnek gyönyörködésül, a' kiváncsinak szemlegelőül szolgálva nyilik.

Legsikerültebb darabjai félig emelt vésmény nemében (bas-reliefsek), mellyben műtársait felülmulni látszik: Sándor diadalmenete, melly Sommariva tulajdonává lön; feltünő remekmű, melly maga elegendő volna a' művésznek a' halhatlanságot kivivni. Igy Priamus, midőn Hector fija testét vissza-kéri. Igy készültek 1823-ban allegoriai képei, a' bölcsesség, egésség, igazság, nap 's éj jelképei; valódi remekletek a' fenn érintett monorban. Ezen epochába esik az általa készitett óriás schweitzi oroszlán, egy 60—80 lábnyi magas-

105) Gyüjtö: t. Gentsy László fösz. biró ur. Szepessy József 1 ft.; Gentsy Zsófia 1 ft.; Szepessy Nina 1 ft.; Szepessy Kálmán 1 ft.; Szepessy Piroska 1 ft.; Szepessy Ilonka 1 ft.; Szepessy András 1 ft.; Szepessy Johanka 1 ft.; Gondos Ágoston 2 ft.; Szent Imrei Gábor 1 ft.; Dobozy Dániel 2 ft.; Gentsy Lászlóné 1 ft.; Gentsy Krisztina 1 ft.; Aszalay Lászlóné 1 ft.; Gentsy Józs. 1 ft.

106) Gyüjtö: t. Nagy Gedeon ur. Szentendrei járásból 3 ft.; Márjássy Menyhérd 1 ft. p. p.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. PESTEN jövö szombaton (nov. 21-kén) Szentpétery Zsigmond ur javára elöszer adatik „Rózsa“ a' magyar tudós társaság által elsö jutalommal koszorúzott eredeti vigjáték 3 felvonásban. Irta Szigligeti Edvard.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon nov. 12-én „Antony“ szom. ját. 5 felv. (Dumas után Szentai.) — 13-kán „Lear király“ szom. ját. 5 felv. ismételtetett. — 14-kén „Norma“ nagy opera került szinpadra. Talán még soha sem tölté-meg e' szintermet annyira nézővel ezen opera, mint ma; mert valóban minden hely zsúfolásig volt tele. Az elöadás egyébiránt jeles. Schodelné (Norma) ma is a' régi müvész Norma volt, és a' zajos tapsok 's elöhivatások egyre következtek. Éder k. a. (Adalgisa) kedves jelenetül vétetvén, valamint Joób ur (Sever) is tapsok 's elöhivatásban részesültek. E' mindig kedves opera ma is élénk tetszéssel fogadtatván fenntartja becsét. — 15-kén „a' moóri vásár“ vigját. 3 fvsban (Blum Kár. „Markt zu Ellerbrunn“-ja után magyarositá Kiss Iván, a' magy. tud. társ. költségén) elöszer adatott. E' szinmü, a' mostani német repertoirnak egyik legjobb 's kedveltebbike, 's a' szorgalmas és müértö forditó által (kinek nemzeti szinmütárunk már csaknem félszáz müvet köszön) igen szerencsésen, csinos, könnyen folyó nyelven tétetett által honunk körébe. Ide járulván a' nagyon jeles és derekasan sikerültt elöadás, természetes következmény, hogy az igen-igen kedvesen fogadtatott a' kitünö nagy számmal egybejött közönség által, 's igy repertoirunk ismét egy derék szinmüvel szaporodván, ennek hosszas fennmaradását remélhetjük. Szinészeink egytöl egyig szorgalmat s a' nemzet várakozását tökélyesen kielégitö tanulmányt bizonyitának; hogy ezt a' közönség méltánylani tudá, tanúk voltak az általános tetszés 's elégültség jelei, a' számtalan taps 's ismételtt elöhivatások. A' fószerepeket Lendvayné assz. (Regina) és László ur (Sonkolyi) jelesen vivék. Utóbbin egyedül az 1-sö fvsban kivántunk több vidám kedvet, mosolygóbb arczot látni. Szentpétery ur (Gyökönke) egyetlen volt maga nemében. A' kisebb szerepekben különösen dicsérendök: Éder k. a. (Terka), Komáromi ur (Mézga), Barthané assz. (Rozália), Szilágyi Lila (Mina), Bartha (Torzsa). Átaljján lehet mondani, hogy ma a' kisebb szerepek is jeles kezekben voltak; 's ez bár mindig igy legyen! — 16-kán „az örültt gyermeke“ drama ismételtetett.

BUKARESTBEN, Pály Elek szinésztársasága által october 20-kán magyarul adatott „Lumpacivagacundus.“ Az uralkodó herczeg ismét végig várta az elöadást. — 22-kén „kastély az országuton“ oláhul és a' „két özvegy“ magyarul került szinre. Ez utóbbira az uralkodó hg. is megjelent. — 23-án

„két feledékeny“ németül, a' „Terno“ magyarul adatott. Felvonás közben terzett és quartett énekeltetett olasz nyelven; a' mutatványt kettős magyar fejezé-be, mellyre az uralkodó hg. ismét megjelent (más nap Krajovába utazott). — 26-án „formenterai remete“ oláhul — 27-kén a' koronázási nap emlékére „kympynai ünnep“ ez alkalomra Eliád urtól készitve, oláh nyelven adatott, 's a' társaság a' városi tanácstól megajándékoztatott. — 28-kán utósó előadásul énekes egyveleg „Tancred, Andronico, olasz nő Algirban“ czimü operákból kiszedve, — Cserni Györgyből a' czigány két jelenete oláhul, — „passé midi“ czimü játék franczia nyelven, franczia szinészektől adatott. — A' jövedelmek e' rövid idő alatt nem felelvén-meg tökélyesen a' várakozásnak 's a' nagy költségekkel terheltt pénztárnak, a' magyar szinésztársaság innen Erdélybe visszautazott. Közli Pály Elek.

GYŐR, tizedhó 22-kén „gyászvitézek“-et láttuk Szigligetitől. Fekete ur (Ráb) volt az est hőse a' rettenetes jellemnek két ellenkező polusain: egyikén mint szülötteit szerető, másikán még is könyörületlen atyát, 's a' sors méltatlan üldözése által elfásultt keblü embert hiv eredetiséggel láttuk. Utána Feketéné (Rózsa) érdemel kitüntetést. Kár, hogy a' természet olly gyenge hanggal áldá-meg. Kálmán ur (Csanád) türhetőn. Dézsi urat (Ákos) elején nem igen lehete értenünk; utósó fvnsban hatást tuda gerjesztni. Fitos ur (rabkalmár) csekély szerepét is kiemelé; Kálmánné assz. (Ilon) megfelelt igényeinknek. Közönség nem nagy számú. — 24-kén „királyleány, mint koldusnő“ (Raupach után Deáky). Lendvay, kit nehány vendégszerepre az igazgató megnyert, Sancho szerepében. Miként? emlitnem fölösleges. Évek előtt L. urat gyakorta láttuk szinpadunkon, 's jelesnek ismertük; azonban mivé lön azóta Lendvay?! Akkor iparát, törekvéseit méltányoltuk, fejlő tehetségeit tiszteltük: most mint művészt csudáljuk. Első megjelentekor koszorú röpült a' legközelebbi páholyból feléje; később minden fvnás után többször zajos éljenek közt hivatott, 's játék után nehány szót intézett az igen nagy számú közönséghez. Isaurát Feketéné assz. személyesité, 's valóban meglepőleg! Osztatlan tetszés közt ő is gyakori hivatásban részesült. Mint csaplárosnő és Sancho neje legnagyobb erőt tanúsita. Dézsi ur az atyát igen jól, hiven képezé. Kálmánné assz. hirdetve volt csak; helyette Antonia k. a. lépett-fel, elég gyengén. Hallottuk, hogy az előbbi, midőn már a' hirdetmények a' sajtót elhagyák, monda-le szerepéről, 's miért? hogy a' főszerepet nem viheté. Némellyekben lehetlen K. tehetségeit tagadni; de hogy a' maiban Feketénét nem előzte volna meg, bizton hisszük. Különben e' szörnyű elbizottság 's hiúságra, szeretnők tudni, mi adhata okot; tán hogy máshol szorgalma méltánylást nyert? Kálmánné assz.! az érdem szerénység nélkül álérdem. Keszy ur törekvék szerepébe illeszteni magát; Szuper ur (Blár) és Csehfalviné assz. (anyja) jók voltak. Nagyné csak kezdő, 's még fejthet-ki tehetségeket, tehát nem annyira megrovandó, mint Augustina k. a. Már egy más városban tanácsoltatott neki, vegyen bucsút e' pályától, 's mi sem mondhatunk egyebet. Egy hölgy — ugy hisszük — nem lehet olly elfogultlan, hogy a' külső kellemetlen behatások rá nézve elenyésszenek, hogy érzéketlen álljon a' szinpadon, midőn a' közönség megjelenésekor gunyos nevetésre fakad; 's önnel ez történik mindig. Mivelt nézők elébe olly erőszakosan kirohanni, mintha legpóriasb nők közé vegyülne, valóban aljas: — 's hogy önt, egy gyengéd hölgyet, ennyi piszegetés meg nem indithatá, csudáljuk. Zanathi.

Külföldi játékszin.

A' szerencse forgandó. — Georges kisasszony, ki ezelőtt három tizeddel a' parisi szinpad disze volt, 's némelly estéken mint Cleopatra, Antonina 's a' t. egy millio franknyi értékü ékszert viselt, jelenleg nem sokkal több kolnúsnönél. Elaszott, sápadt, és redős arczczal, sinlődő, és meghajlott testtel kóborol most franczia ország kisebb tartományi városaiban, és szerfelett olcsó dijért játszik ama szerepekben, mellyekben egykor császárok és királyoktól csudáltatott, 's a' közönségtől, mintegy istenittetett. Igy múlik földi dicsőségünk! B—gh J.

Baklövés. Egy estvén a' parisi cirque olympique-on egy „pièce à grand spectacle" adaték csaták, ostrom, zsarolással és égéssel, szóval egy mimodramja a' jelenkornak. Egy erősség védfalait kardalnokok szállák-meg. Főnökük, örömében, hogy egyszer életében már ő is hallathatja magát, a' nélkül hogy sugóra várna, erős 's harsány szóval jelt ad a' megtámadásra. Seregeinek puskái az ellenség felé feszülnek. — „Tüzelj"! rival a' kapitán — bajnokai megrántják a' ravaszt és — —o, csudák csudája! minden puska csötörtököz ik! Az előbbi parancs, előbbi engedelmesség 's előbbi csötörtököz és ismételtetik. A' páholyokban kaczagnak, földszinen tombolnak, fütyölnek. Végre a' kaland okát fürkészik, és im kisül, hogy minden kardalnok eldugá a' neki osztott lőport, azzal vigasztalván magát: „egy lövéssel több vagy kevesebb nem árt. Szerencsétlenségre azonban az egész örsereget egy gondolat szállá-meg 's bakot lött. Ez időtől nem lőpor, hanem töltött puska osztogattatik a' circus néma személyzetének.

Szinházak száma. Valaki felszámitá, hogy egész föld terén 3.570 állandó 's 571 vándorló szinpad van.

HANGÁSZAT.

PESTEN: I.) a' nemzeti casinóban nov. 15-kén tartatott hangászati mulatság tárgyai voltak: 1) Haydn Józs Es-dur quartettje. — 2) B. Eötvös József romance-ját „palota és kunyhó" szavalá Lendvayné asszony élénk tapsokkal tiszteltetve a' mérséklett számú hallgatók által. — 3) Kohn D. ur, ki Taborski ur helyett a' quartettben ma is az első violint játszá, Ernst „velenczei carneval"-ját (mellyet multkor is hallánk töle a' magyar szinpadon) adá elő (quintett-kiséret mellett) nagy tapsolással jutalmazva.

II.) Lewy müvészcsalád Bécsből Pestre érkezvén, első hangversenyét most kedden (17-kén) adá a' nemzeti szinpadon, miről jövő számunkban bővebben. E' müvészekkel (Lewy Richard, Melania és Károly) már egy pár év előtt ismerkedének-meg a' Pestiek, 's akkor, is rendkivüli kitüntetésben részesültek. Reméljük, hogy a' részvét nemzeti szinházunkban (hol szombaton, 21-kén, másodszor lépnek-fel) még élénkebb lesz.

DIVAT.

47-dik divatkép (Parisból). — Őszi 's téli öltözetek férjfiak számára. — Bécsi divat nov. 12-én: burnusz-köpönyeg kasemirból, selyemmel; himezve; vontt kalap atlaszból szalagokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HÖNMÜVÉSZ.

MTA AKADÉMIAI KÖNYVTÁRA

94.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap november **22**kén **1840.**

KÖLTESZET.

Sohaj.

Csend van, sötét fáim között
Nem fúj a' játszi szél;
'S mért hát az árva-fűzgallyon
Ing még is a' levél?

Gyászsir borong a' fűz között,
Melly idvemet fedi:
'S küzdő szivem fohásza az,
Melly lombját lengeti.

Lisznyai Kálmán.

SZORGALOM.

Franczia kereskedési vállalat Abyssiniában. Az utazó francziák fáradozásainak gyümölcsei érni kezdenek. A' „Journal des Debats" e' tárgyról következő érdekes tudósitást közöl. Két bordelesi kereskedő-ház, **Raba és Balquerie** urak expeditiót küldöttek Abyssiniába, melly Soult ministersége alatt buzgón pártoltaték. Ancobert hajó, azon Brouquant parancsnoksága alatt, ki nem régiben nyerte a' becsület rendjét, minthogy Afrika partjain a' kereskedési szokásokat volt megvizsgálni, több hónap óta uton van Zeila, egy abyssinai rév felé, Bab-el-Mandeb ut torkolatánál. Ujabb tudósitásokból az világlik-ki, hogy Mehemed Ali Yemens bevétele után Zeilát is hatalmába kerité. Ezt az angolok nem igen szeretendik, mert azon kül, hogy Zeila még inkább urrá teszi a' veres tengereni kereskedés fölött, e' rév még Aden-nak is majdnem ellenében fekszik és a' keletindiai utnak éppen ugy kulcsa, mint emez. E' kereskedési vállalat nagy mértékben érdekli a' franczia tengerészetet és műipart azon élénk mozgalmak miatt, mellyek ennek következményei leendnek. Az abyssiniai kávé, melly tetemes mennyiségben tenyésztethetnék, kitünő jóságú, és közönségesen Mokkába küldetik, mellynek hire fenntartásához eddig sokat tett. Azonkivül Abyssinia gazdag még prémbőrben, aranypor, elefántcsont, viaszban 's a' t. — mind olly tárgyak, mellyekből a' lakósok cseretárgyak hiánya miatt hasznot nem huzhatnak. Nehány hajó pedig más haszonkémléssel foglalkodik, mellyből gazdag nyereséget remél. Ez

t. i. abban áll, hogy Bourbon szigetre 's franczia országnak más indiai gyarmataiba abyssiniai öszvérek szállittassanak, mellyek helyben igen olcsók, a' nevezett gyarmatokban pedig rendkivül becsesek. A' franczia gyárművek is kelendőségre számolhatnak itt.

Tölgyfa-indigo. Egy idő óta Mühlhausenban bizonyos találmányról beszélnek, mi szerint vegynöki kezeléssel a' t. lgy forgácsból indigo készittetik. A' kisérletek Altkirch mellett egy faluban történnek, 's az eddigi eredmények igen örvendetesek.

Marchal gyolcs gyára Leeds-ben. E' gyár, melly Leeds-nek legnagyobb jelessége, majdnem két holdnyi hosszú 's ugyan olly széles, tehát négyszögben négy holdnyi tért elfoglaló! Homlokzata egyptusi sztylben készült oszlopsoron fekszik, 's a' tetőzetet terrasse pótolja-ki. Az egész még nem végzett óriási épület, melly már eddigelé többen van másfél millio ezüst forintnál, egészen vas és téglából készült, 's csak egy forgács fa sem használtatott hozzá.

Repülő posta A' london-birmingham-i vasut mozgonyához egy repülő postahivatal van kapcsolva, melly külön kocsiban „az északi nagy vasut postahivatala" felirattal ellátottban, ül. Ez két szekrényből áll, mellyből a' kisebb a' levéltáskák elfogadása 's kiszolgáltatására, a' nagyobbik a' levél szétosztásra van rendelve, 's körösleg levél-nyilásokkal megrakva. A' leggyorsabb haladás mellett is pontosan történik-meg a' levéltáska kivetése 's más részről a' bevetettnek elfogadása, melly utóbbi kifeszitett háló segedelmével történik. A' behányott levelek nyomban szétosztatnak, 's már legelső helyen, uj táskába zárva, kivettetnek. E' repülő vasuti postahivatalt csupán egy tisztviselő és szolga kezeli. Igy egy óra alatt illy módon levelet irhatni, 's 20 mértföldnyire lakó ismerőnk 's a' t. kezeibe szolgáltathatni.

FESTÉSZET.

Simon' arabeszkjei Wieland Oberon-jához.

A' mult fél-évi Honművész 8. 9. 10. számában az itt czimzett művészeti tárgyról levén szó, emlitettem, hogy még két arabeszk, lap hiányzott a' cyclus kiegészitésére. Most már ezek is bevégezvék, 's mint elődeik, sok szépet foglalnak magukban. Simon ur ezen két utósó lapjaiban szinte önállólag folytatta arabeszk melodiáját a' költemény textusa nélkül; mert hiszen a' hatodik lappal a' költemény tulajdonképpen már be van fejezve. Megfejtetett a' tündér-rejtvény, a' varázs-csomó föloldatott, 's a' földi szerelem kielégittetett; már csak egy pompás lakodalmi ünnepély hiányzik, melylyel Wieland

nem sokat törődött, de annál többet Simon ur. Bámulandó, milly mély jelentésű allegoriákat és kecses tréfákat önt-ki egy bőség-szaruból, mellynek gazdagságát már a' többi hat lapon bámultuk.

A' történetet egy két szóban előadhatni. — Oberon Titaniával egyesülve szép lakodalmi ünnepélyt készite a' szerencsés párnak, egyszersmind az örömbe merültt szülőknek kezökbe adja elveszettnek tartott gyermeköket. Történet-rajzolónak ez fölötte háladatlan anyag, de az arabeszkek teremtőjének annyival háládatosabb. Simon ur itt is egészen otthon van. Ő tündéreket tánczoltat, virágokat szór-szét, szines szivárvány-iveket von, tánczteremül fris rózsák ágai hajlanak-meg a' szerelem-isteneknek, és végre sphaerák öszhangzatába vész-el az egész. Kecs, öszhangzás és egybe olvadt mély érzés itt minden. A' szemnek nem lehet szerencsésebb öszszerakást képzelni; mert a' nélkül, hogy legkevésbbé pedant volna, a' növények 's emberek alakjában legteljesebb symmetria uralkodik. Lássuk mind ezeket közelebbről.

A' hetedik lap a' végre csakugyan legyőzött büszkeség érzéki képével kezdődik. A' galamb meggyőzte a' pávát. Titania győzelmi örömittasan mosolyg Oberon karjai köztt, lábainál ül a' sohajtás képe Epheu, Oberon liliomával együtt. Emlékezni fogunk, miképp' művészünk még eleinte nevezetes szerepet adott Epheunak, mennyiben azt mint lélek képét, örökké magasra törekvőt költeménye alapgondolatává tette. Titania a' lélek, melly Oberon liliomára, az az: mennyei boldogságra vágy. Wieland Oberonjában illyen gondolat nincs. A' grácziák költője semmi metaphysicai jelentőséget sem adott tündéreinek; de Simon ur igen, és valóban a' sok meglepő uj kedves symbolumok köztt nehány ollyakat is mutathat, mellyeknek megfejtése egy valóságos arabeszk oedipust kiván. A' sohajozó Epheut véleményünk szerint csak meg lehet fejteni; de nem olly könnyen a' hold átváltozásait. Már előbb a' hold egy chamaeleontól elhomályositva terjesztetik elönkbe; ez jelentheti az igaz szerelmi szépség tisztátlan indulatok képétőli bemocskoltatását. Itt ezen tisztátlan indulat letapodtatik, és a' chamaeleontól megszabadított hold pompásan jön-ki egy granát virág kelyhéből. A' kép valóban szép és oda illő; de még is a' néző nem egy könnyen érthető-meg. A' mellette levő lapon megjelen az éj, keblében hét sipú orgonát tartva. Ez jelenti a' sphaerák harmoniáját, mellyel, mint valódi mennyei hangászattal, a' tündérek lakodalmi sora zugó bugó mozgásba tétetik. Szerencsés gondolat a' tündéreket sphaerák harmoniája szerint tánczoltatni, csak hogy művészünk számtalan képei köztt tudós oda játszásokra is akadhatni. Igy p. o. a' hajnal csillag-orgonán játszik, több csillag pedig mint hangok emelkednek-ki az orgona sipokból. Régibb csillagászok

fogalmai szerint jelképezték Saturnus, Jupiter, Mars, Venus bujdosók a' nappal és holddal együtt az accord nyolcz fő hangját. Látnivaló, hogy körére nézve nyer az allegoria, de félő, hogy érthetőségéből veszt. A' komoly érzések körül humoristicai toldalékul a' sphaerai hangászat orgonájához a' kis mocsárlakók földi muzsikája soroztatott. A' béka, tücsök, denevér mint éji dalnokok szolgálnak a' tündéreknek báli hangászatában a' bagoly igazgatósága alatt. A' fülmile sincs kifelejtve. Ezen fantasticus bálban a' világitás tévely-gyertyákkal történik, mellyek bizonyos mocsár-növények csúcsaiba, mint tartókba, alkalmazvák. Milly érzékdús, milly szellemi mind, már csak az eddigi rajzból is megtetszik; de az elrendezést, mint arabeszket, nem lehet szavakban tökélyesen előadni.

Továbbá a' művésztől ármányosan gondolva — a' már csakugyan egyesültt 's összekelt Rezia és Hüon növényekből alkotott thrónon ülnek; — a' növények, papucs-növény és szarv-virág. Az utósó előtti táblán egy igen finom érzéki kép Amort ábrázolja rózsáktól és pálmáktól körülárnyazva, egy lepkét megszabaditót, melly pólya-boritékából emelkedik-föl. Itt ismét egy próba a' tündériség metaphysicai megfejtésére. A' lepke jelenti Reziának földi próbáltatásból kiemelkedő lelkét, Hüonnal egyesülendőt, miután a' nyomorokat és szenvedéseket kiállotta.

Minekutána ezen tarka arabeszkeket leirtuk, hátra vannak még a' rokon képek, mellyeket művészünk, mint drága köveket, legművésziebben szegélyzett. Mindkét táblán egy négyszögletű kép van tompa szöglettel; egyikén látszik egy tündér csoportozat, hol két előre sietö tündér lány egy harmadiknak — a' kis Hüonetet vivőnek, az utat mutatja; másikon a' tündérek táncza adatik elő. — A' táblák alsó végén, — egyikén a' szerelmi vágynak egy női alakja képeztetik, szivéből Amor nyilát huzza-ki, 's ő meg-gyógyul, másikon hasonló ábrázolat van. Egy igen szép férfi-alak sziklákhoz békózva egy szárnyas geniustól átszuratik. Ugy szinte a' gyötrelem, végre a' győztes szerelem által megöletik. Mind két kép jól gondoltt 's bevégzett. Egészen fenn külső ékességül láthatni Amort egyik arabeszk vonalon a' hattyúkat, — másikon Oberon parduczait ismét vissza vezetni a' tündér-országba. Rekesztésül még megjegyzendő hogy ezen leirásban egy oly jeles művészi teremtménynek gazdagsága, mint Simon arabeszkjei, távulról sincs kimeritve. Csaknem nagyobb részét nem lehet szókban előadni, hanem nézni kell; némelyeket pedig készakarva hagytunk-ki, hogy minél világosabb és érthetőbb képet állithassunk elő, mit minden körülmény leirásával alig tehetünk vala.

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(*Folytatása.*)

107) Gyüjtö: t. Bárány Ágoston tb. ur. A' becskereki járás főszolgabirói kerületében Szabinovszky János ispány 1 ft. 15 kr.; Popovich Demeter 30 kr.; Thádán Zsigmond 1 ft. 15 kr.; Rácz aradátzi község 7 ft. 30 kr.; Rácz aradátzi templom pénztára 1 ft.; Paibel Hanfer Ignácz tiszttartó 5 ft.; Klaszovick József irnok 50 kr.; Lázárföldi község 5 ft. 31 kr.; Frangesch Zsigmond 2 ft. 30 kr ; Rakovicz János jegyzö 1 ft.; Zsigmondfalvi község 4 ft. 13 kr.; Issekutz Lajos tiszttartó 7 ft. 30 kr.; Végh János irnok 1 ft. 15 ft.; Török Péter irnok 1 ft. 15 kr.; Mály László ispány 1 ft. 40 kr.; Matonyay János kasznár 2 ft. 30 kr.; Nesztek János kasznár 2 ft. 40 kr.; Komáry Lajos ispány 50 kr.; Novák Ödön jegyzö 50 kr.; Buzing Lajos biró 50 kr.; Oláhszártsai község 10 ft.; Németszárcsai község 10 ft.; Küffer József 1 ft. 15 kr.; Gebauer Lörincz 1 ft. 15 kr.; Szentmihályi község 10 ft.; Magyar ittebei község 12 ft.; Srányi József jegyzö 1 ft.; Étskán névtelen 12 ft. 30 kr.; Grosman Mihály tisztartó 5 ft.; Roth József kasznár 1 ft. 40 kr.; Szuló Sándor irnok 1 ft.; Jeremias Kristóf 50 kr.; Weisz József számtartó 2 ft. 30 kr.; Bretschneider János számtartó 2 ft. 30 kr.; Ernestházi község 5 ft.; Kistoráki g. n. c. templom 3 ft. 20 kr.; Oprian Zsigmond lelkész 50 kr.; Bugarin György 50 kr.; Lejstner János jegyzö 50 kr.; Nikola Márton 50 kr.; Páhel István 25 kr.; Markovich Nicola 50 kr.; Mihailovits Emanuel 50 kr.; Mihály Márton 25 kr.; Mihály Domián 25 kr.; Popovits Pável 25 kr.; Sparitz István 25 kr.; Nyegovar István 25 kr.; Zsurka Vikenti 12 kr.; Zsurka Thoma 25 kr.; Maszák Márton 30 kr.; Friscán Mihály lelkész 50 kr.; Gyukits Theodor 50 kr.; Albis György 25 kr.; Markovich Mihály 25 kr.; Neglu Lázár 28 kr.; Sztojanovits Mihály 50 kr.; Ráfa Eutin tanitó 25 kr.; Nagy toraki g. n. c. templom 5 ft.; Zérka Nikola 30 kr.; Haisz György 25 kr.; Abaffy Dániel lelkész 50 kr.; Bakó Sándor tanitó 25 kr.: Rakovitznö 25 kr.; Trukli Gáspár jegyzö 50 kr.; Tóth aradátzi község 2 ft. 30 kr.; Szitsányi község 17 ft. 30 kr.; Sneider Ferencz jegyzö 50 kr.; Haich Mátyás tanitó 50 kr.; Bók Adalbert 50 kr.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon nov. 17-kén bérszünettel „Borgia Lucretia" Donizetti nagy operájának 1-sö felvonása köztetszésre adatott. A' nézöterem, nehány páholyt kivéve, ismét sürün vala elfoglalva hallgatókkal, kik zajos tapsok 's elöhivásokkal tisztelék a' czimszerepben ismét jelesen müködött Schodelné asszonyt. — Követé ezt a' három fiatal testvér müvésznek Lewy Melanie, Károly és Richard, derék hangversenye, mellynek részei voltak: 1) Lachner „impromptu" hangmüve, orchestrum-kísérettel elöadá chromaticai kürtön Lewy Richard, ez a' kellemes külsejü kis müvész olly jelességgel, miként sok meglett korú sem volna képes utánozni. Ö valóban

csuda-lángész maga neméhen, 's nem lehete őt számtalan zajló tapsokkal nem üdvözölni. — 2) Szerény kellemes nénje, Melanie, fantaziát játszott pedalhárfán, hangászkar kisérete mellett „Norma" operából kölcsönzött themákra. A' mű szerzője Parish-Alvars. A' fiatal művészné gyengéd bánást 's nagy ügyességet fejte-ki hangszerén, mellynek megismertetése közönségünk előtt kivánatos volt, mert illyesmit hallani a' legnagyobb ritkaságok közé tartozik. (Vajha volna Budapesten olly hárfás, kit operáinknál használhatnánk!) — 3) Lewy Károly ur „Borgia Lucretia" operából vett motivumokra magány-versenyt játszott fortepianón saját szerzeményeiből. A' fiatal művész gyakorlott készséget tüntete elő, 's biztos reményt nyujta egykori valódi mestersége felől. Játszásmódjából több izben sejteni engedé, hogy Lisztet gyakran hallotta, 's műveit tanulmányaul vette. — 4) Végre mind a' három testvér, kiki saját hangszerén, hangászkar kiséretével, elegy versenyt játszott, mellyben ismét kiki fényes tehetségeit tünteté-ki. A' tetszést olly nagy mértékben nyerék-meg, hogy előadásaik után háromszor, négyszer is élénk zajjal hivattak. — 18-án „ördög Robert" szinjáték 5 fvsban (Raupach után Kiss Iván) került szinpadra.

Szinpádi szemle Kolozsvárról. — Engedelem szinészeinktől, ha elválva esztendős nőmtől, a' hallgatástól, felébredend régi ellenségök (?), 's a' szinpadról nehány szót mondand-el. Szinte tréfa ollyakról is szóllni, kik még mind ismeretlenek magasb szini érzelmekkel; kiket a' művészet, Isten tudja micsoda fondorkodásból, még mind kontároknak nevez; kik Melpomene szavainak még mind silány commentatorai. Nekünk a' művészi tespedést hasonló hanyagsággal kellene visszatorlanunk; erkölcs-rajzoknak meg nem közelitését részvétlenséggel fizetnünk-ki. De miután a' részvétlenség mindennap olly nagy szerepet játszik itt, páholy és földszinen, 's még a' galleriának is vasárnapi humora kifogyott, hasznosnak láttam e' nehány rendet. Ebből okuland az olvasó a' szinpad oeconomiáját igen jól értő Kilényire, ki a' művész-üres szinpad, 's kevés emberrel telt szinház furcsa, de nem igazságtalan proportiót megsemmisitendő: bűpálczákat kért a' pesti szinpadtól az alvó néptömeget felköltendő. Kilényi e' szerint szükséges csatorna volt, hogy a' nagyobb szerű szinhajók itteni gőzöseinkkel viszonyittassanak. E' szép eszme létesithetésére viszont a' részvétlenség volt csatorna. Kilényi tehát és a' közönségnek szinház-gyakorlási hanyagsága, szükséges elemi eszmék az itten pályájokat fényesen átfutott, bár nem eléggé méltányolt triumviratus Megyeri, Egressy, Fáncsy megismerésökre. Mi a' bűpálczákat örömmel nevezzük e' három neven, kiknek köszönhetjük idén élvezett minden magasb szinházi gyönyörünket, 's igy feledékenyek nem lehetünk működésökhez.

Mind a' három névnek megvan saját fénye, nagysága, elsősége; 's alig lehetne meghatározottan kimondani, ki az első. Mi ugyan az elsőséget Megyerinek, a' szinművészet jeles protheusának, adandjuk, 's hisszük, hogy koszorúit nem tépendi-le a' még fiatal, szünetlen haladó két utóbbi. Egressynek meg van éppen ugy, mint Fáncsynak, studiuma, 's eléggé bizonyitják értekezései a' szinügyről, hogy az, ki a' szinpadnak olly meleg 's értelmes barátja, nem utósó képviselője művészibb szerepeknek is. Bár mind illyből állna a' szinpadi személyzet, ekkor magyar Thaliánk temploma szint ugy, mint a' Druri-Lane és Cowent-Garden az angol játékszin egykori dicsőségét, halhatlanitná azon keveseket, kik szük pártolás mellett is az emberi indulatok festését nem hanyagolták-el, 's kik iparral boszúlák-meg a' nézők részvét-

lenségét. — De mit sirni, elavultt panasz-szókat hozni szönyegre hideg mübarátokról? a' nemzetet korholni? hogy a' szavaló művészet becsét aránytéveszti az operaért? Nincs mit aggódni! a' nemzet sajátjává tette a' színügyet, 's reményünk lehet uj meteorokra, a' sziművészet meghonosodhatására; lehet, hogy a' Megyeri, Lendvay, Fáncsy, Egressy, Szentpéteri által megtört rögös uton éppen ugy mint külföldön, művész nevek fognak feltünhetni, 's övék a' dicsőség, mint a honi nyelvben Kazinczyé, ha azon más biztosabban haladhat. A' szinpad krónikája nem felejtendi feljegyezni azon kevesek számát, kik magasb izlés terjesztői, 's a' szinpadi aera reformátorai voltak. Nem állitjuk ugyan, hogy egyik is a' művész praedicatumot méltányosan viselhetné, hogy e' czim szellemibb szinpadi értelemben nevökre átruházható volna; de annyi bizonyos, hogy nem kontárok többé, 's legalább az emberi indulatok sok szinletét ismerik. Érthető, hogy külföldiekkel arányositva utól maradnának, 's valódi művészekkel összehasonlitni őket bizarrság, elfogultság, enthusiasmus, merény 's irói fajtalanság volna! Ha nem is mondjuk őket művészeknek, tagadhatlanul megvan érdemök, elvivhatlanul becsülendő szorgalmuk. 'S hogy a' magyar dramaturgia kevésbbé honosodhatik-meg általok a' szinpadon, mint a' franczia: a' romantika-iskola nagy pártja, 's a' szüntelen uj érdekü szinművek, franczia repertorium gazdagodása egy felöl, más felöl magyar szinművek hiánya, és sok irttnak szinpadi rosszasága, hatás, izlés nélkülisége, minden nemzeti bélyegtöli üresség okozák. Alig emlithetni a' minden évben nevekedő szinmü-irók tömegéből egy Vörösmartyt, Szigligetit, Gaalt .... 'S most a' dologra!

Megyeri.

Első betü a' magyar szinpadon. Vendégszerepei sorát az „örökségi egyezés"-sel kezdette-meg. A' darab unalmas, 's mint reminiscentia Banquo vagy Hamlet lelkökre: Lessing korbácsa alá való. A' mü, túlvitt unalmas egybe forrasztása rém-eszméknek, hogy a' lélekismeret annál inkább motiválva legyen. Vért-siró-fal, körmölés, lélekjajgatások müködnek, üregsikoltások a nézők borzalmát felvillányozni! De Megyerié az érdem, hogy e' silány köből remek lélek-rajzot emele-ki. A' lélekismeret kaczaja, éjszakai magnetismusa, álomléletét átvirasztó ébersége léleksulyának 's a' t., mindenütt ügyes vésőt engedének láthatnunk. A' „pártdühben" sir Kockét képviselé. Maig nem feledjük benne azon hidegséget, irtózatos politikai szellemet, mi a' hizelgés, nyugodtság örve alatt olly kegyetlenül müködött. Megyeri minden játékán valami magasb ihletés-szellem örködött, 's ha emlékezetünkkel átutazunk mind azon darabok során: velenczei kalmár, agg szinész, peleskei notarius 's a' t.. mindig egy fényes név álland elöttünk, kit, ha unalmas dicséretekkel átfárasztunk, vagy taglalását merényeljük lélek- 's embertan rajzainak, csak megbánthatunk. Nagyobb emberek nevén izetlen folt minden dicséret. Azért van az istenektöl a' névbe magába forrasztva minden dicsőség és vétek, bün és erény, hogy a' név jelentse-ki saját magasságát vagy törpeségét. A' buja phrasisok gyalázatos képjelei egy név ragyogásának. Talma vagy Schrödernek nem hozzá férczeltt mellóknevekben van dicsőségök átjogositva a' jövönek. Azért mi Megyeri nevét szüzen engedjük itt.

(Folyt. következik.)

SZEGED, nov. 4-kén. — Komlóssy Ferencz szinésztársasága itt működésének éppen egy hónapja for g-le. Előadásai eredvényéről részletesb köz-

lemények helyett korszakonként tudósitni a' t. cz. olvasóközönséget, czélszerübbnek véltük még most, midőn a' szembeötlöleg különkülön elemekből hevenyében összeállitott személyzet, további surlódása- 's egygyéolvadásaig, a' közönségtől 's ennek ügyszeretetétől inkább türelmet 's kiméletet, mintsem szigorú birálatot 's megrovást vár. Hogy az igazgató nyilvános lapokban előre hirdetett szinészcsödület után, egy évrei jeles biztositásra is, többnyire — a' daljátéki előadásokról még most nem itélve — csak kezdő vagy éppen tehetlen egyedeket szerezhetett, sajnálhatni: de hogy személyzete gyengeségét jelesb vendégjátékosokkal pótolni nem mulasztja, közönsége méltánylatát megérdemli. Az ügyértő pedig kellő tekintettel leend körülményeinkre, hogy t. i. e' szakban képzőintézetünk, u. m. conservatoriumunk, még nem létezvén, ha fővárosunk szinpadján egy minden szempontból miveltebb 's követelőbb közönség előtt a' kezdő, a' gyengébb, botrány nélkül fel nem léptethető: hol nyiljék pályazsengéje a' hivatása sugallatát követőnek, ha nem vidéki (provincialis) szinpadinkon? Vagy egyebütt növekedtek ama koszorúsok, kikben e' nemzeti intézetünk 's maga a' müvészet dicsőségét szemléli. Közönségünk évek óta szemtanúja példányos előmeneteknek, miket városi szinpadunkon ipar 's buzgalom jeles fokra fejlesztett. Az illy helyt koronként feltünő vendégjátékosokat az intézet sükeresbitésére 's haladására jeles befolyásúaknak senki sem kétli; 's mi hisszük, hogy Komlóssy Ferencz, a' tapasztaltt, ügyes és szigorú igazgató, egy uj időszakot deritend városunkban e' müvészetre: a' nemes társalkodásra, izlés, szellemi élvezetre, haladásra fogékony közönség már is örömtelve néz a' szép jövendő elejébe — mire a' szerződésben kitüzött három próbahónap elhatározó leend. Az ekkorig felléptetett egyedek (35) névsora: Almásy, Balázsi, Baranyi nejével, Bartók, Biró, Cserei, Darvas Etelka, Egressyné, Erkelné, Eszter, Gócs nejével, Havi nejével, Hubenay, Komlóssyné Ida 's Paulina leányával, Kovács, Kovácsy, Kőváry, Lengei, Losovi, Molnár, Nagy, Somogyi, Szilágyi nejével, Udvarhelyi, Vad, Gusztinyi Julia és Szép kizárólag csak daljátékokra. Egressy Gábor és Szakácsy mint vendégek. A' helybeli hangászkar több egyeddel erősbülve várakozást felülmuló.

HANGÁSZAT.

Czeczilia-innep. A' pestbudai hangász-egyesület most vasárnap (nov. 22.) 9 órakor a' pestvárosi főegyházban sz. Cziczelle, mint a' hangmüvészet védszentjének tiszteletére innepélyes nagy misét fog tartatni, melly alkalommal a' Schindelmeisser Lajos hangászkarmester ur által különösen ez innepre szerzett mise Bräuer Ferencz karigazgató ur vezérlete alatt adatik elő; mire a' t. cz. egyesületi tagok tisztelettel meghivattatnak.

DIVAT.

Parisban az indiai kasemir folyvást divat körén tartja magát. Egy külön neme a' karmantyúknak (les manchons aérfiéres) van most napi renden, melly a' mellett, hogy könnyü, elég meleg is a' mostani időszakra nézve. Téli ruhákra selyem szövet, crinoline alruha mellett, használtatik, mellyen válogatott diszü munka látható. A' többi uj nemü készületeket a' parisi divatlapok később közlendik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Denes-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

HONNIÚVÉSZ.

Pesten csötörtökön november **26**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Emlék.

Nyugszik a' hős, és nyugalma csöndes
Nem riasztja vész csatára fel;
Édes álom hív ölébe dőle
A' nyomortól bajra szültt kebel.
Nyugodalmat ad a' sir hazája
Csöndes álmot vészek nappalára.

Puszta partján egy sebes folyamnak,
Hol virányt nem szül az uj kelet,
Martalékaul kaján idönek
Áll a' sirdomb, 's disztelen kereszt.
Szent ezen hely, a' hős drága vére
Drágább honnak csorga itt földére.

Kit nem ékit diszjel életében,
Csak nemes kebelnek érzete:
Hantjain nem fénylik büszke márvány,
Nem ragyog merő hang-czimzete:
Ám de még is fél világ csudálja
Mert halálán éltet nyert hazája.

Varga S.

SZORGALOM.

Nyolcz szinnel nyomó gépely. — Manchesterben Chassuis ur olly gépet talált-fel, melly czicz, pamut-musselin, papir-szőnyegre 's a' t. nyolcz szint nyomhat. Tulajdonképpen javitása ez a' Rouenben Perrot által 's a' parisi utósó kiállitásban előmutatott gépnek. Az uj találmány legjelesebb sajátsága abban áll, hogy az eddigi hasonnemű gépeknél sokkal kevesebb költséggel használható.

Levél-mérleg. — Grey W. S. egy levél-mérleget talált-fel, melly legkisebb teher iránt annyira érzékeny, hogy azt beszélik felőle, miképp' minden betű nehézségét kimutatja, és pedig egy e' czélra készültt számlapon, melly a' mérleggel kapcsolatban áll.

ÉPITÉSZET.

Nehány szó a' vas függő hidakról.

Dufour mérnök nehány év előtt próbát tön Genfben, a' városi két árkot vas függő hiddal egybekötni, melly szőtt drótkötélből volt.

A' köztér vagy vonat 81. 95 mêtre (1 meter 3'—5''—10'''—6'''' bécsi mérték), mellyet azonban egy védgát metszett keresztül, mellynek szélessége 25·43 mêter; igy tehát két árokra osztatik, mellynél a' belső 33·45 mêter, a' külső pedig 23·07 mêter. — A' védgátra tömör oszlop épült, melly az egész hidtért két egyenlő részre oszt-ja akképp', hogy az mindegyik hid-iv ellenfalától egész a' középoszlopig 40 meter köztért vesz-be. Az ellenfalak 's oszlopok 4 mêter magasak, 38 mêter szélesek, 's közepett kapunyilás van a' kocsik átbocsátására. — A' belső ellenfal két lakást zár magába, mellyeknek egyike kapusnak, másika lovas őrség számára szolgál. E' két lakást téglaboltozatú kapu-út választja-el egymástól. Az épitvények falai nagy faragott kövekből állnak, hol minden használtatott, mit szükségesnek lenni véltek hosszas tartósságra nézve.' — E' most érintett hid 6. drót-kötelen függ, mellyek végei felfekszenek az ellenfalakon, közepük pedig a' közép-oszloptól tartatik. A' köteleknek mindegyike 90 drótfonálból áll $^{8}/_{10}$ vonal átmérővel. Azon kötelek, mellyek a' város felé fordítvák, függélyes nyuló kötéllel (Zugband) erősitvék, mellyek lejárnak a' földbe, 's a' partoldalon levő oszlopoknál a' földbe erősitett rézsutos kötelektől tartatnak. A' drótkötelek hossza nem egyenlő; az első pár a' hid kétoldalán csak a' korladékig ér-le, második a' hid pályáig, harmadik e' kettő között áll. Azon forditott kör-iveknek, mellyek e' köteleket képezik, nincs egyenlő radiusok. Rövidebb kötelekkel a' pálya akképp' függ a' hid gerendákon, hogy az első kötél az első hid-gerendától, 2-dik a' középsőtől, 3-dik a' legalsótól, 4 dik ismét az elsőtől, 's igy változtatva tartatik. Ezen ónfüggönyös drót-kötelek hurokkötéssel fogják körül a' hid kereszt-gerendáit, mellyeken azután az útgerendák feküsznek, 's mellyek hasonló módon egyesitvék felül a' függő kötéllel. A' drót-kötelek 1·3 mêter elállásúak egymástól, 's mindegyike 12 drótfonálból áll. — Azon drótkötések, mellyek a' hid alatt páronként alkalmazvák, az ellenfalból akképp' nyulnak-ki, mint gyámkötések, 's gátolják a' hidtest pontirányos mozdulatait. Ezek ellenszegülnek a' vizirányos ringadozásnak az alatt levő egymástól távozás által. — A' hidpálya két meter széles, ellátva korladékkal, 's egészen független a' függő rendszertől. A' ringadozás, vagy oscillatio gátlásaul szükséges a' faszerkezménynél megszerezni magát az állandóságot is; minélfogva az öt hidgerendából szerkesztve áll, mellyek az érintett keresztgerendákra peczkekkel felsrófolvák, 's általuk tartatnak. A' hid-gerendákon fekszenek a' pallók, mellyek a' kocsipályát képezik. — E' most emlitett hid augustus elsőjén 1823-ban nyittatott-meg a' közönségnek, melly mostanáig alakja tekintetben nem szenvedett változtatást. A' költségterv 16,350

frankot tön. Az összes teher, mellyet tartania kell e' hidépitvénynek, 18.500 kilogrammra (1 kilogramm = 1 font, 25 lat, 34 gran) van becsülve. — Németországban szemlélhetni lánczhidat, de nem függő hidat, Weilburgnál, a' nassaui herczegségben; e' hid 1785-en készült a' Lahn folyón keresztül; hossza 185 lábat tesz.

Bécsben láthatni jelenleg nehány függő lánczhidat, kettőt a' kis Dunán, 's egy másikát a' Vien folyón, mellyen kocsik is járnak. A' Sophia nevet viselő lánczhidnál, mellynek talpkövét 1824-diki september 11-én tevék-le, a' két oszlop közti nyilás olly vonat, mellynek tömör falai a' partoknál emelvék, 's 37°—3'—0''' köz tért egyesitnek. E' most érintett talapzatokon állnak a' kapu oszlopai, 's felül a' teherhordozó lánczok nyugpontjai, mellyeknek egy mástóli elállása 40 bécsi ölet tesz. A' föld alatti láncz lefoglaló pont viziránvos elállása tesz az öntött vas szekrénytől számitva 13°-1'-3'' Az ott elrendeltt armatura 2°—1'—3''-kel áll magasabban a' legalantabb viz tükrénél. A' lánczok két függőleges sikban fekszenek, mellyek 2° 1'—6'' távulban mennek keresztül a' lánczok között szélességükre nézve. A' hid hosszánál, melly 37°—3'—0'''-ket tesz, a' curve nyila, vagy a' sinus versus, a' középső ordinate = 2°—4'-1''—5''', 's tehát valamivel több, mint a' hosszaság $^1/_{15}$ része. A' hidpályának közepe, 4°—1'—6''kel emelkedik a' legalantabb viz, vagy a' zerus fölött. A' hid egész szélessége külső párkányzattal együtt tesz 2° - 3'—6''-ket. E' lánczhid csupán gyalogjárók számára épült.

A' lánczhidaknál következő egyes részek fordulnak-elő:

1) kétoldali hordozó lánczok, mellyeken a' hidpálya függ;
2) tölgy pallógerendák (Streupfosten);
3) fenyőfából álló érintölők (Streifbäume);
4) puha pallók a' korladék mellett;
5) puhafából álló ut-gerendák (Ensbäume);
6) kétfelőli deszkázat;
7) fogas gerendák, srófokkal együtt;
8) két oldali tölgy korladékok;
9) hosszmálhások (Längenträger) két oldalról;
10) függő rudak, részeikkel együtt;
11) vaskapcsok a' keresztgerendáknál:
12) szegek, kapcsok 's vaspeczkek;
13) történetes 's használás-teher.

(Vége következik.)

LITERATURA.

„Lehet-e a' vegyes házasságoktul a' beszentelést törvényesen megtagadni, vagy reversalist elfogadni?“ Budán a' m. kir. egyetem betüivel. 1840. — 8-ad rét. 14. lap. — E' czimü könyvecske jelent-meg mult hetekben (szerzője, mint értettük Alapy Ignácz), mint a' napi renden levő fontos kérdésnek fejtegetője. Minthogy a' minden oldalról tett vizsgálat, nyujthatja csak a' tiszta világosságot, e' munkácska a' kérdéses tárgy meghányatásához alkalmas eszközül szolgál, és bizonyosan egyike azon értekezéseknek, mellyek jelen korunkban kétszeres érdekkel olvastathatnak. Árultatik 10 ezüst kron Pesten Eggenberger könyvárus urnál.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon, nov. 19-kén a' másodszor 's egybevágólag adatott „moóri vásár“ ismét jól mulattatá a' nagy számú közönséget. Ez uttal Lipcsey Klára k. a., mint ujan szerződött tagja nemzeti szinésztársaságunknak, először lépett-fel Rozália szerepében, és kielégité a' közönség várakozását. Róla, midőn nagyobb szerepben működendik, bővebben. — 20-án „Vazul“ Szigligeti 4 fvsos eredeti dramája került szinpadra. Péter szerepét László ur szorgalommal adá. — 21-kén „Montechi és Capuletti-párt“ Bellini operájának két első felvonása jutott szinre. Romeo szerepét a' szokott zajos tapsokkal tiszteltt Schodelné assz. ismertt jelességgel vivé. Éder k. a. (Julia) vagy nem volt eléggé készülve, vagy nem elég jó kedvű. Thybald szerepét Egressy Benj. ur vállalá-el. — Erre a' Lewy müvésztestvéreknek második hangversenye következék, mellynek részei valának: 1) „Zampa“ operának ouvertureje, a' szini hangászkar által előadva. — 2) Phantasia Donizetti „Borgia Lucretia“ operájából. Chromaticai vadászkürtön előadá a' kedves kis fúvó angyal (mint öt Bécsben nevezék), Lewy Richard. — 3) Parish Alwars változatai Bellini „Tenda Beatrice“ operájából vett themákra. Játszá lábintós hárfán a' kellemes Lewy Melanie k. a. — 4) Thalberg „Andantéja“ és Liszt „Mazur 's Galoppja.“ Játszá fortepianón a' derék fiatal művész Lewy Károly. — 5) Elegy-verseny Beethoven némelly motivumaira, a' művész herlevél által. — 6) Végre zajos kivánságra ugyan ők Rákóczy „indulóját“ játszák a' szerint, miként azt Liszttől hallottuk. A' fiatal művészek ma is olly nagy tetszést gerjesztének, hogy minden szám után zajos tapsok között háromszor hivattak elő. — 22-én „tékozló“ tündér rege (Raimund után Jakab István) tánczokkal fűszerezve adatott. — A' nemzeti szinház ügyeinek elintézésére kirendeltt országos biztosság n. mtgú gróf Teleki József ő excjnak elöülése alatt nov. 19-kén kezdé-meg üléseit a' tudós társaság nagy teremében, mellyekre t. n. Pest megye 's a' szini részvényes társaság részéről is küldöttségek hivattak-meg. Az ebbeli munkálatok következményét és sikerét szinházunk barátai nagy érdekkel várják, különösen pedig a' jövendő igazgatóság kineveztetését; melly vajha olly legyen, melly minden pártnak ohajtását tudhassa teljesitni!

SZEGED, nov. 4-én. — (Folytatás). A' rendezőségnek gondos megválasztását tanúsitó egy havi mutatványok (összve. 21.): oct. 4-én „Miczbán családja.“ Az előjátékban miczbánné (Komlóssyné) csekély szerepének a' mi jelentőséget adhatott volna is, elmulasztá; azonkivül egykori dajkájával

Judittal (Szilágyinéval, mint nálánál kora 's alakjára nézve fiatalabbal) éppen nem illett öszve; az első fvnásban bánatos magábaszállása, a' 3-ikban pedig bünvallomása 's fijaira ismerése érzékenyen előadva, a' dalnok (Havi) énekével együtt érdemlett tapssal halmoztaték. Komlóssy Ida (Rózsa) az ártatlan leányt természethiven adá. Az egészben azonban nem vala kellő kerekség 's egybevágás. Nézök teli házzal. — 6-án „Parlagi Jancsi" mellyben K. Ida Rózsit anyja előtt igen makrancz viseletünek festé. Vidort Almásy, Jancsit Szilágyi, Széppatakynét Erkelné helyesen képesitették. Játék folyamában „Gemma di Vergy"-ből Komlóssy Paulina — „tolvaj szárkáb" Szép — „Romeo és Juliából" Gusztinyi Julia magán-énekeikkel a' hangászkar kiséretében daljátéki előadásokra biztos reményt nyujtának. — 8-án „falusi egyszerüség" mellyben K. Ida (Sárika) köztetszést nyert. — 10-én „Griseldis" Szilágyi (Percival) mind végig hanyagul adá a' vitézt. De K. Ida (Griseldis) e' komolyabb szerepben is kora gyengeségén túl működve az estnek csillaga volt. — 11-én „peleskei notarius." A' czimszerepben Somogyi jeleskedék; megjelenése lóháton különösen meglepő volt. Hangászat, énekek 's diszitmények tetszettek. A' juhászok dala közkivánatra ismételtetett. — 12-én „Kean." A' művészi szerepben Egressy Gábor vendégi föllépte éljennel és szünni nem akartt tapssal üdvözöltetett. Honossága a' szinpadon 's természetszerüsége, érzékenyitő szavalata és szerepének elemébe hatása a' hazának egy olly művészére mutattak, kihez hasonlót még eddig szinpadunkon nem láttunk. Körülötte a' többi egyed telhetőleg működék. Almási (Salamon), Havi (Pistol) szerepöknek teljesen megfeleltek: de Erkelné (Helena) a' kéjelgő 's büszke özvegyet igen szemérmesnek festé; K. Ida (Damby Anna) pedig az ábrándos szerelmest érzékenyebben személyesithette volna. — 13-kán „Benjamin lengyel országból" — mellyben Szilágyi (Benjamin) és K. Ida kitüntek. — A' következő előadásokon tudósitó jelen nem lehete, u. m. 15-én Egressy G. vendégjátéka „örökké" — 17-én Szakácsy vendégj. „korona és vérpad" — 18-án E. G. vendégj. „parisi naplopó" — 19-én ugyan annak jutalomjátéka „vasálorczás" (a' jutalmazottnak tiszteletére magyar 's német versezetek szóratának); — 20-án ismét E. G. vendgj. „aggszinész" — 22-én ugyan annak vendégj. „Garrik" — 24-én „Norma" daljátek — 25-én Egressy G. és Szakácsy vendégj. „haramják" — 26-kán „leégettház" és Rhigas, meg Abdallah arabok bümutatványaik 's testgyakorlataik; — 27-én „két feledékeny" 's az imént nevezett arabok mutatványai; — 29-én E. G. vdgj. „Zolky" 's „a' két özvegy" — 31-kén ugyan annak jutalomjátéka 's utósó föllépte „Hamlet" (a' jutalmazottat magyar 's német versiratokkal és egy ezüst koszorúval tisztelték-meg. — Nov. 1-én „Norma." — Jövő alkalommal bővebben.

Etelkaváry.

Szinpadi szemle Kolozsvárról. (Folytatás.)

Egressy.

Szintén, mint a' mult évben, Keanben lépett-fel elöször. Szükségtelen említni, hogy e' szerep mindig leghübb barátja lesz; 's hogy több látogatói nem voltak itt léte alatt, mint követelheté ollyan, ki a' szinpadot nem hálátlanul kisérté-meg, ki igen sok lehet még ezentul, bár most nem minden — a' közönség hidegségének, jó ideákból, pénz és zseb-eszmékből kifogyásának róhatja-fel. Vannak, kik érdemeit kisebbitik azon alaptalan gunynyal, hogy

Egressy szinpadi büszkeségét életviszonyaiba is átforrasztja, 's bizonyos ferde gög van benne, mit szinpadi élete sem nélkülezhet. Ugyan bizony? Tehát azt kivánjuk, hogy szem- arczlesütve járjon silány utszáinkon? hogy piruljon a' szinész névtől, mit talán bélyegként rótt arczára pályája? Uraim! egy erkölcs-pap, kinek bibliája Sophocles és Euripides profétáktól elkezdve Shakespeare; Racine- 's Corneiltől egész Schillerig, azon óriási müvek tömege, mit e' nagy nevek képviselnek — pirulva bolyongjon-el közttünk 's félénken: mert az általok irtt bibliából tragicai textust olvas-fel? mert büszkébb, mint hozzánk lecereszkedjék? éjeket tivornyázzon-el, 's tanulmányaihoz hütlenül kéjházakban dorbézoljon-át? 's mind ezért kiállhatlan, büszke, unalmas?.... Pirulnunk kell, hogy e' mellékneveket elég bátor valaki felidézni! 'S valljon nem becsülnünk illik öt? ki példával bizonyitá, hogy a' szinész nevet csak dicsöségére viseli a' nemzetnek, 's minden kalandot, szini cselszövényeket, hóditásokat, szerelmi viszonyokat félre tesz, hogy egy órát ne lopjon haladásától. Nem örülhetni-e? ha illy ember, kit csak rágalomul kisérthet-meg egy férfiatlan tett felhozása, inkább emlitett drama-irók müvészi házában keres szivének éleményt, 's több gyönyört élvez, ha mint Hamlet vagy Lear Opheliával vagy Cordeliával társalkodhatik, mint sem costüm-tárban ezek személyesitőjének esküket vessen térdein. Azért e' rosz véleménynek hitele soha sem lesz valódibb mübirók előtt;'s mi, kik éppen ohajtjuk szinészeinket aljasság 's mindennapiság köréből kiemelve tudni, kikmindig örülünk,ha szinészeink magasb neve nem értetik-el, legfeljebb azt róhatjuk-meg benne, hogy némellykori szavalása érthetlen, igen sebes annyira, hogy alig kivehető. Ez nem általános hibája, 's nem mindenkori játékára alkalmazható állitmány. Egressy igen jól tudja, hogy Hugo Blairből ugy lehet sorokat idézni-fel, ha nem feledjük-el szavalásróli elméleteit is. A' közönség kihirleltt szinmü-adáskor bajosan jelenendmeg néma játékokra. — Utóbbi szerepeiben hasonló ügyességgel, mint Keanban, 's nevéhez nem hálátlanul játszott. — Garrick Bristolbani játéka is jeles; de azért némellyek véleménye ellenére is hisszük, hogy nem Garrick; 's a' müitélök azon tömege, kik egy Ferenczyt, bár millyen ügyes különben, Canovának, — Barabást Angelo vagy Correggiónak, — Egressyt Garricknek neveznek-el, alig menthetők a' petulantia vádja alól. Megszokott dolog ugyan nálunk e' kötszót, magyar, minden művészre rászabni, 's ha énekesünk van, magyar Malibran, — ha költönk, magyar Tassónak, Petrarcának nevezni-el: de ideje már férfiasodnunk, 's illy rut, illetlen hizelgéseket egy név rovására is nem gyakorolnunk. Egressy bizonyosan elpirul, midön illy rágalomszavakat hall; mert túlvitt dicséret örökké gyalázat inkább, mint érdemnek hü taglalása. Azért Egressy sem Garrick, sem Talma, sem Lekain, hanem csupán Egressy, még pedig jó Egressy.

Szerettük volna Hamletben is látni öt, miután az Athenaeumba felvett értekezésében nagy studiummá látszék tenni e' mü jellemeit; de kivánságunk nem teljesült, hihető azon unottság miatt, mellyet nem ok nélkül a' szinház üressége okozott. Ha Kilényinek nem szokatlan üres szinházzal társalkodni, azon nem bámulunk; de miután illy embereket varázsolt szinpadunkra, alig menthető a' közönségnek müvészethezi kicsiny hajlandósága, hidegsége, értetlensége; — 's Megyeri, Egressy, Fáncsy 's a' most itt levő Laborfalvynak soha nem szégyen, ha minden jóságuk mellett is teli szinházat nem tudnak csöditni. — A' gyalázat mienk, hogy kontárok 's haladók köztt különb-

séget nem ismerünk; hogy az opiumot, mellyet ez előtt Kilényi megitatott velünk, ki nem tudjuk aludni e' nagy nevekre is!

Egressy, Schiller „rablójaiban" Ferenczet személyesité; 's mi, bármilly hü gazembere volt a' költö müvének, a' pokol bármilly iszonyú sötét eszméit rokonitá játékával: jó Ferencznek, értelmes szerep-jellemzönek mondjuk öt, ki a' nézöknek mit sem vétett, mig bátyja Moór Károly (Kádasy) tetemesen kigunyolá azzal együtt Schillert is. Nem tudhatjuk, mi oka lehetett Kádasynak a' neki soha nem vétett kolozsvári közönséget kigunyolni, 's megbántani a' világtól nagynak elismertt költö hamvait! miután Thorwaldsen mester kezeitöl annak szobra már fenn áll. Szerencsétlen ötlet volt egy Schillert a' közvéleményben megtörpitni; alig engedhetö-meg Kádasynak e' gondolatlansága, gyermeki tréfája!

Az olvasó alig képzelhet deliriumot, melly méltólag hü legyen a' játékhoz! nincs eszme, mi képesitse kifejezni Kádasynak nevetségig tulzó lassúságát. Egy rosz gépet képzeltünk benne, melly a' mozgás törvénye ellenére is nem halad, egyhangú sipot, melly semmi hangváltozatosságra nem hajló. Kádasy alkalmasint rögtönész, ki legdicsöbb költök tragoediáját parodiázza, 's nem hihetünk egyebet, mint hogy a' dramaturgiának tán Schlegel vagy Lessingtöl sem értett azon nevezetes problemáját fejté-meg: miként lehessen szomorú játékban nevetni?' E' nevezetes szini találmányban, bár sok merészlé feltalálni: Kádasyé a' dicsöség! Tôle nem soká Hamlet, 's lehet, a' sorstól kiparódiázott Leart is szinileg kiparodiázva láthatjuk. Csak járjunk kedvébe, hogy ez a' szinpadi perpetuum immobile, ezen Juvenalis, Persiusnál élesebb, Horácznál finomabb satyricus-el ne hanyaguljon. Kár, hogy nincs Hogarthja a' 19-dik század e' közepét még nem tulhaladó kornak, ki illy minták után készitett képgyüjteménynyel valaha megajándékozzon! Schiller dramai eszméi Kádasy szinmühelyében más szabásúak, öntetüek! Moór Károly azonban valódilag szenvedö személy, 's azért szenvedett Kádasy annyi kaczajt. Utálta Ferenczet, azért nem lehetett rokonszenvü Egressyveli játéka. Hirlik, miszerint Kilényi jutalomjátékában Kádasy ujolag Moór Károlyt, Kilényi Ferenczet személyesitendik. Risum teneatis amici!

(Folytatása következik.)

GYÖR, tizedhó 25-én „Kean" volt hirdetve, de az egész nap omlott havas esö miatt elmaradt. — 26-án a Hevesi kormánya alatti társaság „peleskei notariust" akará adni; de az est elérkezte előtt szétoszolván, a' darab nem hozathatott szinre. — 27-kén „Kean" (Dumas-tól Fáncsy szerint) volt kijelelve. Lendvay ur a' czimszerepben ismét az est dicsösége. Hazánkban Egressy Gábor a' magyar Kean, de L. ur is ma minden birálaton felül volt. Kálmánné assz. (Damby Anna), Antonia k. a. (Pistol), Szuper ur (sugó) jelesek; Feketéné assz. (Helena), Dézsi ur (gr. Galles) Kálmán ur (Melvil) dicséretesek. Igazgató urnak tanácsolhatjuk: társasága tagjainak ezentul a' hirdetményen is azon szerepet jelelje-ki, mellyben estve fellépendök. A' szinház tömve. — 28-án „fiatal házasok" Csató szurós vjátékában Lendvay ur, mint Lengei, müvészi jelességgel. Feketéné asszony (neje) köztetszést aratott. Dézsi ur (Harmos) szintén helyén volt. Marosy ur (Szalmásy) első fellépte hagy valamit reménylenünk; Botos ur (Löwy) minden hajlongása mellett sem igen mutatott zsidót; kicsiny bajusza sem volt oda való. Sipos ur igen ficzkándozott. Nézök nagy számmal. Más napra Sa-

luzzoi Corona volt hirdetve. — 29-én „Saluzzoi Corona“ másodszor adatott. Lendvay ur, mint Guido, nem hatott annyira, mint Kean szerepében. Fekete (Saluzzo) és Dézsi (Savigliano) urak az öreg szerepek igen hiv személyesitői. Kálmánné asszony (Corona) tetszést nyert a' nagy számú közönségtől. Zanathi.

HANGÁSZAT.

1) A' pestbudai hangászegyesület második műelőadása e' folyó V-dik zeneévben vasárnap nov. 29-kén délutáni 4 órakor lesz Pesten a' városi nagy redutteremben. — Belépti jegyeiket a' t. cz. egyesületi tagok általvehetik (de csak biztositó lapjaik előmutatása mellett) folyó hónap 27 és 28-kán Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L. Budán Miletz Imre urnál, — előadás napján azonban csupán az egyesületi irószobában.

2) A' multkor emlitett Czeczilia-ajtatosságra nov. 22-én, a' pesti főegyházban, igen számos buzgó nép gyült egybe. A' pontificans n. t. Nachtigal Jakab professor ur, az ajtatos szerzet és a' hangászegyesület tagja volt, ki buzgó ajtatossággal mutatá-be az ég urának a' szent áldozatot. Schindelmeisser urnak ez alkalomra szerzett miséje mintegy 100 hangász 's énekes által előadatva az e' nemü nagyszerübb zeneművek sorába tartozik, 's a' szerzőnek valóban jeles tehetségeit bizonyitá. Különös hatásu volt a' szép Kyrie (D-moll), Gloria, 's Benedictus, habár a' Credo, Sanctus és Agnus Dei is több jelességgel birnak. A' sopran U-ni k. a., tenor K-b ur, 's a' basso Hirsch dalszinész ur kezeiben jeles előadókra leltek. A' közbetett zeneművek, u. m. a' Graduale (a' derék veteran Cibulka ur szerzeménye) és a' vocal-offertorium (Bräuer Fer. urtól) mind annyi megható jeles munkák.

TÁNCZ.

Pesten a' redutteremekben jelen szerdán nov. 25-kén a' kisdedek kórháza javára nagy tánczmulatság adatik, mellynek elrendezését Frankenburg Adolf ur volt szives magára vállalni. Az ezzel egybekötött sorsjáték, a' két szinház ballet-tánczosai által (kiket az illető t. igazgatóságok e' nemes czélra átengedni kegyeskedtek) előadandó különös tánczok kétszeres érdeket nyujtandnak a' haszonnal párositott mulatságnak. Méltán ohajtható, vajha tömve legyen vendégekkel a' terem! Belépti jegyek (sorsjegygyel együtt) egy ezüst fton, sorsjegyet különösen is 30 pgő kron válthatni Heckenast ur könyvkereskedésében (nádor-hôtel átellenében, váczi utsza) és Frankenburg urnál. (Leopold utsza, Rottenbiller-ház, 89. sz. a.)

DIVAT.

48-dik divatkép (Párisból). — Redőzött capote-kalap zöld levelekkel diszitve; ruhák selyemből; bárson köpönyeg hölgy menyét-prémmel körözve. — Bécsi divat nov. 19-kén: molthown burnusz bárson csuklyával (capuchon); kalap szálas bársonból két tollal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

Köhlmann m:

MTA AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

96.

HONNŰVÉSZ.

Pesten vasárnap november **29**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Árva-dalok.

I.

Magán ögyelgek,
Mint a' sorsüldözött;
Magán ögyelgek
Ezernyi nép között.

Epedve nézek
Tova, mindenfelé;
Epedve nézek
Egy űzött czél elé.

Ah, én nem űzök
Halomra kincseket;
Ah én nem űzök
Fénypolczot, hírnevet!

Miért sovárgok,
Ki tudja, hol lelem?
Miért sovárgok,
Egy rúkon érzelem!

II.

Vendég-fogadni
Tárt kebelem,
Ha jó barátság
Vagy szerelem:

De ah körűlem,
Távul 's közel,
Részvétlen arczok
Haladnak-el!

III.

A' madarak párosan
Ülnek fészkeikbe,
Ugy vonulnak a' vadak
Erdők rejtekébe.

A' vizek lakóinak
Megvan életpárja,
Szörnyek akként usznak-el
Örvényes tanyára.

Legparányibb férgek is
Párosulva élnek,
Sőt a' föld növényei
Párosan tenyésznek.

Csak magam barangolok
Árván elhagyatva,
A' tömérdek ég alatt
Társra nem akadva!

IV.

Miért e' láng-kebel
És ennyi érzelem
Ha nincsen szív, a' melly
Öszhangozzék velem?

O a' láng ég, emészt,
És benne a' kebel
Elhamvad és kivész
Olly dús érzelmével!

Matics Imre.

SZORGALOM.

200 locomotive. — Noris, a' philadelphiai hires gépnökmester, mint hirlelik, az orosz czárral egyezést kötött, minél fogva orosz ország számára öt esztendő alatt 200 locomotive-ot készit.

Vasdrót-hid. Nem régiben nyittaték-meg közhasználatra Freyburgnál az uj vasdrót-hid, melly 83 metre magosságú két hegycsúcsot köt össze igen regényes völgyben, 's igen könnyű szabad kilátást szerez.

RÉGISÉG.

Karolinai omladványok. Körülbelül 10 éve már, miképp' czethalász-hajók tisztjei, kik a' déli tengerről később visszatértek, azt hiresztelék, hogy a' csendes tenger némelly szigetein különös alakú kőtömegeket találtak. E' hir azonban ködként foszlott-szét az angol országba naponként hullámzó hir tengerében, elfeledtetett, 's talán most is a' feledékenység leple takarná, ha én ujra meg nem penditem. Ujhollandiában tartózkodásomkor tudtomra adák, még pedig nagy titkolódzva, hogy a' déli szigetek egyikén romok vannak. Én ezt azonnal közlöttem egy folyóiratban (New South Wales literary, political and Commercial Adversiter), mellyet akkor Sydney-ben adtam-ki. E' közleménynek kivonata következő:

Karolina-szigetek köztt Ascension, vagy Bonnybay az, mellyet az Europaiak csak nem régtől látogatnak, 's föld-abroszainkon bajos volna feltalálni: hihetőleg vagy nincs is följegyezve, vagy ha igen, más név alatt. Az omladványok közel a' tengerhez feküsznek, sőt egy részöket viz takarja. A' falak kenyér-gyümölcscsel, kokoszdió 's egyéb fákkal benővék, 's mint kivehető, nagy terjedtsé-

gűek. A' falak épitésmódja ciclopsszerű. Egy távulabbi hegyen sziklák vannak, ha igaz, mellyekbe alakok vésvék. A' lakosok szokásai szembetünőleg különbözők más déli tenger szigetei társaságos rendszerétől; a' nők nem kizárólag munkához használtatnak; evés után vizet hordoznak körül kézmosásra, 's a' t. nyelvök harmoniaiabb a' déli szigetek lakosaiénál, mert tömérdek szavuk magánhangzón végződik. Ha a' lakosok az omladványok keletkezése felől kérdeztetnek, ezt felelik: „azok emberi művek, de épitőik már ott fenn (égre mutatva) vannak." — Mintegy 18 hónap mulva e' czikk megjelenése után a' „Colonist", egyik sydney-i lap, részletesb 's kielégitőbb vázlatát közlé ez omladványoknak, mellyből én a' legérdekesebbet ujan lapomba igtatám. A' „colonist"-beli közlemény valami Campbell urtól való, ki sebésze volt egy e' szigetet meglátogatott czethalász-hajónak, 's ki azután South Wales-ban telepedett-le. Campbell a' romokról következőleg szóll:

„A' szigetnek déli részén, Metaleline révtől mintegy mfnyire, épitmények maradványai láthatók, 's közttök a' legkitünőbb háromszoros négyszöget képez, melly mind össze körülbelül 300 négyszög lábnyi tért foglal-el. E' körül mellvéd (parapet) fut, 4—5′ magas 's 15′ széles. Ez egészen be van nőve fák 's bokrokkal, azonban dereglyén mindig megkerülhetni a' romokat. A' kő, mellyből rakvák, szemerded, 's némelly darab 20—25′ hosszú is van. A' falaknak belrészén egy más mellvéd, 7′ magas 's mintegy 10′ széles van. A' falak az alapvonalnál 30′ 's a' mellvéd felett 20′ vastagok. Az épitmény beljébe csak egy bejárás vezet a' tenger felől, 's ez 30′ tág. Valljon volt-e ez épitményeknek valaha tetejek, meg nem határozhatni; azonban lyukak a' fal felső részében, hova gerendák vagy más illyesmi helyeztethetnének, nincsenek. Mésznek vagy vakolatnak nyoma sincs. Egyik épitmény alatt több boltozatos üreg van a' földben, mellyek embercsontokkal tömvék. A' most élő lakosok semmi bizonyost nem tudnak az épitmények eredetéről, de a' romok szenteknek tekintetnek, 's csak kevesen bátorkodnak a' falak közé lépni. Nem messze e' két épitménytől kis rév van, 's mellette nagy töltés, mellyen belül elég nagy hajó horgonyozhatnék. Itt szörnyű erős és 15′ magasságú fal fut körül, de már rongáltt állapotban van. Némelly kövei a' falnak lehetnek 4 tonnányi nehezek. Campbell ur azt hiszi, miképp' mind az épület mind a' gát azért rakattak, hogy a' tartomány beljében fekvő épületek a' tenger rohanásától megóvattassanak." Hihetőleg ezen leirás sem elég világos. Igy örömmel hallám, hogy Ujhollandból távozásom után egy kapitánnak alkalma volt, a' déli tengernek több szigetén is még fontosabb romokra találni; 's egy levélben, mellyet csupán e' tárgyban kaptam, kö-

vetkező áll: „több a' szigetek közül romokkal van fedve. Eddig a' déli tenger szigetei jelentés nélküliek voltak, 's im most bámulva látjuk, hogy egy korábbi nemzedék itt is élt és mozgott. Miképp' fogunk azonban e' nép és sziget hajdani történetének kulcsához jutni; az még bizonytalan. E' zavarból merül-fel ugyan egy nép, a' Malayok neve, kik hihetőleg évezredek óta folytatott vándorlásaik Borneo és Sumatrától Ujhollandnak egész északi partjaig terjedvén, az izes trepangot szedték 's árulták, mi nagyon kifejlett luxusra mutat. — Egyébiránt minden további vizsgálódás sükere annak kitanulása volt, hogy a' romok nagy részét néha egészen viz fedi." (Lothsky dr. irataiból.)

ÉPITÉSZET.

Nehány szó a' vas függő-hidakról.

(Vége.)

A' menai lánczhid, mellyet Telford, hires angol technikus épitett a' Mena folyóvizre, az Anglesey szigetet választja-el Carnarvan megyétől, 's egyesiti e' tengerszoros partjait, hol szélessége 700 láb, melly alatt a' hajók kifeszitett vitorlákkal fel 's lejárnak. A' tengerszoros mindkét partján kőből szerkezett ellentámasz-falak emelkednek, 's igy az oszlopköztti tér, hol a' hid függ, 570 láb, a' rajta függő hid azonban nem hosszabb 542 angol lábnál (a' londoni láb = 135·1154, a' bécsi 140·127 parisi vonal). E' most érintett falaknak mindenike 50 láb magas vas piramist tart, mellyen a' lánczok keresztül szolgálnak. A' piramisoknak mindegyike ellenfallal együtt 100 láb magas. Láthatni a' támaszfalakban bolthajlatokat 's kapunyilásokat, mellyek fölött hidra érnek a' kocsik, 's ezek mészkő tömegekből állnak. A' hid pályán van két kocsizható ut, közepett pedig a' gyalogjárók számára egy különös út. A' fő ellenfalak, mellyek a' vas piramisokat tartják, nem tömör oszlopok, hanem hosszukat tekintve, nagyobb részint üresek. — A' hammersmithi hid, noha két oszlopköztti tére, vagy vonala, csak 422 láb, még is 710 láb hosszú lánczokon függ, 's ekképp' a' mostaniak között leghosszabb, és 168 lábbal túlmulja a' menai hid azon részét, melly lánczokon nyugszik. E' helyes műhez W. Tierney Clark angol architektus készité a' terveket, és személyes igazgatása alatt valósult. E' most érintett hammersmithi hidterv szerint, kevés változással, készülend a' már is alapjaiban elkezdett 's minden tiszta érzésű hazafitól régen ohajtott budapesti álló hid.

Novák Dániel.

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(*Folytatása.*)

Nagybecskereki járás: alszolgabirói kerület. — Karácsonyi Lukács tb. 9 ft. 10 kr.; Kovács Dániel tiszttartó 2 ft. 30 kr.; Gegő József 2 ft. 40 kr.; Botyán János lelkész 50 kr.; Kretskai József 25 kr.; Klosch Sebestény 50 kr.; Jeremiás Antal számtartó 50 kr.; Farkas Pál jegyző 50 kr.: Karácsoni Gergely 50 kr.; Veszeli Novits Athanász lelkész 2 ft. 30 kr.; Nikolits Vazul 2 ft. 30 kr.; Trifunácz Lukács tb. 12 ft. 30 kr.; Amend Fridrik lelkész 2 ft 30 kr.; Pataky Lajos 1 ft. 15 kr.; Mihálovits Lajos 2 ft. 30 kr.; Szölössy József 2 ft. 30 kr.; Szávits Kristóf tiszttartó 2 ft. 30 kr.; Frankovich György számtartó 2 ft. 30 kr.; Kugler Lőrincz 2 ft. 30 kr.; Sztojanovits Mihály szolgabiró 7 ft. 30 kr.; Tordai község 5 ft.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon, nov. 23-kán „mátkanézés, vagy, a' lepke" vigját. 5 fvnsban (Marsano után Kiss Iván) igen mulattatá a' nézőket; különösen Kovácsné assz. (Lucretia) és Szilágyi ur (Jonathan). — 24-én „szevillai borbély" vig opera Rossinitól, 2 fvsban (ford. Bántó) került szinpadra, mellyben Felbér M. k. a. Rosina szerepét adta, felüdülése után elöszer lépve-fel. Gyengültsége már első jeleneteiben is észrevehető volt; második fvsban olly roszul lön, hogy szerepét folytatni képtelen levén, azt Éder k. a. volt szives felvállalni. Szerdahelyi ur (Figaro) szokás szerint igen mulattatott. (Konti ur folyvást gyengélkedik.) — 25-kén az „őrült gyermeke" drama harmadszor fordult-meg szinpadunkon ismét szorgalmas és érdeket gerjesztő előadással. Lipcsey k. a. Czelesztina szerepét vállalá-el. — 26-ra „veszedelmes nagyné" vala hirdetve.

GYŐRÖTT, tizedhó 31-kén „babérfa és koldusbot" (Holtey K. u. Szigligeti) jött szinre. Lendvay ur (Henrik) igen jeles. Ref.-nek több izben vala szerencséje Pesten L. ur művészi tehetségeinek tanúja 's tisztelője lenni, de kénytelen megvallani: igy még nem látta. A' 3-dik fvnsban, midőn az őrülttség jelei rajta mutatkoztak, felséges volt, 's az utósóban, mint örjöngő koldus, művészi annyira, hogy a' derék Lendvayról egészen elfelejtkezénk, 's benne örökös koldust véltünk látni. Dézsi ur, az álbarát, igényeinknek csak az utójátékban tudhatott megfelelni. Kálmánné assz. (Agnes) jeles volt; azonban Csehfalvi ur (Amsel b.) a' legügyetlenebb. Kálmán (Fedor), Fekete (Gund), és Győrök (Vilmos) urak dicséretesek; Fitos ur (kertész) kissé tulságos. Mai előadás igazgató ur (!?) javára volt. — 11-ed hó 1-jén „Parlagi Jancsi" tömött szinházat szerze. Lendvay ur a' czimszerepet adá. — 3-kán „Kean" másodszor. Lendvay ur zajosan hivatott több izben, 's 4-dik fvsban (éppen midőn mint Romeót érzékeitől megfosztá) egy koszorú is röpült feléje. Kálmánné assz. (Damby Anna) a' pol-

gárnöt helyesen alakitá; Antonia k. a. (Pistol) és Szuper ur (sugó) jelesek. Telepiné gyenge. — 4-én „Vallomások“ vigjáték szintén másod izben került elö, csak azon különséggel, hogy az ifjú Zimburgot most Dézsi helyett, ki illy szerepek által csak színészi hitelét csökkenti, Lendvay ur pajkosan, szelesen, mint kellett, 's Juliát, kit multkor Antonia k. a. személyesitett, most Kálmánné assz. adá. Utóbbi óvakodjék olly dölyfös lenni; mert bár mint férjfi jelent-meg késöbben, de az csak átöltözés volt, 's a' szerep különben nö-személyü. Feketéné assz. (Lindenné) kellemes, Fekete és Györök (Bitter) urak dieséretesek. Ez estén fáklyavilágitás mellett éji zenével tisztelé-meg az academiai ifjúság Lendvay urat, ki szives volt közükben alant megjelenni, 's érdemeinek e' buzgó méltánylását nehány meleg kebelböl eredt szóval megköszönni. — 5-én „korona és vérpad“ Dumastól Jakab I. szerint hozatott szinpadra. Lendvay ur (Ethelwood) jeles; Dézsi ur (VIII. Henrik) méltó helyén állt mellette. Kálmánné assz. (Houvard Katalin) bir ugyan alkalmas szini termettel, ajánló külsövel, de ezekben tán tulságosan is bizakodva mindig a' tetszelgöst akarja játszani; legalább ma legkomolyabb helyzetei daczára is szünetlen mosoly lebegett ajkai körül. Kálmán ur hóhér volt, 's még is olly gögösen lépegetett-elö. Kérjük öt, szoktassa-le magát azon feszes állásról, menésröl, melly szinen kivül tán diszt kölcsönözhet neki, de itt csak rovást érdemel. — 7-én Lendvay Márton jutalomjátékaul „Monaldeschi“ Dumastól. A' pénztárnál öt órától fogva már olly tolongás volt, hogy jegyeket alig lehetett kapni; páholyok pedig és zártszékek már elötte való nap elfoglalvák. A' jutalmazott czimszerepében ismét köztetszésre játszott; kivált kétségbeesése olly élethü, müvészi, jeles volt, minél jobbat nem is várhatni. Felvonások közben többször, és elöadás végén is elötapsoltatott, 's ismét három koszorú dobatott-be, miközben következö nyomatott versezet hullt hozzánk alá:

Lendvayhoz.

Nyugszik az élet, üdvtelen álma
Edzi a' lélek képzeletét;
Nappala, éje egy: komoly, árva,
'S mint a' pokolnak réme, sötét.
Sír a' magyarnak ösi hazája,
Mert a' müvészet angyala rája
Nem hoza még fényt 's létet elö:
Harcz 's viharok köztt vesztegel ö.

Száll az idö-vész, monda regél csak
Néha a' mult vér-képeirül,
'S szelleme e' gyászkornak az évek
Sulyja alatt mély éjbe merül.
Ébred a' nemzet, nyilik a' pálya:
Ritkul, enyészik lelki homálya,
'S szende müvészet nyujtva kezet
Fényre törekszik, fényre vezet!

Virrad! . . . a' szivben érezet ébred,
Tiszteli e' nép már a' müvészt,
A' ki magasztos jelleme által
Hont 's anya-nyelvet áldani készt.

Tisztelet o hát LENDVAY néked!
Mert a' művészet bájtele éked —
Béke veled, szép áldozatod'
Fény koszoruzza, 's — öntudatod!

Dézsi ur (Sentinelli) szintén jeles, Feketéné assz. (Paula) dicséretes. Kálmánné assz. (Krisztina) helyenként jól működött. Tanácsoljuk neki a' szerep jellemének gondosabb felfogását: ez a' kutfő, mellyből egyes tettek erednek, 's a' zsinórmérték, melly szerint azokat alakitni kell. Marosy ur (Prior) óvakodjék olly igen erőtetett lenni. — Ennyit a' mü előadásáról, most nézzünk körül a' szinházban, hogy egy kis fogalmunk legyen azon rettenetes ellenszenvről, melylyel szinészeink iránt nehány jó urak viseltetnek, 's mellyet elhallgatni hiba volna. Ott közel a' hangászkarhoz három személyü biróság ül: egyik, mint látszik, az elnök szürkülő fővel, egy csomó papirt, 's irónt tartva kezeiben. Benne egy szobatudós nevetséges példaképét láthatni. Mellette egy ifjabb egyenruhában, 's e' mellett ismét egy ifjabb a' gög és alacsony gunynak metsző kifejezésével arczain. Ezekben központosul circiter azon derék osztály, melly az igaz itéletet övének hiszi, 's a' Hirnök, Pesther Tageblatt, és Spiegel lapjain garázdálkodik. Egyik szinészeinket szénészeknek nevezi, oktalan magyar kontároknak, kiknek sületlen elménczkedésein csak a' karzat röhög, nem gondolván-meg, hogy ezek a' szerző agyából keltek; másik bundával akarja öket csupa kereszténvi szeretetből beterittetni; harmadika nem engedi ugyan szénészeknek neveztetni, de Lendvayt Löwe, Vilhelmi, 's több német szinészen alul helyzi. Ez utóbbit látta ref. a' győri szinpadon nehány szerepben játszani, 's annyit mondhat: volna Vilhelmi a' mi szinészünk, végtelen törpévé silányulna előttök, mialatt Lendvayt (ha az övék volna) égig emelnék. De lássuk a' komoediát, mellyet e' jó urak, nem pedig — mint álliták — szinészeink, üznek. Midőn Sentinellihez Krisztina mondja „egy szót se szalassz-ki" igy fordul egyik a' másikhoz „ist das gut gesagt?" 's erre bámulatosan kaczag; ő tehát bele akar szóllni a' dologba, midőn azt sem érti jól, mit beszélnek. Uram! a' hajdú és harangöntés ellenkező eszmék. Továbbá 3-ik fvnsban Paula a' bezárott ajtón jött-be Monaldeschi-hez, természetesen, mivel a' zár kulcsait birá, 's ezen jó urak nem akarják semmiképp' helyben hagyni, 's erővel az égből akarják lepottyantatni. A' játszóknak, különös nevelési 's illedelmi elvből, nyilvános botránvul függét mutatnak; 's midőn az ifjúság a' hangászkar által Rákóczy indulóját kivánná játszatni: „ja Sz — ezy", Lendvay kihivatásakor pedig „sitz-ki, sitzki" kiáltozzák. En homines! Zanathi.

HANGÁSZAT.

Fesca és Moralt Pesten. Tegnap (nov. 25.) egy ritka müéldeletnek valánk részesei. — A' Parisból érkezett virtuózok Fesca és Moralt egy művészi körben hallaták magukat. Amaz, mint a' zongorán, emez, mint a' hegedün remekjátszó. Mit szólljak rólok, hogy csak közeledhessem is művészetökhöz? Nincs szavam azt voltaképpen leirni. Egyegy nagy művész szerencsésité ugyan már eddig is fővárosunkat, de két illy remeklő együtt Pesten még soha sem volt. — Ha Lisztet nem hallottuk volna, kihez egyszersmind ha-

zafiságunk is nagyon kötött, ezt kiáltanók: „Fesca az első!“ Azonban így is alig csalódom, ha állitom, hogy Europa legelső 's leghiresebb zongora-hőseivel egy karban áll. — Játéka biztos, ritka tisztaságú, komoly, indulatos, és bájoló. — Moralt művész társához méltó, ki hegedűjével müértőt és nem-értőt egyaránt elragad. Sajátságos játéka hasonlithatlan, mellyről csak az itélhet, ki őt játszani hallja. Egy szóval ollyanok ők, kiket hallhatni és meg nem hallgatni annyit tenne, mint egy égi éldeletről önként lemondani. — Halljuk, hogy e' napokban nyilvános hangversenyt adandnak, mellyre a' műkedvelőket figyelmeztetni sietek.

PESTEN, a' nemzeti casino teremében nov. 22-én tartatott hangászati mulatság tárgyai valának: 1) Haydn József D-moll quartettje. — 2) Két Nocturno violencellóra; szerzé és igen jelesen játszá Huber ur, német szinházi hangászkar tagja, fortepiano-kiséret mellett (Merkl ur). — 3) Mozart Am. G-moll quintettje. Mai napon az első violint Arnstein ur, német szinházi hangászkar tagja, játszá igen csinosan 's a' szép számú halgatóktól tapsokkal tisztelve.

TÁNCZ.

PESTEN, a' kisdedek kórháza javára nov. 25-én a' redutteremben adatott tánczmulatságot igen sok férjfi, de kevés szépnem látogatá; mind e' mellett ezt a' népesebb bálok közé lehet minden esetre számitni. Uraságaink közül is csak nehányan, részint álruhában, részint a' nélkül jelentek-meg. — Nagy feszültséggel várá a' közönség az igért nagy álarczos menetet, melly éjfél-tájban ment végbe. Állott ez a' magyar szinháztól kölcsönzött lovagok és a' „báléj“ isteneinek hangversenyi seregéből 's álarczosaiból, kikhez csatlódtak a' két szinházi balet-tánczosok (kik magyart és mazurt tánczoltak) és egy csapat romai álarczos katona. — A' közönség köztt egyébiránt kevés álarczos, ezek közül is csinos és gazdag öltözetü kevés jelentmeg. Különös érdeket gerjeszte egyszerüleg de csinosan (fekete csipkével körzött fehér atlasz-köpönyeg, fekete bárson kalap fehér tollal 's brillant rezgőtüvel) öltözött két dáma, kik ékesen beszélvén magyarul a' férjfiak kivánciságát nagyon ingerlék. Ezek éjfél után (külföldi, különösen bécsi szokást követve) demaszkirozván magukat csakugyan szépnemünk két igen érdekes asszonyát tünteték elő, 's mindenkinek figyelmét magukra vonák. A' két orchestrum, egyik a' karon, másik alól a' teremben igen jeles hangműveket (tánczok és opera-nemük) játszott felváltva. — A' nyeremények 206 számra terjedtek; kijátszatásuk éjfél után történt, melly alkalommal a' nyertt számok Frankenburg Adolf ur által egyedül magyarul neveztettek.

DIVAT.

Parisban igen különös szépségü flanellt használnak szoba-ruhákra és utazó köpönyegre. Ezeknek alapszine setét, vagy mindenféle változatosságú szürke; mások csikosak, ismét mások szines rajzokkal ékesitvék; ez utóbbiak közül különös csinosságú a' „coting palmée“ pálma-levelekkel. Pongyola köntösre vétetik a' hasonlag pálmákkal diszitett „alpaga chiné — és — alpaga broché“ — ugy a' virágos franczia kasemirnek egy uj neme is. — Reggeli 's egyéb öltözetre vétetik az arachnée (barna vagy fekete selyem, szines virágokkal), révilla (croisée selyem, világos rajzokkal), améthyste (lévantine); olona, jaspé de Paris, brocart fleuri, pékin nantosy, gros d' Eva, Dely (kendő). Az indiai kasemirkendők feltünő szépségüek.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön december **3**kán **1840.**

KÖLTÉSZET.

Félelem.

Daczolva zúg a' förgeteg,
Vihar villámi fénylenek
Sötétlő éjszakán:
Miként szelekben a' berek
Sudar fenyűje, reszketeg
Lakában a' leány.

Kit tiszta öntudat hevít,
'S részvét buzgalma lelkesít
Mások gyötrelminél,
Azt nem kinozza félelem,
Ha bár ezernyi bősz elem
Zajongó harczra kél.

Keserv-könyűkben jajgaték,
Midőn reám borult az ég;
Könyörgve esdtem én:
'S te, lány! azt gunynyal sujtolád,
Ki, mint üdvének angyalát,
Kért sorsa éjjelén. —

Kit tiszta öntudat hevít,
'S részvét buzgalma lelkesít
Mások gyötrelminél,
Azt nem kinozza félelem,
Ha bár ezernyi bősz elem
Zajongó harczra kél!

Lakner Sándor.

SZORGALOM.

Uj nyomtató gép. Tudjuk, hogy Perrot ur az ugy nevezett „Perrotine“ nyomó gépet találta-fel kattunnyomásra, mi által nagy nevet szerze magának. Legujabban ezen jeles mechanicus kőnyomtatók számára olly sajtót készite, melylyel egyes munkás tiz óra alatt 3600—4800 nyomtatványt szállithat, holott a' közönséges sajtó csak 5—600-at. Egy ló három illy gépet hozhat mozgásba, mihez csak egy munkás szükséges, 's mind e' mellett tiz óra alatt 18.000 jó nyomtatványt lehet nyerni.

Csudapuska. — Beutrand franczia olly puskát talált-fel, melly ha igaz, bizonyos mesterséges készületnél fogva minden lövés után maga magát tölti-meg. Ezt igazán kifogyhatlannak nevezhetni.

Uj nemű tüzelő-szer. — Fa, szén, és egyéb tüzelő szerek már nem szükségesek a' fütésre; mert Aldini professor Florenczben 's a' „Mechanicus Magazine" azt állitják, hogy London esztendőnként egy millio font sterlinget gazdálkodhatnék-meg, ha a' Themse melléki emberek okosak volnának. A' széntermő kerületekhez vezető vasutakat — mondják ők — haszonhajtóbbakká következőleg lehetne tenni. Mindjárt a' szénbányák mellett t. i. gázkészitő műhelyeket kell felállitani, 's a' gázt a' gázometerek nyomása által csövekben Londonba vezetni, hol világitásra 's fütésre használtassék. Ekkor ezer köblábnyi gáz, melly most kilencz sillingre jő csak kilencz pence-be (mintegy 28 kr) kerülne. Ekkor a' városban nem volnának gázgyárok szükségesek; ama hires londoni bűz megszünnék; a' Themse tisztább 's hajózásra nézve, a' hiányzó szénhajók miatt, kevésbbé veszélyes lenne; házakban a' tüzhelyek helyett izletes disz-edényeket lehetne a' szobákban felállitni, mellyekből 20—30 lángsugar, virág vagy más kép alakjában, ömlenékki. Röviden a' gáz olly olcsó lenne, mint a' viz.

Giszling testvérek czukor-gyára Pozsonban a' legnagyobbaknak egyike honunkban, és csak mult évben kezdé-meg munkásságát. A' gyár-épület két emeletű; hosszában mintegy 17, szélességében pedig 5 ölnyi. Anyagai, butorzata, és erőmüvei elegendő bőségben vannak, 's a' gyártás idejekor naponként 50—60 embert foglalkodtat. A' fő-foglalatosságok következők: répamosás, ennek berakatása a' reszelő gépekbe, a' megszürés, lepároltatás, szirup befőzése 's a' t. Folyó évben a' fehér czéklából, melly 1839-ben termett, körülbelül 300 mázsa czukor gyáratott, a' nélkül hogy a' tetemes mennyiségű szirupot, mézelkét (melasse) 's az ugy nevezett ringy-rongyot tekintetbe vennők. A' készitő módszer a' jelenkor találmányos szelleméhez van alkalmazva. Minthogy a' lé a' vele össze kevertt anyag-részek és savanyok miatt, sok tisztitás alávettetik, a' czukor tökéletesen fehér, szerfelett tiszta és édes. Jelenleg az emlitett testvér urak a' répa kiszedésével és berakásával vannak elfoglalva, mi által mintegy 80 személy talál keresetet. Reményük van ez évben 20. vagy 24.000 mázsa répát kapni. Ezen gyárnak munkássága semmi titoknak sem tartatik, sőt minden tudni vágyónak nyitva áll.

Had a' lószőrnek! igy kiáltnak most angol országban. Itt ugyan is uj találmány forog napi renden, melly a' mondott anya-

got a' székeknél és pamlagoknál egészen nélkülözhetővé teszi. Ez a' parafa, melly bizonyos gép segédével egészen apró részekre szeldeltetik, és éppen azon szolgálatokat teszi, éppen olly puha, és ruganyos, mint a' lószőr, és 200 procenttel kevesebbe kerül.

B. József.

FESTÉSZET.

Gérárd Ferencz.

La composition et l' expression; voilà les deux plus importantes parties de la peinture.

VEILLES DU CHATEAU.

Gérard Ferencz 1770-ben, tehát azon évben, mellyben Chateaubriand, Scott Walter, Cuvier, Napoleon, a' világnak mindannyi jelességei, tehát egy lángelmékkel termékeny évben született. — G. sem kevésbbé érdemes e' tündöklő fénykoszorúnak egyik csillaga lenni.

G, Girodet 's Guerinnel Dávid tanitványa 's művészi neveltje, csak a' művészettel foglalkozva a' nagy revolutio mozgalmaiban részt nem vön. Fellépett ő először az 1795-ki műkitételben Brongiard kisasszony mellképével 's Belizárjával. E' két festvénye őt egyszeriben a' jelesb, ujabbkorú festők sorába emelé. Belizárja még most is emlékezetben 's becsben tartatik. Utóbb készité Amor 's Psychéjét, melly ugyan már nem annyi figyelemre méltatik, de kiállitásakor szintén olly kedvezőleg fogadtaték, mint, Girodet Atalája. Az emberkor három szaka egy mesterileg kivitt szép eszme, melly kevésbbé méltányoltatott, mint érdemlette volna. Ossian álma, miután e' hiberni bard Napoleon 's Baour-Lormian által divatba jövén határtalan tetszést nyert, 's midőn még e' művéhez az austerlitzi csatát sorzá, hirét a' lehető legmagasb fokra juttatá.

A' franczia országra nézve olly szerencsétlen 1814 és 1815. esztendőkben legkedvezőbb bizonyitványait vevé Európában elterjedt nagy hirének 's közkedvességének. — Bold. emlékű I-ső Ferencz és Sándor császárok 's Wilmos király is kegyeskedtek megtekinteni műteremét. Illy méltánylás a' méltánylót szintén mint a' méltánylottat egyiránt a' dicséret fénysugaraival övedzi; ámbár illy műbecsülés nem szokatlan. Igy tudjuk, hogy V-ik Károly Titian ecsetjét drága ereklyeként őrzé. VIII. Henrik Holbein családi körébe vonult. I-ső Ferencz Leonardo da Vincit látogatásával szerencsésité; szintén III-ik Fülöp is fölkeresé Velasquez-t.

A' juliusi revolutio is elismeré a' festész érdemeit; mert az austerlitzi ütközet festőjét bizá-meg a' IV-ik Henrik diadalmenete tárgyazatával. E' nagyszerű festmény egyik teremében a' Louvrenak van felállitva.

Az 1822-ki kép-kiállitásban diszelge Korinnája, melly a' közönségtől nagyon kedvesen fogadtatott, 's Staël-Holstein asszonyság hason-czimű beszélye után készült.

1828-ban festé X-ik Károly koronázási ünnepét egy számtalan hizelgett képmásokkal tömött nagyszerű rajzot.

Utósó képei e' művésznek: sz. Therézia, Louis Philipp képmása, a' dögvész Marseilleban, melly képek a' nélkül, hogy kiállitva voltak volna, a' museumba jöttek, ámbár az utósó darabnak compositioja nem a' legjobban sikerülttek közé számitandó.

Történeti remekjei között nevezendők: Thetis Achilles fegyvereit hordozva, 's Homer egy gyermektől vezettetve. Hogy majdnem 40 évi művészi pályáján több nagyszerűt nem mutathat elő, annak főleg oka, hogy jövedelem nélkül, csak arczfestéssel vala kénytelen idejét 's tehetségeit vesztve kenyerét keresni.

Nevezetesb arczfestései: Ducis-é, Dubois-é, Mlle Mars-é, Abrantes herczegnő legidősb fijáé, XVIII-ik Lajosé, és Lajos Fülöpé. Ez utósó kissé nagyon is kékkel vegyültt rózsaszinű mi a' természetben igy soha elő nem fordul.

G.-ban nagyobb vala a' lélek a' lángelménél, több mesterség mint tudomány, több ész mint lelkesedés; legmélyebb 's mesterségesebb compositiója bámulandó, de nem meglepő; rajzolása correct, de a' kivitel hideg. Személyeinek nagy jelentőséget tuda adni, melly szép tulajdonság festészben, 's őt tehetségre nézve társai fölé emelé, 's Gros után helyezé. Ő a' császári iskola de la Roche-ja volt.

G. termeiben a' legtöbb europai jelességek látogatásait fogadá, és a' legigézőbben végezé a' tisztelkedő házi ur kötelességeit. Társalgása elmés 's mulattató volt. Kezdő festészek benne jó szivű barátra, kész tanácsadóra, 's hathatós védnökre találtak. Bölcs megadással szenvedé öregségében azon festészre nézve kivált legszomoritóbb csapást, melly szemeitől őt megfosztá. Békével türé e' pótolhatlan hiányt 1836-ig, melly évben a' halál angyala elhomályosult szemeiről a' leplet levonva, előtte az örök istenség mennyei szinekben és leirhatlan fényben ragyogó képcsarnokát kitárá.

K—r József.

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(*Folytatása.*)

Uj pécsi járás főszolgabirói kerület: Endrödi József tb. 12 ft. 30 kr.; Póka Sándor 2 ft. 30 kr.; Gertyánfy Lukács tb. 7 ft. 30 kr.; Offszeritzai község 2 ft. 30 kr.; Deák Ferencz 50 kr.; Dolátzi község 2 ft. 30 kr.; neuzinai papnemesek 12 ft. 30 kr.; Vekerle János 50 kr.; kanaki község 2 ft. 30 kr.; Eökreödi Tamás jegyzö 50 kr.; Rakocsai Eduard 50 kr.; Szilvásy György plebánus 2 ft. 30 kr.; bokai község 5 ft.; bokai papnemesek 12 ft. 30 kr.; Barachi Ferencz 2 ft. 30 kr.; Radotsai Antal tiszttartó 2 ft. 30 kr.; Vekerle Radul jegyzö 50 kr.; Vekerle Ignácz biztos 2 ft. 30 kr.; Derentséri Pál kasznár 2 ft. 30 kr.; Priller Mihály tiszttartó 2 ft. 30 kr.; Steuner Antal jegyzö 50 kr.; Csevich 5 ft.; Fürész Ferencz nevelö 2 ft. 30 kr.; Kriszh lelkész 2 ft. 30 kr.; Martinszky József esperes 2 ft. 30 kr.; N. N. 2 ft. 30 kr.; N. N. 50 kr.; Müller Mihály biró 2 ft. 30 kr.; ürményházi község 50 kr.; Benkovich Miklós 1 ft. 40 kr.; Marnyianovits Ferencz jegyzö 50 kr.; Nagy gai község 2 ft. 30 kr.; maleniczafalvi község 2 ft. 30 kr.; Csaplovich Mihály g. n. e. esperes 5 ft.; Thanarovich Mihály 2 ft. 30 kr.; Veszelinovick Radul esperes 2 ft. 30 kr.; Mihalik József udvargróf 2 ft. 30 kr.; ráczmódosi község 5 ft.; németmódosi község 2 ft. 30 kr.; Bihalovics Yazul esperes 2 ft. 30 kr.; Lilling József jegyzö 2 ft. 30 kr.; Marok József jegyzö 2 ft. 30 kr.; Joannovich lelkész 2 ft. 30 kr.; Szabó Sándor szolgabiró 2 ft. 30 kr.; neuzinai község 5 ft.; Vulakovits Eduard 2 ft. 30 kr.

Ujpécsi alszolgabirói kerület: Karátson István kir. tanácsos 25 ft.; Pelinácz Jóva 2 ft. 30 kr.; ivárdai község 2 ft. 30 kr.; Vukovits János jegyzö 2 ft. 30 kr.; Nincs neve 2 ft. 30 kr.; Jaromisz János lelkész 5 ft.; Szvetkovits Constantin jegyzö 2 ft. 30 kr.; Hóricz 2 ft. 40 kr.; Nikolits János tbiró 10 ft.; németi község 2 ft. 30 kr.; Jakabffy jegyzö 1 ft. 40 kr.; Damaski Simon tb. 25 ft.; Keresztes 1 ft. 40 kr.; N. N. 5 ft. A' klárii papnemesek 12 ft. 30 kr. Az esenei közbirtokosság 12 ft. 30 kr.; Nagy Boldizs. jegyzö 1 ft. 30 kr.

Nagy szent miklósi járás; főszolgabirói kerület. Szalay Ferencz tb. 5 ft.; Nagy Miklós jegyzö 50 kr.; Baranyi jegyzö 50 kr.; Rusz István jegyzö 50 kr.; Durtsits Mihály jegyzö 50 kr.; Nagy István 50 kr.; Arleth kasznár 50 kr. (*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Szinpadi szemle Kolozsvárról. (Vége.)

Fáncsy.

Antonyval kezdé-meg vendégjátékait. A' közönség szorgalmasabb szinházgyakorló volt, mint Egressy alatt. Fáncsy igen jó Antony volt; de azért Dumasnak Antony éppen ugy, mint Belle-isle Gabriela, nem elég jó szini gyermeke, 's csak szövevénye a' jeleneteknek rendez vous-knak, mik többször illedelem elleniek, engedik benne a' franczia szinpad egyik képviselöjét, pártfönökét megismernünk. Dumas szinte kimerité dramai talentumát, 's ha a'

III-dik Henrik, neslei torony, korona és vérpadot olvassuk, eléggé ismerjük Dumast. Utóbbi szellemi gyermekei kisebb nagyobb mértékben rokonok, 's csak mint mesteri szövevények tágitott példányai méltánylandók. Fáncsyt a' nagyobb közönség (ez alatt igen sok ember értetik) inkább szerette, mint Egressyt; 's hangja, bár az sem éppen tiszta 's némellykor orrhang, folyékonyabb, érzésdúsabb is Egressyénél. Szerepeiben azonban, tagadhatlanul nagyobb adagban, mint Egressynél, megvan a' monotonia; mit hihetőleg szerepei 's az elvállaltt jellemek egyhangúsága szül. Ezzel ugyan nincs egyikre is az unalmasság vagy egyformaság szigorú vádja átruházva; mert bár a' mult évtől fogva igen kevés haladást engedtek észrevehetni, de sok erővel játszanak. Lignerolles Luiza és Belle-isle Gabrielában mind kétszer telt szinház volt. E' két darabot vendégszerepei jutalmaul nyeré Fáncsy. Nem emlékszünk közelebbről teltebb szinházról, mint az utósó jutalom-játékkori volt. Ennek okát alkalmasint, a' szeretett Fáncsyn kül, azon rá nézve igen kedvező körülménynek kell feltudnunk, hogy Szentkirályi Anikó kisasszony a' jutalmazott Fáncsy iránti részvétből, Normából egy olasz ariát (Casta Diva) sziveskedett elénekelni. Sok balvéleménynek nyitotta-meg kútfejét Sz. A. k. asszony szinpadrai fellállásával. — Igen sokan csudálkozának, hogy nem átalja szinészek között szinpadra állani 's a' t. Derék emberek lehetnek azok, kik még nem szabadulhatának-meg a' felvilágosodás szellemkorában ferde véleményöktől; kik nevünkre is károsító befolyást olvasztanak-át, ha közhelyen felállunk, 's kik nem tudják, hogy az érdem aristocratiájaé 's nem születésé ma az elsőség, 's e' kettőnek összeforasztása mindig legnagyobb jelesség! Bellininek, mikor Normát 's több daljátékát irta, nem azon járt esze, hogy magánydalaiból 's azok elénekelhetési jogával a' szinpad szellemi hang-egyedárusságot gyakoroljon, 's csak szinésznő ('s nem a' salon legfényesebb termeitől az utósó polgár kunyhóig) jogosittassék azokat elénekelni, különösen, ha áriában több kellemet bűvöl-fel, mint Sz. A. kisasszony; 's több hang-élvezetet nyujt, mint igen hihető szinpadainkon Schodelnén kül senki más. Éneke igen jól sikerült; a' tiszta ezüst hangok leirhatlan gyönyörrel hatottak az egész közönségre, melly az emlitett kisasszonyban, minden balvélemény ellen is szinpadra fellépését mélytánylá. Ének-hajlama, hang-tisztasága, kellemetessége Kolozsvártt általánosan elismertt; 's ha megajándékoza illy drága perczekkel, csak hálásak, de elöitéletesek, illetlenek nem lehetünk. Félre azért minden bámulás és sápitással, hogy szinpadra állott, 's nevét szinczédulára engedé nyomatni. Uraim! ha elismertük egyszer, hogy a' szinész-név több mint aljas komédiás, 's hogy az erkölcs és nemzet-haladást szinpadon képviselni nem bün, elvetemedés: tisztuljunk-ki valaha az illy ignorantiákból! — Fáncsy „Czillei Fridrikben" is igen jó volt. Különösen örömmel láttuk a mindig haladó Szigligetit, mint e' darab iróját, 's nem fejezhetjük-ki eléggé örömünket, hogy a' magyar academia, illő tekintettel érdemeihez, tagtársnak választá-el.

Végül, Fáncsy a' velenczei kalmárban (Sylok) sokkal gyengébb szinpadi árúkat hozott szőnyegre, mint Megyeri ugyan e' szerepben, 's ki e' Fáncsynál több művészi-hitelü Sylok kincseit ezen szerep jellemzésekor a' nézők elébe kitárva látta, bajosan fogja itt Fáncsy játékát venni emlékül. Mindazáltal nem képviselé szerencsétlenül. 'S ennyi a' triumvirátusról. Jelenleg nincsenek közttünk. Megyerit, e' különféle szerepekre alkalmas, dús, legbecsesb szinpadi egyedet, a' tragicai 's comicai Musának egyiránt szerencsés képvi-

selőjét, Thalia kegyenczét, — Egressyt, Sekakespeare bámulóját, jeles műértőt, ügyes ecsetű szinfestőt, — Fáncsyt, a' franczia romantica bajnokát, szerelem képviselőjét, elvesztettük szinpadunkról, 's bár mi sajnosan, de azon reménynyel, hogy a' nemzet érdemeikért nyugpénzzel tisztelendi-meg aggságukat. 'S ha, mint állandó tagjai a' pesti színész-egyesületnek, lejőnek is hozzánk tisztább izlést terjeszteni, de mint középponti nemzeti szinház tagjai tegyék azt.

Mi jelenlegi szinpadunk állását illeti, ha Laborfalvi Rózát (mint vendég) elmellőzzük (kit csak rágalmaznánk, ha őt az itt levő személyzettel egybenhasonlitnók) igen puszta jó színészékben ugy, mint nőkben; 's ha Laborfalvi k. assz is elhagyand, alkalmasint itt a' percz, hogy vándormadaraink melegebb éghajlatot keressenek; mert Kolozsváratt mindig nagyobb befolyást gyakorol a' tél 's az idő ridegsége: zsebeinkkel is rokonult, nincs elvesztegetni való pénzünk! Kilényinek szinpadi értelemben nincs egy jó asszonya, egy jó leánya; ő nem bánná ugyan, ha iszonyú Borgia Lucretiák, Tudor Mariák is állnának elő, csak jók legyenek. De ha nem lehet, ki tehet róla? Mint igazgató nem mulaszt ugyan külsőségeket el, mi felvillanyozza a' publikumot. Igy nyitá-ki népkertünkben az arenát, hogy a' nézők kiváncsisága inkább a' színészet-kedveléshez hódittassék. Kár, hogy terve a' szünetlen esőzés miatt dugába dült. Ez az arena rosz démon volt, 's Kilényi szinészi lexiconjában annyit jelent: mint eső, fergeteg, mennydörgés, 's minden synonimát, mit az idő unalmaira átruházhatunk. Ha arena hirdettetett, legbiztosabb kalendáriumi jósolat volt, hogy az eső szabadon játszandja szerepét, 's a' darab szomorú kimenetelű lesz, t. i. virág-halál, pocsolya! 'S hogy az eső csakugyan elég tragicai erővel birt: bizonyitják a' mezei gazdák, kik szénájoknak mezőn veszteglésséért szomorúan búslakodtak. Mikor azután eső nem volt, akkor szinészeink csináltak rosz időt, unalmat 's a' t. Emlitsük már névszerént őket. Dérynét és Füredit figyelemmel emlitjük; 's különösen Dérynétől nem tagadhatjuk-meg dicséretünket, hogy a' három pesti vendég működésekor a' női szerepeket felvállalni sziveskedett (ha 300 rft. havi dijjal sziveskedésnek lehet mondani 's évenként négy jutalomjátékkal): de azt még sem érthetjük, mért hogy Laborfalvi kisasszonynyal nem játszik, 's mért nem igyekszik legalább az őt szerető közönség iránti hálából, tiszteletből, vendégszerepeit kissebb szerepek felvállalásával érdekesbbé tenni? Lehetlen, hogy ez elértés vagy félénkség volna! Lássa Dériné assz., igy ki van téve a' közönség azon kedvetlenségnek, hogy Széppataki Johannát 's a' t. végig nézze; 's Szépp. Johanna nem fog minket gyöngédteleneknek mondani, ha őt igen-igen gyenge szinésznőnek keresztelendjük, ki igen sok játékával jogosithatott ez elnevezhetésre. Dekaux Mimi még mindig kevés haladást mutat, 's csak palástul használja a' szinésznő nevezetet akkor, midőn természeti ajándokok után jelessé válhatnék folytonos ipara által. Kár volna, ha Thaliának e' szüz virága még fejlődésében ál-szini elvektől elcsábittatnék, 's nem a' művészet magasabb fokain keresne menedéket fényesebb nevet vivni-ki, mint melly illy tespedésben várhat reá! Julcsa még szobaleánynak is rosz, 's nagyobb szerepeket megkisérteni, izetlen tréfa volna tőle. Török Mimin akarat látszik. Udvariné nem haragszik-meg, ha e' 's más uttal is róla semmit nem fogunk mondani, valamint egynehányról még. Magoss és Hegedűs sok szorgalommal játszanak. Hegedüst, sajnálattal kell emlitnünk, játékában önhittség mérge kezdi emészteni, 's akkor jaj neki, ha gyengeségeit nem hiszi;

mert azon középszerűségen fog megmaradni, mellyben jelenleg vesztegel! Használható tagok ollykor-ollykor Sárosy, Kecskés, Fejér és Haray. A' többinek jó volna fejér tintával nyomatni szinczédulákra nevöket, hogy igy ne lennének olvashatók. Nem feledjük-el Néb Máriát, kinek sok szép estét köszönhetünk, legtöbbet Dérynének, kit méltányosan illet-meg a' koszorú Kilényi társaságában. Azon is örülünk, hogy a' fiatalság 's tizenhat évkorszakát képviselni rég időtől elmellőzi, 's megismerte a' művészetnek azon semmi szin alatt meg nem csalható elvét: hogy a' művészet fiatalsága örökös lehet, de a' később korra csak hűtlenül ruházható-át! Ha valaki már nem legjobb szinész 's nő, nem lehet e' következmény: tehát rosz. Az illy félreértések unalmas tollcsatákra adhatnak okot. Ha azt mondom, hogy Egressy nem Garrik, 's Laborfalvi R. nem Mars k. a., ezzel nincs mondva, hogy roszak. 'S ha Déryné valakivel, teszem egy jelesb színésznővel, összehasonlitva a' közvélemény előtt nem nyer elsőséget, vagy szinművekben párhuzamba téve Lendvayné vagy Laborfalvival, daljátékokban Schodelnével — utól marad: ezzel saját nevének fénye, dicsősége, érdeme nincs elvitatva, de nem is lehet. Azért értsük meg egymást! Déryné egyedül tartá a' mult évtől fogva élénkségben, mióta pesti vendégeink eltüntek, szinpadunkat, 's a' közönséget figyelmeztetjük, legyen hübb a' szinházhoz, hogy ne kénytelenittessék csak üres padoknak vesztegetni játékait: mert öt csak ugy szerethetjük, ha meglátogatjuk müködéseiben. Arra is figyelmeztetjük, hogy ne csak ruháit tapsolja-meg, hanem, játékát is; 's e' figyelmeztetésre annál inkább jogunk van, mivel Kántornén, Lendvaynén 's Laborfalvi Rózán, a' magyar szinművészet e' kirekesztőleg három képviselöjén kül, ő még most is az elsők közé tartozik, 's valamint elvivhatlan érdemeihez tisztelettel, ugy mostani szorgalmáért is (bármilly ferdén magyarázza sok rosz commentator itéletszavunkat) figyelemmel maradunk.

'S mindezeket hosszas hallgatás után irni, teméntelen okok miatt, szükségesnek láttam, ámbár jól tudom, hogy e' közpéldabeszédnek: szóllj igazat, 's betörik fejed — sulya még mind nem veszett-el; azt is, hogy érdemeket mérlegbe tenni fiatal birálónak, hálátlan mü; 's álleplet bonczolgatni, az áldicsőségnek ragyogását sulyegyenbe hozni az igazsággal, balvélemények ellen harczolni, kábaság, esztelenség! Minden párt buzgó elveihez 's minden pártnak bajnoka, dicsőségét akarja kivivni nagyjainak; hiában tiszta bizonyitványokkal állni elö! A' bálványt egy pogány sem rombolja-le, mig a' szellem tisztább hit-elvekre nem vezérli!

Ezzel — Isten velünk 's nemzeti szinházunkkal! Kolozsváratt, October 23-kán 1840. V. Józsi.

DIVAT.

49-dik divatkép (Párisból). — Társalgási és sétaöltözetek: mantillák atlasz és bársonból zsinór-szegélyek és diszitményekkel; kalap szálas bársonból tollal; hajdisz legujabb divat szerint. — Bécsi divat nov. 26-án: magas ruha bársonból, szük ujjakkal, gyöngyház-gombokkal végig begombolva; a' felső test két sor fekete csipkével (a' vállaktól egészen a' csipelyig) ékesitve; tüllblond-fejkötő virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap december 6kán 1840.

KÖLTÉSZET.

L.....néhoz.

(nov. 29. 1840.)

Megláttalak!
Megláttam angyalarczodat,
'S a' rajta lengő bájokat,
'S boldoggá tett e' szép alak.
Megláttalak.
E' perczben semmi sem gyötört,
'S kéjelgve érzém a' gyönyört, —
Mit a' tavasz, föld, és világ,
Kelő nap és a' holdas éj,
Madárzene, hüs árny alatt,
Teremthet — 's mindent, a' mi kéj.
Kérded miért?
Megláttalak.

Szólltál velem!!
Szólottál, 's szende ajkodon,
Mindegyik édes hangodon
Egy-egy mennyország nyilt nekem.
Szólltál velem!
E' perczben semmi sem gyötört,
'S kéjelgve érzém a' gyönyört,
Mit a' menny és a' széles ég,
'S a' túlvilág szép édene,
Örök kéj, élet, és öröm,
A' büntlennek teremtene.
Kérded miért?
Szólltál velem!

Megcsókolál!!!
Szép ajkad ajkaimhoz ért
Nem adnám sok száz életért
E' csókot, ezzel boldogitál.
Megcsókolál!!!
'S már éltemet sem érezém,
És üdvvel telten képzelém
A' kéjt, mit égi 's földi lét,
Mit képzetek, mit szerelem,
Mit csak te és az istenek
Adhatnak, 's üdv volt én velem,
Kérded miért?
Megcsókolál.

E—rd—gh István.

SZORGALOM.

Szömörcze-ültetvények Siciliában. Sicilia kiviteli kereskedésének egyik legfontosabb ága a' szömörcze. A' szömörcze-ültetvények évről évre szaporodnak, 's jelennen már 26.000 hectare tért lepnek-el. Legjobban kedveli a' vörhenyeges, kavics tartalmú száraz földet; a' csemeték $^2/_3$ metre-nyire állnak egymástól. Egy cantaro (79 kilogramme) szárított szömörcze levélnek ára Palermóban jelennen $12^1/_2$ frank, 's minthogy egy salma-ról 5 cantarót aratható, ugy összes jövedelme 60—70 frank. A' csemeték köztti földet minden éven fel kell ásni. Mind a' termesztéshez szükséges kevés tőpénz (minthogy különös épületek 's raktárak szükségtelenek) mind bizonyos kelendősége elég ösztön arra, hogy a' műiparnak ez ága minél inkább terjesztessék. A' fák 32 évig élnek, 's ha a' szömörcze-csemeték közé egzszersmind olajfa-csemetéket is ültetnek, 32 év lefolyta után olajfa-kerttel bir a' tenyésztő a' nélkül, hogy az különös költségébe került volna. Ezelőtt porrá törve adták-el a' Siciliaiak szömörczéjöket: de mivel ez több hamisitásra 's idegen levelek közé keverésére nyujtott alkalmat, most csak mint szárított lombok vásároltatnak-meg.

Villanyos óra. Bizonyos, Londonban mulató, német művész patenst akar váltani egy általa föltalállt órára, mellyet villany hoz mozgásba. Szerkezménye nagyon egyszerű; a' függély (pendulum) mindenik sarkával Volta-oszlophoz ütődik, melly azt az ellenkező sarkhoz taszitja, 's igy az óra örökös mozgásban tartatik.

Óriási sajt. A' 750 tehén tejéből 's Victoria királyné részére szánt sajt hova hamarabb elkészülend. Dunkerton ur majorja, hol a' sajt készül, a' szó legteljesb értelmében ostromoltatik. Most a' felett tanakodnak, mi módon szállittassék a' tejgyártás ez óriási emléke Londonba, 's közelebbről azt határozták, miképp' azt nyugoti angol ország legszebb nyolcz tehene vontassa a' székesvárosba.

SZOBRÁSZAT.

Mátyás király emlékszobra ügyében.

A' Mátyás király emlékszobra felállitásával foglalkozó társaságnak f. évi nov. 13-kán táblabiró t. Fáy András ur elnöksége alatt tartott nagy gyülésén jelenté a' társasági választmány, hogy művész Ferenczy István ur a' tervezett emlék egyharmad rész nagyságú (mintegy két öles) mintáját bevégezvén Budán, rotunda alakú, 6. öl magasságú, 8. korinthi oszlopon nyugvó, fölül világitott saját műtermében közszemléletre felállitá, mellynek megszemlélésére egy-

szersmind Pestre t. Pest megye tanácskozási nagy termébe — mint előlegesen határozva 's hirdetve volt, áthozatala iránti rendelkezésre maga kebléből alküldöttséget nevezvén, az a' választmánynak ezt terjeszté elő:

a) Miképp' tekintve a' minta nagyságát, melly körülbelül 13. lábnyi; nehézségét, melly szerint a' talapzaton kivül maga a' statua 12 mázsát nyom; az anyagnak, mellyből készült, t. i. a' gipsnek törékenységét; az áthozatalnál szükséges emberek számát, netalán ügyetlenségét; a' szobornak t. Pest megye termében népesebb nagy gyülések alkalmával történhető megcsonkithatását; mind azon készségnek, melylyel művész Ferenczy ur az átszállitási próbára ajánlkozott, ellenére is oda kénytelen nyilatkozni, hogy a' már magában is szép művet az áthozással veszélyeztetni nem tanácsos.

b) Mi magát a' művet illeti, az alküldöttség átalánosan azoni örömét fejezé-ki, mellyet benne a' minta szemlélése gerjesztett, annál is inkább, minthogy ezzel mindazon hirlapi felszóllalásokat, mellyek a' rajz érdekében hirtelenkedve tétettek, czáfolva, a' művész nézeteit pedig, mellyeket ez ügyben kifejtett, de mellyet csupán a' „társaság munkálatairóli első közleményben" nyomatván ki — eddig igen keveseknek jutottak tudomására *), igazolva látja. Egyéb iránt

c) Mellékes érdekű észrevételeinél fogva: a' homlok és hátlapi diadaljelek helyett, nehogy ezek három helyen forduljanak elő, és miattok az oldalakon látszó művészi költemény fonala mintegy megszakadjon, a' művész által szerkesztendő történeti uj reliefeket ajánl, 's e' szerint a' talapzat belsejébe vezető ajtót olly magasnak ohajtja, hogy az a' homlok-lapot kétfelé ossza, és az uj reliefek két oldala mellé essenek. Továbbá Mátyás testét a' lóhoz arányozva a' leendő magasság tekintetéből nagyobbnak kivánná. Végezetre a' ruházatot, bár a' művészi fogalmakkal némileg ellenkezzék is, 's bár Mátyás fönn maradt ruházatán, festett 's faragott képein, a' mostani divatú magyar öltözetnek semmi nyoma sem látszik; meg is azt az ugy nevezett romait a' közkivánathoz képest is keleti félére módositatni szeretné; 's ezen észrevételeket a' művész ur megelőző készséggel fogadván, mennyiben a' művészeti szabályokkal összeegyeztethető, tekintetbe venni igéré.

A' társaság nagy számmal összegyültt 's jelen volt tagjai a' választmány ebbeli előterjesztésének megfontolása, 's különösen az előleges rajzba rejtezett, 's éppen ezért a' kevésbbé avatottak által

*) Közöltetett a' Honművész f. e. 59-dik számában.

egész teljességében ki nem vehetett nagy eszmének már eddig is illy szép valósággá létesüléséből keletkezett örömünknek nyilvánitása 's Ferenczy István nevének, ki által képviseltt honi szobrász művészet a' nagy király emlékét e' nagyszerű eposban tünteti elő, tisztelettel említése után, 's magas érzelmekre, gyultt keblökből önkéntelenül feltolultt azon aggasztó ohajtásuknak is „bár őt eme nagy vállalat kivitelében a' halandó lét meg ne gátolná" nem titkolhatása mellett közakarattal azt határozák:

Hogy a' bevégzett minta a' választmányi jelentésben előadott okoknál fogva 's különösen azért is, mivel annak a' művész természetbeni mostani hozzá illő világitást a' Pest megyei terem nem volna képes megadni, de arra a' művésznek a' munka egész nagyságbani kivitelénél különben is folyvást szüksége lenne, helyben maradván közszemlélet végett a' magukat jelentendő idegeneknek ugyan minden nap, helybelieknek azonban, nehogy a' művész az időhez nem kötött látogatások által feltartoztassék, hetenként csak csötörtök és vasárnap délután álljon szabadon. Továbbá:

A' választmányt megbizták, hogy a' javalott változtatásoknak, a' nélkül azonban, hogy ezek miatt az emlék művészeti érdeke szenvedjen, tehetősége és kivitele iránt a' különben korlátolni egyátaljában nem czélzott művészszel értekezzék: 's miután a' művésznek az előleges rajzra nézve tett gáncsok eloszlatása tekintetéből készitett felvilágositó értekezése eddig igen csekély terjedelmű körben ismeretes, annak közzé tételét a' hazai hirlapok szerkesztőivel eszközölje. Végezetre:

Megértvén a' társaság jelen volt tagjai, hogy a' szétküldött 439 iv közül eddig beérkezett 140 ivre összesen már 8598 ft. pengőben és 29 darab arany legyen feljegyezve, 's a' társasági pénztárba befizetve, és alapos oka levén hinni, hogy ha ennyi ivre a' puszta eszme láttatlanban is illy szép mennyiséget gyüjtött össze, annak szemmel látható eredménye a' kivitel lehetőségén kétkedőket annyival több 's nagyobb ajánlat-tételre fogja birni: azokat, kik iveiket még be nem küldötték, eme nemzeti ügy iránt kétségtelenül viseltető nemes buzgalmukba vetett bizodalommal ujonnan olly végre szóllitsa-fel, hogy iveiket 's az azokon feljegyzett summákat jövő 1841-k évi József napi pesti vásárra a' társaság pénztárnokához tb. t. Ilkey Sándor urhoz okvetlenül beküldeni, 's addig is aláirókat szerezni ne terheltessenek. Költ Pesten a' Mátyás emléki társaságnak 1840-k évi nov. 13-án tartatott nagy gyüléséből.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(*Folytatása.*)

Nagy szent miklósi járás; alszolgabirói kerület. Nákofalvai község 2 ft. 30 kr.; Reczler Imre jegyző 50 kr.; Telbitz kalmár 20 kr.; Fuchs Antal 15 kr.; Hidl János 25 kr.; szenthubelti község 3 ft. 20 kr.; Már Antal lelkész 1 ft. 15 kr.; Szabó József jegyző 1 ft. 40 kr.; Mosorg József biró 50 kr.; Mosorg Péter 50 kr.; Jáger István 2 ft. 30 kr.; Johanovszky Károly 50 kr.; Huloff József 50 kr.; Hesz Miklós 50 kr.; Hogel József tanitó 25 kr.; szolturni község 2 ft. 30 kr.; Vinkler Jakab biró 50 kr.; Kirinosz Eszto 50 kr.; charlevillei község 2 ft. 30 kr.; Eiler Péter biró 50 kr.; Stein Péter 50 kr.; Taibl Ferdinand lelkész 2 ft. 30 kr.; Pasch Gáspár 15 kr.; osstelnyi község 2 ft. 30 kr.; Herman Ferencz esküdt 25 kr.; Franhoffer Tamás biró 50 kr.; Slachter János 50 kr.; Kagner Mihály 50 kr.; Pasch Péter 33 kr.; grabáczi község 2 ft. 30 kr.; Horeschnyi Zsigmond jegyző 50 kr.; Bachler Péter 50 kr.; Klein József 25 kr.; Mangol Péter 25 kr.; Paul Jakab 25 kr.; Suller Mátyás 25 kr.; Matkovits Alajos lelkész 50 kr.; Albert Bálint tanitó 50 kr.; Lázár 50 kr.; Girch Antal 25 kr.; Unterreimer Jakab 25 kr.; Klein Károly 25 kr.; Horváth János lelkész 25 kr.; N. N. 1 ft. 45 kr.; csatádi község 2 ft. 30 kr.; Krizsanits Miklós 50 kr.; Dretz Mátyás 25 kr; Tipler Péter 25 kr.; Biber Péter 25 kr.; bogárosi község 50 kr.; Krizsanits Mihály jegyző 50 kr.; Schmidt János biró 50 kr.: Lenhard Jakab gyógyszeres 50 kr.; Weisz Simon 50 kr.; Pringer János kasznár 50 kr.; Dankó Sándor 1 ft. 15 kr.; Duchhony József lelkész 50 kr.; Rohr József kalmár 50 kr.; Mencságy Ferencz kasznár 50 kr.; Kováts József tiszttartó 1 ft. 40 kr.; Stüller József jegyző 25 kr.; billeti község 2 ft. 30 kr.; Klatka Károly ispány 50 kr.; Burg József lelkész 1 ft. 15 kr.; Ainer Károly 50 kr.; nagy jétsai község 2 ft. 30 kr.; Gsupkai Ferencz lelkész 50 kr.; Lukus Auxena tiszttartó 1 ft.; Sztankovich József 1 ft.; Vuketits Margit 37 kr.; kétsai község 2 ft. 30 kr.; Speibl Pál ispán 50 kr.; viczesdai serház haszonberlője 1 ft. 40 kr.; viczesdai község 1 ft. 40 kr.; Seyman Lajos gyógyszeres 50 kr.; Ivanovits N. 50 kr.; Stangoly Constantin 50 kr.; Stangoly Panajol 50 kr.; Rusz Gergely 50 kr.; Bogdány György 50 kr.

(*Folyt. következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Meghivás a' szinházi részvénytársasághoz. — A' pesti nemzeti szinházat fenntartó részvénytársaság, az azon szinházat és hozzá tartozókat átvevendő n. m. országos választmány által, azon társaságot illető, már meg is becsültetett könyv- és ruhatár, nem különben diszitmények iránti egyességre szóllittatván-föl: e' fölött folyó év 's hó 10-kén Pest megye házának nagyobb teremében délutáni 3 órakor tartandó tanácskozáson leendő megjelenésre az illető t. czim. részvényesek ezennel illően fölszóllittatnak 's kéretnek. Pest 1840. december 1-jén.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon nov. 27-én az „enzersdorfi postalegény" bohózat 3 szakaszban énekekkel és tánczczal (Told után ford. Balog; zenéje

Riotte-tól) mulattatá a' közönséget Veszter Sándor ur, mint vendég, az általa betanitott magyar négyesben kitünő részt vett. — 28-án a' gonosz sors tréfálta-meg szinházunk látogatóit. Lewy testvéreknek utószori 's Carelle Alphonse urnak, a' parisi kir. gymnastikai iskola első 's különben is Europa szerte nagy hirü groteszk-tánczosának, ugy Rigl urnak, Bécsben a' József városi szinház fő groteszk-tánczosának, legelső felléptök vala hirdetve. A' szinterem tömve volt nézökkel; 's im mi történik? Carelle ur mindjárt az első szakaszra hirdetett „magyar vigalom"-i tánczközben megcsuszamodván, egyik lábidegét annyira megráncsolta, hogy tánczát 's a' mai napra hirdetve volt egyéb mütéteit folytatni képtelen lön. Igy tehát a' Lewyek hangversenye után következett „egy óra Velenczében" czimü néma tánczmulatságot is ő nála nélkül 's e' szerint csak tökélyetlenül kellett előadni. — A' két tánczjáték között létesitett hangverseny jóformán pótolá a' sajnosan vett hézagokat. Annak részei voltak: 1) Auber „porticii néma" operájának ouverture-je; igen jelesen 's zajosan megtapsolva játszatott a' szini zenészkar által. — 2) Fantazia fortepianóra „Borgia Lucretia" opera motivumaira. (Lewy Károly ur) — 3) Impromptu kürtre Bellini „Puritánok" operájából vett themák fölött. (Lewy Richard). — 4) Romance és induló hárfára Parish-Alwarstól. (Lewy Melanie k. a.) — 5) „Az erdei madárka" (Lachner dalja) éneklé Shodelné assz kürt (Lewy Richard) és fortepiano (Lewy Kár.) kisérete mellett, olly tetszést aratva, hogy a' szünni nem akart tapsra Schod. assz. azt ismételni szives volt. — 6) Phantasia hegedüre, szerzé (Ernst szellemében) és előadá Kohn D. ur, a' nemzeti szinház első hegedüse. — 7) Elegy verseny Mehul „József és testvérei" operájából vett themák fölött. Előadá a' három Lewy-testvér. A' közönség ma is élénk bizonyitványait adá a' müvésztestvérek jeles tehetségei méltánylásának; különös zajos tapsokkal fogadá a' kis kürtös Richardnak valóban meglepő előadását. — 29-kén „peleskei notarius" került szinpadra. — 30-kán Szentpétery Zsigm. ur javára először adatott „Rózsa" a' magyar tudós társaságtól 1840-ben első pályadijt (100 arany) nyertt eredeti vigjáték 3 fvnsban. Irta Szigligeti Eduard. Az uj öltözeteket készitette Podhráczky ur, főruhatárnok. Tartalmát ez eredeti münek közleni, felesleges lesz, miután az már nyomtatásban is megjelent, 's igy olvasóink nagyobb része előtt ismeretes lehet. A' szerző, ugy látszik, jól átlátta, milly nehéz egy fiatal irónak mai világban eredeti vigjátékot, mellynek a' társalgási körön kell alapulnia, szerzeni, kivált ollyannak, kit a' sors vagy egészen elszigetelt volt a' felsőbb családok körétől, vagy legalább ritkán juttat abba. Hihetőleg ezért is választá müve személyeit I-ső Mátyás királyunk idejéből, 's lovagokat az előkelő nemesek sorából teljes pompával léptet-fel. Talán ez is adá neki azon bátorságot, hogy azoknak ajkairól néhanéha a' mai miveltebb körökből számüzött harsány, a' finomabb izlésüeknek visszatetsző, sőt talán a' delicatesse-t, a' szépnemet sértő egyes szavak 's mondásokat engedjen jönni, és gyakran parányiságba fajuló vagy ide nem használható tetteket és tárgyakat is szöjön közbe. Ide járulnak a' mai korban használtt tárgyak, közmondások, kivált Toldi Miklós szerepében, Nagy Endre beszédei, a' kehes pejkó ló eldöglése, Toldinak nagy fájdalmat szerző kézszoritása, a' tallérnak ketté törése (noha a' tallérok csak II-dik Ulászló alatt verettek honunkban először), a' korcsmárosné jelenete, a' fő szerepet játszó csókolódzás, éppen a' fő hősnével, egy fiatal főnemes nővel; mellyek mind bizton elmaradhattak volna a' nélkül, hogy a' mü lényegét csekélyeb-

bitik. A' szerzõ egy nemesebb szellemü vigjátékot a' lovagi korból akart elönkbe állitani, Mátyásnak azon finomabb korából, midõn az elökelõ nemesek olasz és egyéb szomszéd országokba küldék gyermekeiket bövebb miveltség szerzése végett; azon korból, mellyben a' Nagy Lajos, Zsigmond, Albert királyok alatt külföldiek társaságában szelidültt magyarok gyermekei lágyabb szokásokkal birtak. A' szerzõ Donna Diana, kronsteini harczjáték szinmüvek szellemét szándékozék követni, 's még sem volt eléggé figyelmes, hogy amazoknak példájára a' póriast, mennyire csak lehet, kerülje. Azonban reméljük, a' szorgalmas szerzõ (mihelyest a' közönség izlését 's véleményét bövebben kitanulja) meg fogja szép müvét tisztitani salakjától, 's a' contrasztot, melly dicséretes czélja 's munkája némelly részei köztt szikla gyanánt áll, elmozditandja; mi által annak nemesebb oldalai csak nagyobb érdeket nyerendnek, az elõadás hosszadalma (tartott 6 ½-tõl 9 ¾-ig) pedig szünni fog. Lendvayné assz. a' czimszerepben igen érdekes volt, de talán azt kelleténél kevesebb nõi méltósággal adá. Ruházata igen-igen kedves és csinos. Fáncsy ur (Ország) kis szerepében eléggé nem hathatott, 's ez talán inkább szerepe mineműségének vala tulajdonitható. Bartha ur (Toldy Miklós) elég harsányan adá a' magáét, talán, mivel az ugy is volt irva. Zajosabb kitöréseinél azonban a' monotoniát mellõzhette volna. László ur (Bábel), ez a' második Fallstaff (IV-ik Henrikben) vagy Lauffenheim (kronsteini harczjátékban), igen jelesen 's mulattatólag adá szerepét; hasonlag Szentpétery ur (Nagy Endre) a' magáét. A' kisebb szerepvivõk is teljes szorgalommal igyekeztek a' darab érdekét fenntartani. Ide járultak az igen pompás öltözetek, a' nagyszerüséget mutató szini népesség, mellyek mind központosultak az elõadás hosszadalmait érezhetlenekké tenni. A' páholyok 's zártszékek ugyan nem annyira, de a' földszini szabadtér és karzat tömve voltak hallgatókkal, kik minden felvonás után élénk zajosan tapsolák elõ a' szerzõt, Lendvayné asszonyt, László és Szentpétery urakat. — Dec. 1-jén „Benjamin lengyel országból" czimü vigjátékban Veszter Sándor ur (Frohberg Lajos) második magyar szini próbáját tevé. — 2-án „Norma" operában Bognár ur Sever szerepében lépett-fel. Norma Schodelné assz. Adalgisa Éderk.a. kezeiben volt. Konti ur egéssége még egészen nem állott helyre.

GYÖRÖTT, tizenegyedhó 8-kán Kotzebue müve „pajkos ifjú" legilletlenebb jelenetek összege, 's egészben erkölcstelen irányú darab jutott szönyegre. Lendvay ur, ki tüzes szerepében fejezé-be vendégjátékai sorozatát, elõadás után tõlünk bucsút vön, de örömünkre megigéré, nem sok idõ mulva szinpadunkon ismét fellépni. Fekete ur (Bivajfi), és Kálmánné asszony (Lizi) jelesek. Utóbbi a' közönség kegyét, mellynek nagyobb része ellenszenvvel, vagy inkább hideg volt iránta visszanyerni látszatik. Feketéné assz. (Zsémbesné) és Antonia k.a. (leánya) gyengék. A' szinház ma ismét, valamint Lendvay ur játékai alatt, mindig tömve. Megyerit is hirlik közünkbe érkezendõnek. — 10-én „Szapáry Péter" (ford. Komlósy F.) adatott. Lendvayval a' közönség is bucsúzni látszatik szinészeinktõl, mig egy uj Siren vissza nem csalja. Jelesek voltak mindazáltal Dézsi ur (Szapáry) Kálmánné asszony (Ilka), kit ennyi bensõséggel régen nem láttunk, és Keszi ur (Hamzsabég) Feketéné assz. (Zulima), és Marosy ur (magyar pór) szintén helyükön voltak. Kálmán ur (Batthyány) lángja ismét csapdozni kezdett, különben nem játszék roszul; azonban Fitos urat, ki Beleznay volt, kár hõsi darabokban felléptetni. Van egy osztálya a' közönségnek, melly vig mo-

dorjához szokván, itt is örömmel látja, 's ő tán szintén kedvezni akar; innen állása, mozdulatai, hanglejtése, különben is comicai, minden csekély mondása tetszö zajgást támaszt, mi ma is történt, midőn igen csekély szerepe daczára elöhivatott. Azonban óvja magát F. ur illykor, midőn érdeme silányságát maga is átlátja, ez osztály kivánatának megfelelni, mert a' gondolkozóbb rész ezt gunynak, 's önrészéről a' megjelenést igen nagy gyengeségnek veszi. Helyette örömestebb láttuk volna Györökőt.

HANGÁSZAT.

Pesten I) a' nemzeti casino teremében nov. 29-én adatott hangászati mulatságot olly nagy számú közönség látogatá, hogy a' nagy terem annak befogadására kicsiny levén sokan a' mellékterembe szorulni valának kénytélenek. — Részei voltak 1) Beethoven quartettje. — 2) Phantasia vadászkürtre „Borgia Lucretia" operából vett dalok felett; játszá Lewy Richard. — 3) Parish-Alvars romanczai hárfára; előadá Lewy Melanie k. a. — 4) Változatok Beethoven themái felett, kürt, hárfa 's fortepianón előadva Lewy Richard, Melania és Károly által. — 5) Kohn D. egyik ismertt magyarja ugyan azok által. A' tetszés rendkivüli bizonyitványaival fogadtattak e' művész herlevél által játszatott hangművek. Az utóbbiban bámulva hallottuk ismét a' kis Richardnak rendkivüli tehetségét, ki mind azt, mit Kohn ur egyébkor hegedün, ő most kürtön bámulandó ügyességgel a' legpontosabban játszá. — II) A' pestbudai hangász-egyesület 2-ik müelőadását nov. 29-kén délutáni 4 órakor a' multkorinál még számosabb közönség látogatá annyira, hogy az óriási terem csaknem egészen tömve volt hallgatókkal. A' jelesen sikerültt hangművek következők voltak: 1) Beethoven Laj. A-dur symphoniájából a' két elsö szám. — 2) Hummel utósó versenye fortepianóra; játszá mesterileg a' már több izben dicsértt Bräuer Theréz szül. Pfeffer asszonyság. 3) Cantate Gellert textusára „Nach einer Prüfung kurzer Tage." Zenéjét szerzé a' hires orgonajátszó Kloss Károly brassói pofessor ur. Az előadás fortepiano (orgona helyett) kisérete (Kloss ur) mellett történt. E' nagyszerü mü az idő rövidsége miatt itt egészen 's eredeti kiséretével nem adathatott. 1836-ban először, nagy tetszéssel 's 200 énekes működése mellett adatott az Berlinben a' kir. udvar jelenlétében. Méltán sajnálhatni, hogy a' szerzőnek itt rövid tartozkodása miatt az egészen 's nagyobb készülettel, fuvó-szerek kiséretével (mint a' szándék volt) nem létesittethetett. — A' fő énekszerepek W—sz V—s, 's N—r kisasszonyok, B—e, S—ka és B. urak kezeiben jeles előadókra voltak bizva. — 4) Lipinszky phantasiája hegedüre; játszá a' szép tehetségeiről ismeretes Pfeffer Ign. ur. E' fiatal művész e' nehéz münek előadásában ismét bebizonyitá, milly sokat várhatunk még szorgalmától. (Zajos tapsok.) — 5) Aria Mozart „Don Juan" operájából. Eneklé Lang k. a. Cornega asszonyság tanitványa. (Igen zajos tapsok.) Az előadó k. a. ma először lépett-fel nyilvános helyen. Igen ajánló termet, gyönyörü fiatal 's erős hang igen kedvező hatást szerzének neki. — 6) Spohr „Jessonda" operájának finaléja jelesen adatott. A' magán-szerepek a' fenn nevezettek 's K—b ur által derekasan valának betöltve. Az orchestrum és énekesek mintegy 200-ra terjedtek.

DIVAT.

Parisban a' szépnem számára a' közelitő innepek, mulatságok közben használatul most készülnek a' bárson, chenille, musselin és selyemből egybeillesztett virágok, drága diademák, füzérek és bokréták. Báli öltözetek ismét csipkékkel, arany boglárokkal készittetnek. Az alençoni csipkével körzött bárson ruhák, prémes köpönyegek, szobaruhák tafotaszalaggal szegve, esti köpönyegek bárson vagy atlasz csuklyával, csipke, zsinór vagy prém-körzeménynyel napi renden vannak. A' kék bárson kalapok ernyőjeit fehér bársonnal bélelik, blond és tollakkal diszitik.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONNŮVÉSZ.

Pesten csötörtökön december **10**kén **1840.**

KÖLTÉSZET.

Örömtelen.

(Madrigal.)

Minden, mi él, mutat
Vagy érsz bájokat;
Minden, mi él, virány
A' lét nyiló korán:

Éltem nyilo korán,
Csak kóró nem virány;
Nem, ah nem is mutat
Öröm-virágokat.

Matics Imre.

SZORGALOM.

Az üveggyártás cseh országban. A' bennső austriai műipar lapjában cseh ország üveggyártásáról következőt olvashatni. „Cseh országot kedvező geognosiai alkotása és erdő-gazdagsága által már mintegy a' természet ezen ágára szánta a' műiparnak, melly különféle szerte ágazásaival itt csak ugyan ritka értelmiséggel is gyakoroltatik. A' tartomány minden környékében de főleg határszélein szétosztott 75 üveghuta, mellyek közül több a' legnagyszerűbb gyárokhoz számitható, 's azon 22 **intézet** készitményei, mellyek csupán a' más üveghutáktól vásároltt, vagy azoknál eleve megrendeltt üveg tisztitásával, (köszörülés, metszés, csiszolás 's a' t.) foglalkodnak; 3.500 családnál többnek nyujtanak foglalkodást 's tápszert; és nemcsak a' birodalom legnagyobb részét látják-el e' czikkel, hanem tetemes mennyiségűt Levante, közép 's déli Amerika, olasz, spanyol 's német országokba is küldenek. Az évenkénti üveg-készitmény mennyisége 's értéke nem egész bizonyossággal határozható-meg, minthogy a' köszörülés nemétől sok függ annak becsére nézve is. Azonban ha megfontoljuk, hogy a' birodalomnak naponként növekedő luxusa és üveg-elhasználása, különösen a' rendkivül becses homorú üvegben, nagyobb részt cseh üveggel elégittetik-ki, 's hogy mind e' mellett évenként külföldre 25.000 mázsa finomitott, 's köszörülés és aranyozás által becsében nagyot nyertt üveg szállittatik, az évenkénti jövedelmet körülbelül 6 millio ezüst forintra számithat-

ni. (Több mint harmadrésze az angol és fele a' franczia készitménynek.) 'S ha még azt is hozzá vesszük, mit tesznek a' cseh huták és gyárak technicai tekintetben az üveg jóságában és elkészitésében, akaratlanul kell megvallanunk, miképp' cseh országot a' műipar ez ágában még egy ország sem multa felül.

Uj találmány orvosok részére. A' londoni gyógyászegyesület egyik utóbbi ülésében Jäger, orvos tudor és tannok, cs. k. karorvos, és hires szemész által feltalált ophtalomogi műszer mutattaték-be, melly által a' londoni „Literary Gazette" szerint, minden kigondolható műtétel holtt emberen és állaton éppen ugy elvégezhető, mintha az élne.

Könyvnyomtatási találmány. A' könyvnyomás végtelenül halad. Le Normand ur, parisi ügyes erőművész, feltalálta módját, a' papirnak mind két oldalát egyszerre tele nyomni, 's igy egy óra alatt 4.000 példányt elkészithetni. A' „Gazette de Paris" és „Moniteur Parisien" tulajdonosai megvásárlák a' gépet.

A' hajók folyvást nagyobbodnak. New-Yorkban egy gőzöst bocsátottak utóbbi napokban vizre, melly most legnagyobb a' világon, t. i. 294 lábnyi hosszú.

FESTÉSZET.

Németalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

1) „Mezei lak," fafestvény 1—8" magas 's 2—8½" széles; Brill dolgozata. E' tájfestvény, számos műértőtől ezen művész legszebb műalkotmányai közé számittatik. Valóban a' természettel bánás itt igen hű, 's az árnyékokban átlátszó, mi által az a' belga iskola nevezetes elsőségeit egyesíti magában. Különös érdeket ad annak a' művészre nézve, hogy régibb monda szerint a' nagy Rubens egykori lakását ábrázolja Antverpben. Benne azonban a' festvény szinfeneke nincs hűséggel visszaadva, mivel Brill, ki hosszas tartozkodása alatt olasz országban hozzá szokván a' nagyszerű természethez, a' tájat a' természetben magában igen laposnak találta, 's igy azt felfogása szerint költészileg diszité-fel. A' staffage alakjai, mellyek valószinűleg Breughel Pétertől vagy Jánostól festvék, olly charakteristikaiak, hogy bennök a' mezei lak lakosait 's a' vidéket meg lehet ismerni.

Brill Pál festőművész Antwerpben született. Születése esztendejét némellyek 1552-re mások 1554-re, ismét mások 1556-ra teszik. Ő a' festészetet Wortelmann Danieltől tanulta, egy csak középszerű művésztől, 's korán jutott Romába, hol Máté nevű bátyjával dolgozott. Sztiljét Tizian után képezte, 's rövid idő alatt

mint nagy mester, miképp' az idealis, ugy a' topographiai tájfestészetben is kitünteté magát. Bámulást gerjesztnek nagynemű tájfestvényei a' pápa nyári palotájában. Winkelmann, ki e' művész érdemeit magasztalja, többek között azt mondja, hogy a' falombozat ő általa fontos javitásokat nyert, 's emlékezetét tisztelni kell, mint a' tájfestészet egyik legnevezetesb előmozditójának. Nem minden ok nélkül azonban elébe gördithetni azt, hogy a' tón az ő vegetatiójában igen zöld, a' légperspectivében pedig igen kék. E' hibát tulhaladják azonban nagy mértékben a' jó rendezetű világhomály, hathatós colorit, 's a' fölséges falombozat elsőségei. Sok staffelei-festvényt, külön nagyságban is festett, 's ezek között egészen parányikat rézre; ezen utóbbiak igen kerestetnek, 's drágán fizettetnek, ha jó karban állnak. Ollykor Caracci Annibal, Josepino, Rothenhammer 's mások staffirozták festvényeit. Füssli szerint 1626-ban mult-ki Rómában, életpályája 70-dik évében.

2) „Hollandi falusi nép, esti tájfestvényben,“ fára festve 1′—4″ magas 's 1′ széles, Craesbeke dolgozata. Régi falakon ülnek a' hollandi parasztok; egy távul eső mezővárosból látszanak jönni, 's esteledni kezdvén már itt pihennek. A' völgyben szemlélhető falu hihetőképp' rendeltetésük helye. Az öreg parasztnőnek kosarában csészék vannak: vigyázva tartja ő azt kezével, leállitva elébe, hogy a' töredékeny árut óvja. A' fiatal szép parasztnő, hihetőleg az öregasszony leánya, eltakarja némiképp' kosara tartalmát a' széles szalmakalappal, mellyet egy fehér 's vörös vegyitékű toll diszit. — Azonban nem a' kosár, hanem a' fiatal paraszt nő maga vonja magára figyelmét az egész csoportozatnak, Előtte két katona áll, kik közül az elől álló nem kedvetlen vallástétellel lépelő. Az általa kihozott benyomás charakterizálja a' festvényt. A' szólló férfi, illedelmes tartásban, meggyőződve levén fontos szavainak jó sikeréről, az előadásért éppen tárgya a' mellette álló katona különös részvétének; az öreg paraszt vizsgálódva tekintvén ülő házas párjára, 's az utóbbi nyugtalan várakozással hajadon leányára, kinek tekintete az igéret 's megtagadás között ingadozik. Csupán a' fiú, katonai öltözetben, kivánkozik haza, 's el nem forditja szemeit a' faluról. — E' festvény coloritja meleg. de nem izzó mint Brouwer Adriannál, ki e' művész tanitója volt. A' szinek jól bepastirozvák, merényesek 's könnyen felhordvák; általán e' festvény mind azon elsőséggel bir, mellyeket Bambocciade-festész névvel bérmálnak.

Craesbeke József, 1609-ben született Brüsselben, hol sütő, 's feslett életmódja által rokonos vala mesterével, Brouwer Adriannal.

Később̈en a' festő művészetre adta magát; mesterével csaknem egyenlő fokon állott, 's csupán egy évig élt utána. Kimult 1641-ben. — Azon tárgyak, mellyeket Craesbeke választott, a' pórnép rendjéből kölcsönözvék; verekedések az ivó szobákban, pipázó teremekben, 's mámoros katonák teszik kedveltt festvényeinek foglalatját, mellyekbez gyakran saját alakját rémitő torzképekkel 's tapaszszal a' szemen szokta mellékelni. — A' bécsi cs. galleria tőle csak ezen egy festvénynek van birtokában; e' művész dolgozatai Belgiumban akképp' kedvelttek, mint kivüle kerestetnek 's ritkák.

3) „Szárnyas állatok" vászonfestvény, 1'—5½" magas 's 2'—1" széles, Fyt dolgozata. Egy tájfestvényben fekszik két holt fogoly, vadász kutyától egy fatőke mellett őrizve. Ámbár a' kutya helyeztetése kevéssé erőtetettnek látszik lenni a' festvény mind a' mellett is bizonyitja a' festésznek jelességét. Ama puhaság a' foglyok tollaiban, a' hathatós természethű szin, az igaz rajz, bámulást gerjesztők. A' képen e' sort olvashatni: „Joannes Fyt 1647." E' dolgozat a' művész legjobb korából való, 's 7 évvel készült Rubens halála után, kivelő közösen sokat festett. E' festvény is Bécs elfoglalásakor a' Francziák által, Denon hires franczia műértőtől a' parisi muzeum számára szemeltetett ki, honnan azonban 1815-ben ismét visszajutott előbbi helyére. — E' művész rajza igen természet hű, 's mind a' mellett jó választásu. Coloritja izzó és szilárd; a' szinek, különösen a' világosságban erősen impastirozvák, az ecsetvonások majd finomak 's gyengék, majd ismét merészek és szellemiesek. Mind e' tulajdon miatt, mellyekben Vos, Snyders, 's másokkal vetélkedett, jeles képirónak nevezhetni őt. Tárgyai jobbadán vadászatok voltak, vad és szelid négylábú állatok, madarak, gyümölcsök, virágok, basreliefek, ollykor alakok is. Ő festett Jordaens és Willebort képirók 's másokkal közösen. A' radirozásban is helyest hozott létre; 1642-ben két izben állatdarabot adott-ki, mellyek közül különösen az, melly kutyákat ábrázol, ama legjobbak közé tartozik, mellyeket a' radirozási mesterség felmutathat.

Fyt János, 1625-ben született Antwerpben; tanitója neve 's meghalálozása esztendeje ismeretlenek; találhatni azonban festvényeket tőle, mellyek 1652. számmal jelelvék. Ecsetje olly termékeny volt, hogy nehezen mutathatni-fel egy kép gyüjteményt, melly legalább egyet nem birna dolgozataiból.

(Folyt. következik.)

LITERATURA.

EMLÉNY. Karácsoni, ujesztendei, névnapi ajándék MDCCCXLI-re. (Motto. Addig éljen, mig a' honnak él. *Vörösmarty.*) Aczélra metszett öt képpel. Pesten, kiadja Heckenast Gusztáv. Ára, habos vörös selyembe kötve 4 ft. e. p. Nyomva az egyetem betüivel 288 lap.

Ha ref. nem csalódik — mert igen-igen gyönge emlékező tehetsége van — ez már ötödik évi folyamatja az Emlénynek. Csudálatos, hogy e' gyöngéd virág, melly különben csak vizenyős helyeken 's nyáron szokott tenyészni, fővárosunkban szárazon 's télen nyilik 's kinál virágaival. És dicsérettel legyen mondva felőle, virágai még eddig soha nem voltak satnyák, sőt inkább diszes, illatos bokrétává homorulók, 's a' virágok közt nem ritkán drága gyöngy is rejtezett. De bármi dúsan sarjadzott eddig is, olly szép, mesterileg füzött 's toilette-i izlésre mutató bokrétát nem nyujtott még, mint ez idén; mi a' szellemi erők megoszlásánál, minthogy a' nemzeti almanachban vetélytársra is talált, a' szerkesztőnek (ki, mint halljuk, Garay ur), válik dicséretére. De hagyjuk a' sok szót. Jó bornak nem kell czégér — mond a' magyar közmondás — és lássuk a' bokréta részeiből, valljon e' közmondás igaz-e. — Áll pedig a' bokréta elbeszélésekből, vigjátékokból és költeményekből. A' beszélyek sorát Kuthy Lajos „trónkövetelő"-je kezdi-meg; egy sok erő és sötét szinekkel festett történeti kép; a' nagyravágyó Gizela áldozatának, sz. István király unokaöcscsének, Bazil vagy ismeretesebb nevén Vazulnak, gyászsorsát tárgyazó. A' szinek felhordása olly remek e' képen, minőt a' szerzőnek még egy munkájában sem talált ref.; 's mellé a' tömöttség, keresettség nélkül erőteljes kifejezések, 's velős tiszta nyelv tökélyes egészszé teszik a' művet. Valóságos breugheli müv. Van e' szerzőtől még egy beszély: „Arthur és Jenő" melly a' magyar jobbágynak földes urához viszonyait festi. E' kép kissé elkésett világ elébe jövésével; mert azóta, hogy ez készült, sok változtatás 's könnyités történt a' jobbágy sorsán: ámbár, fájdalom! még most is sok igaz van a' rembrandti ecsettel felhordott képben. — Második helyen Jósika „völgyi rózsá"-ja áll. Illy modorban még nem irt a' magyar Scott Walter; 's ez első próbája arnyira sükerült neki, hogy több illyet kivánunk tőle. Az elmésen csipős humor könnyen ömlik 's mulattató a' nélkül, hogy sértene. Halmozva itt semmi sines; minden maga helyén áll; az öreg Bereghy charaktere mesterileg van festve. Azonban ref. véleménye szerint Sándor, kiben ugyan minden jónak magvai meglehettek, ki ritka fogékonysággal birhatott, azon leirás után, melylyel a' szerző föllépteti, még is kissé hamar simul-ki. Nagy Ignácztól „a' menyasszony" a' kép kedveért készült, és ámbár részekben sok szépet hord-fel, ámbár kávéházi jelenete különösen sükerültt, egészben még sem elégit-ki tökélyesen. A' beszély tárgya Laugharis utóbbi görög zendüléséből van véve. Beöthy Zsigmondtól „egy éj a' fő városban" olly gyönge kép, minőt százat, meg százat találunk minden almanach és folyóiratban. Vigjátékokat Kovács Pál és Csató Pál adtak. Elsőtől az „egyetlen leány" 4 fvsos vigjáték igen jól bonyolitva kezdődik 's foly is; helyzetei mulattatók, több helytt eredetiek; de a' csomó feloldása gyönge, várakozást ki nem elégitő. Utóbbitól „tolvaj" dalos vigjáték 1 fvsban, igen kellemes olvasmány. A' lyrai részben b. Eötvös József, Garay és Riskó-é a' koszorú. Bizonyitványul elsőtől „Elvirá-t" utósótól „a' nő Vilmához" közlendjük alább: Garaytól pedig szintén igen jeles: Kont; a' két dalnok; 's

És még is, o, ha néma fájdalommal
Vizsgálom arczod bánatjellemét;
Ha gondolom, ha mondom: ‚édes angyal!
Nem vagy te boldog, mint érdemlenéd.‘
Megdöbbensz, majd mosolygva nézsz reám —
Csalatkozom, 's te boldog vagy talán?

Nem, nem! ne mondd! hogy kebled béke lakja,
Ne mondd nekem, hiába mondanád:
O, látom én jól: féltö férj haragja
Nehézkedett átok gyanánt reád,
Az öldököl két ifju életet,
'S prédája lesz féltö és féltetett.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — PESTEN, nemzeti szinpadunkon, jövö szombaton (dec. 12-én) bérszünettel Bartha János ur jutalomjátékaul elöszer adatik „a' számüzött“ drama 5 fvsban; Soulié és Delaunay után fordità Fekete Soma a' magy. tud. társaság költségén. (Nyomtatásban ugyan e' mü az 1841-re kijövendö nemzeti játékszini zsebkönyvben fog megjelenni.)

Nemzeti szinpadunkon dec. 3-án a' „velenczei kalmár“ dramában (Schakspeare után Lukács Lajos) Laborfalvi Róza k. a. müutazásából haza érkezvén, elöszer lépett-fel, 's a' közönségtöl érdemeihez méltólag fogadtatva több izbeli tapsok 's elöhivatással tiszteltetett. A' czimszerepet Fáncsy ur ismertt jelességgel adá. — 4-kén „Arlequin, mint csontváz“ némajáték tánczokkal ismételteték, mellyet a' „két özvegy“ 1 fvsos vigjáték elözött-meg. — 5-kén „Borgia Lucretia“ nagy opera 3 fvsban került szinpadra, mellyben Bognár ur (Erkel ur távullétében) Gennaro szerepét vállalá-el. Konti (herczeg) 's Bognár ur, és Schodelné assz. (Lucretia) több izben hivattak; játék után az utóbbi (ki ma különös bájt és szilárdságot tüntete-ki szerepében) négyszer a' legzajosabb tapsok között. Nézök igen nagy számmal; uraságaink többnyire jelen voltak a' páholyokban. — 6-kán „Rózsa“ Szigligeti eredeti vigjátéka ismételtetett.

DIVAT.

50-dik divatkép (Parisból). — Turban, marabu-tollal diszitve; hajdisz legujabb divat szerint. — Köpönyeg fehér kasemirból, zsinórral ékesitve; ruha himzett krepből, atlasz alruhával. — Bécsi divat dec. 3-án: hosszú női köpönyeg koczkás selyemből; atlasz kalap szálas bárson béléssel, 's virágdiszitménynyel.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

MTA KÖNYVTÁRA

100.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap december **13**ákn **1840.**

KÖLTÉSZET.

A' part.

(Romancz.)

Midőn a' végső napsugár
A' bércz alá merül,
'S az éj, mint ritka szemfödél,
Viz - 's földön elterül,
Hold szép sugára ussza-át
A' méltóságos nagy Dunát.

Dunán a' zaj, Dunán a' vész
Még csendben vesztegel,
De néha egy-egy bús moraj
Zudul a' partra fel.
'S vérmezben áll az estkorány
Az eltünt napnak hüs nyomán.

Bojár a' parton, mint orzó,
Kétkedve szédeleg,
'S szelid Zulejka hős karán
Csak bús, csak jajt piheg.
Sohajtva néz nyugot felé,
A' sajka száll-e már elé?

De a' kibérlett csónakos
Onnan nyugot felül
Habozva várók partihoz
Soká, soká repül.
Mig végre fölkel a' vihar,
'S habot habokra felkavar.

A' szél felüzte csendiből
A' duzzadó Dunát,
Midőn a' partra a' halász
Kilökte csónakát:
„Hab és hullám a' viz szinén,
Mint a' szerelmesek szivén!"

„Ne félj Zulejka! csónakunk,
Karom vezérli - át
Jövel, sietve szállj reá,
Remélve jobb hazát.
Megvéd az ég, ki hű kebelt,
'S szerelmet abba, hőt, lehelt."

„Az elhagyott szegény szülők
Nagy átka száll velünk,

Vigyázz Bojár, mert bűnömért
Sirunkra itt lelünk.
Szülőt ki igy tud hagyni-el,
Nem élni, annak halni kell!"

„Ne félj Zulejka! hős karom
Ezer veszélyt kiáll,
Kiszállunk győzve a' kivántt
Szerencse partinál,
'S a' békeparton ha leszünk,
Örök hüséget esküszünk.'

„Bünöm ködén a' jobb remény
Sugára nem hat-át,
Ah félve, félve hagyhatom -
El e' szokott hazát."
De megy, remegve, mint levél,
Mit felkapott az őszi szél.

A' sajka száll, a' hős szivén
Merész remény ural,
Karán erő, melly küzd a' viz
Zajos hullámival.
Alattok és felettök vész,
Szülő utánok sirva néz.

Zulejka fe sohajt, 's remeg
A' nagy veszély között,
Midőn a' sajka buktató
Habokba ütközött:
„Atyám, anyám! im átkotok
Halálig űzi lányotok'!"

De ime lassan a' Dunán
Leültek a' szelek,
'S az ádáz képü elemek
Elszenderedtenek.
'S azok remélve szólltanak
A' béke szende partinak.

Bojár legyőzve a' veszélyt
Vigabban lejt elé,
Sietve üzvén csónakát
A' vizhatár felé.
'S elérve levén a' határ,
Kiszáll a' hü szerelmi pár.

'S azonnal ott a' békhelyen,
Hova epedve vágy,
Kit a' sors vad habok között
Vesződni néha hagy.
Biztan kivívott édenek
Partján hüséget eskenek. —

De hajh! a' vétkes kinai
Kerülhetetlenek,
'S az ég fenyitő ostori
Késvén kegyetlenek.
A' bűnös partja süllyedés,
Mivel nyomán a' büntetés.

Igy járt Zulejka és Bojár;
Mert mint lehajlanak
A' parton, és egy szent 's örök
Hüséget vallanak:
A' part, a' gyenge part ledült,
'S a' két szrrelmes elmerült!

Jámbor Géza.

SZORGALOM.

Mostani dáma-zsebkendők. „Le mouchoir est devenu une parure des plus superbes et des plus coûteuses!" kiátt-fel a' „la Sylphide" — egyik parisi divatlap. Valóban meglepőbb valamit nem igen láthatni, mint e' cziczomát, ezen a' mosó-ruhák birodalmából az ékszerébe átlépő czikket, vagy sajátlag a' kettő között egy közepet alakitó kincset idő- 's pénzvesztegető mesterséges himzeményei, gazdagon egymásba fonódó goth betűi, czimerei, ékitményei 's csipke körzeményeivel. **Chapronnál** ollyak is találtatnak, mellyeknek darabja 500, is igy tuczatja 6.000 frankba kerül.

Bortenyésztés Egyptusban. Herodot azt állitja, hogy korában e' tartomány nem volt bortermő föld, és a' vén történetiró szavára az óta mindenki e' hitben élt. **Bowring** dr. azonban azt irja, hogy Ibrahim pasa, az alkirály legidősb fija, megczáfolá ez állitást; mert szőlőtőket ültettetett, és szőlői legjobb bort teremnek. Különösen a' vörösről mondják, hogy az hasonló a' spanyol közönségesebb borokhoz.

Kautcsuk. Ismét kautcsuk! de ennek említését, mit eddigelé még bajosan tudtunk, reméljük, megengedi az olvasó. Tehát e' rendkivüli nevezetességet 's fontosságot nyertt árúczikknek, melly nehány év előtt még csak alteherként (ballast) szállittatott Európába, most 4 talléron árultatik fontja. Egy londoni intézet hetenként annyi kautcsukot fon-meg, hogy e' működés által nyertt fonal Londontól Cantonig érne. Angol országban tizenkét patenst váltottak a' kautcsuk-készitményekre, mellyek többe kerültek, mint az egész árr, mellyet eddig angol ország a' kautcsukért fizetett. Franczia 's angol országban jelenleg az aszkórt kisértik ez anyaggal gyógyitani. (!)

Oriás pástétom. Egy parisi restaurateur nem rég olly pástétomot készitett, mellynek tartalma a' leghatalmasb evőt is kielégitheti. Hossza több két meternél (egy öl), 's ehhez arányzott vastagsága is. A' kemenczében tizenkét óráig hagyá állni, 's innepélyes megnyitását nov. 14-re hirdeté. Volt benne tiz pulyka, tiz nyul ötven fogoly, négy sonka 's négy borjúczimer.

FESTÉSZET.

Németalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

(Folytatás.)

4) „Ménes-lovak“ vászon festvény 3′—3″ magas 2′—7″ széles, Hamilton dolgozata. A’ festvény közepe körül áll egy nyerítő csődör, fehér szürkeszinű, három kancza ’s két csikó mellett. E’ kanczák elseje, melly aranybarna szinű, világos barna csikójához hajlik-le, melly a’ csődör előtt fekszik a’ szinelő fűvében. A’ második kancza, melly a’ szinfenék felé menni látszik, ’s útközben csikóját szoptatja, fekete, hátán világoskék tükrű, ellenben hasán ’s czombjain aranybarna. A’ harmadik kanczának végre, melly a’ ménlovon áttekint, világos szürke feje van, fekete szőre ’s fekete orra. Valamennyi ló helyesen van rajzolva ’s festve, miképp’ párja is e’ festvénynek, melly hasonlag lovakat mutat-fel. A’ balfelőli tájfestvény kilátást mutat egy kis városra, ’s a’ tájfestvény e’ része természet után látszik rajzolva lenni, mi talán a’ dombnál jobbra nem éppen igy van, a’ művésznek szürkéje kiemelésére szüksége levén sötétebb szinfenékre. Hihető, hogy Hamilton eredetileg maga saját kezével ’s ecsetjével festette az egész tájfestvényt, mit bizonyitnak a’ növények ’s fatörzsek a’ szinelőben, mellyek tagadhatlan az ő ecsetjére mutatnak; mivel azonban a’ nagy ló-festész, idő kiméléséből, festvénye e’ részeinek ritkán adta a’ szükséges bevégzést, később Brand János, az ifjabb, tanitó a’ bécsi cs. kir. képző művészeti akademiánál, 2-dik József császártól azon parancsot vette, hogy Hamilton legszebb festvényének szinfenekét átfesse, ’s igy történt, hogy lég, távulzat, és szinközép e’ festvényben is e’ derék képirótól végeztetett-el. Balra a’ sötét kövön, e’ festvényben olvasható: Joh. Geor. von Hamilton fec.

Hamilton János György 1666-ban született Brüsselben, hol atyja, Jakab, egy ügyes festész, Cromwell uralkodása alatt skót országból vándorlott oda, ’s ott telepedett-le. Jakabnak volt e’ művészen kivül még két fija, kik hasonlag a’ festészetre adták magukat, bátyjok hirnevére azonban szert nem tehettek. János ritka szorgalommal ’s választott modorban festett mindenféle állatokat, baromfiakat, gyümölcsöket, férgeket, ’s más fekvő holmikat. 1ső Fridrik porosz király Bécsből Berlinbe hivta őt; a’ király meghalálozása után azonban visszatért Bécsbe, Schwarzenberg herczegnél cabinet-festész lön, ’s azután kizárolag a’ lófestésre, kicsinyben, adta magát, mellyben olly tökélyességre hozta művészetét, hogy sok e’ nemű festvényt száz aranyért adott-el. 1731-ben 6-dik Károly császártól cs. cabinet-festésznek neveztetett-ki, ’s kimult 1740-ben Bécsben.

A' cs. kir. galleriában láthatni e' festvényen 's ennek képpárján kivül, a' nagy előfestvényt a' Karstménesről Karinthiában, 's egy szarvast két őzzel. *(Folytatása következik.)*

SZOBÁSZAT.

Mátyás király lovagszobrára adakozók névsora.

III. közlemény.

(Folytatása 's vége.)

Törökkanizsai járás; főszolgabirói kerület. Gyöngyösi József biztos 7 ft. 30 kr.; Dániel Kristóf esküdt 2 ft. 30 kr.; Kengyelácz Lukács kikindai biró 2 ft. 30 kr.; Sztanojovits Sándor alügyész 7 ft. 30 kr.; Margetits János tanácsnok 1 ft. 40 kr.; Csuntsits János tanácsnok 2 ft. 30 kr.; Panezevits János főjegyző 2 ft. 30 kr.; Kengyelász Kristóf 2 ft. 30 kr.; Ratzkovich Kozmár 2 ft. 30 kr.; Bajdits Fülöp 2 ft. 30 kr.; Iszákovits Sándor főügyész 1 ft. 15 kr.; Sztojanovits Miklós 2 ft. 30 kr.; Konstantinovits Gábor 2 ft. 30 kr.; Viszkidenczi János 50 kr.; Huzek 50 kr.; Ivacskó 50 kr.; Kempel 2 ft. 30 kr.; zsomboli község 12 ft. 30 kr.; Jullits jegyző 50 kr.; Riszkó Vazur jegyző 50 kr.; Csimtsits István kerületi adószedő 50 kr.; Gürchner József 2 ft. 30 kr.; Veisz Lajos 50 kr.; Rusz 50 kr.; Pintér József 50 kr.; Bekron Jakab 50 kr.; Blaskalirs 2 ft. 30 kr.; Karinovits János 1 ft.; nagykikindai község 15 ft.

Nagyszent-Miklóson. — Rácz nagyszentmiklósi község 12 ft. 30 kr.; Schmorn Ferencz vasáros 2 ft. 30 kr.; Knotz János gyógyszeres 1 ft. 40 kr.; Kriebli János 1 ft. 40 kr.; Klár Ferencz 1 ft. 40 kr.; Ströbl Ferdinand 1 ft. 40 kr.; Kim László biztos 5 ft.; Tót János mérnök 2 ft. 30 kr.; Mikszits János biztos 3 ft. 20 kr.; Schmath József 2 ft. 30 kr.; czipős-czéh 2 ft. 30 kr.; gombkötő, magyar szabó, szür szabó-czéh 2 ft.; ács-czéh 2 ft. 30 kr.; magyar timár-czéh 2 ft. 30 kr.; szücs-czéh 1 ft. 30 kr.; németh n. sz. miklósi község 5 ft.; Georgevits István jegyző 2 ft. 30 kr.; Tötösi Mihály tiszttartó 1 ft.; Demko Vincze tb. 2 ft. 30 kr.; Bobor Károly tanárorvos 2 ft. 30 kr.; Hatvig József sebész 1 ft. 15. kr.

Nagy Becskereken. Nagy János tb. 25 ft; Damaskin Antal tb. 12 ft. 30 kr.; Drahos Erneszt 2 ft. 30 kr.; Drahos Gergely lelkész 5 ft; Varga Ferencz nevelő 2 ft. 30 kr.; Botka Ferencz 2 ft. 30 kr; Bárány Ágoston tb. 12 ft. 30 kr.; Gesztesy Sándor kiadó 5 ft.; Ladányi György számvevő 5 tt; Borbély Károly tb. 5 ft.; Petrasko Mihály pénztárnok 5 ft.; Beoreos Sándor ügyész 5 ft.; Sinkay János 5 ft.; Massa József mérnök 2 ft. 30 kr.; nagybecskereki község 50 ft. A' lakosok közül Tichy János biró 5 ft.; Michailovits Eustach kapitány 2 ft. 30 kr.; Kuchlarik János főjegyző 5 ft; Szajits Pál tanácsnok 2 ft. 30 kr.; Joanovits Tivador 2 ft. 30 kr.; Stetkulich Mihály 2 ft. 30 kr.; Nack Károly kamarás 2 ft. 30 kr.; Lebanovits Ferencz adószedő 2 ft. 30 kr.; Feits testvérek 2 ft. 30 kr.; Hadzsits Péter 50 kr.; Eisenstetter 's társa 5 ft. egyesültt kömives, ács, cserépfedő, és kéményseprő czéh 12 ft. 30 kr.; bánlaki uradalom 25 ft. v. cz. Költ Pesten septemb. 30-án 1840.

Nyáry Pál m. k.
egyesületi jegyző.

LITERATURA.

A' szinmütár 15-ik füzete is kikerült sajtó alól, és pedig gazdag terméssel, két darabot hozva. Első: „semmi roszat“ vigjáték 3 fvsban, Bon Ferencz után olaszból Császár Ferencz; második, a' szinpadunkon is közkedvességgel fogadott „Lignerolles Luiza“ drama 5 fvsban. Dinaux és Legouvé után Tompa Imre. Ára ezen füzetnek is csak 40 kr. e. p. Már csak e' körülmény is eléggé bizonyitja, hogy kiadó urat nem nyerészkedési vágy, hanem a' literatura haladását eszközölni akarás vezérli. Süker koszorúzza vállalatát!

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon, dec. 6-kán Szigligeti „Rózsa“ czimü eredeti vigjátéka másodszor került szinpadra, de fájdalom! kevés közönség előtt; mi hihetőleg okozá, hogy szinészeinkben a' vig szeszély hibázott, 's igy a' hallgatók is komolyak maradtak. — 7-kén Steiner Anna tánczosné javára bérletszünéssel először adatott: „lázadás a' szerailban“ nagy látványos némázati mulatság két szakaszban, táncz, csoportozat, kifejlödés 's hadi gyakorlatokkal. Az ismeretes német bohózat után némajátékra alkalmazá Hasenhut Leonard ur, nemz. szinh. balétmester; zenéjét készité Ellenbogen Adolf ur, nemz. szinh. zenészkar tagja; az uj öltözeteket Podhráczky Ferencz, főruhatárnok; a' gépelyeket Osterith ur, e' szinház gépmestere. Megelőzé ezt a' „bájló férj és vaknö“ vigját. 1 fvsban (francziából szabadon Virányi Viola). — 8-kán „Belizár“ szom. ját. 5 fvsban (Schenk után Kiss Iván) szorgalommal adatott. A' czimszerepvivö Bartha ur minden felv. után zajosan hivatott. — 9-kén a' „pajkos jurista“ vigj. 5 fvnsban (Kotzebue után Baranyi) fordult-meg szinpadunkon igen mulattatólag. László ur, a' czimszerep személyesitője különösen kitünteté ismét jeles tehetségeit élénk és szeszélyes játékában. Első és második fvnás után a' zenészkar Dobozy Károly urnak ujan szerzett „érzelgő“ magyarját 's „pesti lánczhid-keringöit“ játszá.

B.-GYARMATH. — Nógrád egybegyültt Rendeinek férfiúi komoly foglalkozásukat hasonlag magas, de gyönyörtelibb élvet igérö tárgy váltá-föl öszutó 23 's 24-én, midön öket a' közjót szivöken viselő honfiak 's leányok szini előadással lepék-meg a' város-világitási töke szaporitása tekintetéből. Az előbb emlitett napon Kisfaludy „szeget szeggel“ és „vigjáték“ czimü vigművei hozattak szönyegre, mellyek közül az utóbbi olly egybevágó pontossággal adatott, hogy a' legszigorúbb birálatot ki fogta állani. Az ezen darab érdekét művészi játékaikkal dicsöitett egyéneket, t. cz. neveik emlitésével örömest magasztalnám, ha szerénységök megsérthetése nem tiltaná azt. — Elég legyen tehát Váry Klára (kinek tolmácslójánál a' nemes terv született), Udvardy Elek, 's Klára (kinek ez első fölléptekori bátorsága, 's könnyüded folyású, de életteljes játéka többszörös tapssal tiszteltetek), és az öreg Udvardy szerepeiknek személyesitöit emlitnem, kiknek kedvelt előadásaik csupán gyakorlott szinészektől várathattak. — Következő napon Fáy András közkedvességü „külföldiei“ kerültek szinre, 's mind a' darab, mind személyesitői osztatlan tetszéssel fogadtattak; föleg Bodor Kálmáné, midön az uj szavak nem-értése miatti fölindulását mutatta, 's a' jól utánzott vig szeszélyü Jeané: bár Szilvásy leányai 's magyar-francziaszakácsaé is

tapssal jutalmaztattak, melly utóbbinak nem tulzott hangváltoztatását 's tréfás monologait hahotazaj követte. — Végül, ki a' jól sikerültt előadásokat czélszerü rendezéseivel segélte, 's igy a' magas czél elérésére eszközt nyujtott, hasonlag hálát nyert. Halászy.

EGERBEN az Ujfalusy Sándor igazgatása alatti szinésztársaság sept. 28-kán „Teréz" 5 fvsos dramával kezdé-meg mutatványai sorát. Erdélyiné asszonyt megjelentekor hosszas tapssal fogadák. — 29-én „királyleány mint koldusnö" 5 fvsos nézöjáték nagyszámú hallgatóság előtt került szinpadra. — 30-kán „huszárok és dámák" 3 fvsos vigjáték Kiss Iván által forditva volt kijelelve, de a' reggeltől estig tartó nagy esözés miatt elmaradt. — October 4-én „parisi naplopó" vigjáték 3 fvban Szigligetitől forditva adatott kevés nézö előtt. Ezek után jétékok nem adattak a' szüretek miatt egész 18-kig, melly napon „utósó segédeszköz" 4 fvsos vigjátékot játszák kevés számú nézök előtt. E' naptól fogva a' szünetleni esözés miatt a' mutatványok elhalasztattak egész 24-kig, melly napon Megyeri Károly ur, mint vendég, lépe-föl „a' falusi egyszerüség" czimü 4 felvsos vigjátékban (Töpfer után Nagy Ignácz.) Jelenésekor tapssal 's hosszas éljennel fogadák. Megyeri urat. Eddig nem vala szerencsénk városunkban láthatni; most azonban jeles tehetségeit e' városnak is megmutatá Morgi szerepében. Meglepö vig órákat szerze a' közönségnek, 's Erdélyiné (Sárika) asszonynyal zajos tapsok közt hivatott több izben elö. Második föllépte 25-kén „párt dühe" czimü 5 fvnásos dramában vala hirdetve; de a' nagy esözés miatt 27-dikre halasztaték, 's ekkor elég nézö előtt köztetszésre adatott. — 29-kén „leánykérés szabály szerint" 4 fvsos vigjátékban lépe-föl mint Bükling.

PÉCSETT, folyó évi nov. 22-kén ismét megnyittaték a' magyar szinház Erdös János ur igazgatása alatt „Kean" szinjátékkal. Egresy Gábor ur, mint vendég, vivé a' czimszerepet, és most is, mint egyébkor, minden müértöbe lelkesedést varázsolt. Munkácsynénak (Coefeld Helena) javaslanók, hogy nem természetes kezetartása, nyakforgatásával felhagyván, szavaló társára nézzen; Abdayné (Damby Anna) pedig ne vállaljon ezentul olly szerepet, mellyre alkalmas tehetségei nincsenek: e' szerep személyesitöjének mozgásaiban könnyüség, fesztelenség, szavalásában természetiség fökivántató tulajdonok. Lehetnek neki szerepei, mellyeket több ügyességgel adhat. Törekedjék leginkább tótos kimondását magyarositni és szavait ne fogai közül kibocsájtani. Általján az egész előadás ma nem igen sikerült; minek oka talán a' várt szükséges tagoknak meg nem jelenése volt. A' szinház telve. — Bh.

HANGÁSZAT.

PESTEN: 1) Fesca Sándor, carlsruhei klavirmüvész, és Moralt Péter bajor kir. kamarai virtuóz decemb. 2-kán adák a' kis redutteremben elsö hangversenyöket; mellynek részei voltak: 1) Mozart „Figaro menyekzöjének" ouverture-je. — 2) Nagy phantasia 's változatok Bellini „álomjáró nö"-jéből vett motivumokra; játszá fortepianón Fesca ur. — 3) „Esti dal" négy énekszóra, gr. Festetics Leo ur szerzeményeiből. — 4) „Souvenir à Paris" jeles phantasia hegedüre; szerzé 's játszá Moralt ur. — 5) „A' vak halász" szerzé Proch, éneklé Bognár ur, nemzeti dalszinész, fortepiano (Erkel ur) és violoncello (Schlesinger ur) kisérete mellett. — 6) „Morceau de concert" játszá fortepianón Fesca ur. Hogy azon dicséret,

melylyel multkor e' lapokban a' nevezett két művész a' t. közönség figyelmébe ajáltaték, tulzott nem volt, bizonyiták a' nagy számú gyülekezetnek zajos tapsai és e' művészeknek a' megelégedés élénk bizonyitványai közt történtt több izbeli előhivatásaik.

II) A' nemzeti casino termében dec. 6-án adatott hangászati mulatságot ismét olly nagy számú hallgatóság látogatá, hogy a' terem csaknem elégtelen volt annak befogadására. A' verseny részei voltak: 1) Beethoven L. C-moll quartettje. — 2) Beriot bravour-ariáját, mellyet néhai Malibran assz. számára irt volt, Vial k. a. német dalszinészné éneklé fortepiano (Grill ur) kisérete mellett. — 3) Phantasia hegedüre; játszá septett-kisérettel, Arnstein ur. — 4) „Vándor dal" (irta Saphir, zenéjét szerzé Proch) éneklé ismét fortepiano és kürt (Czrvzek ur) kisérettel Vial k. a.

III) A' Lewy-család dec. 7-én adá bucsúversenyét a' német szinházban.

IV) Merk ur, ama hires violoncellista, ugyan 7-kén adá első versenyét a' kis redutteremben. Részei voltak: 1) Ouverture Cherubini „Lodoiska" operájából. — 2) Violoncello-verseny; szerzé 's előadá a' versenyző. Maga a' hangmü, valamint illyesmit jelenleg ritkaság hallani, remek a' maga nemében, 's minden müértő a' szilárd szellemü szerzeményt igaz örömmel hallgatta. — 3) Schubert „egerkirály"-át Schodelné assz ismertt jelességgel éneklé fortepiano (Erkel ur) kiséretével. — 4) Változatok tirol ének fölött; saját igen kellemes szerzeményeiből játszá a' versenylő. — 5) „A' szellem dalja" irta Shakespeare, zenéjét szerzé Haydn Józs.; éneklé ismét fortepiano mellett Schodelné assz., ki valamint az előbbinél, ugy most is, igen élénk tapsolás 's ismételtt előhivatásokkal tiszteltették. E' felséges dal derék müvésznénk által olly meghatólag adatott elő, miként nem olly könnyen hallhatjuk azt mástól, 's méltán sajnáljuk a' müértőket, kik ma jelen nem voltak, hogy e' rendkivüli hatású remekdalt és pedig illy remekileg énekelve nem hallották. Müvésznénk ebben ujra bebizonyitá, milly felséges tehetséggel bir, 's mit vesztünk, ha majd öt nem halljuk többé! — 6) Divertissement magyar themák fölött; szerzé 's játszá a' versenylő ur, kinek gyönyörü és remek játszásmódja ugy elragadá a' hallgatókat, hogy minduntalan zajos tapsokkal tiszteltetett. E' derék bécsi művész volt tudtunkra első, ki nálunk hirdetményét magyarul is nyomatá; a' teremet fütteté, és, mi ritkaság, minden versenyművét egész hangászkarral kisérteté: igy tehát hizelgni törekvék a' nemzetnek is, a' többi közönségnek is: de mindkettő elég hidegen vevé áldozatját; mert hangversenyére fájdalom! olly kevesen jöttek, hogy talán költségei sem téritettek-vissza. Meglehet azonban, hogy ezt a' Lewy-családnak ugyan e' napi estvére hirdetett versenye okozta.

DIVAT.

Parisban a' legujabb szövetek legkedvesebb szine chinai rózsa és porczellan-kék. Illyen szinü szövetek minden ruhanemben találkoznak, mint p. o. repsz, levantine, atlaszban 's a' t. Estvélyekre használtt öltözeteknél kedves a' fehér és narancs-szin is; ide járul a' blond-diszitmény. Az ékesebb viseletü kesztyüket majd makkocskák, apró virágok, emlények, rózsák csipkék, szalagokkal, gyöngy, és korallokkal körzik. A' séta-topánkákat (bársonból) prém vagy csipke diszíti. — Férjfiak a' spanyol köpönyeget, kivált a' fehéret, leginkább viselik; téli köntösöknél a' prémből, asztrakan, nyusztbélés, zsinórdiszitmény főszerepet játszik. A' nagy gombok, széles hajtókák most is divatosak. A' nem hosszú felruhát két gombsorral egészen fel a' nyakig viselik. A' nyakkötő fekete vagy virágos, elől kis tü, gyöngygyel, cameával szorittatik-le.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón
uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön december **17**kén **1840.**

SZORGALOM.

Vas hajó. Mult hetekben érkezett Linczből a' bécsi csatornába Lichtenegger hajómester özvegyének vas hajója, melly portékák vitelére van szánva, 's naponként számos csudálókat vonzott a' Duna partjára A' hajó e' helyre nézve alkalmas nagyság 's csinos alakkal bir; tetőzete lapos, mint a' gőzhajóké, honnan a' hajó belsejébe három nyilás szolgál. Jelenleg két ezer mázsa savat hozott, 's nov. 21-én ment ismét felső Ausztriába vissza. Ezen érdekes látvány utmutatóul szolgál, hogy a' Dunán nemcsak illynemű gőzhajóval lehet járni. A' műipar barátjai ezen uj jeleneten méltán örvendhettek.

Gyors szerencse-fordulat. Chapron, a' hires parisi divatárus, kinek árúi csupán kendőkben száz különböző fokozatot képeznek, uj példát nyujt, mi gyorsan lehet a' világvárosban vagyont szerezni, ha szerencse kedvencze az ember. Egy év előtt még Rue de la Paix egyik szerény részében lakott: most pedig ugyanazon utszában egy gazdag raktárt nyitott, melly egész Europának osztja az ugy nevezett „tónt." Egyik nevezetessége e' fényes boltnak annak pompás üveg ajtaja, melly a' belépő előtt, mintha láthatlan kéztől nyittatnék, magától kitárul; ez okból is viseli „A la sublime Porte" (magas kapunáli) czimét. *B—gh. J.*

FESTÉSZET.

A' pesti műegyesület Fáy András közfelkiáltással elválasztott **egyesületi elnök** előlülte alatt m. hó 8. 9. és 14-én tartván közüléseit, ezekben tisztviselőségét 184$^{0}/_{1}$dik évre következőleg választotta-meg: egyesületi elnöknek: Fáy András; **választmányi elnöknek**: Wagner Sándor; **alelnöknek**: Kossuth Lajos; pénztár-igazgatóknak: Hengelmüller Mihály 's Rőtth Ignácz; **levelezésre ügyelőknek**: Hajnik Pál 's Iszer Vilmos; **anyagi-igazgatást kezelőknek**: Mühr Antal 's Walthier Ágoston; egyéb **választmányi tagoknak**: Barabás Miklós, Chrismár Ferencz, Eckstein Fridrik, Eötvös József báró, Ferenczy Ist-

ván, Fröhlich József, Grimm Vincze, Heinrich nep. János, Karlovszky Zsigmond, Klette Károly, Koszgleba János, Lukács Móricz, Mátray József, Máy József, Memlauer János, Mihályfy Antal, Müller János, Nachtigal Jakab, Németszeghy Benedek, Pfeffer Ignácz, Rosti Albert, Rupp János, Sártory János György, Schedel Ferencz, Szalay László, Szekrényesy József, Tasner Antal, Trefort Ágoston, Walzl Ágoston, Weide Vilmos 's Zlinszky János; titoknoknak: Szekrényesy Dániel: pénztárnoknak: Wagner József választattak-meg. 2) Megállapittattak a' lényeges változásokat szenvedett alapszabályok, mellyek valamint az igazgató tisztviselők részére választmányilag kidolgozott 's közülésileg elfogadott utasitások is, külön fognak nyomtatásban megjelenni. 3) Volt egyesületi pénztárnok Grimm Vincze ur mult évi számadása megvizsgálására kiküldött választmány jelentése olvastatott-fel, mellyből e' következő eredvény tünik-elő:

		ezüstben.
Bevétel.	7664 ft.	8 kr.
Kiadás 1) az egyesületi képre . . .	1678 ft.	9¾ kr
2) ügyviseleti költség (Regie-Spesen)	179 ft.	29 „
3) nyomtatási és könyvkötői költség	380 ft.	25 „
4) szállitás- és vámbér	788 ft.	33 „
5) műkiállitási költség	583 ft.	53 „
6) megvett képek ára	4007 ft.	36 „
Összes kiadás	7618 ft.	5¾ kr
Pénztár-maradvány	46 ft.	3½ kr

4.) A' műkedvelő közönségnek tudtául adatni rendeltetett az alapszabályoknak azon leglényegesb változtatása, miszerint kik három egymás után következő évre 's ollyképeni maguk lekötelezésével lépnek az egyesületbe, hogy az első évre járó részvénydijt beléptükkel, a' legközelebb évre járót pedig a' lefolyt évi műlap kézhezvételekor lefizetik, az egyesület rendes tagjaivá lesznek. A' rendes tagok szavazási joggal birnak a' közgyülésben (egy szavazattal birván a' több részvényt beváltó is); szabad bejárásuk van a' műkiállitásra; a' műlap első nyomataira joguk van, 's mindegyik részvényük két számmal játszik az egyesület által megvásárlott képekre a' sorshuzásban. Az egyesületbe csak egy évre lépők, rendkivüli tagokká lesznek, a' részvénydijt beléptükkor fizetik; a' műlapnak egy egy nyomatát kapják mindenik részvény után, 's a' megvásárlott képekre játszanak egyegy számmal ellátott részvényeikkel a' sorshuzásban; szabad bejárásuk van a' műkiállitásra; de nem birnak

szavazási joggal a' közgyülésben. Mindenik tag, ha külön maga számára 4 részvényt vált, az ötödiket ráadásul nyeri. Ezekhez képest felszólíttatnak az eddigi t. cz. aláirók, méltóztatnának műárus 's egyesületi pénztárnok Wagner József urnál (servita-tér, gr. Teleki ház) legfeljebb jövő esztendei január utóljaig az iránt nyilatkozni: valljon aláirásaikat egy vagy három évre kivánják-e' vétetni, hogy e' szerint a' rendes vagy rendkivüli tagok sorába jegyeztethessenek: nem nyilatkozás esetére az aláirás csak egy évre fog kötelezni. Aláirhatni jövendőre a' pénztárnokon kivül még minden választmányi tagnál, vidéken pedig az erre megkértt levelező-tagoknál. A' részvényváltások Budapesten az egyesület pénztárnokánál Wagner József urnál, vidéken pedig a' levelező-tagoknál eszközöltetnek. — A' műkiállitásnál kirakott képekből magán-műbarátok 2757 pengő forintért vásárlottak műdarabokat Az egyesület műteremeinek a' legelső évben 8976 látogatója volt. A' műkiállitást illető szabályok később fognak közönségesittetni. — Az egyesület megbiztából

Szekrényesy Dániel s. k. egyes. titoknok.

Németalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

(Folytatás.)

5) „Van-Dyck arczképe," vászon festvény 1'—7" magas 's 1'—4" széles, Haneman dolgozata Van-Dyck ecsetjéből származott képeket látni, nálunk nem ritkaság, de annál ritkábbak e' művész arczképei; minélfogva a' műkedvellőkre nézve kedves látvány lehet egy olly mester kezéből venni azt, ki amannak modorjához leginkább közelitett. Az emlitett portrait Van-Dyck ecsetjének minden merényével, coloritja egész hevével, a' hus finomságával 's átlátszatóságával van festve.

Haneman Adrianról keveset mond a' történet. Ő 1610-ben született Haagban. Némellyek állitása szerint Van-Dyck volt tanitója, mások szerint Ravestyn, ismét mások szerint kételkedésbe hozatik mind a' kettő. Műdolgozataiból azt lehet vélni, hogy Van-Dyck műveit tanulta. Azt hiszik általán, hogy ő anyavárosát oda nem hagyta soha, ha bár Walpole bebizonyitni igyekszik, hogy 1ső Károly idejében 16 évig tartozkodott Londonban, és számos arczképről szóll, mellyeket ott akkor élő személyekről másolt. Véleményünk szerint itt ismét csak Sandrart hitelessége végez; ki Haneman kortársa levén, vele együtt Londonban volt, 's nyilván megjegyzi munkájában, kogy művészünk Londonban tartózkodott. Haneman igazgatója lön 1656-ban a' Haagban fellállitott akademiának. — Lát-

hatni tőle a' bécsi cs. galleriában 2-dik Károly angol király térdképét is.

6) „Gyuladás" vászonfestvény 1'—3" magas, 's 1'—10" széles, Poel Albert dolgozata. Ezen kicsiny, de bámulatos festvény az égés minden borzalmait olly élő tónokban mutatja, hogy mi nem a' kép, hanem maga a' természet előtt képzeljük lenni magunkat, és a' lángok sustorgását 's zörejét véljük hallani. Csudálatosan vannak a' lángok visszaverődött sugárai az éjlevegőben ki nyomva, 's utánozhatlanul advák benne a' foglalatoskodók. A' művészek egyike sem tudott illyes tárgyakat annyi ráviteles igazsággal előadni, mint Poel, ki nagy számban festett efféléket; sok képtár mutathat-fel tőle illy nemű festvényeket. Hasonló szerencsével üzte ő a' tájfestészet más részeit is; a' cs. galleriában van tőle egy becsteljes festvény, melly belga falu tekintetét mutatja egy csatorna mellett, mellyen a' különféle ladikok láthatók. A' szin elejét nagy paraszthház képzi, melly előtt többféle házi butor, tyukok, halak 's a' t. vannak. Különösen helyes azon edény, mellynek mosásával foglalatoskodik éppen a' parasztnő. E' festményen az esztendő-szám (1647.) áll, melly mellett nevét olvashatni, Egbert van der Poel, 's azon időt jeleli, mellyben e' művész virágzott, kiről más életrajz nincsen, 's e' szerint születésének esztendeje 1605. körül lehetett. A' francziák, minden különös ok nélkül a' hollandi iskolához szamitják, ámbár, ő utánzója is az ifjabb Teniers és Brauwar Adrian képiróknak. Egyébiránt az ő festvényei mesterileg tokirozvák, az az, merész vonásokkal készitvék; alakjai ritka ügyességgel létesitvék, 's coloritja még Teniers szinezetét is felülmulja hévség 's átlátszatósági tekintetben.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon, decemb. 10-kén „Rózika, a' holdkóros leányka" (bohózat 2 fvsban, Glötzer zenéjével) — 11-kén „Rózsa" Szigligeti vigjátéka (harmad izben) fordult-meg szinpadon, mindkettő kevés közönség előtt. — 12-kén szép számú hallgatók látogaták „Zampa" operának előadatását. A' czimszerepvivő Bognár ur egy párszor hivatott. Felbér k. a. gyengélkedése még több izben észrevehető volt. Lipcsey k. a. (Ritt) sokkal gyengébb organummal bir, hogysem, kivált az öszves dalokban, hatással működhessék. Egressy ur (Dandolo) szokott szorgalommal; de kivált a' quartettben szavának csengtelenségét nagyon éreztük. Joób ur (Alphonso) dicséretesen. Szerdahelyi ur (Capucci) jól mulattatott. A' férjfi kardalnokoknak ujolag több aestheticai éneklést, jelesen a' minden erőből kiáltozás kerülését (kivált a' bassistáknál) igen ajáljuk. — 13-kán e' szinpadon elő-

szer adatott Kisfaludy Károly „János kulacsa“ czimü mulattató vigjátéka, mellyet követe „lázadás a' szerailban“ néma 's tánczjátéknak másodszori adatása. (Carelle ur folyvást beteg.) — 14-re volt kijelelve a' multkor elhalasztatott „számüzött“ drama 5 fvsban, Bartha ur jutalmaul.

EGERBEN, octob. 31-re „a' peleskei notarius“ eredeti énekes vigjáték vala hirdetve Gaáltól. A' czimszerepben Megyeri urat látni akarók annyian csödülének a' játékszinbe, hogy beférniök alig lehete. Ennyi néző régtől óta nem volt előadáson. Feszültt figyelemmel várta mindenki e' nagy hirü szerepnek ő általa adatását; de szerencsétlenül megbukott, olly annyira, hogy bár minő hirü egyének jöjjenek is városunkba, 's ezt hirdessék, bizonyossá tehetjük a' felöl, hogy nézői nem leendnek. A' készületlenség, szerep-nemtudás, egészen a' sugóra szorulás 's rendetlen menetü játék előadatását nagyon megunák a' hallgatók, 's boszankodva menének lakásukra, bánkodva az estnek illy módon elvesztésén. Voltak olly színészek is, kik szerepeiket mondva gombolák 's igaziták ruháikat; a' másik, ugyan azon képpel 's öltözetben vala bojtár, mellyben már az előtt haramia. Megyeri urnak játéka sem mentheté-meg e' mutatványt bukástól; némüleg nála is hibázott a' kedv 's élénkség, mit máskor nem tapasztalánk. De egyébiránt is illy játék adatása nem kis szinpadra való. — November 7-kén „tolvajkulcs“ 3 fvsos drama adatott, mellyben Megyeri urnak (Dürval) lelket rázó jelenetei valának; a' fárasztó indulatok kitörésénél fájdalmas, kétségbe eső hangokkal mutatá művészi tanultságát, és tapsokra 's éljenzésre ragadá nézöit. Társai is jól müködtek. — 11-kén „árva és gyilkos“ adatott. — 14-kén Megyeri ur vendégjátékai jutalmaul „a' velenczei kalmár“ 4 fvsos drama Shakespeare után Lukács Lajos által forditva adatott. A' legroszabb idő daczára is minden hely el vala foglalva nézökkel. Müvész vendégünket megjelentekor hosszasan tartott éljenzéssel fogadák, miben Erdélyiné asszony is részesült. — 17-kén „sokat tudó“-ban mint Peregrinus utószor (a' hirdetmény szerint) mulattatá a' nem nagy számú közönséget.

GYÖRÖTT, 11-ed hó 12-én „tündérkastély“ vigj. mulattatott. Fekete ur (Farkas) és neje (Marcsa) természethü játékkal közelégülést nyertek. Azonban Csehfalvi ur közbotrányt okozott. Még ref. egy szerepben sem látta csak türhetöleg is müködni; de ha már erövel színész akar lenni 's maradni, kérjük, ne lépjen-fel társalgási szerepben, mert erre hangja, állása nem való; továbbá álljon férjfiasabban! hiszen ma valódi löcsláb volt; térdei kicsuklottak; — óvakodjék azon erötetett szökdécseléstől, melly, ugy véljük, magának is nem kis terhére esik. — Felvonás közt 's után a' Pestről visszaérkezett (? — !) györi hangászok Farkas vezérlete alatt, kedves éleményt nyujtottak. A' czikk körén kivül csik rólok bövebben szóllni, vagy dicsérö szavakkal elárasztani: csak annyi legyen mondva, hogy Egressy B. ur „hontalan magyar“-ja, és „Norma ouverturája“ legnagyobb érdeket, 's tetszést gerjesztettek. Nézök, fájdalom, kevés számmal. Zanáthi.

PÉCSETT, nov. 23-án „korona és vérpad“ jöve szinre. Török (Ethelvood) némelly jelenetet kivéve, lélek 's érzéssel játszott. Öltözetének helyessége kitünö, iparkodása dicséretes. Legszebb korszakát élvén, nem könnyen folyó beszédjét, erötetett tagmozgásainak helytelenségét, férfias törekvés által megjavithatja. Nevezetesen, midön Henrik király Houvard Katalint említi, élénkebb, de Henrik előtt titkolttabb iszonyodást jelentsen, 's ne szólljon olly nyiltt hangon, mint egyéb közös tárgyaknál. Továbbá, elbeszélései és arcz-

kifejezéseinek, szóval, játékának adjon több természetiséget; törekedjék egyedül az lenni, mivé szerepe kivánja, felejtve, hogy szinpadon van; azon világban lenni, mellyből az való. Munkácsyné (Houvard Katalin) mai játékával szinészi tehetségeit tanúsitá, mellyeket ha kimüvel, tökélyesit 's régi de mindenkor ismételtt hibájit megjavitja, játéka legott természetesb levén, szinpadoni megjelenése sokkal kellemesb leend a' tőle sokat reménylő publicum előtt. Nevezetesen ne felejtsen ezután, a' kulcsot mélységbe dobva nagyobb belső megindulást kifejezni. Erdösnek (Henrik) e' szerep nem való. Nem mondhatjuk ugyan, hogy azt roszul, de csak türhetően adá; mert hogy Erdös jeles szinész tulajdon szerepeiben, tagadhatlan; ámbár pathos kifejezésére nincs szava. Egyébiránt a' mai darab jobban sikerült a' tegnapinál. Nézők közép számmal. — 24-én „Miczbán családja" Szigligeti jeles müve, számos nézö előtt köztetszéssel. Barthánė (Miczbán neje) mint vendég, várakozásunknak hiven megfelelt. Ő az volt, minek lennie kellett. Kifogásunk van Kétszeri (Ditrik) untató, élet nélküli játéka ellen. Iparkodjék több tüz és lélekkel, mélyebb érzéssel szerepét játszani. Midön Gerőbán Rózsávali szerelmökben megegyez, közömbössége nem volt helyén, 's felindultabb lelki erőt, mélyebb érzést kelletik mutatnia. Abdayné ma sikerültebben játszék. Az előadás általján jól sikerült. — 25-én „fiatal férj." Egresy ur (Beaufort Oscar) élénk játékával jeleskedet. Valóban öntudata büszkeségében örülhet minden hazafi 's műbarát, ha szinészetünknek a' szini tökély magas tetöpontja körül illy férfiakat láthat. Erdösné (Beaufortné) mai kedvencz szerepét köztetszéssel adá. Gaál Theréz k. a. minden mimica, tüz, érzés nélküli játéka kissé untató volt: de ez neki, minthogy iparkodni látszik, elnézhető. Ma a' többi között némü szerep-nem-tudást vevénk észre. Nézők kevés számmal. B – h.

HANGÁSZAT.

Fesca és Moralt Pesten. Fesca Sándor ur carlsruhei zongora-, és Moralt Péter ur bajor királyi kamarai hegedü-művész, második hangversenyöket a' városi kis redut-teremben folyó hó 10-én adák. — Részei voltak: 1) nagy sextett zongora, két violin, viola, violoncell és contrabassra; 4 szakban (Allegro maestoso, Andante religioso, Scherzo és Finale) szerkesztve Fesca — előadva Fesca, Moralt, Kirchlener, Pfeiffer, Huber, és Zilina uraktól. — 2) Aria Donizetti „Sancia di Castiglia" operájából; énekelve Vial k. a. német szinházi első énekesnö által, fortepiano (Grill ur) kisérete mellett. — 3) Nagy fantazia hegedün, Bellini „ismeretlennö" operájából; szerkesztve 's előadva Moralt ur által. — 4) „Le petit Savoyard" romance par Lucie Thevenard; énekelve Vial k. asz. által fortepiano kiséretével. — 5) Nagy fantazia zongorára Rossini „Mózes"-éből vett motivumokra; szerkesztve Thalbergtől, előadva Fesca ur által.

Fővárosunk egy pár év óta gazdag müéleményekben részesült; szépeink 's mükedvelöinknek panasz-teljes hangjok kénytelen elnémulni; haladásunk szapora léptei négy égally felé szárnyalnak, 's a' négy égally jelesb tüneményeit szorgalmasan mutatja nekünk is fel. — Hogy Europa minden művésze egymást üzve jelen-meg körünkben, ez a' világfigyelemnek nem csekély jele, ez miveltségi fokozatunknak méltánylása, elismerése; — ez kifejtett magasb, nemesb iránti vonzalmunknak hódolata, megbecsülése művészet iránti érzel-

meinknek. — Vajha méltó figyelemmel fogadnók mi is művészvendégeinket; vajha álláspontunkról tápláltt hitök társaságunkban ne csökkennék; vajha körünkbe vontt reményöknek annyi táplálékot adhatnánk, hogy az elválás órái után a' csalódások gyászos képei helyett édes emlékezet nefelejtseit ápolnák iránt unk!

Fesca és Moralt, jeles ikerművész, játékaikban kerekdedség, szabatosság, lélek, és eredetiség nem hiányzik — — véleményem egyes vélemény, egyedi meggyőződés. Hallottam határozott bátor különböztetést, szigorú és igen is kedvező birálatot.*) — Az elsöt meghazudtolva, a' másikat nem egészen valónak tapasztalám; — szóval, ha Liszt hazánk fija nem volna is, nem kiáltnók „Fesca az elsö." — Ki ama gigászszal megvivjon, annak izzadni és virasztani kell. — Fesca urban lélek, biztosság, ügyesség, művészi genie-láng lobog; 's e' tüznek csak élesztő táplálék kell, hogy könytengert szárítson, 's tengereket könyeztessen. — Fesca ur fiatal; nem hinnök, fel nem tennök róla, hogy az első rangot követelje: de hisszük, hogy eljő az idő, midön a' genie kifejlik, midön ama zongora-gigasz 's kisebb testvére**) elhamvadnak, 's bizton ellenmondás nélkül kiáltjuk-fel — „Fesca az első!" — Moralt ur méltó társa Fesca urnak; — ah de az én szivemhez nem szóllt ugy, mint egy***) — Korunk hangászata hösei csuda-magas épületeket teremtnek, mellyek gyorsan rohannak-fel égbe a' képzethez, minthogy a' sziv szentségéhez kevésbbé alkalmazvák. — Mai kornak a' lágy nagyon könnyü, az erös nagyon durva; meggyözött lehetlenségekkel igyekeznek meglepni, diszelgni, 's gyakran irányul tüzött hatást tévesztve festenek, költenek. — Ah pedig a' hangászatnak kedves idomát kell festeni, szivet ölelö érzést költeni, hogy tessék; hogy magával ragadjon, hogy bájoljon, gyengéd hullámoknak kell a' hangokban rejtezni, 's ezek gyengéden simuljanak a' sziv hurjaira, 's ama csalatást eszközöljék, melly a' szivhurok érintésével olly kellemesen hat. — Fesca és Moralt urak játékait, mint érdemlék, számtalan taps és javalás koszorúzá; 's hogy e' javalás öszinte — hiszi minden, ki jelen volt, — hogy méltányos, kezeskedik a' jelen volt müértök birálata, — és megelégedése többek közt ama szép körnek, melly az első sor-székeken diszelgett, 's melly a' körünkben megjelent művészeket olly forrón, olly fáradhatlanul pártolja.

Még egyszer ismétlen, — véleményem egyes vélemény, egyedi meggyözödés, tiszta sziv, 's elfogultlan elme véleménye. — Meglehet, feleletül ezt nyerem: „hanyagul képzett elme a' hang-felfogásban végetlenül hátra maradt ott, hol a' mivelt is csak lépcsöről lépcsőre hág, mig a' zene-tökély épületét, az ő örök emelcsöü haladásában, csak némi terjedelmében, csak némi huzamossággal érti. — Igen is uraim! csakhogy én nem csak érteni akarok, hanem érzeni is. P. E.

A' pestbudai hangászegyesület harmadik müelöadása e' folyó V-dik zeneévben karácson napján, dec. 25-kén, délutáni 4 1/2 órakor lesz Pesten a' városi nagy redutteremben. — Belépti jegyeiket a' t. cz. egyesületi tagok általvehetik (de csak biztosító lapjaik elömutatása mellett) folyó hónap

*) Honművész 96. szám.

**) Thalberg.

***) Ernst

23. és 24-kén Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L., Budán pedig Milecz Imre urnál; — előadás napján azonban csupán az egyesületi irószobában.

PESTEN: I) Fesca és Moralt urak dec. 10-kén adák második versenyöket a' kis redutteremben; mellynek részei közt különösen kitüntek a gyönyörű és igen érdekes sextett (Fescától) 's az ugyan ez által játszatott Thalberg-phantasia Rossini „Mózesének" preghierája fölött, melly az óriási fortepianoművek közé tartozik. A' hosszas zajos tapsra F. ur annak utóbbi részét ismételte; hasonlag Moralt ur is Bellini Stranierájából vett themájára a' változatokat, mellyeket ő is igen jelesen adott elő.

II) A' nemzeti casino teremében dec. 13-kán adatott hangászati mulatság tárgyai voltak: 1) Dobrzsinszky György quintettje (két cellóval); az első violint Whiest Lajos ur játszá. — 2) Grill János két négyes dalja; éneklék K—b, E—r, P—tz, V., és J—s urak köztetszésre. — 3) Liszt Ferencz „reminiscences de Lucia di Lammermoor" czimü müve; játszá igen csinosan fortepianón az e' lapokból is már dicséretesen ismertt, temesvári fiatal hazánkfija Nigg Józs. ur, kit örömmel üdvözlünk ismét, mint honi hangművészeink egyik legjelesbbikét. Hallgatók ismét nagy számmal.

III) Merk Józs. ur. dec. 13-án adá második 's utósó versenyét a' kis redutteremben meglehetős számú hallgatók előtt, mellyben a' derék remekművész saját jeles szerzeményei közül egy adagiót 's rondót, majd változatokat (két izben) számtalan tapsokkal megtisztelve játszék. A' közöket betölték Persiani „Ines de Castro" operájából egy nagy cavatina, énekelve Langh Paulína k. a. által (mit az előadónak eddig kifejlett tehetségére nézve kissé sokallottunk) és az igen zajos tapsokkal fogadtatott Grillné assz. által elszavaltt „én csak ez esetet teszem-fel" Seidl G. S.-tól.

TÁNZC.

A' pesti jótékony asszony-egyesület jövő 1841-ki jan. 10-kén a' pestvárosi tánczteremekben sorsjátékkal párositandó álarczos mulatságot adand gyámoltjai javára. Belépti jegyeket és sorsokat f. e. dec. 20-tól kezdve válthatni Karlovszky Zsigm. egyesületi titoknok urnál (bálványutsza 191. sz. a.), Török Fridr. és Liedeman Ferencz urak boltjaiban (váczi utsza), ugy szintén Aebly Rud. ur boltjában (Szerviták tere), Emmerling Kár. urnál (vadászkürt) 's valamennyi egyesületi választott asszonyságoknál. Egy belépti jegy árra sorssal együtt 1 ft. — egy külön sorsjegyé 40 kr. ezüst pénzben. — Milly jótékony befolyásu volt mind eddig városunkra nézve e' tisztes egyesületnek munkálódása, minden gondolkodó előtt tudva van. Nem kétljük tehát, hogy emlitett vállalatját a' jámbor érzetü közönség minden lehető pártfogásával fogja előmozditni.

DIVAT.

51-dik divatkép (Parisból). — Ruha és köpönyeg atlasz és selyemből; oudinot-alruha; kalap uj divatos diszitményekkel. — Bécsi divat dec. 10-kén: virágos magas ruha selyemből; mantilla fekete bársonból; atlasz kalap virágokkal.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

M.T. AKADÉMIA
KÖNYV-TÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap december **20**kán **1840.**

SZORGALOM.

Len-fonás. Mint tudva van, **Napoleon** egy millio frankot tüzött-ki jutalmul annak, ki lenfonást végző gépet talál-fel, 's ezen óriási jutalom még a' császár megbukása idejekor nyeretlen maradt. Később a' találmány Angliában csakugyan megtétetett. Mint látszik, ez számtalan 's felette bonyolódott kisérletek után végre a' kicsinségek tekintetbe vétele által történt, mellyek addig mindenkinek figyelmét kikerülték, tudni illik: hogy a' lennek kézzeli fonásánál, végtelen időtől, a' hagyományképp' általvett szokás következtében az ujjak szájhoz vitetnek, 's a' fonál nyállal megnedvesittetik. Ekképpen a' titok, mellynek felfedezésére sok ideig egy millio vala feltéve, ki lön puhatolva. Ugyan is meleg nedv vala szükséges arra, hogy a' fonál engedjen és nyuljék.

Angol vasutak gyarapodása. A' „Railway Times" szerint — ez az angol vasuti dolgok legjelesebb, és egyszersmind hivatalos organja — folyó 1840-ki évben részint egészen elkészült, részint készülőben van 1268 mértföldnyi vasut különböző vonalokban. — 1841-ben 160 mértföldnyi készülend-el; tehát e' két évben összesen 1758 angol-mértföldnyi vonal **fog** elkészüini különféle irányban.

Fahéjból i kenyér. Dr. Wallis gyakorlati orvos Spandauban ama javaslatot adja, hogy fából vagy fahéjból kenyeret kell sütni, és a' héti lapban az egész orvosi egyetemnek egy tapasztalás-son és kisérleteken épültt értekezést közöl, 's benne közönségesen mindennemü éhséget, de különösen szem előtt tartja a' több ideig ostromlott várak elfoglalását. Rendelménye közvetlenül azon alapul mit már évek előtt közlött Autenrith ur, ki igy ir: „a' legjobb és legéldelhetőbb kenyeret ugy kapjuk, ha a' jól megérett nyirfa-lisztből 15 fontot, 3 fontnyi gabna-kovászszal és 2 font gabnaliszttel összevegyitünk. Ehhez még 8 pint tej szükséges, mire az egészből 36 font jól kisütött kenyeret kaphatni."

Uj fegyverek. Sz. Pétervárat olly golyók találtattak-fel, mellyek azon tulajdonnal birnak, hogy akármelly tárgygyal közelebbről érintettve azonnal elsülnek, 's tüzöket az égő anyagokkal gyorsan közlik. Őszelő 22-kén (1840.) sikerrel tétettek itt kisérletek nagyban is.

B—gh. J.

FESTÉSZET.

Németalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

(Folytatás.)

7) „Károly, burgundi herczeg," fafestvény 3′ magas 's 2′—4″ széles, Hemessen dolgozata. Károly—ki 11-ik Lajos franczia királylyal viseltt háborúban merész vagy vakmerő melléknevet küzde-ki magának, 's azt 1477-ben vérével fizette-meg, — egészen panczélban áll, az arany gyapjas rend lánczával diszitve, 's egy zöld, finoman redőzött, köpönyeggel panczélján néz a' képből, mi alatt bal kezével sisakját tartja, jobb kezével márvány korladékra támaszkodik, melly arany betűkkel tudatja nevét 's rendjét. Háta mögött rózsa szinű sátor látható. — E' herczeg katonai tulajdonait a' művész ekképp' fejezte-ki. Mélyen a' szinfenékben valami vázhoz hasonló van; távulabb a' sátortól előre haladó katonákat láthatni; Jason a' zöld dombon térdelve, rajta arany gyapju van, mellyből világos sárga sugárok terjedeznek, 's világsugárok, mellyek a' szürke levegőből lehajolva, a' tért megvilágitják. E' levegőt észre véve, feltekint Jason. Panczélja rózsavörös, bal kezében sárga zászlót tart, megjelelve a' burgundi kereszttel, aczél, kova, 's arany gyapjjal; sisak 's paizs lábainál van; a' háta mögött álló fegyveresek reá fordítják pillantataikat. A' viznek tiszta tónja a' festvénynek több életet ad, mellynek rajza igaz levén, az erővel és szorgalommal, merészséggel 's tisztasággal van végre hajtva.

Hemessen János 1500-ban született Antwerpben, 's virágzó esztendeje Harlemben 1550-be esik. Élete körülményeiről nincsenek hiteles tudósitások: tudatik azonban, hogy Katalin nevü leánya miniatürben festett, 's ügyessége miatt az akkori spanyol királynétól kegypénzt nyert. — E most érintett festvényen kivül van még 6 darab a' cs. galleriában: 1) sz. Hieronymus: — 2) Krisztus meghivja Mátét az apostoli pályára; — 3) és 4) ugyan azon felterjesztés; — 5) sz. Vilmos képe; — 6) Gossar képiró arczképe, ki Mabuse név alatt ismeretes.

8) „Szarvas-vadászat" vászonfestvény 1′—5″ széles, 's 1′—11″ magas; Ruthardt dolgozata. E' parforce-vadászat háttére egy hegy lejtvény, melly itt ott be van nőve fákkal, 's tövénél folyamtól locsoltatik. Több helyen törnek-ki kutyák és szarvasok a' sürűből; jobbra, fenn a' magasságon, megérkeznek a' lovas vadászok. Ámbár e' képben valamennyi állat a' legélénkebb mozgásban van is rajzolva, a' csoportozat a' szinelőben mind e' mellett is az, melly különösen magára vonja a' figyelmet. Már félig elfáradva törekszik egy szarvas utósó merész mentő ugrást tenni, midőn éppen

két szelindek ragadja-meg őt. A' kinyomás ezen állatokban, az igaz rajz 's figyelmes bánásmód valóban fölségesek. A' kép e' főrészeinek mesterisége mellett nem kell megütköznünk a' művész modorozott falombozati bánásán, mi egyébiránt is charakteristikai bélyegét hordozza e' művész összes dolgozatainak.

Ki Ruthardt Károly fölséges állatdarabjait Bécs külön galleriában, valamint is a' dresdai 's münchenében látta és ismeri, annak sajnálkozni kell, hogy e' derék művész élte körülményeiről nem tudunk mást, mint csak azt, hogy ő a' 17-dik század második felében virágzott. Igaza van Füsslinek, midőn mondja: „egy illy jeles (hihetőleg ezért éppen szerény) festőművészről igen keveset tudunk, midőn ellenben némelly himpellérről annyi sokat emlithetünk."

9) „Romai aquaeductus," vászonfestvény 1'—8" magas, 's 2'—2" széles, Witte dolgozata. Szelid varázs lebeg e' pompás esttájfestvény fölött Itt minden mutatja a' déli eget. A' lealkonyodó nap megvilágitja egy romai aquaeductus romait, melly a' képnek közepén emelkedik; gyenge világsugár esik egy völgyeletes oszlopra is, mellynek fölséges alapja óriás basreliefekkel van diszitve. E' talapzat lábánál ül egy férfi, ki éppen sarut huz-fel; mellette egy felnyergeltt öszvér áll. A' magikai megvilágitás, 's a' napgőz, mellyek elterjedvék az egész képen, minden értőt bámulásra inditnak 's azon véleményt erősitik-meg, hogy ő Claude-Lorrain tanitványa volt. Annyi legalább bizonyos, — hogy a' távulság, falombozat 's fölséges légtón Claude festvényeinél nem áll az alsóbb fokon. Egyébiránt Claude-Gelée csak 21 évvel volt idősb nálánál, melylyel ekképp' az idő is megegyez. Képpárját is e' művésznek tulajdonitják, melly azonban nem hasonlitható semmi esetben vele.

Witte Gáspár, 1621-ben született Antwerpben. Élte körülményeiről igen kevés ismeretes. Őcscsét Pétert, ki olasz országban tartózkodott, ott Canditonak hivák. Azonban nem kell Gáspárt ezzel 's más Witte nevű festőművészekkel összevegyitni, kik közül a' belga iskola többet is felmutathat. Művészünk franczia országban is festett, 's műdolgozatát mindenütt nagyra becsülték. Végre Antwerpbe jött-vissza, 's ott kimult. Jobbadán kis tájfestvényeket készitett, melly művészeti ágazatban azonban messze hagyta maga után öcscsét, 's abban ő utánozhatlan volt.

10) „Claudia főherczegné arczképe," vászonfestvény 4' magas, 's 3'—1" széles, Sustermans dolgozata Claudia főherczegné, Medicis 1ső Ferdinand leányának, 5-dik Leopold ausztriai főherczeg 's tiroli gróf hitesének csuda szépségű arczképe, melly az arczfestészet minden jelességét egyesiti magában, — talán azon e-

gyetlen festvény Sustermanstól, mellyet Florenczen kivül, közfestvény — gyüjtvényekben találhatni. E' helyes kép, térddarab életnagyságban, a' főherczegnét fekete, nagy gyöngyökkel 's arany gombokkal gazdagon diszitett öltözetben terjeszti-elő. Veres teritékü asztal mellett áll a' herczegné, mellyen egy bolognai kutyácska ül. A' mindenek felett szép fej, azon finomsággal és grácziával, melly e' művész tulajdona volt, 's melly honi iskoláját álmélkodásra birta, bámulásig tisztán 's világosan van kinyomva. Nem kevésbbé finom 's gyengéd a' csipke-nyakgöndör, kézfodrok, a' melljén terülő gazdag aranyláncz, 's a' felső ruhai ékesség, mellynek kimetszett ujjai között világos zöld, aranynyal kivarrott ujjai az alsó ruhának csillognak el. A' festvény szinfenekét eredetileg egy rózsaszinű karpit képezte, mellynek redőjei egy kivölgyezett kő-oszlop mellett bocsátkoztak-le. Ekképp' volt az látható a' rézmetszvényben is. Később-ben e' karpit szürke festékkel bevonatott, melly azonban a' kép megtisztitásánál hihetőleg ismét eltünend.

Sustermans Justus, 1597-ben született Antwerpben, 's de Vos Vilmos tanitványa volt. Már fiatal korában olasz országba jutott, 's 2-dik Cosmus idejében Florenczben telepedék-le, hol tetemes évi jövedelem mellett udvari képirónak nevezteték-ki, 's 3-ik Cosmus uralkodásaig dolgozott. Azonban más olasz 's német udvaroknál is kerestettek e' művész dolgozatai; arczképei alig engedtek elsőséget Van-Dyck-éinek, ki őt igen tisztelte, saját arczképét is neki megküldötte, 's az övéiért őt megkérte. Éppen igy küldé neki ajándékul Rubens is egyikét historiai festvényei közül, 's őt mint valóságos diszét hazájának tisztelte. 2-dik Ferdinand romai császár, kinek arczképét készité, gazdagon megajándákozá őt, 's nemességre emelte. Cosmus gyakran meglátogatta őt műhelyében 's csupán rendkivüli udvarisága által kerülte-ki az udvari kedvenczek irigykedését. Az akkoriban élő Medicis herczegeket többféleképp' festé-le. Különösen 2-dik Cosmus trónra léptekor készite egy nagy 's igen szép festvényt, melly a' hódolás vagy eskü ünnepét ábrázolá, 's mellyet megismerhető arczképekben (köztük a' magáé is) terjeszté elő. Ezt mint fölséges festvényt magasztalták. A' művész azon ritka adománynyal birt, hogy minden fejet a' nélkül, hogy a' hasonlatosság általa szenvedett volna, szebbitni különösen pedig személyeinek charakteristikáját helyzetben 's divatban olly pontosan tudá kiszemelni, hogy Lanzi megjegyzése szerint, a' fejeket be lehete teritni, 's mind a' mellett, egyedül a' kezekből is megismerni az ábrázolat tárgyát. Mint dús férfi kimult Florenczben 1681-ben, életpályája 84-dik évében.

(Folytatása következik.)

SZOBRÁSZAT.

Adakozások Kölcsey emlékére.

IX. közlés.

Krizbay Miklós urnál Kolozsvárt: Nagy Ferencz 1 ft, Filep Sámuel 1 ft, Incze Mihály 1 ft, gr. Kemény Sámuel 10 ft, Szarvady Károly 1 ft, Pataky Dániel 1 ft, gr. Csáky György 2 ft, Stein János 2 ft, Sándor József 1 ft, Tompa Károly 24 kr, Ó. Kuthy Károly 1 ft, Kenderesy Ferencz 2 ft, Incze József 1 ft, Péterfy Antal 1 ft, Kónya Lajos 1 ft, Farmos Károly 5 ft, a' gyüjtö 3 ft, 36 kr. — Öszvesen: 35 ft.

Gidófalvi Ferencz urnál Kövár vidékén: Bucsi Mihály 3 ft, Bucsi Sára Gidófalvi Ferenczné 1 ft, Papp Alajos 1 ft, Székely Sámuel 2 ft, Etédi Jakab György 2 ft, Hamar István 1 ft, Benedek István 1 ft, Telmán József 1 ft, Zabolai Kis József 2 ft. 24 kr, Tiboldy Sámuel 1 ft, Koncz György 1 ft, Sánta Lajos 1 ft, Borbáth Lajos 1 ft, Szabó György 1 ft, Sebe József 1 ft, Szentkirályi Elek 1 ft 12 kr, Zoltán Sámuel 1 ft, Cloosz János 1 ft, Gidófalvi Gábor 2 ft, Tompa Imre 40 kr, a' gyüjtö maga 2 ft. — Öszvesen 28 ft, 16 kr.

Stankovánszky Imre urnal Tolnában: Bernrieder József 5 ft, Pészaki Bajzáth László 5 ft, Döry Lajos 2 ft, Csapó Vilmos 2 ft, Salamon Imre 1 ft, Festetics Sándor 5 ft, Gindl Rudolf 2 ft, Csapó Dániel 5 ft, a' gyüjtö maga 5 ft. — Öszvesen 35 ft 24 kr.

Bartakovics Auguszt urnál Nyitrában: Ocskay-Skultety Mária 1 ft, Beznák 20 kr, Bartakovics Aja 1 ft, Pereszlényi Aja 2 ft, Bartakovics Vilma 20 kr, Bartakovics Constantia 1 ft, Markhot Imre 20 kr, Ocskay Lajos 1 ft, Thuróczy Ferencz 20 kr, Bacskady Ignácz 20 kr, N. N. 10 kr, Szentkereszty Károly 20 kr, Palásthy Mihály 20 kr, Blaskovics 20 kr, Beznák Aloiz 1 ft, Szakállos János 1 ft, Sándor János 1 ft, Ocskay Rudolf 1 ft, Jánoky György 1 ft, Piacsek 1 ft, Ghyczy Ágoston 1 ft, As 20 kr, Brogyányi Jób 1 ft, Turcsányi György 40 kr, id. Majthényi Flórián 1 ft, Thuróczy Tadé 1 ft, Jánossy Rafus 1 ft, Uzovics Sándor 2 ft, ifj. Majthényi Flórián 1 ft, Magyary 1 ft, Rudnay Edvárd 1 ft, valaki 1 ft, ugyan az 1 ft, gr. Nyáry Rudolf 1 ft, Frankner Antal 1 ft, Petrikovics Eduard 20 kr, Kuchanovszky Flóris 30 kr, Javorka Zsigmond 1 ft, Bukovinszky Pál 1 ft, Palásthy Béla 1 ft, Bessko Károly 20 kr, Jánossy Ferencz 20 kr, Günther József 1 ft, Csóka Károly 20 kr, Mini 20 kr, Rippely 20 kr, Frideczky 1 ft, anonymus 1 ft, Lelkes József 1 ft, Pásztay Antal 1 ft, Szadeczky Ferencz 1 ft 20 kr, Rudnay Ádám 1 ft, S—By 20 kr, Sándor Rudolf 1 ft, Bossányi Simon 2 ft, Vagyon Antal 2 ft, Zinvetich Károly 1 ft, Sóóky Ignácz 40 kr, Jánoky Miklós 1 ft, N. N. 20 kr, Jánossy Gábor 1 ft, Zelenay Gedeon 1 ft, Desseö Tadé 20 kr, Bogyó Rudolf 20 kr, Fodor József 20 kr, Bacskády Adolf 20 kr, Bartakovics Ferencz 1 ft, Sebestény László 1 ft, a' gyüjtö maga 2 ft 16 kr. — Öszvesen 59 ft 56 kr.

A' Jelenkor szerkesztö hivatalánál: Vogel Ferencz 10 ft, az Athenaeum' szerkesztö hivatalánál Perlaky Sándor és Gábor 1 aranyat. — Öszvesen 10 ft. és 1 arany.

Ezen IX. közlés' öszvege: 168 ft. 36 kr. és 1 arany.

IGAZÍTÁS. A' VIII. közlésben Beöthy Károly 2d. évi jogász' adakozása nem 1, hanem 2 ft.

Dec. 12-kén 1840.

Bajza József, m. k.
a' Kölcsey-emlék-társaság jegyzöje.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon dec. 14-kén Bartha János ur javára elöszer adatott „a' számüzött" drama 5 fvsban, Soulié és Delaunay után forditotta Fekete Soma a' magyar tudós társaság költségén. E' szinmü habár nem a' legjobb, legalább a' nem sértö franczia darabok közé tartozik. Hatásos jelenetei azonban, mellyek igen gyérek, többnyire az elsö két fvnásra terjednek. A' föszerepek vivöi közül kitünöbbek: Laborfalvi k. a. (Dubourg Louise), Fáncsy (d' Avarenne), Bartha (Bernard), és Komáromi (Lucian) ur. Az előadás többnyire szorgalmat bizonyita; Bartha ur szavalatában hézagot vettünk észre. — 15-kén „kalapos és harisnyatakács" bohózat 2 fvsban az illyes daraboknál több nagyobb kisebb mértékben tapasztaltt hanyagsággal fordult-meg szinpadunkon. Szerdahelyi ur (kalapos) mulattatott, mint mindig. — 16-kán „a' mexicoi vőlegény" vigját. 5 fvsban (Clauren után Komlóssy) hidegen hagyá az a' nélkül is kevés hallgatót. Szilágyi (tiszttartó) gerjeszte csak némi kedvet 's élénkséget. Szinházunkat ezen nevezett mutatványok alatt igen-igen kevés nézö látogatá, mire bizonyosan sokat tett a' hirtelen bekövetkezett erös hideg és nagy hó, valamint is a' szinház fütetlen volta, melly utóbbi körülményt hihetöleg ezen intézet jelen bizonytalan sorsa okozhatja. E' héten kezdi-meg szinpadunkon Philippe ur, az ugy nevezett chinai büvös, ki nagy hirt nevet szerze magának, magicai és physicai mutatványait, mellyek valamint mindenütt, ugy hihetöleg nálunk is tetszésre számolhatnak. — László és Szerdahelyi urak müutazásra mentek.

SZEGEDEN. — Komlóssy Ferencz társaságának 2-ik havi müködése. — Nov. 3-án „Angelóban" Szakácsy mint vendég a' czimszerepet 's Rodolfóét egyenként kielégitöleg, de mint illykor történni szokott, a' darab átalános hatásának rovására személyesité. Komlóssyné korossága, éneklö, rekedt, és sebes szavalata miatt minden igyekezete mellett sem szegülhete Tisbe személyébe; Molnár pedig unalmas egyhangúsága 's hidegsége által az ármányos és boszuló Homodeit távulról sem sejteté: de Erkelné (Katalin) e' komolyabb szerepben a' köztetszést megérdemlé. — 5-én „Kean" könnyelmüsége 's lángesze Szakácsyval a' bajuszt 's barkót finom tapintatú angol szinész létére sem nélkülöztetheté. Egyébiránt a' föszereplö helyes törekvésével boszantólag daczolt a' mellékszemélyzet hanyagsága. Itt kiváltképp' nagyobb figyelmet ajánlunk szinészeinknek csoportozatos jelenetek alkalmával a' föbb személy cselekvénye iránt, melly ha öket, mint körülállókat, közvetlen nem érdekli, miképp' követelhetni, hogy a' szinházi közönségre hasson: illy jelenetekben egymással susogni, vagy másfelé bámészkodni annyi, mint az érdeklettnek előadását szándéklatból rontani. B. Eszter (Pistol) a' minap ez elemben kifogás nélkül müködött Havi helyett a' mutatvány elferditéséhez törpe termetével 's játékával czélirányosan járult. — 7-kén „Belle Isle Gabriela" elöszer szorgalmas Komlóssy Idánk jutalmára gyéren jövedelmezett, minek némi pótlására méltánylói a' tisztelet-dij gyüjtéséhez példás készséggel járulának. Az előadást a' sikerültebbek közé sorozhatni. — 8-án „peleskei notarius" Somogyi jelesen kalandozott; ellenben Erkelné (Nina), mint hisszük, csupa szeszélyből, de egyszersmind közönség iránti figyelmetlenségből énekelt. — 9-én „Norma" harmadszor adaték. Havi (Sever) gyenge de kellemes zengzetü, Szép (Oroveso) erötteljes és szabályos énekével kielégitett; Komlóssy Paulina (Norma) törekvése méltán he-

lyeslendő mind a' mellett, hogy alsóbb hangjai erőtlenek, a' felsőbbek pedig gyakran kelleténél tulsiklók; Gusztinyi Julia (Adalgisa) a' természet szép ajándékával e' művészet pályáján dús jövőre számolhat. A' karénekek, hangászat 's több egyes jelenet hiánytalanok voltak. 2-ik fvsban Norma 's Adalgisa párdalja közkivánatra ismételtetett. — 10-én „ös anya" az elég számú nézőségnek szép műélvezetet nyujta. Szakácsy (Jaromir) nehéz feladatának tökélyesen megfelelt, 3-ik 's 4-ik fvsban pedig hatása tetőpontot ért; K. Ida (Berta) művészi tanulmányt bizonyita; Baranyi is (Zdenko) mind végig méltánylandó: éppen Udvarhelyi (Valter) gyakor akadozása 's verselő szavalata vont-le némileg az egésznek érdeméből. — 12-én Szakácsy jutalmára előszer „Bartholomeo Caramanno" tengeri kalózok fejedelme szom. ját. 5 fvsban (Houwald után Komlóssy). E' művet következetlen jellemzetei mellett csak némelly hatásos részletei tartják-fel; a' forditmány telve clenodium, diadema, thronus, virtuskoszorú 's effélekkel. A' kevés nézőség által jutalmaztatott szorgalmas czimszereplő, K. Idával (Flaminia), helyesen játszott, kivéve ez utóbbinak azon jelenetét, mellyben szive repedtét öszvekulcsolt kezei lebocsájtásával mutatá: de Bartók és Udvarhelyi akadozásai botránkoztattak. — 14-én „müveltség és természet." K. Ida (Aspasia) elemében volt; de Szilágyi (kapitány) gyengén vitézkedett; Erkelné (Aurora) pedig készületlensége és szerepe fel-nem-fogása által az iránta jó véleményből sokat vesztett. — 15-kén „Zampa" daljáték előszer.

Etelkavári.

KOLOZSVÁRRÓL, az Erdélyi Hiradó 47-dik száma következőt közöl.— Thaliánk templomának ajtai darab idő óta zárvák, 's már szinte azt hivők, hogy szinészeink, mint vándor természetű madarak más melegebb éghajlatot választának, hol nedv és táplálék után esengő gyökszálaik termékenyebb földre találtak, millyenre itt szükséges tüzhiány, tél 's részvétlenség hidege miatt számithatának: midőn egy szini jelentést veszünk, mellyből látjuk, hogy szinészetünk nem halt-meg, 's nem is aluszik, csak hátra vonult kissé, hogy kipihenve magát uj erővel lépjen a' pálya sorompói közé. Meglepő e' jelentésben előlegesen az, hogy a' szinpadi belkormányt, tehát mi szinészetnél lelke a' dolognak, Déryné veszi által. Mi őszinte 's való örömünket nyilvánitjuk ezen uj fordulaton, meglevén győződve, hogy Déryné müismerete, ügyessége, szépizlése, 's megülepedett tapasztalásai a' szinháznál sok és lényeges javitást eszközlendnek, mellyeket eddig hijában vártunk, 's ha vártunk is, nem létesülésöken nem csudálkoztunk. Azonban azt hiszszük, Déryné vállalatának csak ugy felelhet-meg, ha az elkezdett reformatiót a' tagokra is kiterjeszti. Gyenge tagok ép testet nem alkothatnak, 's egyetlen erős és izmos tag, ha szintén Lendvaynak neveztetik is az, nem lesz képes, hogy, mint Déryné maga mondja, egy gyenge alkatú társaságot, melly egy mivelt közönség igényeinek meg nem felelhet, talpra állitson. Jó, legalább a' jót közelitő szinészeket gyüjtsön Déryné kormánya alá; mert csak igy számolhat a' közönség osztatlan részvétére, melly nem unalomért 's boszúságért, hanem csak nemes élvezetért adhatja-ki szük pénzét országunkban, 's csak igy lehetséges az, hogy jól üssön-ki a' szinészet*) kronikáiban első nyilvános szini asszonykormány, mellyhez mi Dérynének minden esetre szerencsét kivánunk.

*) Hihetőleg csak a' magyar értetik. A' szerk.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesület harmadik műelőadása e' folyó V-dik zeneévben karácson napján, dec. 25-kén, délutáni 4 ½ órakor lesz Pesten a' városi nagy redutteremben. — Belépti jegyeiket a' t. cz. egyesületi tagok általvehetik (de csak biztositó lapjaik előmutatása mellett) folyó hónap 23. és 24-kén Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L., Budán pedig Milecz Imre urnál; — előadás napján azonban csupán az egyesületi irószobában.

SOPRONBAN, octob. 23-kán adá az itteni muzsikai-egyesület fennállásának 12-dik évében első hangversenyét, mellynek részei következők: 1) Kreutzer „granadai éjszállásához" az előzene. — 2) Sopran-dal karkisérettel „Semiramidéból"; előadva Vatervliet Emelka kisasszony által. — 3) Fantazia zongorára „Mosé"-ból vett tételekre Thalbergtól; játszá Mayer Emmanuel ur. — 4) Bassusdal karkisérettel „Semiramide"-ból; éneklé Purt Károly ur. — 5) Változatok gitárra; eredeti tétel felett Legnani Lajostól; játszá Schimetschek ur. — 6) Párdal Mercadante „Elisa és Claudiojából" zongora-kisérettel éneklék Vatervliet k. a. és Purt ur. — 7) Előzene Rossini „Semiramide"-jéhez. — Sajnálva tapasztaltuk Purt urnál, hogy sem éneklési modorja, sem hangjának miveltsége mivel sem haladott elő. Hibázik nála a' hajlékonyság és árnyéklat. — Vatervliet k. a. a' jeles dalnoknő, fájdalom! ma egészen rekedt volt. — Zongorakór századunkban jeles pianistáktól csak pezseg a' világ; ezeket ugy hiszem ekképp' lehet elsorozni. Ollyanok, kik a' münek egész mély becsét felfogva, azt lélekteljes, mélyen érzett játékkal varázsolják előnkbe akképp', miként azt a' szerző irá; teremtő lelkök minden legcsekélyebb árnyéklatot felfog, 's a' mű füleinket csiklandozdatja, érzékeinket megzavarja, 's valamint a' hullámzó indulatok a' játszó ujjai alatt kilebegnek, ugy ragadják felingerültt fantaziánkat magukkal. Ezt első rendű játéknak hiszem. — A' másik rendhez azokat sorozom, kik fő büszkeségöket rendkivüli mechanikai ügyességben helyezik. Játékuk rendkivül pontos és tiszta; ujjaik alig elérhető gyorsséggal repülnek a' billentyüken; a' legnehezebb szerzeményeket gyermekjátéknak tekintik; szörnyű erőt fejtenek-ki, 's pianójok is van; de mind ez, mondhatnám, szellem nélkül történik; egy lélekteljes tactus sem sugárol az egész mün ki; 's igy pillanatig csudálkozásra ragad ugyan, de mind e' mellett még is hidegen hagyja a' hallgatót. Ezekhez tartozik Mayer ur is. — Kár volt Schimetschek urnak a' különben igen csinosan játszott változatokat minden kiséret nélkül olly igen rosz hangszerecskén adni elő. — Hogy a' gitár egyedül hatást gerjesszen, az előadással remek hangszer is párosuljon.

Kiesi Gyula.

DIVAT.

Parisi divatlapok sokat irnak a' drága moire és bárson ruhákról, a' himzett bárson mantillák és vállkendőkről, mellyeket alençoni csipkével diszitnek. Hirdetik, hogy e' télen nagy divatban lesznek a' rózsa, sárga, lila szinü selyemmel béleltt fekete csipkeruhák. A' mór burnusz, kis fejkötők bárson vagy atlasz bokrokkal ékesitve folyvást kedvesek.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön december **24**kén **1840.**

SZORGALOM.

Emberi szárnyak. — Davidson ur, virginiai lakos, valóban szárnyakat talált-fel, mellyeknek segédével madárként hajózhatni a' légben; mindazáltal e' mesterséges szárnyakat a' kar és csontokon meg kell erősitni. A' feltaláló ur nyilvános mutatványokat kiván adni uj találmánya felett, mellyek által 100 mértföldnyi utat tehetni egy óra alatt. Már igy a' levélposta szolgálatját rendkivüli gyorsséggal lehetne végezni!

Uj bárka. — Az uj angol gőzöny, melly „Brittish Queen" czimű, nemcsak bámulatos nagysága és példatlan jelességű 's mesterséges mechanismusa által tünik-ki, hanem angol lapok bizonyitása szerint éppen azon arányban van hossza, szélessége és mélysége, melly Noe bárkájáról adatik; azonban annyiban különbözik attól, hogy nagysága éppen felét teszi e' roppant emberi nem menedékének.

Uj módja a' festéknyerésnek. — Windsor és Newton urak (a' nagy hirű Newton unokája) Ratibonne-Place-on Angliában olly üvegcsőt (tubus) találtak-fel, mellyben a' festésre megkivántató festékek légmentesen elrejtvék. Egy a' csők végén alkalmazott szellentyű (ventill) által mindenkor ama szineket kaphatni, mellyekre szükségünk van, 's e' festék szine annyira szép és tiszta, hogy a' természetben alig találtatik hozzá fogható.

FESTÉSZET.

Nemetalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

(Folytatás.)

11) „Schoreel arczképe" fafestvény 1'—9" magas, 's 1'—6" széles, saját dolgozata. Ezen arczkép festői bánását nem lehet világosabban leirni, mint ha azt Rembrandt modorjával összehasonlitjuk, melly leginkább közelit hozzá. Ugyan azon átlátszatóság éppen azon finom 's meleg visszsugárok, ugyanazon merészség — azt akarnák mondani, az ecset megvetése mutatkozik itt, 's bizonyitja tiszteletesen a' művész észfellengőségét, ki mint első törte-szét az eddigi rajziskola szigorúságának bilincseit, a' honnan kijárult, 's

az uj korhoz nyitá-meg az átmenetelt. A' kép mutatja, hogy ez későbbi korának művét teszi, 's megismerhetni benne a' búskomolyság vonását, melly életrajza szerint a' megcsalatott vagy kijátszott szerelemből jutott reá, 's az, midőn már vénhedni kezdett, egészen a' durczásságig öregbedett. A' kép hasonlit tökélyesen ahhoz, melly Sandrart műveiben látható Moro után, ki neki tanitványa volt. Ez jó állapotban tartatott-meg; csupán az irás, melly a' kézben tartott lapon volt, látszik lekopva.

Schoreel János, 1495 ki augustus 1-sőjén született Schoreelben, egy kis faluban, Alkmaarhoz közel. Elvesztvén kora ifjúságában szüléit, rokonai nevelték-fel 's tanittaták őt. Minden előlépte mellett is a' tudományokban különös vonzalmat bizonyitott a' képző művészetek iránt; mit észrevevén nevelőszülei, hamar kitanulák jövendő hivatását, 's annál fogva élte 14-dik évében Cornelis Vilmoshoz adák, az akkor legnagyobb hirben állott festészhez Harlemben. Előhaladásai olly gyorsak voltak, hogy már az első évben szerzett tanitójának némi hasznot, 's három évig tartott tanulás ideje után (1512) mint önkezére dolgozó művész már tanitója iskoláját oda hagyhatta. Innen Amsterdamba ment, hol őt Cornelis Jakab örömmel fogadta-fel segédjének; innen Utrechtbe Mabuse Jánoshoz, végre Dürer Albrechthez jutott Nürnbergbe. Rövid ideig itt tartozkodása után olasz országba tön kirándulást. Velenczében egy honosára talált, ki rábirta, hogy vele Jerusalemet meglátogassa. Visszatérte után (1520) dús rajzolási kincset hozott magával, mellyek a' legszebb tájakat, a' szent föld legjelesebb helyeit tárgyazák, 's mellyekből többeket használt későbbi bibliai szerzeményeinél. Rómába akkor jutott, midőn éppen a' művészet legnagyobb diszében volt. 4-dik Adrian pápa, Schoreelnek földije, ki t. i. e' művész távullétében, 1522-ben foglalá-el a' romai szent széket, tisztelet és kegygyel halmozta, 's általa sok művet készittetett. Azonban meghalálozván Adrian 1523-ban, Schoreel visszatért hazájába, hol még hosszas ideig élt, tiszteltetve korának hires férfijaitól, és sok helyes műdolgozatot végzett-el. Ő volt az első belga képiró, ki a' művészetet ennek honában, t. i. olasz országban kereste-fel, 's jobb izlést hozott hazájába; melly okból őt a' belga művészek szövétnekének nevezék. Végre kimult Utrechtben dec. 6-kán 1562. Nagyobb száma műszüleményeinek a' fanatismus áldozatja lön, 's ez okból ritkák. Arczképén kivül a' bécsi cs. galleriában van tőle egy más kellemes alakzatú vénkedő asszony arczképe is, mellynél a' nagyság 's bánásmód hasonlit az övéihez.

12) „Péter a' börtönben" vászonfestvény, 4'—10'' magas; 's 6'—3'' széles; Steinwyck dolgozata. Mivel e' festvényben

a' cselekvény (sz Péter megszabaditása) Breughel János kezéből, mint mellékdarab, a' tér élénkitéseül van hozzá csatolva, annál kevésbbé akarunk róla sokat előadni, minthogy az alakok általán sema'rajz 's öltözetre nézve, sem pedig visszatetsző tarkás szinezete miatt nem érdemel figyelmet. Annál kielégitőbb azonban a' főtartalom megszemlélése a' képben: az architektura's világitás Egy óriás nagyságú csarnok jelenkezik a' szemnek; ez közepett hatalmas oszloptól tartatik; jobbra 's balra hasonló magas boltozatok, oszlopoktól 's pilaszterektől gyámolitva csatlakoznak hozzá; a' szinfenékben jobbra egy hosszú folyosó vezet a' szabadba. Az architektura toskanai rendű. Itt minden nagyszerűen van kigondolva, 's legszebb idomzatban valósitva. Ez nem olly épitvény, millyeket némelly képben láthatni, t. i. képzeményes cziffrázatokkal halmozva, vagy olly boltozattal ellátva, melly a' valóságban nem állhat-fenn, hanem itt inkább minden annyi igazsággal van kigondolva, mint ha az valóban egy jól kiszámitott épületterven alapulna, miképp' ezt nehány architekturai festész valóban tenni is szokja, előbb rendes talprajzot készitvén, ezt azután perspectivébe hozza, 's végre az épitvényt ekképp' el is készíti. Csupán ez uton létesülhetnek képek, mellyeket magának az architectusnak is bámulni kell: midőn ellenben némellyek látásánál, mellyeket a' nagy csoport bámul phantastikai elrendezésük miatt, — az épitőművész csak mosolyog. Hihető, hogy Steinwyck is e' rendszert használta. — Éppen olly helyes, mint a' rajz, a' képnek festőleges bánása is. A' fő tón egy kevéssé setét, fekete szürke ugyan. A' kedvelők a' művész barna tónban készitett műdolgozatainak általán véve elsőséget akarnak adni: azonban, jelen képet legalább megtekintve, e' véleményben velük nem lehet megegyezni. Az itt felterjesztett neme a' kőnek éppen e' tónt kivánja, 's különösen arra szolgál, hogy a' világhatást nevelje. Ez utóbbi 's a' világhomály felülmulhatlanok; az egész a' bámulásig igaz 's ámitó. Azt tartjuk, hogy körüljárhatni az oszlopokat; a' használtt világok, reflexjeikkel a' lapos kövön, vakitó hatásúak. Általán e' képet mint mintát állithatni-fel az architekturai festészet számára, 's abból egyedül azt róhatjuk-le hogy Steinwyck olly közel állitá a' kép szinelején 's közepén az izmos oszlopot, melly ketté osztja azt; 's ámbár ezt a' különféle világhatások miatt akaratosan látszott is választnia, mind e' mellett is egy kevéssé sértő marad. A' képen e' szavak állnak:

HNE. V. Steinwyck 1621.

Ezen ifjabb Steinwyck Henrik képiró életkörülményeiről a' tudósitások az idő adatjaira nézve igen zavarosak, 's műdolgozatai gyakran felcseréltetnek atyjáéival (1555-ben született, 's 1605-ben meghalálozott), kivel ő egyenlő nevet viselt. E' hires művész Stein-

wyckban született 1589. körül; atyja, de Vries János, tanitványa, egyszersmind tanitója volt, kit azonban sokkal felülhaladott. Művészünk Londonba ment, hol 1ső Károly udvarán kitüntetéssel fogadtatott; dolgozatai tetszést nyertek 's dús jutalmat; ennélfogva legszámosb 's legjobb festvényei Angliában találtatnak. Van-Dyck is igen becsülte őt, 's ő készitette arczképét, mellyet azután Pontius Pál rézre metszett. Meghalálozásának esztendeje nem eléggé ismeretes; a' legkésőbbi évszám festvényein az 1637., tanitványa a' két Neefs volt. A' bécsi cs. galleriában van még töle két darab: egy goth templom belseje, nevével 's az 1615. évszámmal (Fafestvény 9″ magas, 's 1′—1″ széles); egy olasz templom belseje (fafestvény 1′—2″ magas 1′—5″ széles.)

13) „Tengeri vihar" vászonfestvény, 2′—8″ magas, 's 3′—3″ széles, Peters dolgozata. Széltől hánytt vetett hullámhegyen ingadozik egy pompás velenczei gálya, végveszélytől fenyegetve. Mint a' nád repülnek-szét már az evezők 's hajókötelek; a' morajjal dühöngő hullám már félig elboritja, azt 's a' legközelebbi pillanatban hajótörést szenvedend. Nehány szerencsétlen az arboczon igyekszik menteni életét. Itt azonban nincs már menekvés; 's ki talán elkerülendi sirját a' tenger hullámaiban, a' parton rabló afrikaiak várakoznak reá ivvel 's nyillal felfegyverkezve. Vihar-madarak mint halál követek visitnak, 's a' napfény, melly a' szétoszlott felhőken tör keresztül, varázslóan világitja-meg e' borzalmi jelenetet. Szemlélhetni a' távulban, a' futó esőn keresztül egy, nagy hajót letiprott vitorlákkal, hasonlag veszélyben. — Illy rémületes, az embereket ájulásba nyomó jelenetek voltak az ő tanulmányai. Az elemek fellázadása, tengeri csata, vagy ostrom-jelenet, széltörés hatásai, sötét komor éjek, mellyekben a' villám szakadozott felhőkön keresztül világitja-meg a' hajótörést, vagy hol hajót gyujt-fel, 's azt levegőbe repiti, Senki sem festé ezeket több szellemiséggel, több hatással, 's igazsággal. Fájdalom, hogy e' derék művésznek, ki 1614-ben pillantá-meg a' napvilágot, már élete 38-dik évében kelle jobb világra átszenderülnie. Még most is láthatni sirját Hobeke-ban Antwerp, anyavárosa, közelében. Arczképét Hollar metszé Meyssens rajza után.

Peters ekképp' jelelte-meg festvényeit: B. P. Ft.; ollykor az esztendő számot is hozzá adta. Fára is festett négyszögű alakban. Galle, Hollar, Major, Meyssens, Charpentier, 's a' t. dolgoztak rézre festvényei után. E' festvényen kivül van tőle a' bécsi cs. galleriában még más három tengertájék. — Peters János nevű öcscse is hasonló tárgyakat festett, vele egyenlő modorban. Antwerpben talál-

hatni tőle historiai festvényeket. Rajzai után radirozott Merian számos franczia 's belga vidékeket.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon dec. 17-én másodszor adatott „a' szám-üzött" drama 5 fvsban — 18-án „orvos és gyógyszeres" vigját. 4 fvonásban (Raupach után Éder György) került szinpadra; mindkettő igen kevés hallgató közönséggel dicsekhetett. — 19-kén bérszünettel „IV-dik Henrik házi élete" vigját. 1 fvsban (Fáncsy forditmánya) jól mulattatá az igen nagy számú közönséget. Követé ezt Phillippe ur, az ugy nevezett chinai bűvösnek első mutatványa a' magia és physica mulattató köréből. E' vendégünk nagy hire nem ok nélkül jutott hozzánk; mert valóban meglepő ügyességgel varázslá elénkbe tüneményeit. Különös tetszéssel fogadtatott kávéfőzése; a' hallgatóktól kölcsönzött ugyan azon egy kalapból elővarázslott tömérdek virág, toll, gyermeki öltözetek, játékok, két nyul, 's mintegy 50 bádog pohár; végre az üvegmedenczében volt arany halacskák. A' közönség öt ügyességre nézve Döbler elejébe teszi. Sajnálható, hogy csupán francziaul beszél, miért egy különös nyomtatott lapon, melly mindenkinek adatott a' pénztárnál, igen csinos szerkezetű felszóllitásban (magyarul 's francziaul) előleg engedelmet kért a' közönségtől. Chinai öltözete 's készületei igen csinosak. — Más napon, 20-kán, ismételé e' mutatványát bérletszünés mellett hasonlag nagy számú közönség előtt. Megelőzé azt a' „nevelő ezer bajban" vigját. 1 fvban. (Elevényi forditmánya.)

GYŐRÖTT, 11-ed hó 14-kén Feketéné jutalmaul „peleskei notarius" jutott nézők elébe. Marosy ur a' czimszerepben mutatott tehetségeket, de némelly helyeken még gyenge volt; a' többi közt Sugár Laczivali jelenete, hol ennek czimeit ugy szavalta-el, mintha nem is hozzá beszélne. Baczur Gazsit Győrök ur alakitá, de benne legkevésbbé láttuk a' vad, nyers jurátust; éneke is alig érthető volt. Gy. ur komoly hangulatú, 's illy szerepekben elemén kivül esik: a' törekvés pedig magát ezekbe illeszteni az erőtetés bélyegét árulja-el. Fitos ur (ifjú Zajtay) lehet becsületes inas, vagy egyéb comicumot jól adhat, de szerelmesnek éppen nem való. Telepiné (Tóti Dorka) néha nagyon is hévbe jött; egyébiránt kiejtése sem tiszta magyarságú, mi minden esetre nagy fontosságú hiány. Keszi ur, mint biró, az első szakaszban igen közönyös volt: szerepének minden egyes mondását egyhangúlag szavalá; később mint biztos a' hortobágyi csárdába olly későn toppantott-be, hogy a' szegény Notariusnak, ki kardját fenni már elunta, majdnem kisértetbe kellett jönnie a' boszorkány megölésére. Kálmán ur a' haramia-főnököt helyesen tünteté-elő, de társai annál alább voltak; közös botrányul a' rá következő jelenetben vörös mellény, nadrágban, csak egy szürt akasztván magukra, mint bojtárok jelentek-meg. Különösen Botos urat nem róvhatjuk-meg elég szigorún; a' juhászdal éneklésekor azon durva, illedelem elleni düledezés és szájának görcsös vonaglásai majdnem kifáraszták béketürésünket. Uram! van-e fogalma a' szinészetről? Bár milly jellemű le-

gyen a' szerep, nem kell felednie, hogy az a szinpadon egy foknyival nemesbül, 's hogy miveltt nézők ellenében van, kik az illedelem korlátin illy tulszegülést mély sértés gyanánt vesznek. Hasonlón Szuper ur is a' gavallért az által vélte helyesen személyesitettnek, ha szünetlen ugrál! Illy emberek aztán a' többinek érdemét is elárnyékolják, 's a' közönségben ismertt, keserü gyömölcsü részvétlenséget okoznak. Azért igazgató urnak jóakarólag tanácsoljuk, illy nagyobb darabokkal hagyjon-fel. Vannak társaságában derék tagok, mit a' legfondorabb irigység is csak álszinüleg tagadhat, de ezek nem birnak-meg mindent; 's hol a' gyenge tagokra sok esik, romba dül az egész. Ezek botrányai ellen némi kárpótlást nyujtott Kálmánné assz. (Nina) helyes játéka, 's éneke; sajnos, hogy a' szobaleány magánydalát kihagyá. Antonia k. a. (Fáni) szembetünőleg gyenge. Ez előadas által azt bizonyitá-be a' társaság, hogy daljátékokra igen-igen gyenge, — 's egy darab óta szokásba jött a' hirdetményeken másképp' osztni-ki a' szerepeket, mint a' szinpadon Nagyobb pontosságot ajánlunk. Nézők szép számmal — 15-én „Nôtre damei toronyör" nagyobb sükerrel adatott. Kálmánné assz. (Gervaise), leányával találkozása kiszámitott hatását nem veszté-el. Györök (Phöbus) a' szerelmes szerepében meglepett minket: nagyobb hajlékonyságra tegyen szert, 's belőle jó szinészt várunk. Szuper ur ismét tulzásaival gyötört; mit ficzkándozik annyira? Okuljon a' birálatokból, mellyek egyhol ezért keményen megrótvták, különben a' mi bánásmódunk még szigorúbb leend. Igazgató urnak tisztében állna próbák alkalmával a' gyengébb tagoknak utat jelelni a' gyáva félénkség 's tulzó hetykeség köztt, 's kedvezéseivel még ferdébb irányt nem adni annak, kinek ugy is igen nagy vétke, hogy minden gyengesége mellett a' karzat értetlen tetszése után indulva, maga felöl, mint látszik, sokat tesz-fel. Csehfalviné kiáltozásai különben is rikácsoló hangjához járulván legkellemetlenebbül hatnak halló érzékeinkre. Ne várjon szigorúbb intésre. Közönség szép számú. Zanathi.

EGERBEN, nov. 10-kén „Lignerolles Luiza" 5 fvsos drama vala kijelelve, mellyben Megyeri urnak legutószori, és Lendvay Márton urnak első vendégjátéka volt hirdetve, ki örömünkre három előadásra hozzánk érkezvén, ma mint Henry lépett-föl. Mit mondjunk Lendvay urnak játéka s természetes modorjáról, kinek hangja is mindjárt kezdetkor érzetünkhez szólla. — E' művészt bámulni tanultuk; szinpadi állása, kedvező külseje 's tekintete már megjelentekor is ajálják öt; azért kijöttére mindenki kezét emelé a' nélkül, hogy L. ur szóllna, 's elragadó tapssal és éljennel üdvözlék. Játéka igen jeles vala, mit bebizonyita már honunkban mindenütt, 's jelesen fővárosunkban; hol szintén (hallás szerint) mint kedvencz áll. Bár mennyi puszta szót halmozzunk is össze, valódi érdemét ez által gyéren jutalmaznók. Tisztelői száma közé méltán sorozhatja városunk lakóit is. A' czimszerepet Erdélyiné assz. kitünő szorgalommal adá, ki hatályos előadásaira különös gondot szokott forditni. Azon gyönyör és szendeség, melly valóján elömlék, akaratlanul is tapsra készté a' hallgatóságot. Szót keresve is alig találhatnánk e' művésznő kitüntetésére. A' telve volt szinház vele örvende, vele szomorkodék, vele érze, lépteit örszemmel kiséré, 's figyelmét annyira elfoglalá, hogy jelenéseikor minden arczon elégedés jelei mutatkozának. Most bizonyitá-be, mennyire élénkebben adja szerepét, ha művész a' társ. Mit mondjunk végre Megyeri ur (Lagrange) játékáról, kinek atyai érzetét mint szivből jöttet 's ahoz szóllót csudáltuk, 's ki akaratlanul is tiszteletre készte. Ő nagyon méltó azon hirre, melly-

ben áll. Örőm vala látni e' három művésznek előadásait. Olly hatást szüle hármuknak játékuk, millyennek szinpadunkon nehezen vala még hasonlója. Felvonások közt 's végén mind hármukat többször hivták elő, 's jutalmuk százszoros éljen lön. — Az egész előadás jól sikerült, a' segéd tagok is törekedve igyekeztek. — 21-kén „Monaldeschi" 3 fvsos drama Dumas-tól adatott. A' czimszerepben Lendvay ur nyeré-meg Erdélyiné asszonynyal a' nagy eső daczára is szép számú nézők különös figyelmét 's érdemlett háláját.

Szalóki.

KOLOZSVÁR. — Az Erdélyi Hiradó utóbbi számaiban következő tudósitások közöltetnek még a' kolozsvári szinház felől. — Laborfalvi Róza k. a. a' pesti nemzeti szinház egyik legjelesebb 's közszeretetü tagja városunkba érkezett, itt nehány szini mutatványával megujitni azon napok emlékét, midőn egy év előtt művészi játékával annyi éldeletet szerze szini közönségünknek. 9-kén Souvestre Emil „gazdag és szegény" czimü dramájában lépett-fel először. Mi ugy tapasztaljuk, hogy L. R. Kolozsvártt volta óta sokat haladott; szavalása erőteljesebb, tisztásb, lelkesebb; érzelmei lágyabbak, olvadóbbak és olvasztóbbak, 's néhol bizonyos magasztaltság bélyegét viselik, mi csak magasra emeltt művészetnek, gondos előrehaladásnak, 's mindenek felett eredetiségnek eredménye. Játéka alatt a' közönség osztatlan részvéte, most néma, majd kitünő tetszése kisérte; felvonások közt többször hivatott, 's éljen! éljen! hangzott több perczig a' szinház minden oldaláról. Mint halljuk, nehány hétig fogja itt létével szinpadunkat szerencsésitni. Valóban a' kolozsvári szintársaság igazgatója vagy csak azért is megérdemli a' közönség részvétét, hogy a' midőn jelesb szinészink a' nemzeti szinháznál, mint a' magyar szinészet tüzhelyénél központositvák, legalább kieszközli, hogy azok közül ollykor lássunk egyet-egyet, 's ez által a' szinház és szini művészet iránti szeretetet fővárosunkban, hol az egykor példát adva a' nagyobb testvérhonnak, virágzott, táplálja, 's kialudni nem engedi. — Laborfalvi Róza k. a. szép szerencsével 's a' közönség tapsai közt kezdett vendégszerepeit folytatja. Eddig „Savage Richard, Donna Diana, szerelem mindent tehet, Valpurg éje, mirandolai borzasztó vacsora, a' lyoni nő" czimü darabokban lépett-föl. A' szinházat, igaz, kevesen látogatták ezen játékok alatt, de mit korán sem e' ritka tehetségü, és szorgalmú müvésznő méltó becsülése hiányának, mint főleg azon körülménynek tulajdonitunk, hogy a' városunkban lakó főnemesség őszi hónapok alatt többnyire falun mulat, az iskolák egy része a' szüreti szünnapok alatt hasonlag szétbomlik, 's végre hogy magát a' városi nép nagy részét a' szüret inkább elfoglalja, mint sem szinházat látogathasson-meg. — Végtül L. k. a. Szigligetinek „Miczbán családja" czimü dramájában lépett-fel, mellynek jövedelme vendégjátékaiért jutalmul adatott, eddigi szini működéseit ezen előadás alatt megkoronázá. Nagy számú közönség 's kihivatás tisztelé-meg a' lelkes nőt játéka végével. Folyó hó elejével Laborfalvi vendégszerepeinek uj folyamát kezdette, 's a' „neslei torony" czimü dramában olly remekül működött, hogy mi viseltt szerepében őt akármellyik szinpadjára a' miveltebb Európának föl mernők állitni. Igaz, hogy a' jeles szorgalmú Hegedüs is egész igyekezettel segité őt, midőn szerepét mellette a' közönség megelégedésével adá. Mint halljuk, nem sokára a' Lendvay-párhoz egyszerre leend szerencsénk szinpadunkon. Bár minél előbb valósulna ezen, mint értettük, nem mende-mondán épültt hir! — Laborfalvi Róza már másodizben végzé kezdett vendégszerepeit, 's azon mondáshoz hiven, „háromszoros, a' mi tö-

kéletes" harmadik folyamát kezdé-el vendégszerepeinek. Mi öt, ha tizszer végzi 's annyiszor kezdendi is el vendégjátékait, jó szivvel látjuk és hallgatjuk. Folyó hó 3-kán „Griseldist" adta ugy, hogy mi annál jobban nem láttuk. — 5-kén „bárson czipő" — 7-kén Garaynak „Bátori Ersébet" czimü dramáját, melly kevés tetszést arathatott. — 8-kán „gyanakodó házasok" czimü vigjátékában Kotzebuenak ismét jelesen müködött. Kár, hogy a' karzat darab idő óta ismét kezdi helytelen lármáját hallatni, ott is tetszést harsogván, hova az éppen nem illik, 's akkor is tapsolván, 's lekiábálván, mikor nincs kinek 's minek. Az imigy nyilatkozó kedélyeknek maguk árkukba csapolására jó lesz, ha ismét gondoskodnak azok, kiket ez illet.

HANGÁSZAT.

PESTEN: I) a' pestbudai hangászegyesület müelődásának (karácson napján, 4 1/2 órakor) tárgyai következők lésznek: 1) Mendelsohn-Bartholdy „nyár-éji álom" operájának előzenéje. — 2) Karének („Isten! ki a' világ büszke alkotmányát") néhai Krufft Mikl. báro „Ur imádsága" oratoriumából. — 3) Beethoven L. pásztori symphoniája, vagy, emlékezet a' falusi életre. — Benne előadatik: *a*) vidor érzelmek gerjedése falura jövetkor. — *b*) Jelenet a' csermelynél. — *c*) Falusiak vidám találkozása — égiháború — pásztorok dalja — örvendező 's hála-érzelmek a' vihar után. — 4) Mozart nagy cantatéja „Szent! tekints-le kegyesen!"

II) A' nemzeti casino teremében dec. 20-án adatott hangászati mulatság részei voltak: 1) Grill János ur által szerzett quartett köztetszéssel fogadtatva — 2) „Varázskürt" nagy phantasia Thalberg-től; játszá egyedül fortepianón Nigg Józs. hazánkfija, zajosan megtapsolva. (Fiatal müvészünk, mint értettük, innen Bécsbe utazik további tökélyesitése végett.) — 3) Változatok tyroli dalra; szerzé 's játszá quartett-kiséret mellett violoncellón Merk Józs. ur, Bécsben a' cs. kir. udv. hangászkar tagja 's a' hangászati conservatorium professora. A' derék müvészt igen élénk tapsokkal tisztelé az igen számos közönség.

III) A' kis redutteremben, hasonlag f. h. 20-kán, délutáni ötödfél órakor adák Fesca és Moralt urak 3-ik 's utósó versenyöket, mellyet ismét igen számos hallgatóság látogata. Részei voltak: 1) Ouvertura Weber „Oberon"-jából. — 2) Phantasia Rossini „Mózes" operájának preghierája fölött; ugyan az, mellyet multkor is játszott Fesca ur. — 3) „A' leányka" canzonetta Pepoli gróftól; zenéje Benedict J.-től; éneklé Lehmanné assz. fortepiano (Schindelmeisser ur) kisérete mellett. — 4) „Souvenir à Paris" (ugyan az, mellyet multkor is hallánk) igen jelesen előadva Moralt ur által. — 5) „Az álom" dal Hackel-tól; éneklé K—b ur, fortepiano-kisérettel. — 6) Nagy phantasia hegedüre; szerzé és játszá Moralt ur. — 7) és 8) Phantasia Bellini „álomjáró nő" operájából vett motivumokra, és a' zajos előhivatás után még egy rövid szép hangmü Fesca ur által előadva. — Müvész vendégeink ma is érdemlett tapsokkal tiszteltettek.

DIVAT.

52-dik divatkép (Parisból.) — Bárson kalap tollal; bárson vagy damasz ruha. — Crinolin al-ruha. — Bécsi divat dec. 17-kén: társalgási 's báli öltözetek blond-körzeménynyel; barett szálasbársonból egy tollal; blondfejkötő rózsafüzérrel.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

HONMŰVÉSZ.

MTA AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön december 31kén 1840.

SZORGALOM.

Buzérlakk. — Gobertné asszonyság Parisban olly buzérlakkot (Krapplack) tud készitni, melly mindent felülmul, mi eddig e' nemben adatott, feltalálása óta olly jó szolgálatokat tesz, hogy a' leghiresb festészek mindnyájan használják, 's valóban a' mesterséges ultramarin feltalálása óta a' festészet nemében ennél fontosabb találmány aligha tétetett. Ezen érdemes hölgy először fedezte-fel ezenkül a' buzér-gyökben rejtett sárga festék-anyagot, és pedig a' használás segéde mellett.

Uj nemű kenyérgyártás. Rollet ur a' franczia kir. tengerészet élelmi igazgatója, kevés idő előtt fényes sikerű próbáját adá szerfelett fontos találmányának, melly a' kenyér és kétszersültek sütésében áll. Ez egy előkelő küldöttség jelenlétében történt, mellynek elnöke a' Contre-admiral Massieu de Clairval volt. A' történt felszámitásból kiviláglott, hogy a' kenyér-sütésnek ezen uj módja szerint a' status-gazdaságnak 60.000 franknyi haszna leend.

FESTÉSZET.

Németalföldi képirók helyes festvényei Bécsben.

(Vége.)

14) „Hector bucsúvétele“ vászonfestvény 4'—5'' magas 's 3'—7½'' széles; Lens dolgozata. Ilias legszebb 's legszivrehatóbb helyeinek egyike azon jelenet, midőn Hector a' vizsgáló-tornyon a' skaei kapunál, hova Andromache is fellépett csecsemőjével együtt, hogy onnan az ütközetet láthassa, — kedvelt nejétől bucsút vesz. Ez az, mit a' művész itt elénkbe terjeszt. — Azonban bármilly izzó is a' colorit, fris és könnyű e' festvénynyeli bánás, azt még is őszintén meg kell vallanunk, hogy e' kellem alig képes felülérni azon hibákat, mellyeket a' művész a' szerzemény, costume, sőt magukban az alakokban levő mozdulat tekintetében is elkövetett. Még a' láttér is olly kevéssé mutatja Troja kapuját, mint Hektor arcztekintete egy nagy hős arczulatát, elhallgatva a' szoptató dajkának keveset jelentő alakzatát, kinek felnyitott ajkából talán skamandrius kieső gyermek fölötti kiáltás, félelem repül-ki, kit ő bal kezével

igyekszik megtartani. Egyébiránt e' kép még is a' szinek olvadása által a' műkedvelő közönség figyelmét vonja magára, 's e' tekintetből nincs minden érdem nélkül.

Lens András 1739-ben született Antwerpben. Életkörülményeiről kevés ismeretes. Képeket 's történeti tárgyakat festett, 's anyavárosában a' művészeti akademia igazgatója volt. Azt tartják, hogy ő volt a' „Costumes des Anciens peuples etc." szerzője, melly 1785-ben Walthernél jelent-meg Dresdában, 's Martinitől németre fordittatván, toldalékkal láttatott-el. Agg kort ért-el, 's elhunyt Brüsselben 1822. martius 30-kán, életpályája 82-dik évében. — E' most megirtt képen kivül van a' bécsi képtárban tőle: 1) E' festvény képpárja hasonlag Homerból, Mars és Pallas viszálkodásait mutatva. — 2) Egy keresztdarab, mellyen a' Juno karjain alvó Jupiter van ábrázolva. — 3) Egy más keresztdarab, hasonlag mythologiai tartalmú: egy apuliai pásztor, vad olajfává átváltoztatva, melly körül Nymphák körtánczot járnak.

15) „Virágoltár" vászonfestvény 4'—4" magas, 's 4' széles, Heem dolgozata. Természet 's művészet, az égnek e' bámulatos, titokdús nyelvei, e' fölséges lapból az érző szemlélőnek szivéhez szóllnak. Mind a' kettőt feltaláljuk a' képen, melly csak egy magas szent szellemitės műve lehetett, egyesitve legnagyobb tökélyességben. Azon fölséges adományok, mellyekkel az ég ura minket atyailag megajándékoz, éleszt 's gyönyörködtet, neki itt elmés összeállitásban áldozvák. A' fülke mindkét oldalán buja búzakévék ragyognak-le, hajlitva dús tartalmuk miatt; mint bőségszarvak alól 's felül hálódzanak minden évtáj és égaly gyümölcsei és virágai mindenféle szinpompával, hirdetvén, hogy az Isten minden időben 's a' föld minden vidékén áldásdús kézzel osztogatja adományait. A' fülke közepéből fénylik magikai világhomályban egy aranynyal gazdagon diszitett ezüst kehely, melly fölött sugárral elteltt ostya lebeg a' keresztre feszitett Üdvözitővel. Szerencsésnek látszik nekünk a' művész eszméje, hogy ő a' legfőbb lényt ez alakban mutatja, mellyet az Istenség maga, emlékezetének jeleül, hagyott hátra, melly alatt az nekünk naponként titokteljesen nyilatkoztatja magát. E' fölséges lap, melly gyermeki együgyűségben a' legmélyebb érzetet 's legbensőbb ajtatosságot fejti-ki, ugy szóllva a' művész imádságának lenni látszik, 's ez megfelel a' művészet legfensőbb czéljának: megnemesbülés— buzgóságnak.—E' festvényben mindegyik tárgy a' legkisebb részletig legnagyobb hűséggel a' rajzban 's coloritban van végezve, 's minden gazdagság mellett olly varázsló tartás és öszhangzat van minden fölött kiterjesztve, hogy egyik darab sem ugrik-elő egyenként; a' négyszöghez képest az ugyan annyi

főcsoportozatra oszlik, mellyek az első megtekintésnél, mint tömegek mutatják magukat, 's csak a' hosszas megvizsgálásnál fejlődnek-ki álladék-részeikbe A' felső csoportozatok egyesülnek az alsókkal, az arany buzakévék által átszőve kék szalagokkal. A' milly szépen helyre állitják ezek az egyesitést, éppen olly szellemdús azoknak alkalmazása, nehogy talán a' kép halmoztassék, 's nyugalom terjedjen-szét a' közép körül. Mit jelentsenek azonban a' bogarak a' festvényben? Legalább azt ohajtanók, hogy a' pókok 's cserebülyek ne volnának ott, mellyek sem a' természetben, sem a' festvényen kedvesek nem lehetnek, 's mellyeket nem lehet türni az oltáron. E' képen áll: J. De. Heem fecit Anno 1648.

Heem János Dávid 1600-ban született Utrechben; atyjától vön oktatást a' festésben, ki hasonlag virágfestész volt. Ő annyira meghaladta atyját, hogy rövid idő alatt festvényei nagy áron keltek-el. Később Antwerpbe ment, hol 1674-ben mult-ki. Fijai között Conelius szerze magának hirt nevet egynemű festvények által. Tanitványai voltak: Kick, Mignon, Schoock, Roodthens, Oosterwick. *Novák Dániel.*

SZOBRÁSZAT.

Ferencz császár és király mellszobrát

Liboy Samu, polgári arany és ezüst mives Zólyomban, finom ezüst-filigran drótból elkészité, melly jelenleg Bécsben (Dreihufengasse) a' szinház melletti épületben megtekintés végett fel van állitva. Ezen életnagyságú mellkép némi távulságban fényesre simitott alabastrom szobornak látszik, és sikerültt képhasonlatossága által a' közfigyelmet magára vonja. Minél inkább közeledik a' vizsgáló, annál jobban mutatkozik a' műnek ékessége, szorgalmas dolgozata, és meglepő kivitele; bámulat és csudálás érzetei keletkeznek illykor a' szemlélő keblében. Liboy urnak, mint látszik, az vala feladata, hogy a' szobrászatot az ezüst-idomitó művészettel összhangzásba hozza, mindazáltal a' kivitelnél legnagyobb nehézségeken diadalmaskodjék. Három év és négy hónap alatt végeztetett-be e' mű, melly időből csak az előkészületek két évet kivántak: a' szobor magassága 28 ujnyi, súlya 13 marka, mivel annyira finom ezüst fonálból van szerkezve, hogy az egész mű átlyukasztott brüsszeli csipkéhez hasonló. A' fonáltestek kitüntetésére elég legyen mondanunk, hogy egy latra ezüstben 28—32 rőf fonál járul. A' fejdelem vezéri egyenruhában vaa ábrázolva; mellje ausztriai rendekkel diszlik. A' talapzat az ausztriai birodalom 18 czimerét tünteti-elő; ezen felül a' császár négy nejének mindannyi czimerét; azután hieroglyph diszitmény-e-

ket, mellyek a' megboldogultt császár élete és uralkodása korára, majd ismét gyermekei és nővérei számára, majd ama korra czéloznak, mellyben vala, midőn dicsőséges uralkodását kezdé! Valamint a' szobor és talapzat, ugy az emlitett rend- és czimer-diszitmények végtelen fáradsággal készitvék, és az egész plastikai mű tündöklő virág-arabeszk-rostélyzatnak látszik, melly 65.000 egyes, symetriailag rendezett részeket mutat a' legváltozóbb kigyódzásokban. Ki a' durva márványból csalólagosan hason-képet alkot vésőjével, joggal mondatik művésznek. — Milly nevet adjunk most ezen mű alkotójának, ki az anyagot előbb szálakba foná, hogy ezen alig látszó testből tüz segélyével képet olvasszon, és olly mellszobrot, melly a' meglepő hasonlatosságon kivül egész felületén szép rajzot és művészi dolgozatot csudáltat. A' hasonnemű körbe tartozó művészek legjobban megitélhetik a' nehézségek nagyságát, mellyek Liboy ur nagyszerű feladatának kivitelét akadályozák. Csalhatlanul állithatni, hogy ehhez hasonlót az arany művészet atelierje eddig nem mutathat. Azért kivánatos, hogy a' birodalom lakosai el ne mulasszák az alkalmat, e' csudás műkészitményt megtekintni, melly öt évig tartott fáradhatlan munkásság gyümölcse. *B—gh J—f.*

LITERATURA.

Nagy Ignácz szinműtárából a' 16ik füzet is megjelent szokott csinos alakjában. Tartalma: „szív és trón" (Tudor Maria) drama 3 napban, 4 fvssal; Hugo Viktor után fordità Nagy Ig. Nemzeti nyelvünkön e' szinmü mind a' budai mind pesti szinpadokon igen kedvező sikerrel adatott, 's igy annak nyomtatásban megjelenését az illető közönség bizonynyal kedvesen veendi. — Ára 40 kr. ezüstben. — A' 17-dik füzet januariusban fog megjelenni.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, nemzeti szinpadunkon dec. 21-kén a' parisi physicus Phillippe urnak harmadik mutatványát ismét, nagy számú közönség látogatá, melly utóbbi szivesen fogadá azon intézkedést, hogy Csepregi ur magyarul is tolmácsolá a' büvésznek franczia beszédeit. Megelőzé e' mutatványt a' „veszedelmes szomszédság" vigját. 1 fvsban (Kotzebue után Telepi), mellynek főszerepeit Hubenayné (Lizi), 's Kovácsné (Orsolya) assz., Komáromi (Fipsz) és Szigligeti (Hollmann) urak szorgalommal vivék. — 26-kán (a' négy normanap szünte után) e' szinen elöszer fordult-meg a' „hűség próbája" vigj. 1 fvsban Kisfaludy Károlytól. Következék erre Phillippe ur negyedik mutatványa ismét nagy számú közönség jelenlétében; melly alkalommal az orrlevágás és ismét felragasztása, bármilly érdekes volt is, de némi visszarezzenést gerjeszte az érzékenyebb nőnemben minden szemfényvesztési sajátsága mellett. — 27-kén „peleskei notarius" került ismét elő. A' czimszerepet Komáromi ur adá.

Más napra a' bűvész vendég 5-dik mutatványa bérletfolyamban volt kijelelve.

EGERBEN, nov. 22-ére Lendvay urnak 's e' társaságnak utósó játékaul vala hirdetve „babérfa és koldusbot" 3 flvsos drama Szigligeti forditása szerint. — Játék kezdete előtt jóval ismét eső, melly más napig tarta, ömlött; mind e' mellett a' szinház tele lön nézőkkel. Lendvay urat megjelentekor hosszasan tartó éljennel, több rendbeli koszorúval, és szines papirosra nyomtatott 's a' nézők közé szórt versezettel tisztelék-meg. — Az előadás jol sikerült. Végén Lendvay ur Erdélyiné asszonynyal zajosan hivatott elő, 's Lendvay ur elbucsúzék. Sajnáltuk távoztát annak, ki gyönyörteli estvéinknek csak emlékét hagyá hátra. — Igazgató ur is megérdemli hálás köszönetünket azon fáradságáért, mellyet két izben városunk iránt tanúsita, 's estvélyeink unalmait illy kedves látványokkal oszlatá-el, 's olly művész vendégek megszerzéseért fáradozék, kikre bár mikor és hol szives érzettel emlékezendünk. E' szinésztársaságot különben nem érdemlett sors üldözé. Azon idő alatt, mellyben nálunk mulatott, mindig esős napok valának. Leginkább játék kezdete előtt pár órával kezde esni; nálunk pedig bérkocsik hiánya miatt illyenkor ritkán megy valaki szinházba. — Nem lehet emlités nélkül hagyni még a' karzat tomboló zörejét is, melly szinházunkban egy idő óta kiállhatlanná kezde lenni; ide járult az ottani hősök által gerjesztett illetlen pipafüst is, mi által a' művészet után sovárgó keblet is elidegenitni kezdék, mint az ez előtti években tánczvigalmainkból a' távulabb lakó szépnemet már elidegeniték. Most már szinésztársaságot, 's mi legfőbb, művészt is elkedvetlenitni akarnak! Ez mind a' gyülöletes jellemnek eredménye. Megjegyzendő még az is, hogy e' rendbontók a' jelenéskor mondandó szóba akkori kedvük szerint bele is szoktak kiáltani, mint ezt nem rég tevék, művészi értelmességüket ez által megmutatandók. Ha ez ideig valaki hozzájok fölmene, 's megszóllitva figyelmezteté a' csendre, 's pipájok letevésére kéré, — annak jutalma gunyolás és hahotávali nevetés lön. Illyet 's ehez hasonlót a' müveletlenség legalsó fokán állók tehetének.

Szalóki.

GYŐRÖTT, 11-ed hó 17-én „fiatal keresztanya" Scribetől, Jakab forditása szerint, 's Kovács Pál „magának akart, másnak kért" vigjátéka, mindenik egy felvonásban adattak. Előbbiben Kálmánné assz. a' czimszerep vivője kielégitett; utána Fitos ur (Jean), ki e' szerep beljegyét különös szerencsével fogta-fel, minden esetre dicséretet érdemel. Szuper ur (Mordi) comicust akart játszani: pedig az öreg tanácsnok nem más, mint pedant. Meg nem foghatjuk, miért nem adá igazgató ur e' szerepet Dézsinek, ki azt jelesen szokja vinni. A' szerep kiosztása részrehajlást vagy gondatlanságot árul-el. Kálmán ur gyenge. — Utóbbiban Marosy (Dörgényi) és Dézsi (Józan Ákos) urak tetszésre működtek. Nézők alig nehányan. — 19-én „Caesario" (irta Volf, ford. Komlóssy Ferencz) 4 flvnsban került szinpadra. Az előadásról ref. nem szóllhat. Zanathi.

KOLOZSVÁR. — Az Erdélyi Hiradó utóbbi számaiban következő tudósitások közöltetnek még a' kolozsvári szinház felöl. — Szinpadunkon folyó hó 12-kén „nagyravágyó nő" adatván, a' darab kevés tetszést aratott. — 14-kén „Stuart Maria" Schillertől, került szinpadra, mellyben Laborfalvit Erzsébet szerepében ismét kellő helyén 's művészetének teljes fényében láttuk ragyogni. A' czimszerepet Dériné szokott ügyességgel adta. A' szinház

dugva volt, mit részint közkedvességü vendégünknek, részint pedig a' halhatlan dramairó iránti azon hódolatnak tulajdonitunk, melly classicai becsü emberek iránt minden erötetés nélkül mintegy öntudatlanul is meggyökerezik szivünkben. Kár, hogy a' társaság tehetségéhez mérve eléggé sikerültt előadást, 's főleg azon illusiót, mellytöl szinházban, kivált ha a' mü kedélyünket kielégiti, olly örömest engedjük magunkat elragadtatni, miért zavarámeg egy férfiúhoz nem illö 's mivelt közönséget méltán bántó önfeledés! — 15-kén Szigligetinek 100 aranyat nyert vigjátékát „Rózsát" láttuk. A' jelentés szerint bucsúzó L. Róza 's a' száz arany hire fuladásig megtömte a' szinházat. De mind e' mellett, hogy a' darab sok szeszélylyel, vidor ötletekkel, 's élénkséggel bir, sem meséje, sem szövényei, sem átalános characterre nem gyakorolhaták azon hatást 's élvezetet, mellyet egy száz aranyos szinmütöl várhatánk; szóval a' miveltebb közönséget e' mü felényire sem elégité-ki ugy, mint, hogy csak az egyet emlitsük, a' „polgári és regényes" czimü vigjáték, melly mostanság két izben 's mindig tetszéssel adatott. Azonban hajlandók vagyunk ezen körülményt annak tulajdonitni, hogy reményeink 's várásunk talán tulfeszitvék valának, 's minden tulzott várakozásnak végre egész, vagy rész-szerinti csalódás keserü sorsa a' világon. — 16-án „gr. Szapáryban" még egyszer láttuk L. Rózát; ki végtül kihivattatván egy érzékeny beszéddel vevé bucsúját, mellyet a' közönseg osztatlan tetszés-harsogása viszonzott. A' magyar szinészet nemtöje kisérje pályáján, 's tartsa sokáig nemzete dicsöségére a' magyar szinészet ezen egyik legszebb gyöngyét, legdúsabb termésü egyik virágát. — Szinpadunkon f. hó 19-kén „parisi varrónö" — 21-kén „fehér és fekete" némajáték tánczokkal, 's ezt megelözöleg „rósatolvaj" vigjáték 1 fvnásban fordultak-meg; e' két utóbbi Dériné hasznára. — 22-kén „a' kecskeméti család Bécsben" czimü vigjáték. Nézök kevés számmal.

PÉCSETT, dec. 5-én Barthánė assz. jutalomjátékául adatott a' „parisi szép varró leány." — Czimszerepben a' jutalmazott meglehetösen müködött; utósó jelenetben, az ébredésnél, lehet mondani hatással; azonban az elöhivatáson felül négy koszorúval 's versezettel is megtisztelni talán sok is volt. Szép ugyan az érdemet becsülni, de tulbecsülni hizelgés. Munkácsyné assz. (Fáni) többi köztt még türhetö volna, csak szerepét tanulná-be jobban. Török urnak (Julius) szép tehetségeit örömmel ismerjük-meg, de tán nem ártana egy kis szorgalom a' hang és testi mozgalom alkalmazásában, hogy benne idövel tehetségeitöl várható müvészt is szemlélhessünk. Egedi ur (Bordean August) meglehetösen személyesité a' szerelmes asztalos legényt. — 6-kán „az én voltam" czimü vigjáték egy felvonásban 's „az eleven holt házas pár" adatott. Erdös (Mihály), Erdösné (Ursulya) iparral müködtek; csak Abdainé (Rózsi) felettébb roszul felfogott és személyesitett szerepe csonkitá azon csekély elégülést is, mellyet illy darabocskák szerezni képesek. Vajha Abdainé asszony ne vállalna-el illy fiatal szerepeket! Ki minden tekintetben tetszeni akar, annak szereptudáson kivül még szép termet, kellemes hang, és finom tapintatú alkalmazás is szükséges. Egedi (Péter) tetszett, 's Barthánė az eleven holt házaspár czimü vigjátékban mint Rózsi igen kellemes volt. — 7-kén Egressy Gábor jutalomjátékaul „Lear király" került szinpadra. A' szimszerepben Egressy urnak kifejtett müvészi tehetségeit nem méltányolni, hálátlanság volna; 's örömmel valljuk-meg, hogy e' nemü szerepben hozzá hasonlót magyar szinpadunkon még nem volt szerencsénk lát-

ni, miért több koszorúval 's versezettel méltán tiszteltetéknek. Kár, hogy Erdős igazgató ur némi tekintettel nem volt e' jeles művész iránt; mert a' nézők kevés voltát nem egyébnek, mint három nap alatt két jutalomjátéknak tulajdonithatni. Erdős (Glocester), Török (Edgar fija) és Pázmán (Kent) igen szerencsések voltak szerepeik személyesitésében; mit azonban Kétszeri (Edmund) és Fekete (bohócz) urakról elmondani csak ellenkezőleg lehetne; egyébiránt is monoton' hangjok felette untató. — 8-kán „tündér-lak.“ — Erdős (Farkas), Barthánné asszony (Mariska) szerepeiket meglehetősen adák; de Pázmán (Vámházy) ez alkalommal ugyan semmiképp' sem tetszett. — 9-kén „Belle-Isle Gabriela“ drama 5 felvonásban. A' czimszerepet Munkácsyné assz. elég roszul adá Berzeviczy urral (D' Aubigny) együtt. Szerencsénkre Erdős (Richelieu) és Barthánné assz. (Prie marquisné) igen helyes és kerekded játékjok helyre hozá, mit az előbbiek rontottak.

Majorosy.

HANGÁSZAT.

PESTEN: I) dec. 22-kén a' boldogult Taborski János (német szinházi első hegedűs) özvegye és családjának javára a' nagy redutteremben a' német szinházi személyzet és hangászegyesület tagjainak segédműködése mellett adatott nagy hangversenyt igen számos közönség látogatá. Részei közül kitünőbbek voltak Catel „Semiramis“-a 's Beethoven „Egmont“ operájának ouverturei — Droste báro kisassz. és Taborski Gabriela által két fortepianón igen jelesen játszatott hangmű (Herztől); majd ismét Droste k. a. által egyedül előadatott phantasia Thalbergtől; — Langh k. a. által „Puritanok“-ból és Erkel „Bátori Maria“ operájából éneklett két aria — Proch dalja a' „vak leány anyjához“ Stoll ur által énekelve; — Lipinszki phantasiája Wiest ur által előadva; — bevezető karének „Crociato“-ból, a' német szinházi kardalnokság által — 's berekesztésül „Sie sollen ihn nicht haben, den freien deutschen Rhein“ czimü karének (gr. Festetics Leo által énekre téve), a' hangászegyesület jelesebb dalnokaitól előadatva. Igazgató Schindelmeisser ur. A' közönség minden számot élénk tapsokkal fogadá; különösen pedig a' bájos Droste b. k. a. előadásait.

II) A' pestbudai hangászegyesület 3-ik müelőadását karácson napján olly számosan látogaták, hogy a' nagy terem csaknem egészen telve volt hallgatókkal. Beethoven pásztori symphoniája 's Mozart B-dur cantatéja nagyszerüségök 's jeles sikerültöknél fogva is különös érdekkel fogadtattak. A' terem fütve volt.

III) A' nemzeti casino teremében dec. 27-én adatott hangászati mulatságot ismét igen nagy számú közönség látogatta. Különös érdeket adtak annak Fesca és Moralt urak müködéseik. — Részei voltak: 1) Fesca Sándor ur szerzeményeiből egy igen szép 's jeles trio hegedű, fortepiano és cellóra; játszá a' két művész vendég és Huber ur. — 2) Pechatschek Ferencz változatai tyrol themára; előadá Moralt ur igen kellemes hatással, fortepiano (Fesca ur) kisérete mellett. — 3) Moralt Péter ur szerzeményeiből két dalt énekelt Korb mükedvelő ur 's hangászegyesületi tag, fortepiano (Fesca ur) és hegedű (Moralt ur) kiséretök mellett. — 4) Fesca ur „Puritani“ operából vett motivumokra ismertt jeles phantasiáját játszá. A' köztetszést zajos tapsok bizonyiták.

TÁNCZ.

N-KŐRÖS, nov. 26. — Az embernek, kivált ha haszonbérlő, meg van azon gyöngéje, hogy nem igen engedi elröppenni az alkalmat, ha ez egy pár száz forinttal kecsegtet A' nagy közönségnek is, ha az élet vidor, szintén meg van a' maga gyöngéje, hogy örömest vigad, ha szerét teheti,'s ha egy pár vidoran átélendő óra mutatkozik, szivesen élvezi annak kellemeit. A' haszonbérlő pénzt, a' közönség mulatságot akar, 's mindkettő czélját éri. No de hisz' én nem mondom, hogy Hauzinger Gáspárt, az itteni vendégház bérlőjét is, a' haszonvágy 's remény ingerelte légyen, hogy f. h. 26-án (midőn a' megyének a' Probaticára kirendeltt igen népes küldöttsége megjelent) katalinbált adjon. Mondom, én nem állitom ezt; ő csak Katalin napját akarta régi bevett szokás szerint megünnepelni, ez által a' közönségnek kellemes estét szerzendő, 's ez elég mulatságkedvelő volt a' haszonbérlőnek ebbeni szándokát számos megjelenés által méltányolni, 's mi 25 váltó garasért a' szó teljes értelmében jól mulattuk magunkat. Megvallom, kissé aggódva léptem azon terembe, hol két év előtt — az óta nem voltam benne — bajjal lehete megtartózkodni, hogy az ember, az ajtónáli sáron elcsuszva orrát ne törje. Nagy volt hát bámulatom, midőn a' szeny 's tisztátlanság e' piszokfészkét, mellynek utálatos rondaságáról csak annak lehet valódi fogalma, ki valaha Augiásról olvasott, Galliciát átutazta, 's olasz Macaronistákat látogatott, egy Hauzingeri ügyes rendezői kéz által, nem mondom pompás, de minden esetre a' csinosabb teremek egyikévé átalakulva látám. A' termet csinos lüszterekben nagy mennyiségü milli-gyertyának tükrökbe ütköző fénye özönlé-át. A' nők, egyszerüen de csinnal, a' tánczoló férfiak nagyobb részint divatszerüen öltöztek; az egész közönség viselete, ha nem szalonszerű is, de minden esetre az illedelem korlátai közé szoritott volt. A' bál fényét 's népességét tetemesen nevelé a' megyei küldöttség, melly kevés tagot kivéve megjelent, 's végig várá a' vigalmat, melly négy óra felé végződék. Az itteni czigány zenészek olly ügyesen játszák a' keringőket, magyart, 's cotillont, hogy mindenkinek elégültségét méltó joggal igényelheték. A' cselédség meglepő pontossággal szolgáltatá-ki a' lehetőségig olcsó de rettenetes rosz ételeket és italokat. Elégülten hagytuk-el a' teremet. A' haszonbérlő fáradozása méltó elismerést érdemel, kinek szorgalma reménlteti, hogy a' körösiekre is vig 's kellemes farsang mosolyg, 's hogy helyben is élvezhetők lesznek annak örömei, mellyeket eddig a' szomszéd Kecskeméten kelle keresni. Szaluppi Levente.

DIVAT.

Parisbau az utóbbi divathirek szerint igen drága és ékes társalgási és báli köntösök készülnek fehér kasemir, vagy sárga, kék és rózsa szinü egyéb szövetekből. — Az arab övzsinórok makkokkal, arany és korall ékszerek folyvást divatosak. — A' bécsi divatlap dec. 24-én menyasszonyi öltözetet közöl bloudból, csipkefátyollal; az alruha fehér moire-ból.

Folyóiratunk előbbi lapjaival küldöttük a' 26-dik divatképet; melylyel kitelvén a' fél esztendőre járni szokott divatképek teljes száma, több divatképpel ez idén nem szolgálhatunk. T. cz. olvasóinknak egyébiránt jövő esztendőben is a' legérdekesebb divatrajzokka' törekszünk kedveskedni.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betüivel, angol vas-sajtón uri utsza 453.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA